

ADELE DIRSYTĖ

gyvenimas ir darbai

Sol. Griswold

ADEL DIRSYT :

g y v e n i m a s i r d a r b a i

Sudar ir pareng
dr. Mindaugas Bloznelis

UDK 371.1(474.5):929 Dirsyt
Di311

Recenzavo

Dr. kun. Arturas Jagelavičius
Dr. Arūnas Streikus

Redakcin komisija

Vysk. dr. J.Boruta
Dr. E.Neniškyt
A.Katilius

ISBN 9986-592-43-7

© Lietuvių katalikų mokslo akademija, 2003
© Mindaugas Bložnelis, 2003

Turinys

Apvaizdos pasi stoji artimo meil s darbams
(Arkivysk. Sigitas Tamkevi ius, SJ) 7

The One Sent by Providence for Works of
Charity 10

Pratarm 13

Pirma dalis

Gyvenimas iki nelaisv s met 15

T višk 16

Pramislavos kis 16

Adel s t vai 21

Broliai ir seserys 25

Adel s vaikyst 31

Studijos universitete Kaune 34

Profesoriai ir d stytojai (Dr. S. Stašaitis) 35

Adel Dirsyt - student ateitinink 41

Gyvenimo s lygos 44

Po Studij 47

Tarnautoja, mokytoja Kaune 47

Adel Dirsyt Lietuvi kataliki moter draugijos
darbuotoja 47

Mokytoja persikelia Vilni 52

Salom jos N ries gimnazijos mokytoja 55

Adel s Dirsyt s straipsniai periodikoje 58

Marija ir Ieva 58

Aleksandra Rachmanova ir jos romanas
„Naujojo žmogaus fabrikas" 59

Mergait - nam širdis 70

Lietuvos moter religinis jud jimas 72

Motina, komunizmas ir kova su juo 73

Blaiv k, kad mintys švies t 76

Kent jimai artina prie Dievo 79

- Šventosios Mortos pavyzdžiu 81
Tikrasis kovos b das su girtavimu 84
Pasiilgau t velio 86
Motinoms 87
Naujos knygos 89
Išorinis draugijos pasireiškimas 90
Aldas Marcozzi 95
M s draugijos veikimo bruožai 98
Pad kime jaunai motinai 100
- Baronait s Gertr dos fon Le Fort epin
k ryba (Adel s Dirsyt s diplominis darbas) 101
Diplominio darbo faksimil 133
- Antra dalis.
- Nelaiss s metai 183
- Adel Dirsyt MGB pinkl se 184
- Adel s Dirsyt s teismo sovietiniame
saugume bylos protokolai 188
- Sibiro lageriuose 318
Vorkuta 318
Taišeto lageriai 322
Etapu Tolimuosius Rytus 324
Kolyma 327
Maldaknyg „Marija, gelb ki mus“ 334
Lagerio kasdienyb 336
Liga 337
Adel s Dirsyt s maldaknyg s faksimil 340
Adel s Dirsyt s maldyno faksimil 402
- Adel s Dirsyt s laiškai 421
- Liudijimai apie Adel Dirsyt 489
- Bibliografija 550
- Asmenvardži rodykl 567

Apvaizdos pasi stoji artimo meil s darbams

Popiežius Jonas Paulius II 1994 m. lapkri io 10 d. apaštaliniame laiške „Tre iajam t kstantme iui art jant" pareigojo vietines vairi krašt Bažny ias r pintis XX amžiaus tik jimo kankiniai: „M s amžiuje v l atsirado kankini - tai dažnai nevardyti, beveik „nežinomi kariai", kovoj už did Dievo reikal . Kiek manoma, j liudijimas Bažny ioje neturi b ti prarastas". Vadovaujantis šiuo popiežiaus Jono Pauliaus II laišku ir tikin i j prašymu, buvo prad ta Adel s Dirsyt s kanonizacijos byla.

Šioje knygoje, remiantis autentiškais faktais, pateikta A. Dirsyt s biografija ir darbai. Vis d lto reikt atkreipti d mes šios knygos specifik . Kaip viena iš knygos dali ia pateikta A.Dirsyt s teismin byla, tardymo protokolai. Naudojant ši medžiag b tina suvokti, kad sovietin teisin sistema buvo skirta ne tiesos paieškai, o užsakytos užduoties vykdymui, suteikiant tam legalaus juridinio proceso pavidal . Buvo kovojama su tik jim, siekiant paniekinti tiek persekiojamuosius, tiek Katalik Bažny i . Tod l negalima tardymo protokolo laikyti ties atspindin iu dokumentu, nes taip kladintume skaitytojus.

Lietuvi tauta XX amžiuje išgyveno itin reikšmingus vykius ir išbandymus, per kuriuos patyr ne tik daug skausmo, bet ir Apvaizdos suteiktos paguodos. 1918 m. paskelbta Lietuvos Ne-priklausomyb po ilg priespaudos met sudar s lygas tautai atsibusti ir remiantis išsaugotais krikš ioniskais pagrindais veržliai pl toti ekomin , kult rin ir religin gyvenim . Per trump laikotarp katalikiška visuomen subrendo b simiems išbandymams. Adel s Dirsyt s gyvenimo ir darb aprašymas yra gyvas šio proceso pavyzdys.

Gimus i lietuviškame kaime, augusi katalikiškoje šeimoje, iš pat mažens apsupta meil s artimui ir pagarbos pareigai, mokykloje ir gimnazijoje, moksleivi ateitinink b relyje subrandino idealistinius Dievo, T vyn s ir artimo meil s principus. stojusi universiteto teologijos-filosofijos fakultet nuosekliai reng si

ugdyti jaunim , o studen i ateitininki „Birut s" draugov je steng si ateitinink idealus diegti praktin je veikloje.

Mirus t vui, d l l š stokos palikusi universitet , sitrauk Lietuvi kataliki moter draugijos veikl , organizavo konferencijas, kursus, vairius renginius, stengdamasi kuo pla iau skleisti gyv katalikišk bendruomenin praktik . Dalyvavo karitatyvin je veikloje šelpiant neturtinguosius, raš straipsnius katalikiškuose žurnaluose, skait paskaitas. Drauge baig laikyt egzaminus, paraš diplomin darb ir 1940 m. pradžioje gavo universite to baigimo diplom .

Okupacij metais dirbo pedagogin darb Vilniuje, drauge su kun. A.Lipni nu dalyvavo pati ir telk kitus artimo meil s darbams. Antrosios sovietin s okupacijos metais liko ištikima savo pareigai žodžiu, pavyzdžiu ir darbais liudyt tik jim , v liau, Apvaizdos pasi sta, apaštalavo sovietini lageri pragare.

ia atsiskleid jos dvasiniame gyvenime išugdyta maldos ir aukos j ga, profesionali pedagog s ir visuomenink s kompetencija saugant jos aplinkoje atsid rusius mergaites. Sunkus fizinis darbas, alkis, nuovargis nenustelb jos pastang pad ti kitiems. Ato kv pio valandomis ji organizavo pokalbius, reng diskusijas, sunskiai realybei kaip priešingyb iškeldama emocin komfort , nusivylimui - amžin sias vertynes, nukreipdama mintis tik jimu grindžiam vilt , Marijos glob . A.Dirsyt išmok ir pratino mergaites dvasinio susikaupimo, aktyvaus religinio gyvenimo.

Sovietiniuose lageriuose labai intensyviai buvo vykdoma totalinio nužmoginimo ir naikinimo politika. A.Dirsyt asmenybei išsaugoti naudojo vairius pažinim ir k rybin veikl skatinan ius b dus. Ji nesupriešino išor s ir vidaus, nesi l atsiriboti nuo realyb s, nors ir ragino, kad žemiškumas nepavergt , kad išlikt krikš ioniškoji gyvenimo prasm ir idealai.

Kaip patvariausi dvasin atram mat tik jimo uolumu, maldos galia jungtis su K r ju, sutvirt ti, kad b t apgintas dieviškumas savyje ir pasaulyje, kad savuoju pavyzdžiu b t pabudintas tik jimas atšalusiose širdyse.

Geriausiai A.Dirsyt s mintis paliudija jos maldaknyg , parašyta lageryje, išgarsinus Lietuvos vard visame pasaulyje; ji amžiams išliks kaip paminklas nenugalimai Kristaus šviesai.

Už savo veikl Adel Dirsyt lageryje buvo nuolat persekiojama ir kankinama. Ta iau ji visada dr sindavo savo globojamas mergaites, ragindavo melstis už skriaud jus - „juk jie nežino, k daro". Adel Dirsyt negr žo savo T vyn , ta iau jos maldaknyg pasklido visame pasaulyje kaip dvasin s pergal s liudytoja, o mokytojos kankin s pavyzdys visada žav s ir kels aukštyn su jos gyvenimu susipažinusius skaitytojus.

Arkivyskupas Sigitas Tamkevi ius, SJ

The One Sent by Providence for Works of Charity

Pope John Paul II in his Apostolic Letter of 10 November 1994 "Tertio Millennio Adveniente" (On the Threshold of the Third Millennium) obligated the churches in various countries to show concern for the martyrs of the 20th century: "In our century martyrs have appeared again, [they are] often nameless, almost "unknown soldiers" who are fighting for God's great cause. As much as possible, their testimony in the Church should not be lost." In accordance with this letter of Pope John Paul II and the request of believers, the case for the canonization of Adel Dirsyt was begun.

On the basis of authentic facts, this book presents the biography and works of Dirsyt . Nevertheless, one should note the specific character of the book. Part of the book is the judicial proceedings against Dirsyt and the records of her interrogation. When using this material one must understand that the Soviet legal system was not intended for discovering the truth, but for fulfilling the assigned task, creating the appearance of a legal judicial process. There was a war against faith, seeking to discredit both the persecuted and the Catholic Church. Therefore, one can not consider the summary of the interrogation as a document reflecting the truth, as that would mislead the reader.

In the 20th century the Lithuanian nation endured very important events and trials during which it experienced not only great pain, but also the consolation bestowed by Providence. The restoration of Lithuania's Independence in 1918, after long years of oppression, created conditions for the nation to reawaken and to develop active economic, cultural, and religious life, relying on the preserved Christian principles. During a brief period, the Catholic community matured for the forthcoming trials. The account of the life and works of Adel Dirsyt is a living example of this process.

Born in a Lithuanian village and raised in a Catholic family, from her early childhood surrounded by love for her neighbor and respect for duty, she developed the idealistic principles of love for God, Homeland and neighbor while in primary school and high school as a member of the "Ateitininkai" (a Lithuanian Catholic organization). After enrolling in the Theology-Philosophy Faculty of the university she consistently prepared for educating youth, and as a member of the "Birut" group in the "Ateitininkai" attempted to implement the ideals of the "Ateitininkai" in practical activities.

After the death of her father, Dirsyt had to leave the university because of the lack of money and became involved in the activities of the Society of Lithuanian Catholic Women, organizing conferences, courses, and other events, which would help disseminate as widely as possible the practice of an active Catholic community. She participated in charity activities helping the poor, wrote articles for Catholic journals, and delivered lectures. Simultaneously, she successfully passed examinations, wrote a diploma work, and at the beginning of 1940 received a university diploma.

During the years of occupation she worked as a teacher in Vilnius and together with Rev. Alfonsas Lipninas actively participated and organized others for works of charity. During the second Soviet occupation she remained loyal to her duty by word, example and deed to witness the faith. Later, sent by Providence, she carried out apostolic work in the hell of Soviet labor camps.

Here the power of prayer and sacrifice developed in her spiritual life, her competence as a professional teacher and social activist was revealed in protecting the girls with whom she had contact. Hard physical work, hunger, and fatigue did not subdue her efforts to help others. In the hours of respite, she organized talks, arranged discussions, presenting emotional comfort as a counterweight to the difficult real situation and eternal values in place of despair, directing thoughts to faith-based hope and patronage of Mary. Dirsyt taught and trained the girls to spiritual concentration and active religious life.

The policy of total dehumanization and annihilation was carried out very intensively in Soviet labor camps. To preserve her personality Dirsyt used various methods for stimulating knowledge and creative activities. She did not see a conflict between the external and internal, did not propose withdrawal from reality, but sought that material cares not enslave, and the meaning and ideals of Christian life remain strong.

She considered unity with the Creator through the zeal of faith and the power of prayer as the strongest spiritual support, to become stronger to defend the divinity in oneself and the world, so that the example of faith would reawaken hearts which had become cold.

The prayer book, which she wrote in the labor camp and which later made known the name of Lithuania throughout the world, is the best testimony of her thoughts. It will remain for ages as a monument to the invincible light of Christ.

Because of her activities in the camp Dirsyt was frequently persecuted and tortured. Nevertheless, she always encouraged the girls under her patronage, urged them to pray for their tormentors - "as they do not know what they are doing." Adel Dirsyt never returned to her Homeland, but her prayer book spread throughout the world as a testimony of spiritual victory, and the example of a teacher-martyr will always fascinate and elevate the readers who become familiar with her life.

Archbishop Sigitas Tamkevi ius, S]

Pratarm

Ši dokumentais ir faktas pagrsta knyga apie tragiško likimo lietuvių mokytojų Adelės Dirsytės parodo, kaip Lietuvoje sovietiniai okupantai vykdė genocidą - klastojo faktus, kurį bylas, teisė ir tėvynės šviesiausius mūsų tautos žmones. Iš knygos puslapių matyti, kad nekaltai nuteistos tragedijos jų nepalaužė, kai jiuose ir lageriuose patiriamos skriaudos ir pažeminimai nesugnuždė jų dvasios. Jie neprarado žmogišumo, aplinkiniams skleidė tik jems ir viltį.

Knyga yra daugelio žmonių trijų sovietių valstiečių. Prie jos rengimo prisidėjo ir tie, kuriuos su Adele Dirsytė siejo krauso ar dvasinės giminystės, ir bendrė studijų ar darbo draugai, ir kai jime ar lageriuje kalybės kalėjimai. Ypač daug medžiagos sukaupė A. Dirsytės globotinis, jos sesers Kotrynos nuosavus, pedagogas ir geografas Stasys Ivanauskas. Jo rūpesčiu surinkta medžiaga apie Dirsytės (Pramislavos) vienkiemį, apie A. Dirsytės tėvus, seseris, brolius, jos vašaros atostogos dienas ir viškė. Tai buvo pagrindinis šaltinis rasant skyrius apie Adelės vaikystę ir mokyklos metus.

Stasio Ivanausko rūpesčiu ir tarpininkavimu buvo surasti A. Dirsytės rašyti laiškai; taip pat užmegzti kontaktai su kitais A. Dirsytės artimais žmonėmis: A. Dirsytės sesers Agnietės Skinulienės vaikais ir vaikais iai, ypač su Aušrine Valevičiene, Laima Skinulyte ir kt., kurios išsaugojo daug A. Dirsytės nuotraukų, pateikiamų ir šioje knygoje. Be to, Stasys Ivanauskas padėjo užmegzti ryšius su A. Dirsytės brolio Stasio šeimos narais, gauti iš jų turimi nuotraukas ir Adelės siūlomus vairiaus adresais laiškus.

Vilniaus pedagoginio universiteto Edukologijos katedros vedėjas dr. S. Stašaitis parašė skyrius apie anuometinė VDU Teologijos-filosofijos fakultetą. Ši studija padėja geriau supokti to meto akademinių aplinkos.

Medžiagą apie A. Dirsytės kaip ateitininkę veiklą „Birutė“ draugovėje Lietuvos valstybės centriniame archyve surado Dalia Malinauskaitė, Rytis Remkauskas ir Virginija Malinauskienė.

Adel s paveiksl savo atsiminimais pagyvino ir jos koleg bei draug ateitinink veikloje Elena Litvinait -Baubien .

Domas Akstinas pareng A.Dirsyt s laišk iš lagerio rinkin „J s manieji" ir faksimilin A.Dirsyt s maldaknyg s „Marija, gelb k mus" leidim (išleido „Atminties" leidykla Kaune). Ši medžiaga panaudota ir šioje knygoje.

Visu knygos rengimu r pinosi dr. Mindaugas Bloznelis. Knyga suskirstyta dvi dalis. Pirmoji dalis apima Adel s Dirsyt s gyvenim iki nelaisv s met . Tai jos t višk , šeima, vaikyst , mokslo metai. ši dal traukti A.Dirsyt s rašyti straipsniai periodin je spaudoje, jos diplominis darbas. Šios dalies tekst , naudodamasis S.Ivanausko medžiaga, paraš M.Bloznelis.

Antroji dalis apima A.Dirsyt s gyvenim nuo su mimo iki mirties. ia eina jos bylos protokolai, pasakojimas apie gyvenim lageriuose, jos lig ir paskutines dienas. Šioje dalyje spausdinami taip pat A.Dirsyt s laiškai ir su ja kal justi kalini liudijimai. Kommentarus laiškams pareng M.Bloznelis. Lietuvi politini kalini bendrijos „Kolyma" nar s Aleksandra Baranauskait ir Zina Viš i t išsaugojo ir parsivež Lietuv A.Dirsyt s lageryje joms rašytus laiškus ir kitus tekstus. Aldona Pakštyt 1990 m. pirmoji paskelb medžiag apie A.Dirsyt ; tai irgi drauge su kitais liudijimais panaudota šioje knygoje.

1996 m. „Kolymos" bendrijos suvažiavime Rumšišk se nutarta kreiptis Kauno arkivyskupijos kurij ir prašyti prad ti A.Dirsyt s kanonizacijos byl . Tad drauge su ja lageryje vargusi j liudijimai tapo itin svarbus šaltinis susipažinti su A.Dirsyt s tauriu katalik s paveikslu, parodyti jos tak aplinkiniams, ypa jaunuomenei, ugdant ištverm ir pasitik jim Dievu.

Knygoje pateikiamas ir Kolymos lageriuose kal jusio Leono Juškevi iaus sukurtas A.Dirsyt s portretas Berlago kalin s drabužiais.

Pranut s ebelyt s sesers dukt Sigita Daini t -Tamašauskin pateik medžiag apie tet , kuriai, m s manymu, dedikuota A.Dirsyt s maldaknyg .

Knygos pabaigoje yra Adel s Ubeikait s sudaryta pa ios A.Dirsyt s ir apie j publikacij Lietuvos ir užsienio spaudoje bibliografija.

Dr. Mindaugas Bloznelis

Pirma dalis

GYVENIMAS IKI NELAISV S MET

T višk

Pramislavos kis

Adel s Dirsyt s t vas Antanas Dirs , susitaup s pinių , nusipirko 30 hektar žem s Nev žio žemumoje, pusiaukelje tarp Štos ir Kdaini , prie senojo vieškelio vingio. Žem s sklypas yra tarp Aukšt j Kapli ir Daukaini kaim , Štos parapijos (parapij riba jau daugel met nesikei ia) pakraštyje. Pramislavos vienkiemio žem - Štos vals iaus (pagal nepriklausomos Lietuvos administracini suskirstym šioje vietov je bažnytinis ir valstybinis suskirstymas sutampa) pakraštyje, Kdaini apskrityje. Mažo upelio ištaka iš dalies riboja Pramislavos žem nuo Kdaini vals iaus. Pavasar upelis patvinsta. Po didesnio lietaus popl džiai b na ir vasar , ir ruden , kaip ir visos Nev žio žemumos upi . Kitoje vieškelio pus je už puskilometrio jis teka Obel (Nev žio intak). Anuo metu Obelis buvo patvenkta - senovinis vandens mal nas, nedidelis, bet gilokas tvenkinys. Buvo pasakojama, kad tame kai kas ir nusk sdavo. Maudytis Obel ateidavo pavaikariais po darbo ir Dirs i šeimynos nariai.

Antanas Dirs ir Agota Ragaišyt -Dirsien Pramislavoje toliau nuo vieškelio 1904 m. pasistat gyvenam j nam - aukštai i tipo dviej gal gry i . Sodyba buvo kuriama l tai. Kl t su ratine surent tik 1914 m. Atokiau 1920 m. pasistat didel klojim . Šalia jo apvaliu stogu maniežas (arklinei kuliamajai). Rytin je pus je - daržin dobilams, baigta 1925 m. Gry ia ir kl tis apdengta skarda 1933 m. - j stogai iš tolo šviet . M rinis tvartas, pastatytas 1939 m., tebestovi ir dabar, atlaik s visas pokario negandas.

Sodyba apželdinta klevais, akacij gyvatvore, alyv („bezd“) kr mais, vaiskr miais, vyšniomis, obelimis. Prie gryios ir klijies - jaukus kiemas, piet pus je - nemažas jaunas sodas. Prie daržin s augo topoliai, šalia - dar vienas negilus šulinys gyvuoliams girdyti.

Pramislavos vienkiemyje dabar nuošaliau nuo senojo dulk to vieškelio pilkuoja stambus kinis pastatas, toliau nuo jo - vienės klevas. Vingiuotu, duob tu lauko keliuku priart jus prie bu-

vusios sodybos liku i matyti buvusios gry ios akmeniniai pamatai, betoninis šulinys, tartum sargybinis vienas klevas (šiaurin je pus je). Neb ra beržyn lio ir miškelio, kurio pakraštyje kadaise žaliavo žuolas. Toks dabar Dirsyn s vienkiemis. Dirsyne buvo pavadintas Lietuvos nepriklausomyb s metais, nes kurtas Antano Dirs s šeimos. Jame gyveno 13 žmoni .

Sodybvet , sovietme iu buvusi paversta kaimo s vartynu, dabar atkuriamu. Daug darbo ir l š d jo j tvarkydami Irena Liubkevi ien (Adel s brolio dukt) su vyru Juozu Liubkevi iumi. Dalis sodybos sklypo apsodinta medeliais ir vaiskr miais.

Pramislavos vienkiemio žem s plane (1908 m.) nurodoma: ariamosios žem s - 17,5 ha, šienaujam j piev - 3,3 ha, miško - 6,5 ha, apie 1 ha už m pelk ir keliai, ir $\frac{1}{2}$ ha priesodybinis sklypas. Visas žem s sklypas - 30 hektar .

Antano ir Agotos Dirsi šeima k tvark išmintingai. Abu b - dami darbšt s lenk prie darbo ir savo šeimos narius. Ariamosios žem s ir šienaujam j piev plot didino iškirsdam i kr mus ir sausindami laukus. Siauriau nuo sodybos pasiliko maž beržyn - 1, tarytum sal , apsupt durpyn lio buvusios pelk s vietoje.

Piet pus je buvo užveistas nemažas sodas, daugiausiai vai r r ši obelys. Nors šeimyna buvo nemaža, obuoli užtekdavo iki pavasario.

Atokiau nuo sodybos rytin je pus je žaliavo nedidelis miškelis. Tarp berž , drebuli , uosi ir žuoliuk grybaudavo. Palauk je kerojo perk nijos kir i riev mis sužym tas stambus žuolas. Antanas ir jo s nus miškel taup , malkas ir r stus pirkosi, kirto tik sausuolius ar v tros nulaužtus medžius.

Pamišk je stov jo jauja linams apdoroti, šalia jos - iškasta k dra. Jauja buvo naudojama kaip pirtis. Ta iau vienais metais prieš pat Kal das suliepsnojo ir sudeg .

Buvo palikta pieva ganiavai. Su sodyba j jung lauko kelias, iš abiej pusi kartimis aptvertas gyvuliams išvaryti ir parginti.

Už miškelio esantis laukas buvo vadinas Viktine (pagal buvusios savinink s vard). Antanas Dirs j nupirko, ir Pramislavos žem s kio plotas padid jo iki 34 hektar .

kyje buvo 4 arkliai, kumeliukas. Laikomos 8-9 melžiamos karv s (juodmarg s), pora tely i , jautis, kelios avys (1937-1939 m.).

Kur laik karv s buvo ganomos, v liau pririšamos - perkeliomas dobilienoje. Karv s buvo pieningos, veislin s iš Vakar Europos, berods Danijos. Vienu metu bulius ir kai kurios karv s buvo be raga . Sunkiau jas b davo pririšti. Berag s, kažkod l vadinamos „blund mis", gerokai kent davo nuo raguot j .

kyje buvo auginamos kiaul s ir bekonai. Pastatyta atskira kiaulid . Pasta ius m rin tvart , kiaulid ir senasis medinis tvaritas, stov j pietvakarin je sodybos pus je, buvo nugriauti. Naujasis tvartas pastatytas šiauriau, - kad mus s mažiau pl st gry ion.

Buvo auginami javai (rugiai, kvie iai, miežiai), avižos darbyme iui arkliams stipriau pašerti, plotai viki - žoli ir aviž mišinio pašarui, nedidelis žirni laukas. Laukus gerai patr šdavo m šlu. Derlingumui padidinti pirkosi mineralini tr š (superfosfato, salietros). Tur davo prekini gr d . Pien kasdien veždavo Aukšt j Kapli pienin . Nugriebt pien parsi veždavo paršams ir kiaul ms šerti. Paskutiniai Lietuvos nepriklausomyb s metais Pramislavos kis jau specializavosi pieno ir m sos gyvulininkyst s kryptimi.

Dirsi šeimyna sukr r produktyv ir intensyv k , pagr st šeimos nari darbu. Dirbdavo visi, suaug ir vaikai. Paprastai samdydavo vien darbinink ar samdin . Kai kuriais metais abu. Vasaros atostog metu ia savo j gas išbandydavo ir gr dindavo si ir vaikai iai (gan karves, ak jo, ar , pad jo melžti karves, krito, k l javus).

Buvo laikomi p dymai - žiemken i s jai. Dirv vasar reik jo sukultivuoti. Pasikink du arklius „drapakavo". Labai sunku b davo karštomis vasaros dienomis. Nuo karšio ir vabzdži arkliai pakinktuose susipainiodavo. D l to tek davo pavargti. Malonliausia buvo arkliniu gr bliu važin ti laukuose, rinkti jav pabi ras, šieno liku ius.

Pramislavoje buvo naudojamos modernesn s žem s kio mašinos: kultivatoriai, arklin šienpjov , jav kertamoji, naujoviški pl gai. Buvo pasitariama su agronomu, taikomos naujov s iš periodin s spaudos („ kininko patar jo"). kio buhalterij tvark Jonas Dirs . Šiai apskaitai žurnal dav Š tos agronomas. Jis NSU mark s motociklu atvažiuodavo Pramislavon. Kai 1939 m. buvo

pastatytas naujas m rinis tvartas ir rengta srut duob prie jo, kis buvo premijuotas dviem šimtais lit . Anuomet tai buvo nemaži pinigai. Prad ta auginti pomidorus (savo šeimynos reikm ms). Daržovi užaugindavo sodybos darže, sudarydavo atsarg ir žiemai.

Mokslo met pradžioje vaikai ius Stas ir Antan išleisdavo gimnazijon mokytis. Tada samdydavo piemen (prad jus gyvulius rišti, ganyti nebereik jo).

Vis d lto labai daug kio darb buvo atliekama rankomis. Bulvi sodinimas ir kasimas, pašarini runkeli laistymas, rav jimas, kiauli š rimas, karvi melžimas ir prieži ra, o dar arkliai, vištros.

Ar iau naujojo tvarto buvo kasamas tre ias šulinys. Ta iau iškasus devynis metrus ir neaptikus vandeningo sluoksnio, gilesn s paieškos atsisakyta. Be to, art jo frontas. Šiame šulinyje buvo slepiami kumpiai, lašiniai (sukabinti), sud ti maišai su valcuotais ir kvietiniais miltais. Be abejo, šulinys buvo uždengtas, apmestas skiedromis ir šiuksl mis. 1944 m. vasar traukdamiesi vienkiemyje buvo apsistoj vokie iai, bet sl pinio turinys išliko saugus. Vokie iai buvo sitais aukštai po tvarto stogu, iš kur prasipl š plyš steb jo apylinkes. Kiti prie vakarin s sienos pasistat radij si stuv , perdavin jo duomenis artileristams. Virš sodybos švilpdami skriejo sviediniai. Per klaid vienas sviedinys pataik kaimyno kiem ir mirtinai sužeid berods 2 ar 3 vokie i kareivius. Juos patys vokie iai palaidojo miškelio pakraštyje. Vakare steb - tojai vokie iai pasitrauk , ta iau po nakties atvyko kiti ir atsivež sunkiosios artilerijos pab kl . Iš jo iššov por kart . Šalia buvusi obelis liko be lap , sužvang jo gry ios langai. Po to jie pasitrauk link K daini , užminav vieškel ...

Prieš fronto linijos priart jim jauki Pramislavos sodyb buvo atvyk s „ukrainie i " dalinys vokie i p stinink uniforma. Dvi ar tris dienas jie rinko iš apylinki žmoni arklius ir išsivar juos vakar (K daini) link. Savus arklius dirsiniai buvo pasl p kaimyno kr myne (už gero puskilometrio). Reik davo juos pašerti, kad neprad t žvengti. Arklius išsaugojo, vokie iai nerado. Panašiai buvo saugomi ir galvijai. Traukdamiesi vokie iai rinko apylink s vyruis ir var si vieškeliu. Išvarytieji vyrai prie upeli ir ra-

guvose kirto kr mus, kad soviet žvalgams b t sunkiau prasi-skverbti. Kotryna patar vaikams nesirodyti, pasisl pti. Kai paste-b davo svetim - at j n , moterys sužvangindavo kibirais. Taip išsaugojo vienkiemio vyrus.

Vien nakt baisiai birzg motorai, švilp kulkos. Ankstyv rytm̄et pasirod soviet kareivis, prik l Agot (senel) iš vaik iškastos sl tuv s.

1935 m. Antanui Dirsei mirus, Dirsiai buvo nusprend Pramislavos žem s mažesnius sklypus nesidalysti, dirbt i gyventi kartu. D l tokio nutarimo sovietai, okupav Lietuv , „buož mis" apšauk juos visus, nors ir p sl tomis rankomis.

Soviet valdžios sakymu žem s sklypas buvo išmatuotas. Matavo jaunas K daini mokyklos aukl tinis kult rtechnikas „ap jimo" b du. Paliko 30 ha - at m Viktin ir atr ž dal taip branginamo miškelio. Nusavint žem atidav tarybiniam naujakuriui. k valdyti broliai buvo patik j jauniausiajam - Stasiui Dirsei. Jis vien ankstyv ryt sudar s talk iš nusavinto miško sklypo iškirto visus medžius ir suvilko savo žem . Kilo triukšmas. Užpultas Stasys gyn si: „Pa m te žem , aš j palikau, kas ant žem s - pa miau". Soviet valdžios atstovai nesuvok , kaip pasielgti. Taip ir baig si, tik miškelis jau sumaž jo.

Palyginus 1908 ir 1940 met matavim duomenis, matyti, kad dalis miškelio žem s buvo atr žta d l matavimo netikslumo.

Š tos vals iaus Pramislavos vienkiemio kin je knygoje 1945 m. rašyta: 2 arkliai, 2 karv s, 1 bulius, 1 tely ia, 4 kiaul s, 2 avys, 2 višt os. Žem s kio inventorius: 1 vienvagis pl gas, 1 geležin s ak ios, 1 arklinis gr blys, 1 jav kertamoji, 1 v tykl . Stasio Dirs s šeimos nari s raše: Stasys Dirs , Bron Dirsien (žmona), Irena Dirsyt , gim. 1943 m., - dukt , K statis Dirs , gim. 1948 m., - s nus, Agota Dirsien , gim. 1864 m., - motina, Juozas Dirs , gim. 1896 m., - brolis. Archyvo pažym jime išvardyti pastatai, trobesiai (tas pats dokumentas).

Soviet valdžios atstovai k apd jo nepakeliamais mokesiai. Atsisakius juos mok ti, kis nusavintas. Visi anks iau min - ti Stasio Dirs s šeimos nariai 1945 met vasar iš Pramislavos buvo išvaryti. Pasiliko gyventi tik ligonis Juozas Dirs .

Adel s t vai

Antanas Dirs buvo kil s iš Petrai i kaimo Štos parapijoje, gim s 1860 m. Pirk s Pramislav ia išgyveno iki 75 met , mir širdies liga. Agota Ragaišt -Dirsien gim 1864 m., už-augo Žem j Kapli kaime.

A.Dirs s nupirkto Pramislavos žem s sklypo žem s savininkas anks iau buvo Stanislavas Gintautas, Sigismundo s nus. Plane dabartinio vienkiemio vietoje pažym ti 3 pastatai. Taigi Antanas Dirs nupirk s žem jau tur jo pastog šeimai.

Antanas su Agota užaugino šešis vaikus: tris s nus ir tris dukteris: Juoz , Kotryna , Agniet , Jon , Stas ir Adel . T vai, abu b -dami labai darbšt s, pratino prie darbo ir savo vaikus. Po darbo dienos jo vadovaujama šeima suklaupdavo vakarinei maldai, ge-guž s litanijai.

T vas Antanas buvo neaukšto gio, smulkaus sud jimo vyras. Jis rikiuodavo darbus, pasakydavo kur lauk arti, ak ti. Kartais pasitardavo su kitais. Pats daug dirbo, abiem rankom s davo javus. Visi paklusdavo t vo valiai.

An kas Stasys, dar vaikas b damas, žav josi, kai senelis su sa-vo s numis Juozu ir Stasiu apšarmojusiais ir raudusiais veidais, snieguotais kailiniai (ant j dar serm gos) gr ždavo iš miško su medienos prikrautomis šlajomis. Šalt žiemos dien žengdavo gry ion tartum milžinai. Jie primindavo šiaur s keliautojus, prisimena Stasys Ivanauskas.

Antanas leido mokslus Adel , Jon , Agniet . Jauniausias s nus mokytis nenor jo. D l to suaug s ir atitarnav s Lietuvos kariuomen s geležinkeliniink dalyje gail josi, kad jaunyst je nesimok . Vyriausioji dukt Kotryna (S.Ivanausko motina) labai nor jo mokytis, „nors siuv ja", - sakydavo. Ta iau jai teko sunki dalia - dirbt kyje, pad ti auginti jauniausius brolius ir seseris, taigi ir Adel , o v -liau - savo s nus. Jie prisimena plakamo dalgio garsus, kurie aidu atsiliepdavo klojime, beržyn lyje. Visa tai buvo šienapj t s pradžioje. Plakdamas dalg pjov jas steb jo, kaip t sta plienas, plaktuku mušamas kuo siauriausiu ašmen pakraš iu. Dalgio plakimas - kruopštus darbas. Mok jo plakti Juozas ir Stasys.

Vaikams aštraus dalgio neduodavo. O berniukams labai nor - josi šienauti. Kart , nusikabin s senelio dalg , Stasys paband šie- nauti dobiliukus. Smaigalys smigo žem , nesisek ... ia pat ir numet . Senelis klausia, kur dalgelis, ir nesulauk s greito atsaky- mo, nubaud vaik - por kart suš r pan iuku tardamas: „Daikt reikia pad ti viet ". Tokia tvarkos pamoka buvo vienintel , prisimena Stasys Ivanauskas.

Su arkline kuliam ja vis žiem kuldavo javus. Kai vaikai pa- augdavo, pad davo ir motina. Paskui tekdavo gr dus atskirti nuo pel su „arpa" ir piktžoli s klas - su „fuchteliu", t.y. rankomis sukamomis v tykl mis.

Kl ties aruoduose visada b davo gr d . Veždavo mal nan, turgun. Atvykusiems supirk jams retai kada parduodavo, nes jie si lydavo per maž kain . Kl tyje buvo laikomi ir šviežios duo- nos kepalai. J b davo aštuoni, devyni.

Užeidavo kartais elgetos. Senel atriekdavo abišal s stor rie- k , dar duodavo pavalyti. Priimdavo ir nakvyn n, tik pareika- laudavo paso, kur gr žindavo iš ryto, atsargumo d lei.

Senelis savo vaikait mok joti su arkliu. Reik davo nuvesti arkl ganyklon ir pririšti. Kieme senelis užkelia ant arklio, tardamas: „Laikyk pavad l ".

Senel protestuoja: „Nukris gi vaikas". Arklys, pamat s, koks ia raitelis, pasileidžia ris ia, pasispardo ir, žinoma, numeta ant pievos. Taip senelis ugdr s , pratino b ti ryžting .

Antanas Dirs priimdavo Š tos parapijos kal dojan ius bažny- ios tarnus ir jiems atseik davo gr d (auk) bažny iai išlaikyti. Kal dojan io kunigo laukdavo visa šeima. Sutvarkydavo kamba- rius, iššluodavo kiem , visi tvarkingai pasipuošdavo, vaikai pa- kartodavo katekizm . Tokiuose kunigo pri mimuose dalyvau- vo ir Adel . Kart student linksmai šnekino sve i . Buvo visiems jauku. Vaikus vaišino riešutais ir saldainiais.

Antanas mir netik tai. 1935 m. balandžio 6 d. ankstyv ryt Agota jau iš tolo pasteb jo: vežim iš pienin s vadelioja kaimy- nas, - parvež jau mirus Antan . Kotryna sustabd laikrodžio švytuokl , uždeng veidrod . Iš Kauno atvažiavo student Ada. Susirinko gimin s, kaimynai, giedojo giesmes, kalb jo rožin . Per laidotuves kart Pramislavoje pad jo ant stalo pusbuteliuk

degtin s kaimynams ir giedotojams pavaišinti. Antanas buvo blaivinkas. Palaidojo j Štos kapin se pagal visas katalik apeigas.

S n s ir dukterys apgailestavo, kad t vas nepadalijo turto - nepasak , kam k palieka. Pasitar nusprend - žem s nesidalysti, dirbt ir gyventi kartu. kiui vadovauti galiojo jauniausi brol Stas .

Adel s motina Agota buvo gero b do, kantri ir labai darbšti, kilusi iš Žem j Kapli kaimo. Agota Ragaišyt -Dirsien buvo stambi moteris, visa galva aukštesn už savo vyr . Ji daug šnek - davo, kur darb numatydavo padaryti, - pasakodavo balsu, gar siai galvodavo. Mok davo ir susikaupti (pavyzdžiu, kai kep davo duon ir darydavo kepalus, kuriuos su liže šaudavo duonkep . Kepalai b davo graž s, vienodo dydžio. Vaik džiaugsmui likda vo pagrandukas).

Su vyru dažnai pasigin ydavo ir piktokai, jam priekaištaudavo.

Antanas dažniausiai atsakydavo „Kalbi bile kalb ti". Agota iš vyr išreikalaudavo, k reikia namuose padaryti - užtvar ar kok nag pataisyti, darž aparti...

Agota ir pasenusi prisimindavo savo varging jaunyst (ištek jo b dama 18 met), vaizdingai pasakodavo apie sunkiausius darbus: kr m kirtim , rugiapj t , lin rovim , bulviakas , vaik augim ...

Savo dukteris Agota išmok gražiai austi. Vienkiemyje buvo atliekama visa lino apdorojimo technologija - linus rov , mirk , myn , šukavo, verp , paskui aud ir audeklus balino saul je. Patiesti drobes saul je ant pievos ir juos vakare suvynioti b davo vaik darbas.

Šaltuoju met laiku gry ioje stov jo medin s audimo stakl s („varstotas"). Ausdavo Agota, vyriausioji dukt Kotryna ir Agniet . Aud drobes, rankšluos ius, margas spalvotas lovatieses, vil nonius audinius - milin ms, pakulinius - maišams.

Ant daili rankšluos i , staltiesi išsiuvin davo raudonas didži sias raides „A.D." Šie buvo tinkami Agnietei Dirsytei, Adelei Dirsytei, Agotai Dirsienei, Adomui Dirsei (Antano broliui). Ap galvota ir praktiška. Vienas toks rankšluostis su inicialais „A.D." yra išlik s. Austi nemok jo tik jauniausioji Adel .

Agota virdavo valgyti. Ji griežtai laikydamosi pasninko dien . Sauso pasninko buvo laikomasi Didžiojo penktadienio ir K i dienomis. Tada valgjai buvo be pieno. Per gav ni ir advent pasninkai b davo dažnesni negu kitomis dienomis.

Agota mok jo iškepti labai skani rugin duon ir miežin ragaš (pati Ragaišyt !). simintinas avižienis kisielius - K i valgis. J virdavo atvirame lauke. Reik davo ilgai maišyti, kad nepri svilt . Kai lauke dargana, lietaus lašai krisdavo už apykakl s, d - mai grauždavo akis. Šis darbas tekdavo berniukui - tai kantryb s ugdymas, o rezultatas - neskanus valgis, kur suaug taip vertino.

Kai nepavykdavo skaniai išvirti ar valgis prisvildavo, Agota prie stalo maišydama tardavo: „Galima valgyti". Jaunesnieji šyp teldavo, bet garsiai nepeikdavo. T vams rod pagarb . Prie stalo kiekvienas tur jo savo viet . T vas - gale stalo.

Už pramušgalviškas išdaigas senel vaikai i labai piktais ne bardavo, nors tikrai b davo už k . Kart jie išmok avin badytis. Šis sib g j s kad smogs ragais senelei iš užpakalio. O ji neš du pilnus kibirus. Pargriuvo. Tada gerokai pyktel jo.

Darbat si vis savaitgal , sekmadien visi šv sdavo.

Seser nas Antanas Ivanauskas prisimena: „Su savo mama ir broliu Stasiu Adut gražiai karu iais („bri ka") sekmadieniais ir per šventes važiuodavo Štos bažny i . Kai b davo vietas, ir mane paveždavo". Š toje po pamald Adel aplankydavo t vos seser , kuri visi švelniai „Mariuke" vadindavo. Juodvi pasikalb davo, dažniausiai religin mis temomis. Agota lankydavo savo seser , nuveždavo lauktuvi .

Adel labai gerb savo mam . Viename sveikinime ji raš : „Brangioji Motule! Motinos dien vaikai savo motinoms dovanas perka. Aš negaliu nieko dovanoti Tau, Brangioji Mamyte. Bet užtat prašysiu Dievulio, kad jis Tau sveikat suteikt ir šios žem s varguose paguost ". Šis student s sveikinimas užrašytas ant Šv . J zaus Širdies paveiksl lio. Pasveikinti mamos nepamiršdavo ji net b dama lageriuose.

Broliai ir seserys

Darbšt s ir dori Adel s t vai - Antanas ir Agota už-augino, kaip min ta, tris s nus ir tris dukteris: Juoz , Kotryna , Stas , Adel , Agniet ir Jon .

Vyriausias Adel s brolis Juozas Dirs (1895-1949?) buvo pri-verstas dalyvauti Pirmajame pasaulyiniame kare kulkosvaidininku. Kariavo rus -turk fronte, buvo kont zytas. Per revoliucijas iš labai toli namo p s ias par jo. Liko užsidar s, su artimaisiais mažai bendravo, bijojo - nepasitik jo. Juozas uoliai darbavosi kyne, tur jo por avili bi i , band auginti pipirus. T vui mirus, atsitver dal gry ios, sienoje išsikirto atskir jim . Tapo dar atsargesnis. Juozas buvo nagingas, geb jo dirbtis kubilus, medpadžius, pakinktus arkliams. kyje buvo darbštus ir s žiningas darbininkas. R pinosi kio veikla (geru žem s dirbimu, derliaus nūmimu). Kai vien karšt vasaros dien seser nui gimnazistui Stasiui Ivanauskui buvo patik ta suartis lauk , dviej arkli traukiamas pl gas vietomis iškrypdavo iš vagos. Reik jo vis atgal atitraukti pl g ir arklius. Tai buvo bene pirmasis jo didesnio sklypo arimas. Juozas ap jo lauk ir tuo metu kiui vadovavusiam savo broliui Stasiui pasak : „Jeigu taip arsime - duonos netur sime”.

Kai Stasys nupirko jav kertam j , visi džiaug si, iš jo pasižiūti, kaip su ja dirbama. Arkli traukiama mašina nukirsdavo rugi p do apimt , belikdavo tik suristi. Juozas pasipiktino, kad išbarstoma per daug piln varp .

Kart nuo saito atitr ko bulius ir kieme prad jo badyti Juoz , parvert j ir ragais prad jo ridenti. Stasys buvo vyriausias Kotrynos vaikas. Nukabino nuo ak i „brankt ”, smog buliu paskutines kojas. Šis atsisuk s nub go šal , burokus. Nukent jusiam Juozui susidar sp dis, kad ant jo buvo varomas galvijas. Nors vaikai j apgyn , ta iau Juozo pasitik jimas dar sumaž jo. Juozui buvo sužeistas rankos riešas, bet gydytojo atsisak .

Kit kart Stasys patik jo seser nui išvalyti jo revolver . Šovini , žinoma, nedav . Netoliese buvo d d Juozas. Kai atsitiktinai j seser nas nukreip vamzd , staigiai puol vytis. Tik kojos iš-

gelbjo. Būt ir ginklai mūs, ir gerokai prilupiai. Neatsargus po-
elgis su fronto dalyviu galėjo baigtis liudinai. Šis neapgalvotas
veiksmas, be abejo, seseris no santykis su dide Juozu nepagerino.

Vyriausia iš seseris Kotryna Dirsyt -Ivanauskienė (1898-1977) labai artimai bendravo su Adele, kuri jausmingai pasakodavo jai savo spūdžius iš Kauno ir kelionių su paskaitomis po Lietuvą. Kotryna teko bene sunkiausia dalia. Jos vyru Aleksui praskolinus žemė bankui ir išvykus Urugvajun, Kotryna teko grąžti su dviem mažais vaikais tarsi višnūn, o savo žemė išnuomoti, paskui daug metė teistis su vyro seserimis dėl žemės dalybės. Net keturis kartus Kotryna keitė gyvenamąjį vietą. Dirbdama Pramislavoje ir kitur, buvo rūpestinga ir atsidavusi savo sūnumi motina. Abu juos išmokslino. Šeimai studentui laiške primindavo: „Neiškrypk iš doros kelio“, o išleisdama ar aplankydama laišku vis primindavo: „Kasdien sukalbėk nors po vien Sveika, Marija...“ Vienas sūnus tapo inžinieriumi, kitas – mokytoju, vadovėliu mokyklai auditoriumi. Adelė vis patardavo seseriam auklėjimo ir pasauližiros bei tikybos klausimais. Ji aiškindavo lietuvių kalbos taisykles, Lietuvos istoriją, ugdygė skaitymo pomogramą.

Labai artimai Adelė bendravo su broliu Jonu (19017-1940). Tarnaudamas Lietuvos kariuomenę Jonas tapo invalidu. Vaikšiodavo tik pasiramsiuodamas lazda, viliau – ramentais. Kuri laikė Kaune jis dirbo tarnautoju ir remė Adelę studijas.

Jonas buvo apskaitas, platus akiračio žmogus. Būdamas invalidas jis ketino iš Kauno grąžti tarsi višnūn, ir išiai, Pramislavoje, apsigyventi. Jo rūpesiu buvo remontuojamas vakarinis grynas galas, vadintinas „stancija“. Remontas vykdė jauniausias brolis Stasys. Jonas laiškais patarėjo, kaip atlikti, taip iau pasitikėjo brolio praktine patirtimi, sumanumu ir iniciatyva. Buvo didesnės naujos grindys, lubos, ištinkuotos, aliejiniai dažais nudažytos sienos. Šis gražiausias kambarių tapo seklyčia. Virš komodos kabinėjo Žalgirio mūšio paveikslė kopija.

Jonui apsigyvenus Pramislavoje 1933 metais prie klėties buvo pastatyta žaibolaidė, aukštai iškelta radijo antena, patvoriu eile padodintos akacijos, iškastas šulinys betoniniai rentiniai, kieme ir

po alyv kr mais (iš piet pus s) pastatyti, kaip statomi parkuose, suolai, staliukas. Prad ta auginti pomidorus.

Gyvendamas kaime Jonas platino katalikišk spaud . Tur jo daug grožin s, religin s, kin s tematikos literat ros. Prenumeravo „XX amži ", „kininko patar j ", „Nauj j romuv ", „Gimt - j kalb ". Gaudavo valstyb s pensij . Kai kada apmok davo už gimnazijoje besimokan i Kotrynos s n moksl .

Aplinkiniai gyventojai irgi kreipdavosi patarim . Jonas parašyavo prašymus, prieikus patardavo, kur ir k kreiptis. Atsid kodami jie užsiprenumeruodavo laikraš i sau ir savo vaikams. „Eini pas Jon Dirs su reikalais - tur k pinig laikrašiui", - sakydavo kaimynai. Jonas raš labai gražiai ir aiškiai. Jo braižas primin dailyrašt , buvo lengvai skaitomas. Jonas mok ir sesers Kotrynos Stas . Stasys tik nusiplov s rankas ir tvarkingai apsireng s ateidavo pas d d Jon lietuvi kalbos diktanto rašyti, aritmetikos uždavini spr sti ar šašk mis pažaisti. Jonas pareng j stojamiesiems egzaminams Štos progimnazij . Kai j s kmingai baig - premijavo dvira iu. Seser nai labai dažnai parnešdavo iš Kapli pašto laikraš ius, žurnalus, laiškus ir banderoles. Paštas buvo už poros kilometr nuo vienkiemio - seni nijoje.

Jonas tur jo kin s veiklos žurnal , tame žym jo pajamas ir išlaidas. Jis dažnai konsultuodavosi su Štos agronomu; šis atvažiuodavo vienkiem motociklu.

Vienkiemio pavadinim Jonas pasir pino pakeisti, teigdamas, jog žodis „Pramislava" nelietuviškos kilm s. Su visais pasitar , kad vietovardis Dirsyn b t tinkamiausias. Ta iau nesp jo si tvirtinti. Sovietme iu išleistuose žinynuose liko senasis pavadinimas „Pramislava - viens dis, vienkiemis".

Šnekamojoje kalboje Jonas pratino visus Pramislavos vienkiemio gyventojus kalb ti taisyklinga lietuvi kalba, nevertoti barbarizm (kleckai, zacirka). Vienkiemio kaimynyst je - Daukaini kai me žmon s kalb jo lenkišku žargonu, nors mok jo ir lietuviškai. Kadangi skait „Gimt j kalb ", Jonas Dirs pasi lydavo svetimžodži pakaitalus, kantriai taisydavo kalbant j , nepykdavo, bet ir v l primindavo, kaip reikia sakyti.

Jonas buvo tvirtos valios, laik si duoto žodžio. Kart su vienkiemio darbuotoja susilažino: „Jeigu tu nekalb si, aš nevalgy-

siu", - ištar Jonas. Moterišk išš k pri m , beveik dvi paras abu laik si susitarimo. Ta iau kieme, prie šulinio pasipainiojo kume- l - anoji užmiršusi gyvul išbaid vienu sakiniu. Išgirdo Jonas ir visu balsu sušuko: „Neškit valgyt!.."

Kart Jonas perskait laikraštyje, kad kai tvarte groja muzika, karv s duoda daugiau pieno. Tada šyptel jusi Kotryna tar : „Pir- ma sau nusipirk radij , paskui karv ms". Tuo metu namie tur jo tik detektorin radij , klausytis gal jo tik su ausin mis.

Sesuo Agniet Dirsyt -Skinulien (1906-1965) mok si K daini gimnazijoje. Ištek jo už darbstaus, doro ir išmintingo kininko Juozo Skinulio, kuris savo naujai kurtoje sodyboje užaugino ir išmokslino 4 vaikus: Liucij , Bernard Algimant (abu mokytojai), Genut (tarnautoja) - šie trys jau mir . Dabar gyvena jauniausias s nus Vilius Skinulis, technikas elektrikas, dirba K daini vandentiekio tarnyboje. Jis yra k rybingas, veiklus, darbštus. Sa- vo t vo medin nam iš pagrind pakeit m rin . Skinuli sody- ba arti K daini , buvusiame Paobelio kaime (dabar Pramon s gatv 5). ia lankydama gimnazij gyveno ir Adel . Skinuliai iš šios sodybos siunt laiškus ir siuntinius Adelei lagerius. Juozas Skinulis siunt Gedimin Daug l Vorkutos lager , kad surast galimyb bent šiek tiek palengvinti Adel s buit . Priži r tojai vai- šinosi lietuviškais lašiniai, degtine ir mulkino atvyk l . Net pasi- matyti su Adele jam nepavyko.

Juozas Skinulis vaikyst je draugavo su Jonu Dirse. Gerai paži- no ir Adel . Apie Dirses buvo labai geros nuomon s. Agniet s ir Juozo vaikai po kelias dienas vieš davo Dirsyn je. „Reikia, kad m s vaikai b t paž stami su savo giminai iais, bendraut ir vieni kitiems pad t ..." - sakydavo Juozas. Vieš dami Dirsyn je skinuliukai, b dami smals s, kyr davo Adelei, mat ji pratino juos prie darbo, lavino.

Kotrynos s n s Antanas ir Stasys irgi gyveno pas Skinulius, kai lank K daini gimnazij , gijo daug gyvenimo patirtimi pa- gr stos išminties iš Juozo ir Agniet s. Apie ši ger žmoni savy- bes Adel prisimindavo ir b dama toli nuo Lietuvos.

Agniet s ir Juozo sodyboje prisiglaud iš Pramislavos vienkie- mio sovietme iu išvaryta Adel s mama Agota. Po labai sunkios li-

gos ia ji ir mir 1947 metais. Juozo Skinulio r pes iu palaidota Štos kapin se, greta savo vyro.

Paobelyje kur laik gyveno ir dirbo Agniet s sesuo Kotryna ir s nus Antanas, tada Kdaini gimnazijos vidurin s mokyklos mokinys. Kai jis buvo labai susirg s, Juozas negail jo l š Antano gydymui Kaune.

Adel daug laišk paraš Agniete ir skinuliukams - Algiui studentui, vliau fizikos mokytojui, Liucei ir Genutei. Dalis išlikusi laišk publikuota (A.Dirsyt , J s manieji, Kaunas: Atmintis, 2000). Laiškuose yra daug ger min i , patarim , kaip bti ištiki-miems t v tik jimui, naudingiems savo T vynei.

Agniet mir 1965 m. po sunkios ligos. Po trej met ir Juozas Skinulis paliko š pasaul (1968). Abu palaidoti Kdaini kapin - se. Abu daug nuveik , ramaus b do, abu s žiningi, uol s katalikai, Lietuvos patriotai, darbšt s ir apgalvotai tvark savo k . Tur jo 14 ha žem s. Labai daug padjo savo artimiesiems, sesers Kotrynos s numbs, mokytojai Adelei.

Jauniausias brolis Stasys (1911-1971) buvo energingas, veiklus. Jaunyst je mokytis nenor jo, nors t vai ir leido, d l to vliau labai gail josi. Po t vo mirties jam broliai patik jo kio tvarkym . Stasys sumaniai steng si kininkauti, pirkdavo mineralini trš , sigijo jav kertam j , šienpjov , kultivatori , pasitardavo su agronomu. Už srut duob s rengim buvo premijuotas. Pastat m rin tvart , gale jo - daržin . Stat tvirtai, pats savo rankomis betonavo, meistrus stogdengius samd . Stogas buvo uždengtas medienos skiedromis.

Nuo 1935 m. spalio 18 d. Stasys Dirs priklaus Lietuvos šauli s jungai (nario liudijimas Nr. 92683). Tur jo Šauli s jungos uniformin kepur . Stasys dalyvaudavo tautin se švent se. Prenumeruodavo LŠS žurnal „Trimit ".

Jis ved kaimyno dukter Bron Slavinskait , kuri buvo kilusi iš lenkiškai kalban ios šeimos. Kai buvo renkami vaikams vardai, Kotryna ir kiti patriotiškai nusiteik Pramislavos gyventojai si l pakrikštyti lietuviškais vardais. Anuo metu metrikus raš bažny-joje, prie „pagonišk " vard krikšto metu pridurdavo šventojo vard . Taigi - Irena Birut Dirsyt , Silvestras K statis Dirs , abu

augo Pramislavos vienkiemyje. Tadas gim Kaune. Dabar jie visi gyvena Kaune.

Vienkiemio saul lydis prasid jo, kai ginkluota vyro gauja 1944 met vasaros nakt (vokie iams pasitraukus, o sovietams dar ne-at jus) j apipl š . Jie Dirsyn s gyventojus uždar kambaryje, pagradingo sušaudysi . Šautuvas ir kitaip ginkluoti pl šikai pasikink por arkli , susikrov vežiman k tik rado vertingo (baterin radij , drabužius, audinius, lašinius) ir skubiai išsivež . Pary iais arkliai su tušiu vežimu gr žo be vež jo.

Stasys su žmona Brone, dviem mažais vaikais ir senute motina Agota soviet buvo išvaryti iš namų kaip stovi. Atimti kl ties raktai ir nieko neleista pasiimti. „Iš jome kaip po gaisro", - pasakojo Bron . Tikriausiai Apvaizda taip apsaugojo šio vienkiemio gyventojus nuo Sibiro tremties.

Kotryna Ivanauskienėi, kaip atskirose šeimos narei, buvo leista pasiimti savo daiktus. Pirmiausia ji gelbjo knygas, fotografijas, sienin laikrod . Su motina Agota ir sūnumi Antanu ji persiklė pas Agniet ir Juoz.

Vienkiemijoje liko gyventi tik Adel s brolis Juozas. Apsigyveno vienkiemijoje ir sovietiniai „naujakuriai". Juozui kur laik valgyt atnešdavo Bron ir jos dukt Irena. Tik jas Juozas sileisdavo savo būst . Naujakuriai gsdindavo ir erzindavo Juoz . Jis labai bijojo žmoni , kartais ir Irenos ne sileisdavo. Kartais j aplankydavo sesuo Kotryna. Atplūstas nuo žemės ir artim j Juozas labai sielvartavo, mažai valg ir ne laiku numir . Jam mirus išsiklė ir naujakuriai. Negyvenamas vienkiemis buvo sunaikintas. Visas ne-gandas atlaik tik mūrinis tvartas.

Stasys Dirs su šeima glaudsi pas savo gimines (Žemuosiuose Kapliuose). Viliau (1951 m.) tampmaišas Marijampol s cukraus fabrike. Tapo vairuotoju (1953 m.), apsigyveno Kaune, Šančiuose. Po sunkios ir labai skausmingos ligos Stasys mir . Palaidotas Kaune, Panemunėje, greta ir jo bendravargė Bron Dirsien (1913-1996 m.).

Pramislavos vienkiemijoje (Dirsyn je) gyveno 13 žmoni . Iš išnešti trys karstai. Šios kapinės palaidoti: Antanas, Agota, jūs nūs Jonas ir Juozas. Ant paminklo kryžiaus užrašas: „Viešpatie,

šaukei ir mes at jome. Liepk amžinai likti su Tavimi. Dirsi šeima, 1935 - šventieji metai". Rausvo granito kryži ir epitafij inicijavo Jonas. Jubiliejiniai 2000 metais kapaviet aptverta metaline tvorele. J suprojektavo ir sumontavo Dalius Skinulis (Juozo vaitkaitis). Ant kap pastat Vilius ir Alius Skinuliai.

Adel Dirsys mir 1955 m. rugs jo 26 d. toli nuo t vyn s - Chabarovsko kal jimo ligonin je. Jos kapas nežinomas. Mokytojos, politin s kalin s ir kankin s atminimui K daini Šv.Juozapo bažny ios šventoriuje gimini , buvusi mokini ir bendravargi l šomis gimimo 90- j metini proga 1999 m. pastatytas koplytstulpis. Medin žuolo skulpt ra vaizduoja Šven iausi j Motin su užrašu: „Adelei Dirsytei (1909-1955), Sibiro tremtini malda knyg s autorei". žuolo kryži padar r pestingas ir kuklus meistras V.Remeikis, pašventino dekanas kun. Sigitas Bitkauskas. Ceremonijoje dalyvavo Magadane kartu su ja vargusios lietuv s, mokytojos Danut s Muzikevi ien s vadovaujamas choras.

Adel s vaikyst

Gražiame Pramislavos vienkiemyje Agotos ir Antano Dirsi šeimoje 1909 m. balandžio 15 d. gim mergait . J Š tos parapijos bažny ioje pakrikštijo Adel s vardu. Namie j švelniai vadino Adute. Tuo metu vyriausiajai Adut s sesei Katriutei buvo jau dešimt met . Jai teko našta pad ti auginti jaun 1 . Agnietei tuo metu buvo treji.

Iš šio vienkiemio Adut 1917 m. (b dama aštuoneri) prad jo lankyt Aukšt j Kapli pradžios mokykl . Iki mokyklos buvo kokie du kilometrai. Tik por met mok si pradin je mokykloje. Jau 1919 m. Adut stojo Š tos progimnazij . Mokiniams už moksl teko mok ti po 200 auksin . Adut Š toje mok si penkerius metus. K daini gimnazijon priimta 1925 m. sausio 10 d. išlaikiusi egzaminus (duomenys ia ir toliau - iš K daini gimnazijos Adel s Dirsys s atestato Nr. 330) penkt klas . Lankydam mokykl Š toje, gyveno pas t vo seser Marij Dirsys , kuri gimin s vadino „Mariuke". Tuo metu Adut gal davo sugr žti Pramislavon tik sekma-

dienais ir atostog metu. Savo tetai 1953 m. sausio 26 d. iš Magadanė Adel raš : „Atsimenat, Teta, kai vaikyst s dienose liejau ašaras, kad negal davau b ti namie..." Suprantama, ne gimtin je, Pramislavoje (8 km nuo Štos).

Teigiam poveik Adel s charakteriui, jos pasiryžimui tarnauti žmon ms tur jo ir mokslo metai Štos progimnazijoje. ia j mok patyr mokytojai - vienas iš šios progimnazijos steig j , kungas ir žinomas poetas Jurgis Tilvytis, vikaras, busimasis Prisik limo bažny ios Kaune statytojas Feliksas Kapo ius, direktorius Jonas Masi nas, mokytojai Jadvyga Tilvytyt , Stasys Jauniškis, Uršul Braškait , Jadvyga Sventeckien , Jonas Miežlaiškis, Paulina Zajauskait ir Stanislovas Stašaitis.

Ano meto moksleivi nuotaikas rodo Adel s klas s draug s Agniet s Stašaityt s rašai dienoraštyje. Solidaus amžiaus sulaukusি Adel s bendraamž raš : „Tuo laiku jau prad jome svarstyti apie tolesn gyvenimo keli . Šventadieni popie iais su drauge, kuri gyveno kitame kaime, vaikš iojome po t višk s parapijos kapines, kalb davom, svajodavom, svarstydam, kurdavom ateities planus, kaip gyventi ir kur, kad gyvenimas b t prasmingesnis, naudingas kitiems ir kad pa ios b tume geresn s. Kai tik b - davo galimyb , visada eidavom bažny i ".

K daini gimnazijoje Adel buvo labai gero elgesio, darbšti, tvarkinga mokin . Ji baig „vis 8 klasi aukštesniosios mokyklos kurs su privalomu lotyn kalbos d stymu". Atestatas išduotas 1928 m. birželio 20 d. Einam j dalyk mok jimas vertintas taip: labai gerai - tikybos, istorijos ir visuomeninio mokslo, filosofijos ir propedeutikos, dailyraš io (II klas je), k no kult ros; gerai - lietuvi kalbos ir literat ros, matematikos, fizikos, pažybos; patenkinamai - vokie i , angl , lotyn kalbos, geografijos (IV klas je), gamtos mokslo ir higienos (VII klas je), muzikos ir dainavimo, darbeli .

Gimnazijoje dalyvavo moksleivi ateitinink veikloje. Tuo metu K daini gimnazijos direktorius buvo G.Seliava, mokini gerbiamas matematikas; mokytojavo V.Ragauskas, J.Paukštėlis, K.Vaitkevi ius, A.Tylenis, A.Karazyt ir kt. pedagogai. Atestat pasiraš penkiolika.

Besimokydama K daini gimnazijoje gyveno pas savo seser Agniet Skinulien Paobelio kaime (2 km nuo K daini miesto centro, sodyboje ant aukšto Obelies kranto). Agniet buvo ištek - jusi už šviesaus ir plataus akira io kininko Juozo Skinulio. Pramislav Adel sugrždavo per šventes ir atostogas (iki t višk s 10 kilometr).

Švies s vaikyst s prisiminimai, g li darželis, beržyn lis, miškelis, t v , broli ir seser nuoširdumas ir globa skiepijo t višk s ilges visam Adel s gyvenimui. Ji labai brangino t višk s ir t v atminim . V liau, b dama toli nuo Lietuvos, lageryje, laiške sese- r n Alg švelniai bar už abejones d lgin tin s svarbos.

Studijos universitete
Kaune

Štos progimnazijos ir Kdainių gimnazijos auklėtinė Adelė Dirsytė Lietuvos (nuo 1930 m. vadinam Vytauto Didžiojo) universitet Kaune stojo 1928 m.¹

„Jo Magnificencijai Lietuvos Universiteto Ponui Rektoriui. Adelė Dirsytė, Kdainių valstybinės gimnazijos abiturientė, prašymas. Šiuo turiu garbės prašyti Pon. Rektorių priimti mane tikrąja studente Lietuvos Universitet, Teologijos-Filosofijos Fakulteto Filosofijos skyri. Priedas: Kdainių gimnazijos atestatas. Liet. Banko kvitas ir 3 fotografijos. A. Dirsytė (parašas). Kaunas, 1928 m. liepos mėn. 14 d.“

Toks buvo prašymo turinys ir tokia rezoliucija: „Priimti, 1928.VIII.30. Dekanas B. snys“ (parašas). Prašymo apie išlokimą - A. Dirsytė sruogė.

1928 m. Kauno universitetas pradėjo šeštuosius savo akademinių darbo mokslo metus, todėl jame šalia Vakarų Europos ir Rusijos universitetų auklėtinė jau dirbo ir keletas to paties universitetuose auklėtinė - jaunadystė. Tokia mokomojo personalo sudėtis buvo ir Teologijos-filosofijos fakultete, kur buvo priimta Adelė Dirsytė. Šiame fakultete ji pasirinko Filosofijos skyri. Jos pagrindinė šio skyriaus studijų šaka buvo vokiečių kalba ir literatūra, o šalutinės šakos - lietuvių kalba ir literatūra bei pedagogika ir psichologija². Per aštuonis studijų semestrus Adelė Dirsytė turėjo išklausyti trisdešimt dviejų akademinių kursų paskaitas ir atlikti penki studijuojamų dalykų pratybas³. Iš pasirinktos pagrindinės specialybės - vokiečių kalbos ir literatūros jai teko išklausyti dešimt kursų ir išlaikyti šias dalykų egzaminus bei atlikti germanistikos pratybas.

¹ Lietuvos valstybės centrinis archyvas (toliau - LCVA), f. 361, ap. 7, b. 807, 1. \, 48-49.

² Ten pat, 1.1, 15, 18.

³ Ten pat, 1.15.

Profesoriai ir d stytojai*

Pagrindinis jos germanistikos specialybės kursas dėstytojas buvo profesorius Juozas Eretas (Ehret, 1896-1984). Prof. J. Eretas mums gerai žinomas ne tik kaip vokiečių kalbos ir literatūros specialistas, bet ir kaip publicistas bei visuomenės veikėjas. Jis studijavo Šveicarijos Friburgo (Friboury), Bazelio ir Lozanos universitetuose. 1918 m. Lozanos universitete apgynė filosofijos daktaro disertaciją. Friburgo universitete J. Eretas susipažino su ten studijavusiais lietuvių studentais, susidomėjo Lietuva ir nuo 1918 m. sitraukė diplomatinių darbų lietuvių staigose - pradžioje Šveicarijoje, o nuo 1919 m. - Kaune. Ia jis stojo Krikštonių demokratų partijai, buvo išrinktas į II Lietuvos Seimą, buvo vienas iš Lietuvos pavasarininkų vadovų. 1922-1940 m. Lietuvos universitete Kaune dirbo vokiečių kalbos ir literatūros bei visuotinės literatūros profesoriumi, buvo keli knygės apie Lietuvą ir vokiečių literaturės autorius⁴.

A. Dirsytei profesorius J. Eretas dėstė germanistikos vadovėlių, vokiečių kalbos gramatiką (kalbos semantiką, morfologiją, fonetiką, sintaksą ir kt.) ir skaitplatė vokiečių literatūros istorijos kursus nuo I iki VII semestro. Jo vadovaujama Adelė Atliko ir germanistikos pratybas, mokinėti vokiečių kalbos ir literatūros metodikos⁵. VIII semestre vokiečių kalbos kursas A. Dirsytei dėstė Šveicarijos Friburgo universiteto auksinės filosofijos daktaras germanistas Gottliebas Studerus (1889-1972), kuris 1924-1939 m. dirbo Lietuvos universiteto germanų kalbos ir literatūros katedros lektoriumi. Jis parašė ir išleido seriją vokiečių kalbos vadovų lietuvių mokykloms ir mokslinių darbų vokiečių kalbos klausimais⁶.

Visi germanistikos kursai egzaminai, kuriuos laikė studentė Adelė Dirsytė, buvo vertinti gerai (ketvertais)⁷.

Šalutinių - lietuvių kalbos ir literatūros specialybės - A. Dirsytė išklausė septynis kursus ir atliko lietuvių kalbos ir lietuvių lite-

* Šis skyrelis parašytas Vilniaus pedagoginio universiteto docentas dr. Stanislovas Stašaitis.

⁴ Lietuvių enciklopedija (toliau - LE), t. 5, Boston, 1955, p. 20-21.

⁵ LCVA, f. 631, ap. 7, b. 4807, 1. 49-60.

⁶ LE, t. 29, Boston, 1963, p. 79.

⁷ LCVA, f. 391, ap. 7, b. 1192, 1. 15.

rat ros pratybas⁸. Lietuvi kalbos bendr j kurs per keturis semestrus (III—VI) d st žinomas kalbininkas Juozas Bal ikonis (1885-1969). 1911 m. Peterburgo universitete jis baig slav filologijos specialyb s studijas ir 1913-1924 m. mokytojavo vairose Lietuvos, taip pat Voronežo lietuvi mokyklose. Savo moksliniai darbais, tautosakos ir grožin s literat ros vertimais prisid jo prie lietuvi literat rin s kalbos norminimo ir tobulinimo. 1924-1931 m. J.Bal ikonis dirbo Lietuvos universitete Kaune docentu, o po to tapo „Lietuvi kalbos žodyno" vyriausiuoju redaktoriumi⁹. VI ir VII semestre J.Bal ikonis A.Dirsyt s kursui d st lietuvi literat ros bei kalbos ir literat ros metodikos kursus.

Balt kalbos vad , lietuvi kalbos istorij , lietuvi kalbos gramatik , tarmes ir kai kuriuos kitus kalbos kursus A.Dirsytei d st to paties universiteto aukl tinis kalbininkas Antanas Salys (1902-1972), kurio specializacija buvo lietuvi kalba ir lyginamoji kalbotyra. 1925-1929 m. baltistikos, slavistikos ir lyginamosios kalbotyros klausimus A.Salys studijavo Leipcigo universitete, 1929 m. nagrin jo eksperimentin fonetik Hamburge ir ten gavo mokslini daktaro laipsn . 1930-1940 m. jis dirbo docentu Vytauto Didžiojo universitete Kaune¹⁰. Jo vadovaujama A.Dirsyt atliko ir lietuvi kalbos pratybas.

Plat lietuvi literat ros istorijos kurs I-V semestre ir naujosios lietuvi literat ros kurs A.Dirsytei d st Vincas Mykolaitis-Putinas (1893-1967), lietuvi rašytojas, Peterburgo dvasin s akademijos, Frib ro ir Miuncheno universitet aukl tinis, filosofijos moksl daktaras. Gav s daktaro laipsn , V.Mykolaitis Miuncheno universitete reng si profes rai: studijavo literat ros ir meno problemas. 1923-1940 m. jis Lietuvos universitete Kaune d st literat ros ir estetikos kursus. A.Dirsytei jo skaitom literat ros pas kait bene daugiausiai teko klausytis. 1929 m. prof. V.Mykolai iui per jus iš Teologijos-filosofijos Humanitarini moksl fakultet ir A.Dirsytei uždelsus egzamin laikym , dal V.Mykolai io skai tyt kurs egzamin teko laikyti pas Juoz Brazait -Ambrazevi-

⁸ Ten pat, 1. 15.

⁹ LE, t. 2, Boston, 1954, p. 80; Lietuviškoji tarybin enciklopedija, t. 1, Vilnius, 1976, p. 584.

¹⁰ LE, t. 26, Boston, 1961, p. 353-354.

i . J.Brazaitis buvo baig s studijas Kauno universiteto Teologijos-filosofijos fakultete, o 1931-1932 m. literat r studijavo Bonos universitete Vokietijoje. Nuo 1927 m. jis prad jo dirbt Lietuvos universitete Kaune lietuvi literat ros ir tautosakos vyresniuoju asistentu, o nuo 1934 m. - Teologijos-filosofijos fakultete neetatiniu lektoriumi¹¹. A.Dirsyt pas J.Brazait 1934 m. gerai išlaik dviej lietuvi tautosakos kurs ir literat ros teorijos egzaminus.

VII-VIII semestre A. Dirsyt lietuvi literat ros kurso paskait klaus ir dalyvavo docento Jono Griniaus (1902-1980) vadovaujamame prosemolare. J.Griniaus irgi 1926 m. baig t pat Teologijos-filosofijos fakultet , paskui Grenoblio ir Paryžiaus universitetuose studijavo pranc z kalb , literat r ir meno istorij . 1928 m. Lietuvos universitete už disertacij „O.V.Milašius - poetas" gavo literat ros daktaro laipsn ir 1929-1940 m. Teologijos-filosofijos fakultete docento teis mis d st literat r , estetik bei meno istorij , buvo aktyvus Pavasariniuk , o nuo 1929 m. ir Lietuvos katalik vyr s jungos narys bei pastarosios organizacijos vadovas¹².

VIII semestre A.Dirsytei lietuvi literat ros paskaitas skait ir lietuvi tautos atgimimo dainius, „Pavasario bals " autorius, Petrapilio dvasin s akademijos aukl tinis ir buv s to paties universiteto profesorius Jonas Ma iulis-Maironis (1862-1932). Maironis buvo išrinktas Lietuvos universiteto Teologijos-filosofijos fakulteto moralin s teologijos profesoriumi ir skait lietuvi literat ros bei visuotin s literat ros kursus. Jis studentams imponavo d sty mo aiškumu ir paprastumu¹³. Maironio-Ma iulio parašas išlik s A.Dirsyt s studij knygel je¹⁴.

Iš pedagogikos-psichologijos specializacijos dalyk Adel Dirsyt išklaus ir išlaik penki d stom dalyk egzaminus gerais ir labai gerais pažymiais ir atliko psichologijos pratyb užduotis¹⁵. I-III semestre A.Dirsyt išklaus Petrapilio dvasin s akademijos, Belgijos Liuveno ir Strasb ro universitet aukl tinio, filo-

¹¹ LE, t. 3, Boston, 1954, p. 215.

¹² LE, t. 7, Boston, 1956, p. 507-508.

¹³ LE, t. 17, Boston, 1959, p. 111-113.

¹⁴ LCVA, f. 631, ap. 7, b. 4807,1. 62.

¹⁵ Ten pat, f. 391, ap. 7, b. 1192,1. 15.

Sofijos daktaro profesoriaus, nuo 1926 m. titulinio vyskupo M. islovo Reinio (1884-1953) psichologijos kurs . M.Reinys savo pedagogin darb prad jo 1916 m. Vilniaus kunig seminarijoje ir nuo 1922 m. Lietuvos universiteto Teologijos-filosofijos fakultete d st psichologij . M.Reinys buvo gerai žinomas visuomen s veik jas (Vilniui vaduoti s jungos vykdomojo komiteto narys, „Pavasario" s jungos glob jas, Ateitinink federacijos tarybos narys), produktyvus daugelio žurnal ir laikraš i - „Logos", „Soter" ir kit - bendradarbis, knyg „Rasizmo problema", „Siemos s voka m s laik psichologijoje", „Psichologijos santykis su pedagogika" ir kit autorius. Prof. M. Reinys taip pat vadovavo psichologijos kurso pratyboms ir IV semestre d st pedagogin psichologij¹⁶. Pedagogikos istorij I-II semestre A.Dirsyt s kursui d st Maskvos universiteto aukl tinis, mokslininkas enciklopedininkas, visuomen s veik jas, Lietuvos Nepriklausomyb s akto signataras profesorius Pranas Dovydaitis (1886-1942). Nuo 1922 m. jis dirbo Lietuvos universiteto Teologijos-filosofijos fakulteto profesoriumi; be pedagogikos istorijos, ia jis studentams skait religijos istorijos ir filosofijos kursus. 1925 m. buvo išrinktas atkurtos Ateitinink organizacijos pirmuoju vyriausiuoju vadu, 1918 m. steig ir leido pedagogin žurnal „Lietuvos mokykla", v liau žurnalus „Kosmos", „Logos", „Soter", išleido daug knyg religijos ir kult ros klausimais¹⁷. I semestre didaktikos ir III-IV bei VIII semestre pedagogikos kursus skait profesorius Stasys Šalkauskis (1886-1941). Jis 1911 m. Maskvos universitete baig teis s studijas, v liau Frib ro universitete Šveicarijoje studijavo filosofij . 1920 m. šiame universitete gijo filosofijos daktaro laipsn . Gr ž s Lietuv , S. Šalkauskis sitrauk akademini darb : d st Aukštuosiuose kursuose Kaune, o nuo 1922 m. tapo Lietuvos universiteto Teologijos-filosofijos fakulteto profesoriumi, pedagogikos ir jos istorijos katedros ved ju. Universitete jis skait bendr j mokslinio darbo metodik , filosofijos vad , kult ros filosofij , logik , estetik , pedagogik¹⁸. Adelei Dirsytei, šalutine specializacija pasirinkusiai pedagogik ir psichologij , iš prof. S. Šalkauskio skaitom

¹⁶ Ten pat, f. 631, ap. 7, b. 4807,1. 49-51.

¹⁷ LE, t. 2, Boston, 1954, p. 80.

¹⁸ LE, t. 29, Boston, 1963, p. 321-325.

kurs III, IV ir VIII semestre teko studijuoti didžiausios apimties pedagogik . III—VI semestre greta bendrosios pedagogikos kurso šios specializacijos studentai atliko ir eksperimentin s pedagogikos bei psichologijos pratybas. Šiuos kursus A.Dirsytei teko studijuoti pas Maskvos, v liau Miuncheno universiteto aukl tin Antan Gyl (1894-1966). Jis min tuose universitetuose buvo studija v s medicin ir filosofij . 1921 m. A.Gyls gijo filosofijos daktaro laipsn . Nuo 1924 m. jis dirbo Lietuvos universitete Teologijos-filosofijos fakultete docentu. Be to, jis bendradarbiavo periodikos leidiniuose „Kosmos“, „Židinyje“, „Sargyboje“ ir kituose¹⁹.

Etikos kurs V-VI semestre pasirinktos specializacijos studen tams d st Ignas Malinauskas (Mal nas; 1900-1980). Šis pedago gas 1923 m. buvo baig s Leipcigo mokytoj seminarij , o 1929 m. - Lietuvos universiteto Teologijos-filosofijos fakulteto pedagogikos ir psichologijos studijas. 1932-1933 m. vaiko psichologijos ir mokyklin s pedagogikos žinias jis tobulino Hamburgo universitete. Pedagogin darb I. Malinauskas prad jo Kauno „Saul s“, v liau Simono Daukanto mokytoj seminarijose. 1935 m. jis prad jo dirbti Vytauto Didžiojo universitete ir bendradarbiavo žurnaluose „Lietuvos mokykla“, „Švietimo darbas“, „Židinys“, „XX amžius“ ir kituose, buvo keli vadov li bendra autoris²⁰.

Šalia pasirinkt specialyb Adel Dirsyt tur jo studijuoti ir kai kuriuos gretimus dalykus. II-III semestre lotyn autori k rinius ji studijavo vadovaujama klasikin s filologijos specialisto, patyrusio pedagogo Merkelio Ra kausko (1885-1968). 1904-1906 m. jis buvo studijav s Peterburge teis , o 1910 m. baig Odesos klasikin s filologijos specialyb . 1927-1940 m. M.Ra kauskas dirbo Švietimo ministerijos mokykl inspektoriumi ir Kauno universiteto docentu. Jis buvo žinomas rom n autori G.J.Cezario, T.Livijaus, Horacijaus, graik Platono, Sokrato ir kit antikos ra štyoj vert jas lietuvi kalb , graik kalbos gramatikos, rom n literat ros chrestomatijos, lotyn kalbos vadov li autorius²¹.

¹⁹ LE, t. 7, Boston, 1956, p. 232.

²⁰ LE, t. 17, Boston, 1959, p. 180,181; JAV lietuviai, Vilnius, 1998, p. 617-618.

²¹ LE, t. 24, p. 325-326; Mažoji lietuviškoji tarybin enciklopedija, t. 3, Vilnius, 1971, p. 11-12.

I-IV semestre Lietuvos istorijos kurs A.Dirsyt s studij me-tais skait Petrapilio dvasin s akademijos aukl tinis, teologijos kandidatas, Kauno metropolijos kapitulos kanauninkas, Lietuvos ir Bažny ios istorijos knyg autorius profesorius Antanas Alekna (1872-1930). Lietuvos universiteto Teologijos-filosofijos fakultete jis d st Lietuvos istorij , visuotin ir Bažny ios istorij , Lietuvos istorin geografij ir bibliografij ²². Ta iau IV semestro Lietuvos istorijos egzamin 1931 m. A.Dirsyt laik pas profesori Jon Totorait (1872—1941)²³, nes prof. A.Alekna jau buvo mir s. Kunigas marijonas J.Totoraitis buvo mok sis Sein kunig seminarijoje, oj baig s išvyko Frib ro universitet Šveicarijoje, kur studijavo istorij , klasikines, pranc z k lbas ir filosofij . 1904 m. Frib ro universitete jis apgyn disertacij apie Mindaugo laik Lietuv . 1905 m. J.Totoraitis dalyvavo Didžiajame Vilniaus Seime, daug raš lietuviškus laikraš ius, buvo mokyklini vidurini amži ir nauj j laik istorijos vadov li , monografijos „S duvos Suvalkijos istorijos" ir kit knyg autorius. Pedagogin darb J.Totoraitis dirbo Marijampol s „Žiburio", marijon gimnazijose, v liau buvo Marijon kunig seminarijos rektorius. 1923-1937 m. Teologijos-filosofijos fakultete profesorius d st Lietuvos istorij , istorijos metodologij , paleografij , nauj j amži istorij ²⁴. Adel Dirsyt III-IV semestre išklaus profesoriaus J.Totorai io nauj j amži istorijos kurs ²⁵. VI semestre klaus docento Prano Penkausk (1889-1950) vokie i tautos istorijos paskait . Prelatas P.Penkauskas 1914 m. buvo baig s Petrapilio dvasin akademij ir gav s teologijos magistro laipsn . 1922-1923 m. studijas t s Miuncheno universitete, o 1923 m. paskirtas Lietuvos universiteto Teologijos-filosofijos fakulteto Viduramži Bažny ios istorijos katedros ved ju. Jis d st Bažny ios istorij , vidurini amži istorij , istorijos d stymo metodik ir kitus kursus. P.Penkauskas knyg „M s jaunuomen s idealai", „Lietuvi tautos dvasia istorijos šviesoje", vadov li „Šventoji Senojo ir Naujojo statymo istorija", Lietuvos istorijos vadov lio IV skyriui ir kit darb autorius²⁶.

²² LE, 1.1, Boston, 1953, p. 92-93.

²³ LCVA, f. 631, ap. 7, b. 4807,1. 54-55.

²⁴ LE, t. 31, Boston, 1964, p. 341-342.

²⁵ LCVA, f. 631, ap. 7, b. 4807,1. 53-54, 55-56.

²⁶ LE, Boston, 1960, t. 22, p. 276.

Apžvelgtoji Adelės Dirsytės studijų metais Lietuvos, nuo 1930 m. - Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos-filosofijos fakulteto dėstytojų charakteristika rodo, kad Jame dirbo aukšto universitetinio išsilavinimo, plačios erudicijos ir aktyvių mokslo sėmės bei visuomenės veiklos dėstytojai. Jie gebėjo gerai parengti studentus dalykiškai ir brandinti jų tautinės bei religinės savimonės. Tarp puikiai atskleidžiai ir tolesnis Adelės Dirsytės gyvenimo kelias, jos dvasinių tvirtybės sunkiaisiais Sibiro tremties metais. Adelės Dirsytės tautines bei religines nuostatas formavo ir jos pačios ketveri metų darbas studentė ateitininkė veikloje²⁷.

Adelė Dirsytė - studentė ateitininkė

Studijuodama universitete Adelė Dirsytė dalyvavo studenčių ateitininkų „Birutės“ draugovės veikloje. „Birutės“ draugovės sėkė 1928 m. sausio mėnesį. Joje daugiausiai buvo si Teologijos-filosofijos fakulteto studentės, kurios, vadovaudamosi eucharistiniai ir abstinenciškais pagrindais, dirbo gailestingumo darbą²⁸.

Šios draugovės tikslas buvo rengti savo nares tapti aktyviais, besirūpinančiomis bendra visuomenės gerove katalikėmis, karštomiškais lietuvių patriotėmis ir geromis savo profesijos specialistėmis. Be to, ji užsibrėžė siekti ir specialaus tiksloto - rengtis aktyviai kovant su krikščioniškų idealų visuomenėje ir šeimoje, remiantis eucharistine praktika ir abstinencijos idėja, gailestingais darbais ir dorais papročiais - padorios elgsenos plynui.

„Birutės“ draugovės sėkės: Fides, Spes, Caritas - Tikėjimas, Viltis ir Meilė. Pagal draugovės veiklos programą buvo sipareigota:

- 1) tapti tikrai moningomis ir aktyviomis katalikėmis,
- 2) tvirtai mylėti savo tautą ir tėvynę,
- 3) ugdyti tikrą moteriškumą ir būti inteligentės moters pavyzdžiu,
- 4) aktyviai dalyvauti visuomenės kultūros gyvenime,
- 5) diegti visuomenėje Kristaus artimo meilės sakymą skleidžiant krikščioniškai meilės šviesą ir šilumą darbo ir vargo žmonėms,

²⁷ LCVA, f. 391, ap. 7, b. 1192, 1. 6.

²⁸ Židinys, 1928, Nr. 3, p. 233.

- 6) skleisti abstinencijos id j Lietuvos visuomenei, o ypa vaimkams ir moterims,
- 7) dirbt karitatyvin darb ,
- 8) kovoti su nepadoriomis drabuži madomis, nepadoriais linksminimosi b dais ir nepadoriais papro iais²⁹.

Iš pradži draugov s nar s susib r visuomenininki ir gailesting j darb b relius. Dalis Jaunimo b relio visuomenininki r pinosi moksleivi ateitinink ir kit katalikišk jaunimo organizacij veikla. Kita b relio dalis - Angelo Sargo grup r pinosi mažaisiais - skiepijo jiems krikš ioniškuosius, taip pat abstinencijos idealus. Gailesting j darb b relis r pinosi žmogaus gyvenimo morale. B relio š kis: Sekant Kristumi, ieškoti to, kas pražuv . B relis ketino surengti apaštalavimo kursus ir pl sti veikl .

„Birut s" draugov s valdyb sudar 5 nar s: pirminink K.Jonkaityt , vicepirminink A.Baršyt , sekretor Lukoši t , iždinink Krasauskait ir kronikos ved ja (v liau vadina archyvare) - Mikalauskait .

Revizijos komisijoje buvo trys: A.Drag nait , A.Sereikyt , M.Valuckait . Gailesting j darb b reliui vadovavo A.Baršyt , M.Valuckait , J.Rimait . Visuomenininki - A.Drag nait , B. ižauskait .

Iš viso naujai sisteigusioje „Birut s" draugov je buvo 18 nar i³⁰.

Adel Dirsyt universitete prad jo studijuoti 1928 m., t.y. pirmaisiais „Birut s" sik rimo metais. Tais pa iais mokslo metais ji ir stojo „Birut s" draugov ; spalio m nes buvo priimta kandidate, o 1929 m. kovo m n. - tikr ja nare.

1929 m. m. pradžioje „Birut s" draugov je vyko du susirinkimai. Viename j buvo renkama nauja valdyba, pirmininke išrinkta A.Sereikyt . Spalio 9 d. draugov s nar s dalyvavo Mišiose Prisik limo bažny ioje, pri m Šv.Komunij , o vakare sureng arbat 1 , aptar tolesnio draugov s gyvavimo klausimus³¹.

Gruodžio 15 d. „Birut s" draugov sureng „XX amžiaus intelligent šeimos" teism . Kaltinimai buvo moraliniai, tautiniai ir

²⁹ Naujoji vaidilut , 1928, Nr. 3, p. 95.

³⁰ Ten pat.

³¹ Naujoji vaidilut , 1929, Nr. 7-9, p. 182.

ekonominiai. Teis jai - prof. A.R meris, kun. prof. snys, M.Galdikien . Kaltintojai - prof. Pr.Dovydaitis, Mašiotien , Šal iuvien . Gyn jai: dr. Kalvaityt , dr. Karvelis ir J.Keliuotis. Liudytojai buvo „Birut s" draugov s ir kiti studentai. Šis renginys „Židinio" kronikoje³² apib duntas kaip kvalifikuotos diskusijos.

1931 m. nuotraukoje, kur nusifotografavusi „Birut s" draugov s valdyba, matome ir valdybos nar archyvar , arba metraštiniuk , Adel Dirsyt . Tais metais buvo šven iamos „Birut s" draugov s trej met veikimo sukaktuv s. Vasario 14 d. buvo su- rengta jauki arbat l „Ateities" kooperacin je valgykloje - Ateitiniuk r muose. ia apsilank Pr. Dovydaitis ir kiti profesoriai. Per trejus metus „Birut s" draugov virto glaudžiu, drausmingu, energingu ir darbš iu studen i b riu, savo veikim kreipian iu ne tik saviaukl , bet ir visuomenin gyvenim ³³.

Met pabaigoje „Birut s" draugov s susirinkime buvo priimta 11 kandida i ir išrinkta nauja draugov s valdyba. A.Dirsyt iš- rinkta archyvare.

1931 m. lapkri io 30 d. „Birut s" draugov universiteto didžiojoje sal je sureng didži j praeities motin jubilia i - Šv.Moni- kos ir kunigaikštien s Birut s - min jim . Referat apie Šv.Moni- k skait birutiet B.Saladži t , apie kunigaikštien Birut - A.Sereikyt .

1932 m. lapkri io 26 d. „Birut s" draugov s susirinkime-arbat l je dalyvavo nemažai sve i , buvo priimta 10 nauj nari - kandida i ³⁴. Gruodžio m nes „Birut s" draugov s r pes iu buvo su- rengtos rekolekcijos student ms. Po Nauj j met , 1933 m. sausio 12 d., „Birut s" draugov sureng išleistuvi arbat l savo vyres- niajai narei O.Norušytei, išvykstan iai Vien - doktorant r .

Geguž s 24 d. vyko kun. Grauslio vadovaujama konferencija, o kit dien - iškilmingas pos dis. ia v liavos mamai M.Galdi- kienei teikta draugov s uniformin kepurait , o v liavos k mui ir draugov s t vui prof. Pranui Dovydai iui - adresas³⁵. Tais me- tais draugov s nari jau 30.

³² Židinys, 1930, Nr. 3, p. 275.

³³ Naujoji vaidilut , 1931, Nr. 2, p. 93.

³⁴ Naujoji vaidilut , 1932, Nr. 12, p. 493.

³⁵ Naujoji vaidilut , 1933, Nr. 5-6, p. 248.

Gyvenimo s lygos

Ankstesniame skyrelyje mat me, kad Adel Dirsyt buvo gera student ir aktyvi visuomenininke. O kaip jai sek si gyventi buityje?

Kaune ji nuomoja kambar . Student remia t vas. J globoja, remia ir brolis Jonas, kur laik dirb s tarnautoju. Kartais jis ir pabara sesut , ir griežtokai pasikalba.

Adel ir Jonas laik si nerašytios inteligent taisykl s: išsimokslinai pats - pad k šiestis kitiems. Abu jie r pinosi sesers Kotrynos s n Stasiuko ir Antanuko mokymu ir aukl jim.

Antanas ir Stasys jau vaikyst je sulaukdavo Adel s d mesio. Stasiukui dar tik pus jus ketvirtuosius metus ji padovanojo savo abiturient s nuotrauk : Atminimui Stasiukui - nuo Adel s. Kaunas, 1929.IV.26. Ši nuotrauka buvo ir d d s Jono albume.

Pramislavon juodu su Jonu važiuoja traukiniu. K daini geležinkelio stotyje paprastai juos pasitinka kas nors iš namiški ir arkliai veža vienkiem . Ji ir Jonas - labai laukiami sve iai. Dideliame lagamine atveža dovan li ne tik vaikams, bet ir suaugusiems. Antanukui kart padovanojo „Murziuko dienorašt ". Student mokydavo puošti eglut Jono nupirktais žaisliukais. Pirmiausiai susirink prie eglut s visi vienkiemio gyventojai sugiedodavo kal din giesm Gul šiandien ..., o paskui Adel skatindavo deklamuoti eil raš ius, skaityti savo k rin lius, parašytus vienkiemio laikrašt l , kur leido patys. Deklamuodavo ir pati - jausmingai, raudusi - „Ant mari kranto, Palangos miestelyje, yr aukštas kalnas, Birute vadintas..." Patikdavo klausytojams ir anas, ir „Tupi šarka ant tvoros...", ir kiti. Po to žaidimai: žiedo daliimas, pasl pto daikto ieškojimas... D d Jonas išmok žaisti šašk mis; š žaidim m go ir Juozas, ir Stasys.

Adel buvo linksma ir gyva. Mok jo gražiai išdykauti ir žaisti judrius žaidimus. Kai Pramislav atvykdavo seser nai Skiniliukai, Adel organizuodavo žaidimus kieme, kambaryje ir pati žaidavo su vaikais šiame dideliame b ryje. Mok davo ir pabarti šmaikš iu žodžiu - už netvark , apsileidim ir vyresni j prašymo nevykdym . Kartais vaikai prad davo Adut s vengti. Stasys Ivanauskas atsimena, kad supyk s imdavo nesikalb ti. Adel , tai

prisiminusi, jau v liau raš : „Stasiuk, kai ims noras pykti, neklau-syk, nusispjauk, nusišypsok, pasakyk: „Pykti, aš tav s nebijau, aš tav s neklausysiu, darysiu taip, kad patik iau mažam, gražu iam j zui, kuriam švie ia padangi žvaigždynai". Šis užrašas išlik s ant mažo formato gražaus paveiksl lio, kur vaizduojama Šv . Marija su K dik liu, Šv. Juozapas, du angeliukai.

„Kai man buvo penkeri ar šešeri metai, vien kart ant jos buvau labai supyk s. Mat už bulvi mindym ji mane pastat už tvoros dilg les. Nors ir buvau sp tas, kad blogai darau, bet ne-klausiau. Už tai buvau nubaustas", - prisimena dabar jau žilo plauko sulauk s inžinierius Antanas Ivanauskas, atlik s anuo me-tu tradicin liaudies bausm .

Sesei Kotryna Adel su entuziazmu pasakodavo sp džius iš Kauno. Apie studij domybes, profesori J.Eret , paskaitose gir-d tas mintis, atsitikimus iš kelioni po Lietuv . Kotryna buvo d mi klausytoja ir pašnekov . Kartais ir vaikai sitraukdavo. Daug kalb davo ir diskutuodavo su broliu Jonu.

Per vasaros atostogas Adel dirbdavo kyje vairius darbus - rav jo runkelius, laist daržoves, salietravo, gr b šien ... Nors atrod silpnesn už savo seseris ir brolius, bet dirbdavo neragina-ma ir nepavargdama.

Kiekvien kart b dama Š toje aplankydavo savo tet - t vo seser - Marij Dirsyt - Mariuk . Kalb davosi religijos klausimi-s, pasakodavo sp džius iš Kauno, kartais dalydavosi minti-mis apie knygose aprašytus švent j gyvenimus. Vaišindavosi ar-bata, o išeidama nepastebimai palikdavo vok ant stalo...

Adelei ir jos broliui, Lietuvos kariuomen s invalidui Jonui buvo paduodami ploniausi namuose austi lininiai rankšluos iai. Ant sta-lo valgiai tokie patys, bet daugiau l kš i negu kitiemis šeimynos nariams. Niekas d l to nesipiktino, nes vienkiemyje mokytejį šei-mos nariai buvo gerbiami. Adel s studijos Vytauto Didžiojo uni-versitete truko ilgai. 1932 m. iš universiteto iš jo negavusi diplomo. Jau buvo išklausiusi germanistikos, lituanistikos ir pedagogikos bei psichologijos šak dalykus. Ta iau t vui mirus gyvenimo s lygos tiek pablog jo, kad buvo priversta ieškotis darbo. Užtrukus studi-joms Agota steb josi: „K jau ten taip ilgai reikia mokyti?"

Adel m go skaityti. Vokie i kalba skait Šiler , originalo kal-ba, gotišku šriftu - G t . (Dal jos ir brolio knyg Kotryna ir gi-

minai iams pavyko išsaugoti.) Tur jo šmaikšt liežuv , kalb davo žodinga ir vaizdžia kalba.

Adel buvo elegantiška mergina. Reng si kukliai, tvarkingai. Av jo daili , bet ne visada patogi avalyn . D v davo nedideles dailias skryb laites, bet brangino ir savo studentišk kepurait . Išlikusios nuotraukos rodo, kad su studentiška kepuraite keliavo po Lietuvos paj r . Nuotrauk užrašai: Ant Ievos kalno prie vokie- i nulaužto Nepriklausomyb s žuolo su šefu Skripai iu ir p. Viesulu. Juodkrant , 1933.VII.3; Nidos kopos - Lietuvos Sachara. Mes aukštai, o Gasparas mus knipsuoja. Nidos kopos, 1933.VII.1. Dar viena: Mes užkop m ant Birut s kalno Palangoj. Šioje knygoje yra keletas t ke- lioni nuotrauk su autentiškais A.Dirsyt s užrašais.

Studij metu nuomojamame kambaryje gyveno ne viena: Prisimink kartu su Tavimi gyvenusi beždžionk (Fotoatvirukas, 1934.XI.1).

Gyvendama Kaune Ada pasveikindavo artimuosius vardo die- nos, šven i proga. Sveikindavo ir drauges.

Kadangi d l sunki materialini s lyg Adel nepaj g per ketverius mokslo metus užbaigtį visos studij programos ir jai reik jo r pintis pragyvenimu³⁶, tai paskutiniuosius studijuojam dalyk egzaminus ji išlaik tik 1937-1938 metais³⁷.

Iš 32 egzamin , kuriuos jai teko laikyti, penki dalykai (psichologija, estetika, pedagogika, pedagogin psichologija ir kult ros filosofija) buvo vertinti labai gerai, trys dalykai (lietuvi kalbos bendarinis kursas, lietuvi literat ros istorija ir lietuvi kalbos dialektologija) vertinti patenkinamai, o kiti dvidešimt keturi dalykai vertinti gerai³⁸. Diplomin darb „Die epische Dichtung der Frei- in Gertrud von Le Fort“ A.Dirsyt apgyn 1940 m. Darbas vertin- tas geru pažymiu. 1940 m. birželio 4 d. pos dyje Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos-filosofijos fakulteto taryba pripažino Adelei Dirsytei aukštojo mokslo baigimo diplom su pažymiu gerai (4), išdav jai baigimo diplom ir pažym jim apie išlaikytus eg- zaminus bei atlirkas pratybas³⁹. Adel Dirsyt tapo diplomuota Lietuvos mokytoja.

³⁶ LCVA, f. 391, ap. 7, b. 1199. L. 13,18.

³⁷ Ten pat, 1. 50, 53.

³⁸ Ten pat, f. 391, ap. 1192,1.15.

³⁹ Ten pat, 1. 15.

P O S T U D I J

Tarnautoja, mokytoja Kaune

1935 m., nutraukusi studijas, Adel sidarbino Lietuvi kataliki moter draugijos Centro valdyboje. Dirbdama ji išlai-k reikiamus universiteto egzaminus ir 1937 m. gijo teis gauti diplominio darbo užduot . Drauge ji bendradarbiavo katalik spaudoje: raš straipsnius žurnalus „Naujoji vaidilut“, „Moteris“. Išspausdintas ir vienas jos eil raštis. Žinant Adel s literat rinius geb jimus, galima neabejoti, jog ji paraš ir daugiau eil raš i , tik j nedaug teišliko.

Adel s veikl Lietuvi kataliki moter draugijoje konkre iai nusako jos pateikiama kronika „Moters“ žurnale. 1938 m. trump laik A.Dirsyt d st lietuvi kalb Kauno „Saul s“ gimnazijos ketvirtoje klas je. Ta iau pagrindinis jos darbas buvo Lietuvi kataliki draugijoje. ia organizavo knyg leidyb , vairius kursus. Tai rodo užrašas ant sesei Agniete dovanotos V. Brizgio knygos „Keliais laiming šeim "¹: Brangiajai Agnutei, Šv. Kal d proga ir pad ka už dalyvavim 1938 m. organizaciniuose kursuose. K - dainiai, 1938.XII.20.

Adel Dirsyt Lietuvi kataliki moter
draugijos darbuotoja

1938 m. A.Dirsyt tampa viena pagrindini Lietuvi kataliki moter draugijos (LKMD) praktin s veiklos organizatori .

Draugijos strukt ros žemiausia grandis buvo skyriai. Juos jung rajonai, regionai ir Centro valdyba. A.Dirsyt prival jo organizuoti vairius draugijos renginius.

1937 m. gruodžio 19 d. vykusioje Suvalk Kalvarijos rajono konferencijoje ir trij dien KVC kursuose dalyvauja LKMD Cen-

¹V.Brizgys ir kt., Kelias laiming šeim , Kaunas: Lietuvi kataliki moter draugijos leidinys 10,1939.

tro valdybos atstov Z.Rimkut ir A.Dirsyt . Kursuose daugiausia buvo nagrin jama doros, tik jimo, aukl jimo, visuomeniniai klau simai, susipažinta su komunizmo pavojumi Lietuvai.

1938 m. sausio 9 d. A.Dirsyt dalyvauja Biržuose vykusioje LKMD rajono konferencijoje, kurios vakare buvo suvaidinta pjes . Dalyvavo gausus žmoni b rys.

T pat m nes Adel Dirsyt skaito paskait Aukštojoje Pane mun je, o vasario m nes dalyvauja LKMD konferencijoje Kra žiuose ir vienos dienos aukl jimo kursuose Kražiuose. Renginyje dalyvavo daug žmoni . Vasario 20 d. A.Dirsyt kaip Centro val dybos atstov dalyvauja LKMD Rokiškio rajono konferencijoje, skaito paskait .

Kovo 6 d. Raudondvaryje skaito paskait „Moteris aukl toja". Ji džiaugiasi glaudžiu LKMD skyriaus bendravimu su pavasari ninkais, burian iais katalikišk jaunim , aptaria jubiliejin s konf erencijos klausimus.

Balandžio 24 d. ji vyksta Skarulius, kur organizuojamas naujas LKMD skyrius, skaito paskait ir kaip Centro valdybos atstov surengia steigiam j susirinkim , skyriaus valdybos rinkimus.

Minint Motinos dien Lyduv nuose, A.Dirsyt kalba apie motinyst s kilnum , nurodo didži j žmoni poži r motinas. Geguž s 2 d. ji Šiluvoje padeda žied Motin Motinai.

1938 m. geguž s 8 d. A.Dirsyt kaip Centro valdybos atstov dalyvauja LKMD Kdaini rajono v liavos šventinimo švent je, skaito paskait ir ragina rajono valdyb siklausyti Bažny ios bals , surengti bent dvejas pusiau uždaras re kolekcijas, o jaunoms moterims - kas m nes katechetines paskaitas.

Birželio 11 d. kaip Centro valdybos atstov A.Dirsyt skaito paskait ideologiniuose kursuose Joniškyje, o kit dien dalyvauja LKMD rajono konferencijoje. ia ji skaito pranešim „Jaun j motin organizavimas".

Liepos 31 d. A.Dirsyt kaip Centro valdybos atstov sveikina Pilviški skyriaus motin švent ir šeimininki dien , skaito pas kait „Lietuv nam kult ros k lime", pabr ždama, kad reikia rasti laiko vaik aukl jimui, savišvietai, siekti ekonominio sav rankiškumo.

Rugpjio 14 d. A.Dirsyt dalyvauja metinje šventeje ir šeiminiukai dienoje Kuriuose, sveikina ir džiaugiasi darniu skyriaus moteribendravimu su pavasarinkais.

Rugsėjo 3-4 d. Telšiuose vyksta LKMD organizaciniai kursai, kur tarp 3 centro atstovų ir A.Dirsyt. Kursus sveikino vysk. J.Staugaitis, iškėlęs moters svarbą religiniame gyvenime.

Spalio 20-21 d. vyksta organizaciniai kursai Linkuvėje, kur moterys mokosi, kaip sureikšminti, padaryti kilnesnį sukasdieną - jūsų gyvenimui. Kursams vadovavo Panevėžio regiono instruktorius St.Apanavičius ir Centro valdybos atstovas A.Dirsyt.

Spalio 21-23 d. lektorius A.Dirsyt skaito 20 valandų paskaitas kursui Kražių rajono organizaciniuose kursuose. Viliaus LKMD rajono konferencijoje skaito praktinę paskaitą apie jaunąjį motinorganizavimą.

Lapkričio 5-6 d. vyksta Vilkaviškio LKMD rajono organizaciniai kursai, kur dalyvauja vienuolikos skyrių kursantai. Lapkričio 6 d. konferencijoje dalyvauja ir vysk. M.Reinys. Garbės prezidiuyme šalia kitų ir Centro valdybos atstovas A.Dirsyt.

Gruodžio 9-10 d. organizaciniai kursai Mažeikiuose. Viena iš kursų lektorių - Centro valdybos atstovas A.Dirsyt. Ji padeda surengti mokomuosius susirinkimus, iškilmingus posėdžius.

1938 m. gruodžio 16 d. Panevėžyje vyksta regioninė LKMD konferencija. Garbės prezidiume greta vysk. K.Paltaroko - Centro valdybos atstovas. Konferencijoje paskaita skaito ir A.Dirsyt. Išrinkta regiono valdyba, priimta rezoliuciją. Vienas pateikia Stefanija Ladygienė - ragina veltui teikti antidifteritin serum kaimo vaikams.

Gruodžio 18-20 d. vyksta LKMD Kdainių rajono kursai, kurie vadovavo rajono dvasios vadas kun. A.Račinas ir A.Dirsyt. Kursus baigę ir gavo pažymėjimus Surviliškio, Šeimos, Pociūnų, Pernaravos ir Kdainių Šv. Jurgio skyrių delegatus.

Gruodžio 26 d. A.Dirsyt kaip LKMD Centro valdybos atstovas dalyvauja Šeimos skyriaus susirinkime ir šio skyriaus surengtoje Naujųjų metų sutikimo eglutėje. Aplink - visi katalikų organizacijiniai.

1939 m. sausio 7-8 d. A.Dirsyt drauge su klieriku Skirką vadovavo LKMD Prienų rajono organizaciniams kursams. A.Dirsyt

sako vadin žod ir skaito pirm paskait . Buvo apie 40 kursant , iš j 25 išlaik egzaminus gauna kurs baigimo pažym jimus.

Vasario 12-13 d. A.Dirsyt surengia kursus LKMD Rietavo rajone.

Vasario 23-25 d. vadovauja kursams naujai kurtame LKMD Jiezno rajone, kur dalyvauja 35 kursantai iš Jiezno, Nemaj n , Butrimoni , Stakliški ir Aukštadvario.

Balandžio m nes , antr j Velyk dien , Š tos skyriuje pašventinama skyriaus v liava. V liavos krikštat viai - kun. V.Cukuras ir LKMD Centro valdybos atstov A.Dirsyt ;ji taip pat skaito paskait apie jaun j motin organizavim .

Geguž s m nesio pradžioje, Motinos dienos išvakar se, A.Dirsyt dalyvauja pagerbiant mirusias motinas Bagotosios kapin se, o sekmadien skaito pranešim „Moteris - tautos gelb toja" Bagotosios LKMD skyriaus susirinkime. ia suvaidinta drama „Tau-rioji Genovait "

Geguž s 21 d. A.Dirsyt skaito paskait „Moteris ir taika" LKMD Šan i skyriaus Glob jos Šv . Mergel s Nuolatin s Pagalbos švent je.

1939 m. per Sekmines vykusiame Kataliki organizacijos s - jungos (KOS) suvažiavime Kaune A.Dirsyt dirba prezidiumo sekretoriate.

Liepos 2 d. A.Dirsyt kaip LKMD Centro valdybos atstov sveikina LKMD Not n skyri 15-os met sukaktuvi proga ir skaito paskait „M s ateities gair s".

Pasikeitus žurnalo „Moteris" redaktorei, šiek tiek pasikei ia ir žurnalo tematika. Tam tikr laik buvo išnyk s skyrelis „Iš m s veiklos", tad labai sumaž ja duomen apie A.Dirsyt s organizaci n veikl .

Rugpj io 13 d. A.Dirsyt dalyvauja LKMD Kraki rajono šeimininki švent je, sveikina susirinkusias šeimininkes, skaito pas- kait „Tobulinkime nam kio kult r ".

Gruodžio 2 d. A.Dirsyt dalyvauja LKMD Karmelit skyriaus susirinkime.

Gruodžio 30-31 d. A.Dirsyt dalyvauja LKMD Prien rajono kursuose ir skaito paskait „Dabartiniai motinos uždaviniai". Pranešimus apie veikl pateikia Prien , Garliavos, Pakuonio, Šilavoto, Išlaužo skyriai.

1940 m. sausio 21-23 d. A.Dirsytė dalyvauja ir skaito pranešimus LKMD Štos skyriaus suorganizuotuose auklėjimo kursuose.

Tarpai 1940 metų kovo mėnesį žurnale „Moteris“ randame užuojaud LKM Draugijos reikalavimą jai Adelei Dirsytėi dėl brolio mirties.

Taigi A.Dirsytė jau administruoja organizaciją, nors drauge aktyviai dalyvauja ir organizacinę veikloje.

Vasario 11 d. A.Dirsytė kaip LKMD Centro valdybos atstovė dalyvauja Karmelitų skyriaus susirinkime svarstantį veikimo planus.

Vasario 18 d. A.Dirsytė LKMD susirinkime Aukštojoje Panemunėje skaito paskaitą „Organizuotos sesijos gražus elgesys - Draugijos garbė“.

Vasario 24-25 d. Kurš nuose surengiami LKMD rajono organizacinių kursai, kur A.Dirsytė skaito paskaitą „Organizuota katalikiškų gyvenimė“.

1940 m. gegužės 12-13 dienomis LKMD konferencijoje Vilniuje A.Dirsytė skaito pranešimą „Draugijos veikimo apyskaitą“.

Nepaisant dažnų išvykų ir LKMD reikalavimų vedėjos pareigas, A.Dirsytė neužmeta mokslo - ji baigia rašyti diplominį darbą, „Die epische Dichtung der Freiin Gertrud von Le Fort“, kur Teologijos-filosofijos fakulteto taryba 1940 m. birželio 4 d. posėdyje vertina ir patvirtina A.Dirsytės aukštojo mokslo baigimo diplomą.

1940 m. birželio viduryje Lietuvą okupuoja sovietiniai kariuomenės. Katalikiškų organizacijų veikla nutraukiamas, nutrauksta ir žurnalo „Moteris“ leidyba. Taip baigiasi A.Dirsytės kaip reikalavimų darbas.

Turėdama aukštojo mokslo baigimo diplomą, A.Dirsytė ieško darbo švietimo sistemoje. (Kur yra Adelės Dirsytės universitetės baigimo diplomo originalas, lieka ne minta mėslė. Adelės seserėnas teigia ją matęs Pramislavoje, susuktus tėtis „Atrodo diplomas buvo saugomas su dėdu Jono knygomis, jo spintoje Pramislavoje“, - sakė Stasys Ivanauskas. Tėra išlikęs Kauno notaro patvirtintas pažymėjimas jimo nuorašas.)

Mokytoja persikelia Vilni

1940 m. A.Dirsyt persikelia Vilni ir pradeda dirbt i mokytoja mergai i gimnazijoje, o 1942-1944 m. - Vilniaus 2-ojoje valstybinje vidurinje amat mokykloje. Ia berniukai ir mergait s mok si siuvimo amato ir bendrojo lavinimo dalyk .

Dirsyt gerai mok jo vokie i kalb . Okupantai vokie iai 1941m. vasar išvadavo lietuvius nuo sovietin s okupacin s valdžios, žmoni vežimo traukiniais Sibir . A.Dirsyt buvo nusiteikusi rašyti ar išversti fiurerio biografij . Vilniaus mieste buvo išplatintas plakatas su užrašu: „Hitleris išvaduotojas". Ta iau, kai vien vakar vokie i kareiviai prad jo pas j veržtis pro lang kaip pas panel , ji labai supyko. S kmingai apsigynusi, ano sumanymo atsisak . V liau tuo savo „prablaiv Jimu" buvo patenkinta. Apie tai Adel pasakojo savo seserai Katriutei ir seser nui Stasiui Ivanauskui.

1942 m. žiem , motinos Kotrynos r pes iu ir Adel s pakvies- tas, Stasys Ivanauskas stojo Vilniaus universiteto Chemijos fakultet (hospitantu). Apsigyveno pas Adel . Ji nuomojo du kambarius Kankini gatv je (dabar Liepkalnio). Adel s kambaryme stov jo lova (visada baltai užklota), spintel , k d , staliukas, ant sienos Šv.Teres s ir Šv.Jono Bosko paveiksl liai.

Šventadieniais ir net šiokiadieniais abu eidavo bažny i (Aušros Vart , Šv.Mikalojaus, Katedr - Šv.Kazimiero koply i , Šv.Ignoto, Šv.Rapolo, Šv.Kotrynos). Adel dažnai eidavo šv.Komunijos, paragindavo ir Stas . Ypa sp dingi tuomet buvo kun. Alfonso Lipni no pamokslai Šv.Jono bažny ioje. Kai vokie i okupacin valdžia priekaištavo, kad bažny ioje giedamos nereligin s giesm s, Lietuvos himno eilut „Tegul saul Lietuvoj tamsumas pašalina" buvo paredaguota: „Tegul Dievas Lietuvoj tamsumas pašalina". Kunigo A.Lipni no pamokslai veik klausytoj m stym ir patriotinius jausmus. Jo pamoksl klausytis m go ir A.Dirsyt .

Vilniaus 2-oji valstybin vidurin amat mokykla buvo siks - rusi Jogailos g. 2, dideliame pastate, dviejuose viršutiniuose aukštose. Apatiniame aukšte buvo parduotuv , prie kurios kaboj užrašas „ jimas tik vokie iams". Amat mokykloje iš vairi

vietovi suvažiai berniukai ir mergaitės mokinės siuvimo, taip pat bendrojo lavinimo dalyk .

„Mokslo klasėje mokinės daugiau kaip 20 mergaičių, beveik visos iš kaimo. Vokiečiai kalbėdavo mokytoja Adelė Dirsytė. Ji buvo mokslo klasės auklėtoja", - prisimena jos mokinė Vlada Balevičiūtė ir Juzė Miliauskaitė. „Mokytojai rėpėjo ne tik išmokyti vokiečių kalbos. Labiausiai jai rėpėjo mokslo dvasinis brendimas. Kartu eidavome bažnyčiai. Visose rekreacijose dalyvavo ir mokslo auklėtoja. Tam mes buvome ruošiamos per klasės auklėtojo valandales. Gražiai ir taigiai ji skaitydavo mums Šv. Teresės gyvenimo istoriją, Marijos Pečkauskaitės raštus, stengesi plėsti mokslo akiratą. Rėpinosi, kad mes pamatytyume kuo daugiau spektakli. Lankėmės Vilniaus universiteto observatorijoje.

Mokytoja stengesi išaiškinti visokius gyvenimo subtilumus, kad augtume apsišvietusios katalikių ir tėvynės patriotus".

Kaip reikli, bet švelni mokytojai prisimena iš Baranavicos. Varėnos vals, kilusi Marytė Kisieliūtė: „Mokytoja buvo griežta, bet simpatiška, kukli, tvarkinga. Plaukai tamsi, lygiai sušukuoti. Kasa susukta. Žaliai margo atlašo palaidinė, juodas sijonas jai labai tiko, buvo graži".

Ji prisiminė ir kelionę Kalvarijos - Kryžiaus keliui. Organizavo kapelionas, dalyvavo ir Adelė Dirsytė.

Kai žuvo Lietuvos prezidentas A. Smetona, mokinės ir mokytojos jo Katedrės gedulini pamaldos. Gerai prisimena, kaip apie jų pasakojo A. Dirsytė. Mokinės žinojo, kad mokytoja A. Dirsytė bendravo su mokytoja St. Ladygienė. M. Kisieliūtė su drauge kelet kartų buvo St. Ladygienės bute, padavavo ruoštį maisto produktų paketus labdarai. Abi mokinės taip pat pavaišindavo - tai buvo didelis parama karo metais.

Mokytojai prisimena ir kitos mokinės. Toks glaudus ryšys su mokinėmis buvo nusipelnytas A. Dirsytės pastangomis. Tai rodo, sakysim, pranešimo 1942 metų Motinos dienai juodraštis; jis atskleidžia, kaip stropiai ir visapusiškai A. Dirsytė rengė medžiagą.

Artėjo antroji sovietinė okupacija. Sovietės ktuvalės bombarduoja Vilnius. Naktis, šviesos užgesintos, langai užtemdyti. Stasys su Adele stovi prie sienos, susikibę rankomis. Po kiekvieno bom-

bos sprogimo teta Stas ramina, nors pati dreba. Šeiminink lenk juos apskundžia, kad šviesos signalu mokytoja bandžiusi „orientuoti“ į ktuvus. Vietin savivalda tai nereaguoja. Per š bombardavim žuvo Šv. Mikalojaus bažny ios klebonas kun. ibiras.

Paž stami pasi lo Adelei pasaugoti but su visais baldais. Jie persikelia gyventi Tilto gatv . Gyvena labai patogiai, be pašalini . Stasys mokosi. Kart , menkai tepasiruoš s, nu jo pas prof. K.Daukš laikyti chemijos egzamino. Nor jo padaryti tetai „staigmen“. Taiau išlaik tik patenkinamai; už tai Adel j pabar .

Vokie iams uždarius universitet , Stasys prad jo dirbt kio ved ju amat mokykloje. Pro IV-V aukšto langus buvo matyti, kaip vokie i žandarmerija tikrindavo gatv je dokumentus - „medžiojo“ vyrus Reich . Jis irgi buvo šaukiamoji amžiaus... Reik jo apdairiai saugotis.

Stas teta tikino vakarais lankyt mašinraš io kursus suaugusiesiems lavintis skirtame institute. Jis kursus s kmingai baig . Institutas veik nelegaliai, buvo galima eiti „iš kiemo“, atliki laboratorinius darbus, konsultuotis, laikyti egzaminus. Tik neilgai.

1944 m. vasario pabaigoje Adel su Stasiu persik l gyventi Trak gatv (dabartin s A.Mickevi iaus bibliotekos pastate). III aukšte, Stefanijos Ladygien s bute, išsinuomojo vien kambar . S.Ladygien dirbo amat mokykloje, d st aritmetik . Su Adele diskutuodavo dažniausiai rimtais pasaul ži ros klausimais.

Drauge su S.Ladygiene, jos vaikais, gyveno ir S.Ladygien s slepiama ir globojama žydait Irena Veisait .

„Mane gyvenimas suved su mokytoja Adele Dirsyte naci okupacijos metais, - pasakoja Irena Veisait . - Aš, kaip pab gusi iš Kauno geto žyd tautyb s mergait , radau antrus namus Stefanijos Ladygien s šeimoje. Gyvenome viename bute su panele Dirsyte (taip mes j vadindavome).

Prisimenu j d vint visada t pat tamsios plytin s spalvos megzt kostium l, neilga kasyt b davo gražiai susukta prie kaklo. Panel Dirsyt buvo tvarkinga iš išor s ir iš vidaus, labai kukli, atidi aplinkiniams, mandagi, užjau ianti... Ji nepraleisdavo pamald , nei rytini , nei vakarini , dažnai ir mane pasikviesdavo

Šv. Mikalojaus bažny i ..."

Salom jos N ries gimnazijos mokytoja

Soviet kariuomenei art jant prie Vilniaus, Stasys Ivanauskas išvyko Dirsyt . Adel liko Vilniuje. ia ji išgyveno gatvi kautyni pavoj , maisto ir vandens stygi . 1944 m. rugs jo 16 d. Adel Dirsyt skiriamu buvusios kunigaikštien s Birut s, o soviet valdžiai at jus pervadintos Salom jos N ries vidurin mokykl vokie i kalbos mokytoja. Iš buvusi trij lygiagre i klasi likusi mokini buvo sudaryta viena didel 48 mokini klas , kurios aukl toja buvo paskirta Adel Dirsyt .

„1944 m. ruden subombarduot nam griuv siais užverstomis gatv mis jau paskutin gimnazijos klas , - prisimena M.Kibirkštien . - Aukl toja paskyr vokie i kalbos mokytoj ... Tvar-karaštyje n ra tikybos pamok . Jos vyksta greta esan ios bažny- i os sal je. Tuo pasir pino aukl toja".

„Dabar, pra jus daugeliui met , susim stau, kuo mokinės patrauk pedagog , - rašo buvusi mokin B.Poškut . - Matyt, tai buvo vidinis sielos grožis, patrauk s m s jaunas sielas save... Dvasingumas labai glaudžiai siejo klas s kolektyv . Aukl toja netiesiogiai sugeb jo teigti religij , maldingum - visos lank me pamaldas bažny ioje".

Mergait s nutar šv sti Vis Švent j dien , lapkri io pirm j . Visos neat jo klas . Po poros dien pasirod saugumie iai. Prasid jo tardymai. Aukl toj išlaik iki vidurnak io.

A.Dirsyt išsikviet t sti studij globotin Stas . Jos r pes iu jis v l registruojamas Vilniuje. Kad išvengt armijos, tuometinio Liaudies universiteto direktoriaus J.Stabinio pastangomis S.Ivanauskas darbinamas buhalteriu šiame universitete.

ia direktoriaus pavaduotoja dirbo Adel Dirsyt , d st vokie- i kalb suaugusiesiems. Buvusi A.Dirsyt s mokin A.Ubeikait , 1944 m. ruden gr ždama iš Vilniaus universiteto jau su student s pažym jimu, sutiko mokytoj , kuri nuoširdžiai klausin jo, k ruošiasi veikti po paskait , kokia materialin pad tis. Kai Ubei- kait pasigyr savo vieninteliu turtu - duonos kortele, A.Dirsyt pakviet j dirbtii Liaudies universitete sekretore. A.Ubeikait prisimena, kad, pradedant mokslo metus Liaudies universitete, di-

rektorius J.Stabinis kreip si susirinkusius ir pasak , jog dabar negalima vadintis ponais, poniomis ar panel mis, tai jaunimas vadinsis draugiukais. Tai visiems patiko, ir šis terminas prigijo.

Direktoriaus pavaduotoja A.Dirsyt palink jo s km s darbe - svarbiausia išmokti visu kuo dalytis, nepal žti moraliai, vienas kitam pad ti sunkiomis to meto s lygomis. Šie žodžiai pataik pa i šird , gal tod l, kad iš širdies jie buvo ir pasakyti, - priduria A.Ubeikait .

Nors ir labai užsi musi, A.Dirsyt rasdavo laiko bendriems Liaudies universiteto klausytoj pokalbiams - paskaitoms, kur aptariamos moral s, tautiškumo, išorinio ir vidinio grožio temos.

Nors laikai buvo neram s, nepalank s bendrauti, ta iau aukl toja rado keli mergai i širdis, gijo j pasitik jim .

„Buvom tikin ios, kiekvien sekmadien matydavome aukl toj Šv.Mikalojaus bažny ioje, - rašo Aldona Bielinyt , - ir palengva užsimezg su ja artimesni ryšiai. Aukl toja pakviet mus ateinink susirinkim <...> sitrauk me ateinink veikl . Kiekviena gavome konkre ias užduotis. Aš su drauge globojome dvi šeimas. Trims senut ms invalid ms atnešdavome iš parduotuv s pagal talonus maisto produkt , pjov m ir kapojom malkas, sutvarkydavome j skurd b st , prinešdavome vandens porai die n . Kita šeima - tai našl su penkiais berniukais nuo vieneri iki penkeri met . Mes rinkome aukas tai gausiai šeimai paremti, o vien vaik parsivedžiau savo namus, kad tai moteriai b t lengviau išmaitinti likusius keturis"².

Vokie i kalbos mokytoja buvo gana reikli, ta iau sugeb davo paskatinti geriau mokytis vadovaujantis vidin mis paskatomis. Ypa daug d mesio ji skyr aukl jimo pamokoms. Jos aukl tin s prisimena domias paskaitas, kurias skait jos kvie iami specialistai. Aukl toja aiškino, jog, palikusios mokykl , kursime savo šeimas. Tam reikia pasirengti. Nenor dama kalb ti tik knygine patirtimi, ji pakviet ištek jusi moter , kuri labai domiai kalb jo apie šeimos k rim , gyvenim šeimoje.

Baigiamojome klas je mergait s r pinasi egzaminais, išleistuv mis, na ir drabužiai - dauguma negal jo sigyti išeigin s sukne-

² Žr. sk. „Liudijimai apie Adel Dirsyt ", p 489.

I s, o uniformos sud v tos, išaugtos. Aukl toja pasi lo visoms apsivilkti tautiniai drabužiai, pažada pad ti juos pasiskolinti. Ir tikrai - pamaldas Aušros Vart kopoly ioje susirenka visos tautiniai drabužiai.

Gimnazijoje buvo tradicija, kad aukl toja dovanoja abiturientei rož s žied . 1945 m. g li nedaug, brangios. Aukl toja randa išeit - drauge su atestatu dovanoja kiekvienai po eršk trož s žied . Ir dabar prisimenu labai graži aukl tojos atsisveikinimo kalb . M - s , „karo vaik ", dali ji palygino su gražuol s rož s lepumu ir eršk trož s ištverme, - pasakoja jos buvusi aukl tin M.Kibirkštien .

„Išvadavus" Vilni okupantams, S.Ladygien s bute sik r „Od s junga" („Kožsojuz"). Si staiga už m beveik vis but , jai palikusi tik vien kambar . At m kambar ir iš A.Dirsyt s. Dar viename gyveno eslovas Ma ys - Lietuvos geležinkelio tarnautojas, kuris v liau, A.Dirsyt s prikalbintas, tapo r pestingu vakarin s mokyklos matematikos mokytoju. Adel sik r kambaraje be lang (seniau buvusiame rentgeno kabinete). ia buvo jos knygos, lova, staliukas, spinta. Jai reik davo peržengti .Ma io kambario slenkst . Stas savo kambar pri m .Ma ys. Sugyveno jie labai draugiškai. S.Ladygien s kambaraje buvo leidžiamas sienlaikraštis „Kolpuodas" (kolchozinis puodas), v liau - „Raudonasis užpe kis" (buvo pakabintas prie krosnies). Jame buvo šmaikš iai pa sišaipoma iš okupacinių sovietinių tvarkos ir veiklos.

A d e l s D i r s y t s

STRAIPSNIAI PERIODIKOJE*

Naujoji vaidilut ,
1935, Nr. 2, p. 71-72

MARIJA IR IEVA

Du kontrastai - nepasitenkinimas ir „amžinas moteriskumas", horizontalumas ir vertikalumas.

Abiej vard etimologija hebraiška. Ieva (Chawzvah) reiškia gyvenim , vis gyv j motin ; Marijos vardas (Marijam) komentuojamas vairiai. Surinkta šešiasdešimt prasmi . Tarp kit sako ma, kad Ji yra Apšviet ja.

Kart panoro Ieva daugiau, negu K r jas jai leido, ir tas jos iš didumas atneš pasaul nuod m , siel - disharmonij , gyvenim - varg . Ji atskyr dang nuo žem s. Ir tuo pirmieji žmon s suard buvusi harmonij . Bet neaprašomas Dievo gailestingumas ir meil leidžia v l mergaitei atnešti gyvenim Švies , kuri nušvie ia keli dang . Ji - Marija - visa graži, gražiosios meil s Motina. Šventajame Rašte randame dešimt j charakterizuojan i žymi - skaistyb , išmintis, nusižeminimas, tik jimas, pamaldu mas, klusumas, neturtas, kantryb , gailestingumas, užuojauta. Ar yra dar kas moteriškesnio? Ieva - revoliucionier , nusikalsta nepaklusnumu, tuo tarpu Marija - tylaus paklusumo atstov - „Štai aš, Viešpaties tarnait ".

Ievos nepasitenkinimas vairiais niuansais pasiek m s laikus. Kas vargina ši laik moter ? Ji per daug pasineria savo prigimties kultivavim ir pakli va dvasin vergov . Kaip labai jomad keisti savo prigimt ! Keistas noras ap m moter pan šti vien bendr model . Tai klaidingas grožio supratimas. Juk grožis ten, kur yra vairumas, o pudra, aki gadinimas d l žvilgesio, plonos linijos išlaikymas, maži batukai, tam tikros r b mados naikina individualumo žymes. Li dnai charakterizuoj a šiuos reiskinius prof. Šalkauskis: „Vergavimas visuomen s aplinkumos už-

* Taisyta straipsni rašyba ir skyryba; šiek tiek taisyta ir kalba.

gaidoms ne tik falsifikuoja žmogaus asmenyb , bet ir apskritai nuasmenina žmogišk j individ atimdamas nuo jo tikros savo vert s pajautim ir darydamas j tokiu b du negarbing b tyb ". O kas užvaldo tokios moters siel ? Ten nuobodumas, noras valdyti, pasirodyti, suvyrišk jimas ir vairus fariziejiškumas.

Marija - dvasios indas. Kas paž sta Šv . Mergel , tas randa keili Jos S n , randa meil , kurios nei kent jimai, nei pažeminimai, nei nepasitenkinimai nesunaikina, tas randa dvasin laisv nepriklausyti nuo aplinkumos. Tam pripildo siel tik jimo gražumas ir platumas, sunaikina nuobodum , tuštum . Marija sudvasino darb , sudvasino vyro ir moters santykius.

Marijos nuopelnas, kaip teigia Carlyle, kad moteris yra aukštesni j dalyk simbolis.

Ryškiausiai skirtum tarp Ievos ir Marijos išreiškia Fr. W. Foersteris: „Vyro išsiilgimas Ievos yra prigimtis; išsiilgimas Marijos yra kult ra ir kartu prigimties saugojimas nuo nenat ralumo<...> juo daugiau vyras paž sta Iev , juo labiau jis ilgisi Marijos; juo daugiau savy nešioja besitrankan i ir besidaužan i nor , juo labiau jam reikalingas apsivalymas ir papildymas, gyjamas per nužeminto ir ramaus gerumo j g ".

Pasiilgusi ir m s tauta tokios Marijos, žengian ios kult ros keliais ir rodan ios žmon ms naujus horizontus!

Naujoji vaidilut ,
1936, Nr. 4, p. 161-169

ALEKSANDRA RACHMANOVA IR JOS ROMANAS „NAUJOJO ŽMOGAUS FABRIKAS"

Pasaulio literat ros istorijoj moteris buvo tik sve ias. Dabar situacija kei iasi. Moteris pradeda, kaip visose srityse, taip ir ia, vis dažniau ir dažniau iškilti viešumon. Džiaugiuos, kad ia galiu kalb ti apie rašytoj Aleksandr Rachmanov , kuri vis d lto iš jo viešumon ir sp jo taip greit laim ti daugelio širdži prielankum .

Vaikyst . Alia - Rusijos vaikas. 1898 m. liepos 27 d. išvydo ji pasaul . Apie savo t višk tiek tepasako, kad ji - dulk tas miestas.

Jos t' vas - gydytojas, kuris jos, rašytojos, talentui br. sti daug pad. jo. Rachmanov šeima nedidel , tik trys mergait s: Alia, Irina ir keistoji Nataša, kuri, be savo rank ir plauk , pasauly daugiau nieko nemyl jo. Alia buvo vyriausioji ir mylimiausioji t v dukt . Savo vaikyst praleido labai gražioje aplinkoje. Per didži sias šventes, ypa per Kal das, Velykas ir kiekvien vasar , Rachmanovai su vaikais važiuodavo pas Alios senelius Ural arba Krymo ir Kaukazo kurortus. Pas senelius susirinkdavo daug gimini . Tai buvo linksmas laikas, ekskursijos, pasakos, nuotykiai su totoriais, Kal d eglut s su eil raš i deklamavimu, žaidimai su seserimis ir ypa su pusbroliu Tolia teikdavo jai daug džiaugsmo.

Skaityti ir rašyti Alia prad jo anksti. Vos šešeri met mergait didel mis raid mis užrašin davo savo išgyvenimus. Ji sakosi, kad b. dama septyneri met gaudavo iš t vo jau Gogolio „Mirusi j sielas“ skaityti, o kai tur jo dešimt met , buvo perskai iusi visus Gogolio, Turgenevo, Tolstojaus, Lermontovo, Puškino veikalus, Evangelijas ir daug švent j gyvenim .

Mokslo ir studij metai. Apie Alios gimnazijos laik duomen nedaug turime. Š laiming laikotarp ji aprašo knygoje „Geheimnisse um Tataren und Götzen“. Jos laikais mokyklos drausm buvo labai griežta, kartais net juokinga. T gerai pavaizduos Aleksandrai padaryti priekaištai d l jos uniformos: „J s turite namo eiti, nes j s uniformos apykaklait puse centimetro, rankogaliai daugiau kaip dviej centimetrail ilgesni, o priuost šešiais, sijonas keturiais centimetrail trumpesni, ir priuost vietoj vieno siuvo turi du. Eikite tuo vestibiul , nusipieškite mastel ir kol j s uniforma neatitiks taisykli , nesiroydikite gimnazijo!“¹

ia duoda ji ir kelis juokingus mokytoj tipus. Geometrij d st Dimitrijus Nikolajevi ius. Jis pamokose daugiau kalb davo apie savo šeim negu apie geometrij . Mokiniai puikiai žinojo vis vaik gimimo dienas ir visi iš geometrijos penketukus tur jo.

Mokyklos darbas Aliai nesunkus. Labiausiai jai patikdavo literat ros istorija. Mokin s prašydavo joms rašomuosius darbus parašyti, o Alia ir sukurdavo j dažnai dešimt ir daugiau. Svarbiausia, kad ji atsp davo kiekvienos draug s individualyb .

¹ R.A.[A. Rachmanova] (toliau - R.A.), Geheimnisse um Tataren und Götzen, Salzburg², 1932, p. 112.

Su svetimomis kalbomis tur davo daugiau darbo. Pati sakosi: „...Kalbos yra mano kryžius. Nors pažymius turiu visados gerus, bet tas kaštuoja man daug vargo, aš jokio talento joms neturiu”².

O vis d lto Alia buvo labai gabi. Aukso medal gavo, kai baig gimnazij ir tik 17 met b dama. Ar ji tada buvo laiminga? Nors turtinga, jauna, gabi ir graži buvo, vis d lto savo jausmus kart taip išreišk : „Aš esu nelaiminga, nes per daug laiminga. Aš turiu visk , visi mano norai išsipild , visi mane myli ir aš visus myliu; visk , k aš turiu, gavau veltui. Taip pat mano gabumai nieko man nekaštavo... Bet niekas nedaro man džiaugsmo. Aš noriu r - pes i , skausm , kov ! Aš noriu vargo, tr kum , taip, noriu net žmoni neapykantos. O tada noriu pati išsikovoti, noriu savo nuosavomis rankomis gyvenim kurti, tik tada b siu laiminga!”

Tikrai, jos norai išsipildys. Greit prasid s revoliucija, kuri pri-versj vargti ir r pintis³.

1916 m. Alia prad jo studijuoti. Ji lank Istorijos-filologijos fakultet . Studij pradžia li dna. Ji sako: „Buvo filosofijos vado paskaita. Profesorius kalb jo rusiškai, bet s vokos, kurias jis var-tojo, buvo man svetimos. Jis kalb jo taip greit ir monotoniskai, kad aš nieko negal jau suprasti. Paslap iomis apži r jau savo kaimynus: jie visi s d jo su išmintingais veidais, tai yra jie gal jo sekti ir tik aš viena esu tokia kvaila. Juo ilgiau tai t s si, tuo ne-maloniau man buvo ir aš tuoj prad jau, tikra to žodžio prasme, nuobodžiauti... O tas mane visai prisl g ”⁴.

V liau su studijomis buvo daug geriau. 1918 metais ji išlaik 14 egzamin , be to, lank dar aštuonis seminarus. Darbo s lygas tur jo nepavyd tinas: žiauri revoliucija, sužad tinio mirtis, var-gianti kelion Sibir , gr žimas, šiltin s liga, tr kumas reikalini-giausi dalyk - maisto, knyg , rašalo - j labai vargindavo. Vis d lto 1921 m. ji baig egzaminus ir tais pat metais ištek jo už austro, kur savo dienorašty vadina Otmaru Vagneriu (jis - Amulf von Hoyer). Vagneris buvo kar belaisvis. Jis pasiliko Rusijo d l Alios, ia studijavo ir pagaliau profesoriavo. Nepaisant neramu-m , Alia buvo laiminga, bet, deja, neilgai, nes Vagner greit atlei-

² Ten pat, p. 123.

³ R.A., Studenten, Liebe, Tscheka und Tod, Salzburg¹³, 1931, p. 10.

⁴ Ten pat, p. 28.

do be joki motyv iš pareig ir ištr m iš Rusijos. Alia su skaudama širdimi aprašo t ištr mim : „Daug r pes i savo gyvenime tur jau, daug sunki valand ištv riau, bet šios minut s atrodo man per sunkios, kad aš jas gal iau išk sti. M s ištr mimas pasirod man kaip neapsakomas neteisingumas, o kad aš savo t - vyn , savo t vus, savo tyl gyvenim ir savo mokslo darb dabar, tu tuož palikti tur jau, ta mintis pasirod man nepakeliama...”⁵

Otakringo pieninink . 1925 metais Alia su savo vyru ir mažuoju Jurka jau Vienoje. Taigi Vagneris savo t vyn je. Kokia tragedija! Aristokratiškoji šeima didmiesty be joki turt ir su bereikšmiais dokumentais. Veterinaras jiems dav tok patarim : „Susid kite savo daiktus ir gr žkite Rusij , kol j s viza galioja. Darbo j s ia jokio nerasite”⁶. Bet ar galima tremtiniams? Jie ieško darbo, bet niekur ni nieko negali surasti. Alia siun ia vienai redakcijai pasakojim iš rus gyenimo. Atsakymas: „...gerai parašytas, bet zu schwer”. Kas toliau? Vagneris serga, Jurka serga, o visas j turtas - 43 šilingai. O kaip jie džiaug si, kai gavo iš Rusijos koleg ir savo t v 789 šilingus. V liau Vagneriui paskolino jo draugas pinig ir jie nusipirkė Otakringe, Vienos kvartale, krautuv l . ia daugiau kaip metus vargo Alia. Užsienietei, kuri nemok jo Vienos tarm s, kuri ilg josi t vyn s, buvo nepaprastai sunku. Bet užtat jos vyras gal jo studijuoti. 1927 metais Vagneris išlaik egzaminus ir gavo mokytojo viet Zalcburge. Po dideli varg ji rašo: „Mano Dieve, kaip gražu gyventi. Kaip laiminga aš tuo, k pasiekiau. Pagaliau savo sielai atradau ramyb , nes aš turia mylim j , esu motina ir galiu reguliariam darbui atsid ti, kuris dvasiai kažk duoda”⁷.

Dabar Alia yra vaik psichologijos docent Zalcburge.

Svarbiausi charakterio bruožai. Jos troškimas išreikštasis žodžiaišas: „Tris uždavinius sau išk liau - motina noriu b ti, šeiminke noriu b ti ir dar noriu mokslui dirbti”⁸.

Žmoni meil . Dar mažyt Alia, bet jau gailestinga. Ji kovoja su b riu išdyk li , kurie nori ka iuk prigirdyti. Lokys perkanda

⁵ R.A., Ehen im roten Sturm, Salzburg, 1932, p. 360.

⁶ R.A., Milchfrau in Ottakring, Salzburg, 1933, p. 13.

⁷ Ten pat, p. 331.

⁸ R.A., Ehen im roten Sturm, Salzburg, 1932, p. 218.

tam ka iukui galv , ji apverkia ir palaidoja j . Alia nešasi namo sužeist erel , kad miške než t . Kart pusbrolis Tolia žeid tar-nait . Alia apkabinoj , pabu iavo ir prižad jo visados ginti.

Aleksandra sugeb jo net mažai paž stam žmoni širdies du-reles atrakinti. Ji kiekvieno žmogaus sieloj mato lakštingal , kur-riai tik giedoti reikia leisti.

Jos siela aristokratiška. Ji savo nuotaik gera šeiminink , niekad nepasisakydavo savo l desio, nesisk sdavo vienatve, nors lovos pagalv kartais daug kar i ašar sugerdavo. Ji sako: „Svarbiausia yra tikinti žmones, kad viskas einasi gerai. Juk bit s gelia noriai veid , kuris nuo ašar dr gnas; užtat mano veidas rodo tik šypse-n ”⁹. T jos motina patvirtina: „Ak, d l Alios aš visai rami, ji niekad nežus. Ar mat t j s j kada nors li dn ?”¹⁰

Ji visados steng si gerai sugyventi su visais žmon mis. Žmo-gaus nustoti buvo jai skaudžiau negu kliento.

Vaikus ji ypa myl jo. Jei laiko tur davo, kalb davos su jais, sekdavo jiems pasakas. Bet vis savo šird paaukojo savo vyru ir s nelu Jurkai: „...vis moksl atiduo iau už vienintel nusišyp-sojim savo vaiku io”.

Alia meil s esm suprato: „Žinai, mano miela, padaryti, kad tave koks nors svetimas vyras simyl t , yra nesunku, bet tu padarai, kad tavo pa ios vyras tave kasdien iš naujo simyli ir net diena iš dienos vienu laipsniu daugiau”^{** 11}. Taip kart sak jai jos vyras.

Optimizmas. Alios t vai ir seneliai buvo turtingi. Taigi Alia tu-r jo visko, ko tik jos siela troško. Pati buvo linksma, gabi ir sveika. Ji dom josi žmoni vargais, buvo prisirišusi prie savo t višk s, prie rusišk papro i . Bet revoliucija visk sunaikino. Pirmiau puošnus Rachmanov butas, dabar tik kertel vagone, kur jai kart net plaukai prie sienos prišalo. Egzaminams ruoštis gal davo tik stoty, nes namie ir šalta, ir tamsu. Revoliucija sunaikino jos se-nelius, d d ir net sužad tin , pagaliau ir iš t vyn s ištr m . Vie-noje universitet baigusi moteris - tik pieninink ir skalbini plo-v ja. Bet visi šie sunkumai jos nesužlugd . Ji niekad visiškai ne-

⁹ R.A., Milchfrau in Ottakring, Salzburg, 1933, p. 195.

¹⁰ R.A., Ehen im roten Sturm, Salzburg, 1932, p. 227.

¹¹ Ten pat, p. 344.

nusimin . Gamta, šeima, dienoraštis, religija duodavo jai stiprybę s sunkiomis valandomis. Jos optimizmas truput panašus vyskupo Keplero optimizm .

Pam gimas užrašin ti savo išgyvenimus. Kad Alia šiandien žymi rašytoja, jos t vas daug ia nusipeln . Ji dabar noriai prisimena tuo nuomon apie rašytojo pašaukim : „Poetas pirmiausia turi bitti skaistus žmogus, jis imdamas plunksn turi visados save klaussti, ar jis tuo, k rašo, savo skaitytojo sielos neteršia”¹². Toj srityt jostas visados griežtas. Kart jai labai gerai pasisek rašinys „Turgenevo moterys”. Tada ji sak savo t vui, kad turi didel talent . T vas atsak pikta: „Koks gali bti tavo talentas, jei nieko nedirbai, nieko neišgyvenai, nieko neiškentei?”¹³

Jaunut prad jo rašin ti eil raš ius, bet susipažinusi su Vagneriu daugiau neberaš .

Ji k r ir noveles. Ypa viena, kuri jos t vas savo leidžiamame laikraštyje išspausdino, tur jo didel pasisekim .

Dabar su dideliu susidom jimu skaitomi jos dienoraš iai ir romanas „Die Fabrik des neuen Menschen”.

Kart Vagneriui jo draugas pasi l parašyti k nors iš karo belaisvi gyvenimo Rusijoje. Sutartas laikas at jo, o jis dar nieko neparaš . Tada jiems kilo mintis pasi lyti Alios dienorašt . Alia ilgai abeojojo, svarst , bet pagaliau sutiko, tada jos vyras visk išvert vokie i kalb .

Jos dienoraš io išleista keturios knygos: „Geheimnisse um Tataren und Götzen” (1932) ir trilogija: „Studenten, Liebe, Tscheka und Tod” (1931), „Ehen im roten Sturm” (1932) ir „Milchfrau in Ottakring” (1933).

Knygoje „Geheimnisse um Tataren und Götzen” pasakojama apie autor s vaikyst s ir gimnazijos laikus: ia matome jos išgyvenimus pas senelius Urale, sp džius, susitikus su tutoriais. Ji pažsta keistus žmones, kurie tiki kin dievus, mato, kaip kinas išskaudamo danties kirm lytes traukia. Iš gimnazijos laik pateikia kelis keistus ir domius mokytoj ir mokini charakterius.

D l lengvo stiliaus, d l domaus turinio knyga yra skaitytina.

¹² R.A., Wie es zu meinen Tagebüchern kam, Schönere Zukunft, Wien, 1933, Nr. 13/14, p. 357.

¹³ Ten pat.

Dienoraš iuose „Studenten, Liebe, Tscheka und Tod“ ir „Ehen im roten Sturm“ autor pavaizduoja savo gyvenim studij metu ir duoda revoliucijos vaizd , kiek ši paliet universitet , šeim ir buržuazij . Pradžioje Alia revoliucijos nesuprato: „Revoliucija man reišk karo gal , ligonini , kareivi kan i gal ; revoliucija man reišk gal arešt , išt mim , bado ir nelaimi "¹⁴.

„Milchfrau in Ottakring“ aprašo savo gyvenim Vienoj po ištr mimo iš t vyn s, iki 1930 met . Tais pat metais ji džiaugsmingai baig savo trilogij žodžiai: „Priimk, o Dieve, šiandien mano d kingum už visk , k Tu man šiame gyvenime dovanojai, už kar ias skausmo valandas, kurios mane pamok džiaugsm myl ti, ir už džiaugsmo valandas, kurios mano siel šviesi ir tvirt padar ...

O aš, aš esu visk visk radusi!¹⁵

Autor savo gyvenim nuoširdžiai ir atvirai aprašo. Ji mums atrodo kaip gražiausias romano herojus. Jos turtinga asmenyb , tikri faktai, kurie parodo Rusijos gyvenim revoliucijos metu, lengvas stilius daro trilogij domi ir labai verting . Užtat nenuostabu, kad ji yra jau daugel svetim kalb išversta ir išleista net po kelet kart . Reikia džiaugtis, kad lietuvi kalba j taip pat turime.

Silpnosios trilogijos ypatyb s - autor s ne visados griežtas min i formulavimas ir j kartojimas.

Kad jos talentas geriau atskleist , susipažinkime su jos vieninteliu neseniai pasirodžiusiu romanu „Naujojo žmogaus fabrikas“.

Romane pavaizduota darbo komuna GPU, kur komunistas Vladimirovas iškelia sau uždavin žmogžudžius, vagis, paleistuvius išaukl ti komunistiškos pasaul ži ros proletarais. Apskritai romano tikslas - nušvesti dabartin Rusijos gyvenim . Rašytoja rodo žem moral komunistiškai nusista iusio žmogaus ir ieško priemoni j gelb ti.

Centriniai romano veik jai yra Tania ir Vladimirovas. Tania - neturtinga student , kuri turi r pintis pragyvenimu. Ji tarnavo staigoj, kur Vladimirovas buvo jos viršininkas. Tania prad jo jausti, kad Vladimirovas jai kažkuo artimas, Vladimirovui ji taip

¹⁴ R.A., Studenten, Liebe, Tscheka und Tod, Salzburg¹³, 1931, p. 126.

¹⁵ R.A., Milchfrau in Ottakring, Salzburg, 1933, p. 332.

pat patiko. Kart Vladimirovas buvo girtas ir pasielg su ja labai žiauriai. Tanios sieloj kilo maištas. Ji nebežinojo, kaip elgtis, nor - jo net j užmušti, bet suprato, kad tuo b du nieko nelaim s. Taigi pasiryžo kantriai ir tyliai eiti jai Aukš iausiojo skirtu keliu. Vladimirovas lauk jos priekaišt . Jo kalt , jos tylumas ir r pestingas darbas nedav jam ramyb s. Jis ryžosi j vesti, bet Tania dabar nesutiko. Ji pasigail jimo nenor jo. Vladimirovas nustojo sielos pisiausvyros, ieškojo paguodos pas burtinink , pagaliau labai susirgo. Dabar Tania pajuto, kad be Vladimirovo jos gyvenimas tušias, skurdus. Ji ryžosi j gelb ti, prad jo slaugyti, o visiškai sveikatai pablog jus, pažada b ti jo žmona. Jis pasveiksta ir veda Tani . Jo tikslas - jai komunistišk dvasi skieptyti, o Tania nori j krikš ionybei, g riui laim ti. Iš tikr j po dideli varg Tania savo išmintingumu, savo nepalaužiamą valia ir pasiaukojan ia širdimi nugali Vladimirov , kuris prisipaž sta: „Tania, tu... tu visuose frontuose laim jai".

Laiko dvasiai geriau nušvesti rašytoja duoda dar kelet epizod , pvz., pasakoja apie profesoriaus Vladimirovi iaus ir Anos Ivanovnos šeimos vykius. Ana buvo darbšti, r pestinga, bet nemokyta ir negraži moteris. Profesorius pasirinko j žmona d l jos gerumo, bet v liau paliko j su šeima, o pats pasisuko laisv komunistišk meil s keli . Borisas Pavlovi ius, kurio pašaukimastik vedybos, pražudo artist Nin Aleksandrovn , kuri j nuoširdžiai myl jo. Be to, rašytoja pasakoja apie „Gottes Lonte" sekt . Ši sekta moko žmones Diev pažinti ir rodo, kad žmogaus vien materialistin pasaul ži ra negali patenkinti. Šie atskiri epizodai rodo, koks sunkus tokioje atmosferoje Tanios kelias.

Veikalo kompozicija. „Meil yra kantri, gailestinga, meil uždengia visk , tikisi visko, pakelia visk . Meil niekad nesiliauja". Šiuo roman aiškinan iu motto pradeda rašytoja savo veikal .

Romano pradžioje duoda simbolišk paralel tarp Tanios ir gamtos. Tania nerami, nujau ia nelaim . Gamta taip pat: up patvinus, drumzlinas vanduo užliejo šal , bangos d ksta. Tanios žvilgsnis apsistoja prie žoleli , kurios priešinasi srovei. Žoleli srov nepalaužia. Tos silpnos žoleli s simbolizuoją Tani , kuri prieš komunizmo srov kovos, ji išeis laim toja. Toliau sutinka-

me Tani staigoj, kur ji netenka nekaltyb s. ia romano veiksmo pradžia. Po to autor piešia dvasin b sen pakaitomis Tanios ir Vladimirovo, o paraleliai duoda kelis kitus vykius, kad laiko dvasia b t aiškesn .

Kaip romano pradžioje, taip ir gale sutinkame Tani . Ji po ilg kov laimi Vladimirov . Jis nesugeb jo išsaugoti „Naujojo žmogaus fabriko" nuo sektant , o d l j jis areštuotas.

Kaip vaizduoja Rachmanova gamt ? Savo gamtos pam gim , savo j sijautim dienorašty ji taip išreišk : „Gamta mano gyvenime atliko ypa didel vaidmen . Aš nuo seniai pratau gamtoje ir su gamta gyventi... Aš pratau kiekvienos dienos nuotaik sugauti, aš pratau tolimes dang virš sav s ir plati up prieš savo akis tur ti. Aš sivaizdavau galinti atskirti žuolo gars nuo beržo. Taip, man atrod , lyg kiekviena g l savo nuosav , visai tikr melodij tur t "¹⁶.

Savo romane autor neduoda ilg gamtos vaizd . Ji pasitenkina tik keliomis trumpomis eilut mis. Jos gamta beveik visados derinasi su žmogaus nuotaika, nors pasitaiko ir contrasting sugetinim .

Romane daug asmen . Svarbiausi - Tania ir komunistas Vladimirovas. Student Tamara domi d l savo aukl jimo. Gydytojas Krasnovas yra atstovas nesugeban i j savo sitikinim skelbt. Rašytojas Kuznecovas domus savo dr sa ir priešinimusi blogiui.

Tania visai panaši pa i autor . Ji gailestinga, globoja vargš Niurk , bara žuvis mušan ius kareivius. Jos nuomone, kiekvienas žmogus nešioja savy dievišk j kibirkšt l . Muzika, vaikyst s dien prisiminimai, tik jimas duoda jai stipryb s sunkiomis valandomis. Ji visados darbšti. Meilei svarbiausia pasiaukojimas ir Taniai, ir Rachmanovai. Tania sako: „... meil yra begalinis, nenutraukiamas darbas žmogui, kur myli, visiškas užmiršimas sav s, atsisakymas savo asmenyb s, kryžius, po kurio našta reikia žemai nusilenkti, jei norima j iki galo nešt " ¹⁷. Rachmanovai: „Žmona ir motina b ti, vadinasi, sav s visiškai išsižad ti, savo norus ir sva-

¹⁶ R.A., Milchfrau in Ottakring, Salzburg, 1932, p. 135.

¹⁷ R.A., Fabrik des neuen Menschen, Salzburg, 1935, p. 398.

jones visai atid^{ti}"¹⁸. Tania buvo maloni, pasiaukojanti, bet ir griežta. Jos griežtumas pasirod , kai ji gyn savo k^r dikio teises.

Be Tanios Rachmanovos, yra ir daugiau personaž , kurie romane ir dienorašty tie patys, b tent profesorius Vladimirovi ius su Ana Ivanovna romane ir profesorius Georgas Aleksandravicius su Jekaterina Pavlovna dienorašty „Ehen im roten Sturm".

Komunistas Vladimirovas buvo darbo komunos GPU, arba „Naujojo žmogaus fabriko", viršininkas. Jis t^r draugij pats k^r ir nor jo parodyti, kad visi nusikalt liai tik d^l blog s^r lyg atsiranda. Pakanka jiems sudaryti žmogiškas s^r lygas, išmokyti darbo, jais pasitik ti ir jie bus geri ir naudingi. Vladimirovas buvo labai uolus komunistas: daug skait^r savo pasaul ži ros knyg , daug skait^r paskait^r savo draugijoje, bet k^r laim jo? Komunistas Pusankovas, kur Vladimirovas daugiausia vertino, pab go. Pab - gimo priežastis: „B^r gu, nes nuobodu". Pagaliau sitikino, kad vagys, niekšai, klastotojai pasilieka ir komunistiškas idealas ne gyvendinamas.

Asmeniškam gyvenime buvo dažnai piktas, menkas ponas savo nuotaik^r ir griežtas.

Gydytojas Krasnovas parodo visiškos laisv^s vaisius seksualini je srityje. Pagal j^r 81% jo pacient serga lytin mis ligomis. Jis tuo reikalu raš^r knyg . Kart ta tema skait „Naujojo žmogaus fabrike" paskait^r. Areštuotas. Kal jimo kan ios jam per sunkios. Nor - jo sau pasilengvinti, kliud kelis nekaltus žmones ir pats žuvo.

Visai kitoks roman rašytojas Kuznecovas. Jis, kaip ir daktras, d^l to susmukimo kaltina vyrus: „Niekados dar jokioj istorijos epochoj nebuvo vyras taip nužemin s moters, kaip dabar. Jis užli liuoja j^r gražiai žodžiai. Ji turi pad^r ti valstyb kurti, sako, bet tikrov j^r jis j^r pažemino iš aukl tojos ir k^r jos iki visiškos geiduli patenkinimo priemon s¹⁹. domus jo pasikalb jimas su teismo tardytoju. Kuznecovas mirties nebijo. Jo paties sukurtoji religija žada jam geresn gyvenim . Žinoma, ir jis apkaltintas ir nu - baustas.

Tamara domi d^l savo aukl jimo. Jos t^r vas - meno garbintojas. Jo aukl jimo principas: „Mano dukt^r turi b^r ti mano meno

¹⁸ R.A., Ehen im roten Sturm, Salzburg, 1932, p. 226.

¹⁹ R.A., Fabrik des neuen Menschen, Salzburg, 1935, p. 108.

veikalas, taip užbaigtas meno veikalas, kokio dar galb t joks menininkas nesuk r ²⁰. Veltui pastangos. Tamara prieš t vo nor simyli keistuol student ir palieka t v namus. Po kurio laiko persiskiria, simyli profesori Orlov . Ilgesys, gyvenimo r pes iai išvagoja raukšl mis veid . Šis vykis j taip sujaudino, kad ji neteko proto. Grožiui aukl ta, netenka grožio ir pati sunyksta. Nelabai tik tina, kad Tamara, dar sveika b dama, kalbasi su savo mylimuoju profesorium, nepaž sta jo ir išpasakoja jam savo jausmus.

Apie Rachmanovos stili kalb ti negalima, nes originalo mes neturime. Taigi tuo atveju iškeikime ryškiausias vertimo stiliaus savybes, kurios, reikia manyti, ir originalui tinkta.

Vyraujan ios stiliaus priemon s yra pakartojimas ir retoriškas klausimas.

1) Kartojama tas pats žodis: „Überall wird geredet, geredet, geredet!"

2) Kartojama ta pati saknio dalis: „Das war Liebe! Das war die Liebe, die sie rief..."

3) Kartojama tas pats žodis naujuose sakiniuose: „Niemals ihm so in seine Augen blicken dürfen, wie er in die ihren? Niemals sollten sich ihre Lippen berühren; niemals sollte sie sich an ihn schmiegen dürfen, fest, ganz fest? Nein, niemals!"

4) Kartojimas sujungiamas su žodži žaidimu: „Das ganze Leben! Welches Glück! Ein ganzes Leben! Welch unendliches Glück!.."

5) Kartais žodžiai kontrastiškai sudedami: „Mit leisen Schritten schlich sie durch die Gassen und blickte mit ihrem dunklen Auge in die Fenster der Menschen der jungen und der alten, der glücklichen und der unglücklichen. Freude und Trauer deckte sie..."

6) Labai m gštama retoriški klausimai, kuri vienas po kito net keliolika eina: „Was ist aus ihr in diesen Jahren geworden? Wer sie heiratet? Wer war ihr Mann? Wo wohnt sie? Und warum dieser Ausdruck von Leid in ihrem Gesichte?..."

7) Romane epitet nedaug. Jie dažniausiai paprasti ir sudtiniai optiškos prigimties b dvardžiai: dunkelbraune Flut, hellblauer

²⁰ Ten pat, p. 49.

Himmel, zitternde Luft, schäumende Wogen... Trilogijoje jie kartais vartojami be saiko: „diese halte, reine, frische, würzige Luft".

Naujoji vaidilut , 1938,
Nr. 3, p. 171-172

MERGAIT - NAM ŠIRDIS

Jaunyste, tu skrisk aukštyb ,
akim viršiausio idealo
žmonijos vis daugyb nuo galio per-
verk iki galio.

Ad. Mickevi ius

Gimnazija - jaunatv s laikai. Ten n r sien , n r rib . Kas už-
stos ten proto žirgui kelius, kas sulaikys ten tolius ir aukštumas
šaunan ius žvilgsnius, kas suvaldys širdies jausm didybes? Kas,
o kas? Juk ten visi pašaukti tik jaunatvei tarnauti, tik džiaugsmui
padidinti.

Be dvasios, be širdies - tai griaū i tautos;
paduok, jaunyste, man sparnus!
Per negyvuosius skrisiu skliautus
vilioni rojun - sritis,
kur karštis daro stebuklus,
naujybi barsto g l mis
ir puošia aukso varsomis.

Ad. Mickevi ius

Kas be dvasios, be širdies, kas jaunatvei nemoka auginti spar-
n , kas neturi karš io mokslui, kas nepaž sta valios ir širdies ste-
bukl - tenežengia mergai i moksleivi eiles, nes šios mergai-
t s turi pašventinti Lietuvos vard , jos turi t vyn s veidui šypse-
n suteikti.

Tauri mergait , g l s, žvaigžd s, paukš i garsai - juk grožio,
džiaugsmo stygos didingos gamtos simfonijos. Kas atsakys, k

reiškia skaistyb , amžin Grož ir G r pamilusi mergait m s vos atbudusiai t vynei, m s beirstan iai šeimai, m s dažnam kelio nežinan iam jaunuoliui. Klausiu? O didingumas, o kilnyb ! Tik tokios tav s laukia kaimo gry ia, tik tokios tav s laukia t tis, mama, ilgisi sesut , broliukas. Mergaite, kilni mergaite, parvežk iš gimnazijos miesto gmt j pirk i jaunatv s karš io, parvežk šventumo, parvežk tyro juoko! Juk tik tam t tis, mama ir visi tavo namai d l tav s varsta. Mergaite, skub k pas juos, tav s išsilgu sius, pas juos, dar nepažinusius meil s stebukl . O kaip myl s tave mama, kaip švelniai prie tav s glausis sesuo. Tau bus lengva, bus gera pas juos. Duoti juk tavo dalia. O tu daug, o tiek daug turi. Tau viskas gimnazijos mieste atdara, arti ir papiginta: tau artimas kelias prie didžiausi , šviesiausi asmenybi , tave kasdien tyliai moko meilingiausias mokytoj Viešpats J zus savo Bažnyjoje, tau tarnavo su visa galia tavo aukl tojai, tau atdara gražiausioji gamtos knyga, kuri tave džiugino, dailino. Tu dažnai kartojai Salom jos N ries žodžius:

Kur g lynai žydi - ten ir aš,
Kur drugeliai - ten ir aš,
Kur einu - margi drugeliai mane lydi,
Kur sustoju - man lelijos baltos žydi.

Gamta ir meno m zos išmok tave graciuj, Bažny ia ir gimnazija papild tavo šird išminties lobiais. Taigi kiekviena proga, kai tik b si namuos, dailink, išmintimi šviesk ir valyk savo gimtin trob . Darbui giesm darbu sugiedok, savo elgesiu ir menais pasakyk, kad džiugiausia, vis domiausia naujiena yra Kristaus Evangelija, dainuok ir kalb k Vilniaus ilges savo artimiesiems.

Tikiu. Tu savo pareig kilniai atlaksi. Tu atversi savo trobos duris, tu parodysi savo sesei, broliui vieškelius meil s karalyst , tu... net palyd si juos pas Meil s Žmog ir Diev - Eucharistin J z . Juk tavo pašaukimas - myl ti, o meil nežino kli i .

LIETUVOS MOTER RELIGINIS JUD JIMAS*

Kokia graži mintis sušvyt jo seserims pranciškon ms pastatyti uždaroms rekolekcijoms namus, nes tik ten galima užmiršti kasdien , ramiai pails ti prie Viešpaties koj , susikaupti ir dvasia atgimti. Kas kart ten buvo, tas iš visos širdies d kos Viešpa iui už seseli pastangas, už savo ir savo sesi bei broli atgimim .

Lietuvoj uždar kolekcij svarb pirmosios pajuto mokytojos. Juk kam gi daugiausia reikia išminties, tyrumo, jei ne mokytojui? O kad visi t suprast ! Visi skub t prie pedagogiškiausio ir saikingiausio mokytoj Mokytojo, jau prieš trejet met j p domis paseka student s. Pirmiau Pažaislyje, š met pranciškon namuos stiprin s, gaivinas ir ateities darbams ruošias. Bet ypa sukruto L. K. Moter draugija. Per tok trump laik suruošdamos net trejet uždar rekolekcij . Pirm sias 1937 m. lapkri io pabaigoj ir gruodžio pradžioj - skyri vad ms, antr sias - konferencijos dalyv ms, tre i sias - šviesuol ms vadov ms. Rekolektan i skai ius visada buvo didelis, per antr sias - net per didelis. Reikia pa br žti, kad jomis ypa inteligent s dom josi. Paskutin s rekolekcijos, nepaprastai turiningai vestos kun. Alf. Grauslio, vyko š.m. balandžio 2 dienos vakare ir baig si 5 d. ryt . Rekolekcij vadovas pakviet sunk ir did sielos darb Šv. Bernardo žodžiais, kad eitum m jas su visa siela ir pasiliktum m visiškai vienos. Tyla ir klusumas visuos namuos. Klaus m varpelio, kad nekliaudytum m vienos kitoms. Išklaus m dešimties konferencij . Šiandien jau darbe ir namie n ra jokio noro kalb ti ir didel baim su ardyti kito ramyb . Taip nor t s dar ilgiau klausyti, stipr ti, baisu kasdienyb s, pilkumo. Betgi mus šaukia pareigos, džiaugsmo ne pažinusios sielos laukia m s. Mes pasiryžom siekti džiaugsmingo šventumo, dirbdamos paprastus darbus kaip ypatingus, išnaudodamnos tik dabarties valand 1 ; mes skub sim pas Viešpat , kad

* Baigusi aukšt j moksl Moter S-gos visuotinis metinis nari susirinkimas vyko kovo 3 d. Skaityti pranešimai apie S-gos veikl ir ateities darbus, išrinkta nauja valdyba, kuri eina: A. Gustaityt -Šal iuvien (pirminink), M. Galdikien , M. Garolien , H. Kripien , S. Paužolyt , E. Treideryt ir J. Žukait .

mums nereik t daug apie J kalb ti, bet kad Jis pats per mus kalb t ; mes stengsim s iš vis j g išaugti virš aplinkumos, nes virš n s vilioja; mes aukosim laik vis labiau Tiesai pažinti, meil s darbams, nes Kristus aukojos. Jis kent jo, buvo palaidotas, bet ir k l si. Tuo tik damos nesisielosim, kad m s mintys bus laidojamos ir be vaisiaus, nes mums paaišk jo, kad gera s kla než na. Lai b na m s gyvenimas malonus kvapas m s aplinkai!

Moteris, 1938, Nr. 1, p. 8-9

MOTINA, KOMUNIZMAS IR KOVA SU JUO

Tavo galioje pasivadinti iš nežinios angel Dievui [garbinti]

Motina - šeimos širdis, ji vaik draug ir mokytoja, ji vyro pagalbinink , ji jo angelas sargas. M s motin l s dažnai nejau ia savo vert s. Motute, kod l nesidžiaugi savo didingumu? Tik pagalvok ir panor k. Tvirtai ir iš visos širdies panor k, o pamatysi, kaip viskas vyksta pagal tavo nor . Juk tu nešioji kiln j kunig , inžinieri , lauk artoj , tu vedžiojies už rankut s profesori , vyskup ir net pat popieži . Juk tavo galioj pasivadinti iš nežinios vaikeli - angel garbinti T v danguje. O atsiminus Dievo Motin Marij reik nutilti ir pulti ant keli . Ar galima atsisteb ti tuo begaliniu moterišk s išaukštinimu. Reikia tirpti iš džiaugsmo ir d koti Viešpa iui, kad Jis tiek brangi dalyk mums patik jo. O mes? Mes dažnai taip niekingai užkasame savo talentus ir lyg didžiausios vargš s vegetuojame, niekingai ir tuš iai gyvename. Nesisteb kim užtat, kad m s draugai d l to mus niekina. T tikrai užsitarnaujame d l savo didyb s paniekinimo, d l savo ner - pestingumo. Moteris, tiek širdies turt tur dama, turi tik duoti, o ne elgetiškai laukti, o ne tiesi rankas niekingus žvilgu ius.

Kilni ir išmintinga mergait gali savo sužad tin visokioms doryb ms palenkti

Tiesa, b t klaida, jei jau jaunut mergait manyt , kad ji turi tokius didelius talentus, tiek širdies turt iš Viešpaties lobyno, kad jai nieko nereikia daugiau daryti, o tik svajoti, kad iš už j r mari , iš už tam si j giri atjoja jos trokšdamas gražus karalaitis. Tai b t klaida, didel klaida. Jau maža mergait turi žinoti, kad jai daug duota gabum užuomazgoj, bet ji turi juos išlavinti, ji turi moteriškum jautrinti, turi siekti savo asmenyb s tobulumo, turi išmokti gražiai ir išmintingai garbinti Diev . Kilni, dr si ir išmintinga mergait savo sužad tin gali visokioms doryb ms palenkti.

Kas yra tas moteriškumas?

O kas tas moteriškumas? Kas asmenyb ? „Moteriškumas - tai pagarba, švelnumas, tvarka, meil , aukojimasis, sav s atsižad jimas. Chamiškumas - tai panieka, ž lumas, chaosas, neapykanta, egoizmas", - rašo M. Pe kauskait . Asmenyb kun. Alf. Sušinskas taip nusako: „Tik valios, darbo, artimo meil s ir tvirt princip žmogus yra asmenyb , kilni asmenyb ". Taigi tik moteriškas savybes lavindamos ir asmenyb s siekdamos dvasia turtingos tapsime. Be darbo, be aukos yra viskas tik griuv siai, bjauriu chamizmu dvoki . Jei m s kiekviena mo iut žinot , kad jos gyvenimo tikslas yra dangus, kad ji, ia, žem j, turi tik tarnauti artimui ir kilniai tiesai, bet išmintingai tarnauti, kaip tarnavim suprato pats Didysis Mokytojas - mums niekas, o niekas neb t baisu.

Kas atidaro duris komunizmui?

Bet kai tarp m s tiek daug linguon li nendri , užtat mums komunizmas taip siaubingai pavojingas. Juk daugelio m s tik jimo tiesos tokios silpnos, daugelis neturi jokio bažnytinio patriotizmo, daugelis m s neturi jokio supratimo apie tautos reikalus, o kiek m siški nejau ia šeimos šventumo, kokia daugyb m s neturi jokios nuovokos d l asmenyb s klausim - meil , pasiaukojim

mas yra taip suprast j , taip išges . Ambicijos, pyk iai, apkalbos, nekantrumas apniauk m s graži sias mintis. Taip. Mes atidar - me vartus komunizmui m s šventoves, m s šeimos židinius, m s pa i širdis. Komunizmo agentai, lyg nekal iausi avin liai, s lina ten, kur nepasitenkinimas, kur tamsa. Jie tyliai, kartais švelniai, kartais pilni tulžies, bet visada uol s ir energingi, žad dami ger gyvenim , žad dami darbo žmog išaukštinti, skverbiasi m s tarp . Jie sta iokiškai religijos nepuola, bet užtat visu smarkumu juodina jos skelb jus. Juk pamatus sugriovus, namas nebe stov s. Jie t puikiai žino. O kaip skaudu ži r ti, kad ir m siškiai vienas s moningiau, kitas ne taip s moningai tame darbe jiems padeda. Mat daugelis m siški ieško, rankioja kunig , savo mokytoj ir kit aukštesn se vietose esan i b tas ir neb tas klaidas, d mes. B ga ir skuba su tomis naujenomis, platina ir skleidžia jas. O kokie jie skurdžiai! Jie nejau ia, kad savo šventoves tuo griauna, šaldo tok menk tik jim ir griauna pasitik jim vadas.

Komunizmas - religijos gudrus priešas. Jis rauna su šaknimis bet koki religij . Komunistui gyvenimas tik žem j, jis visiems kalba apie rojaus k rim . Dangus, siela - jiems beprotyst , pasaka.

Komunizmas kovoja ir prieš tautiškum . Jie nori vis pasaul užkariauti, jie nori iškelti tik vien luom - proletariat , jie nori visus sujungti po antikristo v liava.

Šeimos vieningumo, šventumo komunizmui n ra. Tai prietaras, buržuj prasimanymas. Aistros patenkinimas jiems didelis dalykas. Mergait s skaistumas komunistui niekniekis, tai gurkšnis vandens. Aistr s kuryje atsirad s vaikelis - nuskur s prieglaudos benamis. Iš toki benami ir kitoki nusikalt li susik - r Sovietuose „socialini artim j " klas . Tai kriminalist klas . Tiesa, dabar jau mato komunist vyriausyb , kad šeimos sugriovimas tautai yra pavojingas. Pradeda r pintis šiuos dalykus pakreipti kita plotme.

Lietuve motin le, kuri išsaugojai anais laikais ir tik jim , ir lietuvišk žod , pamatyk ir pajusk komunizmo pavoj . Ypa š met bud k, nes šie metai soviet paskelbt bedievyb s platinimo metais.

Kaip kovoti?

Šeimos motut geriausiai padarys, jei komunizmui paskelbs kov . Tas kelias yra sav s, savo šeimos ir savo aplinkumos atnaujinimas ir darbas, darbas ir tik darbas. Kad nereik t b gti ir glaustis prie to, kas pažad s mums duonos plut .

Bažny ioje, mokykloje, skaityba ir dorybi praktikavimu atnaujinsime save.

M s šeimos gyvenime tvarkingumas, jos gražus klest jimas ir m s kilnios asmenyb s veiks ir kels m s aplinkum , nes gražus žodis, doras elgesys niekad než na, bet lyg bangos sklinda vis tollyn ir tollyn.

Savo šeimas darykime jaukiais, domiais lizdeliais, židiniais. ia turi b ti skaityba, dainos, giesm s, bendros maldos, eglut s, Betliejai, Velyk min jimai, deklamacijos, pasakojimai, vaidinimai, mirusi j širdingi min jimai, savo šeimos kap r pestingas lankymas ir puošimas. O kad tai pasidaryt , mes visur kartu - gyvenime ir mityje. Iš tokios k rybiškai turtingos šeimos niekas neb gs. Tada kiek vienas vaikelis gal s su jaunu poetu B.Brazdžioniu prašyti K r j :

Sakyk, mamyte, pasak ilgiausiai
Ir niekur nuo ratelio, niekur nenuelk tu,
O aš gražiai Dievul paprašysiu, pamaldausiu,
Kad tavo si las niekad nesibaigt .

Tada mes su D. Lip i te klausime: „Tik vieno klausiu, kod l ir mamos miršta, ar nepasakysi?”

Moteris, 1938, Nr. 2, p. 17-18

BLAIV K, KAD MINTYS ŠVIES T

kanos blaivosi

„Tikrasis motiniškumas yra didesnis net už meil savo k di-
kiui - jis nor t išgydyti viso pasaulio žaizdas” (J. Nainien).

Man smagu, kad šias mano kelias mintis išgirs 40 000 Lietuvos motin li . Šie t kstan iai b tinai turi išgirsti, nes jie klauso m s Draugijos Centro valdybos pulso, o Centro valdybos pirminink , prašoma L. K. Blaivyb s draugijos, galiojo mane klausytis, suprasti ir perlerti m s tokios gausios Draugijos nari širdis Blaivyb s draugijos skleidžiamas id jas.

L. K. Blaivyb s draugijos jud jimas paskutiniu laiku buvo lyg apmir s, truput nubluk s ir d l kai kuri nesusipratim net daugel šiurpulingai papurt . Tieka jau to. kanos blaivosi. Didelis džiaugsmas, kad šios Draugijos priešakyje atsistojo jaunas, daug žadantis, dideli užsimojim kun. P.Lažinskas. Reikia tik tis, kad Draugija, pagelbima prityrusio vaisi sul i propaguotojo agr. J.Valatkos, gražiai suklest s.

Neregima vyno dvasia, jei tu neturi vardo...

Mylimos motut s, k mes privalome krašto blaivinimo tarnyboje? Blaivyb s mintys tikrai niekam n ra taip arti prie širdies, kaip mums. Juk kieno dažniausiai akys ašaromis apšoksta, kieno dažniausiai veidai rasoja? Motute brangioji, juk tik tavo. Tavo, kuri pasiryžai gydyti pasaulio žaizdas. Žaizdas gydyti tikrai tavo pareiga, nes tu - meil ir tavo kerštas yra tik meil . Motute, geroji Motin le, tik b k švelni ten, kur liga, kur sopa, kur žaizdos. Juk daug kart gird jai Šv. Pranciškaus Salezie io pasakym : „Su viena l kštē medaus pagausi daug daugiau musi kaip su visa statine raugo". Patik kim juo.

R kymo, girtavimo yda yra valios silpnumas. Ir svaiginimosi aistra taip lengvai išauginama, o kaip sunkiai naikinama. Šventasis Raštas, Bažny ios T vai ragina kovoti su šiuo pam gimu: nes vynas daugel pražud ", „...tikintieji, kurie pasiduoda šiai girtavimo ydai, duoda papiktinim nekatalikams... Tod l tegul padaro kunigai k tik begali.., kad pašalint girtavimo yd iš Kristaus avid s", - sako popiežius Leonas XIII. O, kaip baisiai pasako didysis angl rašytojas Šekspyras apie svaigiuosius g rimus: „O tu, neregima vyno dvasia, jei tu neturi vardo, iš kurio galima b t tave pažinti, tai pavadinsiu tave velniu". Nesakysiu, kad per smarkiai pasak rašytojas. Juk girtuokliai sunaikina savo, savo

žmonos, savo vaiku i sveikat , turtus, džiaugsm ir visokeriop laim . Iš gražaus šeimos lizdelio belieka tik griuv siai. Per girtyb s duris ženg s, dažniausiai ir toliau žengia. Argi ne tarp girtuokli keksmai, pyk iai, žudyn s bei paleistuvyst ? Ir kam iš to džiaugtis - jam, Dievui, t vynei? Jis pajuokiamas už savo žmoniškumo paniekiniim , t vyn netenka rimto darbininko, Dievas - savo s naus, kur brangiai atpirko ir begal išaukštino.

Kasdien prageria 70 000 lit

Lietuvoje svaigiesiems g rimams išleidžiama kasmet apie 15 milijon lit . Arba v l - „Panėv žio degtin s pilstytuv degtine apr pina Panėv žio, Utenos, Šiauli , Taurag s, Rokiškio, Birž ir iš dalies Ukmerg s ir Zaras apskritis. Ir šios septynios apskritys per dien išgeria 24 600 pusbonki ir 68 000 literi (0,75 talpos)!.. Skaitant pinigais, kasdien prageriama apie 70 000 Lt", - rašo 1938 m. „Sargyba". Kokia milžiniška suma tik svaiginimuisi, sav s nuodijimui, laiko eikvojimui. Kad ji b t panaudota alkui pasotinti, švietimui kelti! Kiek širdži b t džiaugsmu suplazd - j , kiek pamaldži atod si kilt dang darbš ioms rankoms! O dabar? Dabar tik kankyn , ašaros, keksmai ir sužv r jusi žmoni pavidalai, dažnai baugin praeivius.

Vytautas Didysis g r tik vanden

Ypa šiais m s didži j Jubiliej metais stokime darb . Kaip sugebame, pamin kime š.m. nuo sausio 30 d. iki vasario 6 d. blaivyb s savait . Pasekime didži j vyr p domis - Fordo stalo alkoholis dar niekad n ra mat s. [...] Suomijos prezidentas P. Kaiilio - abstinentas. Ir kokia džiugi žinia, kad „Per vis gyvenim Vytautas Didysis g r tik vanden . Jis taip taupo savo laik , jog jam než va n viena valand l ", - rašo apie j istorikas Dlugošas. Taigi tegul niekas nedr sta sav s vadinti t vyn s myl toju, jei jis svaiginasi, jei jam laikas nebrangus.

Paika gerti nuodus, o sveikatos link ti

Yra toks pasakymas - „Tuš iomis galvomis žmon s dažnai turi labai pilnus pilvus". Ir k gi mes galime iš toki skurdži nor ti? Bet atsiminkime: „Moteris savo kilnia siela ir širdies šiluma praneša vyr. Vyrai, valdydami pasaul, sušald širdis ir nuskurdino sielas. Tad laikas prabilti moteriai. Šiandien jai žodis priklauso", - rašo kun. M.Krupavi ius. Pasinaudokime. Sudarykime s lygas visokiems „litronams" pranykti nuo stalo. Šalinkime nuo stalo troškul žadinan ius valgius, j vieton d kim vairius daržovi gaminius. Prad kime puošti stalus giromis ir vaisi sultimis, kurios užsienyje taip m gstamos ir vartojamos. Sugalvokime kitoki linksminimosi b d , sudarykime sve iams jaukum dainomis, pasakojimais, vairiais žaidimais, o ne tik valgiais ir g rimais, kurie dažnai m s sve i žemu padar liu padaro. Kaip paika gerti nuodus ir sveikatos link ti. Ir kas baisiausia, kad žmon ms tas labai patinka.

Niekad nedainuokime dain , kurios išgarbina „arielk l ", alut . Jos sugalvotos smuklinink patraukti žmones prie girtavimo. Sugalvokime dainas, niekinan ias t skystim l ir tabako iulptuk .

Blaivyb s draugija žada surengti blaivinimo, bealkoholin s virtuv s kursus. Šios progos nepraleiskime, nes krašto blaivinimo pasisekimai kol kas m s rankose.

Tad darb ! Prašykime pasisekimo didžiojo pedagogo Foerstero žodžiais: „Viešpatie, padaryk mane geresn , kad j Tau sulaiky iau ir laim iau".

Moteris, 1938, Nr. 8, p. 126

KENT JIMAI ARTINA PRIE DIEVO

Ak laime, o džiaugsme, kaip nepaprastai mes trokštam, kaip ieškom tav s! Kod l mus taip masini, kam taip trauki, vilioji? Kur tu? Atsakyk! Ar tu mamonoj, ar garb je, ar mergait s nusišypsojime, jos gracioje, argi tu vyro j goj? Kod l daugelis paskui tuos

pavidalus taip skuba, užmiršdami ir mieg , ir varg ? Nejaugi jie tave ten mato ir pagauna?!

Ne! Jie nieko ten nepamat . Jie veltui gaišo ir b giojo. O Laimė, o amžinasis Džiaugsme, kaip sunku Tave surasti, kaip nelen-gva Tave pamatyti! Kam pasisl pei už taip bauginan io r bo? Argi Tavo r bas - ne kan ia ir vargas, argi ne j „išmintingieji ir modernieji" spjaudo? Taip! Tu nužengei tik d l m s , tik mus myl-damas iš dangaus, jai Kalvarijos kaln klupdamas, o kalno virš n je buvai spygliais apvainikuotas. Bet po to Tu žengei amžin j garb , žengei mums viet parengti. „Juk kiekvienas džiaugsmas nori amžinyb s, nori ilgos ilgos amžinyb s", - šauk Nietzsche. Taip! Kalvarijos Kryžius yra m s švyturys amžin j Laim , džiaugsmo Saul . „Prisiartinkite prie jo ir b site apšviessti", - kalba psalmininkas. Ir tikrai: „Kai Tav s, savo Dievo, ieškojau, laimingo gyvenimo ieškojau... tai yra laimingas gyvenimas džiaugtis Tavimi, prie Tav s, d l Tav s... tai yra laimingas gyvenimas ir n ra kito... kad ir kažin kur kreipt si žmogaus siela, visur kitur be Tav s ras vien skausm ", - tvirtina Šv. Augustinas. Šv. Augustinas mano, kad visur kitur be Tav s ras žmogus vien skausm , bet argi skausmas toks skausmingas? Jis toks. Bet kod l šventieji, visko išsižad j , taip mok jo džiaugtis, kaip n vienas turtingiausias šios žem s vaikas? Kod l jie gal jo kalb ti apie ger j skausm , kod l jiems atrod , kad ligonio lova ar iausiai dangaus, kod l Hildegarda samprotavo, kad Kristus negyvena sveikuose ir stipriuose k nuose, nes tie k nai, nieko nekent dami, per daug yra aug žem ir dažniausiai per daug žemiškai jauja; kod l Margarita Marija Alacoque dejavo, kad ji per mažai ken ia? Šventieji, tos gražiausios žem s g l s, išaugusios kryžiaus pav syje, paliestos didžiausios Meil s, nežino joki kli i , nežino rib , tik b gštauja, kad per mažai ken ia. Jeigu galima nerimti, vargti d l mamonos, d l akimirkos garb s, tai kas gali b ti negalima tam, kas pažino Amžin j Meil ? Argi ne iš to paties šaltinio g r Tomas Kempietis ir kitus ragino gaivintis? Tikra J zaus meil duoda noro atliliki didelius darbus ir pažadina vis didesn s tobulyb s troškim .

„Kaip mane T vas myl jo, taip ir aš jus myl jau" (Jn 15,9), „tar-riau savo mylimiesiems, kuri ta iau nesiun iu laikin sias link-

smybes, bet didži kov ; siun iau ne d l garb s, bet d l panieki-nim ; ne poilsiui, bet gausi vaisi kantriai rinkti", - prideda T. Kempietis. O mes! Ar neskub sime Kalvarijos kaln , kad su-lauktum m amžin j Velyk ?

Moteris, 1938, Nr. 12, p. 212-213

ŠVENTOSIOS MORTOS PAVYZDŽIU

Šeimininki glob ja

Kiekviena motina kartu yra ir šeiminink . Tod l gerai, kad m s Draugijoje yra Šeimininki sekcija. Šeimininki sekcijos Centro komitetas visu uolumu r pinasi, kad šeiminink s darbas b t tobulinamas ir labiau vertinamas, kad šeiminink s r pes iai b t sudvasinti, sukilninti. Tam tikslui pasirinkta glob ja vaišin-goji Šv. Morta, kurios švent esti liepos m n. 29 d. Taigi verta pa-ži r ti šios šventosios gyvenim ir jos charakter .

Apie Šv. Mort žini gauname tik iš Jono ir Luko Evangelij ir padavim . Šventoji gyveno nedideliam miestely Betanijoje su sa-vo jaunesne sesute Marija ir broliu Lozorium. Šis miestukas visai netoli nuo Jeruzal s; Betanijos vardas istorijoje tik d l to minimas, kad ten gyveno trij skais i siel šeima, kuri dažnai lankydavo j bi iulis, geriausias vis šeim draugas, pats J zus Kristus. Jau-ku toje šeimoje, apie kuri Šventasis Raštas sako: „J zus myl jo Mort , jos seser Marij ir Lozori ". Jeigu Kristus juos myl jo, jie visi buvo geri, ir patys vieni kitus myl jo, o kur yra meil , ten visko pakanka, ten nieko nestokojama. Taip pat juk ir m s šeimas gali lankyti J zus, nes argi kas nors iš m s negali myl ti?

Kristus vertino kiekvien darb

Morta, kaip vyresnioji, buvo ši meil s nam šeiminink . Ji kruopsti, r pestinga, skubanti, vaišinga ir maloni savo sve-iams. Štai Mortos ir Marijos namus aplanko J zus. Jos abi nori parodyti Jam savo meil . Marija atsis da prie Viešpaties koj ir

klauso Jo žodži , o Morta b gioja, nor dama Jam geresnes vai- šes paruošti. Kad b t viskas kuo geriausia ir kad grei iau visk atlikt , ji kreipiasi Mokytoj : „Viešpatie, Tau ner pi, kad mano sesuo palieka tarnauti mane vien ? Sakyk jai, kad ji man pad - t ". Viešpats jai atsako: „Morta, Morta, sielojiesi ir esi susir pi- nusi daugeliu dalyk , o reikia tik vieno. Marija išsirinko geresn dali , kuri nebus iš jos atimta". Kristus nesako, kad Mortos dar- bas prastesnis ir nereikalingas, bet Jis j tik sp ja, kad ji, besir - pindama k no maistu, neužmiršt sielos valgio. Jis jai primena, kad ir jos pirmoji tarnyba turi b ti Dievui.

Šitas Kristaus priminimas - per daug nesusir pinti vien smul- kiais kasdieniniais gyvenimo dalykais - anaiptol dar nerodo, kad mes bet kok darb turime visai lengvai ži r ti. Juk Kristus, atsi- lankydamas paprast darbinink šeim , tuo pagerb pat darb . Be to, mus ir Bažny ia moko, kad daugeliu atvej darbas yra mal- da; tik, žinoma, tada, kai kiekvienas, kad ir menkas darbelis, yra Dievui aukojamas, kai dirbama iš Dievo ir artimo meil s.

D I laikin dalyk neužmirškim amžin j

Bet Kristus tuo pasakymu nuginkluoja taip pat visus tuos, kurie maldai skirt laik vadina tik laiko eikvojimu, kurie, pvz., apie kontempliacijos vienuolynus kalba kaip apie dykaduoni susib - rim . Nesimeldimas yra apgaudin jimas sav s, yra sikalb jimas, kad aš n nuo ko nepriklausau ir visko man užtenka.

Šv. Mortos asmeny matome uoli ir r pesting šeiminink . Sekdamos ja b sime malonios ir vašingos, tik, žinoma, tenka atsi- minti jai duot sp jim , kad viskas tarnaut sielai. Reikia bud ti, kad m s kasdieniniai r pes iai, darbai neprirakint m s prie žem s taip, kad užmirštume amžinuosius dalykus. M s veiks- mai, žodžiai, net veido išraiška, net balso tonas tur t b ti dva- sios kupini, ir jie gražiai kalb t apie mumyse gyvent Diev . Sa- koma, kad Morta savo pavyzdžiu pakviet savo seser Marij pas Krist . O mums ar daug reikia, kad išmoktume pakvesti savo ar- timuosius ne tik prie savo, bet ir prie Viešpaties stalo?

Trumpai pasvarst tur sime pripažinti, kad kiekviena šeimi- nink turi didel tak savo namuose, bet ar visada ji t savo tak

panaudioja geram? Kiekvienuose namuose ypa vasar dažnai esti vairi susi jim , pramog , vaiši ir pan. Tad ar tose pramogose skamb s gražios dainos, ar girtaujan i urzguliaivimai, ar bus padorios šnekos, pador s žaidimai, ar šlykšt s ir nepadori pasikalb jimai, - tai vis dažnai priklauso nuo nam tvarkytojos, nuo šeiminink s. Taigi k rimas blaivi , dor papro i m s susirinkimuose, vaiš se ir pasilinksminimuose, - tai bus kvietimas Kristaus m s tarp - m s namus, prie m s stalo.

Gyvas tik jimas mirusius prikelia

Taip pat nepaprastai gražus Mortos bruožas yra jos gyvas tik - jimas Kristaus dieviškumu. V l mes matome J z Mortos ir Marijos namuose. Jis buvo pakviestas aplankyt savo sergan io bi iulio - Lozoriaus. Bet kai Jis at jo, Lozorius buvo jau keturios dienos karste. Morta pasitinka Krist žodžiai: „Viešpatie, kad b tumei ia buv s, mano brolis neb t mir s". Mes gi dažnai susvyruojame prie pirmo nepasisekimo, prie menkos nelaim s. Kai ištinka mus koks vargas, mes, vien kit poter l sumet , laukiamė, kad viskas nuslinkt šal , o jei tuoju taip ne vyksta, mes tuoj nustojame pasitik ti Dievu ir si buojame lyg gležnos nendr s. O daug džiaugsmo, daug giedros tur t m s gyvenimas, kad kuo dažniau, kiekvienos nelaim s akivaizdoje gal tume tvirtai su pasitik jimu tarti: „Viešpatie, kad b tumei ia buv s, neb t taip vyk ", arba: „Jei Tu b si ia, taip ne vyks".

Taigi ieškojimas ir siekimas tik jimo tiesos m s visus darbus, vis gyvenim suprasmina. Daug kart tenka kit sielas prakalb ti ir Šv. Mortos žodžiai: „Mokytojas ia ir tave šaukia". Daug tad tam reikia išminties ir sumanumo, kurio gali teikti šviesus ir gyvas tik jimas.

Manoma, kad Šv. Morta jo su kitomis moterimis paskui Krist Kalvarijos kaln , o v liau, padavimas sako, Lozorius su seserimis buvo susodinti laivel be irkl ir pastumti atvir j r . Apvaizdos vairuojamas laivelis pasiek piet Pranc zij , kur jie laimingai išlip nuvyko Marsilij ir ia pasilikoi iki mirties.

TIKRASIS KOVOS B DAS SU GIRTAVIMU

Kiekvienam žmogui Dievas paskyr pareigas, uždavinius, kuriuos jis gyvenime turi atlikti. Vyro uždaviniai ir darbai yra labiau už šeimos rib.

Visai kas kita yra moteriai. Tikrai. Jos gyvenimo uždavinys yra toks pat reikšmingas kaip ir vyro. Bet, vykdydama savo uždavinius, ji beveik visada dirba tyliai ir slaptoje. Atrodo, kad Dievas j paskyr dirbtį mažame savo šeimos b relyje. Nedaug žmoni jos darb tinkamai vertina. Ta iau nepaprasta jos taka ne tik vyrui ir vaikams, bet per juos ir visai tautai. Ar neteisingai pasakyta: „Ky la ir ž na tautos su savo moterimis". Kiekvienna moteris turi gerai žinoti, kad žmonijos garb d ta jos rankas, kad ji su ja kyla arba krinta.

Jeigu norima pavojaus išvengti, reikia j pažinti. Alkoholio klausimas šiandie visoms kult ringoms tautoms labai svarbus. Nesaikingumo pavojai ap m jaunus žmones miestuose ir kaimuose taip stipriai, kad kiekvienna moteris bei motina pažsta alkoholio pavojus k no ir sielos sveikatai, žino jo žal šeimai ir visai tautai. Jaunos mergait s tur t suprasti abstinencijos vert . Juk nepakanka su pasibjaur jimų paži r ti girtuokl , neužtenka žinoti, kad šen bei ten gyvena ir ken ia girtuoklio šeima ir alksta vargšai vaikai.

Laukimo ir maitinimo m nesiaiš kiekvienas alkoholio lašelis vaikui - nuodai

Mes visi žinome, kad šeima yra valstyb s narvelis. Jei ši yra sveika, sveikas ir visas valstyb s organizmas. Koks didelis b t laim jimas tautos sveikatai ir papro iams, jei kiekvienna moteris apsaugot savo šeim nuo alkoholio! Žinoma, tai yra labai sunku. Bet kiekvienos motinos pareiga savo vaiku ius aukl ti be alkoholio nuod . Šit uždavin lai kiekvienna pajunta pajutusi vaiko gyvyb s puls . Per laukimo ir maitinimo m nesius kiekvienas lašelis alkoholio, kur motina išgeria, yra vaikui nuodai. Tod l šalin

su „maistingais“ alumis, „stiprinan iu“ vyneliu ir „žadinan iais“ likeriais! Prityr s ir žymus kunigas Kneippas jau prieš 40 met sak : „Aš visiškai draudžiu maitinan ioms motinoms svaigiuosius g rimus, nes jie neturi krauj stiprinan i medžiag , o tik alkoholinius nuodus“. Kiek daug vaik ir net vaik vaik turi atgailauti ir kent ti vien tik d l to, kad j motina n štumo ir maitinimo laiku vartojo alkohol .

Mokykime vaikus linksmintis be svaigal

Taip pat labai svarbu, kad vaikas iš anksto pažint , jog alkoholis n ra džiaugsmo skleid jas, o priešingai, galima daug gražiau ir džiaugsmingiau šventes be alkoholio šv sti. Ar jau mokame gaminti vaisi sultis? Lai niekad j nestinga ant sve i stalo, lai b - na j pakankamai, kai šven iate šeimos šventes, Pirmosios Šv. Komunijos, vardini , gimimo dienas ir kt. d kite kelion n savo vai-kams vaisi sul i ; pavaišinkite, kai jie pavarg namo gr žta. Taip suprantamas bus jiems alkoholio vengimas. Jie ži r s alkohol , kuris dažnai neatskiriamai susijung s su nuodingu nikotinu, ne kitaip kaip nuodus, kurie tik gydytojo rankai priklauso. Augantiems vaikams nevenkime nušvesti alkoholio žalingumo, nes žinojimas yra j ga. Planingi ir protindi pamokymai yra tik tada naudingi, kai tavo vaikai turi j gos kovoti su blogais papro iais. Gerai, kad vaikai alkoholio vengt sitikin , o ne tik kad motina taip dar .

Protinda motina, saugodama vaikus, savo pavyzdžiu darys tak ir savo vyru. Vyrams, m gstantiems taurel , dažniausiai patinka negerian ios žmonos. Žinoma, dažnai d l išskai iavim . Bet jeigu žmona supranta vyru padaryti namus jaukius, jeigu ji vietoj pamoksl pavaišins kokia gira (kuri galima vairiausi padaryti), jei ji sugeba skaniai valg pagaminti, ji daug laim s. Jeigu ji ypa gudri, tai pasikvies j ir jo draugus namus, kad vyras vis mažiau tur t noro užsukti kar em .

Tegul žmona pasir pina, kad vyras pasiskaityt ir savo vai-kams paskaityt apie alkoholio pavojus. Te bruka žmona jam rankosna broši ras, laikraš ius alkoholiniais klausimais ir te gudriai jais sudomina.

Be savo šeimos, kiekviena moteris tesusirupina veikti savo aplink : gimines, paž stamus ir kaimynus.

Moteris, 1938, Nr. 22, p. 362

PASIILGAU T VELIO
(V lini dienos atod siai)

Jau ketveri metai gry ios dur nebevarstai, jau ketveri metai nesutinki man s ant kiemo, gr žtan ios iš didžio miesto. Jau ketveri metai nieks nebekalba apie mano dali , nieks taip toli nepalydi, nieks iš taip toli nepasitinka.

T veli, pasiilgau Tav s! Ak, tie ketveri metai be Tav s! Ketveri metai be mylimo t velio, be džiaugsmu spindin i aki ...

O Viešpatie, kad nors t V lini nakt leistum mums ant kie-mo susitikti!

Brangusis Dieve, tylos karalija auksiniuose rudens lapuose man nebaisi. Viešpatie, aš pasiilgau t velio, pasiilgau jo balso, jo susir pinusi , mane mylin i aki . Man neli dna žvaki šviesoj, bet man ilgu... aš pavargau... aš viena... Noriu suklupti prie t -velio, noriu paverkti, pasiguosti... Juk taip pasiilgau t velio! Mano t velis nepasak man paskutinio žodžio, nepalaimino man s, užsimerk nepažvelg s mane... Ak, jis net nepaži r jo mane paskutin kart !

T veli, kokia li dna dabar m s gry ia! Li dna, nes Tav s n -ra. O li dna joje kasdien, li dna Velykose, li dna Sekmin se, ne-paprastai Kal dose su eglute, bet be Tav s. Li dna kasdien... Nie-kas mums darb nebeskirsto, niekas prie suolo nebekl po, niekas garsiai ryt vakar poter li nebekalba. Jau po vakaro maldos mes garsiai klegam, juokiam s gal iš neramumo, o gal užmirš Tavo nor . Juk ketveri metai nebematom Tav s vidudieniais be kepur s, viltingom akim, rintai, garsiai kalban io „Viešpaties An-gelas", jau ketveri metai nebematom Tav s, daran io kryžiaus ženkl lydint mane didžiul miest . Ak, Viešpatie, ketveri metai be t velio!

Jau g sta mano atsinešta žvak , jau tiek mažai žmoni , jau bai-gia bl sti visos šviesos. Ak, sunku... sunku...

Amžin j atils duok T veliui, Viešpatie! Tegul jis ilsis, tegul jis džiaugias, tegul jis miega...

Moteris, 1938, Nr. 23, p. 380

MOTINOMS

Kal d dovanos vaikams

Kal dos - nepaprasta švent . Vieniems ji labiau miela, kitiems mažiau. kininkams d l atsiskaitymo su šeimyna, su šeimos pagalbininkais dažnam vien d l to Kal dos apkarsta. Bet n ra vaike-lio, kuris t v meil s prieglobsty auga, kad Kal d švent s jo nedžiugint , kad jis dar prieš m nes ar net ištis pusmet neprad - t j laukti. Juk Kal dos tikrai vaiku i švent - Kristus K dik - lis, angel liai, tvartelis, avinukai, o kaip miela viskas vaiko širdžiai. Vaiku iams artimesn s ir suprantamesn s minties Bažny ia kitais met laikais niekad neduoda. Ir kaip nuostabiai vaiku iai veržiasi ir su ašaromis maldauja mamyt s, kad leist Kal dose bažny ion piemen li Mišias, o t ty io, - kad vežt juos.

Labai gražu, kad t veliai savo vaiku iams nepaprastai mielos švent s sp džius dar sustiprina ir daro juos amžinai neišnykstan ius. Juk kaip gražiai prisimena suaug žmon s savo t višk s nam šven i tradicijas, kurios tikrai sunkiomis valandomis juos palaiko, teikia jiems stipryb s.

Ruoškime savo vaiku iams Kal d eglutes, prakart les, prajuokinkim juos Kal d seneliais, nupirkim gražesn r bel , bet neužmirškime, kad gražiausia ir naudingiausia jiems dovana bus vaik laikrašt lis, vaikui pritaikyta knygel . Jeigu mes nepratinsime vaiku io iš mažens susidraugauti su tikriausiu ir išmintingiausiu draugu - katalikišk ja spauda, nebus m s vaiku iai laimingi. Dažniausiai b na, kad jeigu ko nem gustum iš mažens, nem gustum, nemylime ir suaug . O be spaudos meil s žmogaus siela skurs<...> Daugelis net prasilavinusi žmoni kartais išstaria, kad man nuobodu, neturiu k veikti, per daug gyvenimas

tuš ias. Tikrai jie verti pasigail jimo, jie nepaž sta skaitymo laim s. Kas pam go knyg , tas laimingas, tas nenuobodžiaus, tas tik ieškos progos pab gti iš nuobodžios kompanijos, kur tik niekini gai, tuš iai leidžiamas laikas, nes j trauks didieji rašytojai, dom s žymi j žmoni žygiai, išradimai, nepaprasti dvasios polinkiai. Taigi kas geroje knygoje rado savo draug - tas išgelb tas.

Tad nepaisydamos vairiausi sunkum pirkim vaikams kny geles, prenumeruokim laikrašt lius. Spauda praturtins vaik žinias, mokys juos ir t velius labiau myl ti. Tie keli išleisti centai gr š su gražiais procentais.

Mažiems vaiku iams geriausiai tikt t v marijon leidžiamas „Šaltin lis". Kaina visiems metams pusantro lito, o jei surast kas 10 egzempliori - vienas litas. Užsiprenumeruoti galima Kaune, Laisv s al ja 61, arba Marijampol je.

Pradžios mokyklos mokiniams, ypa angelai iams, b tina skaityti „Žvaigždut ". Jos kaina metams 2 Lt, o kas prenumeruos 10 egzempliori - pusantro. „Žvaigždut s" adresas: Kaunas, Vilniaus g. 22. Šis laikrašt lis labai m gystamas vaiku i , išeina du kartus per m nes .

Taip pat labai tinkama vaiku iams „Kregždut ". Eina kas m - nuo, adresas - K dainiai.

Vidurini mokykl mokiniams labai tinka „Ateities spinduliai".

Rekomenduojamos vaiku iams knygos: S.Tijunai io „M s pasakos", kaina 1,50 Lt. Jos gražios. Labai visiems vaiku iams patinka J.Svensono „K Nonis pasakoja". Mato Grigonio „G li kalba" - 50 ct. Tinka mergait ms.

Vaiku iams labai patinka eiliuotoji kalba. Iš tos srities labai vy k knygel s: Vyt s Nemun lio „Algirdukas Pupuliukas ir Kazyt jo sesyt ". Knygut gražiai paveiksluota, kaina 1,50 Lt. K.Pape kio „V jo mal nas" - 1,50 Lt. Aldonos Kazanavi ien s „Pavasario pumpur liai" - 1,20 Lt ir kt.

Tod l, Mamyt s, nepalikite savo vaiku i per Šv. Kal das be knygut s: juk kiek bus jiems ir jums džiaugsmo, kai jie ži r s pa veiksliekus, skaitys, knygeli prajuokinti - juoksis.

NAUJOS KNYGOS

Sušinskas Alfonsas, Maršas jaunystei. Knyga jauniesiems jau nuojo gyvenimo keliu. Kaunas: Sakalas, 1937. Kaina 2,50 Lt.

Kas iš moksleivi nepažsta kun. Alf. Sušinsko? Jei jo nemat, tai tikrai kiekvienas skait su paraudusiu veidu, su žvilgan iomis akimis, su pakilusia nuotaika jo straipsnius „Ateityje”, „Ateities spinduliuose” ir kitur. Aš pati, pama iusi min tus laikrašius, smalsiai griebiu ir sklaidau j puslapius, ieškodama pavardės. J radus, kaip sunku būti mandagiai su svečiu ar viešnia. Juk negali aki atitraukti nuo tėvynei dvelkian i, padanges kviečiant i min i.

O koks nepaprastas džiaugsmas sulaukus jo knygos „Maršas jaunystei”. Ši knyga tinka visiems, o ypač tiems, kurie nori amžiams nepasenti, kurie jau išlaidė, kad laike jie nesen ja, o jaun ja, nes art ja prie gyvybės versmės, prie Viešpačio Viešpaties. Kas kas, bet jaunas idealistas moksleivis tos knygos niekada neblokštė kampą. Jei tik jis jau gaus, jis skaitys jau daug kartą, nes ji jo krauju parašyta, ji jo sielą taip išlukštēna ir pasižiūlo jai gražiausius vaistus aukštumas, mokslo viršūnes, asmenybės ir palydi ją glio, grožio ir išminties karalystę.

Visi straipsneliai tokie poetiški, tokie patrauklės, visur žvilgant poezijos perlai. Perskaitys kurie kad ir šis autoriaus troškimai: „Tekeliauja ši knyga miesto triukšmė, asfalto gatves, tepalai kaimo lėšnai, kartu su saulės spinduliu te siskverbia vidū ir išaikiai trumpai akimirksnį džiaugsmu tepabūna.

Tepasiekia šios knygos žiedai žiedeliai tiek linksmas gyvenimo širdis, tiek liūnas, nežinios prislegtas, kryžkeliuose sustojusias, kur pasukti nebežinan ias, nebedrstan ias, suklupusias..."

O kaip mes atsidūsime tam mes Foersteriui, tam mes dr. Tihamer Tothui?

Mes visos, kurios tik pamimsime jo „Maršas jaunystei” savo rankas, nors trumpai atsidusim už jis ir jo motinai, kuriai jis skiria savo knygą. Kokia laiminga ta jis motut, kuri davė tokie garbingi kunigai mes brangiajai tėvynėi.

Tenelieka nė vienos „Moters” skaitytojos, kuri nepadovanot savo jaunajai dukrelei bei mes nelieui šios taip vertingos knygelės.

İŞORINIS DRAUGIJOS PASIREIŠKIMAS

Iki šiol ypa buvo stiprinamas L.K. Moter draugijos turinys arba, kitais žodžiais tariant, ideologinis susipratimas. Iš to mes turime labai graži pasekmi : juk šimtai provincijos skyri yra s kmingai vadovaujami jokio mokslo n jusi kaimo moter . L.K. Mot. dr-jos nari armija diena po dienos auga. Be to, vidinio kult ringumo pa g jim aiškiai rodo ir per kelerius paskutinius metus labai padid j s „Moters" skaitytoj skai ius ir talkininki - platintoj eil s ir t.t.

Tad dabar, rodos, bus at j s laikas labiau susir pinti tvarkingesni , drausmingesniu veikimu, nes nauji, dideli jud jim laikai reikalauja ir iš m s ne tik turiningo veikimo, bet ir gražesni išorini form . Kitaip m s jud jimas gali tapti nubluk s, nepastebimas, nesimpatingas.

Gražiai sako Fiedleris, kad be tvarkos ir drausm s apaštalavimo darbas ne manomas. O Šv. Augustinas tvirtina, kad tvarka veda Diev . Taigi vadovaudamosi didži asmenybi mintimis stiprinkime ir vidin , ir išorin veikim .

Mums visai aišku, kad daugel vien gražus pasiodymas, graži išor sužavi ir patraukia. Ir iš viso - moterims labai tinkar pintis ir grožio dalykais. Juk kiekviena moteris turi bti gražiosios gyvenimo dalies k r ja. Grožis, tvarkingumas turi bti jos charakterio, jos b do savyb s.

Išorinis drausmingumas bei tvarka padarys m s veikim dar s kmingesn , dar našesn . Tada žymiai palengv s mums ir jaun j motin organizavimas, nes jaun sias kaip tik grožis ir tvarka vilioja. O jaun j sub rimas prie m s v liavos yra m s didžiausias noras ir troškimas.

Taigi b tinai reikia atkreipti d mes išorines formas. Ta iau tas visiškai nereiškia, kad galima apleisti, užmiršti dvasios tobulinimosi reikalus ir r pintis vien tik gražiaus pasiodymai.

Ši paskutin neigiamyb dažnai ir pastebima tais atvejais, kai imame r pintis gražesniu išoriniu pasiodymu. Pavyzdžiu, šventes, konferencijas rengiant pasitaiko taip, kad d l sve i , d l vak-

ro, d l prašmatnesni vaiši ruošimo nebe manoma net šv. Miši išklausyti. Arba d l gražaus pasirodymo visiškai užmirštamas punktualumas ir net taurus žmoniškumas, nes, pvz., leidžiamą sau piktai išsibarti, išsipl sti ir pan. Tad vietoj triumfališko pasirodymo išeina dvasios sumenk jimo pavaizdavimas. Aišku, kad tai ne tik nekatalikiška, bet ir netauru, negražu. Žinoma, ia aptariamieji pavyzdžiai yra labai reti, bet vis d lto j pasitaiko. O kadaangi piktai diegai yra daug gajesni už gerus, tad juos reikia rauti, naikinti, kol j mažai.

Taigi, trumpai tariant, visas veikimas, visi veiksmai, ar jie išoriniai, ar vidiniai, turi spinduliuoti katalikiška dvasia. Katalikiškai gražiausiai atrodys, kai dvasios kilnumas bus suderintas su tvarkingu, drausmingu išoriniu pasireiškimu.

Kur k darysime, koki mums pavest pareig atlikin sime - darykime su atsid jim, su meile. Tegul kiti, matydami mus dirban ias, ne tik nuveiktais darbais, bet ir mumis pa iomis, m s Draugija, m s gražiomis pastangomis gal t g r tis. Tegul jau tik m s pasirodymas, m s drausmingumas žodžiuose, jude siuose, laikysenoj kitus drausmina, kelia, skatina siekti aukštum , kvie ia aukotis.

Nuoširdžiai, su meile dirbdamos visai nedreb kime d l si vaizduoto nepasisekimo. Nereikia abejoni ! Mylin ioms širdims viskas yra galima. Su meile dr siai pirmyn! Tikrai nevyk s nusižeminimas, kas nesiima jokios organizacins pareigos vien d l si kalb to „negaliu". Tai nesveikas, „kuprotas" nusižeminimas, kuris vytinas iš m s tarpo. Kiek turi talent , tiek leisk apyvert , užkasti n vieno nereikia.

Iš ties , kas tur damas gabum , talent j nepanaudoja geriemis darbams, tai yra sta iai nusikaltimas ir artimui, ir Dievui.

Mažiau kalb - daugiau darb ! Mes dažnai ne tiek dirbdamos privargstam, kiek kalb damos ir nusikalb damos. Su bereikalingomis kalbomis dažnai taip grystame kitiams, taip žeidžiam kitus, kad ir savo darbo nuotaik sugriauname, ir kitus nuo sav s bei organizacnio darbo atstumiamo. Taigi reikt sid m ti, kad nors ne visada, bet dažniausiai „tyla - gera byla".

Ypa vengtina neigiamai kalb ti nar ms viena ant kitos, taip pat apie savo artimuosius organizacnio darbo talkininkus(-es).

Bent jau neieškokime apkalb si lo galo. Stenkim s b ti dvasios aristokrat mis - nesigilinkime paleistus plepalus ir nekreipkime d mesio apkalbas. Juk yra daug nauding , vertingesni darb , tod l gaila gaišinti laik menkavert ms smulkmenoms, o ypa tuš ioms kalboms.

Jeigu mes ši dalyk nepaisysime - visas m s išorinis pasirodymas bus kad ir gražus, spalvotas, bet tuš iaviduris žiedas.

Tad šiuo straipsneliu prad damos, stengsim s iškelti visus tuos dalykus, kurie apima išorin Draugijos pasireiškim . ia bus kalbama apie v liavos laikysen bei jos gerbim , apie pasirengim švent ms, konferencijoms, apie m s eisenas, gedulo procesijas, apie Dr-jos ženklelio nešiojim ir kt.

Moteris, 1939, p. 35

IŠORINIS DRAUGIJOS PASIREIŠKIMAS

(T sa iš 2 Nr.)

Kiekvienas skyrius kasmet rengia daugiau ar mažiau šven i , iškilm - tai metin s švent s, Draugijos, skyri glob j dienos, šeimininki , motinos dienos ir t.t. Rajonai rengia konferencijas, kongres lius. Gražiai organizuotos švent s - girtinas dalykas. Šventes ruošdamos, tiesa, pavargstam, bet pasisekusios švent s dvasia ilgai ilgai gyvename ir alsuojame. Be to, švent mis palinksminame, pradžiuginame kitus, išreklamuojame m s veikim , drauge užmetame tinkl sugauti nauj darbininki , nauj j g . Svarbu tik, kad švent pasisekt .

Kartais švent s, konferencijos nepasiseka arba praeina blankiai vien d l nesugeb jimo jas organizuoti. Labai negerai, kai didel s švent s ruošimo r pes iai užgula vien žmog , pvz., dažniausiai pirminink . Pirminink bloga organizator , jeigu ji tikrai imasi pati viena vis darb , o nesistengia tam darbui mobilizuoti viso skyriaus ar rajono j g . Pirminink yra ne tam, kad daugiausia dirbt , bet tam, kad daugiausia planuot , kad daugiausia galvot , kad gal t gerai darbus paskirstyti.

Nutarus ruošti švent , pirmas ir didžiausias r pestis - pasiskirstymas darbais. Išsirinkime kelet komisij - bažny ios puosj , sal s tvarkytoj , sve i sutik j ir kitas. Komisij gausumas pareis nuo švent s masto, nuo jos pob džio. Nar s tikrai bus labiau švente patenkintos, daugiau tur s širdies džiaugsmo, kai bus d jusios švent s ruošim savo darbo, savo min i , savo r pesi . ia tur s progos parodyti savo sugeb jimus. Juk pavestas, neviršijantis j g darbas joms bus širdies, garb s reikalas. Jos su malonumu ir susikaupusios j atliks. Nar s tur t sutikti t darb imtis - tai organizacin pareiga. Tai prival t laikyti sau garbe, kad jos yra kvie iamos, kad jomis pasitikima.

Be kit dalyk , reikia pasir pinti bažny i tuošimu, ypa per šventes. Labai gražu, kad j s bažny ion pajunti, jog ši diena yra kataliki moter . Kaip puošti - kiekvieno skyriaus, kiekvieno rajono laisva k ryba. Tik ypa per savo šventes tuoškime Šv . M.Marijos altorius, nes ji m s Draugijos Glob ja.

Gražus paproty, kur katalikiškos organizacijos pasidalija alto riais ir nuolat r pinasi j tuošimu. B t gerai, kad ir tarp m s tas paproty prigyt . Tada m s bažny ios b t švaresn s, jaukesn s ir tuošnesn s.

Savo švent ms tuoškime ir gražiai sutvarkykime sales. Sal s tuošimu reikia pasir pinti iš anksto, o ne šluoti, b gioti, puošti, kai jau viešnios ir sve iai pradeda rinktis.

Nor damos tinkamai sutvarkyti sal , turime žinoti, kuriam tikslui renkam s. Juk visiškai kitaip reikia sutvarkyti sal kursams ir v l kitaip - metinei šventei, konferencijai. Iš ties kartais kurs minties supratimas matyti jau iš sal s paruošimo. Vienas rajonas, ruošdamasis kursams, tuoš sal r t vainikais, stat scenoj gražiai uždengtus, g l mis papuoštus stalus, r pinosi vakaru, scenos dekoracijomis ir t.t. O kurs nustatytu laiku niekaip nebuvu galima prad ti - jo paruošiamieji darbai. Iš ties kursams t dalyk visai nereik jo. Kursai yra darbo dienos, ir sal turi b t darbo nuotaikai pritaikyta. Kursan i paprastai neb na labai daug. Tad scenoj nereikia stal statyti, geriausia, kad stalas tuo atveju b t ar iausiai klausytoj . Gerai, kad sal j kurs metu b t lenta, kreida, šluostukas lentai valyti ir visi tie daiktai, kurie prisid t prie darbo s km s. Kursan i linksminti vakarais neverta, nes vakaras

nesiderina su kurs dvasia. Vakaro reng jos negali dalyvauti kursuose, nuostolis - nepasinaudojama proga šviestis. Pa ios klausytojos irgi pavargsta nuo tempto darbo kursuose. Be to, dar ir namie gauna darbo. Taigi per kurs dienas turi bti visos mintys tik kursams skirtos, o neišblaškytos vairiems reikalams. Daug gaudysi - mažai pagausi.

Kai ruošiam s metin ms švent ms, konferencijoms, tada išpuoškime sales. Ir ia parodykime savo sugeb jimus. Gerai, kad skyriai tur t Draugijos Glob jos Šv . M.Marijos Nuolatin s Pagalbos paveikslus ir šven i metu jais padabint sales. Kai kurie rajonai, skyriai jau labai vykusiai pasir pina sal s paveiksl papuošimu - tai girtinas dalykas.

Pasir pinkime taip pat iš anksto stalais, juos gražiai uždenki me. Labai tiks ir mums garb bus, jei savo stalus puošime savo darbo gaminiais. Juk mes tiek turime vairiaspalvi užtiesal , staltiesi . Gal tum m kiekviename susirinkime vis naujai uždangstyti stalus. Mums garb s neteikia nei gobelenai, nei aksomai, nei kitokie pirkiniai. Ms pa i rank darbai yra ms džiaugsmas, ms tautinis pasididžiavimas. Kai kurios ses s mano, kad b tina stalus dengti vien baltais užtiesalais. Ne. Galima ir spalvotais. Tik gražu b t , kad staltiesi spalvos b t derinamos. Jeigu žied laikas - gražus papuošalas kelios g l s, neaukštuoose indeliuose pastatytos, ypa ant garb s prezidiumo stalo. Garb s prezidiumui stal statykime didesn , puošnesn .

Jei tas nesudaryt sunkum , pastatykime special staliuk prelegentei - paskaitininkei. Prelegentui aug patogiau, kai nereiki a bijoti, kad savo kaimyn nebaksnot , kad gal t laisvai rank pakelti, pajudinti.

Sal puošia, j tvarko pa ios ses s. Labai negražu, kai nar s renkasi, šneku iuojas, juokauja, kartais net dainuoja, o dvasios vadovas sušil s b gioja, kilnoja, net nešioja stalus, tiesia staltieses, deda g les. Savo švent se - mes šeiminink s, o kiti - viešnios, sve iai. Taigi ir šeimininkaukime, visk pa ios tvarkydamos.

B na ir taip, kad nar s nesijau ia, jog renkasi savo švent - laukia prašomos, maldaujamos net atsis sti. Tai negerai. Savo švent je neslankiokime pakamp mis, nelaukime kvietimo. Yra viet - s dam s, n ra - stovime, dalijam s vietomis, viešnioms,

sve iams užleidžiame. Mes kartais b name per daug dr sios - užs dame visas vietas ir nebeišmaldausi užleisti kitiems, ypa per vakarus; prad jus kalb ti, nesustabdysi, keliamas didžiausias triukšmas; arba per daug vergiškai nusižeminusios - nepriprašysi atsis sti, ypa pirmas vietas, jos lieka tuš ios, nes manoma - mes nevertos. Tie kraštinumai nesveika, nekult ringa. Reikia stengtis laikytis aukso vidurio - neb kime nei ž liai dr sios, nei per daug nusižeminusios.

Moteris, 1939, Nr. 16, p. 229

ALDAS MARCOZZI
1914-1928

Pas t velius

1914 metai buvo pilni nerimo, abejoni , net kruvinais metais vadinami. Juk pradžia Didžiojo karo, karo, kuris sunaikins milijonus gyvybi , daugel palauš dvasia ir k nu, daugel paliks be duonos ir be širdies džiaugsmo. Anie neram s metai yra panaš s m s laikus - ir mes abejojam, ir mes neramiai kažko laukiam.

Tais tad nelaimingais metais Milane išvysta pasaulio švies Aldutis. Jo motina - didžios dvasios Moteris ir tais li desio laikais nepasiduoda nevil iai, ji žino savo pareigas ir bretoniškai tiki Aukš iausiojo pagalba. Jos Aldu io pirmas išmoktas žodis - Marija, Dievo Motina. Aldu io motina jam sakydavo: „Alduti, teb - nie tavo pirmasis žodis - Marija, nes Marija yra galingiausia Dievo Motina. Šaukis, Alduti, pirmiausia Marijos, nes ji geriausiai gal s tau pad ti. Myl k, Alduti, Marij dar labiau už mane, nes Marija tave labiau myli!" Ir Aldutis daug kart šokdavo iš lovos, buiuodavo Marijos paveiksl ir sakydavo: „Marija, aš b siu geras!"

Laiminga Aldu io mama, nes sugeb jo j auginti gyvu tik jimu, jam skiepijo pareigos šventum . Tod l jis visk dirbo d l Dievo ir paprasti darbai virto nepaprastais, o pats buvo t v ir mokytoj džiaugsmas, kartais net kunigams ir vienuoliams sp jimas geriau atlikti savo pareigas.

Jo mamyt gera, meili, bet protingai, t velis rimtas, bet ner s-tus. Aldutis buvo aukl jamas ne rykste, bet Dievo baime. Jam didel bausm buvo matyti d l jo susir pinusi savo mamyt , kuros truput suraukta kakta, li dnos akys, jos tyla j sp davo ir kankindavo.

Aldutis nor davo, kad kiti džiaugt si. Jis rinkdavo g les Marijos paveikslui papuošti, pradžiuginti mo iutei bei t veliams, jis d l j džiaugsmo dažnai išsižad davo vaisi ir skanumyn . Jam buvo nenuobodu su savo mo iute pinti Marijai roži vainikus, lankyt Šven iausi j Sakrament . Jis savo mo iut labai myl jo, o jos stipri valia j augino ir gr dino.

Nemanykim, kad Aldutis buvo paniur lis, nuo vis atsiskyr s. Ne! Jis - gyvas sidabras, nuo jo vieno skamb davo t v gry ia, seneliai laukdavo jo kaip didžiausio sve io, draugai - linksmiausio žaidim išrad jo. Aldutis nepaprastai m go g les, kalnus, žvaigždes, j r , kareivius. Šautuviuikai, šarvai ir dirbtiniai kareiv liai - jo m g stamiausi žaislai. Jis linksmas, amžinai besišypsantis. Per savo keturiolika gyvenimo met jis laim jo 15 medali ne tik už stropum moksle, bet ir už dainavim , plaukiojim ir kitok sport .

Pareigos tarnyboje

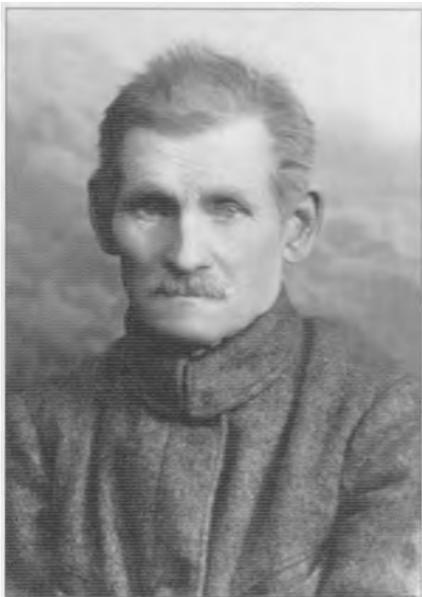
Jokios pramogos, jokie pasilinksminimai jo nesuviliodavo, kol nešmokdavo pamok . T vai kartais net sudrausdavo, prašydavo, kad jis ilgiau pažaist , o Aldutis dažnai j klausdavo, ar jie patenkinti jo darbais. Jis dažnai kartodavo sau ir savo mamytei: „Aš mokysiuos, stengsiuos pasiekti aukš iausi laipsn klas je d l Dievo, nes Jam atstovauja t veliai ir mokytojai". Tod l nenuostabu, kad jis buvo pirmasis mokinys, mokytoj labai mylimas, draug gerbiamas.

Klas je Aldutis - atidus, tylus, visur m gstantis švar ir tvark . Jo draugai net steb davos, iš kur jis ima savitvardai j g . Bet kai j Dievas ir paklusnyb šauk , - jis visados tur jo j g .

Labai myl jo savo mokslo draugus, stengdavosi pirmas jiems pagelb ti, bet uždavini nusirašyti neduodavo, nes tingini nem go. Šiaip visados su draugais buvo linksmas, nor davo aukotis kit labui.

Agota Ragaišyt - Dirsien ,
Adel s mama

Antanas Dirs ,
Adel s t vas

Dirsi troba Pramislavoje

Aukšt j Kapli pradin mokykla.
Adel Dirsyt - antroje
eil je tre ia iš kair s.
(Iš Aurelijos Saldyt s albumo)

Š tos progimnazija.
Adel Dirsyt - viršutin je eil je antra iš kair s. Greta - sesuo Agniet

Adel Dirsyt abiturient ,
1928.VI.20

Adel Dirsyt K dainiuose,
1928.V.27.
Iš kair s: Stasys Dirs , Agniet ir
Adel Dirsyt s

K daini gimnazij baigiant.
Adel Dirsyt - tre ioje eil je tre ia iš dešin s

Adel Dirsyt , Kaunas, 1931.X.18

Student Kaune, 1929.IX.15

Adel su broliu Jonu Kaune

„Jaun j klubas”.
Kaunas, Tolstojaus 6,
1931.V.31

Adel su broliu Jonu,
Kaunas, 1929.IX.15

Adel student Kaune su broliu
Jonu,
1930.IV.6

Einant prof. J.Ereto paskait ,
1931.V.3.
(Nuotr. J.Januševi iaus)

Studen i ateitininki 1931-1932 m. „Birut s" draugov s valdyba:
Petrut R. - pirminink , Hel - sekretor , Petrut G. - vicepirminink ,
Magdut - iždinink , Adel - archyvare (antroje eil je pirma iš kair s)

Studen i ateitininki „Birut s" draugov s litera i b relis
po Dievo K no procesijos, Kaunas, 1931.VI.13.
Adel Dirsyt - viršutin je eil je pirma iš dešin s

„Birutės "S" draugov , 1931.VI.12.
Adel Dirsys - viršutin je eil je antra iš dešin s

Studen i ateitininki „Birutės "S" draugov su v liava
arie Ateitinink r m . Viduryje - prof. Pr. Dovydaitis.
Adel Dirsys - viršutin je eil je antra iš dešin s

VDU studentai pas Martyn Jank , 1933.VI.29.
Adel Dirsyt - pirmoje eil je tre ia iš kair s

Pelkininkuose pas p. Jurkai io dukr išg r pieno, Rusn , 1933.VI.30

Ant kop ratu sustoj , Nida, 1933.VII.1

Pervalkoje su žvejuku Bastiku, kuris nuvež Juodkrant , Neringa, 1933.VII.2.
Adel Dirsyt - viduryje

Adel su mama

Adel su t veliu

Brolis Stasys ir Adel su mama
Pramislavoje, 1935

Žolini dien prie gonkelio: mama,
Stas Verikait , Jonas, Adel ,
Stasys Dirs s. Pramislava, 1935.
(Nuot. Br.Bainoravi iaus)

Adel s sesuo Agniet Skinulien
su vyru Juozu

Adel s sesuo Kotryna
Ivanauskien su vaikais Stasiu ir
Antanuku prie kl ties. Pramislava,
1933.V.20

Adel su broliais Jonu (kair je) ir Stasiu

Adel st vo Antano Dirs s laidotuv s Š toje.
Prie karsto stovi mama, jos sesuo Kotryna, Agniet ir Adel , 1935

Adel Dirsyt
su Stasiu Ivanauskai
Kaune,
1939.XII.31

E. Litvinaitė vestuvės, kuriose A. Dirsytė drauge su A. Maceina buvo liudytojai. Iš kairės: E. Litvinaitė, t. Kipas, SJ, Kazys Bauba

Brolis Jono laidotuvės Šiauliuose, 1940 m. vasario mėn.

Aukl jimo kurs Kražiuose dalyv s, 1938.II.28
A. Dirsyt antroje iš apa ios eil je, ketvirta iš kair s

LKMD moter konferencijoje.
A. Dirsyt pirmoje eil je tre ia iš kair s

LKMD Kauno rajono konferencija.
Darbo prezidiume (kair je) S.Šatait , P.Vai ikauskyt . Kalba A.Dirsyt

LKMD renginio dalyv s Š toje. A.Dirsyt - tre ioje eil je tre ia iš kair s

Adel Dirsyt su globotiniu
studentu Stasiu Ivanauskui
Vilniuje, 1943

Vilniaus II amat mokyklos mokiniai
1941-1942 m.m. su auksliu toja A.Dirsytė

Vilniaus 2-osios mergai i gimnazijos paskutinios klasės mokiniai su
mokytojais po abiturientos egzaminui 1945 m. pavasar .
A.Dirsyt - antroje eilėje

„Vertai ilsis tarp angel“

Taip po keturiolikos met užrašyta jo antkapy. Ir ne be reikalo. Draugai j laik šventu. Vienas iš j raš : „M s klas prarado savo gražiausiu perl , kai jo neb ra, man rodos, visko tr ksta“. Visi jo gail jos. N ra žodži išsakyti t veli skausmui. Juk nuo j pab go nuostabus vienturtis. Gail josi jo ir mokytojai, kurie didžiuodavosi tur dami j savo klas je. Vienas prisipaž sta, kad „negal jo užklupti jo su kokia nors klaida“.

Apie Aldo gyvenim rašoma knygose, laikrašiuose. Knygos tiesiog išgraibstomos. Išdalyta net toli už Italijos t kstan iai paveiksliek su jo fotografijomis, kai kas sako, kad prie jo kapo vyksta nuostab s dalykai. Visi g risi, visi žavisi, kad ir m s sunk s laikai duoda žymi asmenybi .

Greit pasirodys apie š nuostab berniuk Jono Astrausko knyga lietuvi kalba. Ir mes gal sime juo g r tis, o m s moksleiviai jo išmintimi pasekti.

Moteris, 1939, Nr. 23, p. 314

* * *

Kur šauki mus, Viešpatie,
Kur mes turime eiti?
Tiek keli , vieškeli , takeli -
Kur, o kur mano kelias?

O didysis skausme,
O skaudi vienatve -
Aš išeinu, aš klumpu,
Viešpatie, gelb k mane!

Tavo žvilgsny mano j gos,
Tavo širdy mano džiaugsmas -
Mano kelias, mano vieškelis
Pas Tave, o Viešpatie meilingas!

M S DRAUGIJOS VEIKIMO BRUOŽAI

ia norima iškelti kelet min i iš m s Draugijos programos, kad vadov ms b t lengviau nustatyti veikimo planus. Veikimo planus pradžioj met turi sudaryti kiekvienas skyrius. Li dna, kad dar yra skyri be joki veikimo plan .

M s Draugijos programa yra tokia plati, kaip platus pats gyvenimas. Ji apima visas gyvenimo sritis, ji ruošia žmog pilnutiui gyvenimui, be jos neaišku, ko mes siekiame.

Kurdamos veikimo planus neapleiskime ši sri i .

I. Religin , dorin , ideologin sritis

Religija - m s gyvenimo pamatas. Yra sakoma, kol tikime - esame stipr s ir laisvi. Visos organizuotai stenkim s ir toliau išlaikyti šventosios Lietuvos, Marijos žem s, vard .

Priemon s religiškai s mon ti: 1) religini knyg bei laikraši skaitymas, kasdieninis m stymas; 2) religinio turinio paskaitos, pamokslai, Šventojo Rašto aiškinimas; 3) uždaros ir pusiau uždaros re kolekcijos; 4) katechetiniai kursai, religiniai pašnekesiai; 5) šeim šv. Komunija; 6) mirusi j min jimas; 7) didži asmenybi sukaktuvi min jimas; 8) Draugijos šven i šventimas. Draugijos švent s yra: a) Šv. Šeimos - pirmasis sekmadienis po Trij Karali ; b) Motinos diena - pirmasis geguž s m nesio sekmadienis; c) Draugijos Glob jos švent - Šv . M.Marijos Nuolatinis Pagalbos - geguž s 24 d.; d) Marijos Motinyst s diena - spalio 11 d.; e) Kristaus Karaliaus - spalio m n. paskutinis sekmadienis; f) Šv. Mortos - šeimininki glob jos diena - liepos 29 d.; g) skyriaus pasirinktos glob jos diena; 9) religini papro i palaikymas - geguž s, birželio, spalio m n. pamaldos, Kryžiaus dienos; 10) Pasiaukojimas Šv . J zaus Širdžiai ir Marijos Globai; 11) savo Bažny i laikyti pad k; 12) eucharistinink sekcijos. Be to, visos švent s, visi susirinkimai pradedami ir baigiami malda. M s maldos popiežiaus Pijaus XI apdovanotos atlaidais.

II. Socialin , labdaryb s sritis

Kiekvienas skyrius, kiekviens ses privalo dirbti artimo meil s darbus. Yra sakoma, kad buvo laikai, kai Romoje ir Konstantinopolyje visiškai nebuvo vargš . Vargš gausumas rodo m s nejautrum artimui. M s pareiga daryti, kad tarp katalik b t jauku gyventi. Skub kite ten, kur ašaros, skurdas.

Priemon s: 1) neturting motin ir vaik globa, šelpimas; 2) ligoni vargš lankymas, šelpimas; 3) tarn ir piemenuk globa, piemenuk dienos rengimas; 4) senuk gerbimas, senuk dienos organizavimas; 5) Motin tarybos; 6) pagalba Šv. Vincento à Paulo draugijai; 7) T vo diena; 8) Vaiku i Pirmosios šv. Komunijos dienos rengimas; 9) mirusi j laidojimas; 10) šelpimas neturting moksleivi .

III. Švietimasis, aukl jimas, praktiškas veikimas

Kad pager t m s gyvenimas, reikia mums žini , reikia galing pastang , noro, užsidegimo.

Priemon s: 1) dalyvavimas suvažiavimuose, konferencijose; 2) kursai - organizaciniai, aukl jimo, šeimininkavimo, higienos - švaros, sveikatos; 3) konkursai - daržo, stalo, virimo; 4) teismai - aukl tojos, šeiminink s, vadov s; 5) ekskursijos - kio mokyklas, fabrikus, religines šventes, kitus skyrius; 6) Šeimininki diena; 7) savo pramon s, prekybos, amatinink , mokykl palaikymas bei r mimas; 8) katalikiškos spaudos skaitymas bei platinimas; 9) Motinos knygyn liai; 10) turiningi vakarai, pavyzdingos gegužin s.

IV. Tautin sritis

M s tautinis susipratimas n ra didelis. Daugelis neskiria tau tyb s nuo religijos, daug kam valstybinis turtas nebrangus.

Priemon s: 1) susipažinimas su tautos reikalais; 2) dalyvavimas tautin se švent se; 3) pažinimas savo tautos istorijos, bent svarbesni vyki ir vadov ; 4) pažinimas žymesni geografini vietovi , š met ypa Vilniaus; 5) tautini papro i palaikymas; 6) aukos kariuomenei.

Veikimo plan gerai suskirstyti pagal išvardytas sritis arba nustatyti, k dirbsime kas m nuo, kas trys m nesiai.

PAD KIME JAUNAI MOTINAI

Šiandien dažnas klausia, kod l patrankos sudrumst tyl , kod l kraujas nudaž žem ir gaisr liepsnos nušviet horizontus? Kod l daug aki pasruvo ašaromis, daug širdži skausmu suvai-tojo?! Tos didžiosios pasaulio audros pakilo ne iš karto. Jau seniai daug neapykantos liepsneli ž ravo m s mažose valstyb l se - šeimose. O kiek šeimose ir tarp kaimyn neapykantos, barni , ne-sutikim , kiek apkalb ir šmeižt ! Kaip dažnai teisman stoja bro-lis prieš brol . Juk kokios šeimos - tokios tautos ir valstyb s. Karas, tas baisiausias žmonijos siaubas, rodo, kad m s šeimoms reikia nauj keli , nauj min i , nauj pastang .

Jeigu ar iau pasiži r sime naujai besikurian ias šeimas, bus li dna. Daugelis nauj j šeim d sta klaiding paži r tvanke, nes jos nori „moderniškais" keliais gyveniman žengti. Gausios šeimos ar mergait s gimimas šeimoje dažnai laikomas nelaimė, o kartais vaiko aukl jimu daug mažiau r pinamasi negu turtu ir t.t. Tos paži ros rodo, kad m s šeim židiniuose išbl so tik jimo ir taurumo ugnis. Graž s buvo laikai, kai atsirasdavo toki žmoni kaip Leonidas, kuris klaupdavosi prie savo s nelio Origeno lop-šio ir melsdavosi: „Garbinu Šv. Dvasi , kuri yra vaike". Pajuskime daugiau meil s nekaltais dik lio sielai, o mums patiemis bus lengviau, t vynei ir dangui linksmiau.

M s rašytojas Vyd nas sako: „Jau laikas žinoti, kad tauta sveiksta ir taur ja tik per savo Moteris". Mes norim sveikos, taurios ir laisvos tautos. Tauta liks tokia, jei jos moterys bus doros ir tik ji-mas tvirtas. „Viena yra tikra, kad žmonijos atgimimas, Dievo kara-lyst s at jimas tegali vykti per moter ", - sako M. Pe kauskait .

Suprasdamos moters aukl tojos j g , norime jai pad ti kilniai išlikti, norime sudaryti jai s lygas gyt daugiau reikaling žini , tod l stengiam s jas organizuoti jaun j motin b relius. B reliuose mes kartu šviesim s, mokysim s, melsim s ir ryšim s save ir savo šeimas atnaujinti.

„Kur du stos, visados daug daugiau padarys", - m s didžio darbininko A.Jakšto žodžiai kvie iame visus jaun j j g mobili-zacijon.

Kauno Vytauto Didžiojo Universitetas
Teologijos-Filosofijos fakultetas

BARONAIT S GERTR DOS FON LE FORT
(GERTRUD VON LE FORT)
EPIN K RYBA

Adel s Dirsyt s

Diplominis darbas*

Kaunas, 1940

* Vert Danguol Teres l Šni revi ien .

TURINYΣ

žanga

Bendros pastabos apie jos k ryb

D stymas

I. Autobiografiniaiapsakymai

1. Autobiografinis elementas knygoje „Aukos liepsna”,
2. Autobiografinis elementas traktate „Priesakai”.

II. Istorinis epas

1. Novel „Paskutin ant ešafoto”

- a) Turinio atpasakojimas
- b) Pagrindin mintis
- c) Architechtonika
- d) Fonas
- e) Novel s tr kumai

2. Romanas „Popiežius iš geto”

- a) Romano turinys
- b) Knygos kompozicija
- c) Svarbiausieji k rino charakteriai

3. Legenda „Vaiko karalyst ”

- a) Turinio atpasakojimas
- b) Svarbiausios mintys ir charakteriai
- c) Legendos kompozicija

III. Filosofinis epas

1. Pagrindin s romano „Veronikos skarel ” mintys

- a) Pagonyb s atstovai - senel ir rašytojas Encijus
- b) Tetos Edelgartos paveikslas ir ideologija
- c) Katalikiška pasaul ži ra - Žanetos personažas
- d) Gailestingumo Malon s personažas

2. Romano kompozicija

IV. Epini Gertr dos von Le Fort k rini stilius

Išvados

Bendros pastabos apie baronait s Gertr dos von Le Fort
epin k ryb

Bibliografija

Bendros pastabos apie Le Fort k ryb

Baronait s Gertr dos fon Le Fort (Gertrud von Le Fort) k ryba šiandien ypa stebina katalikišk j pasaul , nes jos religin s id jos susipynusios su jausmais ir kovomis. Skaitydamas jos k rinius jauti, jog juos ji paraš savo širdies krauju; jauti juose tiesos ilges ir d kingum Visagaliui už atrast keli .

Ši kovotoja d l tiesos yra kilusi iš frank hugenot šeimos. Šiandien jai 63 metai (gim 1876. 10. 11), ji gyvena Bavarijoje, Konradšioj -Bajerbruno (Konradshöhe-Baierbrunn) pilyje.

Tai, k ji suk r prieš ateidama Katalik Bažny i , liko beveik nežinoma ir šiandien sunkiai prieinama. Iš to laiko mes galime pamin ti tik jos pirm j roman „Moteris“ (Die Frau), trump ankstyvojo periodo apsakym „Dvasiaregys“ (Der Spökenkieker) ir kelis eil raš ius apie Did j kar . Be to, ji išleido savo mokytojo Ernst Troelcho, Berlyno protestant teologo, dogmatikos pas kaitas.

Jau konvertite Gertr da dovanojo mums šiuos katalikiška davia sia parašytus k rinius:

1. 1924 metais pasirod pirmoji katalikiška knyga „Himnai Bažny iai“ (Hymnen an die Kirche), išleista penkis kartus. Per spausdintas leidinys (1929 m.) yra papildytas keliais k riniiais. Dabar mes jau turime šešt j leidim (1933 m.). „Himnai Bažny iai“ išversti oland , pranc z ir angl kalbas.

2. 1928 metais iš jo knyga „Veronikos skarel “ (Das Schweiss tuch der Veronika). Vyde manas (Wiedemann) savo straipsnyje „Gertr da fon Le Fort ir jos religin misija“ (Gertrud von Le Fort und ihr religiöser Auftrag)²¹ teigia, kad ši knyga m s rašytoj išgarsino katalikiškojoje Vokietijoje bei literat riniuose sluoksniuose. Ir ši knyga, be jau min t , yra išversta ital , lenk ir ek kalbas.

3. Knyga „Popiežius iš geto“ (Der Papst aus dem Ghetto) buvo išspausdinta 1930 metais ir netrukus pasirod angl , pranc z ir vengr kalbomis.

²¹ Schönerere Zukunft, 1936 m. spalis-1937 m. pirmoji kovo m nesio pus .

4. 1931 metais poet dovanojo mums novel „Paskutin ant ešafoto” (Die Letzte am Schafott), kuri jau turime išleist angliskai, pranc ziškai ir olandiškai.

5. 1933 metais ji išleido „Himnus Vokietijai” (Hymnen an Deutschland).

6. 1933 metais buvo išspausdinta legenda „Vaiko karalyst” (Das Reich des Kindes). Tai tik rengiamo veikalo „Trys kar nos - Vokietijos imperijos legenda” (Die drei Kronen - Legende der deutschen Kaiserzeit) žanga: 1. Corona argentea - vokiškoji kar na, Saksonijos imperatori legenda, 2. Corona ferrata - lombardiškoji kar na, Salijos imperatori legenda ir 3. Corona aurea - Romos kar na, Hohenstaufen imperatori legenda.

Be to, rašoma novel apie mistik Mechtild Magdeburgiet .

7. Turime dar ir filosofin 1934 metais išleist veikal „Amžinoji moteris” (Die ewige Frau).

8. 1938 metais išleidžiama apysaka „Aukos liepsna” (Die Opferlamme). 54 puslapiuose ji aprašo savo asmeniškus išgyvenimus.

Visas jos knygas, išskyru „Aukos liepsn” ir „Magdeburgiškas vestuves”, išleido Kiozelio ir Pušteto leidykla (Kösel- und Pustetverlag) Miunchene. „Aukos liepsn” ir „Magdeburgiškas vestuves” išspausdino Leipcigo Inzelio leidykla (Inselverlag in Leipzig).

Baronait s Gertr dos fon Le Fort pasaul ži ra dalija jos k ryb dvi dalis: ikikatalikiškojo periodo, arba pirm j k rybos žingsni , ir katalikiškoji poezija. Savo katalikiškos pakraipos k - riniaiši ji yra žinoma ir garsi trijose - lyrin je, epin je ir filosofin - je - srityse.

Mano darbe nagrin jama katalikiškoji epika.

Lyrikos srityje m s rašytoja pasireiškia „Himnais Vokietijai” ir „Himnais Bažny iai”.

72 puslapi knygoje „Himnai Bažny iai” poet aprašo didžiuolės žmogaus (tiksliau -jos pa ios) pastangas pažinti Diev , arba žmogaus sielos troškim , kad Dievas apsireikšt savo Bažny ioje. Ieškan ioji nusiramina tik savo T vo Namuose, Malon s namuo se, tik ten ji randa pasitenkinim ir išaukštinim :

„Motin, ant Tavo rank dedu aš savo galv ..." ²²

„Tegu joks skausmas neatima, jokia g da ir net mirtis
tegu neišpl šia Tav s iš mano gl bio..." ²³

Šiuose himnuose ji gieda apie Bažny ios gali , grož ir amžinum bei nurodo šio pasaulio dvasios menkum . „Himnuose Bažny iai" vaizduojama, kaip žmogus iš niekur perkeliamas Malon s pilnatv ; ji ragina ir nuramina ieškan iuosius, bet persp ja apsileid lius.

Šreifogelis (Schreibvogel) apie šiuos himnus rašo: „Tikriausiai n ra kito tokio k rino, kuriame meil s Bažny iai paslaptis b t tapusi tokiu stabiu poetiniu palyginimu, dalyku, esan iu jau anapus suvokimo ir s vok , pilnu magijos... viskas pavaizduota su tokia ideologine j ga, kad pagarba religiniam jausmui gyja didžiausi estetin žaves " ²⁴.

„Himnai Bažny iai" yra psalmi formos, ilg ritmini eilu i , papuošti daugeliu graži palyginim .

„Himnuose Bažny iai" ji sako, kad visos tautos ieško „Savo K r jo nurodyto kelio", ir aprašo savosios t vyn s likim :

„Iki žvaigždži žibint

Švie ia tau tavo Angelo ranka,

tamsias vanden gelmes

Ji taip pat tave panardina" ²⁵.

"O tu, toki švies užvaldžiusi tauta,

Gyveni vis dar tamsyb se,

Tarsi ištikta žiauraus likimo" ²⁶.

Vokietija tarp vis taut atrodo jai galingiausia, ta iau, nepaisant to, jos likime yra daug tamsi Išganytojo dygli .

Giriamosių giesm se Vokietijai ji žvelgia misijin savo tautos paskirt , parengia savo misijini min i keli ir reikalauja juo eiti:

²² Hymnen an die Kirche, p. 14.

²³ Ten pat, p. 32.

²⁴ Schöneres Zukunfts, Nr. 5, 1936 lapkritis, p. 117.

²⁵ Hymnen an Deutschland, p. 12.

²⁶ Ten pat, p. 12.

„Tik meil padaro tave tauta,
Tik Malon paver ia tave „karalyste“
Ir tik Tik jimo Danguje tu išgars si
Tarsi vaivorykšt ,
Septyniai ašar upeliais,
Septyniskart nuplaunanti
Taikos ir ramyb s vartus²⁷.
Puoškis, Vokietija, puoškis,
Kaip žvaigžd prieblandoje dabinasi,
Rengdamasi paskelbt i ryt ”²⁸.

jos patriotin s mintys kupinos tik jimo; jos nuomone, Vokieti-
jos tautos paskirtis gali bti tik krikš ioniškoji religin misija:

„Kristau, mylantis Karaliau,
Aš Tau perduodu taut
Sost ir ašaras -
Ateik, Ramybe, žem ”²⁹.

Visi himn ritmai vaizdingi, kupini Dievo meil s ir tvirto tik -
jimo savosios tautos paj gumu atgimti.

Trumpai tariant, jos lyrin poezija tiek turiniu, tiek stiliaus
priemon mis yra labai domi ir vertinga. Jos lyrikoje iškelti moty-
vai yra svarbiausias visos jos k rybos objektas. Rašytoja kartoj
juos ir savo epiniuose k riniuose.

Dabar atkreipkime d mes filosofines poet s Le Fort id jas.
Šioje srityje ji nagrin ja tik vien klausim - moters paskirt .

Mintys apie moters esm ir paskirt pateiktos 157 puslapiai
knygoje „Amžinoji moteris“, kuri poet padalija tris dalis: amži-
noji moteris, moteris laike ir nepriklausoma nuo laiko moteris.

Moters reikšm ji aiškina, remdamasi jos simboliu. Immakula-
ta - tai amžinoji moteris, dar nenupuolusio žmogaus pirmtakas,
joje ji mato moteriškumo simbol : „...tik joje sik nijo metafizin
moters paslaptis, kaip tik tod l tapdama ap iuopiama“³⁰. Tik
„Fiat“, tik „ancilla Domini“ yra moters sl pinys ir esm : „...la-

²⁷ Ten pat, p. 46.

²⁸ Ten pat, p. 47.

²⁹ Ten pat, p. 51.

³⁰ Die ewige Frau, p. 14.

blausiai moteris pa ia savimi yra tuomet, kai neb ra ji pati, o atsi-davusi kitam"³¹. Ji iškelia mint , kad šydas yra žemiškojo moteriš-kumo simbolis.

Skyriuje „Moteris laike“ Gertr da fon Le Fort kalba apie moters reikšm̄ visuomeniniame ir kult riniame gyvenime. Ji nurodo tris amžinai vertingas moters gyvenimo formas: mater, virgo ir sponsa. Rašytoja pabr žia, kad kiekviena iš ši trij form reiškia viso moters gyvenimo pilnatv . Pavyzdžiais ji paaiškina vis trij form svarb , moters gyvenimo visuotinum ir nurodo priežas-tis, kod l šiandien vyrauja tik mater. Ji taip pat nurodo, kad moters genialumas atskleidžia tik religin je srityje ir šis genialumas yra charizmatinio pob džio. Tik tokia moteris yra tikra vyro ben-dražyg ir kult ros skleid ja, kitais atvejais ji yra dieviškosios minties naikintoja.

„Amžinosios moters“ pavadinimu apibr žiama motinos s vo-ka: „...motina yra žemiškosios begalyb s paveikslas...“³² Rašytoja sako, kad „ne kiekviena moteris, pagimdžiusi vaik , jau yra moti-na“³³. „Juk b ti motina, tur ti motinišk jausm - reiškia užtarti bej gius, atsigr žti visus mažuosius ir silpnuosius žem je, myl -ti juos ir pad ti jiem...“³⁴ ia kalbama apie dvasin motinyst . Be to, motiniška moteris globoja ir saugo dvasines vertybes: „...moti-na, mokanti savo vaik pirm j kalbos gars ir tarsi šventinanti j visam gyvenimui gimt j kalb , dainuojanti jam pirm sias sa-vosios liaudies dainas, pasakojanti jos pasakas, diegia vaiko gy-venim lemiam kult ros faktori , nuo pat ankstyv j dien le-miant jo dvasin gyvenim “³⁵.

Šia knyga supažindina mus Le Fort su pa ia moters esme: Am-žinoji Moteris yra Šv . Marija, kiekvienos moters pavyzdys, moteris laike - virgo ir sponsa, vyro bendražyg kult ros sferoje, ir ne-priklausoma nuo laiko moteris, dvasin ir k niškoji motina, dva-sini vertyb saugotoja. Epiniuose rašytojos k riniuose moterys dažnai yra pagrindin s veik jos.

Tai b t ir visos pastabos apie Gertr dos fon Le Fort lyrinius ir filosofinius k rinius. Dabar panagrin kime jos epin k ryb .

³¹ Ten pat, p. 18.

³² Ten pat, p. 100.

³³ Ten pat, p. 112.

³⁴ Ten pat, p. 114.

³⁵ Ten pat, p. 129.

I. AUTOBIOGRAFINIAI APSAKYMAI

Autobiografiniai rašytojos k riniai - tai maža knygel „Aukos liepsna” (Die Opferflamme) ir trylikos puslapi traktatas „Priesakai” (Vermächtnisse) knygoje „T v namai” (Mein Elternhaus). Šie apsakymai iš jos gyvenimo labai poetiški ir padeda geriau susipažinti su visa jos k ryba.

1. Autobiografinis elementas knygoje „Aukos liepsna”

Šioje knygel je rašytoja pasakoja apie savo pa ios išgyvenimus Romoje, Šveicarijoje ir savo t vyn je po t vo mirties. Rom ji vyko, b dama aštuoniolikos met mergait, kartu su motina ir trimis seserimis. Romoje vyko keistas susitikimas su nepaž stamuoju, labai panašiu jos mirus t v . Ji bijojo su juo susitiki ir band pasisl pti nuo jo bažny ioje. Jis nusek paskui j bažny i ir prakalbino: „Vaikeli, atleiskit man, kad taip elgiuosi. J s labai panaši mano už visk labiau myl t mirusi moter, j s nepaprastai j panaši”³⁶. „Angelina, d koju tau!”³⁷ Šis susitikimas ir nepaž stamojo kalbos j labai sukr t .

Po motinos mirties ji išvyko Rom . Šveicarijoje ji aplank sergan i paž stam . Ligonin je, kur ji gul jo, ji sutiko rašytoj , kuri am ji primin jo mylim j . Jis papraš j perskaityti k rin apie jo mylim j . Nelaimingajam rašytojui šis susitikimas suteik daug džiaugsmo. Abu šie atsitikimai rodo, kad aukos id ja Gertr dos širdžiai buvo labai artima: „... iš esm s dukart buvau pašauktatik prikelti mirusiuosius gyvenim ”³⁸.

2. Autobiografinis elementas trakte „Priesakai”

Iš šio traktato matyti, kad m s rašytojos t vas buvo pr s karininkas iš Meklenburgo. D l jo tarnybos šeima netur jo nuolatin s gyvenamosios vietas.

Gertr da pabr žia, kad t vas anksti perteik savo vaikams didži sias religijos ir meil s t vynei vertybes. Ji išgirdo daug jo pa-

³⁶ Die Opferflamme, p. 9.

³⁷ Ten pat, p. 10.

³⁸ Ten pat, p. 53.

sakojim apie kar ir garsiuosius kunigaikš ius bei generolus. Gertr da klaus si ir istorij iš religini kar periodo, apie Kalvin , kurio mokymas paveik ir Le Fort gimin ; ji klausin jo t v apie Pranc zijos revoliucij , kurios metu trys Le Fortai buvo Liudviko XVI karininkai. Šeimos dokumentai rodo, kad Le Fort gimin buvo senosios imperijos baronai. Be to, jos t vas buvo religingas ir m go filosofijos k rinius.

Jos motina kilusi iš Viurcburgo. Ji buvo genialiojo spausdini mo mašinos bendraišrad jo dukt . J nepaprastai myl jo jos vai kai, o savo meniniai gabumais ji žav jo vis šeim . Jos motina buvo gailestinga, religinga, m go religinius eil raš ius, Švent j Rašt ir „Kristaus sekim ”.

Gertr dos t vai su savo vaikais dažniau gyveno kaime nei mieste. Ta iau kaimo gyvenimas jos k riniuose nepaliko jokio p dsako. O apsilankymas ir gyvenimas Romoje rašytojos k rybai tur jo labai didel reikšm . Roma buvo dviej jos knyg fonas. „Priesakai" rodo, kad m s rašytoja savo palinkim filosofij , religij ir istorij paveld jo iš savo t v . Jos meil šiems dalykams labai aiškiai matyti jos k ryboje.

II. ISTORINIS EPAS

Jam priklauso knygos, kuriose arba veikia istorin s asmenyb s, arba aprašomi istoriniai vykiai, arba j fonas istorinis. Tai - „Paskutin ant ešafoto", „Popiežius iš geto", „Vaiko karalyst " ir „Magdeburgiškos vestuv s".

1. Novel „Paskutin ant ešafoto"

a. Turinio atpasakojimas

Ši tem rašytoja pa m iš ne prastos aplinkos. Vis veiksm ir personažus ji vaizduoja Pranc zijos revoliucijos fone. Pagrindini mintis sukasi apie karmelit Blanš de la Fors (Blanche de la Force). Panikos apimta jos motina pagimd j per anksti ir netrukus iš jo iš šio pasaulio. Blanša kilusi iš aristokrat šeimos. Iš jos ji nepaveld jo nieko kito, tik baim . Jos t vas buvo ateistas. Ta iau

šiuo atžvilgiu jis nebuvo nuoseklus. Blanšos pamot madam de Sal (Chalais) steng si aukl ti j religingai. Savo pamot s reikala-vimu, b dama šešiolikos met , Blanša stojo Karmelit vienuo-lyn . Kartu su kitomis seserimis ji ten steng si veikti savo baim . Kai visos karmelit s reng si aukos kankinystei ir per šv. Mišias at-liko paskutin pasiaukojimo akt , Blanša pab go iš vienuolyno ir met si siaut jan i masi chaos . Ta iau, nepaisydama savo bai-m s, iki paskutin s akimirkos ji liko ištikima savo tik jimui. Pa-baigoje ji nugal jo savo baim ir giedodama sutiko Mirties angel .

b. Pagrindin s novel s id jos

Novel je „Paskutin ant ešafoto“ rašytoja iškelia baim s pro-blem ir pabr žia Šventojo Rašto žodžius: „...Dievo silpnyb galingesn už žmones“ (1 Kor 1,25). Šioje knygoje rašytoja parodo, kad žmogus, Dievo Malon s padedamas ir gerai aukl jamas, gali nugal ti savo psichofizin prigimt ir pasiekti aukš iausi aukštu-m . Taip ji parodo ir paties silpniausio žmogaus orum bei grož . Jai atrodo, kad vien tik žmogaus j gos yra per silpnos: „Žmogiš-koji b tyb pati viena nieko negali, nieko vertas ir žmogiškasis grožis, kuriuo mes kažkada - prieš revoliucij - kartu žav jo-m s“³⁹.

Šioje novel je autor kartu išk l ir šalutin mint - vienuoly-no kaip aukl jamosios staigos vert . Kompjeno karmelit s vis š bais laik buvo entuziastingai nusiteikusios ir pasirengusios pa-tiems blogiausiems dalykams. Be Blanšos, niekas ia n ra apimtas baim s: „Brangioji mama! Pasveikinkite mane ir mus! Pasveikin-kite ši šal ir jos sost ! Jo Didenyb nori mus padaryti atgailos rankiu, apie tai mes net svajoti nedr some: man grasinama kanki-nyste!“⁴⁰

Vienuol s paaukojo Visagaliui savo ger vali , o t vynei atida-v didžiausias savo širdži atnašas: „Pranc zij išgelb s ne politi-k uolumas, bet jai pasiaukojusi siel maldos ir aukos: šiandien išmuš didžioji Karmelio valanda“⁴¹. ^{39 40 41}

³⁹ Die Letzte am Schafott, p. 133.

⁴⁰ Ten pat, p. 54.

⁴¹ Ten pat, p. 59-60.

Tre iroji šios knygos mintis yra pati aukl jimo id ja. Knigos pradžioje autor pabr žia ši mint : „Savo laiške man, brangioji drauge, j s teisingai iškeliate nepaprast stipryb ...”⁴² Mus džiugina Blanšos personažas, kuri nuolat stengiasi nugal ti savo baim , iš pradži jos bergždžios pastangos, o v liau - s km , mus džiugina entuziastingas Marijos de L'Incarnation nusiteikimas baisiausiomis valandomis, nuostabu steb ti dvasin vyresniosios Madam Lidoinos rint . Jaudinantis yra ir epizodas apie panel fon Sonbruel, kuri miršta už savo t v . Labiausiai mus sukre ia karmeli i , su giesme žengian i ant ešafoto, pasiaukojimo scena.

Ketvirtoji mintis - Blanšos silpnumas simbolizuojas visos Pranc zios silpnum revoliucijos laikotarpiu. „Ar ši mergait ši valand - tai ne pati iškankinta Pranc zija, kuri privert išgerti savo pa ios vaik krauj ?”⁴³ Revoliucionieri minia kankino silpn mergait , nužud geriausius, stiprios valios žmones, iškankino savo vargš šal . Blanša buvo silpna kaip ir pati Pranc zija.

Fone pavaizduota revoliucija tikina mus, kad revoliucijos metu vesta reforma kainuoja per daug ir neduoda nieko gero.

c. Novel s architektonika

Vis novel Gertr da fon Le Fort pateikia kaip pono fon Vilerjau (von Villeroi) pasakojim emigrantei, jo gerai draugei. Ponas Vilerjus sako kai kuriuos vykius pats mat s, kai k išgird s iš novici aukl tojos Marijos de LTncarnation, o kai k perskait s vienuolyno vyresniosios Madam Lidoinos užrašuose.

Rašytoja novel pradeda pono Vilerojaus pokalbiu su savo drauge. V liau ji mus supažindina su heroj s t vais ir su nelaimingu Blanšos paveldu. ia prasideda novel s intriga. Paskui rašytoja aprašo revoliucijos pl tim si ir trimis epizodais pavaizduoja Blanšos pad t karmeli i vienuolyne.

Pirmas epizodas - Blanša noviciale. Šiuo metu j globoja novici aukl toja Marija de L'Incarnation. Ji imasi geriausiai priemoni savo aukl tin s baimingumui veikti, ta iau jai nesiseka. Blanša negali suprasti, kaip Dievas tokiai gerai vyresniajai kaip Krois

⁴² Ten pat, p. 7.

⁴³ Ten pat, p. 104.

(Croissy) gal jo leisti mirti tokia baisia mirtimi. Postulant ros laiku ji man panašiai kaip ir jos t vas, kad gyvenimas vienuolyne yra daug saugesnis nei išoriniame pasaulyje. Novici aukl toja taip apib dino tuometin jos b sen : „Šis vargšas vaikas jaudina mane, nes ji iš tikr j tarsi paukšteliš Karmelio sienose susisuko sau lizdel !.. Yra t kstan iai toki pamaldži vaik , šimtai toki maž liepsneli . Kasdien dega j nesuskaitoma galyb prie alto ri Paryžiuje, ta iau ir nesuskaitom j galyb užpu ia gyvenimo audros. Toki liepsneli niekas neperkelia Karmel !“⁴⁴

Antrame epizode apie Blanš kalbama kaip apie novic . Po vilktuvi ji buvo be galo patenkinta ir linksma. Ta iau vieno vyriausybin s komisijos vizito metu Blanš ištiko baim s priepuolis. Vienuolyno taryba nutar , kad tai nervinis šokas.

Netrukus buvo pranešta, kad vyriausyb uždraud ne tik stojim vienuolyn , bet ir novici vilktuvės bei duoti amžinuosius žadus. O Blanš ištiko nelaim - iš jos rank iškrito Mažojo Kataliaus statul 1 , nudužo jos galvut . Dabar novici aukl toja m galvoti, kad jai tr ksta geros valios, ir praneš priorei. Bet priore d l savo gailestingumo leido Blanšai likti vienuolyne, kol ji pati iš jo pasitrauks šventinimo akto metu. Tai tre iasis novel s epizodas.

Kulminacija ir intrigos atomazga - didvyriška Blanšos laikysena ir kraupi mirtis Revoliucijos aikšt je.

Tarp ši epizod rašytoja komponuoja ir kitus - tai epizodai su Marija de L'Incarnation, priore Lidoina ir didvyriš ja panele fon Sombrol ir t.t.

Novel s pabaigoje, kaip ir pradžioje, - pono Vilerojaus pokalbis su savo drauge.

Visa novel parašyta pasakojimo forma. Svarbiausiose vietose vedami dialogai.

Svarbiausia rašytojos menin priemon - kontrastas. Kompjeno vienuolyn ji vaizduoja kaip charakteri mokykl , kurioje vienos vienuolyn s yra individualyb s. Ši taikos ir ramyb s sal ji perkelia revoliucijos chaos , kur viešpatauja beveid ir paniekos kumpina minia.⁴⁴

⁴⁴ Ten pat, p. 38.

Pagrindiniai novel s personažai pavaizduoti taip pat naudojan-
tis kontrastais. Blanša de La Fors yra silpna, baikšti ir beval . Ji bijo
mirties, nepaisant to, ji turi mirti. Marija de L'Incamation stipri ir
dr si, ji trokšta kankin s mirties, ta iau turi viena išlikti gyva.

d. Novel s fonas

Novel s fonu m s rašytoja pasirinko Paryži Pranc zijos re-
voliucijos metu. Ji pateikia labai dom ir graž perversmo pa-
veiksl : „ ia nieko daugiau neliko, tik vieniša, laukin , savosios
mirties baim s sugniuždyta žmogiška pabaisa: iš, atrodo, taip
tvирto ir sišaknijusio pro io išsiverž s, visada vis dalyk fone
snaudžiantis chaosas"⁴⁵. T. Kampmanas (Kampmann) paaiškina ir
užbaigia š apibr žim : „Revoliucija yra baim . Tai baim žmo-
gaus, kuriam iš po koj slysta jo prasto pasaulio žem , arba bai-
m žmogaus, kuris jau iasi iš savo prastos tvarkos ištumtas di-
džiausi nežinomyb "⁴⁶.

Jos novel s fonas yra vis labiau besiple ianti revoliucija. Rašy-
toja parodo mums vis labiau augant revolucionieri godul , Baž-
ny ios persekiojim ir niekinim , pagaliau bais chaos su ta
nuožmia neapykanta ir nuolatin mis žudyn mis.

Revoliucijos pagrindas - chaosas ir baim . Blanšos sieloje taip
pat n ra stiprumo ir tvirtyb s: „Jos baim pilna chaotiškumo".

Šis fonas aiškiai iškelia pagrindin k rinio id j .

e. Neigiamas novel s bruožas

Neigiamas novel s bruožas yra dažnas subjektyvi pastab
vartojimas, o pono Vilerojaus filosofavimas ir pastabos labai kyri,
pavyzdžiui: „Šios j s taip labai neken iamos - o, mano mieloji,
mes išmokome v l j gerbti"⁴⁷; „Tik prisiminkit, mieloji, šiuos kor-
ridorius, kurie buvo priprat prie begarsi moterišk sandal !"⁴⁸;
„Ar pastebite, mano drauge, ia t nedidel pasikeitim - nuo

⁴⁵ Ten pat, p. 13.

⁴⁶ T. Kampmann, Gertrud von le Fort, p. 35-36.

⁴⁷ Die Letzte am Schafott, p. 85.

⁴⁸ Ten pat, p. 45.

drovaus ketinimo iki atviro noro? O dabar, mieloji, manau, jau jums suprantamas madam Lidoinos nepaslankumas ir jos dukters entuziazmas"⁴⁹.

2. Romanas „Popiežius iš geto”

a. Romano turinys

Pagrindin romano mintis yra Kristaus karalyst s žem je pa-vaizdavimas po Kristaus mirties. Tai - kovojan ios Bažny ios istorija. Rašytoja vaizduoja j judaizmo ir pagonyb s apsuptyje. scen ji išveda ne tik atskirus asmenis, bet ir minias, atstovaujan ias šioms tautoms ir j pasaul ži rai.

To meto romie iai persekiojo žydus, manydami juos esant kaltus d l žem s dreb jimo. D l to jie b davo apm tomi akmenimis, stumdomi ir niekinami. Rašytoja vaizduoja žydo Chanoko ben Ezra šeimos, kuri išgelb jo popiežius procesijos metu, gyvenim . Chanokas ben Ezra visaip rod savo d kingum popiežiui ir taip jo šeima rado keli Bažny i . Ši šeima nusprend atkeršti Bažny iai už savo tautos persekiojim , j sunaikinti ir parodyti savo gali . Tam ji met visus savo sugeb jimus, paaukojo visus savo džiaugsmus ir turtus. Petras Leonas, Chanoko ben Ezros vaikaitis, tam tikslui pasiekti net pasikrikštijo ir išsiskyr su savo mylima žmona. Jis buvo labai gudrus ir puikiai sugeb jo nusl pti savo keršto plan . Jis apsimet es s labai geras krikš ionis ir s žiningas vadas, o slapta reng si kerštui. Senoji Rachel nuolat pasakojo savo s nui, jaunajam Petru Leonui, apie jo tautos nelaim . Jai pavyko sugraudinti krikš ionis, persekiojusius Izraelio taut : „Kai dabar eil dalyti duon ateidavo mažajam Petru Leonui, jis pirmiausia duodavo jos žyd vaikams”⁵⁰. Nuo vienos pakopos ant kitos jis kilo hierarchijos laiptais, kol pagaliau tapo popiežiumi. Dabar pasirod jo didieji keršto planai. Jaunasis Petras Leonas tapo didžiosios schizmos priežastimi.

⁴⁹ Ten pat, p. 63.

⁵⁰ Der Papst aus dem Ghetto, p. 70.

Romoje, abiejuose Tiberio up s krantuose, buvo išsid st s mažas žyd miestelis. Tai buvo getas, iš kurio kilo šis schizminis popiežius Anakletas II.

Šiame gete Mirjama, jaunojo Petro Leono motina, k r planus gr žinti s n judaizm . Mirjamos dukt , šviesiaplauk Trof ja pagal pranašyst tur jo tapti savo brolio gelb toja ir Bažny ios keršytoja. Ta iau Mirjamos viltys neišsipild . Trof ja žuvo nuo Frangipanio kardo, Mirjamos s nus negr žo, o ji pati mir iš sielvarto gatv je. Žyd pasaul ži ros beviltiškum gerai pavaizduoja T. Kampmanas: „Iki šio pasaulio pabaigos stov s ši sinagoga nuleista galva, užmerktomis akimis ir daugkart perlaužta ietimi”⁵¹. „Ak, rabi Elchananai, aš nebematau kar nos ir sparn . Ap-link mane tvyro vien naktis”⁵². Trof jos aklumas ir sie žodžiai apie nakt simboliškai nusako žyd pasaul ži r .

Tuo laiku Kristaus Bažny ios glob jas buvo nepilnametis ir jam atstovavo Romos vadai. Ypa išsiskyr vado Frangipanio šeima. Tai buvo nepamald s, pasaulietiški valdovai, siekiantys tik savo naudos. Kartais jie stodavo Petro Leono (su žydais) pus n, nes jis buvo turtingas ir galingas, o kartais kovodavo prieš j tai kardais, tai gyvat mis, t.y. paskleisdavo tarp gyventoj gandus. Tarp ši partij buvo Kristaus Bažny ia. Ji taip pat dalyvavo šviesaus krauso su tamsiuoju kovoje, buvo atsargi, gailestinga, ta iau kovojo ir d l savo tiksl . „Šventasis T ve, dabar suprantu, kad Kristaus Bažny ia yra ne iš šio pasaulio, nes matau, kad žvejojam tik tarp pagoni ir žyd , tod l niekas negali suprasti, k mes turime omeny”. Šventasis T vas: „Taip, mano broli, kaip tik d l j Kristus ir mir !”⁵³ Tai popiežiaus Paskalio II žodžiai. Popiežius kalb jo su šiuo žydu ir tuo laiku, kai Bažny ios kasa buvo visai tuš ia: „Chanokai, tu turi d king siel , o tai labai retas dalykas žem je. Tegu man Dievas padeda mano sunkioje tarnyboje, man b t buv daug maloniu, jei tu b tum padovanoj s savo siel , o ne š pinig kapš ”⁵⁴.

⁵¹ T.Kampmann, Gertrud von leFort, p. 21.

⁵² Der Papst aus dem Ghetto, p. 273.

⁵³ Ten pat, p. 205.

⁵⁴ Ten pat, p. 15.

Nepaisydami dideli pavoj , popiežiai kovojo su simonija ir investit ra. Vis popieži istorij galima apibendrinti šiais Grigaliaus VII žodžiais: „Aš m gau teisingum ir neken iau netiesos, tod l mirštu tremtyje". Ta iau jis gal jo pasakyti: „tod l ant savo galvos nešioju savo Viešpaties eršk i vainik "⁵⁵.

Šventojo T vo Paskalio II žodžiai „Teisingumas yra tik pragara; danguje yra Malon , o žem je - kryžius" palaik Bažny ios atstovus ir li dniausiu didžiosios schizmos metu. Jie žinojo, kad didžiausia pasaulio nelaim ateityje virs begaliniu džiaugsmu. „O felix culpa"⁵⁶.

b. Romano kompozicija

Romano pradžioje rašytoja parodo tuometin žyd , Romos vad ir Šventosios Bažny ios pad t . V liau imasi romano veiksmo. Veiksmo ekspozicija - tai žydo Petro Leono atsivertimo ir krikšto aprašymas. Paskui ji pakaitomis rašo apie žyd miest ant Tiberio kranto, apie vadus, popiežius ir j kov už ties . Apib dinama ir tuometin politin pad tis. Veiksmo kulminacija yra Trofjos mirtis ir jaunojo Petro Leono pasiryžimas toliau siekti savo tikslą.

Laiko ir vietas koloritas bei daugelis romano veik j yra istoriniai XII amžiaus asmenys ir reiškiniai.

Visas veiksmas vyksta Amžinajame Mieste: „O Roma! Kadai-se tu buvai šios žem s galva ir kar na, o dabar esi laukini barbar ir godži pinig keit j grobis! O mes norime b ti tavo laimikiu: karaliene Roma, motina Roma, sužad tine Roma! Roma, neturinti numirti, leisk mums už tave mirti, leisk mums d l tav s gyventil!"⁵⁷

Vaizduodama epoch , ji aprašo žyd persekiojim , popieži kov su investit ra ir simonija bei žiauriuosius Kryžiaus žygius. Labai vykusi jos Jeruzal s apraudojimo scena.

Charakteristik ir aprašym priemon s - palyginimai, simboliai, kontrastai ir detal s, pavyzdžiui: „Rabio Elchanano nosis, sa-

⁵⁵ Ten pat, p. 392.

⁵⁶ Ten pat, p. 35.

⁵⁷ Ten pat, p.177.

k me mes, buvo panaši taur kard iš Damasko, tuo tarpu atvyk lio nosis primin aštr maitvanagio snap . Rabio Elchanano veidas buvo išvagotas tarsi m šio laukas, o to svetimtau io - lyg surausta bausm s vykdymo vieta. Rabio Elchanano akys šviet tarsi du g stantys fakelai, atvyk lio akys liepsnojo it smala..."⁵⁸

Svarbiausias vietas ji aprašo lyriškai ir kartais pabr žia jas dialogu⁵⁹.

Šiame romane labai daug nereikaling smulkmen , kurios trukdo d stymui ir veiksmo vienovei (pavyzdys -⁶⁰).

Yra ir psichologiškai nepagr st smulkmen , pavyzdžiui, dažnas abiej Frangipani verkimas: „ tai Cenzijus ir Leonas atsak : „Jakoba, mes juk negalime meluoti". Ji: „O kaip tik j s tur tum te išduoti Rom ". Taigi jie abu m graudžiai verkti..."⁶¹.

c. Pagrindiniai k rino charakteriai

Rašytoja roman veda daug veik j . Ta iau k rino pagrindas - ne pavieni charakteri reikšm , o atskir grupi ir luom pasaul ži ra. Romane išskiriame tris luomus su j paži romis, b tent jud jus, pagonis ir katalikus.

Judaizmo ideologij vienodai stipriai išreiškia beveik visi veik jai. Beviltišumas juos apima labai retai. Mirjama ir Rachel tvirtai tiki savo ideologija ir laukia Mesijo. Mirjama - labai simpatiškas, vykusiai atskleistas personažas. Labai gražios romano vietas yra Mirjamos aukl jimo ir mald scenos. Ji moko savo akl dukter Dovydo psalmi , savo tautos istorijos ir dain . Mirjamos charakteriu rašytoja parodo mums motinos, kurios s nus pražuvo, kan ias.

Kitas žyd bruožas - nepaisydami joki kli i , remdamiesi savo istorija, jie stengiasi pasiekti savo tiksl . Tokios yra abi Pjer Leonis, Rachel ir Mirjama. Mirjama guodžiasi: „Nepaisydama visko, aš visada glaudžiuosi prie Tav s, nes Tu laikai mano dešin 58 59 60 61

⁵⁸ Ten pat, p.269.

⁵⁹ Ten pat, p. 315.

⁶⁰ Ten pat, p. 263.

⁶¹ Ten pat, p. 256.

rank . Juk mano k nas ir siela greitai sunyks, o Tu visada liksi Dievas"⁶².

Silpnavalius pagonis k nija Johanas, Leonas, Cenzijus Frangipanai ir gudri kaip gyvat Jakoba.

Kovojan iai Bažny iai atstovauja Šventieji T vai, kardinolai ir pranaš ponia Zuzo.

Labiausiai pavyk šio romano veik jai yra senasis Pjeras Leonis, Mirjama ir Trof ja.

3. Legenda „Vaiko karalyst”

a. Turinio atpasakojimas

Paskutinysis Karolingas Karolis Tre iasis buvo nuvertas nuo sosto. Jo viet už m Amulfas Karantanietis, ved s žmon t . Pagal pranašyst Amulf nuo sosto nuversi s jo s nus. Tod l jis bijojo savo šeimos. Gimus s nui, jis neteko j g ir greitai mir . Po karaliaus Amulfo mirties suaugusieji gin ijosi d l globos ir leido, kad karalyst sunaikint hunai. Netrukus mir ir Amulfo s nus. V liau vald Konradas, kur palaimino ta.

b. Svarbiausios id jos ir personažai

Karolio III, vadinamo Storuoju, personažas rodo, kad tik geros valios nepakanka karalystei valdyti. Karolis III buvo geraširdis ir nesavanaudis žmogus, bet netur jo energijos: „Aš pasireng s atiduoti sost ...” Erckancleris: „Viešpatie, jums nereik t atsisakyti sosto, geriau jau tegu jus nuver ia, tuomet šios valandos prakeikiimas kris ant markgrafo, o ne ant j s ”. Kaizeris: „Bet aš nenoriu, kad jis krist ant markgrafo! Jo rankos turi likti švarios, kad gal t išgelb ti karalyst !”⁶³ Karolis III k nija bevališkum ir silpnum .

Visai kitoks yra Amulfas Karantanietis. Jis buvo ryžtingas ir pasitik jo savo protu. Tod l jis nei dien , nei nakt nesiskyr su savo kalaviju: „Karalius Amulfas buvo didysis Kalavijo karalius”⁶⁴. Karaliaus Amulfo racionalizmas netur jo tvirto pagrindo.

⁶² Ten pat, p. 386.

⁶³ Der Reich des Kindes, p. 8.

⁶⁴ Ten pat, p. 32.

Baisus sapnas ir nieko gero jam nežadanti pranašyst suparalyžiavo jo j gas.

Legendin tos fig ra k nija moters ideal . Gerosios moters savyb s, iškeltos knygoje „Amžinoji moteris”, b dingos ir tai. Ji pamaldi, valinga, gailestinga, uoli ir tyli. Ji buvo vyro bendražyg valdant karalyst . tos personažas rodo, kad karalien turi b ti karalyst s motina; ji turi duoti ger pavyzd : „Karaliene, aš jau sa-kiau, kad j s tur tum teapti vis m s karali motina”⁶⁵.

Šis k rinas atspindi ir didel rašytojos meil savo t vynei. Ji lygina savo karalyst s b v su Kristaus gyvenimu. Trumpa ištrauka: „M s Išganytojas J zus Kristus juk gim žmonijai, taigi Jis gim pažemintas, slapta ir vidurnakt ; ir viskas, kas žem je pri-klauso Jo karalystei - tegu ji b na pašlovinta, - gim panašus J. Tokia gim ir Vokie i karalyst , taut vadina Švent ja impe-rija. Ji bus pagimdyta iš naujo, at jus laikui, kada Dievas panor s. Taip nustat Jo Amžinasis Gailestingumas”⁶⁶.

c. Legendos kompozicija

Šios legendos ir romano „Popiežius iš geto” objektai yra istoriški ir vienas kitam giminiški. „Popiežiuje iš geto” veiksmas vyksta bažnytinje aplinkoje, o ia - Karoling laik imperijoje. Karaliai Karolis Storasis ir Arnulfas Karantanietus yra istorin s asmenyb s. Karalien ta yra tipiškas vokie i karžygi legend motin vardas.

Poetinius elementus rašytoja susieja chronologiškai ir dalykiškai. K rino pob d ji pabr žia legendiniaiš elementais, naudojasi posakiaiš iš Šventojo Rašto, be to, veda mistinius personažus-pranaš Glismuad ir daininink iš Anapus.

4. Apsaka „Magdeburgiškos vestuv s”

a. Turinio atpasakojimas

Romano tema yra sužad tini poros Viligio Alemano ir Erdmutos Pliogen išgyvenimai. Skyriuje, kuriame aprašomas mer-

⁶⁵ Ten pat, p. 55.

⁶⁶ Ten pat, p. 3.

gvakaris, pasakojama apie sužad tini pasiruošimus vestuv ms, mergvakario papro ius ir protestantišk j Magdeburg , kur pa mokslininkas daktaras Reinhartas Bak r pinasi tikin iaisiais. Magdeburgie iai kovoja d l miesto laisv s ir tik jimo. Švedai protestantai siverž miest . Gyventojai turi pasirinkti arba tik jim , arba karalyst . Viligis Alemanas išskuba iš bažny ios pas imperatoriaus papistus pasitarti. Erdmuta d l jo elgesio buvo pažeminta ir vietoj „meil visk nugali" pasak „išdidumas visk nugali". Protestantiškasis Magdeburgas nutaria kovoti d l laisv s ir tik jimo.

Skyriuje „Garb s šokis" vaizduojamas maištaujantis Magdeburgas. Viligis gr žta nuo generalisimo, o magdeburgie iai nebe sileidžia jo miest . Viligis ilgisi savo sužad tin s. Viena sarg jam pasako, kad vestuviniaiš r bais apsirengusi Erdmuta šoka rotuš je. Viligis myli savo sužad tin ir siveržia rotuš . Bet jis su mušamas, kent damas didelius skausmus palieka miest ir v l skuba pas generalisim .

Skyriuje „Jaunosios men " - po daugelio kov triumfuojantis Magdeburgas v l generalisimo rankose. Viligis išneša Erdmut iš degan io namo, o Bake juos sutuokia.

b. Id jos

Šioje knygoje parodomos protestantizmo kovos su katalikybe. Magdeburgie iai buvo protestantai ir kovojo d l laisv s ir savo tik jimo. Miest užkariauja katalikai, pagrindinis protestant kovojas apsigalvoja ir pasako: „O dabar viskas pasikei ia: neišmatuojamos bendros kalt s vieta krikš ionyb amžinai skyr , o dabar sugriautas Magdeburgas tarsi Golgotos kalva suvienijo visus krikš ionis: „crucifixus etiam pro nobis: sub Pontio Pilato passus et sepultus est"⁶⁷.

Antroji rašytojos id ja - meil s problema. Tikrosios meil s ne užgesino jokios kli tys. Ši problema vaizduojama per Viligio ir Erdmuto santykius.

Meil s problema nagrin jama kartu su paniekintos meil s problema. Paniekinta meil , ypa moter , trokšta keršto. Ta iau tikrai mylanti moteris yra savo vyro atgaiva ir stiprintoja, pavyzdžiu, ponia Bake ir panel Erdmuta.

⁶⁷ Die Magdeburgische Hochzeit, p. 345.

c. Apysakos kompozicija

Knygoje iš viso šešiasdešimt epizod . Kiekvienas epizodas aiškiai atskirtas nuo kito.

Šio k ronio tem rašytoja pa m iš Trisdešimties met karo. Beveik visas veiksmas vyksta Magdeburge. Rašytoja aprašo kovas d l laisv s ir tik jimo, taip pat dvasin sužad tini Viligio ir Erdmutos b sen . Abu šiuos reiškinius ji nuolat parodo lygiagre iai ir palygindama.

Apib dindama epoch , Le Fort aprašo vairius Magdeburgo papro ius, pavyzdžiui, mergvakar , Magdeburgo jaunosis krait , Magdeburgo laikrod , skambinant vaikui gimus ir miršantiems gyventojams.

K rinyje yra mistini element , pavyzdžiui, pastorius Bak girdi bažny ioje keist bals , prieš miesto nelaim katedroje užg sta visi žibintai, iš turguje priešais rotuš esan i akmen sunkiasi kraujo lašai, aprašomas reikšmingas Erdmutos sapnas.

Bendr nuotaik nuolat pabr žia trumpi gamtos aprašymai.

Svarbiausios apysakos vietos akcentuojamos dialogais ir alegorijomis; be to, rašytoja ia dar veda lyrinius monologus ir žodži pakartojimus. Šioje knygoje yra ir vienas dramatinis epizodas - Viligio siveržimas rotuš , kur jo sužad tin šoka su kitais.

III. FILOSOFINIS EPAS

Filosofas yra tiesos ieškotojas. Knygoje „Veronikos skarel " jos veik ja ieško teisyb s.

1. Pagrindin s romano id jos

Svarbiausia knygos id ja yra Pašven iamosios Malon s veikimas, be to, Veronika ia parodoma kaip tiesos ieškotoja. Rašyto lygiagre iai vaizduoja moderni j pagoni atstovus senel ir poet Encij , paviršutinišk krikš ion tet Edelgart ir tikr katalik Žanet . Min ti veik jai atstovauja j pasaul ži roms.

a. Pagonyb s atstovai - senel ir poetas Encijus

Senel s pasaulis parodytas su didele simpatija. T.Kampmanas rašo: „Ši senel taip apgaubta nuostabiai pakiliros kalbos blizgesio, kad galima sakyti, jog naujojoje vokie i literat roje n ra kito personažo, taip šlovingai reprezentuojan io moderni j pagonyb "⁶⁸.

Senel vis savo gyvenim pabr žia individualizmo vert : „Vi-sum mes turime tik per atskiro individu tobulyb ", arba - „Pra-džioje buvo didelio ir tauraus žmogaus karalyst "⁶⁹.

Tai jos ilgesys, ideologija ir teisingas kelias tapti asmenybe. Jos patrauklumas - tai jos gerosios savyb s, kurias ji maksimaliai ištobulino. Jos gyvenimo tikslas buvo menas ir jos pa ios asmenyb . Ji nuolat gilinosi men , visiškai j pasin r , atidav jam vis meil ir vis gyvenim . To paties ji nuolat mok kitus, ypa savo numyl - tin Veronik : „Vaikeli, kur tu eitum - eik iki galo"⁷⁰.

Jos pastangos dav jai ger išsilavinim ir ger menin skon . J lank ir myl jo mokslininkai bei menininkai: „Apskritai tik per bendrus pasivaikš iojimus po Rom pasidar aišku, kokia nuosta-bi moteris iš tikr j buvo mano senel . Sukaul j archeologai šalia jos atgydavo ir tarsi saul je šild si jos šypsenoje. Niurgzliai priži r tojai kantriai laukdavo, jei b davo uždelsiamas galerijos uždarymo laikas; o stamb s ir smulk s pl šikai elgetos, tykodav atvyk li prie ispanišk laipt (ši nuostabi laipt iš j ros put ir muzikos), mano senelei su jais juokaujant, pavirsdavo manie-ringus kavalierius ir d l jos maloni žodži nebekišdavo mums savo pasibais tin atviruk ir mozaik . Taip, esu sitikinus, kad mes blogai pagars jusiame „sendaik i turguje", kur visi svetim-tau iai b davo žiauriai apgaunami, beveik dovanai sigijome gražiausi ir senoviškiausi daikt , ne tod l, kad nor jome pirkti, bet kad tie pl šikai prekeiviai patys džiaug si, gal dami k nors parduoti mano senelei"⁷¹.

Senel - stipri ir aristokratiška asmenyb . T.Kampmanas tai taip pat teigia: „aristokrat iki panagi , jai atskiryb yra viskas, ji - labai stipri asmenyb "⁷².

⁶⁸ T. Kampmann, Gertrud von le Fort, p.[?]

⁶⁹ Das Schweißtuch der Veronika, p. 73 ir 23.

⁷⁰ Ten pat, p.296.

⁷¹ Ten pat, p. 20-21.

⁷² T. Kampmann, Gertrud von le Fort, p.[?]

Poetas Encijus ir Veronika pavydjo vienas kitam ir rung si d ljos meil s bei simpatijos.

Senel s užuojauta ir meil žmon ms pasiek aukš iausi laipsn . Tam rodyti pakanka epizodo apie jos meil poeto t vui. Senel jaut didel prielankum ir meil šiam vedusiam vyru. Ji žinojo, kad jos meil sunaikint kit gyvenim , ir atsisak to jausmo. Jos ideologijoje tokia auka buvo lygi stebuklui.

Ta iau šis turtingas gyvenimas negal jo atsakyti svarbiausius gyvenimo klausimus, nes ji savo ideologij grind gamtiniu pamatu. Paskutin gyvenimo valand savo žvilgsn ji nukreip panteon , meno simbol . Ji mir ir nepasteb jo, kad kryžius (pasaulio Išganymas) jau seniai ant jo buvo pastatytas. Tik tod l ji iš jo nežinomyb s tams , ir tai yra jos ideologijos silpnoji pus . Trumpai ir tiksliai Kampmanas apibendrino jos gyvenimo principus: „Jos gyvenimo principas yra formos principas”⁷³. Arba E.Pšyvara (Przywara), SJ: „Senel k nija nepaprast k rinijoje užsidariusios antikin s amžinosios Romos (Roma aeterna) didyb , o Steponas Georg vadino j m s laik pagone”⁷⁴.

Senel s pasaul ži ra yra ideologija, besiremianti tik šiuo pasauliu.

Poeto Encijaus ideologija buvo tik pagonyb s niuansas. Senel visada buvo kupina ramyb s ir niekuomet nepažinojo ilgesio. Kiek kitoks buvo Encijus, nors abu tur jo daug bendro. Jis dažnai jaut nerim , kažko ilg josi ir buvo sutrik s: „Dieve, tikrai šis vis apleidimo jausmas yra labai keistas”⁷⁵. Jis nor jo, kad gyvenamu laiku b t atsiradusi religija. Krikš ionybei jis jaut tam tikr antipatij . Gerai senel s ir Encijaus religin b sen nusako T. Kampmanas: „Senel ne stengia tik ti, Encijus negali kl p ti”⁷⁶. Jam tikro pravard „Karalius”, nes netur jo nuolankumo.

b. Tetos Edelgartos paveikslas ir ideologija

Teta Edelgarta buvo senel s dukt . Lankydamasi Romoje, ji pirm kart at jo bažny i ir gavo ten nepaprast malon . Ji ne-

⁷³ Ten pat, p.10.

⁷⁴ Schöner Zukunft, 1936/1937.

⁷⁵ Das Schweisstuch der Veronika, p. 155.

⁷⁶ T.Kampmann, Gertrud von le Fort, p. 13.

nugin ijamai pajuto neapsakom Dievo Meil ir Kristaus Bažny-
ios šventum . Už ši malon Dievas pareikalavo iš jos visiško at-
sidavimo. Ta iau ji bijojo šios aukos: „Aš niekada iki galio Dievui
neatsidaviau... Ne charakteriu ir sugeb jimais, ne d l žmoni
nuomon s, bet nenor dama netekti savojo vidinio Aš”⁷⁷. Tokia
b sena suk l katastrof jos b tyje. Ji neteko ramyb s, užsidar
savyje ir pasidar labai nemalonus žmogus savo aplinkiniams.
D l to ji išsiskyr ir su savo sužad tiniu. Tik d l jos užkiet jimo
jaunoji Veronika tur jo taip ilgai klaidžioti nepažindama Dievo,
tik d l to ji gavo nervin šok , o po to nekent visko, kas siejosi su
Dievu ir Bažny ia. Jos širdis vis laik nerimo. Ji kreip si gydy-
tojus, nor dama atsikratyti to nerimo. Tik jau Bažny i at jusios
Veronikos malda ir gražus pavyzdys pad jo tetai Edelgartai susi-
gr žinti prarast malon . Jos pamaldumas ir religinis gyvenimas
netur jo tvirto pagrindo, nors ji meld si, pasninkavo ir nešiojo se-
namadiškus drabužius; jos pamaldumas veng aukos.

Tai jau kita Roma aeterna ideologija. Apie ši Rom E.Pšyvara,
SJ, sako: „tetos Edelgartos asmenyje Roma aeterna laikosi eschato-
login s b tinos religijos, ta iau atmeta aukos experimentum crucis
regim sakrament Bažny ioje ir taip beatodairiškai atsisako Die-
vo...”⁷⁸

Šis personažas k nija gailestingosios Malon s pergal ,

c. Katalik pasaul ži ra, perteikta Žanetos paveikslu

Anks iau Žaneta buvo Veronikos aukl , o paskui tapo senel s
ir tetos Edelgartos pad j ja nam kyje. Jos santuoka su talentin-
gu, bet visiškai bevaliu vyru atneš jai didel nelaim . Vis gyve-
nim ji tur jo tarnauti, o kartais pasir pinti ir savo vyru. Už tai
dažnai j bar senel . Ta iau ji nekreip d mesio nei smerkim ,
nei savo vyro menkum , bet vis laik r pinosi juo ir jo reika-
lais. Žaneta buvo visiems švelni ir stropi. Jai užteko dr sos pasa-
kyti teisyb ir savo ponai: „Ar buvau per griežta, Žaneta?” - pa-
klaus senel , kai v l užsidar durys. Žaneta pak l j savo susi-

⁷⁷ Das Schweißtuch der Veronika, p. 340.

⁷⁸ A. Wiedemann, Gertrud von le Fort und ihr religiöser Auftrag, Schöne Zukunft, 1936-19371 pus .

raukšl jus veidel su skaidriomis akimis, jos stov jo viena prieš kit , didel ir maža. - „Taip”, - atsak ji ramiai, ir jos žvilgsnis tar si bylojo: man s paklaus , tod l turiu tai pasakyti”⁷⁹.

Apie š charakter T.Kampmanas labai teisingai sako: „Šiai moterai antgamtiški dalykai yra nat ral s”, nes ji tiek teoriškai, tiek praktiškai buvo nuolankios ir mylin ios krikš ion s pavyzdys.

d. Gailestingumo malon s paveikslas

Veronikos paveikslu rašytoja realizuoja pagrindin knygos id j . Tarp min t pasaul ži r ji pastat jaun mergin , pasakojan i roman pirmuoju asmeniu. Veronika buvo kilusi iš Vokietijos ir gyveno su savo senele ir jos dukteria Edelgarta. Ji myl jo savo karališk j senel ir daug kart su ja iškylavo. Veronika net nekent poeto Encijaus, kuris gal davo kalb tis su ja dvasin mis temomis ir d l to, Veronikos nuomone, laim jo senel s simpatij . Iš ši asmen ji labai gerai susipažino su pagonyb s m stysena.

Su teta Edelgarta jos santykiai buvo visiškai kitokie. Kartais Veronikai ji patiko, lankydavo su ja bažny ias ir vienuolynus, bet kartais ji smerk tet ir j nervino: „Teta Edelgarta, pasakiau jai tiesiai, niekada tu man s neatversi savo tik jim , nes aš jo neken iu ir bjauriuosi. O kai tu tiek daug už mane meldiesi, tai aš tik panorstu tik ti tuo, kuo tiki senel ir Encijus. Ir d l to kalti ne jie, o tik tu. Tu b si kalta, jei aš netapsiu krikš ione, niekas daugiau”⁸⁰.

Didži j savait jai pasitaik proga aplankyt vairias bažnyias, dalyvauti gražiose bažnytin se ceremonijose ir klausytis šird jaudinan i giesmi . Tai jai padar didel sp d . Po senel s mirties kart ji nuo audros pasisl p vienoje katalik bažny ioje.

ia vyko stebuklas - ji staiga pajuto Dievo malon . Nuo to laiko ji prad jo mokytis katalik tik jimo ties pas t v Angel , pri m krikšt ir tapo gera krikš ione. Netrukus atsivert ir teta Edelgarta; ji po keli dien mir . Po tetos laidotuvi Veronika išvyksta iš Romos su gražia malda l pose: „ sispausk giliau, mano Karaliaus paveiksle, Tu, o ne aš, turi gyventi mano sieloje, širdyje ir veide,

⁷⁹ Das Schweißtuch der Veronika, p. 38.

⁸⁰ Ten pat, p. 125.

Tu, o ne aš turi kalb ti mano lupomis, Tu vis gyvenim , tik Tu!"⁸¹

Nepatyrusiai Veronikai buvo labai sunku rasti keli tikr j Roma aeterna, nes pasaulietiškos Romos atstovai buvo stipr s, mieli ir dom s. Ta iau Veronika buvo paklusnus Aukš iausiojo rankis ir jai tiko šie žodžiai: „Ta iau ne mes braunam s pas Diev , o Dievas veržiasi pas mus, tik gal gale atrodo, tarsi mes patys visk dar me"⁸².

2. Romano kompozicija

Romano veiksmas vyksta XIX amžiaus Romoje. J pasakoja pagrindin veik ja Veronika kaip atsiminimus. Svarbiausiose vietose rašytoja veda dialogus. Pabaigoje ji pateikia tetos Edelgartos išpažint . Ši išpažinties scena yra pernelyg monotonė ir nenačali. Joje pakartojamos knygos pradžioje išsakytos mintys.

Epizodus rašytoja išd sto chronologine tvarka dažniausiai lygiagre iai ir sujungia juos vien visum .

Romano intriga pl tojama apib dinant personažus. Gražiausiai yra senel ir Veronika. Senel s personažu rašytoja duoda klasišk pagonyb s atstov s pavyzd . Labiausiai jai pavyko senel s atsi-sveikinimo su Roma ir jos mirties scenos: „.... ia jos ranka užgesino maž lemput , stov justi šalia jos - jos žvilgsnis nugrimzdo tarsi žvaigžd naktyje: atrod , tarsi visa jos meil sk sta mano akyse. Blausioje prieblandoje dar pama iau, kaip jos veidas atsigr ž panteon . Tik jis išgirdo jos paskutin atod s ir pad jo mirties valand . Mes radome j visiškai apsupt jo šeš li , šviesi žvaigžd t vasaros nakt , tarsi didžioji senoji šventykla b t pasl pusi jos garbing veid "⁸³.

Vaizduodama religinius atskir veik j nusiteikimus, rašytoja kaip poetin priemon dažnai vartoja laipsniavimus, pavyzdžiu: senel neturi joki religini jausm ir jokie religiniai klausimai jos nedomina. Poetas Encijus jau ia ilges ir m gsta apie religij

⁸¹ Ten pat, p. 356.

⁸² Ten pat, p. 300.

⁸³ Ten pat, p.299.

pasišneku iuoti retkar iais su teta. Teta Edelgarta šiuo poži riu yra dar vienu laipsniu aukš iau.

Kuriant charakterius ir apskritai visame romano veiksme nedaug kalbama apie išorinius vykius, beveik viskas perkelta dvasin plotm .

Romane „Veronikos skarel " nedaug veik j , ta iau rašytoja stengiasi juos kuo geriau atskleisti. Tai geras romano bruožas, padedantis išryškinti id j .

Pradžioje pateikti išoriniai vaizdai atitinka dvasines veik j b senas. Visa tai mums primena operos uverti r , kurioje perteikiamos visos pagrindin s veiksmo id jos.

Romano fonu rašytoja pasirinko Amžin j Miest . Jis simbolizuojas Amžin j Ties . Romane pateiktos dvi Romos - „pasaulietin Roma ir Malon s Roma"⁸⁴.

Senel s Amžinasis Miestas yra men ir istorin Roma. Poetui Encijui Roma turi šiek tiek kitoki reikšm : „Roma - tarsi prieš vis Žem s rutul iškilmingai išstatyta pasaulietin monstrancija. Prasideda nuostabus reginys: šviesa atliepia švies ir sukasi apie šviesos centr . Kankini kraujas žem s gelm se užverda, švent - j žavesys atispindi visatoje. Mald miriadai sukasi tarsi saul s kibirkštys aplink centrin švies . Nežemiška milijon širdži meil , deimantinis nesugnjuždomo Tik jimo lankas, gailestingosios ir laiminan ios Bažny ios rankos; visi šie žemiškus dalykus išsiliej Dieviškumo atspindžiai visk apšvie ia tarsi šviesa - Roma spindi kaip Paslaptingoji Rož "⁸⁵.

Pasaulietin Roma Veronikai po jos atsivertimo tampa Malon s Roma: „Tuomet aš kritau ant grind ir pabu iavau jas; aš bu iavau ne akmenis, bet švent j pasaulio šird , aš bu iavau viet , kurioje susijungia dangus ir žem , J zaus Kristaus Rom , nenugalim ir tikr j amžin j Rom !" ⁸⁶

Veronikos personaže atskleistos labai aiškus biografinis elementas. Rašytoja pati jaunyst je lank si Romoje ir, žinoma, gr žo atgal pasikeitusi. Pagrindin k rinio id ja yra m s rašytojos siełos problema. Ji pati ir yra tiesos ieškanti Veronika.

⁸⁴ Ten pat, p. 154.

⁸⁵ Ten pat, p. 226.

⁸⁶ Ten pat, p.356.

IV. RAŠYTOJOS EPINI K RINI STILIUS

Kalbant apie jos poetines k rybos priemones, reikia pasakyti, kad daugiausiai ji vartoja pakartojim , retorini klausim , š ksn , apostrof , palyginim , kontrast ir epitet .

Pasitaiko vairi pasikartojim , pavyzdžiu:

1. Kartojamas tas pats žodis: „jo veidas baltas, jo galva balta, jo drabužis baltas, po jo pe iais baltos dviej jaun kunig rankov s tarsi du sparnai, ojis pats ten tarsi kabos”⁸⁷.

2. Kartojamas ne tik tas pats žodis, bet ir tos pa ios šaknies žodžiai ir pakartojimas jungiamas su laipsniavimu: „O tu visa galinti Kan ia! - o tu visa nugalinti Kan ia! - O tu visk veikianti Kan ia!”⁸⁸

3. Kartojamas tas pats sakinys: „Tai tik sapnas - tai tik sapnas - tai tik sapnas! Mano vaikai, mano mylimi abu vaikai!”⁸⁹

Rašytoja ypa m gsta retorinius klausimus ir š ksnius. Dažnai visa pastraipa pilna vien ši poetini priemoni : „Argi ne gyvuoja ir šis vargingiausias kraštas? Argi nelaimingasis Frank karalius negyvena savo baisioje kan ioje?”⁹⁰; „O, kokia gera yra Jos dienyb ! Kokia gera yra garbingoji Motina, kokia atlaidi yra sesuo Marija de l'Incarnation!”⁹¹

Dažnai rašytoja apostrof su pakartojimu ir laipsniavimu: „Mano vaikai, telaimina jus Abraomas ir Izaokas, ir Jok - bas! Mano vaikai, tedžiugina jus m s t v Dievas! Mano vaikai, laikykit s statymo! Mano vaikai, b kite ištikimi Izraeliui, savo tautai!”⁹²

Knygose „Vaiko karalyst ” ir „Magdeburgiškos vestuv s” daug kontrast ir laipsniavimu.

Rašytoja taip pat vartoja daug epitet , kartais j yra trys ar keturi iš eil s. Jos epitetai yra paprastieji ir sudurtiniai daiktavar džiai, b dvardžiai ir dalyviai, pavyzdžiu: kvepiantis spindulys, ka-

⁸⁷ Der Papst aus dem Ghetto, p. 357.

⁸⁸ Ten pat, p.387.

⁸⁹ Ten pat, p.386.

⁹⁰ Die Letzte am Schafott”, p. 120.

⁹¹ Ten pat, p. 42.

⁹² Der Papst aus dem Ghetto, p. 282.

po juodumo naktis. Dažnai vartojami aukš iausiojo laipsnio b dvardžiai ir prieveiksmiai: „Šis begalinis miestas, kalbantis galybe kalb , kalb jo su mumis švelniausiais, maloniausiais, labiausiai jaudinan iais žodžiai"⁹³.

Filosofiniame epe rašytoja rašo rimtesne, ramesne ir abstraktesne negu istoriniame epe kalba, pavyzdžiu: „Kartais jis skamb b jo malonai ir paslapingai kaip didelio, palaimingo pažinimo artuma, kartais kaip tamsus, neviltimi persmelkiantis troškimas, kartais jis buvo duslus tarsi nuvarg s, tarsi skamb t prieš savo vali ; o kartais savo siaut jimų jis labai mane g sdindavo".

Trumpus gamtos aprašymus ji beveik visada komponuoja lygiagre iai su žmogaus b sena.

Laiko koloritas pabr žiamas svetimžodžiais ir senomis žodži formomis. Epiniuose jos k riniuose gausu lotyn ir pranc z kalb žodži .

Gars pasikartojimas (er sterbe und verderbe ohne Erbe) ir toks sakinys „Kadangi raiteliai pamat Glismuad , jie j (vok, „sie sie", - vert.) džiaugsmingai pasveikino", rodo jos stilium tr kumus.

IŠVADOS

Bendros pastabos apie epin baronait s Gertr dos fon Le Fort k ryb

1. Visos jos k rybos apimtis

Per jusi Katalik Bažny i , baronait Gertr da fon Le Fort nagrin ja tik religines ir populiarias temas, kuri jos k ryboje ne per daugiausiai, o svarbiausios yra šios: tiesos ieškojimas, džiaugsmas ties atradus, kovos su Bažny ia, Pašven iamosios Malon s reikšm , lemtis, pasiuntinyb , t vyn s pergal s ir meil . Filosofiniuose k riniuose rašytoja nagrin ja moters esm .

Ji pasireiškia lyrikos, epo ir filosofijos srityse. Apsakymas, legenda, novel ir romanai yra jos m gstatiausi žanrai.

⁹³ Das Schweißtuch der Veronika, p. 103.

2. Epini rašytojos k rini objektas

Epini jos k rini objektas yra ne gamta, bet žmogus, kovo-
jantis d l tik jimo ir savo tautiškumo. Ji visada rašo tik apie mie-
tie ius, dažniausiai tai aukštesniojo luomo moteris. Pagal tautyb
jos herojai yra arba vokietis, arba pranc zas, arba žydas. Svar-
biausia jos k rybos problema - tiesos ieškojimas, viena, judaizme,
pagonyb je, protestantizme, kita, ir katalikyb je. Katalikiška pa-
saul ži ra jos k riniuose visada laimi. Radus ties , jos veik j gy-
venimo aprašymas nutraukiamas. Lyrikoje ji apdainuoja ir atras-
tos tiesos džiaugsm .

3. Epin s k rybos pob dis

Visuose jos k riniuose vyrauja optimistinis ir nuoširdus tonas.
Objektyvus, ramus jos k rybos tonas kartais yra lyrinio ir jaus-
mingo pob džio. Kiekvienoje knygoje esti arba mistinis veik jas,
arba keli iracional s atsitikimai. Nepaisant to, visa jos k ryba turi
real pagrind . Ši realyb nurodo istoriniai asmenys, istorinis
fonas, o kartais vaizdavimo stilius. Epiniuose k riniuose pasako-
jama, aprašoma ir vaizduojama dialog forma.

4. Epini k rini fonas

Savo k rini fonu rašytoja visada pasirenka miest . Auksin ,
amžinoji Roma, Paryžius, Magdeburgas, R gensburgas. Jos k ri-
ni laiko kolorit sudaro viduramžiai, Trisdešimties met karas,
Pranc zijos revoliucija ir devynioliktasis amžius.

5. Autobiografinis elementas jos k riniuose

Rašytojos k riniuose gausu autobiografini detali . Polink
religin ms temoms ji per m iš savo t v . Autobiografiniai apsa-
kymai rodo, kad keisti jos pa ios gyvenimo vykiai dažnai padik-
tuodavo jai siužet .

6. Epin s k rybos stilius ir kalba

Rašytoja rašo vaizdži , poetini priemoni turtingu ir daugiausiai konkre iu stiliumi. Ji vartoja lengvus periodinius sakinus ir lakoniškus posakius.

BIBLIOGRAFIJA

I. Pagrindiniai šaltiniai

1. Le Fort G., *Hymnen an die Kirche*, München, 1936.
2. Le Fort G., *Hymnen an Deutschland*, München, 1938.
3. Le Fort G., *Die Ewige Frau*, München, 1936.
4. Le Fort G., *Das Schweißtuch der Veronika*, München, 1938.
5. Le Fort G., *Der Papst aus dem Ghetto*, München, 1930.
6. Le Fort G., *Die Letzte am Schafott*, München, 1933.
7. Le Fort G., *Das Reich des Kindes*, München, 1933.
8. Le Fort G., *Die Magdeburgische Hochzeit*, Leipzig, 1938.
9. Le Fort G., *Die Opferflamme*, Leipzig, 1938.
10. Le Fort G., *Vermächtnisse im Buche „Mein Elternhaus“*, Berlin, 1939.

II. Kiti šaltiniai:

1. Kampmann T., *Gertrud von Le Fort*, München, 1935.
2. Wiedemann A., *Gertrud von Le Fort und ihr religiöser Auftrag*, *Schönere Zukunft*, November, 1936.
3. Schott Gr., *Vom Wesen der Frau*, Akademische Bonifatius-Korrespondenz, Mai, 1935.
4. Recker W.P., *Neues von Gertrud von Le Fort*, *Schönere Zukunft*, Februar, 1939.
5. Rall Th., *Deutsches Katholisches Schrifttum gestern und heute*, Einsiedeln/Köln, 1936.
6. Salzer A., *Illustrierte Geschichte der deutschen Literatur*, V. B., Regensburg, 1932.

7. Przywara Er., SJ, *Der Mensch des Abgrundes, Stimmen der Zeit*, 1931.
8. Przywara Er., SJ, *Deutsches Schicksal, Stimmen der Zeit*, 1933.
Der Grosse Herder, 1. B., Freiburg im Breisgau, 1933.
9. Knies R., Gertrud von Le Fort - Elisabeth Langgässer, *Literarischer Handweiser*, 1927-1928.
10. Schönere Zukunft, Gertrud von Le Fort über ihr dichterisches Werk, 16. VI. 1935.
11. Schönere Zukunft, Zum 60. Geburtstag der Dichterin Gertrud von Le Fort, 11. X. 1936.
12. Schönere Zukunft, Gertrud von Le Fort: Die religiöse Atmosphäre meines Elternhauses, 1. X. 1939.

Diplominio darbo faksimil *

F 957

freg. J. Eichen

Rs. 4031

Theologisch - Philosophische Fakultät
der Universität Vytautas des Grossen zu Kaunas

- Die epische Dichtung der Freiin Gertrud von le Fort -

D i p l o m a r b e i t

von

Adelė Dirsytė

Kaunas, 1940.

Tertine laipinių gerai (4)
Adelė Dirsytė
1940. I. M.

* VUB Rankraščių skyrius. F1-F957.

Inhaltsverzeichnis

Einführung

Allgemeine Bemerkungen über ihre Dichtung überhaupt.

Ausführung

1. Die autobiographische Erzählungen:

1/. Das autobiographische Element im Buche
"Die Opferflamme",

2/. Das autobiographische Element in der Ab-
handlung "Vermächtnisse".

II. Das historische Epos:

1/. Novelle "Die Letzte am Schafott":

- a) Inhaltsangabe,
- b) Grundgedanken,
- c) Architektonik,
- d) Hintergrund,
- e) Negative Seite der Novelle.

2/. Roman "Der Papst aus dem Ghetto":

- a) Inhalt des Romans,
- b) Komposition des Buches,
- c) Die wichtigsten Charaktere des Werkes.

3/. Legende "Das Reich des Kindes":

- a) Inhaltsangabe,
- b) Die wichtigsten Gedanken und Charaktere
- c) Komposition der Legende.

4/. Erzählung "Die Magdeburgische Hochzeit":

- a) Inhaltsangabe,
- b) Ideen,
- c) Komposition der Erzählung.

III. Das philosophische Epos:

1/. Die Grundgedanken des Romans "Das Schweißtuch der Veronika".

- a) Das Heidentum in den Gestalten der

Grossmutter und des Schriftstellers Enzio,
b) Die Gestalt und die Ideologie der Tante
Edelgart,
c) Die katholische Weltanschaung in der Ge-
stalt Jeanettens,
d) Die Gestalt der barmherzigen Gnade.

2/. Komposition des Romans.

IV. Der Stil ihrer epischen Dichtung.

Schlussfolgerungen

Allgemeine Bemerkungen über die epische Dichtung der
Freiin Gertrud von le Fort.

Bibliographie.

E I N F Ü H R U N G

Allgemeine Bemerkungen über ihre Dichtung überhaupt.

Die Dichtung der Freiin Gertrud von le Fort setzt heute besonders die katholische Welt in Erstaunen, weil ihre religiösen Gedanken reich an Gefühlen und Kämpfen sind. Beim Lesen ihrer Bücher fühlt man, dass sie ihre Dichtung mit ihrem Herzensblut geschrieben hat. Wir fühlen in ihrer Dichtung ihr Sehnen nach Wahrheit und Dankbarkeit dem Allmächtigen für den gefundenen Weg.

Diese Kämpferin für die Wahrheit stammt aus einer fränkisch-hugenotischen Familie. Heute lebt sie noch als eine Dreißigjährige / 11 - X - 1876 / auf dem Schloss Konradshöhe-Baierbrunn in Bayern.

Was sie vor ihrem Eintritt in die katholische Kirche geschaffen hat, ist im allgemeinen unbekannt geblieben und heute schwer zugänglich. Aus jener Zeit können wir ihren ersten Roman "Die Frau", eine Kurzgeschichte aus der Frühzeit "Der Spokenkieker" und einige Gedichte aus dem Grossen Kriege erwähnen. Ausserdem gab sie Vorlesungen über Dogmatik ihres Lehrers Ernst Troelstoch, des protestantischen Theologen in Berlin, heraus.

Im katholischen Geiste schenkte uns Gertrud schon als Konvertitin folgende Werke:

1. Im Jahre 1924 erschien das erste katholische Buch "Hymnen an die Kirche". Das Buch wurde fünfmal von neuem gedruckt. Der Neudruck / 1929 / war um einige Stücke vermehrt. Jetzt benutzen wir die sechste Auflage / 1933 /. Von den "Hymnen an die Kirche" haben wir schon Übersetzungen ins Holländische, Französische und Englische.

2. 1928 erschien das Buch "Das Schweißtuch der Veronica". Wiedemann behauptet in seiner Abhandlung "Gertrud von le Fort und ihr religiöser Auftrag" - 1/, dass dieses Buch unsere Schriftstellerin im katholischen Deutschland und auch in literarischen Kreisen bekannt und berühmt gemacht habe. Auch dieses Buch ausser den schon erwähnten Sprachen in das Italienische, Polnische und Tschechische übertragen.

3. Das Buch "Der Papst aus dem Ghetto" wurde 1930 gedruckt und erschien bald auch englisch, französisch und ungarisch.

4. Im Jahre 1931 schenkte uns die Dichterin die Novelle "Die Letzte am Schafott", die wir heute schon im Englischen, Französischen und Holländischen haben.

5. 1933 gab sie die "Hymnen an Deutschland heraus.

6. 1933 wurde die Legende "Das Reich des Kindes" gedruckt. Das ist nur die Einleitung zu dem in Vorbereitung begriffenen Werk "Die drei Kronen - Legende der deutschen Kaiserzeit": 1). Corona arpenaea - Die deutsche Krone - Legende der Sächsischen Kaiser, 2). Corona ferrata - Die Lombardenkrone - Legende der Salischen Kaiser und 3). Corona aurea - Die Römische Krone - Legende der Staufischen Kaiser.

Ausserdem ist auch noch eine Novelle mit der Gestalt der Mystikerin Mechtilde von Magdeburg im Werden.

1/ "Schönere Zukunft" - Oktober 1936 bis März 1937, 1. Hälfte.

„Dann haben wir noch die philosophische, 1934 gedruckte, Werk "Die ewige Frau".

8. Im Jahre 1938 gab sie ihre Erzählung "Die Opferflamme" heraus. Auf 54 Seiten beschreibt sie ihre persönlichen Erlebnisse.

Alle ihre Bücher - ausser "Die Opferflamme" und "Die Magdeburgische Hochzeit" - wurden vom Kósel und Pustetverlag in München herausgegeben. "Die Opferflamme" und "Die Magdeburgische Hochzeit" wurden im Inselverlag in Leipzig gedruckt. .

Die Weltanschauung der Freiin Gertrud von le Fort teilt ihre Dichtung in zwei Teile: die vorkatholische, das heisst, die ersten Schritte ihrer Dichtung und die katholische. In ihrer katholischen Dichtung wurde sie auf drei Gebieten bekannt und berühmt, und zwar, auf dem lyrischen, epischen und philosophischen.

Meine Arbeit behandelt die katholische Epik.

Auf dem lyrischen Gebiete tritt unsere Schriftstellerin mit den "Hymnen an Deutschland" und "Hymnen an die Kirche" hervor.

Im 72 Seiten umfassenden Buche "Hymnen an die Kirche" stellt die Dichterin das gewaltige Ringen des Menschen / besser ihrer selbst / um Gott oder genauer, das Ringen der menschlichen Seele um die Offenbarung Gottes in seiner Kirche dar. Die Suchende beruhigt sich nur in dem Hause ihres Vaters, in dem Haus der Gnade, darin findet sie Zufriedenheit und Erhöhung:

"Mutter, ich lege mein Haupt in deine Hände..." - 1/.

"Kein Schmerz erlöse dich, keine Schmach errette dich, kein Tod ertöte dich aus meinen Armen..." - 2/.

1. "Hymnen an die Kirche" - S.14.

2. " " - S.32.

In diesen Hymnen besingt sie die Macht, die Schönheit und die Unvergänglichkeit der Kirche und weist die Niedrigkeit des Weltgeistes auf.

In den "Hymnen an die Kirche" sehen wir, wie ein Mensch aus dem Nichts in die Fülle der Gnaden gerettet wird; sie mahnt und tröstet die Suchenden und droht den Nachlässigen.

Schreivogel urteilt über diese Hymnen: "Es gibt vielleicht kein zweites Werk, in dem das Liebesgeheimnis der Kirche in solchem Masse dichterisches Gleichnis geworden, und also etwas, was schon jenseits von Begriff und Begreifen liegt, doch magisch beschworen liegt ... alles wird mit einer solchen Gewalt der Anschauung dargestellt, dass sich Ehrfurcht religiösen Gefühls die höchste ästhetische Bezauberung verbindet." - 1/.

Die "Hymnen an die Kirche" sind psalmenartig, in langen rythmischen Reihen, mit vielen schönen Gleichnissen geschmückt.

In den "Hymnen an Deutschland" sagt sie, dass alle Volker "die unbefohl'ne / Bahn / Ihres Schöpfers" suchen und besingt das Schicksal ihres Vaterlandes:

"Bis zu den Leuchten der Sterne
Leuchtet dir deines Engels Hand,
Und unter die Wasserr
Der dunklen Tiefe taucht sie dich nieder - 2/.
"Du all' dieser Helle mächtigstes Volk wohnst
'mit dem Schicksal
Noch tief im Verhängnis!" - 3/.

1. "Schönere Zukunft" Nr. 5, November 1936 - S. 117.

2. "Hymnen an Deutschland" - S. 12.

3. " " " - S. 12.

Deutschland ist ihr unter allen Völkern das mächtigste, aber dessenungeachtet weist sein Schicksal viele dunkle Dornen des Erlösers auf.

In den Lobgesängen an Deutschland verkündet sie die messianistische Mission ihres Volkes und bereitet auch den Weg ihrer messianistischen Gedanken vor und fordert auf, ihn zu wandeln:

"Durch Liebe nur bist du ein Volk,
Durch Gnade nur heisst du "das Reich",
Und nur am Himmel des Glaubens
Verkündigst du wie der Bogen,
Der siebenfältig verweinte,
Siebenfältig verklärt
Die Pforte des Friedens." - 1/.

Schmücke dich, Deutschland, schmücke dich,
Wie der Stern sich im Finsteren schmückt,
Der den Morgen verkündet!" - 2/.

Im patriotischen Gedanken sind mit religiösen Gefühlen durchgedrungen; ihrer Meinung nach kann die nationale Sendung Deutschlands nur eine christlich-religiöse sein:

"Christus, liebreicher König,
Dir übergeb' ich den Thron und die Tränen
der Volker -
Brich an, Friede der Erde" - 3/.

Alle hymnischen Rhythmen sind bilderreich, gottergfüllt und tiefversunken in dem Glauben an die Erneuerungs-Wucht des eigenen Volkes.

-
1. "Hymnen an Deutschland" - S.46.
 2. : " " - S.47.
 3. " " " - S.51.

Kurz, ihre lyrische Dichtung sowohl inhaltlich als auch auf dem Gebiete der stilistischen Mittel ist interessant und wertvoll. Die in ihrer Lyrik auftretenden Motive sind der wichtigste Gegenstand ihrer ganzen Dichtung. Die Schriftstellerin wiederholt sie auch in ihrer epischen Dichtung.

Jetzt wenden wir unsere Aufmerksamkeit auf die philosophischen Gedanken von le Fort.

Sie behandelt auf diesem Gebiete nur eine Frage, und zwar, die Sendung der Frau.

Die Gedanken vom Wesen und der Sendung der Frau hebt sie im 157 Seiten umfassenden Buche "Die Ewige Frau" hervor. Die Schriftstellerin gliedert das Buch in drei Teile - die ewige Frau, die Frau in der Zeit und die zeitlose Frau.

Sie erörtert die Bedeutung der Frau von ihrem Symbol her. Die Immaculata schildert sie als die ewige Frau, als Vorbild des Menschen im nichtgefallenen Zustand und in ihr sieht sie das Symbol des Weiblichen: "...in ihr allein ist das metaphysische Geheimnis der Frau Gestalt und darum fassbar geworden." - 1/. Nur in dem Fiat, in der ancilla Domini verbirgt sich das Geheimnis der Frau: "... wo immer die Frau mutiefst sie selbst ist, da ist sie nicht sie selbst, sondern hingegeben" - 2/. Sie hebt hervor, dass der Schleier das Symbol der Weiblichkeit auf Erden ist.

In der Abteilung "Die Frau in der Zeit" spricht man von der Bedeutung der Frau im geschichtlich-kulturellen Leben. Sie hebt drei zeitlos-gütige Formen des Frauen-

1. "Die Ewige Frau" - S.14.

2. " " - S.18.

Lebens hervor: die mater, die virgo und die sponsa. Die Schriftstellerin unterstreicht, das jede dieser drei Formen die Erfüllung des ganzen Frauenlebens bedeutet. Sie erklärt an Beispielen die Wichtigkeit aller drei Formen, die Totalität des Frauenlebens und weist auf die Gründe, weshalb man heute nur die mater sieht, hin. Sie betont auch, dass die weibliche Genialität sich immer nur in ~~der~~ der religiösen Sphäre befindet und diese Genialität ~~ganz~~ charismatischen Charakter habe. Nur eine solche Frau ist eine wirkliche Gefährtin des Mannes und eine Trägerin der Kultur, sonst ist sie eine Vernichterin des göttlichen Gedankens.

Unter dem Titel "Die zeitlose Frau" tritt der Begriff der Mutter zutage: "...die Mutter ist das Bild der irdischen Unendlichkeit, - ..." - 1/. Die Schriftstellerin erklärt, "dass noch nicht jede Frau, die ein leibliches Kind hat, auch schon Mutter ist." - 2/. "Denn Mutter sein, mütterlich fühlen heißt zu den Hilflosen überhaupt stehen, sich allem Kleinen und Schwachen auf Erden lieblich und hilfreich zuneigen..." - 3/. Damit ~~noch~~ betont sie die geistige Mütterlichkeit. Ausserdem ist die mütterliche Frau die Bewahrerin und Pflegerin der geistigen Werte: "...die Mutter, die dem Kinde die ersten Laute der Sprache lehrt und sie ihm dadurch lebenslang zur Muttersprache heiligt, die ihm die ersten Lieder seines Volkes vorsingt, ihm seine Märchen erzählt, sie stellt auch in des Kindes Leben den ersten und weit-hin entscheidenden Kulturfaktor dar, den frühesten Einfluss seines geistigen Lebens." - 4/.

-
1. "Die Ewige Frau" - S.100.
 2. " " - S.112.
 3. " " - S.114.
 4. " " - S.129

Mit diesem Buche gibt uns le Fort einen tiefen Einblick in das Wesen der Frau: die ewige Frau ist Maria - das Vorbild jeder Frau, die Frau in der Zeit - die virgo und die sponsa, die die Gefährtin des Mannes in der Sphäre der Kultur ist und die zeitlose Frau ist die geistige und leibliche Mutter, die die Bewahrerin der geistigen Güter ist. Die Schriftstellerin glaubt an die Kraft die Frau. In ihrer epischen Dichtung macht sie oft zur wichtigsten Person Frauen.

Damit beenden wir unsere kurze Bemerkungen über die lyrischen und philosophischen Leistungen von le Fort und wenden uns ihrer epischen Dichtung zu.

D i e a u t o b i o g r a p h i s c h e n
E r z ä h l u n g e n

In den autobiographischen Teil ihrer Dichtung gehören das kleine Büchlein "Die Opferflamme" und die dreizehnseitige Abhandlung "Vermächtnisse" in dem Buche "Mein Elternhaus". Diese Erzählungen aus ihrem Leben sind poetisch und helfen uns ihre ganze Dichtung ^{leben} Yken-nen-zulernen.

1/. Das autobiographische Element im Buche "Die Opferflamme".

In dem Büchlein "Die Opferflamme" erzählt die Dichterin ihre eigenen Erlebnisse in Rom, in der Schweiz und in ihrer Heimat nach dem Tode ihres Vaters. In die Stadt Rom fuhr sie als achtzehnjähriges Mädchen mit ihrer Mutter und drei Schwestern. In Rom erlebte sie eine merkwürdige Begegnung mit einem Unbekannten, der ihrem toten Vater ähnlich war. Sie fürchtete sich vor einer Begegnung mit diesem Mann und versuchte sich, vor ihm in einer Kirche zu verstecken. Er folgte ihr auch in die Kirche und redete sie an: "Mein Kind, verzeißen Sie dieses Benehmen! Sie gleichen einer über alles geliebten Toten. Sie gleichen ihr in der erschütternsten Weise." - 1/, "Angelina, ich danke dir!" - 2/. Diese Begegnung und seine Rede erschütterten sie tief.

Nach dem Tode ihrer Mutter machte sie eine Reise nach Rom. In der Schweiz besuchte sie eine kranke Bekannte.

1/. "Die Opferflamme" - S.9.

2/. " " - S.10.

In dem Krankenhaus, wo ihre Bekannte lag, traf sie einen Schriftsteller, den sie an seiner Geliebten erinnerte. Er bat sie ein Werk von seiner Geliebten durchzulesen. Dem unglücklichen Schriftsteller bereitete diese Begegnung viel Freude. Diese beiden Erlebnisse zeigen, dass die Idee des Opfers Gertruds Herzen nah war: "...ich war im Grunde nur berufen, zweimal die Toten zum Leben zu erwecken." - 1/.

2/. Das autobiographische Element in der Abhandlung "Vermächnisse".

Aus dieser Abhandlung geht hervor, dass der Vater unserer Dichterin ein preussischer Offizier aus Mecklenburg war. Seines Dienstes wegen hatte die Familie keinen beständigen Wohnsitz.

Gertrud betont, dass der Vater seinen Kindern die grossen Güter der Religion und des Vaterlandes früh eingeprägt habe. Sie hörte von ihm viele Kriegserlebnisse und Geschichten von berühmten Fürsten und Generälen. Gertrud hörte von ihm auch Geschichten aus dem Zeitalter der Glaubenskriege, von Calvin, dessen Lehre auch in le Forts Geschlecht Bedeutung besass; sie erkundigte sich bei ihm über die Französische Revolution, wo drei le Forts Ludwigs XVI. Offiziere waren. Die Urkunden der Familie zeigen, dass das Forts Geschlecht Freiherren des alten Reiches waren. Überdies war ihr Vater religiös und liebte philosophische Werke.

Ihre Mutter stammte aus Würzburg. Sie war die Tochter des genialen Miterfinders der Schnellpresse. Sie selber besass die unerschöpfliche Liebe ihrer Kinder und

1. "Die Opferflamme" - S.53.

durch ihre künstlerische Begabung entzückte sie ihre Familie. Ihre Mutter war barmherzig, religiös und liebte frömme Gedichte, die Heilige Schrift und die "Nachfolge Christi".

Gertruds Eltern lebten mit ihren Kindern mehr auf dem Lande als in der Stadt. Das Landleben aber hinterliess in ihrer Dichtung keine Spur. Der Besuch und Aufenthalt in Rom dagegen war für ihre Dichtung bedeutungsvoll. Rom diente Gertrud als Hintergrund für zwei Bücher. Die "Vermächtnisse" weisen darauf hin, dass unsere Schriftstellerin von ihren Eltern die philosophisch-religiöse und historische Neigung erbte. Ihre Hingabe auf diesem Gebiete spiegelt sich stark in ihrer Dichtung wieder.

11.

Das historische Epos.

Dieser Abschnitt umfasst die Bücher, die entweder geschichtliche Personen, historische Begebenheiten oder einen derartigen Hintergrund haben. Zu diesen Kapitel gehören "Die Letzte am Schafott", "Der Papst aus dem Ghetto", "Das Reich des Kindes" und "Die Magdeburgische Hochzeit".

1/. Novelle "Die Letzte am Schafott":

a/. Inhaltsangabe

Die Schriftstellerin wählte sich ihr Thema aus ungewöhnlicher Umgebung. Die genze Handlung und die Gestalten stellt sie auf dem Hintergrund der Französischen

Revolution dar. Der Hauptgedanke kreist um die Karmeliterin Blanche de la Force. Ihre von einer Panik stark erschreckte Mutter gab ihr zu früh das Leben und schied bald aus dieser Welt. Blanche stammte aus einer aristokratischen Familie. Sie erbte von ihr nichts weiter als die Furcht. Ihr Vater war Atheist. Er war aber auch in dieser Hinsicht unkonsequent. Ihre Stiefmutter Madame de Chalais bemühte sich Blanche religiös zu erziehen. Dem Verlangen ihrer Stiefmutter nach trat sie als Sechzehnjährige bei den Karmeliterinnen ein. Im Kloster kämpfte sie zusammen mit anderen Schwestern gegen ihre Angst. Als alle Karmeliterinnen sich zu dem Opfermartyrium vorbereiteten und den letzten Weiheakt während der heiligen Messe sprachen, flüchtete Blanche aus dem Kloster und stürzte sich in das Chaos der schrecklichen Masse. Ungeachtet ihrer Furcht blieb Blanche bis zur letzten Stunde ihrer Religion treu. Am Ende besiegte sie ihre Furcht und begegnete singend dem Todesengel.

b/. Grundgedanken der Novelle.

In der Novelle "Die Letzte am Schafott" hebt die Dichterin das Problem der Furcht hervor und unterstreicht damit die Worte der Heiligen Schrift: " das Schwache auf Seiten Gottes ist stärker als die Menschen" / 1.Kor.1,20./. Mit diesem Buche zeigt uns die Verfasserin, dass der Mensch sein psychophysisches Dasein durch die Gnade Gottes und die gute Erziehung überwinden und die höchsten Leistungen erzielen kann. Damit zeigt sie die Würde und Schönheit auch des schwächsten Menschen. Ihr scheint es, dass nur die menschliche Kraft allein zu schwach ist: "Das Menschliche allein genügt nicht, auch nicht das 'schöne Menschliche', für das wir

uns einst miteinander begeisterten - vor der Revolution."

- 1/.

Mit dieser Novelle hob die Verfasserin auch einen anderen Neben-Gedanken, und zwar den Wert des Klosters als einer Erziehungsanstalt, hervor. Die Karmeliterinnen von Compiegne waren die ganze furchtbare Zeit hindurch in einer enthusiastischen Stimmung und bereiteten sich vor, dem Schrecklichsten zu begegnen. Ausser Blanche litt hier niemand an der Furcht: "O meine Mutter, beglückwünschen Sie mich und uns! Beglückwünschen Sie dieses Land und seinen Thron! Seine Majestät will uns zu einem Sühnewerk zulassen, dass wir uns nichtträumen liessen: man drohte mir mit dem Martyrium!" - 2/.

Die Nonnen opferten dem Allmächtigen ihren guten Willen und für das Vaterland ihre besten Herzensgaben: "Frankreich wird nicht gerettet werden durch den Eifer seiner Politiker, sondern durch die Gebete und Opfer seiner Opferseelen: heute ist die grosse Stunde des Karmel." - 3/.

Als dritten Gedanken dieses Buches können wir die Erziehungsidee hervorheben. Am Anfange des Buches unterstreicht die Schriftstellerin selbst diesen Gedanken: "Sie haben, teuerste Freudin, in Ihrem Schreiben an mich mit Recht die ausserordentliche Stärke hervor..." - 4/. Uns freut die Gestalt der Blanche, die sich immer ihre Furcht zu überwinden strebt, ihr Misserfolg und zuletzt ihr Erfolg, uns freut die enthusiastische Stimmung von Marie de L'Incarnation in den schrecklichsten Stunden, es ist schön den ernsten Geisteszustand der Priorin Madame Lidoine zu verfolgen. Herzlich ist auch die belehrende Episode von dem Fräulein von Sonbruel, die für ih-

-
1. "Die Letzte am Schafott" - S.133.
 2. ? " - S.54.
 3. " " - S.59 & 60.
 4. " " - S.7.

rem Vater stirbt. Am meisten ergreift uns die Opfersszene der Karmeliterinnen, die singend die Guillotine bestiegen.

Viertens. Die Schwäche Blanches symbolisiert die Schwäche von ganz Frankreich in der Revolutionzeit: "War dieses Mädchen in diesem Augenblick das gemarterte Frankreich selbst, das man zwang, das Blut seiner eigenen Kinder zu trinken?" - 1/. Die Masse der Revolutionäre quälte das schwache Mädchen, mordete die besten, willenskräftigen Menschen, marterte ihr armes Land. Blanche war schwach wie Frankreich schwach war.

Die im Hintergrund dargestellte Revolution belehrt uns, dass eine Reform, durch eine Revolution durchgeführt, zu viel kostet und nichts Gutes bringt.

c/. Architechtonik der Novelle.

Die ganze Novelle lässt Gertrud von le Fort dem Herrn von Villeroi für eine Emigrantin, einer guten Freundin, erzählen. Der Herr von Villeroi bestätigt, dass er die Ereignisse selbst gesehen, manches von der Novizen-meisterin Marie de L' Incarnation gehört, und einiges in den Aufzeichnungen der Priorin Madame Lidoine gelesen habe.

Die Schriftstellerin beginnt die Novelle mit der Unterhaltung des Herrn von Villeroi mit seiner Freundin. Weiter macht sie uns mit den Eltern der Helden und mit dem unglücklichen Erbe Blanches bekannt. Hier fängt die Intrige der Novelle an. Darauf zeichnet die Dichterin das Wachsen der Revolution und in drei Episoden stellt sie die Lage Blanches im Karmeliterinnenkloster dar.

1/."Die Letzte am Schafott" - S. 104

In der ersten Episode sehen wir Blanche in Noviziat. In dieser Zeit erzieht sie die Novizenmeisterin Marie de l' Incarnation. Diese benutzt die besten Mittel, um die Furchsamkeit ihrer Schülerin zu überwinden. Trotzdem gelingt es ihr nicht. Blanche konnte sich nicht vorstellen, wie Gott einer so guten Priorin wie Croissy einen so furchtbaren Tod zugelassen hatte. Sie dachte in ihrer Postulatzeit ähnlich wie ihr Vater, dass das Leben im Kloster viel sicherer sei als in der Welt draussen. Die Novizenmeisterin charakterisierte ihren damaligen Zustand mit folgenden Worten: "Dieses arme Kind ruhrt mich, denn wirklich, es hat sich in die Mauern des Karmel eingekuschelt wie ein Vögelchen im Nest!.. es gibt Tausende solcher kleinen Frömmigkeiten, es gibt Hunderte solcher winzigen Flämmchen." Jeden Tag brennen ihrer unzählige vor den Altären von Paris, und weitere unzählige werden von den Stürmen des Lebens verblasen. Solche Flämmchen versetzt man nicht in den Karmel!" - 1/.

In der zweiten Episode spricht man von Blanche als einer Novize. Nach der Einkleidung war sie ausserordentlich zufrieden und fröhlich. Während eines Besuches der Regierungskommission zeigte sich wieder bei Blanche eine grosse Angst. Der Konvent des Klosters erklärte sich es als einen Nervenschock.

Bald nachher wurde mitgeteilt, dass die Staatsregierung nicht nur den Eintritt in ein Kloster, sondern auch die Einkleidung neuer Novizen und die Ablegung der Ewigen Gelübde verboten habe. Nicht lange

1. "Die Letzte am Schafott" - S.38.

darauf passierte Blanche ein Unglück. Ihren Händen entfiel le petit Roi und ihm sprang das Köpfchen ab. Von nun an begann die Novizenmesterin zu denken, dass sie keinen guten Willen mehr habe und teilte es der Priorin mit. Die Barmherzigkeit der Priorin aber liess Blanche noch weiter im Kloster bleiben, bis sie selbst während des Weiheaktes dieses verliess. Das ist die dritte Episode der Novelle.

Der Höhepunkt und die Auflösung der Intrige ist die heldenhafte Haltung und der schreckliche Tod Blanches auf ~~in~~ der Place de la Revolution.

Zwischen diesen Episoden stellt die Schriftstellerin noch andere dar, und zwar, von der Novizenmeisterin Marie de L' Incarnation, von der Priorin Lidoine, von dem heldenhaften Fräulein von Sombreul usw.

Am Ende der Novelle zeichnet sie wieder, wie am Anfang, die Unterhaltung des Herrn von Villeroi mit seiner Freundin.

Die ganze Novelle hat sie in Erzählungsform eingekleidet. An den wichtigsten Stellen benutzt sie das Zwiegespräch.

Als wichtigstes Kunstmittel benutzt die Schriftstellerin den Gegensatz. Sie schildert das Kloster von Compiègne als eine Charakterschule, wo sie die Nonnen als Individuen zeigt. Diese Friedens- Ruheinsel stellt sie in das Chaos der Revolution, wo die antilatalose und verachtungslose Masse herrscht.

Die wichtigsten Gestalten der Novelle sind ebenfalls gegensätzlich dargestellt. Blanche de la Force ist schwach, furchtsam und willenlos. Sie fürchtete sich vor dem Tode und trotzdem muss sie sterben. Marie de L' Incarnation ist stark und mutig, sie sehnt sich nach dem Martyretode und dessen ungeachtet muss sie allein im Leben zurückbleiben.

d/. Der Hintergrund der Novelle.

Als Hintergrund dieser Novelle nahm unsere Dichterin die Stadt Paris zur Zeit der Französischen Revolution. Sie gibt ein interessantes und schönes Bild des Umschwunges: "Es war niemand mehr da wie ein einziges, wildes, von seiner eigenen Todesangst erdrücktes, massenhaftes menschliches Ungeheuer: das unter der scheinbar so festen der gesitteten & Gewohnheit hervorgebrochene, ewig im Hintergrund der Dinge schlumernde Chaos." - 1/. T.Kampmann erklärt und ergänzt noch diese Definition: "Revolution ist Angst. Ist die Angst des Menschen, dem der Boden seiner Welt unter den Füßen absinkt, ist die Angst des Menschen, der sich aus seiner bisherigen Ordnung ins grosse Ungewisse gestossen fühlt." - 2/.

Als Hintergrund zeichnet sie die immer weiter umsichtgreifende Revolution. Sie zeigt uns die beständig steigernden Begierden der Revolutionäre, und zwar, die Verfolgung und die Verachtung der Kirche und schliesslich das schreckliche & Chaos ~~und die Angst~~ mit alldem furchtbarem Hasse und dem ewigen Morden.

Auf dem Grunde der Revolution liegt das Chaos und die Angst. In der Seele Blanches gibt es auch keinen festen Grund. Es fehlt Blanche an Festigkeit: "In ihrer Angst befindet sich viel chaotisches."

Dieser Hintergrund hebt den Hauptgedanken des Werkes deutlich hervor.

5/. Negative Seite der Novelle.

Die negative Seite der Novelle ist der häufige Ge-

1/ "Die Letzte am Schafott" - S.13.

2/. Kampmann T."Gertrud von le Fort" - S.35 - 36.

brauch von subjektiven Bemerkungen Philosophiren und Bemer-
kungen des Herrn von Villeroi sind verdriesslich; ZB: "(die-
ser von Ihnen so tief verachteten - ah, meine Liebe, wir ha-
ben gelernt, sie wiederum zu achten!)" - 1/. "(bedenken Sie,
Liebe, diese nur an lautlose Frauensandalen gewöhnten Gän-
ge!" - 2/, "Bemerken Sie, meine Freundin, hier die leichte
Veränderung von der Haltung der blossen Bereitschaft zum
offenen Wunsch? und nun, meine Liebe, verstehen Sie, glaube
ich, auch Madame Lidoines Schwerfälligkeit gegenüber der Be-
geisterung ihrer Tochter." - 3/.

2/. Roman " Papst aus dem Ghetto ".

a/. Inhalt des Romans.

Der Hauptgedanke des Romans ist die Darstellung des Reiches Christi auf der Erde nach dem Tode Christi. Das ist die Geschichte der streitenden Kirche. Die Dichterin zeigt sie uns umbraust vom Judentum und Heidentum. Auf der Szene lässt sie nicht nur die einzelnen Personen, sondern auch die Massen auftreten, die diese Nationen und ihre Anschauungen vertreten.

Die Römer dieser Zeit verfolgten die Juden. Sie glaubten, dass diese an Erdbeben schuld waren. Darum wurden sie gesteinigt, verstoßen und verachtet.

Die Schriftstellerin zeichnet uns das Leben der jüdischen Familie Chanoch ben Esra, die von dem Papst während der Prozession gerettet wurde. Chanoch ben Esra erzeugte dem Papst seine Dankbarkeit und dadurch fand seine Familie den Weg zur Kirche. Diese Familie beschloss, sich an der Kirche für

1/. "Die Letzte am Schafott" - S.85.

2/. " " " - S.45.

3/. " " " - S.63.

die Verfolgung ihres Volkes zu rächen,sie zu zerstören und ihre Macht zu zeigen.Dazu benutzte sie alle ihre Fähigkeiten,dem opferte sie ihre Freuden und ihre Güter.

Petrus Leonis,der Enkel Chanoch ben Esra,lässt sich nur zu diesem Zwecke taufen,trennt sich von seiner geliebten Gattin,um den Racheplan auszuführen.Seine Schlaueit verstand es gut,seine Rache zu verbergen.Er gab sich für einen guten Christen und einen ehrlichen Capitan aus.Im geheimen aber bereitete er die Rache vor.Die alte Rachel erklärte beständig seinem Sohne,dem jungen Petrus Leonis, das Unglück seines Volkes.Es gelang ihr die Christen zu erwecken, die das Volk Israel verfolgt hatten:"Wenn nun die ~~Rache~~ Reihe Brot zu verteilen an den kleinen Petrus kam,so gab er immer zuerst den armen Judenkindern." - 1/. Von Stufe zu Stufe stieg er in der kirchlichen Hierarchie, bis er schliesslich Papst wurde.Nun zeigten sich seine grossen Rachepläne.Der junge Petrus Leonis wurde der Anlass des grossen Schismas.

In Rom,an den beiden Tiberufern,lag eine kleine Judenstadt.Das war das Ghetto,aus dem dieser schismatische Papst Anaklet II. stammte.

In diesem Ghetto schmiedete Mirjam,die Mutter des jungen Petrus Leonis,die Pläne,wie sie ihren Sohn zu den Juden zurückbringen könne.Mirjam besass eine blonde Tochter Trophäa,die nach einer Prophezeiung die Erretterin ihres Bruders und die Rächerin der Kirche sein sollte.Aber die Hoffnung Mirjams ging nicht in Erfühlung.Trophäa kam von Frangipanis Schwert um,ihr Sohn kehrte nicht zurück und sie selbst starb vor Kummer auf der Strasse.Gut stellt T.Kampmann die Hoffnungslosigkeit der jüdischen

1/. "Der Papst aus dem Ghetto" - S.70.

Weltanschauung dar: "Bis ans Ende dieses Aons steht die Synagoge mit gesenktem Haupte, mit verschleierten Augen und vielfach gebrochenem Speer." - 1/. "Ach, Rabbi Elchanan, ich sehe keine Krone und keine Flügel mehr. Um mich ist nichts denn Nacht." - 2/. Trophaas Blindheit und diese Worte über die Nacht sind symbolisch für die jüdische Weltanschauung.

In dieser Zeit war der Beschützer der Kirche Christi unmündig und seine Vertreter waren römische Capitane. Besonders tritt die Familie der Capitane Frangipani hervor. Das waren die unfrommen, weltlichen H̄errscher, die nur ihren Vorteil zu erreichen strebten. Manchmal standen sie zu Petrus Leonis/ mit den Juden /, weil dieser reich und mächtig war, manchmal kämpften sie gegen ihn mit Schwertern, manchmal mit Schlangen, d.h., sie verbreiteten unter das Volk Gerüchte.

Zwischen diesen Parteien stand die Kirche Christi. Sie blieb auch im Kampfe zwischen dem blonden und schwarzen Blut vorsichtig, barmherzig und kämpfte doch für ihre Ziele. "Heiliger Vater, nun erkenne ich, dass die Kirche Christi nicht von dieser Welt ist, denn siehe, wir schiffen zwischen lauter Heiden und Juden, also dass keiner zu verstehen vermag, was wir meinen!" Der Heilige Vater: „Ja, mein Bruder, um dieser beiden willen ist Christus gestorben!“ - 3/. Das sind die Worte des Papstes Paschalis II. Der Papst sprach zu dem Juden auch in der Zeit, als die kirchliche Kasse ganz leer war: "Chanoch, du hast eine dankbare Seele, und dies ist selten auf Erdem. So wahr mir Gott in meinem schweren Amt gnädig beistehen möge, es wäre mir lieber gewesen, du hättest mir deine Seele gebracht als diesen Beu-

1/. Käymann T., "Gertrud von le Fort" - S.2L.

2/ "Der Papst aus dem Ghetto" - S.273.

3/. " " - S.205.

tel." - 1/.

Umgeachtet grosser Drohungen kämpften Päpste gegen Simonie und Investitur. Die ganze päpstliche Geschichtte kann man mit diesen Gregors VII. Worten zusammenfassen: "Weil ich die Gerechtigkeit geliebt und das Unrecht gehasst habe, darum sterbe ich in der Verbanung. Er hätte aber auch sagen können. Darum trage ich die Dornenkrone meines Herrn." - 2/.

Das Wort des Heiligen Vaters Paschalis II. - "Gerechtigkeit ist nur in der Hölle; im Himmel ist Gnade, und auf Erden ist das Kreuz.", hielt die Vertreter der Kirche auch in der traurigsten Zeit des grossen Schismas aufrecht. Sie wussten, dass das grösste Unglück der Welt die höchste Freude bringen musste. "O felix culpa" - 3/.

b/. Komposition des Buches.

Am Anfang des Romanes zeigt uns die Schriftstellerin die damalige Lage der Juden, der römischen Capitane und der Heiligen Kirche. Später beginnt sie die Handlung des Romans darzustellen. Die Exposition der Handlung ist die Beschreibung der Bekehrung und die Taufe des Juden Petrus Leoni. Nachher erzählt sie abwechselnd von der jüdischen Stadt am Tiberufer, von den Capitanen, von den Päpsten und ihren Kämpfen für die Wahrheit. Sie zeichnet die damalige politische Lage. Die höchste Stufe der Handlung ist der Tod der Trophäa und das Vorhaben des jungen Petrus Leoni sein Ziel weiter zu verfolgen.

Das Zeit- und Ortskolorit und viele Personen des Romans sind historische Erscheinungen aus dem 12. Jahrhundert.

Die ganze Handlung geschieht in der Ewigen Stadt:

1/ "Der Papst um dem ghetto" - S. 15
2/ : " " - S. 39
3/ : " " - S. 55

"O Roma,einst warst du Haupt und zugleich Krone dieser Erde,und heute bist du ein Raub der wilden Barbaren und der gierigen Wechsler!Wir aber wollen dein Raub sein: Königin Roma,Mutter Roma,Braut Roma!Roma,die nicht sterben kann,lass uns für dich sterben,lass uns für dich leben!" - 1/.

In der Schilderung der Epoche beschreibt sie die Verfolgung der Juden,die Kämpfe der Päpste gegen Investitur und Simonie und die grausamen Kreuzzüge.Sehr schön gelingt es ihr,die Szene der Beweinung Jerusalems zu beschreiben.

Als Mittel der Charakteristik und Darstellung braucht sie Vergleiche,Symbole,Gegensätze und Teilbilder,zB:"Rabbi Elchanans Nase,so haben wir gesagt,war ~~gleich~~ gleich einer edlen Klinge aus Damaskus,des fremden Nasen aber war gleich dem scharfen Schnabel eines Geiers.Rabbi Elchanans Antlitz war zerwühlt gleich einem Schlachtfeld,das Antlitz des Fremden aber zerwühlt gleich einer Richstätte.Rabbi Elchanans Augen waren wie zwei verlöschende Fakeln,aber des Fremden Augen waren wie loderndes Pech..." - 2/.

Die wichtigsten Stellen beschreibt sie lyrisch und betont sie manchmal durch Zwiegespräche.- 3/.

In diesem Roman gibt es viele nebensächliche Kleinigkeiten,die der Entwicklung und der Einheit der Handlung stören,zB - 4/.

Es gibt auch unpsychologische Kleinigkeiten,zB:
Das häufige Weinen der beiden Frangipani:"Darauf Cen-

-
1/.	"Der Papst aus dem Ghetto"	- S.177.
2/.	"	- S.269.
3/.	"	- S.315.
4/.	"	- S.263.

zius und Leo: „Jacoba,wir können nicht lügen!“ Sie: „Als dann müsstet ihr eben Roma verraten.“ Also fingen sie beide an bitterlich zu weinen...“ - 1/.

c/. Die wichtigsten Charaktere des Werkes.

Die Dichterin führt viele Personen in den Roman ein. Der Roman aber stützt sich nicht auf die Bedeutung der einzelnen Charaktere, sondern auf die Stände und die Weltanschauungen verschiedener Gruppen. In dem Roman bemerken wir drei Stände mit ihren Anschauungen, und zwar, das Judentum, das Heidentum und den Katholizismus.

Die Ideologie des Judentums ist fast bei allen Personen gleich stark. Hoffnungslosigkeit zeigt sich sehr selten. Mirjam und Rachel haben grosses Vertrauen auf ihre Ideologie und warten auf den Messias. Mirjam ist ein sympathischer und schön ausführter Charakter. Sehr schöne Stellen des Romans sind die Erziehungs- und Gebetszenen von Mirjam. Sie lehrt ihre blinde Tochter Tropfää die Psalmen Davids, Geschichten und Gesänge ihres Volkes. Mirjams Charakter stellt uns das Leiden der Mutter dar, der der Sohn verlorengegangen ist.

Die zweite Eigenschaft der Juden ist, dass sie ungeachtet aller Hindernisse, mit Hilfe ihren Geschicklichkeit zum Ziel zu kommen suchen. Als solche Charaktere sind die beiden Pier Leonis', Rachel und Mirjam. Mirjam tröstet sich: „Und dennoch bleibe ich stets bei dir, denn du hälst mich bei meiner rechten Hand. Wenn mir gleich Leib und Seele verschwachten, so bist du Gott allezeit.“ - 2/.

1/ "Der Papst aus dem Ghetto" - S.256

2/. " " - S.386.

Das charakterlose Heidentum verkörpern Johānes, Leo, Cenzius Frangipanis und die schlangenähnliche Jacoba.

Die streitende Kirche vertreten die Heiligen Väter, Kardinäle und die Wahrsagerin Frau Suso.

In diesem Romane sind die am besten gelungenen Charaktere die des alten Pier Leoni, Mitjam und Trophaa.

z. Legende "Das Reich des Kindes".

a/. Inhaltsangabe.

Der letzte Karolinger Karl der Dritte wurde vom Throne abgesetzt. Seine Stelle nahm Arnulf von Karantanien ein, der Frau Uta heiratete. Der Weissagung nach sollte Arnulf von seinem Sohne vom Throne gestossen werden. Darum fürchtete er seine Familie. Nach der Geburt seines Sohnes wurde er machtlos und starb bald. Nach König Arnulfs Tode stritten die Grossen um die Vormundschaft und liess das Reich von den Hunnen vernichten. Bald nachher starb Arnulfs Sohn. Weiter herrschte Konrad, der von Uta gesegnet wurde.

b/. Die wichtigsten Gedanken und Charaktere.

Der Charakter Karl III., welcher der Dicke genannt wurde, zeigt uns, dass man mit gutem Willen allein das Reich nicht regieren kann. Karl III. war ein gutherziger und selbstloser Mann, aber ohne Energie: "Ich bin bereit vom Throne herabzusteigen" ... der Erzkanzler: „Herr, Ihr dürft nicht vom Thron absteigen, lieber

noch sollen sie Euch herunterstossen, alsdann fällt der Fluch dieser Stunde auf den Markgrafen und nicht auf Euch. Der Kaiser: „Aber ich will nicht, dass er auf Margraten fällt! Der Marggraf soll reine Hände behalten, denn er soll das Reich retten!“ - 1/. Karl III. verkörpert Willenlosigkeit und Schwäche.

Ganz anders Arnulf von Karantanien. Er war mutig und vertraute auf seinen Verstand. Deshalb trennte er sich Tag und Nacht nicht von seinem Schwerte: „König Arnulf war ein grosser König des Schwertes.“ - 2/. Der Rationalismus des Königs Arnulf hatte keinen festen Grund. Ein schrecklicher Traum und eine ihm nichts gutes verheissende Weissagung lähmte seine Kräfte.

Die sagenhafte Figur Utas stellt das Ideal der Frau dar. Die gute Eigenschaften der Frau, die in dem Buche „Die ewige Frau“ gezeichnet sind, treffen wir in Utas Persönlichkeit. Uta ist frömm, willenskräftig, barmherzig, eifrig und still. Sie war die Mitarbeiterin ihres Mannes in der Regierung des Reiches. Die Gestalt Utas zeigt, dass die Königin die Mutter des Reiches sein soll; sie soll ein gutes Beispiel geben: „Frau Königin, ich habe einmal gemeint, Ihr sollet die Mutter aller unserer Könige werden.“

- 3/.

Dieses Buch zeigt auch die tiefe Vaterlandsliebe der Dichterin. Sie vergleicht ihres Reiches Dasein mit dem Leben Jesu Christi. Ein kurzer Auszug: „Unser Heiland Jesus Christus da er zur Menschheit geboren ward, da ward er geboren in der Erniedrigung und in der Verborgenheit

1/. „Das Reich des Kindes“ - S.8.

2/. " " " - S.32.

3/. " " " - S.55.

und in der Mitternachtsstunde; und alles auf dieser Erde, das zu seinem Reiche gehört - es steige auf zur Höchsten Herrlichkeit - das wird geboren gleich ihm. Also ist auch geboren worden das Reich der Deutschen, welches genannt wird unter den Völkern das Heilige Reich. Und also wird es wieder geboren werden, wenn die Zeit erfüllt ist, welche Gott gefällt. Das walte sein ew'ges Erbarmen." -1/.

c/. Komposition der Legende.

Der Gegenstand dieser Legende ist wie der des Romans "Papst aus dem Ghetto" historisch und mit ihm verwandt. Im "Papst aus dem Ghetto" geht die Handlung in der kirchlichen Sphäre vor sich, hier aber kreist alles um das Reich in der Karolingischen Zeit. Die Könige Karl der Dicke und Arnulf von Kärnten sind historische Personen. Die Königin Uta ist der Typische Name der Mütter in der deutschen Heldensage.

Die Dichtungselemente bindet die Schriftstellerin chronologisch und ursächlich zusammen. Den Charakter der Legende unterschreicht sie mit sagenhaften Elementen, dazu braucht sie Ausdrücke aus der Heiligen Schrift, und ausserdem führt sie mystische Personen, wie die Wahrsagerin Glismuada und den Sänger von jenseits des Todes, ein.

4/. Erzählung "Die Magdeburgische Hochzeit".

a/. Inhaltsangabe.

Der Gegenstand dieses Romans sind die Erlebnisse des Brautpaars Willigis Ahlemann und der Jungfrau Erd-

1/. "Das Reich des Kindes" - S.3.

muth Plögen. In dem Abschnitt, der den Jungfrauenabend schil-
dert, spricht man von der Vorbereitung des Brautpaars zur
Hochzeit, von den Sitten des Jungfrauenabends und stellt
die Lage des protestantischen Magdeburg dar, wo Prediger
Doktor Reinhart Bake den Glauben hütet. Die Magdeburger
kämpfen für die Freiheit der Stadt und für den Glauben.
Die protestantischen Schweden drängten sich in die Stadt.
Die Bewohner der Stadt mussten entweder den Glauben oder im
Reich wählen. Willigis Ahlemann eilte aus der Kirche zu
den kaiserlichen Papisten zur Beratung. Erdmuth wurde we-
gen seines Benehmes erniedrigt und sagte anstatt "die Lie-
be vermag alles" - "der Stolz vermag alles". Das protestan-
tische Magdeburg entscheidet sich, für die Freiheit und für
den Glauben zu kämpfen.

Im dem Abschnitt über den Ehrentanz sehen wir das
rebellierende Magdeburg. Willigis kehrt vom Generallisimus
zurück. Die Magdeburger wollen ihn nicht mehr in die Stadt
hineinlassen. Willigis sehnt sich nach seiner Braut. Vor ei-
ner Wachterin erfahrt er, dass Erdmuth hochzeitlich geklei-
det in dem Rathause tanzt. Willigis liebte seine Braut und
drängte sich in das Rathaus. Aber er wird geschlagen und
verlässt mit grossen Schmerzen die Stadt und eilt zum Ge-
nerallisimus zurück.

In dem Abschnitt "Das Brautgemach" ist das Trium-
pfierende Magdeburg nach vielen Kämpfen in den Händen des
Generallisimus. Willigis brachte Erdmuttaus dem brennenden
Haus und wurde von Bake mit ihr getraut.

b/. Ideen.

In diesem Buche werden die Kämpfe des Protestantis-
mus gegen den Katholizismus dargestellt. Die Magdeburger wa-

ren Protestantenten und kämpften ^{für} Freiheit und Glauben. Die Stadt wurde von den Katholiken genommen, der wichtigste protestantische Kämpfer überlegte sich und drückte sich so aus: "Und nun verwandeln sich plötzlich alle Dinge: wo eben noch die grosse Erfüllungsstätte einer unermesslichen gemeinsamen Schuld der Christenheit für immer trennte - , da war nun das zerstörte Magdeburg als Hügel Golgotha, wo die ganze Christenheit vereinigt wurde: ,Crucifixus etiam pro nobis:sub Pontio Pilato passus et sepultus est. " - 1/.

Als zweiten Gedanken hebt die Dichterin das Liebesproblem hervor. Die wirkliche Liebe wurde auch durch die verschiedensten Hindernissen nicht ausgelöscht. Dieses Problem entwickelt sich im Verhältniss zwischen Willigis und Erdmuth.

Mit diesem Liebesproblem geht das Problem der verachteten Liebe einher. Die verachtete Liebe, besonders bei den Frauen, ist rachedurstig. Die Liebende Frau aber ist die Erquikerin und die Stärkerin ihres Mannes, zum Beispiel, Frau Bake und Jungfrau Erdmuth.

c/. Komposition der Erzählung.

Das ganze Buch umfasst sechzig Episoden. Eine Episode ist von der anderen klar getrennt.

Den Gegenstand dieses Werkes nahm unsere Dichterin aus dem dreizeigjährigen Kriege. Fast die ganze Handlung geschieht ^{für} in Magdeburg. Die Schriftstellerin schildert die Kämpfe für Freiheit und Glauben und den

1/."Die Magdeburgische Hochzeit" - S.345.

seelischen Zustand des Brautpaars Willigis und Erdmuth.
Diese beide Erscheinungen stellt sie immer parallel und vergleichend dar.

Zur Charakterisierung der Epoche beschreibt sie verschiedene magdeburgische Sitten, zB: den Jungfrauenabend, die Mitgift der Jungfrau in Magdeburg, die Magdeburgische Uhr, die für die Geborenen und Sterbenden schlägt.

In dem Werke finden wir einige mystische Elemente, zB: der Priester Bäke hört in der Kirche eine seltsame Stimme, vor dem Unglück der Stadt ^{erlöschend} in der Domkirche ~~entzünden~~ ~~entzünden~~ alle Lichter, die Steine auf dem Markt vor dem Rathaus schwitzen Blut und man beschreibt einen bedeutungsvollen Traum Erdmuths.

Kleine Naturbilder unterstreichen überall in diesem Buch die gesamte Stimmung.

Die wichtigsten Stellen der Erzählung betont die Dichterin mit Zwiegesprächen und Allegorien; sie erlaubt sich lyrische Monologe und benutzt Wiederholung der Wörter. In diesem Buche führt sie uns eine dramatische Episode vor: Der Einbruch Willigis in das Rathaus, wo seine Braut mit anderen tanzt.

III.

Das philosophische Epos.

Der Philosoph ist ein Wahrheitssucher. In dem Buch "Das Schweißtuch der Veronika" sucht die Heldin des Buches die Wahrheit.

1/. Die Grundgedanken des Romans.

Eine Hauptgedanke dieses Buches ist die Wirkung der heiligmachenden Gnade, dabei wird junge Veronika als Wahrheitssucherin gezeichnet. Auf die eine Seite stellt die Dichterin das moderne Heidentum, das die Grossmutter und der Dichter Enzio vertreten, auf die andere das oberflächliche Christentum der Tante Edelgard und schliesslich den wahren Katholizismus in der Gestalt der Jeanette.

Die geschilderten Weltanschauungen vertreten die schon genannten Personen.

a/. Das Heidentum in den Gestalten der Grossmutter und des Dichters Enzio.

Die Welt der Grossmutter ist von der Dichterin mit grosser Sympathie gestaltet worden. T. Kampmann äussert sich darüber: "Der Glanz einer wundersam beschwingten Sprache ist in solcher Fülle über diese Grossmutter gebreitet, dass man sagen darf, die neuere deutsche Literatur besitze keine Gestalt, die ähnlich glorioser Weise modernes Heidentum repräsentiert." - 1/.

Die Grossmutter unterstreicht in ihrem ganzen Leben den Wert des Individualismus: "Wir besitzen das Ganze immer nur in der Vollendung des Einzelnen" oder "Im Anfang war das Königreich des grossen und edlen Menschen." 2/.

Das ist ihre Sehnsucht, ihre Ideologie und ein guter

1/. Kampmann T., Gertrud von le Fort" - S.

2/. "Das Schweißtuch der Veronika" - S. 73 und 23.

Weg zur grossen Persönlichkeit.Ihre anziehende Sei-
te sind ihre guten Eigenschaften,die sie auf das Höch-
ste entwickelt hat.Ihr Lebensziel war die Kunst und
ihre eigene Persönlichkeit.In der Kunst vertiefte und
tauchte sie unter,gab ihr ihre ganze Liebe und das gan-
ze Leben.Sie lehrte das auch alle andere und besonders
ihr Lieblings-kind Veronika:"Mein Kind,wohin du ein-
mal gehst - gehe ganz." - 1/.

Ihre Bemühungen gaben ihr eine gute Bildung
und einen guten Kunstgeschmack.Sie wurde darum von
Gelehrten und Künstlern gesucht und geliebt:"Über-
haupt wurde man sich erst auf den gemeinsamen Wan-
derungen durch Rom ganz darüber klar,was für eine wun-
derbare Frau meine Grossmutter eigentlich war. Die ver-
knochersten Archäologen wurden an ihrer Seite leben-
dig und sonnten sich mit Behagen in ihrem klugen Lä-
cheln.Die brummigsten Kustoden warteten geduldig,wenn
sie die Zeit,wo die Galerie geschlossen werden sollte,
ein wenig überschritt;die grossen und kleinen Wege-
lagerer von Bettlern aber,die den Fremden an der Spa-
nischen Treppe auflauern - an dieser herrlichen Trep-
pe wie aus Meerschaum und Musik. - verwandelten sich,
wenn meine Grossmutter mit ihren scherzte,in zier-
liche Kavaliere und nahmen auf ein freundliches Wort
von ihr hin mit fabelhaften Gesten davon Abstand,uns ~~ihr~~
ihre schrecklichen Ansichtskarten und Mosaiken aufzu-
drängen.Ja,ich war überzeugt,dass wir selbst auf dem
berüchtigten"Trödelmarkt",wo doch alle Fremden betro-
gen werden,die schönsten und altertümlichsten Gegen-

1/."Das Schweißstuch der Veronika " - S.296.

stande halb geschenkt bekamen, nicht weil ~~wir~~ darum gehandelt hatten, sondern weil sich selbst die abgefeimten Händler freuten, wenn sie meiner Grossmutter etwas verkaufen konnten." - 1/.

Die Gestalt der Grossmutter ist eine starke und aristokratische Persönlichkeit. Das bezeugt auch T.Kampmann mit den Worten: "die Aristokratin bis in die Fingerspitzen, der Einzelne alles bedeutet, die starke Persönlichkeit." -2/.

Der Dichter Enzio und Veronika beneideten einander und rangen um ihre Liebe und ihre Sympathie.

Ihre Mitleid und ihre Menschenliebe erreichten einen hohen Grad. Um das zu beweisen genügt es eine Episode von ihrer Liebe zum Vater des Dichters Enzio zu lesen. Die Grossmutter fühlte eine grosse Neigung und eine tiefe Liebe zu dem schon genannten und verheirateten Manne. Sie wusste, dass ihre Liebe das andere Leben vernichten musste und darum verneinte sie dieses Gefühl. In ihrer Ideologie war ein solches Opfer fast ein Wunder.

Dieses reiche Leben vermochte aber nicht die tiefessten Lebensfragen zu beantworten, weil sie ihre Ideologie nur auf natürlichen Grund gestellt hatte. In der letzten Stunde ihres Lebens reichte sie ihren Blick nach dem Pantheon, das Symbol der Kunst. Sie starb und bemerkte nicht, dass ein Kreuz/die Erlösung der Welt/ schon lange auf ihm gestanden hatte. Nur darum ging sie in die dunkle Ungewissheit hinaus. das ist die Schwäche ihrer Ideologie. Kurz und richtig fasste T.Kampmann ihre Lebensprinzipien zusammen:

1/."Das Schweistuch der Veronika" - S.20 - 2L.

2/.Kampmann T., Gertrud von le Fort - S.

"Ihr Lebensgesetz ist das Gesetz der Form" - 1/. Oder E.Przywara S.J.¹ "In der Grossmutter die überwältigende Grösse der innergeschöpflich geschlossenen antiken Roma aeterna, das Stephan George - Heidentum unserer Zeit." - 2/.

Die Weltanschauung der Grossmutter ist die Ideologie, die sich nur auf das Diesseits stützt.

Die Ideologie des Dichters Enzio war nur eine Nuance des Heidentums. Die Grossmutter war immer ruhe-voll und kannte keine Sehnsucht. Ganz umgekehrt war es mit Enzio, obschon sie beide viel Gemeinsames hatten. Er fühlte oft sowohl Unruhe als auch ^lSensucht und ein Chaos: "Mein Gott, ja, dieses Verlassenheitsgefühl ist merkwürdig." - 3/. Er wünschte, dass es Religion ^lgäbe, sie sollte aber aus der eigenen Zeit herausgeboren werden. Er hatte eine gewisse Abneigung gegen das Christentum. Gut definiert T.Kampmann den religiösen Zustand der Grossmutter und Enzios: "Die Grossmutter kann nicht glauben, Enzio nicht knien." - 4. Zu ihm passte der Spitzname "König", weil er keine Demut besass.

b/. Die Gestalt und Ideologie der Tante Edelgart.

Die Tante Edelgart war die Tochter der Grossmutter. Bei einem Aufenthalt in Rom betrat sie zum erstenmal eine Kirche und empfing dort eine ausserordentliche Gnade. Durch sie empfand Edelgart auf eine unwiderlegbare Weise die unausprechliche göttliche Liebe und Heiligkeit der Kirche Christi. Für diese grosse Gnade verlangte Gott von ihr

1/. Kampmann T., Gertrud von le Fort" - S.10.

2/. "Schönere Zukunft" 1936/1937.

3/. "Das Schweißtuch der Veronika" - S.155.

4/. Kampmann T., "Gertrud von le Fort" - S.13.

völlige Hingabe.Sie aber führchtete dieses Opfer:"Ich habe mich Gott niemals völlig hingegeben...Nicht in bezug auf Charakter und Fähigkeiten,auch nicht in bezug auf meine Geltung unter den Menschen,sondern in bezug auf die Wirklichkeit und Unverlierbarkeit meines innersten Ich." - 1/.Dieser "ustand führte sie zur Katastrophen in ihrem Dasein.Sie verlor ihre Ruhe,verschloss sich und wurde eine sehr unangenehme Person für ihre Umgebung. Darum musste sie sich auch von ihrem Verlobten trennen. Nur wegen ihrer Versteifung musste die junge Veronika so lange ohne ^{die} Kenntnis Gottes irren,nur darum bekam sie ~~die~~ Nervenschock,um darauf die Kirche und das Göttliche zu hassen.In diesem Zustand konnte sich ihr Herz nicht beruhigen.Also wandte sie sich an Ärzte,um sich zu beruhigen.Nur das Gebet und das schöne Beispiel der schon in die Kirche eingetretenen Veronika half ihr die göttliche Gnade zurückzugewinnen.

Ihre Frömmigkeit und ihr religiöses Leben besass keinen festen Grund,obschon sie fastete,betete und altmodische Kleider trug,denn ihre Frömmigkeit scheute sich vor dem Opfer.

Das ist wieder eine andere Ideologie der Roma aeterna.Von dieser Roma aussert E.PrzywaraS.J. fhlgendes: "in Tante Edelgart die Roma aeterna einer eschatologischen religiösen Unbedingtheit,die aber vor den experimentum crucis des Opfers unter die sichtbar - sakrale Kirche scheut und hierin entscheidend sich Gott versagt..." -2/.

Dieser Charakter ist die Darstellung des Sieges der erbarmenden Gnade.

1/."Das Schweißtuch der Veronika " - S.340.

2/.WiedemannA.,Gertrud von le Fort und ihre religiöser Auftrag, "Schönere Zukunft" 1936 -1937,l.Hälften.

c/. Die katholische Weltanschauung in der Gestalt Jeanettens

Jeanette war früher Bonne Veronikas gewesen und wurde später die Helferin der Grossmutter und der Tante Edelgart im Haushalt. Ihre Heirat mit einem talentvollen, aber völlig charakterlosen Mann brachte ihr grosses Unglück. Das ganze Leben musste sie dienen und manchmal sogar für ihren Mann sorgen. Dafür tadelte sie oft die Grossmutter. Sie aber achtete weder auf den Tadel noch auf die Liederlichkeit ihres Mannes und bemühte sich immer um ihn und seine Anliegen. Jeanette war sanft und eifrig für alle. Sie hatte sogar die Mut auch ihrer Herrschaft die Wahrheit zu sagen: "War ich zu hart, Jeanette?", fragte meine Grossmutter, als sich die Tür wieder geschlossen hatte. Jeanette hob ihr verschrumpftes Gesichtchen mit klaren Augen zu der Sprecherin auf, klein und gross standen sie einander gegenüber. „Ja,“ sagte sie ruhig, und ihr Blick schielte hinzuzusetzen: Da ich gefragt werde, muss ich es sagen. " - l.

Von diesem Charakter bemerkt T. Kampmann sehr richtig: "dieser Frau ist das Übernatürliche natürlich ", weil sie sowohl in der Theorie als auch in der Praxis das echte Beispiel einer demütigen und liebevollen Christin war.

d/. Gestalt der barmherzigen Gnade.

In Veronikas Gestalt verkörpert die Schriftstellerin den Hauptgedanken des Buches. Zwischen den schon genannten Weltanschauungen hatte sie das junge Mädchen gestellt, das den Roman in der Ichform erzählt. Veronika stammte aus Deutschland und lebte mit ihrer Grossmutter

l/. "Das Schweißstuch der Veronika" - S.38.

und ihrer Tochter Edelgart. Sie liebte ihre königliche Grossmutter und machte mit ihr viele Ausflüge. Veronika hasste geradezu den Dichter Enzio, der mit der Grossmutter geistige Gespräche führen konnte und Veronikas Meinung nach deshalb ihre Sympathie gewann. Später gewann Veronika auch Enzio zu lieben. Durch diese Persönlichkeiten lernte sie bis auf's kleinigste die Gedankenwelt des Heidentums kennen.

Mit der Tante Edelgart ging es ihr ganz anders. Manchmal liebte Veronika sie, besuchte mit ihr Kirchen und Klöster, manchmal aber tadelte und ärgerte sie ihre Tante: "Tante Edelgart, sagte ich ganz unvermittelt, du wirst mich nie zu deinem Glauben bekehren, ja ich hasse, ich verabscheue deinen Glauben. Und wenn du noch so viel für mich betest, so will ich doch immer nur glauben, was Grossmama und Enzio glauben. Und daran sind nicht jene beiden schuld, sondern du ganz allein. Du bist schuld, wenn ich keine Christin werde, und niemand sonst." - 1/.

In einer Karwoche hatte sie Gelegenheit verschiedene Kirchen in Rom zu besuchen, schöne kirchlichen Zeremonien und herzerschütternde Gesänge zu hören. Das machte auf sie einen tiefen Eindruck. Nach dem Tode ihrer Grossmutter trat sie, von einem Gewitter flüchtend, in eine katholische Kirche ein. Hier geschah das Wunder - sie empfand plötzlich die göttliche Gnade. Von nun an begann sie bei dem Pater Angelo Unterricht im katholischen Glauben zu nehmen, liess sich taufen und wurde eine gute Christin. Nicht lange danach bekehrte sich auch Tante Edelgart, die nach einigen Tagen starb. Nach der Bestattung der Tante

1/. "Das Schweißtuch der Veronika" - S.125.

verliess Veronika die Stadt Rom mit dem schönen Gebet:
"Früge dich tiefer ein, du Bild meines Königs, du, nicht ich,
sollst in meiner Seele leben, in meinem Herzen, in meinem
Antlitz, auf meinen Lippen, du, nicht ich, lebenslang nur du!"
- 1/.

Es war für die unerfahrene Veronika sehr schwer den
rechten Weg in die wahre Roma aeterna zu finden, weil die
Vertreter des ^Weltlichen Roms stark, lieb und interessant
waren. Veronika aber war ein williges Werkzeug des Höch-
sten und zu ihr passten die Worte: "es steht ja eben nicht
so, dass wir uns zu Gott durchkämpfen, sondern Gott kämpft
sich zu uns durch, und zuletzt geschieht alles fast über
uns selbst hinweg." - 2/.

2/. Komposition des Romans.

Die Handlung des Romans ergibt sich im 19. Jahrhundert
in Rom. Den Roman erzählt die Hauptperson Veronika in der
Form der Erinnerung. An den wichtigsten Stellen führt die
Schriftstellerin das Zwiegespräch ein. Am Ende gibt sie das
Beichtbekenntnis der Tante Edelgart. Diese Beichtszene ist
zu monoton und unnatürlich. In dieser Szene werden die
schon am Anfang des Buches ausgeführten Gedanken wiederholt.

Die Episoden fügt die Dichterin chronologisch zusammen
und stellt sie meistens parallel dar.

Die Intrige des Romans entwickelt sie durch die Ge-
staltung der Personen. Die schönsten Gestalten dieses Buches
sind die Grossmutter und Veronika. In der Grossmutter gibt

1/. "Das Schweißtuch der Veronika" - S.356.

2/. " " " - S.300.

sie das klassisches Vorbild des Heidentums. Ausserordentlich gelingt es ihr die Abschiedsszene mit der Stadt Rom und die Sterbensszene der Grossmutter darzustellen: "...da löschte ihre Hand auch schon die kleine Lampe, die neben ihr stand - ihr Blick versank wie ein Stern in der Nacht: es war, als ginge ihre Liebe vor meinen Augen unter. In der matten Dunkelheit erkannte ich noch, wie sich die Silhouette ihres Antlizes dem Pantheon zuwandte. Dieses allein hat ihren letzten Seufzer gehört und ihr im Sterben beigestanden. Wir fanden sie ganz umfangen von seinen Schatten, mitten in der Helligkeit der sternigen Sommernacht, so als habe der grosse, greise Tempel selbst ihr erwürdigtes Haupt verhüllt." - 1/.

In der Darstellung der religiösen Stimmungen verschiedener Personen benutzt sie oft Steigerungen als ein poetisches Mittel, zB. die Grossmutter kennt keine religiösen Gefühle und keine religiösen Fragen interessieren sie. Der Dichter Enzio kennt die Sensucht und liebt es manchmal sich über die Religion mit der Tante zu unterhalten. Die Tante Edelgart steht in dieser Hinsicht noch eine Stufe höher.

In der Gestaltung der Charaktere und überhaupt in der ganzen Handlung des Romans wird von äusseren Geschehnissen nicht viel gesprochen, fast alles ist in der Seelische verlegt.

In dem "Schweisstuch der Veronika" zeichnet die Schriftstellerin nicht viele Personen, sondern strebt dannach die wenigen gut zu entwickeln. Das ist ein Vorzug des

1/."Das Schweisstuch der Veronika" - S.299.

Romans und das dient der Klarheit der Gedanken.

Die am Anfange gegebenen äusseren Bilder entsprechen den seelischen Zuständen der Personen. Das alles erinnert uns an eine Operouvertüre in der die Hauptgedanken den ganzen Handlung durchgeführt sind.

Als Hintergrund dieses Romans hat die Schriftstellerin die Ewige Stadt gewählt. Diese symbolisiert die Ewige Wahrheit. In dem Roman finden wir zwei Rom, und zwar "Das Rom der Welt und das Rom der Gnade" - 1/.

Die Ewige Stadt der Grossmutter ist das künstlerische und historische Rom. Rom ist für den Dichter Enzio ein wenig anders: "Rom ist die vor dem ganzen Erdkreis feierlich ausgesetzte Weltmonstranz. Eine wunderbare Schau beginnt: Licht antwortet Licht und schwingt um das Lichtzentrum. Das Blut der Martyrer im Erdinneren glüht auf, die Verzückung der Heiligen spiegeln sich im All wieder. Myriaden von Gebeten kreisen wie Sonnenfunkeln um das Zentrale Licht. Unirdische Liebe aus Millionen von Herzen, der diamantene Bogen eines unzerbrechlichen Glaubens, die Hände der Barmherzigen, die segnend erhobenen Hände der Kirche: alle diese Widerschein einer ins Irdische ergossenen Götterlichen brechen lichthaft hervor: Rom glüht wie mystische Rose." - 2/.

Das weltliche Rom wird für Veronika nach ihrer Bekehrung zum Rom der Gnade: "Dann beugte ich zu¹ Boden und küsste ihn: ich küsste nicht Steine, sondern ich küsste das heilige Herz der Welt, ich küsste die Stätte, an der sich Himmel und Erde berühren, das Rom Jesu Christi, das unüberwindliche und wahrhaft ewige Rom!" 3/.

1/."Das Schweistuch der Veronika" - S.154.

2/. " " - S.226.

3/. " " - S.356.

Sehr deutlich siet man das biographische Element in der Gestalt der Veronika. Die Schriftstellerin selbst war als junges Mädchen in Rom gewesen und kehrte anders bestimmt zurück. Der Hauptgedanke des Werkes ist das Herzensproblem unserer Dichterin. Sie selbst ist die Wahrheitssucherin Veronika.

IV

Der Stil ihrer epischen Dichtung.

Von ihren poetischen Dichtungsmitteln können wir sagen, dass Wiederholung, rhetorische Frage, Ausruf, Apostroph, Allegorie, Vergleich, Gegensatz und schmückende Beiwort hervortreten.

Wir treffen verschiedener Arten von Wiederholungen an, zB:

1. wiederholt sie dasselbe Wort: "... sein Antlitz weiss, sein Haar weiss, sein Gewand weiss, unter seinen Schultern die weissen Ärmel zweier junger Priester, wie zwei Flügel, darinnen er gleichsam hängend." -1/.

2. wiederholt sie nicht [„]dieselben Wörter, sondern auch die Wörter derselben Wurzel und verbindet Wiederholung mit der Steigerung: "O du allmächtiges Leid! - o du allsiegreiches Leid! O du allbezwingendes Leid!" - 2/.

3. wiederholt sie nicht nur ~~die~~ dieselben Wörter denselben Satz: "Nichts denn Traum - nichts denn Traum - nichts denn Traum! Meine Kinder, meine beiden geliebten Kinder!" - 3/.

1/. "Der Papst aus dem Ghetto" - S.357.

2/. " " " - S.387.

3/. " " " - S.386.

Besonders liebt rhetorische Fragen und Ausrufe.
Mit diesen poetischen Mitteln füllt sie oft ganze Abschnitte: "Lebt nicht auch dieses ärmste Land?" Lebt nicht auch der unglückliche kleine König von Frankreich in aller seiner Qual?" -1/. "O wie gut ist Seine Majestät! Wie gut ist die Ehrwürdige Mutter, wie nachsichtig ist Schwester Marie de L'Incarnation!" -2/_.

Sie verbindet oft Apostrophe mit Wiederholung und Steigerung: "Meine Kinder, es ~~fremde~~ segne euch der Segen Abrahams und Isaaks und Jakobs! Meine Kinder, es erfreue euch der Gott unserer Väter! Meine Kinder, bewahret das Gesetz! Meine Kinder, haltet Treue Israel, eurem Volk" 3/.

In den Büchern "Das Reich des Kindes" und die Magdeburgische Hochzeit" finden wir viele Gegensätze und Steigerungen.

Sie braucht auch sehr oft schmückende Beiörter. Manchmal stellt sie drei und vier solcher zusammen. Ihre schmückenden Beiörter sind einfache und zusammengesetzte Haupt-, Eigenschafts- und Mittelörter, zB: duftender Strahl, grabschwarze Nacht. Sie braucht oft schmückende Beiörter auch im Superlativ: "Diese unergründliche Stadt, die so viele Sprachen spricht, sie sprach zu uns ihr zartestes, ihr lieblichstes, ihr rührendstes Wort." -4/.

Im philosophischen Epos schreibt sie einen ernsteren, ruhigeren und abstrakteren Stil als im historischen, zB: "Zuweilen klang er hold und geheimnissvoll wie die ~~M~~ Nähe einer grossen, beseligenden Gewissheit, zuweilend quälend dunkel, wie hoffnungslos gefangenes Verlangen; manch-

1/. "Die Letzte am Schafott" - S.120.

2/. " " " - S.42.

3/. "Der Papst aus dem Ghetto" - S.282.

4/. "Das Schweißtuch der Veronika" - S.103.

mal war er ganz dumpf wie von Müdigkeit, ja fast als stro-
me er wider seinen Willen; dann wieder konnte er mich
durch sein Ungestüm erschrecken." - 1/.

Kleine Naturbilder stellt sie fast immer parallel
mit der Menschenstimmung.

Zeitkolorit betont sie mit Fremdwörtern und alten
Wortformen. In ihrer epischen Dichtung finden wir viele
lateinische und französische Wörter.

Ausdrücke: "...er sterbe und verderbe ohne Erbe",
"Da nun die Reiter Glismuadas ansichtig wurden, grüssten
sie sie freudig" zeigen eine Schwäche ihres Stils.

Schlussfolgerungen.

Allgemeine Bemerkungen über die epische Dichtung der Freien Gertrud der Freien Gertrud von Le Fort.

1/.Der Umfang ihrer Dichtung "überhaupt.

Die Freie Gertrud von Le Fort behandelt nach ihrer Bekehrung zur katholischen Kirche nur religiöse und volkstümliche Themen. An dichterischen Themen ist ihre Dichtung nicht reich; Wahrheitssuchen, Freude über die gefundene Wahrheit, Kämpfe gegen die Kirche, die Bedeutung der Heiligmachenden Gnade; das Schicksal, die Sendung, der Sieg des Vaterlandes und die Liebe. Das sind die wichtigsten Themen ihrer Werke. Ihre philistischen Gedanken kreisen um das Wesen der Frau.

Sie tritt auf dem lyrischen, epischen und philosophischen Gebiete hervor. Erzählung, Legende, Novelle und Roman sind ihre Lieblingsgebiete.

2/.Der Gegenstand ihrer epischen Dichtung.

Der Gegenstand ihrer epischen Werke ist nicht die Natur, sondern der Mensch, der für den Glauben und das Volkstum kämpft. Ihr Dichtungsmensch ist immer ein Städter und am meisten eine Frau von höherem Stande. Dem Volkstum nach ist ihr Dichtungsmensch entweder ein Deutscher, ein Franzose, oder ein Jude. Ihr wichtigstes Dichtungsproblem ist das Wahrheitssuchen unter Judentum, Heidentum und Protestantismus. Auf der einen Seite und Katholizismus von der anderen. Die katholische Weltanschauung geht immer als Siegerin hervor.

Mit dem gefundenen Wahrheit bricht sie die Lebensbeschreibung ihrer Personen ab. Auf lyrischem Gebiete stellt sie aber auch die Freude über die gefundenen Wahrheit dar.

3/.Der Charakter ihrer epischen Dichtung.

Ihre ganze Dichtung beherrscht ein optimistischer und herzlicher Ton. Der objektive, ruhige Ton ihrer Dichtung hat manchmal lyrischen, empfindungsvollen Charakter. In jeden Buche finden wir entweder eine mystische Person oder einige irrationalen Begebenheiten. Dessenungeachtet stützt ihre ganze Dichtung auf einen realen Grund. Manchmal weisen historische Personen, der geschichtliche Hintergrund oder manchmal auch der Stil der Darstellung auf diese Realität. Ihre Realität. Ihre epische Dichtung erzählt, beschreibt und schildert in Dialogsform.

4/.Der Hintergrund ihrer epischen Dichtung.

Als Hintergrund ihrer Werke nimmt sie immer eine Stadt. Die goldene, ewige Stadt Rom, vom Paris, Magdeburg, Regensburg. Das Mittelalter, der Dreissigjährige Krieg, die Französische Revolution und das 19. Jahrhundert bilden das Zeikolorit ihrer Werke.

5.Das autobiographische Element ihrer Werke.

Ihre Dichtung trägt viele autobiographische Züge.

Die Neigung zu religiösen Themen überkam sie von ihren Eltern. Die autobiographischen Erzählungen zeigen uns, dass die merkwürdigen Erlebnisse ihres eigenen Lebens oft das Sujet abgeben.

5/Stil und Sprache ihrer epischen Dichtung.

Die Dichterin schreibt einen anschaulichen, an poetischen Mitteln reichen und meistens konkreten Stil. Sie gebraucht leichte periodische Sätze und kurze lakonische Ausdrücke.

B i b l i o g r a p h i e.

1. Die Hauptquellen:

- 1/. Le Fort G., Hymnen an die Kirche, München 1930.
- 2/. " Hymnen an Deutschland, München 1938.
- 3/. " Die Ewige Frau, München 1936.
- 4/. " Das Schweisstuch der Veronika, München 1938.
- 5/. " Der Papst aus dem Ghetto, München 1930.
- 6/. " Die Letzte am Schafott, München 1931.
- 7/. " Das Reich des Kindes, München 1933.
- 8/. " Die Magdeburgische Hochzeit, Leipzig 1938.
- 9/. " Die Opferflamme, Leipzig 1938.
- 10/. " Vermächtnisse im Buche "Mein Elternhaus", Berlin 1939.

11. Die Nebenquellen:

1. Kampmann T., Gertrud von Fe Fort, München 1935.
2. Wiedemann A., Gertrud von Le Fort und ihr religiöser Auftrag, "Schönere Zukunft", November 1936.
3. Schött Gr., Vom Wesen der Frau, "Akademische Bonifatius Korrespondenz", Mai 1935.
4. Recker W.P., Neues von Gertrud von Le Fort, "Schönere Zukunft", Februar 1939.
5. Rall Th., Deutsches Katholisches Schrifttum gestern und heute, Einsiedeln / Köln / 1936.
6. Salzer A., Illustrierte Geschichte der deutschen Literatur, V.B., Regensburg 1932.

7. Przywara Er.S.J., Ber Mensch des Abgrundes, "Stimmen der Zeit", 1931.
8. " Deutsches Schicksal, "Stimmen der Zeit", 1933.
9. Der Grosse Herder, 1.B.Freiburg im Breisgau 1933.
10. Knies R., Gertrud von Le Fort - Elisabeth Langgässer, "Literarischer Handweiser", 1927 - 1928.
11. "Schönere Zukunft", Gertrud von Le Fort über ihr dichterisches Werk, 16.VI.1935.
12. " Zum 60. Geburtstag der Dichterin Gertrud von Le Fort, 11.X.1936.
13. " Gertrud von Le Fort: Die religiöse Atmosphäre meines Elternhauses, 1.X.1939.

Antra dalis

NELAISV S METAI

A d e l D i r s y t
M G B P I N K L S E

Kaip mat me pirmoje dalyje, A.Dirsyt vokie i okupacijos metais t s savo pedagogin darb Vilniuje - dirbo vairiose švietimo staigose - suaugusi j institute, amat mokykloje, taip pat sitrauk karitatyvin veikl , bendradarbiaudama su S.Ladygiene ir kun. A.Lipni nu.

Vokie iams pasitraukus ir gr žus sovietinei valdžiai, kai atsikr mokyklos, A.Dirsyt buvo vokie i kalbos mokytoja Vilniaus Salom jos N ries mergai i gimnazijoje.

1944 m. ruden Vilni renkantis studentams arkivyskupas M.Reinys paskiria kun. B.Baliuk Vilniaus ateitinink dvasios vadu¹, kad nenutr kt j veikla. Susiburia Vilniaus miesto ateitinink vadovyb - komitetas, kuriame Adelei Dirsytei pavedama globoti gimnazij ateitininkus².

Šioje veikloje A.Dirsyt vengia akcentuoti organizacin darb , o pagrindin d mes ir pastangas sutelkia ateitininkišk princip gyvendinim , savo pavyzdžiu skatina religin praktik . Vien to saugumie iams gal jo pakakti j priskirti prie sovietin s santvarkos prieš - pedagogas bažny ioje!

Kadangi vokie i okupacijos metais A.Dirsyt dažnai susitikdavo su vienu iš ateitinink vadov Juozu Brazauskui, tai ir prasid jus antrajai soviet okupacijai drauge su juo dalyvavo komiteto darbe. Ta iau J.Brazauskas neapsiribojo ateitinink veikla - jis laik savo pareiga pad ti ir miškuose kovojantiems partizanams, remti juos vaistais, teikti informacij . 1945 m. vasar J.Brazauskas buvo suimtas, bet pab go iš NKVD r m ir pasisl p pas A.Dirsyt , gyvenusi Ladygien s bute. Tai suk l gr sm A.Dirsytei, tai iau pareiga Evangelijai, savo šalai ir Lietuvos jaunimui neleido likti nuošaliai. 1946 m. kovo 6 d. nakt Adel Dirsyt areštuojama kag bisto, lydimo ginkluot kareivi . „Ger valand saugumietis reikalavo, kad Adel kelt si iš lovos. Savo ruožtu ji reikalavo, kad

¹ Lietuvos ypatingasis archyvas (toliau - LYA), f. K-l, baudž. b. 23299/3, 1.1,
p. 45.

² Ten pat, p. 87.

jis netrukdyt jai apsirengti, ta iau šis nieko nepais ", - pasakoja A.Dirsyt s globotinis Stasys Ivanauskas, gyven s gretimame kambaryje³.

1946 m. kovo 6 d. tapo A.Dirsytei slenkstis visai kit pasaul . Augusi švelnioje nam atmosferoje, gyvenusi pagarbaus d mesio aplinkoje, ji staiga atsid r žiaurios fizin s prievertos apsuptyje.

Prasid jo ilgi, varginantys tardymai...

Mes nežinome, kaip, kokias metodais ji buvo kankinama tardymo metu, ta iau, remdamiesi tuo pa iu metu Vilniaus MGB r - siuose moter kamerose kal jusi j patirtimi, galime teigti, jog pagrindin nuostata ten buvo visiškas moters pažeminimas. Tardytojo sm gai dažnai buvo skaudesni kaip pažeminimo forma, o ne suluošinimas, priešingai negu vyrams, - pasakoja Birut Juršait ⁴.

Vienas iš paplitusi kankinimo metod buvo nuolatin nemiga. Aldona Bielinyt , buvusi vienoje kameroje su Stefanija Ladygiene, pasakojo apie Ladygienei taikyt kankinim nemiga - die n miegoti neleidžia kamer saugantys sargybiniai, o naktimis tardoma⁵. Šis metodas tikriausiai taikytas ir A.Dirsytei, tai rodyt ta aplinkyb , kad oficial s arešto dokumentai, pirmas tardymo protokolas rašytas tik kovo 14 d., nors ji buvo suimta kovo 6 d. Matyt, ligi tol ji buvo laikoma tardymo patalpose ir jai neleidžia ma užmigtis.

Buvo kankinama ir nuolatiniu alkiu, psichine tampa, 8 m nesiū trukusiais tardymais. Visomis tomis priemon mis nor ta palaužti vali . Ta iau tai padaryti kag bistams nepavyko: Adel Dirsyty atkakliai ginasi ir išlieka nepal žusi. Tai pamatysime iš toliau pateikiamas sovietinio saugumo sudarytos baudžiamosios bylos.

Nagrin jant sovietinio laikotarpio dokumentus, ypa j reprezini strukt r dokumentus kaip informacijos šaltin , b tina susipažinti su ši dokument specifin mis savyb mis.

Pirmausia reikia suvokti, kad sovietin valstyb iš esm s buvo totalitarin . Joje tiesa buvo tai, kas naudinga valdan iajai partijai, o

³ Adel s Dirsyt s fondas (toliau - ADF), ap. 1, b. 7.

⁴ Ten pat.

⁵ Ten pat.

teisinga tai, kas atitinka valdaniosios grupės tikslus. Visa tai buvo maskuojama imituojant Vakarų praktikoje taikom sistemą.

Represinėje sistemoje teisinis dokumentas dažnai buvo sudaromas vadovaujantis kokio nors inkriminuojančio fakto poreikiui ir dažnai toli gražu neatspindėjo realaus fakto. Teisinė sistema buvo skirta ne tiesos paieškai, o iškelto užduoties gyvendinimui - pavyzdžiu, žmogaus su mimui ar nuteisimui pateisinti, suteikiant tam legalaus juridinio proceso pavidalą. Taigi, pateikdamis tardymo protokolą kaip autentiškį dokumentą neaptarėjo esminės prigimties, o vien vadovaudamiesi formaliniu tekstu, dalyvaujome tokiaime pat tiesos falsifikavimo procese, kaip ir buvo daroma sudarant šį dokumentą.

Antra vertus, reikia atsižvelgti į tai, kad dažnai tardymo protokolas buvo surašomas naudojant tiek psichologinę, tiek fizinę smurtą. Smurtas buvo esminė sovietinio teismo proceso dalis. Suimtieji buvo ištisus mėnesius alinami pusbadžiu, laikomi nepakeniamomis būtinėmis sylgomis, o per tardymus dažnai ir kankinami.

Tardymo protokolai buvo rašomi menko išprusimo tardytojui (su vairiomis kalbos klaidomis). Be to, ir tardytojai mažai atsižvelgdavo į tardomojo žodžius ar pateikiamus faktus. Tardymo procesas buvo vykdomas taip, kad būtų palaužta tardomojo valia, nuslopinčias mesyje ir surašomas tardytojui patogus tekstas. Dabar tardymo protokoluose kalinio 1 pose atsiranda tokie posakiai, kaip „fašistinė ateitininkų organizacija“ (1946 m. kovo 14 d. tardymo protokole), „antisovietinė ateitininkų organizacija“, o rašytieji straipsniai Nepriklausomybės metais jų Lietuvai kataliki moterų draugijos leidinys „Moteris“ vadinami propaganda, nukreipta prieš Sovietų Sąjungą (1946 m. kovo 19 d. tardymo protokolas), informacija apie padėtį pasaulyje vadinama „antisovietinio turinio lapeliais“ (1946 m. liepos 12 d. akistatos protokolas), 1942 m. Motinos dienos minėjimui rengta medžiaga - vairi žinomų autorų sentencijos - padaroma antisovietinio pobėdžio konspektu (1946 m. liepos 10 d. nutarimas).

Ryškiai atsiskleidžia ir dokumentai falsifikavimo procedūros. A.Dirsyt buvo suimta 1946 m. kovo 6 d., tačiau nutarimas suimti

pasirašytas kovo 15 d., o orderis suimti išduotas kovo 18 d., taigi daugiau negu 12 dien prasidėjo nuo mimo.

Tik suimtosios anketa užpildyta beveik tiksliai - kovo 8 d.

A.Dirsyt kaltinama tuo, kad 1938 m. žurnale „Moteris“ buvo išspausdintas jos „antisovietinis, šmeižikiškas“ straipsnis, kad 1942 m. gegužės 15 d. nesamat mokyklos susirinkime skait „antisovietinis, šmeižikiškas“ paskaita. Taip suformuluojami „nusikalitimai soviet valdžiai“, nors jie padaryti tada, kai tokios valdžios Lietuvoje nebuvę. Ateitinink veikla ugdant s moning religing visuomeninink traktuojama kaip antivalstybin veikla, o pagalba žmogui - politiniu nusikalitimu.

Lygiai taip pat ir teismo posūkio fiksuojami ne A.Dirsyt s žodžiai, o teismui reikalingi: „1942 m. aš skaičiau pranešim, kuriam Šmeižiai komunistus“ (bylos 414 p.), nors prie bylos prijungta medžiaga neduoda tam jokio pagrindo. Teismas nekreipia dėmesio A.Dirsyt s tardymo protokole rašyto „prisipažinimo“ dalyvavus nelegalioje organizacijoje paneigim teisme.

Kaip ir dauguma šioje byloje kaltinamai, A.Dirsyt nuteisiamas pagal 58-1 a straipsnį (už tarpusavio išdavimą) dešimtmetis, t.y. kaip bylose kaltinant ginkluotu pasipriešinimu. Nuteista neteisingai net ir sovietini statym požiūriu, kurie juo labiau viškai ne pareigoja laikytis okupuotos šalies piliečių.

Adelės Dirsyt s baudžiamosios bylos protokolai pateikiami pagal tardymo eigos datą.

A d e l s D i r s y t s t e i s m o
S O V I E T I N I A M E S A U G U M E
B Y L O S P R O T O K O L A I *

36[1] **

„Утверждаю“
1946 г. марта 15 дня
Народный комиссар
Гозбезопасности Лит. ССР
Генерал майор
ЕФИМОВ (подпись)

Арест санкционирую:
Воен. Прокурор в/МВД Литовск.
ССР
Подполковник юстиции
ГРИМОВИЧ (подпись)
1946 г. марта 18 дня

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
(на арест)

гор. Вильнюс, 15 марта 1946 г.

Я, ст. Опер/уполномоч. 2-го отд-я 2-го отдела НКГБ ЛССР
по гор. Вильнюс майор ЕВДОКИМЕНКОВ

Рассмотрев поступившие материалы о преступной деятельности ДИРСИТЕ Аделе, дочь Антанаса, 1909 года рождения, уроженки дер. Прамыслова, Шедайской волости, Кедайнского уезда, литовки, гр-ки СССР, беспартийной, из крестьян, отец имеет 27 га земли, образование высшее. Работает учительницей 2 гимназии, проживает в г. Вильнюс, ул. Траку, дом 11, кв. 8,

НАШЕЛ:

ДИРСИТЕ Аделе, дочь Антанаса, является активной участницей антисоветской националистической молодежно-католической организации „Атейтис“.

* Byla saugoma LYA, f. K-1, baudž. b. 8945/3, t. 3.

** Skaitmuo laužtiniuose skliausteliuose žymi archyvin s bylos lap numeracij .

[1]

„Tvirtinu“
1946 m. kovo 15 d.
Liet. TSR Valstybės Saugumo
liaudies komisaras
generolas majoras JEFIMOVAS (parašas)

Arešt sankcionuoju:
LTSR MVD Karo prokuroras
justicijos papulkininkis
GRIMOVIS IUS (parašas)
1946 m. kovo 18 d.

NUTARIMAS
(areštui)

Vilnius, 1946 m. kovo 15 d.

Aš, Liet. TSR NKGB 2-ojo skyriaus 2-ojo poskyrio vyr. opera-
tyvinis galiočinis Vilniui, majoras JEVDOKIMENKOVAS,

peržiūrėjau medžiagą apie nusikalstamą veiklą : Adelis
Dirsytė, Antano dukters, gimusių 1909 metais Pramislavos k.,
Šeimos vals iuje, Kdainių apskrityje, lietuvių, TSRS pilietė,
nepartinių, valstiečių kilmė, turi 27 ha žemės, baigusios aukštą
mokslą, dirba 2-osios gimnazijos mokytoja, gyvena Vilniuje, Tra-
kų g. 11, bt. 8,

N U S T A I A U :

Adelis DIRSYT , Antano d., yra aktyvi antitarybinės nacionali-
stinių katalikų jaunimo organizacijos „Ateitis“ narė .

ПОСТАНОВИЛ:

ДИРСИТЕ Аделе, дочь Антанаса, проживающую по ул.
Траку, дом 11, кв.8, подвергнуть аресту и обыску.

Ст. Опер/уполн. 2-го отд-я 2 отдела НКГБ
ЛССР по гор. Вильнюс – майор ЕВДОКИ-
МЕНКОВ (подпись)

Согласны:
Зам. нач. 2 отд-я 2 отдела НКГБ Лит. ССР
по гор. Вильнюс
ст. лейтенант МОСКАЛЕНКО (подпись).
Зам. нач. 2 отд. НКГБ Лит. ССР по гор.
Вильнюс
майор МАКОВ (подпись)

Нач. следственного отдела НКГБ Лит. ССР
подполковник РОЗАУСКАС (подпись)

[2]

„Утверждаю“
Народный комиссар
Гозбезопасности Лит. ССР
генерал-майор ЕФИМОВ (подпись)
15 марта 1946

Арест санкционирую:
Воен. Прокурор в/МВД Ли-
товск. ССР
Подполковник юстиции
ГРИМОВИЧ (подпись)
18 марта 1946

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
(об избрании меры пересечения)

1946 марта 15

Я, ст. оперуполномоченный 2-го отделения 2-го отдела
НКГБ Лит. ССР майор ЕВДОКИМЕНКОВ,

N U T A R I A U :

Adel DIRSYT , Antano d., gyvenan i Trak g. 11, bt. 8, su-imti ir atlikti krat .

LTSR NKGB 2-ojo skyriaus 2-ojo poskyrio vyr.
operatyvinis galiotinis Vilniui
majoras JEVDOKIMENKOVAS (parašas)

Sutinkame: LTSR NKGB 2-ojo skyriaus 2-ojo poskyrio
viršininko pavad. Vilniui
vyr. leitenantas MOSKALENKO (parašas)

LTSR NKGB 2-ojo skyriaus viršininko pavad.
Vilniui
majoras MAKOVAS (parašas)

LTSR NKGB Tardymo skyriaus viršininkas
papulkininkis ROZAUSKAS (parašas)

[2]

„Tvirtinu”	Arešt sankcionuoju
Liet. TSR Valstyb s Saugumo	Liet. TSR MVD Karo prokuroras
Liaudies komisaras	justicijos papulkininkis
generolas majoras JEFIMOVAS (parašas)	GRIMOFI IUS (parašas)
1946 m. kovo 15 d.	1946 m. kovo 18 d.

NUTARIMAS
(d l kardomosios priemon s parinkimo)

1946 m. kovo 15 d.

Aš, Liet.TSR NKGB 2-ojo skyriaus 2-ojo poskyrio vyr. operatyvinis galiotinis majoras JEVDOKIMENKOVAS,

Рассмотрев материалы по обвинению ДИРСИТЕ Аделе, д.Антанаса, 1909 г. рожд., уроженки д. Прамыслава, Шедайской волости, Кедайнского уезда, литовки, гр-ки СССР, беспартийной, из крестьян, отец имеет 27 га земли, образование высшее. Работает учительницей 2 гимназии, проживает в г. Вильнюс по ул. Траку, дом 11, кв.8.

НАШЕЛ:

ДИРСИТЕ Аделе подозревается в преступлениях, предусмотренных ст.58-1,а" и 58-11 УК РСФСР и принимая во внимание, что ДИРСИТЕ находясь на свободе может скрыться от следствия и суда, руководствуясь ст. ст. 145 и 158 УПК РСФСР,

ПОСТАНОВИЛ:

Мерой пересечения способов уклонения от следствия и суда ДИРСИТЕ Аделе, д.Антанаса, избрать содержание под стражей, чем в порядке ст. 146 УПК РСФСР объявить арестованному под распиской в настоящем постановлении. В соответствии с ст. 160 УПК РСФСР копию постановления направить прокурору и дать начальнику тюрьмы для приобщения к личному тюремному делу.

Ст. о/упол. 2-го отделения 2-го отдела
НКГБ Лит. ССР по гор. Вильнюс
майор ЕВДОКИМЕНКО

„Согласны“: Зам. нач. 2 отд-я 2 отдела НКГБ Лит. ССР
по гор. Вильнюс ст.
лейтенант МОСКАЛЕНКО

Зам. нач. 2 отд. НКГБ Лит. ССР по гор.
Вильнюс майор МАКОВ

Нач. следственного отдела НКГБ Лит. ССР
подполковник РОЗАУСКАС

Постановление мне объявлено 1946 г. марта 18 дня
(подпись ДИРСИТЕ)

perži r j s medžiag apie nusikalstam veikl Adel s DIR-SYT S, Antano d., gim. 1909 m. Pramislavos k., Štos vals iuje, Kdaini apskrityje, lietuv s, TSRS piliet s, nepartin s, valstie i kilm s, t vas turi 27 ha žem s, baigusios aukšt j moksl , dirba 2-osios gimnazijos mokytoja, gyvena Vilniuje, Trak g. 11, bt. 8,

NUSTA IAU:

Adel DIRSYT tariama padariusi nusikaltimus, numatytaus RTFSR BK 58-1 „a“ ir 58-11 str., ir atsižvelgdamas tai, kad DIR-SYT , b dama laisv je, gali pasisl pti nuo tardymo bei teismo ir vadovaudamasis RTFSR BPK 145 ir 158 str.,

N U T A R I A U :

Kardom ja priemone, kad Adel DIRSYT , Antano d., nepasišalint nuo tardymo ir teismo, parinkti su mim , apie š nutarim pagal RTFSR BPK 146 str. pranešti suimtajai, paimant iš jos paraš . Pagal RTFSR BPK 160 str. nutarimo kopij perduoti prokurorui ir kaljimo viršininkui, kad b t prid ta prie kaljimo asmens bylos.

Liet. TSR NKGB 2-ojo skyriaus 2-ojo poskyrio
vyr. operatyvinis galiojinis Vilniaus m.
majoras JEVDOKIMENKOVAS (parašas)

Sutinkame: Liet. TSR NKGB 2-ojo skyriaus 2-ojo poskyrio
viršininko pavad. Vilniui
vyr.leitenantas MOSKALENKO (parašas)

Liet. TSR NKGB 2-ojo skyriaus viršininko pa-
vad. Vilniui
majoras MAKOVAS (parašas)

Liet. TSR NKGB Tardymo skyriaus viršininkas
papulkininkis ROZAUSKAS (parašas)

Nutarimas man paskelbtas 1946 m. kovo 18 d.
(DIRSYT S parašas)

[3]

ЛССР Народный комиссариат
Государственной безопасности

ОРДЕР №198
18 марта 1946 г.

Выдан ст. оперупол. 2-го отд-ния 2-го гор. отдела НКГБ
Лит. ССР майору гоз.безопасности ЕВДОКИМЕНКОВУ

На производство ареста и обыска

ДИРСИТЕ Аделе, д.Антанаса,
адрес: г. Вильнюс, ул.Траку 11, кв. 8.

Народный комиссар Гос.безопасности ЛССР
(подпись)

Началник третьего отдела НКГБ ЛССР
(подпись)

Санкция: В/прокурор в/НКВД ЛССР
18/III-46
(подпись)

[3]

LTSR Valstyb s Saugumo
Liaudies komisariatas

ORDERIS Nr.198
1946 m. kovo 18 d.

Išduotas Liet. TSR NKGB 2-ojo skyr. miesto 2-ojo poskyrio vyr. operatyviniam galiočiniui valstyb s saugumo majorui JEVDOKI-MENKOVUI

Atlikti arešt ir krat

Adelei DIRSYTEI, Antano d.

adresu Vilniaus m., Trak g. 11, bt. 8.

LTSR Valst. saugumo liaudies komisaras
(parašas)

LTSR NKGB 3-iojo skyriaus viršininkas
(parašas)

Sankcionuoju: LTSR NKVD kariuomen s
Karo prokuroras
1946.03.18
(parašas)

АНКЕТА АРЕСТОВАННОГО

1. Фамилия, имя и отчество	<i>ДИРСИТЕ Аделе дочь Антанаса</i>
2. Год и место рождения	<i>1909 г. д. Промысловка, Кедайнского уезда</i>
3. Постоянное место жительство до ареста (подробный адрес)	<i>г. Вильнюс ул. Траку д. 11 кв. 8</i>
4. Профессия и специальность	<i>учительница</i>
5. Последнее место работы или род занятие до ареста	<i>г. Вильнюс Учительница гимназии</i>
6. Национальность	<i>литовка</i>
7. Гражданство (при отсутствии паспорта указать, какой документ удостоверяет гражданство или записано со слов)	<i>а) СССР б) паспорт выдан</i>
8. Партийность	<i>безпартийная</i>
9. Образование общее и специальное (подчеркнуть и указать, что закончил)	<i>высшее</i>
10. Социальное и политическое прошлое	<i>из крестьян</i>
11. Судимость (состоял под судом и следствием, где, когда, за что, приговор)	<i>не судима</i>
12. Участие в отечественной войне (где, когда, в качестве кого)	<i>не участвовала</i>
13. Был ли на оккупированной территории противником (указать: где, когда, что делал)	<i>г. Вильнюс учительницей</i>

SUIMTOJO ANKETA

1. Pavard vardas ir tvo vardas	DIRSYT Adel , Antano d.
2. Gimimo metai ir vieta	1909 m. Pramislavos k., Š - tos vals iuje, Kdaini apskrityje
3. Pastovi gyvenamoji vieta iki su mimo (tikslus adresas)	Vilnius Trak 11-8
4. Profesija ir specialyb	mokytoja
5. Paskutin darbo vieta ar užsi mimas iki su mimo	Vilnius, gimnazijos mokytoja
6. Tautyb	lietuvininkas
7. Pilietyb (nesant paso, nurodyti, koks dokumentas patvirtina pilietyb , arba kad rašyta apklausus)	a)TSRS b) pasas išduotas
8. Partiškumas	nepartininkas
9. Bendras ir specialusis išsilavinimas (pabraukti ir nurodyti k baig s)	aukštasis
10. Socialin ir politin praeitis	kilusi iš valstiečio
11. Teistumas (ar buvo tardytas ir teistas, kur, kada, už k , nuosprendis)	neteista
12. Dalyvavimas t vyns kare (kur, kada, kuo)	nedalyvavo
13. Ar buvo priešo okupuotoje teritorijoje(nurodyti: kur, kada, k veik)	Vilniuje mokytoja

14. СОСТАВ СЕМЬИ

Степень родства	Фамилия, имя, отчество, год и место рождения	Место жительства, работы и должность
Отец	Умер в 1934 г.	
Мать	Дирсене Агота 75 лет	дер. Побеляй Кедайнского уезда
Жена (муж)		
Дети		
Братья, сестры	Дирсе Юозас 52 лет Дирсе Стасис 36 лет Иванаускене Котрина 45 лет Скинулене Агнете 40 лет	д. Промысловка д. Промысловка д. Промысловка дер. Паубелис

[5]

15. СЛОВЕСНЫЙ ПОРТРЕТ

1. Рост: высокий (171–180 см), очень высокий (выше 180 см), низкий (155–164 см), очень низкий (до 155 см), средний (165–170 см).

2. Фигура: толстая, полная, средняя, худощавая, тонкая.

Плечи: приподнятые, опущенные, горизонтальные.

4. Шея: короткая, длинная, заметен зоб, выступает кадык.

5. Цвет волос: белокурые, светлорусые, темнорусые, черные, с проседью, седые.

6. Цвет глаз: голубые, зеленоватые, светлокарие, карие, черные

9. Брови: прямые, дугобразные, извилистые, широкие, узкие, сросшиеся

10. Нос: малый, большой, толстый, тонкий. Спинка носа: вогнутая, прямая, выпуклая с горбинкой. Основание носа: приподнятое, горизонтальное, опущенное.

11. Рот: малый, большой. Углы рота: опущенны, приподняты.

12. Губы: тонкие, толстые, отвисание нижней губы, приподнятость верхней.

13. Подбородок: скошенный, прямой, выступающий, раздвоенный, с ямкой, с поперечной бороздой

14. ŠEIMOS SUD TIS

Giminyst s laipsnis	Pavard , vardas, t vo vardas, gimimo metai ir vieta	Gyvenamoji ir darbo vieta, pareigos
T vas	Mir s 1934 m.	
Motina	Dirsiens Agota 75 met	Paobelio k. Kdaini apskrityje
Žmona (vyras)		
Vaikai		
Broliai, seserys	Dirs Juozas 52 met Dirs Stasys 36 met Ivanauskien Kotryna 45 met Skinulien Agniet 40 met	Pramislavos k. Pramislavos k. Pramislavos k. Paobelio k.

[5]

15. ŽODINIS PORTRETAS

1. gis: aukštas (171-180 cm), labai aukštas (per 180 cm), žemas (155-164 cm), labai žemas (iki 155 cm), vidutinis (165-170 cm).
2. Fig ra: stora, apk ni, vidutin , liekna, liesa.
- Pe iai: pakelti, nuleisti, horizontal s.
4. Kaklas: trumpas, ilgas, matomas g žys, iškilus Adomo obuolys.
5. Plauk spalva: švies s, rusvi, tams s, juodi, žilstel j , žili.
6. Aki spalva: m lynos, žalsvos, rusvos, rudos, juodos
9. Antakiai: ties s, išlink , banguoti, plat s, siauri, suaug .
10. Nosis: maža, didel stora, plo na. Nosies viršutin dalis: tiesi, lin kusi, kumpa. Panos : horizontali. pakilusi, nusmukusi.
11. Burna: maža, didel . Burnos kampai: pakil , nusileid .
12. L pos: plonos, storos, apatin l pa atv pusi, viršutin pakilusi.
13. Smakras: nusklembtas, tiesus. atsikiš s, dvišakas, su duobute, su skersiniu grioveliu

7. Лицо: круглое, овальное, прямоуг., треугольное, пирамид., ромбовидное

8. Лоб: высокий, низкий, прямой скошенный, выступающий

14. Уши: малые, большие-овальные, треугольные, квадратные, круглые. Оттопыренность ушей: верхняя, нижняя, общая. Мочка уха: сросшаяся, отдельная наклонная, угловатая, овальная.

Особые приметы: (физические недостатки: увечья, нарости, бородавки, лишние пальцы, шрамы, плешивость, асимметрия лица, разноцветность глаз и другие).

Прочие особенности и привычки:

Когда арестован: 8 марта 1946 г., ордер №198

Основание ареста: Постановление на арест
НКГБ Лит. ССР от 15/III-46

Кем зачислен:

Анкета заполнена: В МГБ ЛССР г. Вильнюс

Кем: Ст. следователем След. отд. МГБ ЛССР
лейтенантом ГОМЫРАНОВЫМ (подпись)

Личная подпись арестованного: А.ДИРСИТЕ

[6]

ПРОТОКОЛ ЛИЧНОГО ОБЫСКА

ДИРСИТЕ Адели, д. Антанаса

Мы, сотрудники НКГБ ЛССР майор ЕВДОКИМЕНКОВ, капитан ЧИРКОВ и лейтенант КАРПУХИН, 13 марта 1946 года произвели личный обыск ДИРСИТЕ Адели. При обыске изъято:

7. Veidas: apvalus, ovalus, keturkampis, trikampis, piramidinis, rombo pavidalo.

8. Kakta: aukšta, žema, tiesi nusklembta, iškili

14. Ausys: mažos, didelės ovalinės, trikampės, kvadratinės, apskritos. Ausys atsikišimas: viršuje, apačioje, bendrai. Ausies spenelis: suaugus, atskiras nuo žulnus, kampuotas, ovalus.

Ypatingi požymiai: (fiziniai traumai: sužalojimai, ataugos, karpos, nereikalingi pirštai, randai, nuplikimas, veido asimetrija, skirtingos spalvos akys ir kiti).

Kitos ypatybės ir proga:

Kada suimtas: 1946 m. kovo 8 d., orderio Nr.198

Su mimo pagrindas: Liet. TSR NKGB nutarimas
areštui 15/III—46

Kieno skaitoje:

Anketa užpildyta: LTSR MGB Vilniuje

Užpildė: Liet.TSR MGB Tardymo skyriaus vyr. tarnytojas leitenantas GOMYRANOVAS (parašas)

Suimtojo parašas:

A.DIRSYT

[6]

Adelės DIRSYT S, Antano d.

ASMENS KRATOS PROTOKOLAS

Mes, LTSR NKGB darbuotojai majoras JEVDOKIMENKOVAS, kapitonas IRKOVAS ir leitenantas KARPUCHINAS, 1946 m. kovo 13 d. atlikome Adelės DIRSYT S asmeninį krat. Kratos metu rasta ir paimta:

1. Временное удостоверение № 1/2574
2. Свидетельство о рождении № 055848
3. Удостоверение № 417
4. Выписка из приказа № 82
5. Проф.билет № 002070
6. Удостоверение № 1138
7. Командировочн. Удостовер. – 2 шт.
8. Копия воинской справки

Обыск произвели: ЕВДОКИМЕНКОВ (подпись)

ЧИРКОВ (подпись)

КАРПУХИН (подпись)

Подпись обыскиваемой: Ад. ДИРСИТЕ (подпись)

[7]

ПРОТОКОЛ

обыска в квартире ДИРСИТЕ Адели, д. Антанаса

Мы, сотрудники НКГБ ЛССР майор ЕВДОКИМЕНКОВ и лейтенант КАРПУХИН, 14 марта 1946 года произвели обыск в квартире ДИРСИТЕ Адели д. Антанаса, проживающей по ул. Траку, дом № 11, кв. № 8. При обыске обнаружено и изято:

1. Журнал „Мотерис“ № 1 и № 19 за 1938 г.
2. Два школьных журнала за 1941 год.
3. Статут женской католической организации.
4. Разных записей на 25 листах.
5. Личная переписка в двух пачках.

1. Laikinas pažymjimas Nr.1/2574
2. Gimimo liudijimas Nr.055848
3. Pažymjimas Nr.417
4. sakymo Nr.82 išrašas
5. Profs jungos bilietais Nr.002070
6. Pažymjimas Nr.1138
7. Komandiruoti s pažymjimais 2 vnt.
8. Karinė s pažymos kopija

Kratas atliko: JEVDOKIMENKOVAS (parašas)

IRKOVAS (parašas)

KARPUCHINAS (parašas)

Kratomosios parašas Ad. DIRSYT (parašas)

[7]

Adelė s DIRSYT S, Antano d., buto kratos

PROTOKOLAS

Mes, LTSR NKGB darbuotojai majoras JEVDOKIMENKOVAS ir leitenantas KARPUCHINAS, 1946 m. kovo 14 d. atlikome Adelė s DIRSYT S, Antano d., gyvenančios Trakai g. 11, b. 8, buto kratos. Kratos metu rasta ir paimta:

1. 1938 m. žurnalo „Moteris“ Nr.1 ir Nr. 19.
2. Du 1941 m. klasės s žurnalai.
3. Kataliki moterų organizacijos statutas.
4. 25 lapai vairių užrašų.
5. Du paketai asmeninio susirašinimo jimo.

При обыске каких либо претензий со стороны ДИРСИТЕ Адели заявлено не было.

Ад. ДИРСИТЕ (подпись)

Обыск произвели: ЕВДОКИМЕНКОВ (подпись)

КАРПУХИН (подпись)

[8]

АКТ

10 июля 1946 г.

Гор. Вильнюс

Я, цт. следователь След. отд. МГБ ЛССР лейтенант ГОМЫРАНОВ, в присутствии следователя След. отд. МГБ ЛССР мл. лейтенанта ЛАШКАРЕВА, произвели уничтожение путем сожжения ниже перечисленные документы и разной переписки, изъятой при обыске арестованной ДИРСИТЕ Аделе дочь Антанаса.

1. Журнал „Мотерис“ № 19.
2. Два школьных журнала за 1941 год.
3. Разной переписки на 15 листах.
4. Личных рукописей в двух пачках.

В чем и составлен настоящий акт.

Ст. следователь След. отд. МГБ ЛССР
лейтенант ГОМЫРАНОВ (подпись)

Следователь След. отд. МГБ ЛССР
мл. лейтенант ЛАШКАРЕВ (подпись)

Kratos metu Adel DIRSYT joki nusiskundim nepareišk .

Ad. DIRSYT (parašas)

Krat atliko: JEVDOKIMENKOVAS (parašas)

KARPUCHINAS (parašas)

[8]

AKTAS

1946 m. liepos 10 d.

Vilnius

Aš, LTSR MGB Tardymo skyriaus vyr.tardytojas leitenantas GOMYRANOVAS, dalyvaujant LTSR MGB Tardymo skyriaus tardytojui jaun. leitenantui LAŠKARIOVUI, sudegindamas sunaikinu šiuos toliau išvardytus dokumentus ir vair susirašin jim , paimt iš suimtosios Adel s DIRSYT S, Antano d., kratos metu:

1. Žurnal „Moteris“ Nr.19.
2. Du 1941 m. klas s žurnalus.
3. 15 lap vairaus susirašin jimo.
4. Du paketus asmenini rankraš i .

Apie tai surašytas šis aktas.

LTSR MGB Tardymo skyriaus vyr. tardytojas
leitenantas GOMYRANOVAS (parašas)

LTSR MGB Tardymo skyriaus tardytojas
jaun. leitenantas LAŠKARIOVAS (parašas)

ОПИСЬ ИМУЩЕСТВА

г. Вильнюс, 1946 г. марта 26 д.

Мы, сотрудники НКГБ Литовской ССР ст. лейт. КОЗЛОВСКИЙ, лейт. КОНДИВ, в присутствии г-на МАЧИСА Чесловаса Иозовича, сего числа составили опись на имущество принадлежащее ДИРСИТЕ Адели, д. Антанаса, проживающей по адресу г. Вильнюс, ул. Траку, дом 11, кв 8.

1. Кровать (железная, никелирована белым цветом) (одна)
2. Ватное одеяло б/у (одно)
3. Подушка перовая (большая) (одна)
4. Дамское зимнее пальто из черного плюша б/у (одно)
5. Дамских платьев разных восемь штук б/у (восемь)
6. Дамских кофточек б/у (четыре)
7. Дамское платье коричневого цвета (одно)
8. Дамских юпок б/у (три)
9. Дамская шерстянная кофта (одна)
10. Материал на дамское платье (четыре метр)
11. Материал на дамскую кофточку (два метр)
12. Материал на подкладки черного цвета (пять метр)
13. Дамских туфлей кожанных черного цвета б/у (три пары)
14. Дамская шелковая косынка (одна)
15. Дамских шляп б/у (пять)

Всего пятнадцать наименований.

Опись произвел:

КОЗЛОВСКИЙ(подпись)
КОНДИВ (подпись)
МАЧИС (подпись)

TURTO APRAŠAS

Vilnius, 1946 m. kovo 26 d.

Mes, Lietuvos TSR NKGB darbuotojai vyr. ltn. KOZLOVSKIS, ltn. KONDIVAS dalyvaujant pil. eslovui MA IUI, Juozo s., šiandien suraš me Adelei DIRSYTEI, Antano d., gyvenan iai Vilniuje, Trak g. 11, b. 8, priklausan io turto apraš .

1. Baltos spalvos nikeliuota (geležin) lova	(viena)
2. Vatin antklod , naudota	(viena)
3. Plunksn pagalv (didel)	(viena)
4. Moteriškas juodo pliušo žieminis paltas, naudotas	(vienas)
5. Aštuonios vairios moteriškos suknel s, naudotos	(aštuonios)
6. Moteriškos palaidin s, naudotos	(keturios)
7. Rudos spalvos suknel	(viena)
8. Moteriški sijonai, naudoti	(trys)
9. Moteriška vilnon palaidin	(viena)
10. Medžiaga suknelei	(4 metrai)
11. Medžiaga moteriškai palaidinei	(2 metrai)
12. Medžiaga pamušalui, juodos spalvos	(5 metrai)
13. Odiniai moteriški bateliai, juodos spalvos, naudoti	(trys poros)
14. Moteriška šilkin skarel	(viena)
15. Moteriškos skryb 1 s, naudotos	(penkios)

Iš viso penkiolika pavadinim .

Apraš atliko: KOZLOVSKIS (parašas)
 KONDIVAS (parašas)
 MA YS (parašas)

РАСПИСКА

Я, МАЧИС Чесловас сын Иозаса, обязуюсь сохранять опечатенную квартиру гр. ДИРСИТЕ Аделе, дочь Антанаса, проживавшей по ул. Траку, дом № 11, кв № 8.

Без органов НКГБ никому квартиру открывать не разрешу.
Печать принятая в порядке.

Вильнюс,
14 марта 1946 г.

(Подпись) Ч.МАЧИС

[12–13]

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

14 марта 1946 г.

гор. Вильнюс

Я, старший следователь след. отдела НКГБ ЛССР ст. лейтенант МОЦКЕВИЧУС, допросил в качества задержанной:

ДИРСИТЕ Аделе, дочь Антанаса, 1909 года рождения, уроженка дер. Промыслова, Шедайской волости, Кедайнского уезда, из крестьян, отец имел 27 гектар земли, литовка, гр-ка СССР, беспартийная, не судившаяся, образование высшее, не замужняя, учительница гимназии имени „Саломея Нерис“, проживает по ул. Траку № 11, кв. 8.

Допрос начат в 15.30.
Допрос окончен в 18 часов.

Об ответственности за ложные показания предупреждена по ст. 95 УК РССФСР. (Подпись)

[11]

SIPAREIGOJIMAS

Aš, eslovas MA YS, Juozo s., sipareigoju išsaugoti pil. Adel s DIRSYT S, Antano d., gyvenusios Trak g. 11, bt. 8, užantspauduot but .

Be NKGB organ niekam neleisiu atidaryti buto.

Antspaudas priimtas tvarkingas.

Vilnius,

1946 m. kovo 14 d.

.MA YS (parašas)

[12-13]

TARDYMO PROTOKOLAS

1946 m. kovo 14 d.

Vilnius

Aš, LTSR NKGB tardymo skyriaus vyresnysis tardytojas vyro leitenantas MOCKEVI IUS, ištardžiau kaip sulaikyt j :

Adel DIRSYT , Antano d., gimusi 1909 m. Pramislavos k., Š tos vals ., Kdaini apskr., kilusi iš kinink , t vas tur jo 27 ha žem s, lietuvi , TSRS piliet , nepartin , neteist , su aukštuoju išsilavinimu, netek jusi , Salom jos N ries gimnazijos mokytoj , gyvenan i Trak g.11, bt. 8.

Tardymas prad tas 15.30
Tardymas baigtas 18 val.

Apie atsakomyb už melagingus parodymus pagal RTFSR BK 95 str. sp ta. (Parašas)

ВОПРОС: Владеете ли Вы русским языком, сумеете дать показания на русском языке?

ОТВЕТ: Русским языком я владею слабо, читать и писать не умею, показания желаю давать на родном литовском языке.

ВОПРОС: Следствие Вас будет допрашивать без переводчика, так как следователь владеет русским-литовским языками, не возражаете ли Вы?

ОТВЕТ: Не возражаю.

ВОПРОС: Расскажите свою автобиографию.

ОТВЕТ: До 1920–21 года проживала у родителей по месту рождения, в 1928 году окончила гимназию в городе Кедайняй и в этом же году поступила учиться в Каунасский университет на факультет тэологии-философии. Университет окончила в 1940 году и поступила на работу в женскую гимназию учительницей в городе Вильнюс где работала до дня нападения фашистской Германии на Советский Союз.

В период немецкой оккупации я работала в ремесленном училище и институте для взрослых, в городе Вильнюс, преподавала немецкий язык.

С момента освобождения города Вильнюса Красной Армией до настоящего времени работаю во второй женской гимназии имени „Саломеи Нерис“ преподавателем немецкого языка.

ВОПРОС: В каких партиях или организациях Вы состояли?

ОТВЕТ: Будучи студенткой в Каунасском университете я с 1928 по 1932 год участвовала в фашистской организации „Атейтининку“.

ВОПРОС: Кем вы были в организации „Атейтининку“?

ОТВЕТ: На всем протяжении моего пребывания в организации „Атейтининку“ я являлась рядовым ее членом.

Допрос прерван.

Протокол с моих слов записан правильно, вслух прочитан и переведен с русского на литовский язык. (Подпись)

Допросил: ст. следователь След. отдела НКГБ ЛССР
старший лейтенант МОЦКЕВИЧУС (подпись)

KLAUSIMAS: Ar mokate rus kalb , ar gal site duoti parodymus rus kalba?

ATSAKYMAS: Rus kalb moku silpnai, nemoku skaityti ir rašyti, parodymus noriu duoti gimi ja lietuvi kalba.

KLAUSIMAS: Tardymas Jus apklaus be vert jo, nes tardytojas moka rus ir lietuvi kalbas. Ar J s neprieštarausite?

ATSAKYMAS: Neprieštarauju.

KLAUSIMAS: Papasakokite savo autobiografij .

ATSAKYMAS: Ligi 1920-21 met gyvenau pas t vus savo gimin je, 1928 m. baigiau K daini m. gimnazij ir tais pa iais metais stojau Kauno universiteto teologijos-filosofijos fakultet . Universitet baigiau 1940 m. ir prad jau dirbt i Vilniaus mergai i gimnazijos mokytoja, kur dirbau ligi fašistin Vokietija užpuol Soviet S jung .

Vokie i okupacijos laikotarpiu aš dirbau Vilniuje amat mokykloje ir suaugusi j institute, d s iau vokie i kalb .

Nuo pat to momento, kai Vilni išlaisvino Raudonoji Armija, ligi dabar dirbu vokie i kalbos d stytoja Salom jos N ries antrojoje mergai i gimnazijoje.

KLAUSIMAS: Kokioms partijoms arba organizacijoms J s priklaus te?

ATSAKYMAS: B dama Kauno universiteto student aš nuo 1928 ligi 1932 met dalyvavau fašistin je Ateitinink organizacijoje.

KLAUSIMAS: Kuo J s buvote Ateitinink organizacijoje?

ATSAKYMAS: Vis savo dalyvavimo Ateitinink organizacijoje laikotarp aš buvau eilinis jos narys.

Tardymas laikinai nutrauktas.

Protokolas pagal mano žodžius surašytas tiksliai, man garsiai perskaitytas ir išverstas iš rus lietuvi kalb . (Parašas)

Tard : LTSR NKGB Tardymo skyriaus vyr. tardytojas

vyresnysis leitenantas MOCKEVI IUS (parašas)

ПРОДОЛЖЕНИЕ ПРОТОКОЛА ДОПРОСА
задержанной ДИРСИТЕ Аделе, дочь Антанаса,

14 марта 1946 г.

гор. Вильнюс

Допрос начал в 22 ч. 10 мин.
Допрос окончен в 4 часа.

ВОПРОС: В связи с чем Вы вышли из организации „Атейтинику”?

ОТВЕТ: С 1932 года я уже перестала посещать лекции в университете и оторвалась от деятельности организации „Атейтинику”. После я принимала участие в так называемой организации „Мотеру драугия” (Общество женщин).

ВОПРОС: Объясните, что это за организация „Мотеру драугия” (Общество женщин)?

ОТВЕТ: Организация „Мотеру драугия” (Общество женщин) было создано из числа верующих женщин, цели и задачи перед членами организации стояли воспитывать женщин в религиозном духе.

ВОПРОС: Какие обязанности вы выполняли находясь в организации „Мотеру драугия” (Общество женщин)?

ОТВЕТ: С 1938 года до дня ликвидации этой же организации я работала секретарем-машинисткой при центральном комитете общества женщин в городе Каунас.

ВОПРОС: Кто являлся руководителем организации „Общество женщин”?

ОТВЕТ: Руководителем и организатором организации „Общество женщин” являлся:

1. ксендз КАПОЧУС (имя отчество не знаю), до установления Советской власти в Литве работал ксендзом в костеле „Аукштайчу”, город Каунас, настоящее время где находится, не знаю.

Sulaikytosios Adelės DIRSYT S, Antano duktės,
TARDYMO PROTOKOLO T SINYS

1946 m. kovo 14 d.

Vilnius

Tardymas pradėtas 22 val. 10 min.
Tardymas baigtas 4 val.

KLAUSIMAS: Kodėl Jūs iš joste iš Ateitininkų organizacijos?

ATSAKYMAS: Nuo 1932 metų aš nebelankiau paskaitų universitete ir atitrinkau nuo veiklos Ateitininkų organizacijoje. Viliau aš dalyvavau vadinamosios Moterų draugijos organizacijoje.

KLAUSIMAS: Paaiškinkite, kas per organizaciją Moterų draugiją?

ATSAKYMAS: Organizacijos Moterų draugija sudarė tikinčios moterys, organizacijos narėms buvo keliami uždaviniai ir tikslai auklėti moteris religinei dvasiai.

KLAUSIMAS: Kokias pareigas Jūs joste bei dama Moterų draugijos organizacijoje?

ATSAKYMAS: Nuo 1938 m. ligi šios organizacijos likvidavimo dirbau Moterų draugijos centrinio komiteto sekretore mašininke Kaune.

KLAUSIMAS: Kas buvo Moterų draugijos vadovas?

ATSAKYMAS: Moterų draugijos vadovas ir organizatorius buvo:

1. kunigas KAPO IUS (vardo ir tėvavardžio nežinau), iki Sovietų valdžios Lietuvoje vedimo dirbo kunigu Aukštaičių bažnyčioje Kaune, kur dabar yra, nežinau.

2. ГАЛДИКЕНЕ Магдалена, учительница гимназии, находящейся по ул. Вильняус, города Каунас, настоящее время где она находится, не знаю, в организации она являлась председателем.

3. КАРВЕЛЕНЕ (имя и отчество не знаю), жена бывшего министра, она являлась заместителем председателя, раньше проживала в гор. Каунас, настоящее время где находится, не знаю.

[17] ВОПРОС: Назовите всех Вам известных участников организации „Атейтининку”.

ОТВЕТ: Из членов „Атейтининку” 1928–1932 годах знаю следующих лиц:

1. ДОВИДАЙТИС Пранас, профессор Каунасского университета, был руководителем организации „Атейтининков” в университете, в 1941 году вывезен органами Советской власти в глубь СССР.

2. СЕРЕЙКИТЕ Аполония, бывшая студентка Каунасского университета, уроженка с Укмергского уезда, она являлась председателем корпорации „Бирутес”, в настоящее время где находится, не знаю.

3. РОГАЛЬСКИТЕ (имя и отчество не знаю), место рождения не знаю, была рядовой член организации „Атейтининков”, настоящее время где находится, не знаю.

4. БЛАУДЖУНАЙТЕ Изабеле, уроженка с Сувалкии, была рядовой член организации „Атейтининков”, настоящее время где находится, не знаю.

5. ИОНКАЙТИТЕ-ГРАТКАУСКЕНЕ Она, уроженка с Сувалкии, состояла в организации „Атейтининку”. Проживает в гор. Вильнюс.

6. Учительница ГЕДРО, работает в Содоводствой школе.

7. ЮРГЕЛАЙТЕ Петронеле, место происхождения не знаю, состояла в организации „Атейтининку”, настоящее время где находится, не знаю.

8. КАРВЕЛИТЕ (имя, отчество не знаю), уроженка с Сувалкии, состояла в организации „Атейтининку”, настоящее время где находится, не знаю.

2. Magdalena GALDIKIEN , gimnazijos, esan ios Vilniaus g. Kaune, mokytoja, kur yra dabar, nežinau, organizacijoje ji buvo pirminink .

3. KARVELIEN (vardo ir t vavardžio nežinau), buvusio ministro žmona, ji buvo pirminink s pavaduotoja, anks iau gyveno Kauno mieste, kur dabar yra, nežinau.

[17] KLAUSIMAS: Išvardykite visus Jums žinomus Ateitinink organizacijos dalyvius.

ATSAKYMAS: 1928-1932 m. Ateitinink narius žinau šiuos:

1. Pranas DOVYDAITIS, Kauno universiteto profesorius, buvo universiteto Ateitinink organizacijos vadovas, 1941 m. Soviet valdžios organ išvežtas TSRS gilum .

2. Apolonija SEREIKYT , buvusi Kauno universiteto student , gimusi Ukmerg s apskrityje, ji buvo „Birut s" korporacijos pirminink , kur šiuo metu yra, nežinau.

3. ROGALSKYT (vardo ir t vavardžio nežinau), kur gimusi, nežinau, buvo Ateitinink organizacijos eilin nar , kur šiuo metu yra, nežinau.

4. Izabel BLAUDŽI NAIT , kilusi iš Suvalkijos, buvo eilin Ateitinink organizacijos nar , kur šiuo metu yra, nežinau.

5. Ona JONKAITYT -GRATKAUSKIEN , kilusi iš Suvalkijos, buvo Ateitinink organizacijos nar . Gyvena Vilniaus mieste.

6. Mokytoja GEDRO, dirba Daržininkyst s mokykloje.

7. Petron l JURG LAIT , nežinau, iš kur kilusi, buvo Ateitinink organizacijos nar , nežinau, kur yra šiuo metu.

8. KARVELYT (vardo ir t vavardžio nežinau), kilusi iš Suvalkijos, buvo Ateitinink organizacijos nar , kur šiuo metu yra, nežinau.

9. БАЛЬКУНАС (имя, отчество не знаю), место происхождения его не знаю, состоял в организации „Атейтининку”, настоящее время где находится, не знаю.

10. БРАЗДЖОНИС Бернардас, место происхождения его не знаю, состоял в организации „Атейтининку”, настоящее время где находится, не знаю.

11. БЕРУЛИС Казимерас, уроженец с Дзукии, состоял в организации „Атейтининку” в период немецкой оккупации, умер.

Других по фамилиям в настоящее время не помню.

[18] ВОПРОС: Что вам известно о существовании антисоветской организации „Атейтининку” в настоящее время?

ОТВЕТ: Об этом мне ничего не известно.

Протокол с моих слов записан правильно, вслух прочитан и следователем переведен с русского на литовский язык. (Подпись)

Допросил: Ст.следователь След.отдела НКГБ
ЛССР старший лейтенант
МОЦКЕВИЧУС (подпись)

[30]

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА
задержанной ДИРСИТЕ Аделе, дочь Антанаса,

18 марта 1946 г.

гор. Вильнюс

Допрос начат в 21 ч. 20 мин.
Допрос окончен в 2 часа 30 мин.

ВОПРОС: С какого времени вы проживаете в городе Вильнюс?

ОТВЕТ: Со дня установления Советской власти в Литве я проживаю в городе Вильнюс. С 1940 года до дня нападения фашистской Германии на Советский Союз я работала преподавателем неполной средней школы, в период немецкой

9. BALK NAS (vardo ir t vavardžio nežinau), iš kur kil s, nežinau, buvo Ateitinink organizacijos narys, kur šiuo metu yra, nežinau.

10. Bernardas BRAZDŽIONIS, nežinau, iš kur kil s, buvo Ateitinink organizacijoje, kur šiuo metu yra, nežinau.

11. Kazimieras BERULIS, kil s iš Dz kijos, buvo Ateitinink organizacijoje vokie i okupacijos laikotarpiu. Mir .

Kit pavardži šiuo metu neprisimenu.

[18] KLAUSIMAS: K J s žinote apie antisovietin s Ateitinink organizacijos buvim šiuo metu?

ATSAKYMAS: Apie tai nieko nežinau.

Protokolas pagal mano žodžius surašytas tiksliai, garsiai perskaitytas ir tardytojo išverstas lietuvi kalb . (Parašas)

Tard : LTSR NKGB Tardymo skyriaus vyro tardytojas, vyresnysis leitenantas
MOCKEVI IUS (parašas)

[30]

Sulaikytosios Adel s DIRSYT S, Antano dukters,
TARDYMO PROTOKOLAS

1946 m. kovo 18 d.

Vilnius

Tardymas prad tas 21 val. 20 min.
Tardymas baigtas 2 val. 30 min.

KLAUSIMAS: Nuo kurio laiko J s gyvenate Vilniaus mieste?

ATSAKYMAS: Aš gyvenu Vilniaus mieste nuo Soviet valdžios vedimo Lietuvoje. Nuo 1940 m. ligi tos dienos, kai Soviet S jung užpuol fašistin Vokietija, aš dirbau d styroja nepilnoje vidurin je mokykloje, vokie i okupacijos laikotarpiu - amat mokyklos ir

оккупации – в ремесленном училище и в институте для взрослых – преподавателем, после изгнания немецких оккупантов с территории Литовской ССР перешла во вторую гимназию – ныне имени Саломеи Нерис, преподавателем немецкого языка, где работала до дня моего ареста.

ВОПРОС: Назовите своих знакомых в городе Вильнюс.

ОТВЕТ: Из знакомых в городе Вильнюс я имею следующих лиц:

1. РАПОПОРТИЕНЕ Алдона, директор гимназии имени Саломеи Нерис, проживает по улице Вильняус, № 17.

2. НОРЕЙКАЙТЕ Мария, инспектор гимназии имени Саломеи Нерис, проживает в Антоколе.

3. МОЦКЕВИЧИЕНЕ Емилия, учительница гимназии имени Саломеи Нерис, проживает по улице Гедимино.

4. МОЦКЕВИЧУС Юозас, учитель гимназии имени Саломеи Нерис, проживает по улице Гедимино.

5. БУДРЕВИЧУС Винцас, учитель гимназии имени Саломеи Нерис, проживает по ул. Якшто.

6. МЕЛАЙКИТЕ Стасе, учительница гимназии имени Саломеи Нерис, проживает в районе Жверинас.

7. СТАНЮЛИТЕ Казимера, учительница гимназии имени Саломеи Нерис, проживает по ул. Вивульскио.

8. СЛИЖИС (имя, отчество не знаю), учитель гимназии имени Саломеи Нерис, проживает в районе Жверинас.

9. ЯКУЧУНАС (имя, отчество не знаю), учитель гимназии имени Саломеи Нерис.

10. БИЗЮЛЯВИЧУС Стасис, учитель гимназии имени Саломеи Нерис, проживает по ул. Траку.

11. ВАЙТЕЛИТЕ (имя, отчество не знаю), учительница гимназии имени Саломеи Нерис.

12. САКАВИЧУТЕ (имя, отчество не знаю), учительница гимназии имени Саломеи Нерис.

13. МИКУЛИНА (имя, отчество не знаю), учительница гимназии имени Саломеи Нерис.

14. МАЧУКАЙТЕ Янина, учительница гимназии имени Саломеи Нерис.

15. КАВАЛЯУСКАС (имя, отчество не знаю), учитель гимназии имени Саломеи Нерис, проживает в районе Жверинас.

suaugusi j instituto d stytoja, o išvijus vokie i okupantus iš Lietuvos TSR teritorijos, per jau antr j gimnazij - dabar Salom jos N ries, vokie i kalbos d stytoja, kur dirbau ligi savo arešto.

KLAUSIMAS: Išvardykite savo paž stamus, gyvenan ius Vilniaus mieste.

ATSAKYMAS: Vilniuje aš turiu šiuos paž stamus:

1. Aldona RAPOPORTIEN , Salom jos N ries gimnazijos direktor , gyvena Vilniaus g-17 nr.
2. Marija NOREIKAIT , Salom jos N ries gimnazijos inspektor , gyvena Antakalnyje.
3. Emilia MOCKEVI IEN , Salom jos N ries gimnazijos mokytoja, gyvena Gedimino gatv je.
4. Juozas MOCKEVI IUS, Salom jos N ries gimnazijos mokytojas, gyvena Gedimino gatv je.
5. Vincas BUDREVI IUS, Salom jos N ries gimnazijos mokytojas, gyvena Jakšto gatv je.
6. Stas MIELAIKYT , Salom jos N ries gimnazijos mokytoja, gyvena Žv ryno rajone.
7. Kazimiera STANIULYT , Salom jos N ries gimnazijos mokytoja, gyvena Vivulskio gatv je.
8. SLIŽYS (vardo ir t vavardžio nežinau), Salom jos N ries gimnazijos mokytojas, gyvena Žv ryno rajone.
9. JAKU I NAS (vardo ir t vavardžio nežinau), Salom jos N ries gimnazijos mokytojas.
10. Stasys BIZIULEVI IUS, Salom jos N ries gimnazijos mokytojas, gyvena Trak gatv je.
11. VAITELYT (vardo ir t vavardžio nežinau), Salom jos N ries gimnazijos mokytoja.
12. SAKAVI I T (vardo ir t vavardžio nežinau), Salom jos N ries gimnazijos mokytoja.
13. MIKULINA (vardo ir t vavardžio nežinau), Salom jos N ries gimnazijos mokytoja.
14. Janina MA IUKAIT , Salom jos N ries gimnazijos mokytoja.
15. KAVALIAUSKAS (vardo ir t vavardžio nežinau) Salom jos N ries gimnazijos mokytojas, gyvena Žv ryno rajone.

Всех мною выше указанных учителей знаю из совместной работы.

Кроме того, еще имею знакомых из неполной средней школы:

1. КАЙРЕЛИС Альфонсас, в период немецкой оккупации был директором, сбежал вместе с немцами.

2. КАЙРЕЛЕНЕ Броне, учительница, жена Альфонсас, сбежала вместе с мужем.

3. МАТУСЯВИЧУТЕ Изабеле, в период немецкой оккупации работала инспектором неполной средней школы, настоящее время где находится, не знаю.

4. КРОТЕРИС Людас, учитель, в период немецкой оккупации был нотариусом. настоящее время где находится, не знаю.

5. БИТЛЕРОВЕНЕ Аделе, в период оккупации работала учительницей, настоящее время где находится, не знаю.

6. ШИЛЕЙКА (имя, отчество не знаю), работал бухгалтером при неполной средней школе, настоящее время где находится, не знаю.

7. МАЖОНИС Альфонсас, настоящее время директор гимназии.

8. ШИНКУНАС Феликсас, работает в Наркомпросе.

9. ШИМКУНАЙТЕ (имя, отчество не знаю), работает в садоводстве.

10. КАЙРИС (имя, отчество не знаю), работает преподавателем в экономической школе.

11. БРАЗАУСКАС Юозас, раньше работал учителем экономической школе, слышала от других, что якобы находится на нелегальном положении.

12. БРАЗАУСКЕНЕ Анеле, жена Юозаса, раньше работала учительницей, настоящее время где находится, не знаю.

13. СТАБИНИС Юргис, учитель педагогического института, проживает по ул. Юозапавичуса.

14. ГЕНДРИНСКАС Томас, учитель народного университета, проживает по ул. Бенедиктину.

15. СТОРПИРШТИС (имя, отчество не знаю), учитель народного университета, проживает по ул. Бенедиктину.

Visus šiuos nurodytus mokytojus pažstu kaip bendradarbius.

Be to, dar turiu pažstam iš nepilnos vidurinės mokyklos:

1. Alfonsas KAIRELIS, vokiečių okupacijos laikotarpiu buvo direktorius, išbuvo drauge su vokiečiais.

2. Bronis KAIRELLEN, mokytoja, Alfonso žmona, išbuvo drauge su vyru.

3. Izabelė MATUSEVIČIENĖ, vokiečių okupacijos laikotarpiu dirbo nepilnos vidurinės mokyklos inspektore, kur yra šiuo metu, nežinau.

4. Liudas KROTERIS, mokytojas, vokiečių okupacijos metu buvo notaras, kur yra šiuo metu, nežinau.

5. Adelė BITLEROVIENĖ, okupacijos metu dirbo mokytoja, kur yra šiuo metu, nežinau.

6. ŠILEIKA (vardo ir tėvavardžio nežinau), dirbo nepilnos vidurinės mokyklos buhalteriu, kur yra šiuo metu, nežinau.

7. Alfonsas MAŽONIS, šiuo metu gimnazijos direktorius.

8. Feliksas ŠINKNAS, šiuo metu dirba Švietimo liaudies komisariate.

9. ŠIMKAITĖ (vardo ir tėvavardžio nežinau), dirba sodininkysteje.

10. KAIRYS (vardo ir tėvavardžio nežinau), dirba dėstytoju ekonomikos mokykloje.

11. Juozas BRAZAUSKAS, anksčiau dirbo ekonomikos mokyklos mokytoju, išbuvo girdėjau, kad esate nelegalioje padėtyje.

12. Anelė BRAZAUSKIENĖ, Juozo žmona, anksčiau dirbo mokytoja, kur yra šiuo metu, nežinau.

13. Jurgis STABINIS, pedagoginio instituto dėstytojas, gyvena Juozapavelyje.

14. Tomas GENDRINSKAS, mokytojas liaudies universitete, gyvena Benediktinėje.

15. STORPIRŠTIS (vardo ir tėvavardžio nežinau), liaudies universiteto dėstytojas, gyvena Benediktinėje.

16. ДУБИЦКЕНЕ Янина, сторож народного университета, проживает по ул. Гедрио.

17. ПАУКШТИТЕ Стефания, работает начальником какого-то отдела не знаю, проживает по ул. Гедрио.

18. ГРАТКАУСКАС Юозас, работает в госбанке, проживает по ул. Гедрио.

19. ГРАТКАУСКЕНЕ Она, работает в садоводской школе, жена Юозаса.

20. КАРВЕЛИТЕ (имя, отчество не знаю), учительница народного и госуниверситета, проживает по ул. Микалояус.

21. ИНДРЮЛИТЕ Александра, в период немецкой оккупации работала в ремесленной школе, настоящее время где находится, не знаю.

22. МИЛВИДАЙТЕ Мария, в период немецкой оккупации работала в ремесленной школе, сбежала вместе с немцами.

23. ЛАДИГЕНЕ Стефания, работала в гостеатре пожарником, проживала вместе по ул. Траку № 11, кв. 8.

24. ЖЕМАЙТАЙТЕНЕ Вилгельмина, работает в ремесленной школе.

25. СМИЛГИТЕ Александра, работала в ремесленной школе, настоящее время где находится, не знаю.

26. КЕЖЕЛИТЕ Елена, работает в швейной мастерской, проживает по ул. Укмергес.

27. ЗОШТАУТАС (имя, отчество не знаю), работает на почте.

28. РАМАШКАЙТЕ Стасе, в период немецкой оккупации работала в ремесленной школе, настоящее время где находится, не знаю.

Больше из знакомых по фамилии не знаю никого.

ВОПРОС: Что Вам известно о БРАЗАУСКАС Юозас?

ОТВЕТ: В настоящее время не помню, от кого я слышала, что БРАЗАУСКАС Юозас в прошлом состоял в организации „Атейтининку“, после изгнания немецких оккупантов с территории Литовской ССР, якобы перешел на нелегальное положение, другие говорят, что он умер. Больше о БРАЗАУСКАС Юозас мне ничего не известно.

16. Janina DUBICKIEN , liaudies universiteto sarg , gyvena Giedrio gatv je.
17. Stefanija PAUKŠTYT , nežinau kokio skyriaus viršinink , gyvena Giedrio gatv je.
18. Juozas GRATKAUSKAS, dirba valstybiniame banke, gyvena Giedrio gatv je.
19. Ona GRATKAUSKIEN , dirba sodininkyst s mokykloje, Juozo žmona.
20. KARVELYT (vardo ir t vavardžio nežinau), liaudies universiteto d stytoja, gyvena Mikalojaus gatv je.
21. Aleksandra INDRIULYT , vokie i okupacijos metu dirbo amat mokykloje, kur yra šiuo metu, nežinau.
22. Marija MILVYDAIT , vokie i okupacijos metu dirbo amat mokykloje, kur yra šiuo metu, nežinau.
23. Stefanija LADYGIEN , dirbo gaisrininku valstybiniame teatre, drauge gyveno Trak g. Nr. 11, butas 8.
24. Vilhelmina ŽEMAITALAITIEN ,dirba amat mokykloje.
25. Aleksandra SMILGYT , dirbo amat mokykloje, kur yra šiuo metu, nežinau.
26. Elena KEŽELYT , dirba siuvykloje, gyvena Ukmerg s gatv je.
27. ZOŠTAUTAS (vardo ir t vavardžio nežinau), dirba pašte.
28. Stas RAMAŠKAIT , vokie i okupacijos metu dirbo amat mokykloje, kur yra dabar, nežinau.
- Daugiau pavard mis paž stam nežinau.

KLAUSIMAS: K J s žinote apie Juoz BRAZAUSK ?

ATSAKYMAS: Šiuo metu neatsimenu, kas kalb jo, kad Juozas BRAZAUSKAS praeityje buvo Ateitinink organizacijos narys, o išvarius vokie i okupantus iš Lietuvos TSR neva per jo nelegali pad t , kiti kalba, kad mir . Daugiau apie Juoz BRAZAUSK nieko nežinau.

ВОПРОС: А вы какое участие принимали в организации „Атейтининкай“?

ОТВЕТ: При сметоновской власти в Литве я состояла в организации „Атейтининкай“, когда была установлена Советская власть в Литве, я свою деятельность прекратила, с этого времени мне ничего неизвестно о существовании каких либо подпольных антисоветских организаций.

Протокол с моих слов записан правильно, следователем переведен с русского на литовский язык (подпись)

Допросил: Ст. следователь След.отдела НКГБ ЛССР
старший лейтенант (МОЦКЕВИЧУС)
(подпись)

[22]

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА
Арестованной ДИРСИТЕ Аделе, дочь Антанаса

19 марта 1946 г. гор. Вильнюс

Допрос начат в 21 ч.
Допрос окончен в 3 ч. 30 м.

ВОПРОС: На предыдущих допросах Вы показали, что состояли в организации „Атейтининку“. Чем Вы занимались находясь в этой организации?

ОТВЕТ: В 1928 году я поступила учиться в Каунасский университет и одновременно вступила в организацию „Атейтининку“, будучи в организации, я всегда посещала собрания и другие проводимые мероприятия.

В 1932 году я перестала посещать университет, стала заниматься самостоятельно.

KLAUSIMAS: O k J s veik te Ateitinink organizacijoje?

ATSAKYMAS: Smetonai valdant Lietuv aš priklausiau Ateitinink organizacijai, kai Lietuvoje buvo vesta soviet valdžia, aš savo veikl nutraukiau, nuo to meto aš nieko nežinau apie koki nors antisovietini pogrindini organizacij buvim .

Protokolas pagal mano žodžius surašytas
tiksliai ir tardytojo išverstas iš rus lietuvi
kalb . (parašas)

Tard : LTSR NKGB Tardymo skyriaus vyrs tardytojas
vyresnysis leitenantas MOCKEVI IUS
(parašas)

[22]

Suimtosios Adel s DIRSYT S, Antano dukters,

TARDYMO PROTOKOLAS

1946 m. kovo 19 d.

Vilnius

Tardymas prad tas 21 val.
Tardymas baigtas 3 val. 30 min.

KLAUSIMAS: Ankstesni tardym metu J s sak te, kad priklaus te Ateitinink organizacijai. K J s veik te b dama šioje organizacijoje?

ATSAKYMAS: 1928 m. aš stojau mokytis Kauno universitet ir tuo pa iu metu stojau Ateitinink organizacij , b dama organizacijoje, visada lankiau susirinkimus ir kitus renginius.

1932 metais aš nustojau lankyti universitet ir prad jau dirbt savarankiškai.

Проживая в гор. Каунас я вступила в так называемую организацию „Лиетувос каталикю мотеру драугия” (Католический цюз литовских женщин), будучи в этой организации, приходилось писать статьи в выпускемый журнал этой организации „Мотерис” („Женщина”), писанные мною статьи большинство было направленная пропаганда против Советского Союза, таких статей я написала несколько.

ВОПРОС: К какому периоду относится когда вы писали статьи в журнал „Мотерис”?

ОТВЕТ: Это относится начиная с 1933 по 1940 год.

ВОПРОС: В чем заключалась Ваша деятельность при Советской власти как члена организации „Атейтининку”?

ОТВЕТ: В связи с установлением Советской власти в Литве я свою деятельность прекратила, что либо о существовании организации „Атейтининку” ничего мне неизвестно.

ВОПРОС: Вы говорите неправду, скрываете от следствия о своей принадлежности к антисоветской организации „Атейтининку”, дайте правдивые показания по этому вопросу.

ОТВЕТ: В настоящее время о существовании антисоветской организации „Атейтининку” мне ничего неизвестно.

Протокол записан правильно, следователем переведен с русского на литовский язык.

АД. ДИРСИТЕ (подпись)

Допросил: Ст. следователь След.отдела НКГБ
ЛССР

старший лейтенант МОЦКЕВИЧУС
(подпись)

Gyvendama Kaune stojau vadinam j Lietuvos kataliki moter draugij b vant šioje organizacijoje teko rašyti straipsnius tos organizacijos leidžiam žurnal „Moteris", dauguma mano rašyt straipsni buvo propaganda - nukreipti prieš Soviet S jung . Toki straipsni parašiau kelet .

KLAUSIMAS: Kokiu laikotarpiu J s raš te straipsnus žurnal „Moteris"?

ATSAKYMAS: Tai buvo nuo 1933 m. ligi 1940 m.

KLAUSIMAS: Kokia buvo J s , kaip Ateitinink organizacijos nar s, veikla esant soviet valdžiai?

ATSAKYMAS: vedus soviet valdži Lietuvoje aš savo veikl nutraukiau ir nieko nežinau apie Ateitinink organizacijos buvim .

KLAUSIMAS: J s kalbate neties , slepiate nuo tardymo savo priklausym antisovietinei Ateitinink organizacijai, teisingai atsakykite š klausim .

ATSAKYMAS: Šiuo metu aš nieko nežinau apie antisovietn s Ateitinink organizacijos buvim .

Protokolas surašytas tiksliai ir tardytojo išverstas iš rus lietuvi kalb .

A.DIRSYT (parašas)

Tard : LTSR NKGB Tardymo skyriaus vyrr. tardytojas,

vyresnysis leitenantas MOCKEVI IUS
(parašas)

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

Арестованной ДИРСИТЕ Аделе, дочь Антанаса.

20 марта 1946 г.

гор. Вильнюс

Допрос начат в 21 ч.

Допрос окончен в 2 ч. 30 мин.

ВОПРОС: У кого Вы проживали до дня Вашего ареста?

ОТВЕТ: С 1944 года я проживала по улице Траку, № 11, кв. 8, в одной квартире проживает ЛАДИГЕНЕ Стефания.

ВОПРОС: Кто такая ЛАДИГЕНЕ Стефания?

ОТВЕТ: ЛАДИГЕНЕ Стефания является женой бывшего литовской армии генерала, всвязи с установлением Советской власти в Литве ее муж был арестован органами Советской власти. Сама ЛАДИГЕНЕ Стефания работала в Гостеатре пожарником.

ВОПРОС: Кто посещал квартиру ЛАДИГЕНЕ Стефании?

ОТВЕТ: Квартиру ЛАДИГЕНЕ посещали ряд ее знакомых, в том числе иногда приходили ксендзы: СКУРСКИС, имя, отчество не знаю, работает в костеле Игното и ксендз БАЛЮКАС, имя и отчество не знаю, раньше работал в костеле Святого Ионас, с октября месяца 1945 года я его не вижу, где он находится, мне неизвестно.

ВОПРОС: Чего приходили ксендзы к ЛАДИГЕНЕ Стефании?

ОТВЕТ: По каким делам приходили ксендзы к ЛАДИГЕНЕ, этого мне неизвестно, в присутствии меня никаких разговоров между собой они не вели, в те случаи, когда ксендз СКУРСКИС заходил на квартиру ЛАДИГЕНЕ, я всегда старалась уйти в свою комнату, чтобы не вмешиваться в их разговоры.

ВОПРОС: Вместе ли приходили ксендзы к ЛАДИГЕНЕ Стефании?

ОТВЕТ: Я видела, когда они приходили к ЛАДИГЕНЕ в отдельности.

[39]

Suimtosios Adel's DIRSYT S, Antano d.,
TARDYMO PROTOKOLAS

1946 m. kovo 20 d.

Vilnius

Tardymas prad tas 21val.
Tardymas baigtas 2 val. 30 min.

KLAUSIMAS: Pas k J s gyvenote ligi J s su mimo dienos?

ATSAKYMAS: Nuo 1944 met aš gyvenau Trak g. 11, b. 8.
Tame pa iame bute gyvena Stefanija LADYGIEN .

KLAUSIMAS: Kas tokia Stefanija LADYGIEN ?

ATSAKYMAS: Stefanija LADYGIEN yra buvusio Lietuvos
kariuomen s generolo žmona, jos vyras vedus Soviet valdži
Lietuvoje buvo Soviet valdžios organ suimtas. Pati Stefanija
LADYGIEN dirbo gaisrininke Valstyb s teatre.

KLAUSIMAS: Kas lank si Stefanijos LADYGIEN S bute?

ATSAKYMAS: LADYGIEN S bute lank si keletas jos paž sta-
m , tarp j kai kada ateidavo kunigai: SKURSKIS, vardo ir t va-
vardžio nežinau, dirba Ignoto bažny ioje, ir kunigas BALIUKAS,
vardo ir t vavardžio nežinau, dirbo Švento Jono bažny ioje, nuo
1945 met spalio m nesio jo nematau, kur jis yra, nežinau.

KLAUSIMAS: Ko ateidavo kunigai pas Stefanij LADY-
GIEN ?

ATSAKYMAS: Kokiais reikalais ateidavo kunigai pas LADY-
GIEN , aš nežinau, man esant jie tarpusavyje visai nesikalb da-
vo, tais atvejais, kai kun. SKURSKIS ateidavo LADYGIEN S but
, aš visada stengdavausi išeiti savo kambar , kad netrukdy iau
j pokalbio.

KLAUSIMAS: Ar kunigai drauge ateidavo pas Stefanij LADYGIEN ?

ATSAKYMAS: Man matant jie pas LADYGIEN ateidavo at-
skirai.

ВОПРОС: Как часто заходили ксендзы на квартиру ЛАДИГЕНЕ Стефании?

ОТВЕТ: Как часто заходили ксендзы на квартиру ЛАДИГЕНЕ, это мне неизвестно, я их видела только один раз.

Протокол с моих слов записан правильно, вслух прочитан и следователем переведен с русского на литовский язык.

Ад. ДИРСИТЕ (*подпись*)

Допросил: Ст. следователь След.отдела
НКГБ ЛССР
старший лейтенант МОЦКЕВИЧУС
(*подпись*)

[26]

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА
Арестованной ДИРСИТЕ Аделе, дочь Антанаса

22 марта 1946 г.

гор. Вильнюс

Допрос начат в 21 ч. 15 мин.
Допрос окончен в 2 часа

ВОПРОС: Читали ли Вы когда либо нелегальную, антисоветскую литературу?

ОТВЕТ: Да, пришлось читать нелегальные листовки, это было до выборов в феврале месяце 1946 года.

Один раз появились антисоветские листовки у нас в гимназии, все листовки были собраны и направлены директору гимназии НОРЕЙКАЙТЕ Мария.

В настоящее время я вспомнила один случай, когда неизвестное лицо принес пакет, адресованный на ЛАДИГАЙТЕ, когда вскрыли пакет, оказалось листовка антисоветского содержания, это было с вечера 9 февраля 1946 года. Незнакомого

KLAUSIMAS: Kaip dažnai kunigai užeidavo pas Stefanij LADYGIEN ?

ATSAKYMAS: Kaip dažnai kunigai užeidavo pas Stefanij LADYGIEN , nežinau, nes aš juos ma iau tik vien kart .

Protokolas pagal mano žodžius surašytas tiksliai, garsiai perskaitytas ir tardytojo išverstas iš rus lietuvi kalb .

Ad. DIRSYT (parašas)

Tard : LTSR NKGB Tardymo skyriaus
vyr. tardytojas
vyresnysis leitenantas MOCKEVI IUS
(parašas)

[26]

Suimtiosios Adel s DIRSYT S, Antano d.,
TARDYMO PROTOKOLAS

1946 m. kovo 22 d.

Vilnius

Tardymas prad tas 21 val. 15 min.
Tardymas baigtas 2 val.

KLAUSIMAS: Ar j s kada nors skait te nelegali , antisovietini literat r ?

ATSAKYMAS: Taip, teko skaityti nelegalius lapelius, tai buvo prieš 1946 m. vasario m nesio rinkimus.

Vien kart antisovietiniai lapeliai pasirod pas mus gimnazijoje, visi lapeliai buvo surinkti ir perduoti gimnazijos direktorei Marijai NOREIKAITEI.

Šiuo metu aš prisiminiau vien atvej , kai nežinomas asmuo atneš LADYGAITEI adresuot paket , kur atidarius rastas antisovietinio turinio lapelis, tai buvo 1946 m. vasario 9 d. išvakar se. Nepaž stamojo aš nema iau, Maryt ir Jon LADYGAIT S man

я не видала, ЛАДИГАЙТЕ Марите и Ионе сказали мне, что незнакомец рекомендовался из Каунаса, кто он такой, они мне не рассказывали. После этого листовка была передана органам Советской власти.

ВОПРОС: А Вы от кого получали нелегальную антисоветскую литературу?

ОТВЕТ: Я никогда не получала антисоветскую литературу, таких случай не было.

ВОПРОС: Следствию известно, что Вы получали нелегальную антисоветскую литературу, дайте правдивые показания по этому вопросу.

ОТВЕТ: Я говорю правду, что никогда ни от кого я не получала нелегальную литературу.

ВОПРОС: Вы изобличаетесь показаниями ЮРШАЙТЕ Бируте в том, что она приносила Вам в пакетах антисоветские листовки, так ли было?

ОТВЕТ: Я от ЮРШАЙТЕ Бируте никогда не получала никаких пакетов с антисоветскими листовками или с другими какими либо материалами.

Протокол с моих слов записан правильно, следователем переведен с русского на литовский язык, в чем и расписываюсь.

А.Дирсите (*подпись*)

Допросил: Ст. следователь След. отдела
НКГБ ЛССР
старший лейтенант МОЦКЕВИЧУС
(*подпись*)

sak , kad nepaž stamasis prisistat es s iš Kauno. Kas jis tokš, jos man nepasakojo. Po to šis lapelis buvo perduotas sovietin s valdžios organams.

KLAUSIMAS: O iš ko J s gaudavote nelegali antisovietin literat r ?

ATSAKYMAS: Aš niekada negaudavau antisovietin s literat ros, toki atvej nebuvo.

KLAUSIMAS: Tardymui žinoma, kad J s gaudavote nelegali antisovietin literat r ,atsakykite teisingai klausim .

ATSAKYMAS: Aš kalbu ties , kad niekada ir iš niekieno ne-gaudavau nelegalios literat ros.

KLAUSIMAS: Jus atskleidžia Birut s JURŠAIT S parodymai, kad ji Jums paketuose atnešdavo antisovietinius lapelius, ar taip buvo?

ATSAKYMAS: Niekada iš Birut s JURŠAIT S negaudavau paket su antisovietiniais lapeliais ar kitokia medžiaga.

Protokolas pagal mano žodžius surašytas tiksliai, tardytojo išverstas iš rus lietuvi kalb , d l to ir pasirašau.

A.DIRSYT (parašas)

Tard : LTSR NKGB Tardymo skyriaus
vyr. tardytojas
vyresnysis leitenantas MOCKEVI IUS
(parašas)

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА
Арестованной ДИРСИТЕ Аделе, дочь Антанаса

26 марта 1946 г.

гор. Вильнюс

Допрос начат в 21 ч.
Допрос окончен в 2 ч.

ВОПРОС: На предыдущих допросах вы показали, что от ЮРШАЙТЕ Бируте не получали антисоветской литературы, так ли было в действительности?

ОТВЕТ: Мне лично ЮРШАЙТЕ Бируте никогда не приносила антисоветской литературы.

В конце 1944 года и начале 1945 года мне приходилось быть несколько раз в Наркомпросе по служебным делам. Там работали две девушки, но фамилиям я их не знаю, я от них получала пакеты, адресованные ЛАДИГЕНЕ Стефании, КЕЖЕЛИТЕ Елене и ДЗИХОВСКЕНЕ (имя, отчество не знаю), эти пакеты я всегда вручала адресатам. Пакеты, адресованные КЕЖЕЛИТЕ, я всегда передавала ЛАДИГЕНЕ Стефании, она вручала ей.

ВОПРОС: Что это были за пакеты?

ОТВЕТ: Этого мне неизвестно, они об этом мне не рассказывали.

ВОПРОС: Охарактеризуйте девушек, от которых вы получали пакеты.

ОТВЕТ: Обе работницы Наркомпроса, одна из них была секретарем, фамилии и имя ее не знаю, 25–28 лет, место происхождения не знаю.

Ее приметы: среднего роста, фигура худощавая, блондинка, лицо овальное, нос нормальный, особых примет не имеет.

Вторая – машинистка, фамилии, имя и отчество ее не знаю, 20–21 лет, место происхождения не знаю.

Suimtosios Adelės DIRSYT S, Antano d.,
TARDYMO PROTOKOLAS

1946 m. kovo 26 d.

Vilnius

Tardymas pradėtas 21 val.
Tardymas baigtas 02 val..

KLAUSIMAS: Ankstesniuose tardymuose J s parodė te, kad negaudavote antisovietinės literatūros iš Birutės JURŠAIT S, ar iš tikrųjų taip buvo?

ATSAKYMAS: Man asmeniškai Birutė JURŠAIT niekada neatnešė antisovietinės literatūros.

1944 metų pabaigoje ir 1945 metų pradžioje man kelet kart teko lankytis Švietimo liudijimo komisariato tarnybiniais reikalais. Ten dirbo dvi merginos, bet jų pavardžiai nežinau, iš jų gaudavau paketus, adresuotus Stefanijai LADYGIENEI, Elenai KEŽELYTEI ir DZICHOVSKIENEI (vardo ir tėvavardžio nežinau), ir visada juos perduodavau adresatui ms. KEŽELYTEI adresuotus paketus aš visada perduodavau Stefanijai LADYGIENEI, ji jai teikdavo.

KLAUSIMAS: Kas per paketai ten buvo?

ATSAKYMAS: To aš nežinau, jos man apie tai nesakydavo.

KLAUSIMAS: Apibūdinkite merginas, iš kurių J s gaudavote paketus?

ATSAKYMAS: Abi Jos buvo Liudijimo švietimo komisariato darbuotojos, viena iš jų sekretorė, pavardės ir tėvavardžio nežinau, 25-28 metų, nežinau iš kur ji kilusi.

Jos požymiai: vidutinio tipo, lieknos figuros, blondinė, pačių ilgo veido, normalia nosimi, ypatingi požymių neturi.

Antroji - mašininkė, pavardės ir tėvavardžio nežinau, 20-21 metų, nežinau iš kur kilusi.

Ее приметы: среднего роста, фигура средняя, волосы черные, лицо овальное, нос нормальный, особых при-
мет не имеет.

ВОПРОС: Приходили ли когда либо к вам девушки Нар-
компроса?

ОТВЕТ: В первых числах марта м-ца 1946 года машинистка с Наркомпроса была ко мне пришедши за книгой, перед уходом домой она втретилась в коридоре с ЛАДИГЕНЕ Стефания, поприветствовали друг другу, что они говорили между собой, этого мне неизвестно. В это время я была у себя в ком-
нате.

Протокол с моих слов записан пра-
вильно, вслух прочитан и следовате-
лем переведен с русского на литовс-
кий язык.

Ад. ДИРСИТЕ (подпись)

Допросил: Ст. следователь След. отдела
НКГБ ЛССР
старший лейтенант МОЦКЕВИЧУС
(подпись)

[46]

„УТВЕРЖДАЮ“

Зам. нач. След. отдела МГБ Лит.ССР
подполковник АБРАМОВИЧ
(подпись)

29 марта 1946 года

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
(О предъявлении обвинения)

1946 года, марта 29 дня гор. Вильнюс
Я, старший следователь Следотдела МГБ Литовской ССР
ст. лейтенант МОЦКЯВИЧУС, рассмотрев материалы

Jos požymiai: vidutinio gio, vidutin s fig ros, juodais plaukais, pailgo veido, normalia nosimi, ypating požymi neturi.

KLAUSIMAS: Ar merginos iš Liaudies švietimo komisariato kada nors pas jus buvo at jusios?

ATSAKYMAS: 1946 met kovo m nesio pirmomis dienomis Liaudies švietimo komisariato mašininink buvo pas mane at jusi knygos, prieš išeidama namo koridoriuje susitiko su Stefanija LADYGIENE, abi pasisveikino, bet k jos tarpusavy kalb jo, nežinau, tuo metu buvau savo kambaryste.

Protokolas pagal mano žodžius surašytas tiksliai, garsiai perskaitytas ir tardytojo išverstas iš rus lietuvi kalb .

A.DIRSYT (parašas)

Tard : LTSR NKGB Tardymo skyriaus
vyr. tardytojas
vyresnysis leitenantas MOCKEVI IUS
(parašas)

[46]

TVIRTINU

Liet. TSR VSM Tardymo sk. virš. pav.
papulkininkis ABRAMOVI IUS
(parašas)

1946 m. kovo 29 d.

NUTARIMAS
(D l kaltinimo pareiškimo)

1946 m. kovo 29 d.

Vilnius

Aš, Lietuvos TSR MGB Tardymo skyriaus vyr. tardytojas vyr. leitenantas MOCKEVI IUS, perži r j s tardymo bylos Nr.7068

следственного дела № 7068 и что ДИРСИТЕ Аделе, дочь Антанаса, достаточно изобличается в том, что являлась активной участницей нелегальной организации „Атейтининкай“ и проводила антисоветскую деятельность.

На основании изложенного,

ПОСТАНОВИЛ:

Руководствуясь ст. ст. 128 и 129 УПК РСФСР, привлечь ДИРСИТЕ Аделе, дочь Антанаса, в качестве обвиняемой по ст.ст.58-1 „а“ и 58-11 УК РСФСР, о чём объявить обвиняемой под расписку в настоящем постановлении.

Копию постановления в порядке ст.146 УПК РСФСР направить прокурору.

Ст. следователь След.отдела МГБ ЛССР
ст. лейтенант МОЦКЯВИЧУС
(подпись)

„Согласен“: Нач. отделения след. отдела МГБ ЛССР
капитан СЕРЫЙ (подпись)

Настоящее постановл. мне объявлено 29 марта
1946 года.

Подпись обвиняемого – Ад. ДИРСИТЕ

medžiag ir kad bylos duomenys pakankamai rodo Adel s DIR-SYT S, Antano d., kalt , kad ji buvo nelegalios Ateitinink organizacijos nar ir vykd antisovietin veikl .

Atsižvelgdamas tai, kas išd styta,

NUTARIAU:

Vadovaujantis RTFSR BPK 128 ir 129 str., patraukti Adel DIR-SYT , Antano d., baudžiam j atsakomyb kaip kaltinam j pagal RTFSR BK 58-1 „a" ir 58-11 str., pranešant apie š nutarim kaltinamajai ir paimant jos paraš .

Nutarimo kopij pagal RTFSR BPK 146 str. perduoti prokuro rui.

LTSR MGB Tardymo skyr. vyr. tardytojas
vyr. leitenantas MOCKEVI IUS
(parašas)

Pritariu: LTSR MGB Tardymo skyr. poskyrio
viršininkas kapitonas SIERYJ
(parašas)

Šis nutarimas man paskelbtas 1946 m. kovo 29 d.
Kaltinamosios parašas Ad.DIRSYT

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА
Обвиняемой ДИРСИТЕ Аделе, дочь Антанаса

29 марта 1946 г.

гор. Вильнюс

Допрос начат в 21 ч.
Допрос окончен в 2 ч.

Допрос производится через переводчика литовского языка лейтенанта ПАКАЛНИС, который об ответственности за неправильный перевод предупрежден по ст. 95 УК РСФСР

ПАКАЛНИС (*подпись*)

ВОПРОС: Вам предъявлено обвинение по ст. 58-1,,а" и 58-11 УК РСФСР. Сущность предъявленного обвинения Вам понятна?

ОТВЕТ: Да, понятна.

ВОПРОС: Виновной себя в предъявленном Вам обвинении Вы признаете?

ОТВЕТ: Виновной себя в предъявленном мне обвинении я не признаю, так как я в нелегальной организации „Атейтининкай“ не состояла и не состою и антисоветской работы не проводила.

В организации „Атейтининкай“ я состояла с 1928 года по 1932 год, но в то время эта организация была легальная.

ВОПРОС: В какой период времени Вы выступали в прессе с ярой клеветой по адресу Советского Союза?

ОТВЕТ: Это относится к 1938 году. В журнале „Мотерис“ я действительно писала статью с клеветой на Советский Союз.

Протокол допроса записан с моих слов
верно и мне зачитан на литовском языке
Ад. ДИРСИТЕ (*подпись*)

Допросил: Ст. следователь След.отдела МГБ ЛССР
лейтенант ГОМЫРАНОВ (*подпись*)

Переводчик лейтенант ПАКАЛНИС (*подпись*)

Kaltinamosios Adel s DIRSYT S, Antano d.
TARDYMO PROTOKOLAS

1946 m. kovo 29 d.

Vilnius

Tardymas prad tas 21val.
Tardymas baigtas 2 val.

Tardymas atliekamas lietuvi kalba per vert j leitenant PAKALN , kuris sp tas d l atsakomyb s už netiksl vertim pagal RTFSR BK 95 str.

PAKALNIS (parašas)

KLAUSIMAS: Jums pateiktas kaltinimas pagal RTFSR BK 58-1 „a" ir 58-11 str. Ar J s suprantate pateikto kaltinimo esm ?

ATSAKYMAS: Taip, suprantu.

KLAUSIMAS: Ar prisipaž state kalta pagal pateikt kaltinim ?

ATSAKYMAS: Neprisipaž stu kalta d l man pateikto kaltinimo, nes nelegaliai Ateitinink organizacijai aš nepriklausiau ir nepriklausau ir antisovietin s veiklos nevykdžiau. Ateitinink organizacijai aš priklausiau nuo 1928 m. ligi 1932 m., ta iau tuo metu tai buvo legali organizacija.

KLAUSIMAS: Kokiu laikotarpiu J s skelb te spaudoje aršius Soviet S jung šmeižian ius straipsnus?

ATSAKYMAS: Maždaug apie 1938 metus. Aš iš ties žurnale „Moteris" rašiau straipsn , šmeižiant Soviet S jung .

Tardymo protokolas pagal mano žodžius surašytas tiksliai, man perskaitytas lietuvi kalba. Ad. DIRSYT (parašas)

Tard : LTSR MGB Tardymo skyriaus vyr. tardytojas,
leitenantas GOMYRANOVAS (parašas)

Vert : leitenantas PAKALNIS (parašas)

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

15 апреля 1946 г.

гор. Вильнюс

Я, старший следователь След. отдела МГБ ЛССР лейтенант ГОМЫРАНОВ, допросил обвиняемую ДИРСИТЕ Аделе, dochь Антанаса.

Допрос начат в 21 ч.

Допрос окончен в 2 часа.

Допрос производится на литовском языке через переводчика лейтенанта ПАКАЛЬНИС, который об ответственности за неправильный перевод предупрежден по ст. 95 УК РСФСР

ПАКАЛЬНИС (подпись)

ВОПРОС: На предыдущих допросах вы отрицали свое участие в работе организации „Атейтининкай“. Правильны ли Бashi показания в этом вопросе?

ОТВЕТ: На предыдущих допросах я дала правдивые показания. Участия в работе организации „Атейтининкай“ я не принимала.

ВОПРОС: Следствие в этом не верит. Вы неоднократно участвовали на совещаниях руководящего состава организации „Атейтининкай“. Почему Вы это скрываете?

ОТВЕТ: Да, я вынуждена признать, что на одном из совещаний, проводимом БРАЗАУСКАСОМ, я принимала участие. Это совещание было осенью 1944 года, в каком месяце, не помню, в квартире ксендза ВАЛЮКЕНАС по ул. Микалояус, дом № не помню.

ВОПРОС: Какие вопросы обсуждались на совещании и кто в нем принимал участие?

ОТВЕТ: На совещании принимали участие: Я – ДИРСИТЕ, БРАЗАУСКАС и его жена БРАЗАУСКЕНЕ, ГРИНСКИС, его знакомый, фамилия для меня неизвестна, и девушка, фамилию последней тоже не знаю. На совещание я была приглашена БРАЗАУСКАСОМ, после отправления религиозных обрядов в костеле Святого Яна.

TARDYMO PROTOKOLAS

1946 m. balandžio 15 d.

Vilnius

Aš, LTSR MGB Tardymo skyriaus vyr. tardytojas leitenantas GOMYRANOVAS, atlikau kaltinamosios Adelės DIRSYT S, Antano dukters, tardym .

Tardymas pradėtas 21 val.
Tardymas baigtas 2 val.

Tardymas atliekamas lietuvių kalba per vertę jį leitenant PAKALNIS, kuris spėtas dėl atsakomybės už netikslę vertimą pagal RTFSR BK 95 str.

PAKALNIS (parašas)

KLAUSIMAS: Prajusio tardymo metu Jūs neigote dalyvavusi Ateitininkų organizacijos veikloje. Ar Jūs parodymai tuo klausimu teisingi?

ATSAKYMAS: Ankstesni tardymai mano parodymai teisingi - Ateitininkų organizacijos veikloje aš nedalyvavau.

KLAUSIMAS: Tardymas tuo netiki. Jūs ne kartą dalyvavote Ateitininkų organizacijos vadovų pasitarimuose. Kodėl Jūs tai slepiate?

ATSAKYMAS: Taip, aš priversta prisipažinti, kad dalyvavau viename pasitarime, kuriam vadovavo BRAZAUSKAS. Šis pasitarimas vyko 1944 metų rudenį, neatsimenu kurį menses, kunigo VALIUK NO bute Mikalojaus gatvėje, namo numerio neatsimenu.

KLAUSIMAS: Kokie klausimai buvo svarstomi pasitarime ir kas jame dalyvavo?

ATSAKYMAS: Pasitarime dalyvavau aš, DIRSYT, BRAZAUSKAS ir jo žmona BRAZAUSKIENĖ, GRINSKIS, jo pažastumas, kurio pavardės nežinau, ir mergina, kurios pavardės taip pat nežinau. pasitarimane pakvietė BRAZAUSKAS po pamaldą Švento Jono bažnyčioje.

[49] На совещании БРАЗАУСКАС дал информацию о методах работы органов НКГБ. Другие вопросы, на сколько я помню, не обсуждались.

ВОПРОС: Ксендз ВАЛЮКЕНАС участие принимал в совещании?

ОТВЕТ: ВАЛЮКЕНАС участия в совещании не принимал. Он в это время находился в другой комнате.

ВОПРОС: Для какой цели БРАЗАУСКАС информировал участников совещания о методах работы органов НКГБ?

ОТВЕТ: С целью лучшей ориентации на случай ареста.

ВОПРОС: К этому вопросу мы еще вернемся. Дайте показания, от кого и когда вы получали антисоветские листовки?

ОТВЕТ: В конце 1944 года или в начале 1945 года я неоднократно получала листовки в Наркомпросе от одной девушки и мужчины, фамилий которых я не знаю, для передачи ЛАДИГЕНЕ, ДЗИКОВСКЕНЕ, КЕЖЕЛИТЕ. Эти листовки были отпечатаны на машинке или ротаторе, сейчас точно не помню. Содержание передаваемых листовок я не знаю, так как я их лично не читала и, несмотря на то, что я с ЛАДИГЕНЕ проживала в одной квартире, она мне о содержании передаваемых мною листовок никогда не говорила, также не рассказывала и кто конкретно ей их направляет.

ВОПРОС: Уточните, сколько раз Вы передавали листовки для выше указанных Вами лиц и в каком количестве?

ОТВЕТ: Листовки для ЛАДИГЕНЕ, ДЗИКОВСКЕНЕ, КЕЖЕЛИТЕ я передавала не более четырех-пяти раз, по одной две листовки.

ВОПРОС: В каких должностях работали в Наркомпросе девушка и мужчина, от которых вы получали листовки?

ОТВЕТ: Девушка работала секретарем или машинисткой, точно не знаю, 20–21 года, среднего роста, лицо круглое, волосы темные, одета в синее платье, зеленоватое пальто. Примерно за неделю до моего ареста, эта девушка приходила ко мне на квартиру за книгой, но книги я для нее не подбирала.

[50] Мужчина как будто работал в спецотделе, 26–27 лет, среднего роста, лицо продолговатое, бреет, волосы светлые. Одет в синий или черный костюм. С декабря 1944 года я этого мужчину не встречала.

[49] Pasitarime BRAZAUSKAS pateik informacij apie NKGB organ darbo metodus. Kiek prisimenu, kiti klausimai nebuvo aptarin jami.

KLAUSIMAS: Ar kunigas VALIUK NAS dalyvavo pasitarime?

ATSAKYMAS: VALIUK NAS pasitarime nedalyvavo, jis tuo metu buvo kitame kambaryje

KLAUSIMAS: Kokiu tikslu BRAZAUSKAS informavo pasitarimo dalyvius apie NKGB organ darbo metodus?

ATSAKYMAS: Kad b t galima geriau orientuotis su mimo atveju.

KLAUSIMAS: Prie šio klausimo mes dar gr šime. Duokite parodymus, iš ko ir kada J s esate gavusi antitarybini lapeli ?

ATSAKYMAS: 1944 met pabaigoje ar 1945 met pradžioje Švietimo liaudies komisariate iš merginos ir vyro, kuri pavardži nežinau, ne vien kart esu gavusi lapeli , kuriuos tur jau perduoti LADYGIENEI, DZIKOVSKIENEI, KEŽELYTEI. Šie lapeliai buvo spausdinti mašin le ar rotatoriumi, dabar tiksliai neatsmenu. Mano perduodam lapeli turinio aš nežinau, nes pati j neskai iau ir nors su LADYGIENE gyvenau viename bute, ji man apie mano perduodam lapeli turin niekada nekalbjo, taip pat nepasakojo, kas konkreti iai juos jai siunia.

KLAUSIMAS: Patikslinkite, kiek kart J s perdav te lapelius J s nurodytiems asmenims ir kok skai i ?

ATSAKYMAS: Lapelius LADYGIENEI, DZIKOVSKIENEI ir KEŽELYTEI perdaviau ne daugiau kaip keturis penkis kartus, po vien du lapelius.

KLAUSIMAS: Kokias pareigas Švietimo liaudies komisariate jo mergina ir vyras, iš kuri J s gaudavote lapelius?

ATSAKYMAS: Mergina dirbo sekretore ar mašininke, tiksliai nežinau, 20-21 met , vidutinio gio, apvalaus veido, tamsiais plaukais, apsirengusi į lyna suknele, žalsvu paltu. Maždaug savait prieš mano su mim mergina atėjo pas mane but knygos, bet knygos aš jai neparinkau.

[50] Atrodo, kad vyras dirbo spec.skyriuje, 26-27 met , vidutinio gio, pailgo veido, skutasi, šviesiaisiai plaukais. Apsirengi į lynu ar juodu kostiumu. Nuo 1944 met gruodžio aš to vyro nesuma iusi.

ВОПРОС: А кто такие ДЗИКОВСКЕНЕ и КЕЖЕЛИТЕ?

ОТВЕТ: ДЗИКОВСКЕНЕ, имени не знаю, в 1944–1945 учебном году работала учительницей в гимназии им. Саломеи Нерис. Осенью 1945 года выехала в Польшу. Ее приметы: 45 лет, высокого роста, лицо продолговатое, волосы русые, с проседью, глаза голубые.

КЕЖЕЛИТЕ, имени не знаю, в 1944–1945 учебном году работала директором ремесленного училища на ул. Аукштайчю. В настоящее время работает в артели „РУМ“ (швейная мастерская). Ее приметы: возраст свыше 50 лет, высокого роста, лицо круглое, волосы седые.

ВОПРОС: Продолжайте показания.

ОТВЕТ: В февраля 1946 года перед днем выборов в Верховный Совет мне дали антисоветскую листовку учащиеся гимназии имени Саломеи Нерис: ПАЛЕЦКИТЕ и ШУЛЬЦАЙТЕ, которую якобы они нашли в школе. Эту листовку я передала директору школы им. Саломеи Нерис НОРЕЙКАЙТЕ.

9 февраля 1946 года на квартиру ЛАДИГЕНЕ, где проживала и я, принесли пакет, адресованный ЛАДИГАЙТЕ, в котором была антисоветская листовка.

ВОПРОС: Кем был принесен пакет с антисоветской листовкой на квартиру к ЛАДИГЕНЕ?

ОТВЕТ: Когда был принесен пакет с антисоветской листовкой, в то время, как меня, а также и ЛАДИГЕНЕ в квартире не было, а в квартире в это время находились ее дочьери и пристарелая прислуга СТАШАЙТИЕ Ангнета. Дочь ЛАДИГЕНЕ – ЛАДИГАЙТЕ сказала нам, что пакет принес какой-то мужчина, назвавшийся из гор. Каунаса.

ВОПРОС: Куда была передана эта листовка?

ОТВЕТ: Эту листовку дочь ЛАДИГЕНЕ – ЛАДИГАЙТЕ Мария передала СНЕЧКУВЕНЕ, которая работает в радиофоне.

Протокол допроса записан с моих слов верно и мне зачитан на литовском языке ДИРСИТЕ (*подпись*)

Допросил: Ст. следователь След.отдела МГБ
Лит.ССР лейтенант ГОМЫРАНОВ
(*подпись*)

Переводчик: След. отдела МГБ ЛССР
лейтенант ПАКАЛНИС (*подпись*)

KLAUSIMAS: O kas tokios DZIKOVSKIEN ir KEŽELYT ?

ATSAKYMAS: DZIKOVSKIEN , jos vardo nežinau, 1944-1945 mokslo metais dirbo mokytoja Salom jos N ries vardo gimnazijoje. 1945 m. ruden išvyko Lenkij . Jos požymiai: 45 met , aukšta, pailgo veido, kaštoniniai, šiek tiek žilstel jusiais plaukais, m ly-nomis akimis.

KEŽELYT , jos vardo nežinau, 1944-1945 mokslo metais dirbo amat mokyklos direktore Aukštai i g. Šiuo metu dirba siuvy-kloje RUM. Ji yra per 50 met , aukšta, veidas apvalus, plaukai žili.

KLAUSIMAS: T skite parodymus.

ATSAKYMAS: 1946 met vasario m nes prieš rinkimus Aukš iausi j Taryb man antitarybin lapel dav Salom jos N - ries vardo gimnazijos mokin s PALECKYT ir ŠULCAIT , kur jos es radusios mokykloje. T lapel aš perdaviau Salom jos N - ries mokyklos direktorei NOREIKAITEI. 1946 met vasario 9 d. LADYGIEN S but kur ir aš gyvenau, atneš paket , adresuot LADYGAITEI, kuriame buvo antitarybinis lapelis.

KLAUSIMAS: Kas atneš antitarybin lapel LADYGIEN S but ?

ATSAKYMAS: Kai atneš paket su antitarybiniu lapeliu, nei man s, nei LADYGIEN S bute nebuvo, bute tuo metu buvo jos dukterys ir sena tarnait STAŠAITYT Agneta. LADYGIEN S dukt - LADYGAIT mums pasak , kad paket atneš kažkoks vyras, pasivadin s kaunie iu.

KLAUSIMAS: Kam buvo tas lapelis perduotas?

ATSAKYMAS: T lapel LADYGIEN S dukt - Marija LADY-GAIT perdav SNIE KUVIENEI, dirban iai radiofone.

Protokolas pagal mano žodžius surašy-tas tiksliai ir man perskaitytas lietuvi kalba. DIRSYT (parašas)

Tard : LTSR MGB Tardymo skyriaus vyr. tar-dytojas leitenantas GOMYRANOVAS
(parašas)

Vert : LTSR MGB Tardymo skyriaus vert jas
leitenantas PAKALNIS (parašas)

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

10 мая 1946 г.

гор. Вильнюс

Я, ст. следователь След. отд. МГБ ЛССР лейтенант ГОМЫ-РАНОВ, допросил обвиняемую ДИРСИТЕ Аделе, dochь Антanasа.

Допрос начат в 10 ч. 30 мин.

Допрос окончен в 15 ч. 10 мин.

ВОПРОС: На предыдущих допросах Вы показали, что осенью 1944 года Вы принимали участие в нелегальном совещании, проводимом БРАЗАУСКАСОМ. Скажите, когда, где Вы еще участвовали в нелегальных совещаниях?

ОТВЕТ: Более в нелегальных совещаниях я участия не принимала.

ВОПРОС: А после совещания с БРАЗАУСКАСОМ Вы встречались?

ОТВЕТ: Да, с БРАЗАУСКАСОМ после нелегального совещания, состоявшегося осенью 1944 года, я встречалась несколько раз, как на работе в университете, а так же и у себя на квартире.

На квартиру ко мне БРАЗАУСКАС заходил кушать или положить какие либо купленные продукты, поскольку его квартира была далеко от университета. В это время мы с БРАЗАУСКАСОМ много беседовали по вопросу воспитания молодежи.

ВОПРОС: Где состоялась последняя встреча и когда?

ОТВЕТ: Дать полный ответ на этот вопрос я затрудняюсь. Я припоминаю, что последний раз с БРАЗАУСКАСОМ встречалась летом 1945 года, а где не помню.

ВОПРОС: А почему прекратились Ваши встречи с БРАЗАУСКАСОМ?

TARDYMO PROTOKOLAS

1946 m. geguž s 10 d.

Vilnius

Aš, LTSR MGB Tardymo skyriaus vyr. tardytojas leitenantas GOMYRANOVAS, atlikau kaltinamosios Adel s DIRSYT S, Antano dukters, tardym .

Tardymas prad tas 10 val. 30 min.

Tardymas baigtas 15 val. 10 min.

KLAUSIMAS: Ankstesniuose tardymuose J s parod te, kad 1944 met ruden J s dalyvavote BRAZAUSKO vadovaujamame nelegaliame pasitarime. Sakykite, kada ir kur J s dar dalyvavote nelegaliuose pasitarimuose?

ATSAKYMAS: Daugiau nelegaliuose pasitarimuose aš nedalyvavau.

KLAUSIMAS: Ar po pasitarimo J s susitikin jote su BRAZAUSKU?

ATSAKYMAS: Taip, po nelegalaus pasitarimo 1944 met ruden aš su BRAZAUSKU dar kelet kart susitikau tiek darbe universitete, tiek savo bute.

but pas mane BRAZAUSKAS užeidavo pavalgyti arba pavid ti kokius nors nusipirkus produktus, nes jo butas buvo toli nuo universiteto. Tuo laiku mes su BRAZAUSKU daug kalb davom s apie jaunimo aukl jim .

KLAUSIMAS: Kur ir kada vyko paskutinis susitikimas?

ATSAKYMAS: Man sunku atsakyti š klausim . Prisimenu, kad paskutin kart su BRAZAUSKU aš susitikau 1945 met vasar , bet neatsimenu kur.

KLAUSIMAS: Kod l nutr ko J s susitikimai su BRAZAUSKU?

ОТВЕТ: БРАЗАУСКАС стал проживать на нелегальном положении.

[57] ВОПРОС: Почему БРАЗАУСКАС перешел на нелегальное положение?

ОТВЕТ: Это мне неизвестно.

ВОПРОС: А откуда вам известно что БРАЗАУСКАС перешел на нелегальное положение?

ОТВЕТ: Это мои личные заключения, поскольку БРАЗАУСКАС не выходил на работу.

ВОПРОС: Как осуществлялась Ваша связь с БРАЗАУСКАСОМ за время пребывания его на нелегальном положении?

ОТВЕТ: В это время я с БРАЗАУСКАСОМ связи не имела.

Ад. ДИРСИТЕ (подпись)

Допросил: Ст. следователь След.отдела НКГБ ЛССР
лейтенант ГОМЫРАНОВ (подпись)

Переводил: лейтенант ПАКАЛНИС (подпись)

[58]

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

10 июня 1946 г.

гор. Вильнюс

Я, старший следователь След. отдела НКГБ ЛССР ст. лейтенант ГОМЫРАНОВ, допросил обвиняемую ДИРСИТЕ Адели, дочь Антанаса.

Допрос начат в 21 час.

Допрос окончен в 2 час.

ВОПРОС: Когда и при каких обстоятельствах Вы познакомились с БАНИОНИСОМ Матасом?

ATSAKYMAS: BRAZAUSKAS per jo nelegali pad t.

KLAUSIMAS: Kod 1 BRAZAUSKAS per jo nelegali pad t?

ATSAKYMAS: To aš nežinau.

KLAUSIMAS: Iš kur Jums žinoma, kad BRAZAUSKAS per jo nelegali pad t?

ATSAKYMAS: Tai mano pa ios išvada, nes BRAZAUSKAS met darb .

KLAUSIMAS: Kaip J s palaik te ryšius su BRAZAUSKU tuo metu, kai jis per jo nelegali pad t?

ATSAKYMAS: Tuo metu aš ryši su BRAZAUSKU nepalai-kiau.

Ad.DIRSYT (parašas)

Tard : LTSR MGB Tardymo skyriaus vyrs.tardytojas,
leitenantas GOMYRANOVAS (parašas)

Vert jas leitenantas PAKALNIS (parašas)

[58]

TARDYMO PROTOKOLAS

1946 m. birželio 10 d.

Vilnius

Aš, LTSR MGB Tardymo skyriaus vyrs. tardytojas leitenantas GOMYRANOVAS, atlikau kaltinamosios Adel s DIRSYT S, An-tano dukters, tardym .

Tardymas prad tas 21 val.
Tardymas baigtas 2 val.

KLAUSIMAS: Kada ir kokiomis aplinkyb mis J s susipažino-te su Matu BANIONIU?

ОТВЕТ: С БАНИОНИСОМ Матасом я познакомилась в Вильнюском народном университете зимой 1945 года, в каком месяце, сейчас не помню, при следующих обстоятельствах: девушка, о которой я дала показания на предыдущих допросах, работавшая в Наркомпросе и передававшая мне в конце 1944 года и в начале 1945 года пакеты с антисоветскими листовками для передачи ЛАДИГЕНЕ, КЕЖЕЛИТЕ и ДЗИКОВСКЕНЕ, пришла ко мне на работу в гимназию им. Саломеи Нерис и сказала, что со мной хочет говорить ее знакомый человек и тут же сказала, что он хочет видеть БРАЗАУСКАСА. Этой девушке я ответила, чтобы ее знакомый человек пришел ко мне на работу сам и при встрече со мной спросил меня: „Вы из местечка Шета?“

ВОПРОС: Следовательно Вы этой девушке для БАНИОНИСА передали пароль?

ОТВЕТ: Да. Поскольку я БАНИОНИСА в лицо не знала.

ВОПРОС: Продолжайте показания.

ОТВЕТ: Через 2–3 часа в этот же день меня вызывает секретарь народного университета УБЕЙКИТЕ и говорит, что в канцелярии университета меня ожидает один человек. (Народный университет и гимназия им. Саломеи Нерис находятся в одном здании.) Когда я явилась в канцелярию университета, незнакомый для меня человек спросил меня: „Вы из местечка Шета?“ Убедившись, что это человек, о котором я имела разговор с девушкой из Наркомпроса, я ему ответила да и заявила, что адрес проживания БРАЗАУСКАСА мне сейчас не известен, но позднее я ему пообещала сообщить. Для чего нами был установлен день и час встречи около костела святого Микалояус города Вильнюс.

[59] Б обусловленное время я с БАНИОНИСОМ встретилась около костела св. Микалояус и в то время к нам подошла еще одна женщина, с которой я раньше договорилась, что она сведет БАНИОНИСА к БРАЗАУСКАСУ.

ВОПРОС: Кто такая эта женщина?

ОТВЕТ: Фамилии этой женщины я не знаю. 30 лет, среднего роста, фигура – средняя, волосы черные, нос малый. Одета была в черное пальто без воротника. Место работы и жительства ее я тоже не знаю.

ATSAKYMAS: Su Matu BANIONIU aš susipažinau 1945 met
žiem Vilniaus liaudies universitete, neatsimenu kur m nes , šio-
mis aplinkyb mis: mergina, apie kuri aš daviau parodymus ank-
stesniuose tardymuose, dirbusi Švietimo liaudies komisariate ir
perdavin jusi man 1944 met pabaigoje ir 1945 met pradžioje
paketus su antitarybiniais lapeliais perduoti LADYGIENEI, KE-
ŽELYTEI ir DZIKOVSKIENEI, at jo pas mane darb , Salom jos
N ries gimnazija ir pasak , kad su manimi nori pasikalb ti jos
paž stamas žmogus, taip pat ji pasak , kad jis nori pamatyti BRA-
ZAUSK .Tai merginai aš atsakiau, kad jos paž stamas žmogus at-
eit pats pas mane darb ir susitik s mane paklaust : „Ar J s
esate iš Š tos miestelio?”

KLAUSIMAS: Taigi J s tai merginai perdav te slaptažod BA-
NIONIUI?

ATSAKYMAS: Taip, nes aš BANIONIO pati nepažinojau.

KLAUSIMAS: T skite parodymus.

ATSAKYMAS: T pa i dien po 2-3 valand mane kvie iasi
Liaudies universiteto sekretor UBEIKYT ir sako, kad universi-
teto raštin je man s laukia žmogus. (Liaudies universitetas ir Sa-
lom jos N ries gimnazija yra tame pa iame pastate.) Kai aš pasi-
rodžiau universiteto raštin je, nepaž stamas mane paklaus :
„Ar J s esate iš Š tos miestelio?” sitikinus, kad tai žmogus, apie
kur aš kalb jau su mergina iš Švietimo liaudies komisariato, aš
atsakiau taip, ir pareiškiau, kad adreso, kur BRAZAUSKAS dabar
gyvena, nežinau, ta iau pažad jau pranešti v liau. Mes sutar me
susitikimo ties Mikalojaus bažny ia dien ir valand .

[59] Sutartu laiku aš susitikau su BANIONIU ties Mikalojaus
bažny ia ir tuo pa iu laiku prie m s pri jo dar viena moteris, su
kuria aš buvau susitarusi, kad ji nuves BANION pas BRA-
ZAUSK .

KLAUSIMAS: Kas ta moteris?

ATSAKYMAS: Jos pavard s nežinau, 30 met , vidutinio gio,
vidutin s fig ros, juodais plaukais, maža nosimi. Apsirengusi
juodu paltu be apykakl s. Jos darbo ir gyvenamosios vietas taip
pat nežinau.

ВОПРОС: В чем выражалась Ваша связь с БРАЗАУСКАСОМ за время проживания его на нелегальном положении?

ОТВЕТ: За время проживания БРАЗАУСКАСА на нелегальном положении я с ним связи никакой не имела.

ВОПРОС: В этом вопросе вы даете ложные показания. Вы БАНИОНИСУ Матасу устроили встречу с БРАЗАУСКАСОМ. Почему Вы не рассказываете о Ваших связях с БРАЗАУСКАСОМ?

ОТВЕТ: Встречу БАНИОНИСУ Матасу с БРАЗАУСКАСОМ я устроила через женщину, о которой я показала выше. Я с ней очень часто встречалась в костеле Микалояус и один раз мы с ней шли вместе из костела, где она мне сказала, что арестован в Паневежисе адвокат ЖАГРАКАЛИС а его жена ЖАГРАКАЛЕНЕ сошла с ума. В это время я ей сказала, что арестован БРАЗАУСКАС, а она мне ответила, что нет, я знаю, где он скрывается, а о подробностях я ее спрашивать не стала.

Когда ко мне обратился БАНИОНИС, то я первоначально договорилась с этой женщиной, что бы она БАНИОНИСА свела к БРАЗАУСКАСУ, на что она дала свое согласие и пришла в обусловленное место.

Протокол допроса записан с моих слов
верно и мне зачитан на литовском языке
Ад. ДИРСИТЕ (подпись)

Допросил: Ст. следователь След.отдела МГБ Лит.ССР

лейтенант ГОМЫРАНОВ (подпись)

Переводчик ПАКАЛНИС (подпись)

KLAUSIMAS: Kokie buvo J s ryšiai su BRAZAUSKU tuo-
met, kai jis gyveno nelegaliai?

ATSAKYMAS: Tuo metu, kai BRAZAUSKAS buvo nelegalioje
pad tyje, aš joki ryši su juo nepalaikiau.

KLAUSIMAS: Šiuo klausimu J s duodate neteisingus parody-
mus. J s Matui BANIONIUI sureng te susitikim su BRAZAUS-
KU. Kod 1J s nepasakojate apie savo ryšius su BRAZAUSKU?

ATSAKYMAS: Mato BANIONIO susitikim su BRAZAUSKU
aš surengiau per moter, apie kuri aš kalb jau anks iau. Aš su ja
labai dažnai susitikdavau Mikalojaus bažny ioje ir vien kart
mes su ja drauge iš jom iš bažny ios ir ji man pasak, kad Pane-
v žyje suimtas advokatas ŽAGRĀKALYS, o jo žmona - ŽAGRĀ-
KALIEN iš jo iš proto. Tada aš jai pasakiau, kad suimtas BRA-
ZAUSKAS, o ji man atsak, kad ne - aš žinau, kur jis slapstosi, o
smulkiau aš jos neklausin jau.

Kai mane kreip si BANIONIS, tai aš pirmiau susitarau su
ta moterimi, kad ji BANION nuvest pas BRAZAUSK . Ji sutiko
ir at jo sutart viet .

Tardymo protokolas surašytas pagal mano
žodžius tiksliai ir man perskaitytas lietuvi
kalba.

Ad. DIRSYT (parašas)

Tard : LTSR MGB Tardymo skyriaus vyr. tardytojas,
leitenantas GOMYRANOVAS (parašas)

Vert jas leitenantas PAKALNIS (parašas)

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

12 июня 1946 г.

гор. Вильнюс

Я, ст. следователь След. отд. МГБ ЛССР лейтенант ГОМЫ-РАНОВ, допросил обвиняемую ДИРСИТЕ Аделе, doch Антаса.

Допрос начат в 11 ч.

Допрос окончен в 16 ч. 30 мин.

ВОПРОС: На предыдущем допросе Вы показали, что за время проживания БРАЗАУСКАСА на нелегальном положении Вы с ним связи не поддерживали. Правильны ли Ваши показания в этом вопросе?

ОТВЕТ: На предыдущем допросе по этому вопросу я дала следствию ложные показания. Связь с БРАЗАУСКАСОМ Иозасом я поддерживала до 1946 года через его связницу РОМЕЛИТЕ.

ВОПРОС: Кто такая РОМЕЛИТЕ?

ОТВЕТ: РОМЕЛИТЕ Евгения (имя не точно) проживала в гор. Вильнюс, на улице Микалоус, дом № не помню, работала в общежитии на улице Антоколь, в какой должности, не знаю. РОМЕЛИТЕ это есть та самая женщина, о которой я дала показания на допросе 10 июня 1946 года, но ее фамилия мною была умышленно не названа.

ВОПРОС: В чем выражалась Ваша связь с БРАЗАУСКАСОМ?

ОТВЕТ: Летом 1945 года, в каком месяце, не помню, ко мне по ул. Траку, дом № 11, к. 8, пришел БРАЗАУСКАС и сказал, что он был арестован органами НКГБ, но ему удалось совершить побег и теперь он вынужден скрываться.

В это время БРАЗАУСКАС попросил меня, чтобы я сходила к РОМЕЛИТЕ и взяла у нее ключ от ее квартиры. На что я

TARDYMO PROTOKOLAS

1946 m. birželio 12 d.

Vilnius

Aš, LTSR MGB Tardymo skyriaus vyr. tardytojas leitenantas GOMYRANOVAS, atlikau kaltinamosios Adelės DIRSYT S, Antano dukters, tardym .

Tardymas pradėtas 11 val.

Tardymas baigtas 16 val. 30 min.

KLAUSIMAS: Ankstesnio tardymo metu Jūs teigėte, kad, kai BRAZAUSKAS gyveno nelegaliai, Jūs su juo ryši nepalaikėte. Ar šie Jūs parodymai teisingi?

ATSAKYMAS: Ankstesnio tardymo metu šiuo klausimu aš daviau neteisingus parodymus. Ryšis su Juozu BRAZAUSKU aš palaikiau ligi 1946 metų per jo ryšinink ROMELYT .

KLAUSIMAS: Kas ta ROMELYT ?

ATSAKYMAS: Eugenija ROMELYT (vardas netikslus) gyveno Vilniaus mieste Mikalojaus gatvėje, namo Nr. neatsimenu, dirbo Antakalnio gatvės bendrabutyje, nežinau kokias pareigas turėjo. ROMELYT yra ta pati moteris, apie kurią daviau parodymus 1946 m. birželio 10 d. tardyme, ta iau jos pavardęs sėmoningai nevardijau.

KLAUSIMAS: Kaip pasireiškė Jūs ryšiai su BRAZAUSKU?

ATSAKYMAS: 1945 metų vasarą, neatsimenu kokį mano butą Trakų gatvėje, Nr. 11, butas 8, atėjome BRAZAUSKAS ir pasakė, kad jis buvo NKVD organų suimtas, ta iau jam pavyko pabėgti ir dabar jis turi slapstytis.

Tada BRAZAUSKAS paprašė, kad aš nuenėjau iš jų pas ROMELYT ir iš jos paimau iau jos buto raktą. Aš BRAZAUSKUI sutikau

БРАЗАУСКАСУ дала свое согласие. БРАЗАУСКАС на имя РОМЕЛИТЕ написал записку, но сама я к РОМЕЛИТЕ не пошла, а попросила снести записку на работу РОМЕЛИТЕ служащую университета УБЕЙКАЙТЕ, которая принесла мне ключ и я его передала БРАЗАУСКАСУ.

Одну ночь БРАЗАУСКАС переночевал в комнате ЛАДИГЕНЕ Стефании, с ней мы вместе проживали в одной квартире, а на другой день БРАЗАУСКАС ушел в квартиру РОМЕЛИТЕ.

[64] БРАЗАУСКАС скрывался от ареста органами советской власти в квартире РОМЕЛИТЕ, она – РОМЕЛИТЕ около 10–15 раз приходила ко мне на квартиру и по месту моей работы, с которой я всегда посыпала свои продукты питания для БРАЗАУСКАСА.

Зимой 1945 года РОМЕЛИТЕ 3 или 4 раза приносила тетради от БРАЗАУСКАСА для передачи ЛАДИГЕНЕ Стефании с записями „о подготовке к свадьбе“, для какой цели, мне не известно. Тоже зимой в конце 1945 года РОМЕЛИТЕ принесла мне пакет и сказала, что-бы этот пакет я переслала жене БРАЗАУСКАСА. Этот пакет для передачи жене БРАЗАУСКАСА я передала ПИКЧЕЛЕНГЕНЕ*.

ВОПРОС: Кто такая ПИКЧЕЛЕНГЕНЕ?

ОТВЕТ: ПИКЧЕЛЕНГЕНЕ Франциска Пране, 45–50 лет, среднего роста, фигура средняя, волосы седые, проживает в городе Каунас, Укмергес улица, дом № не знаю. Во время буржуазного строя в Литве ее муж являлся заместителем бургомистра гор. Каунас. Муж ПИКЧЕЛЕНГЕНЕ ПИКЧЕЛИНГИС, имя не знаю, арестован и содержался под стражей в городе Вильнюс в Лукишской тюрьме. ПИКЧЕЛЕНГЕНЕ часто привозила своему мужу передачи и всегда останавливалась у ЛАДИГЕНЕ Стефании.

ВОПРОС: Где проживает жена БРАЗАУСКАСА?

ОТВЕТ: Когда я передавала письмо ПИКЧЕЛЕНГЕНЕ, жена БРАЗАУСКАСА в то время проживала в городе Каунас, а по какому адресу, не знаю, где она проживает в настоящее время, я не знаю, но полагаю, что в гор. Каунас.

* Turėtų būti: Пикчилингене.

t padaryti. BRAZAUSKAS paraš raštel ROMELYTEI, bet aš pati pas ROMELYT n jau, o paprašiau š raštel nunešti darb ROMELYTEI universiteto tarnautoj UBEIKAIT , kuri man atneš rakt ir aš j perdaviau BRAZAUSKUI.

Vien nakt BRAZAUSKAS pernakvojo Stefanijos LADYGIEN S kambarje, su ja mes gyvenome tame pa iame bute, o kit dien BRAZAUSKAS iš jo ROMELYT S but .

[64] BRAZAUSKAS nuo taryb valdžios organ su mimo sl - p si ROMELYT S bute, ji - ROMELYT apie 10-15 kart buvo atjusi pas mane but ir mano darbo viet , su ja aš visada pasi savau savo maisto produkt BRAZAUSKUI.

1945 met žiem ROMELYT 3 ar 4 kartus atneš iš BRAZAUJKO s siuvinius su užrašais „apie pasiruošim vedyboms" perduoti Stefanijai LADYGIENEI, kokiui tikslu, aš nežinau. Taip pat žiem 1945 met pabaigoje ROMELYT atneš man paket ir sak , kad j perduo iau BRAZAUJKO žmonai. Š paket aš perdaviau PIK ILINGIENEI.

KLAUSIMAS: Kas ta PIK ILINGIEN ?

ATSAKYMAS: Franciška Pran PIK ILINGIEN , 45-50 met , vidutinio gio, žilais plaukais, gyvena Kaune, Ukmerg s gatv je, namo Nr nežinau. Buržuazin s santvarkos metais Lietuvoje jos vyras buvo Kauno miesto burmistro pavaduotoju. PIK ILINGIEN S vyras PIK ILINGIS, vardo nežinau, buvo suimtas ir kalinamas Vilniaus miesto Lukiski kal jime. PIK ILINGIEN dažnai atveždavo savo vyru siuntinius ir visada apsistodavo pas Stefanij LADYGIEN .

KLAUSIMAS: Kur gyvena BRAZAUJKO žmona?

ATSAKYMAS: Kai aš laišk perdaviau PIK ILINGIENEI, BRAZAUJKO žmona tuo metu gyveno Kauno mieste, bet kokiui adresu, aš nežinau, kur ji gyvena dabar, nežinau, bet manau, kad Kauno mieste.

ВОПРОС: Откуда Вам известно, что жена БРАЗАУСКАСА проживала в городе Каунас?

ОТВЕТ: В ноябре или декабре 1945 года ПИКЧЕЛЕНГЕНЕ приезжала из города Каунас с передачей для мужа и привезла письмо от жены БРАЗАУСКАСА – БРАЗАУСКЕНЕ для БРАЗАУСКАСА. Это письмо ПИКЧЕЛЕНГЕНЕ передала мне, которое я через РОМЕЛИТЕ переслала БРАЗАУСКАСУ.

ВОПРОС: Почему ПИКЧЕЛЕНГЕНЕ вручила письмо Вам?

ОТВЕТ: Передавая письмо от БРАЗАУСКЕНЕ, ПИКЧЕЛЕНГЕНЕ мне сказала, что БРАЗАУСКЕНЕ ее просила письмо передать мне – ДИРСИТЕ.

ВОПРОС: Следовательно, БРАЗАУСКЕНЕ знала, что Вы связь с БРАЗАУСКАСОМ после его перехода на нелегальное положение поддерживаете?

[65] ОТВЕТ: Да, жена БРАЗАУСКАСА – БРАЗАУСКЕНЕ о моей связи с ее мужем БРАЗАУСКАСОМ знала.

ВОПРОС: Откуда ей об этом известно?

ОТВЕТ: Жена БРАЗАУСКАСА – БРАЗАУСКЕНЕ была в нашей квартире летом 1945 года вместе с БРАЗАУСКАСОМ, когда он поставил меня в известность о своем переходе на нелегальное положение.

ВОПРОС: В чем выражалась Ваша связь с женой БРАЗАУСКАСА – БРАЗАУСКЕНЕ?

ОТВЕТ: С БРАЗАУСКЕНЕ, как я уже показала на предыдущих допросах, осенью 1944 года была на одном из совещаний, проводимом БРАЗАУСКАСОМ.

Когда БРАЗАУСКАС перешел на нелегальное положение, я с БРАЗАУСКЕНЕ ничего общего не имела, за исключением, что один раз получила от нее письмо для БРАЗАУСКАСА и один раз отправила ей письмо от БРАЗАУСКАСА.

ВОПРОС: Продолжайте показания о вашей связи с БРАЗАУСКАСОМ.

ОТВЕТ: Как я уже показала на предыдущем допросе о моем знакомстве с БАНИОНISCOM Матасом, который зимой 1945 года обратился ко мне с просьбой о сопровождении его на нелегальную квартиру БРАЗАУСКАСА, на что я ему дала свое согласие. С БАНИОНISCOM я договорилась встретиться в определенный день у костела Микалояус.

KLAUSIMAS: Iš kur j s žinote, kad BRAZAUSKO žmona gyvena Kauno mieste?

ATSAKYMAS: 1945 met lapkri io ar gruodžio m nes PIK ILINGIEN atvažiavo iš Kauno miesto su siuntiniu vyrui ir atvež iš BRAZAUSKO žmonos - BRAZAUSKIEN S laišk BRAZAUSKUI. Š laišk PIK ILINGIEN perdat man, kur aš per ROME-LYT perdaviau BRAZAUSKUI.

KLAUSIMAS: Kod iPIK ILINGIEN laišk perdat Jums?

ATSAKYMAS: Perduodama laišk iš BRAZAUSKIEN S, PIK-ILINGIEN man pasak , kad BRAZAUSKIEN praš j perduoti man, DIRSYTEI.

KLAUSIMAS: Taigi BRAZAUSKIEN žinojo, kad J s palaikote ryš su BRAZAUSKU jam per jus nelegali pad t ?

[65] ATSAKYMAS: Taip, BRAZAUSKO žmona žinojo apie mano ryšius su jos vyru BRAZAUSKU.

KLAUSIMAS: Iš kur ji apie tai žinojo?

ATSAKYMAS: BRAZAUSKO žmona - BRAZAUSKIEN buvo m s bute 1945 met vasar drauge su BRAZAUSKU, kai jis man praneš apie savo pasitraukim nelegali pad t .

KLAUSIMAS: Kuo pasireišk J s ryšys su BRAZAUSKO žmona - BRAZAUSKIENE?

ATSAKYMAS: Kaip aš jau sakiau per ankstesnius tardymus, 1944 met ruden buvau viename pasitarime, kuriam vadovavo BRAZAUSKAS.

Kai BRAZAUSKAS per jo nelegali pad t , aš su BRAZAUSKIENE nieko bendro netur jau, išskyrus tai, kad vien kart iš jos gavau laišk BRAZAUSKUI ir vien kart jai perdaviau laišk nuo BRAZAUSKO.

KLAUSIMAS: T skite parodymus apie savo ryšius su BRAZAUSKU.

ATSAKYMAS: Aš jau sakiau ankstesnio tardymo metu apie savo pažint su Matu BANIONIU, kuris 1945 met žiem kreip si mane prašydamas palyd ti j BRAZAUSKO nelegal but ir aš t prašym sutikau vykdyti. Su BANIONIU susitariau susitikti tam tikr dien prie Mikalojaus bažnyios.

Для сопровождения БАНИОНИСА Матаса на нелегальную квартиру БРАЗАУСКАСА я договорилась с РОМЕЛИТЕ, что-бы она свела БАНИОНИСА к БРАЗАУСКАСУ и сказала ей, чтобы она пришла в обусловленный день и час между мною и БАНИОНИСом к костелу Микалояус. В назначенное время я пришла к костелу Микалояус, куда прибыл БАНИОНИС, а за тем и РОМЕЛИТЕ, которой я передала БАНИОНИСА и они вдвоем пошли на нелегальную квартиру БРАЗАУСКАСА. Более по этому вопросу я показать ничего не имею.

Протокол записан с моих слов правильно и
мне зачитан на литовском языке

Ад. ДИРСИТЕ (подпись)

Допросил: Ст.следователь След.отдела МГБ Лит.ССР
лейтенант ГОМЫРАНОВ (подпись)

Переводчик След.отдела МГБ Лит.ССР
лейтенант ПАКАЛНИС (подпись)

[71]

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

14 июня 1946 г.

гор. Вильнюс

Я, ст. следователь След. отд. МГБ ЛССР лейтенант ГОМЫРАНОВ, допросил обвиняемую ДИРСИТЕ Аделе, дочь Антанаса.

Допрос начат в 21 час.

Допрос окончен в 1 час.30 мин.

ВОПРОС: Вам предъявляется текст изъятой у Вас антисоветской записи, начинающейся словами „В первое воскресение самого красивого месяца...“

Когда и с какой целью делали Вы указанную запись?

Matui BANIONIUI palyd ti BRAZAUSKO nelegal but pakvie iau ROMELYT ir pasakiau jai, kad ateit sutart su Matu BANIONIU dien ir valand prie Mikalojaus bažny ios. Sutartu laiku aš at jau prie Mikalojaus bažny ios, kur at jo BANIONIS, o po to ir ROMELYT , kuriai aš perdaviau BANION , ir jie abu nu-jo nelegal BRAZAUSKO but . Daugiau šiuo klausimu nieko negaliu pasakyti.

Protokolas surašytas pagal mano žodžius tiks-
liai ir man perskaitytas lietuvi kalba.

DIRSYT (parašas)

Tard : LTSR MGB Tardymo skyriaus vyr.tardytojas,
leitenantas GOMYRANOVAS (parašas)

LTSR MGB Tardymo skyriaus vert jas
leitenantas PAKALNIS (parašas)

[71]

TARDYMO PROTOKOLAS

1946 m. birželio 14 d.

Vilnius

Aš, LTSR MGB Tardymo skyriaus vyr. tardytojas leitenantas GOMYRANOVAS, atlikau kaltinamosios Adel s DIRSYT S, Antano dukters, tardym .

Tardymas prad tas 21 val.
Tardymas baigtas 1 val. 30 min.

KLAUSIMAS: Jums pateikiamas tekstas iš pas Jus paimto anti-sovietinio rašinio, kuris prasideda žodžiais: „Paties gražiausiom nesio pirm sekmadien ...”

Kada ir kokiui tikslu J s raš te š rašin ?

ОТВЕТ: В 1942 году я работала учительницей в ремесленном училище № 2 гор. Вильнюс.

В мае того-же года директор ремесленного училище № 2 ИНДРЮЛИТЕ Александра предложила мне сделать доклад о дне матери среди учащихся ремесленного училища № 2, одновременно предупредив меня, что доклад должен быть построен в антисоветском направлении. На эту тему мною был составлен конспект.

Изъятый листок у меня с записями антисоветского содержания мною был использован при докладе составленного мною в первое воскресение мая месяца 1942 года в здании ремесленного училища № 2 гор. Вильнюс, на собрании учащихся этого училища. В своем докладе я возводила клевету о якобы не существующей свободе женщины-матери в Советском союзе.

ВОПРОС: Где находятся другие листы конспекта?

ОТВЕТ: Конспект доклада мною был написан в блокноте размером 10x12, который при обыске был у меня изъят.

ВОПРОС: Кто такая ИНДРЮЛИТЕ и где она находится в настоящее время?

ОТВЕТ: ИНДРЮЛИТЕ Александра, 28–29 лет, высокого роста, фигура тонкая, волосы черные, с 1942 года до конца учебного года 1944 году работала директором ремесленного училища № 2 гор. Вильнюс, после освобождения Вильнюса от немецких оккупантов я с ИНДРЮЛИТЕ не встречалась и где она находится в настоящее время, для меня не известно.

Протокол допроса записан с моих слов верно и мне зачитан на литовском языке

Ад. ДИРСИТЕ (подпись)

Допросил: Ст.следователь След.отдела МГБ Лит.ССР

лейтенант ГОМЫРАНОВ (подпись)

Переводчик След.отдела МГБ Лит.ССР

лейтенант ПАКАЛНИС (подпись)

ATSAKYMAS: 1942 metais aš dirbau mokytoja Vilniaus amat mokykloje Nr.2. Tą pači met gegužės mėnesi amatas mokyklos Nr.2 direktorė Aleksandra INDRIULYT pasiūlė man perskaityti paskaitą amatas mokyklos Nr. 2 mokiniam apie Motinos dieną, drauge spaudama, kad paskaita turi būti parašyta antitarybine dvasia. Tai temai ir parengiau konspektą.

Paimt iš manų lapelį su antitarybinio turinio užrašais naujodau savo pranešime Vilniaus amat mokyklos Nr. 2 mokiniam, susirinkusiems mokyklos pastate 1942 metų gegužės mėnesio pirmą sekmadienį. Savo pranešime aš šmeižikiškai sakiau, kad Tarybos S Jungoje moterys, ypa motinos, nėra laisvos.

KLAUSIMAS: Kur yra kitis konspektas lapeliai?

ATSAKYMAS: Pranešimo konspektas aš surašiau 10X12 cm matmenė bloknote, kur kratos metu iš manų sataimai.

KLAUSIMAS: Kas ta INDRIULYT ir kur ji dabar yra?

ATSAKYMAS: Aleksandra INDRIULYT, 28-29 metų, aukštai, liekna, tamsiai plaukai. Nuo 1942 metų ligi 1944 mokslo metų pabaigos dirbo Vilniaus amat mokyklos Nr. 2 direktore, po Vilniaus išvadavimo nuo vokiečių okupantų aš su INDRIULYT nebuvaus susitikusi ir nežinau, kur ji yra dabar.

Tardymo protokolas pagal mano žodžius surašytas tiksliai ir man perskaitytas lietuvių kalba.

Ad. DIRSYT (parašas)

Tardymo protokolas pagal mano žodžius surašytas tiksliai ir man perskaitytas lietuvių kalba.

leitenantas GOMYRANOVAS (parašas)

LTSR MGB Tardymo skyriaus vertėjas
leitenantas PAKALNIS (parašas)

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА
Арестованной ЮРШАЙТЕ Бируте, дочь Костаса.

22 марта 1946 г.

гор. Вильнюс

Допрос начат в 12 ч.
Допрос окончен в 14 ч.

ВОПРОС: На предыдущих допросах Вы назвали ряд своих знакомых, в том числе ДИРСИТЕ, с какого времени Вы ее знаете?

ОТВЕТ: ДИРСИТЕ я знаю с 1944 года по совместной работе, раньше ДИРСИТЕ работала в народном университете инспектором, последнее время ДИРСИТЕ работала во второй гимназии имени „Саломея Нерис“ – учительницей.

ВОПРОС: Что Вам известно о ДИРСИТЕ?

ОТВЕТ: После изгнания немецких оккупантов из нашей местности, я поддерживала тесную связь с БРАЗАУСКАСОМ Иозасом, у меня на квартире был его радиоприемник, часто БРАЗАУСКАС приходил ко мне на квартиру, вместе слушали радио из за границы, БРАЗАУСКАС все записывал, я на машинке отпечатывала, затем рассыпали своим знакомым. Несколько раз я лично носила сводки для ДИРСИТЕ в отпечатанном виде по ее месту работы в народный университет, по ул. Гедрио № 3.

ВОПРОС: Когда это было, когда Вы носили сводки для ДИРСИТЕ?

ОТВЕТ: Это было весной 1945 года.

ВОПРОС: Сколько раз Вы носили для ДИРСИТЕ сводки из за границы?

ОТВЕТ: Точно сказать не могу, так приблизительно 4–5 раз.

ВОПРОС: В каких организациях состояла ДИРСИТЕ?

Suimtosios Birutės JURŠAITĖS, Kosto dukters
TARDYMO PROTOKOLAS

1946 m. kovo 22 d.

Vilnius

Tardymas pradėtas 12 val.
Tardymas baigtas 14 val.

KLAUSIMAS: Per ankstesnius tardymus Jūs min jote kelet savo pažiūstam, tarp jūsų DIRSYT , nuo kada Jūs jūs pažiūstai?

ATSAKYMAS: DIRSYT pažiūstu nuo 1944 m. kaip bendradarbiu. Anksčiau dirbo Liaudies universiteto inspektore, o pastaruuoju metu ji dirbo mokytoja antrojoje Salomėjos Neries gimnazijoje.

KLAUSIMAS: Ką Jūs žinote apie DIRSYT ?

ATSAKYMAS: Išvijus vokiečiams okupantus iš miestų vietovės, aš palaikiau glaudžius ryšius su Juozu BRAZAUSKU, mano būte buvo jo radijo imtuvas, BRAZAUSKAS dažnai pas mane ateidavo, drauge klausydavom užsienio radijo, BRAZAUSKAS visk užsirašydavo, aš išspausdindavau mašinę, o po to siuntinėjom savo pažiūstams. Kelet kartų aš pati šias išspausdintas suvestines nunešiau DIRSYTEI jos darbu Liaudies universitete Giedrių g., Nr. 3.

KLAUSIMAS: Kada Jūs nešiojote suvestines DIRSYTEI?

ATSAKYMAS: Tai buvo 1945 metų pavasar.

KLAUSIMAS: Kiek kartų DIRSYTEI nešte užsienio žini suvestines?

ATSAKYMAS: Tiksliai pasakyti negaliu, kokius 4-5 kartus.

KLAUSIMAS: Kokiomis organizacijoms priklausa DIRSYT ?

ОТВЕТ: Этого мне неизвестно, по этому вопросу не пришлось с ней разговаривать.

Протокол с моих слов записан правильно, вслух прочитан.

Б. ЮРШАЙТЕ (*подпись*)

Допросил: следователь След.отдела НКГБ ЛССР
старший лейтенант МОЦКЕВИЧУС
(*подпись*)

[80]

ПРОТОКОЛ ОЧНОЙ СТАВКИ

10 июля 1946 г.

гор. Вильнюс

Я, ст. следователь След. отд. МГБ Лит. ССР лейтенант ГОМЫРАНОВ, произвел очную ставку между обвиняемой ЮРШАЙТЕ Бирute дочь Костаса и ДИРСИТЕ Аделе дочь Антанаса.

Начата в 21 ч.
Окончена в 24 ч.

Очная ставка производилась в присутствии переводчика литовского языка т. ЛИНЕВОЙ, которая об ответственности по ст. 95 УК РСФСР за неправильный перевод предупреждена. (*Подпись ЛИНЕВОЙ*).

ВОПРОС обв. ЮРШАЙТЕ: Знаете ли Вы сидящую против Вас на очной ставке женщину, и какие у Вас с ней взаимоотношения?

[81] ОТВЕТ: Сидящая перед мной на очной ставке ДИРСИТЕ Аделе, знакома я с ней с лета 1944 по совместной работе в Наркомпросе Лит. ССР. Я работала в Наркомпросе в управлении взрослых секретарем, а она – ДИРСИТЕ работала инспектором народного образования. Взаимоотношения у меня с ДИРСИТЕ нормальные, личных счетов между нами не было. (*Подпись Б.ЮРШАЙТЕ*).

ATSAKYMAS: To nežinau, ta tema su ja neteko kalb ti.

Protokolas pagal mano žodžius surašytas tiksliai, man garsiai perskaitytas.

B. JURŠAIT (parašas)

Tard : LTSR NKGB Tardymo skyriaus vyr. tardytojas,
vyresnysis leitenantas MOCKEVI IUS (parašas)

[80]

AKISTATOS PROTOKOLAS

1946 m. liepos 10 d.

Vilnius

Aš, LTSR MGB Tardymo skyriaus vyr. tardytojas leitenantas GOMYRANOVAS, atlikau kaltinamosios Birutės JURŠAIT S, Kosto d., ir Adelės DIRSYT S, Antano d., akistat .

Pradėta 21 val.
Baigta 24 val.

Akistata atlikta dalyvaujant lietuvių kalbos vert jai drg. LINIOVAI, kuri spėta dėl atsakomybės pagal RTFSR BK 95 str. už netikslų vertimą. (LINIOVOS parašas)

KLAUSIMAS kalt. JURŠAITEI: Ar pažiūsta akistatoje prieš Jus sėdinti moteris ir kokie jės santykiai su ja?

ATSAKYMAS: Šeinti prieš mane akistatoje - Adelė DIRSYT , kuri aš pažiūstu nuo 1944 m. vasaros kaip bendradarbi LTSR Liaudies švietimo komisariate. Aš dirbau LTSR Liaudies švietimo komisariato suaugusiųjų valdyboje sekretore, o ji - DIRSYT dirbo liaudies švietimo inspektore. Mano ir DIRSYT S tarpusavio santykiai normalūs, asmeninių skaičių neturime (JURŠAIT S parašas).

ВОПРОС обв. ДИРСИТЕ: А Вы знаете сидящую против Вас девушку на очной ставке?

ОТВЕТ: Да, знаю. Это ЮРШАЙТЕ Бируте, знакома с ней по работе в Наркомпросе Лит.ССР с лета 1944 года. Я, ДИРСИТЕ, в Наркомпросе работала инспектором народного образования, а она, ЮРШАЙТЕ, работала секретарем или машинисткой, точно не знаю, в управлении взрослых. (Подпись ДИРСИТЕ).

[81] ВОПРОС обв. ЮРШАЙТЕ: В какой антисоветской организации Вы состояли и с кем Вы были связаны по антисоветской работе?

ОТВЕТ: С 1942 года я являлась участницей организации „Атейтининкай“ и по антисоветской работе я была связана с БРАЗАУСКАСОМ Иозасом по день моего ареста, о чем я подробно дала показания на предыдущих допросах. (Подпись Б.ЮРШАЙТЕ).

ВОПРОС обв. ЮРШАЙТЕ: А в чем заключалась Ваша связь по антисоветской работе с ДИРСИТЕ?

ОТВЕТ: Приблизительно в мае 1945 года в моей квартире с моего разрешения БРАЗАУСКАС Иозас установил радиоприемник, на котором он принимал заграничные передачи, а затем писал бюллетени антисоветского характера. Работая в то время секретарем в управлении взрослых при Наркомпросе Литовской ССР, имела пишущую машинку, на которой по указанию БРАЗАУСКАСА размножала написанные им бюллетени антисоветского содержания.

За тем по указанию БРАЗАУСКАСА эти бюллетени я передавала ДИРСИТЕ Аделе, ШИМКУНАСУ Владасу, ЖУКАЙТИСУ и ГРАТКАУСКАСУ. (Подпись Б.ЮРШАЙТЕ).

ВОПРОС обв. ДИРСИТЕ: Вы получали от ЮРШАЙТЕ бюллетени антисоветского содержания?

[82] ОТВЕТ: Да, антисоветского содержания бюллетени я от ЮРШАЙТЕ получала в мае 1945 года 3 или 4 раза, в каждый раз по одному бюллетеню антисоветского содержания, которые я после прочтения передавала ЛАДИГЕНЕ Стефани. (Подпись ДИРСИТЕ).

KLAUSIMAS kalt. DIRSYTEI: Ar J s paž state akistatoje prieš Jus s din i mergin ?

ATSAKYMAS: Taip, paž stu. Tai - Birut JURŠAIT . Aš j paž stu iš darbo LTSR Liaudies švietimo komisariate nuo 1944 m. vasaros. Aš, DIRSYTE, Liaudies švietimo komisariate dirbau liaudies švietimo inspektore, o JURŠAIT dirbo suaugusi j valdyboje sekretore ar mašininke, tiksliai nežinau. (DIRSYT S parašas).

[81] KLAUSIMAS kalt. JURŠAITEI: Kokiai antisovietinei organizacijai J s priklaus te ir su kuo buvote susijusi antisovietin je veikloje?

ATSAKYMAS: Nuo 1942 m. aš buvau Ateitinink organizacijos dalyv , o antisovietin je veikloje aš ligi pat mano arešto buvau susijusi su Juozu BRAZAUSKU, apie k aš smulkiai daviau parodymus per ankstesnius tardymus (B. JURŠAIT S parašas).

KLAUSIMAS kalt. JURŠAITEI: Kaip pasireišk J s ryšiai antisovietin je veikloje su DIRSYTE?

ATSAKYMAS: Apytikriaiai 1945 m. geguž s m nes , man leidus, mano bute Juozas BRAZAUSKAS pastat radijo imtuv , kuriuo jis klaus užsienio laid , po to raš antisovietinio pob džio biuletenius. Kadangi aš tuo metu dirbau LTSR Liaudies švietimo komisariato suaugusi j valdybos sekretore ir tur jau rašom j mašin l , tai BRAZAUSKO nurodymu dauginau jo parašytus antisovietinio turinio biuletenius. Po to BRAZAUSKO nurodymu tuos biuletenius perdavin jau Adelei DIRSYTEI, Vladui ŠIMK - NUI, ŽUKAI IUI ir GRATKAUSKUI (B. JURŠAIT S parašas).

KLAUSIMAS kalt. DIRSYTEI: Ar j s gaudavote iš JURŠAIT S antisovietinio turinio biuletenius?

[82] ATSAKYMAS: Taip, aš iš JURŠAIT S 1945 m. geguž s m nes gavau 3 ar 4 kartus antisovietinio turinio biuletenius, kiekvien kart po vien antisovietinio turinio biuleten , kuriuos perskai iusi atiduodavau Stefanijai LADYGIENEI

(DIRSYT S parašas).

ВОПРОС обв. ЮРШАЙТЕ И ДИРСИТЕ: Имеете ли вы вопросы друг к другу?

ОТВЕТ: Вопросы друг к другу не имеем. (Подписи Б.ЮРШАЙТЕ, А.ДИРСИТЕ).

Ответы на вопросы записаны с наших слов верно и нам зачитаны на литовском языке.

(Подписи Б.ЮРШАЙТЕ, А.ДИРСИТЕ)

Очную ставку провел: Ст. следователь следств. отдела МГБ ЛССР
лейтенант ГОМЫРАНОВ (подпись)

переводчик следств. отдела МГБ ЛССР
ЛИНЕВА (подпись)

[83]

„Утверждаю“

Зам. нач. След. отдела МГБ Лит. ССР
полковник КОЗЛОВ
10 июля 1946 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(О приобщении к делу вещественных к доказательств)

10 июля 1946 г.

гор. Вильнюс

Я, ст. следователь След. отдела МГБ Лит. ССР лейтенант ГОМЫРАНОВ, рассмотрел материалы след. дела № 7076 по обвинению ДИРСИТЕ Аделе, dochь Антанаса, в преступлениях, предусмотренных ст. 58-1 „а“ и 58-11 УК РСФСР,

НАШЕЛ:

При аресте и обыске в квартире ДИРСИТЕ обнаружен журнал „Мотерис“ №1 за 1938 год, в котором помещена статья антисоветского содержания, написанная ДИРСИТЕ Аделе, кроме того, так-же при обыске изъят конспект на 13

KLAUSIMAS kaltinamosioms JURŠAITEI ir DIRSYTEI: Ar tu-
rite klausim viena kitai?

ATSAKYMAS: Klausim viena kitai neturime (B.JURŠAIT S
ir A.DIRSYT S parašai).

Atsakymai klausimus surašyti pagal m s žo-
džius tiksliai ir mums perskaityti lietuvi kalba
(B.JURŠAIT S ir A.DIRSYT S parašai).

Akistat ved : LTSR MGB Tardymo skyriaus vyr. tardytojas
leitenantas GOMYRANOVAS (parašas)

LTSR MGB Tardymo skyriaus vert ja
LINIOVA (parašas)

[83]

„Tvirtinu"

Liet. TSR MGB Tard. sk. virš. pavaduotojas
pulkininkas KOZLOVAS
1946 m. liepos 10 d.

NUTARIMAS
(D l daiktini rodyti prijungimo prie bylos)

1946 m. liepos 10 d.

Vilnius

Aš, Liet.TSR MGB Tardymo skyriaus vyr. tardytojas leitenantas GOMYRANOVAS, perži r j s tardymo bylos Nr. 7076 me-
džiag , kaltinan i Adel DIRSYT , Antano dukter , padarius nu-
sikaltimus, numatyitus RTFSR BK str. 58-1 „a" ir 58-11,

NUSTA IAU:

Suimant ir atliekant krat DIRSYT S bute buvo rastas žurnalas „Moteris" 1938 m. Nr.l, kuriame yra Adel s DIRSYT S parašytas antitarybinio turinio straipsnis, be to, kratos metu buvo paimtas 13 lapeli antitarybinio pob džio konspektas, kur DIRSYT

листах антисоветского характера, который ДИРСИТЕ использовала для доклада в „день матери“ в мае 1942 г. среди учащихся ремесленного училища № 2.

Учитывая, что данные документы изобличают ДИРСИТЕ как антисоветски настроенную личность, а поэтому руководствуясь ст. ст. 66 и 67 УПК РСФСР,

ПОСТАНОВИЛ:

Журнал „Мотерис“ № 1 за 1938 год и конспект на 13 листах антисоветского содержания приобщить к материалам след.дела № 7076 как вещественное доказательство.

Ст. следователь След. отдела МГБ ЛССР
лейтенант ГОМЫРАНОВ (подпись)

„Согласен“: Начальник 1 отд-я След. отдела МГБ ЛССР
капитан ВАСЕВ (подпись)

[229]

ПРОТОКОЛ ОЧНОЙ СТАВКИ

12 июля 1946 г.

гор. Вильнюс

Я, ст. следователь след.отд. МГБ Лит. ССР лейтенант ГОМЫРАНОВ, произвел очную ставку между обвиняемыми ГРИНСКИС Пранас сын Ионаса и ДИРСИТЕ Аделе д. Антанаса.

Начата в 21 ч.
Окончена в 1 ч.

Очная ставка производится на литовском языке при участии переводчика ЛИНЕВОЙ, которая об ответственности за ложный перевод по ст. 95 УК РСФСР предупреждена. (Подпись ЛИНЕВОЙ).

panaudojo pranešimui Motinos dienai, skaitytam 1942 met ge-
guž s m nes amat mokyklos Nr. 2 mokiniams.

Kadangi šie dokumentai atkleidžia DIRSYT kaip antitarybiš-
kai nusiteikus asmen , vadovaudamas RTFSR BPK 66 ir 67 str.,

NUTARIAU:

Žurnalo „Moteris“ 1938 m. Nr.1 ir antitarybinio turinio kon-
spekto 13 lapeli prijungti prie tardymo bylos Nr. 7076 kaip daik-
tinius rodymus.

LTSR MGB Tardymo skyriaus vyr. tardytojas
leitenantas GOMYRANOVAS (parašas)

Sutinku: Liet. TSR MGB Tardymo skyriaus
1-ojo poskyrio viršininkas,
kapitonas VASEVAS (parašas)

[229]

AKISTATOS PROTOKOLAS

1946 m. liepos 12 d.

Vilnius

Aš, LTSR MGB Tardymo skyriaus vyr. tardytojas leitenantas GOMYRANOVAS, atlikau kaltinam j Prano GRINSKIO, Jono s., ir Adel s DIRSYT S, Antano d., akistat .

Prad ta 21 val.
Baigta 1 val.

Akistata atlikta lietuvi kalba, dalyvaujant vert jai LINIO-
VAI, kuri sp ta d l atsakomyb s pagal RTFSR BK 95 str. už ne-
tiksl vertim . (LINIOVOS parašas).

ВОПРОС обв. ГРИНСКИС: Знаете ли Вы сидящую против Вас на очной ставке женщину, и какие у Вас с ней взаимоотношения?

ОТВЕТ: На очной ставке сидящая против меня есть ДИРСИТЕ. Знаю ее примерно с 1944 года, но при каких обстоятельствах я с ней познакомился, не помню. Взаимоотношения у меня с ДИРСИТЕ нормальные, личных счетов между нами нет. (Подпись ГРИНСКИС).

ВОПРОС обв. ДИРСИТЕ: А Вы знаете сидящего против Вас человека на очной ставке и какие у Вас с ним взаимоотношения?

[230] ОТВЕТ: Сидящий против меня на очной ставке есть ГРИНСКИС, познакомилась я с ним в конце 1944 года на нелегальном совещании, проводимым БРАЗАУСКАСОМ в квартире ксендза ВАЛЮКЕНАС в гор. Вильнюс, по ул. Микалояус, дом № не помню. (Подпись Ад.ДИРСИТЕ).

ВОПРОС обв. ГРИНСКИС: Участником какой организации Вы являлись?

ОТВЕТ: С 1942 года я являлся участником организации „Атейтининкай”, в которой занимал положение руководителя названной мной организации в Вильнюсском университете медицинском факультете. О своей конкретной деятельности я рассказал на предыдущих допросах. (Подпись ГРИНСКИС).

ВОПРОС обв. ГРИНСКИС: Скажите, где и когда проводились нелегальные совещания руководящего состава организации „Атейтининкай” после изгнания немецких войск из Лит. ССР Красной Армией, кто на них присутствовал и какие обсуждались вопросы?

ОТВЕТ: После освобождения Лит.ССР от немецких оккупантов Красной Армией руководящий состав организации „Атейтининкай” проводил нелегальные совещания в 1944 году, а также и в 1945 году, на которых обсуждались вопросы о возможности работы нашей организации в новых условиях, т.е. при Советской власти.

[231] Первое такое совещание проводилось в октябре 1944 году в квартире ксендза БАЛЮКАС в гор. Вильнюс, по улице Литерату, номер дома не помню, на котором присутствовали: ксендз БАЛЮКАС, я – ГРИНСКИС и ЛАПИЕНИС,

KLAUSIMAS kalt. GRINSKIUI: Ar paž state akistatoje prieš Jus s din i moter ir kokie J s santykiai su ja?

ATSAKYMAS: S dinti prieš mane akistatoje moteris - DIRSYT . Paž stu j maždaug nuo 1944 met , ta iau neatsimenu, kokiomis aplinkyb mis aš su ja susipažinau. Mano ir DIRSYT S tarpusavio santykiai normal s, asmenini s skait neturime. (P.GRINSKIO parašas).

KLAUSIMAS kalt. DIRSYTEI: O J s ar paž state akistatoje prieš Jus s dint žmog ir kokie J s tarpusavio santykiai?

[230] ATSAKYMAS: S dintis prieš mane akistatoje vyras - GRINSKIS, su juo susipažinau 1944 met pabaigoje BRAZAUSKO surengtame nelegaliame susirinkime kunigo VALIUK NO bute Mikalojaus gatv je, namo numero neprisimenu (Ad.DIRSYT S parašas).

KLAUSIMAS kalt. GRINSKIUI: Kokios organizacijos J s buvo dalyvis?

ATSAKYMAS: Nuo 1942 m. aš dalyvavau Ateitinink organizacijoje, kurioje vadovavau Vilniaus universiteto medicinos fakulteto ateitininkams. Apie konkre i savo veikl aš papasakoju ankstesniuose tardymuose (P.GRINSKIO parašas).

KLAUSIMAS kalt. GRINSKIUI: Pasakykite, kur ir kada reng - te nelegalius Ateitinink organizacijos vadov susirinkimus po to, kai iš Liet. TSR Raudonoji armija išvijo vokie i kariuomen . Kas juose dalyvavo ir kokie klausimai buvo svarstomi?

ATSAKYMAS: Po to, kai Raudonoji armija išvadavo Liet. TSR nuo vokie i okupant , Ateitinink organizacijos vadovai reng nelegalius pasitarimus 1944 metais, taip pat 1945 m., kur buvo svarstoma m s organizacijos veiklos galimyb naujomis s lygomis, t.y. esant sovietinei valdžiai.

[231] Pirmas toks pasitarimas vyko 1944 met spalio m nes kunigo BALIUKO bute Vilniuje, Literat g., namo numero neprisimenu, kuriame dalyvavo: kunigas BALIUKAS, aš - GRINSKIS ir LAPIENIS.

где БАЛЮКАС поставил вопрос о дальнейшей деятельности организации „Атейтининкай”, но для этого необходимо было, по его мнению, создать Верховное управление, которое возглавило бы всю работу. Конкретное решение на этом совещании нами принято не было. БАЛЮКАС предложил собраться вторично, куда он обещал пригласить еще МАРКУЛИСА. Примерно через 2 недели мы вновь собирались в квартире БАЛЮКАСА, на этом совещании был и МАРКУЛИС. На этом совещании БАЛЮКАС заявил, что он нам вполне доверяет руководство и мы решили взяться за оживление деятельности организации. В целях конспирации в работе МАРКУЛИС предложил мне поступить к нему на работу лаборантом в кафедру анатомии.

Примерно в то же время, в ноябре или декабре 1944 года, в квартире ксендза ВАЛЮКЕНАС в гор. Вильнюс, по улице Микалояус, было созвано совещание руководящего состава „Атейтининкай” БРАЗАУСКАС Иозасом. На этом совещании присутствовали: БРАЗАУСКАС, я – ГРИНСКИС, ЛАПИЕНИС и еще двое, фамилий которых я не знаю.

[232] На совещании БРАЗАУСКАС дал информацию о международном положении, о положении в Литве, о возможностях работы организации „Атейтининкай”, но конкретное решение по этому вопросу принято не было. После того в 1945 году состоялось еще 2 совещания в лице МАРКУЛИС, ЛАПИЕНИС и меня – ГРИНСКИС, о которых я дал показания на предыдущих допросах. (Подпись П.ГРИНСКИС).

ВОПРОС обв. ДИРСИТЕ: Вы были на нелегальном совещании в квартире ксендза ВАЛЮКЕНАС?

ОТВЕТ: Да, на нелегальном совещании, проводимом БРАЗАУСКАС Иозасом, в квартире ксендза ВАЛЮКЕНАС я присутствовала. (Подпись Ад.ДИРСИТЕ).

ВОПРОС обв. ДИРСИТЕ: Правильно показал ГРИНСКИС об этом совещании?

ОТВЕТ: Я хорошо помню, что на этом совещании, проводимом БРАЗАУСКАС, присутствовали: я – ДИРСИТЕ, сидящий перед мной ГРИНСКИС, ЛАПИЕНИС, других фамилий я не знаю.

Jame BALIUKAS išk l klausim d l tolesn s Ateitinink organizacijos veiklos, kuriai laiduoti b tina sudaryti vyriausi j valdyb , vadovaujan i visam darbui. Šiame pasitarime mes nepri m - me konkretaus sprendimo. BALIUKAS pasi l susitikti kit kart ir š pasitarim žad jo pakvesti dar MARKUL . Maždaug po dviej savai i mes v l susirinkome BALIUKO bute, šiame pasitarime dalyvavo ir MARKULIS. Pasitarime BALIUKAS pareišk , kad jis mumis visiškai pasitiki, mums patiki vadovauti Ateitinink organizacijai ir mes nusprend me atgaivinti šios organizacijos veikl . Veiklos slaptumui išsaugoti MARKULIS pasi l man sidarbinti pas j anatomijos katedros laborantu.

Maždaug tuo pa iu metu, 1944 met lapkri io ir gruodžio m -nes , kunigo VALIUK NO bute Vilniuje, Mikalojaus gatv je, Ateitinink vadov pasitarim sukviet Juozas BRAZAUSKAS. Tame pasitarime dalyvavo: BRAZAUSKAS, aš - GRINSKIS, LAPIENIS, DIRSYT ir dar dvejetas, kuri pavardži nežinau.

[232] Pasitarime BRAZAUSKAS informavo apie tarptautin pad t , apie pad t Lietuvoje, apie Ateitinink organizacijos veiklos galimybes, ta iau nieko konkretaus tuo klausimu nebuvo nuspr sta. Po to 1945 metais vyko dar du pasitarimai, kuriuose dalyvavo MARKULIS, LAPIENIS ir aš - GRINSKIS, apie kuriuos aš jau kalb jau ankstesniuose tardymuose. (P.GRINSKIO parašas).

KLAUSIMAS kalt. DIRSYTEI: Ar J s buvote nelegaliame pasitarime kunigo VALIUK NO bute?

ATSAKYMAS. Taip, BRAZAUSKO sukiestame nelegaliame pasitarime kunigo Valiuk no bute aš dalyvavau. (A.DIRSYT S parašas).

KLAUSIMAS kalt. DIRSYTEI: Ar tikslius parodymus apie š pasitarim dav GRINSKIS?

ATSAKYMAS: Aš gerai prisimenu, kad tame pasitarime, kuriam vadovavo BRAZAUSKAS, dalyvavau aš - DIRSYT , prieš mane s dintis GRINSKIS, LAPIENIS, kit pavardži nežinau.

Какие вопросы обсуждались на этом совещании, не помню, а только помню БРАЗАУСКАС дал информацию о методах работы органов НКВД и о режиме, существующем в тюрме. (Подпись Ад.ДИРСИТЕ).

[233] ВОПРОС обв. ГРИНСКИС: Информировал БРАЗАУСКАС участников совещания о методах работы органов НКВД-НКГБ?

ОТВЕТ: Да, БРАЗАУСКАС в этом направлении на этом совещании присутствующих информировал, но этот вопрос не являлся основной темой совещания.

ВОПРОС обв. ГРИНСКИС и ДИРСИТЕ: Имеете ли вы вопросы друг к другу?

ОТВЕТ: Нет, вопросов мы друг к другу не имеем.

П.ГРИНСКИС, Ад.ДИРСИТЕ (подписи)

Очную ставку провел: Ст. следователь следств. отдела МГБ ЛССР
лейтенант ГОМЫРАНОВ (подпись)

Переводчик следств. отдела МГБ ЛССР
ЛИНЕВА (подпись)

[313]

ПРОТОКОЛ ОБ ОКОНЧАНИИ СЛЕДСТВИЯ

10 августа 1946 г.

Я, начальник 1 отделения Следст. отдела МГБ ЛССР капитан ВАСЕВ, в присутствии пом. воен. прокурора Приб. ВО подполковника юстиции ТУГОВА, рассмотрел следственное дело № 7076 по обвинению БРАЗАУСКАС Ю.П., [...] ДИРСИТЕ А.А. в преступлениях, предусмотренных ст. 58-1 „а“ и 58-11 УК РСФСР.

Neatsimenu, kokius klausimus nagrin jome tame pasitarime, tik prisimenu, kad BRAZAUSKAS informavo pasitarimo dalyvius apie NKVD organ darbo metodus ir apie kal jime esant režim . (Ad.DIRSYT S parašas).

[233] KLAUSIMAS kalt. GRINSKIUI: Ar BRAZAUSKAS informavo pasitarimo dalyvius apie NKVD - NKGB organ darbo metodus?

ATSAKYMAS: Taip, BRAZAUSKAS apie tai informavo pasitarimo dalyvius, ta iau šis klausimas nebuvo pagrindin pasitarimo tema.

KLAUSIMAS kalt.GRINSKIUI ir DIRSYTEI: Ar turite koki nors klausim vienas kitam?

ATSAKYMAS: Ne, vienas kitam klausim neturime.

Ad.DIRSYT ir P.GRINSKIS (parašai)

Akistat ved : LTSR MGB Tardymo skyriaus vyro tardytojas,
leitenantas GOMYRANOVAS (parašas)

LTSR MGB Tardymo skyriaus vert ja
LINIOVA (parašas)

[313]

TARDYMO PABAIGOS PROTOKOLAS

1946 m. rugpjio 10 d.

Aš, LTSR MGB Tardymo skyriaus 1-ojo poskyrio viršininkas kapitonas VASEVAS, dalyvaujant Pabaltijo karinių apygardos karo prokuroro padėjui justicijos papulkininkui TUGOVUI, peržiūravau J.P.BRAZAUSKO, [...] A.DIRSYT S, kaltinam padarius nusikaltimus, numatytais pagal RTFSR BK 58-1 „a“ ir 58-11 str., tardymo byl Nr. 7076.

Признав предварительное следствие по делу законченным, а добытье данные достаточными для предания по суду, руководствуясь ст. 206 УПК, объявил об этом обвиняемым, предъявил для ознакомления все производство по делу и спросил – желает ли обвиняемые чемлибо дополнить следствие.

Обвиняемый ДИРСИТЕ Аделе, д. Антанаса, ознакомившись с материалами следственного дела, заявила, что со всеми материалами следственного дела № 7076 в 4-томах ознакомлена полностью путем чтения с переводом на литовский язык, добавить к показаниям ничего не может, ходатайств и жалоб к следствию не имеет. Ознакомление с материалами производились в здании МГБ ЛССР.

(подпись ДИРСИТЕ)

Начальник 1 отд-я СО МГБ ЛССР
капитан ВАСЕВ (подпись)

Пом. Воен. Прокурора Приб. ВО
подполковник юстиции ТУГОВ (подпись)

Переводчик МГБ ССР
ВЕНСКАЙТИС (подпись)

[324]

МЕДИЦИНСКАЯ СПРАВКА

Дана сан.частью в/т МГБ ЛССР на з/к ДИРСИТЕ Аделе в том, что она прошла мед. осмотр.

На осмотре оказалась здоровая, годная к физ. труду.

Фельдшер в/т МГБ ЛССР
Мл. лейтенант ШЕСТАЕВА (подпись)

„11“ VII 1946 г.

Nutar s, kad parengtinis tardymas baigtas, o gaut duomen pakanka, kad byl b t galima pateikti teismui, pagal RTFSR BPK 206 str. pranešiau apie tai kaltinamiesiems, pateikiau susipažinti su visa bylos eiga ir paklausiau, ar kaltinamamieji nori kuo nors papildyti tardym .

Kaltinamoji Adel DIRSYT , Antano d., susipažinusi su tardymo medžiaga, pareišk , kad su keturi tom tardymo byla Nr. 7076 visiškai susipažino skaitydama j išverst lietuvi kalb , papildyti neturi kuo, neturi pageidavim ar skund .

Su medžiaga susipažino LTSR MGB patalpose.

(A.DIRSYT S parašas)

LTSR MGB Tardymo skyriaus
1-ojo poskyrio viršininkas
kapitonas VASEVAS (parašas)

Pabaltijo Karo apygardos
karo prokuroro pad j jas
justicijos papulkininkis TUGOVAS (parašas)

MGB Tardymo skyriaus vert jas
VENSKAITIS (parašas)

[324]

SVEIKATOS PAŽYMA

LTSR MGB vidaus kal jimo sanitarin dalis pažymi, kad kalienei Adelei DIRSYTEI atliktas medicininis patikrinimas.

Patikrinimo metu nustatyta, kad ji yra sveika ir tinka fiziniams darbui.

LTSR MGB vidaus kal jimo fel er
jaun. leitenante ŠESTAJEVA (parašas)
1946 m. liepos 11d.

ПРОТОКОЛ ОБ ОКОНЧАНИИ СЛЕДСТВИЯ

1946 сентября 27 дня я, следователь Следств. отдела МГБ ЛССР лейтенант КАРДАНОВСКИЙ, рассмотрел следственное дело № 7076 по обвинению ДИРСИТЕ Аделе д.Антанаса в преступлениях, предусмотренных ст. 58-1 „а“ и 58-11 УК РСФСР.

Признав предварительное следствие по делу законченным, а добытые данные достаточными для предания суду, руководствуясь ст. 206 УПК обявил об этом обвиняемому, предъявил для ознакомления все производство по делу и спросил – желает ли обвиняемый чем-либо дополнить следствие.

Обвиняемый ДИРСИТЕ, ознакомившись с материалами следственного дела, заявил, что с материалами следственного дела ознакомлена полностью с переводом на литовский язык и добавить к своим показаниям ничего не имеет.

С материалами следствия знакомился в здании тюрмы на МВД ЛССР

Подпись обвиняемого (ДИРСИТЕ Ад.)

Следователь след.отд. МГБ ЛССР лейтенант
КАРДАНОВСКИЙ (подпись)

TARDYMO PABAIGOS PROTOKOLAS

1946 m. rugs jo 27 d. aš, LTSR MGB Tardymo skyriaus tardytojas leitenantas KARDANOVSKIS, perži r jau DIRSYT S Adelis, Antano d., kaltinamos padarius nusikaltimus, numatytais pagal RTFSR BK 58-1 „a" ir 58-11 str., tardymo byl Nr.7076.

Nutar s, kad parengtinis tardymas baigtas, o gaut duomen pakanka, kad byl b t galima pateikti teismui, pagal RTFSR BPK 206 str. pranešiau apie tai kaltinamajai, pateikiau susipažinti vis bylos eig ir paklausiau, ar kaltinamoji pageidauja kuo nors papildyti tardym .

Kaltinamoji Adel DIRSYT , Antano d., susipažinusi su tardymo medžiaga, pareišk , kad su tardymo bylos medžiaga, išversta lietuvi kalb , visiškai susipažino, papildyti neturi kuo.

Su tardymo medžiaga susipažinau LTSR MVD kal jimo Nr.l patalpose.

Kaltinamosios parašas (A.DIRSYT)

LTSR MGB Tardymo skyriaus tardytojas
leitenantas KARDANOVSKIS (parašas)

„Утверждаю“

Зам. министра Госбезопасности ЛССР

полковник ЛЕОНОВ (подпись)

3 октября 1946 года

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

(По следственному делу № 7076)

По обвинению:

1. БРАЗАУСКАС Иозаса, сына Пядраса
2. БАНИОНИС Матаса, сына Андрюса
3. МИЛИШАУСКАС Антанаса, сына Мотеюса
4. ЯСИЛЕНИС Ионаса, сына Иозаса
5. НОВИЦКАС Зигмаса, сына Мотеюса
6. ГРИНСКИС Пранаса, сына Ионаса
7. ЛАПИЕНИС Пядраса, сына Казиса
8. ДИРСИТЕ Аделе, дочери Антанаса
9. ЧЕПЕЛЕНЕ, она же БЕКШАЙТЕ, Каролина, дочери Ионаса
10. ЛАДИГЕНЕ Стефания, дочери Томаса

в совершении преступлений, предусмотренных ст.ст. 58 п.1 „а“ и 58 п. 11 УК РСФСР.

В январе–марте 1946 года МГБ Литовской ССР арестованы как участники нелегальной антисоветской организации „Атейтининкай“: БРАЗАУСКАС, БАНИОНИС и др., всего 10 человек, и привлечены к уголовной ответственности по настоящему делу.

Расследованием по делу установлено, что организация „Атейтининкай“ возглавлялась партией „Христианских демократов“. В соответствии с политическими установками этой партии участники организации „Атейтининкай“ обрабатывались в духе национализма и враждебности к Советской власти.

„Tvirtinu"

Valstybės saugumo ministro pavaduotojas
pulkininkas LEONOVAS (parašas)
1946 m. spalio 3 d.

KALTINAMOJI IŠVADA
(Tardymo bylos Nr. 7076)

Kaltinami:

1. Juozas BRAZAUSKAS, Petro s.
2. Matas BANIONIS, Andriaus s.
3. Antanas MILIŠAUSKAS, Mato s.
4. Jonas JASILIONIS, Juozo s.
5. Zigmantas NOVICKAS, Motiejaus s.
6. Pranas GRINSKIS, Jono s.
7. Petras LAPIENIS, Kazio s.
8. Adel DIRSYT , Antano d.
9. Karolina EPELIEN -BIEKŠAIT , Jono d.
10. Stefanija LADYGIEN , Tomo d.

padar nusikaltimus, numatytais RTFSR BK 58 p. 1 „a" ir 58 p. 11 str.

1946 m. sausio-kovo mėnesiais LTSR MGB [organ] suimti kaip nelegalios antisovietinės Ateitinink organizacijos dalyviai BRAZAUSKAS, BANIONIS ir kiti, iš viso 10 žmonių , ir kaltinami pagal ši byl .

Tiriant byl nustatyta, kad Ateitinink organizacijai vadovavo Krikštoni demokrat partija. Pagal šios partijos politines nuostatas Ateitinink organizacijos narai buvo aukl jami nacionalizmo ir priešiškumo sovietinei valdžiai dvasia.

[359] Воспитанные в духе буржуазно-националистической антисоветской идеологии, участники организации „Атейтиникай”, помимо организованной антисоветской деятельности, являлись базой для вербовки в различные антисоветские националистические формирования на территории Литвы.

После освобождения территории Литовской ССР Красной Армией нелегальная организация „Атейтиникай” распространяла националистическую антисоветскую литературу, призывавшую вести борьбу против Советской власти Литве.

(Т. 1, л.д. 51, 58, 59, 82, 85, 95, 96, 102;

т. 2, л.д. 173, 183, 273;

т. 3, л.д. 98, 179, 183, 188, 190, 234, 235).

В отношении националистической антисоветской деятельности, каждого из обвиняемых, привлеченных к ответственности по настоящему делу, установлено:

1. БРАЗАУСКАС И.П. Участником организации „Атейтиникай” является с 1925 года, с 1927 по 1932 год выполнял обязанности члена комитета и председателя ревизионной комиссии.

(Т. 1, л.д. 53).

Проживая на временно оккупированной немцами территории Литовской ССР, БРАЗАУСКАС был членом управления нелегальной Вильнюсской националистической антисоветской организации „Атейтиникай”.

В конце 1942 года создал нелегальную организацию „Атейтиникай” при Вильнюсской экономической школе, а затем руководил этой организацией, воспитывая участников организации в антисоветском националистическом духе, направляя их на борьбу против Советской власти и на создание в Литве капиталистического строя.

Будучи членом управления Вильнюсской организации „Атейтиникай”, БРАЗАУСКАС вместе с ГРИНСКИС и другими членами этого управления давал директивные указания по нелегальной националистической антисоветской работе организации. Получал нелегальные националистические антисоветские газеты „И Лайсве“, „Неприклаусома Лиетува“, „Лайсвес Ковотояс“. Организовал и руководил читкой этих газет на собраниях участников организации.

[359] Išaukl ti antisovietine buržuazine-nacionalistine dvasia, Ateitinink organizacijos dalyviai greta organizuotos antisovietin s veiklos tapo šaltiniu, iš kurio buvo verbuojamos vairios antisovietin s nationalistin s grupuot s Lietuvos teritorijoje.

Kai Lietuvos TSR teritorij išvadavo Raudonoji armija, nelegali Ateitinink organizacija platino nationalistin antisovietin literat r , raginus i kovoti prieš sovietin valdži Lietuvoje.

(T.l, b.p. 51, 58, 59, 82, 85, 95, 96, 102;
t. 2, b.p. 173, 183, 273;
t.3, b.p. 98, 179, 183, 188, 190, 234, 235).

Nustatyti tokie kiekvieno kaltinamojo nationalistin s antisovietin s nusikalstamos veiklos faktai:

1. BRAZAUSKAS J.R nuo 1925 met yra Ateitinink organizacijos dalyvis, nuo 1927 iki 1932 met buvo komiteto narys ir revisijos komisijos pirmininkas.

(T.l, b.p. 53).

Gyvendamas laikinai vokie i okupuotoje LTSR teritorijoje BRAZAUSKAS buvo nelegalios nationalistin s antisovietin s Ateitinink organizacijos Vilniaus valdybos narys.

1942 met pabaigoje k r nelegali Ateitinink organizacij Vilniaus ekonomikos mokykloje, o vliau tai organizacijai vadovavo, ugdydamas organizacijos dalyvius antisovietine nationalistine dvasia, kreipdamas juos kovai su sovietine valdžia ir kapitalistin s santvarkos Lietuvoje k rimui.

B damas Ateitinink organizacijos Vilniaus valdybos narys BRAZAUSKAS drauge su GRINSKIU ir kitais tos valdybos nariais duodavo direktyvinus nurodymus nelegaliai nationalistinei antisovietinei organizacijos veiklai. Gaudavo nelegalius nationalistinius antisovietinius laikraš ius „ laisv ", „Nepriklausoma Lietuva", „Laisv s kovotojas". Organizavo ir vadovavo t laikraš i skaitymui organizacijos dalyvi samb riouse.

(Т. 1, л.д. 49, 54, 56, 82, 85, 101;
т. 2, л.д. 176, 190, 233, 234, 248, 249, 275;
т. 3, л.д. 96, 98, 111, 115, 118, 125, 126,
187, 190, 217, 219).

[360] После освобождения территории Литовской ССР от немцев БРАЗАУСКАС установил связь с руководящим участником организации „Атейтининкай” ксендзом БАЛЮКАС, вместе с которым в сентябре 1944 года договорились о воссоздании нелегальной антисоветской организации „Атейтининкай”. В этих же целях БРАЗАУСКАС связался с активными участниками организации „Атейтининкай”, привлеченными по настоящему делу ЛАДИГЕНЕ, ДИРСИТЕ, ГРИНСКИС, ЛАПИЕНИС и др.

(Т. 1, л.д. 102–107;
т. 3, л.д. 48–49, 219–220).

В сентябре 1944 года на нелегальном совещании в помещении Вильнюсской духовной семинарии были возложены обязанности идеологического руководителя нелегальной антисоветской организации „Атейтининкай” на ксенда БАЛЮКАС, руководителя организации при Вильнюсском университете – МАРКУЛИС, руководство женской группы организации на ЛАДИГЕНЕ; БРАЗАУСКАС обязывался оказывать МАРКУЛИС и ЛАДИГЕНЕ помощь в активизации работы организации.

В октябре и декабре 1944 года БРАЗАУСКАС провел в квартире ЛАДИГЕНЕ и ВАЛЮКЕНАСА нелегальные совещания руководящих участников организации „Атейтининкай”: ЛАДИГЕНЕ, ДИРСИТЕ, ЛАПИЕНИСА, ГРИНСКИСА, МАРКУЛИСА, на которых обсуждались вопросы о воссоздании организации „Атейтининкай” и проведении нелегальной антисоветской работы.

(Т. 1, л.д. 102–107;
т. 3, л.д. 48–49, 219–220). [...]

[367] 8. ДИРСИТЕ А.А. – является участницей организации „Атейтининкай” с 1928 года. С 1932 года была членом организации „Летувос Каталикю Мотеру Драугия” (Католический союз литовских женщин) и членом правления этой организации.

(T. 1, b.p. 49, 54, 56, 82, 85,101;
t. 2, b.p.176,190, 233, 234, 248, 249, 275;
t.3, b.p. 96, 98, 111, 115, 118, 125, 126,
187,190,217,219).

[360] Išvadavus Lietuvos TSR teritorij iš vokie i , BRAZAUSKAS užmezg ryšius su vadovaujan iu Ateitinink organizacijos nariu kunigu BALIUKU, su kuriuo 1944 m. rugs jo m nes susitar r atkurti nelegali antisovietin Ateitinink organizacij . Tais pa iais tikslais BRAZAUSKAS užmezg ryšius su šioje byloje patrauktais atsakomyb n aktyviais Ateitinink organizacijos dalyviais LADYGIENE, DIRSYTE, GRINSKIU, LAPIENIU ir kt.

(T.l, b.p. 102-107;
t.3, b.p. 48-49, 219-220).

1944 met rugs jo m nes nelegaliame pasitarime Vilniaus kunig seminarijos patalpose nelegalios Ateitinink organizacijos ideologinio vadovo pareigos buvo pavestos kunigui BALIUKUI, Vilniaus universiteto organizacijos vadovo - MARKULIUI, organizacijos moter grup s vadovo pareigos - LADYGIENEI; BRAZAUSKAS sipareigojo pad ti MARKULIUI ir LADYGIENEI aktyvinti organizacijos veikl .

1944 m. spalio ir gruodžio m nesiaiS BRAZAUSKAS LADYGIEN S ir kunigo VALIUK NO butuose sureng vadovaujan i Ateitinink organizacijos dalyvi LADYGIEN S, DIRSYT S, LAPIENIO, GRINSKIO, MARKULIO pasitarimus, kuriuose buvo svarstomi Ateitinink organizacijos atk rimo ir nelegalaus anti sovietinio darbo klausimai.

(T.l, b.p. 102-107;
t. 3, b.p. 48-49, 219-220). [...]

[367] 8. A.A. DIRSYT dalyvauja Ateitinink organizacijoje nuo 1928 met . Nuo 1932 met buvo Lietuvos kataliki moter draugijos nar .

До восстановления Советской власти в Литве писала статьи антисоветского клеветнического содержания, печатавшиеся в журнале „Мотерис“, издававшемся организацией „Летувос Каталику Мотеру Драугия“.

(Т. 3, л.д. 13, 16, 18, 22, 47, 83, 84).

Во время пребывания на оккупированной немцами территории Литовской ССР в мае 1942 года выступала с антисоветским клеветническим докладом на собрании учащихся 2-го ремесленного училища в гор. Вильнюсе.

(Т. 3, л.д. 71, 83, 84).

В декабре 1944 года присутствовала на нелегальном совещании, созданном по инициативе БРАЗАУСКАС в квартире ксендза ВАЛЮКЕНАС, где принимал участие в обсуждении вопроса о возобновлении антисоветской работы организации „Атейтининкай“.

(Т. 2, л.д. 164–166, 275;
т. 3, л.д. 48, 49, 230, 233).

В мае и июне 1945 года получала от БРАЗАУСКАС через ЮРШАЙТЕ антисоветские бюллетени и передавала их ЛАДИГЕНЕ.

(Т. 3, л.д. 58, 75, 76, 80, 82, 234, 236).

В конце июля 1945 года ДИРСИТЕ, зная, что БРАЗАУСКАС бежал из-под стражи, предоставляла ему квартиру для нелегального проживания, а затем до марта 1946 года оказывала ему материальную помощь и устраивала встречи с БАНИОНИС.

(Т. 1, л.д. 270;
т. 3, л.д. 58, 59, 63, 65, 292).

Iki soviet valdžios atkrimo Lietuvoje raš antisovietinius šmeižikiško turinio straipsnius, spausdintus Lietuvos kataliki moter draugijos leistame žurnale „Moteris".

(T. 3, b.p. 13,16,18, 22, 47, 83, 84).

Tuo metu, kai Lietuvos TSR teritorija buvo vokiei okupuota, 1942 met gegužės mėnesį, Vilniaus 2-osios amatų mokyklos mokiniai susirinkime skait antisovietinio šmeižikiško pobėdžio pranešim.

(T.3, b.p. 71, 83, 84).

1944 met gruodžio mėnesį DIRSYT dalyvavo BRAZAUSKO iniciatyva sušauktame pasitarime kunigo VALIUK NO bute, kur svarst klausim dėl antisovietinės Ateitinink organizacijos veiklos atnaujinimo.

(T.2, b.p. 164-166, 275;

t. 3, b.p. 48, 49, 230, 233).

1945 met gegužės ir birželio mėnesį per JURŠAIT iš BRAZAUSKO gavo antisovietinio turinio biuletenius ir perdav juos LADYGIENEI.

(T. 3, b.p. 58, 75, 76, 80, 82, 234, 236).

1945 met liepos pabaigoje, žinodama, kad BRAZAUSKAS pabėgo iš areštinės, DIRSYT suteik jam but gyventi nelegaliai, o vliau, iki 1946 m. kovo mėnesio, teik jam materialin pagalb ir organizavo susitikimus su BANIONIU.

(T. 3, b.p. 270;

t. 3, b.p. 58,59, 63,65,292). [...]

ДОПРОШЕННЫЕ В КАЧЕСТВЕ ОБВИНИЕМЫХ:

1. БРАЗАУСКАС И.П. [...]
8. ДИРСИТЕ А.А. – виновной себя признала (т. 3, л.д. 48–51), изобличается показаниями обвиняемого БРАЗАУСКАСА (т. 3, л.д. 235), ЮРШАЙТЕ (т. 3, л.д. 75), БАНИОНИС (т. 1, л.д. 27), ГРИНСКИС (т. 2, л.д. 83) и очными ставками с обвиняемой ЮРШАЙТЕ (т. 3, л.д. 80, 82), ГРИНСКИС (т. 3, л.д. 229, 233) и вещественными доказательствами (т. 3, л.д. 83–84). [...]

На основании изложенного обвиняются:

1. БРАЗАУСКАС Иозас с. Пятратаса, 1914 г. рождения. [...]
- [372] 8. ДИРСИТЕ Аделе, дочь Антанаса, 1909 года рождения, уроженка дер. Промыслава, Шедайской волости, Кедайнского уезда, Литовской ССР, беспартийная, незамужняя, из крестьян средняков. В 1940 году окончила филосовский факультет Каунасского университета. До ареста работала учительницей немецкого языка в гимназии в г. Вильнюс, проживала по ул. Траку, дом № 11, кв.8.

В том, что

В 1938 году в журнале „Мотерис“ опубликовала антисоветскую клеветническую статью, в мае 1942 года выступала с антисоветским клеветническим докладом на собрании учащихся ремесленного училища. В декабре 1944 года на антисоветском сборище в квартире ксендза ВАЛЮКЕНАС принимала участие в обсуждении вопросов нелегальной антисоветской работы. В мае и июне 1945 года получала от руководителя нелегальной организации БРАЗАУСКАС антисоветские бюллетени и передавала их ЛАДИГЕНЕ. С конца же июля до марта 1946 года поддерживала связь с находившимся на нелегальном положении БРАЗАУСКАС и оказывала ему материальную помощь, т.е. в совершении преступлений, предусмотренных ст.ст. 58-п 1 „а“ и 58–11 УК РСФСР. [...]

APKLAUSTI KAIP KALTINAMIEJI

I.J.P. BRAZAUSKAS [...]

8. A.A. DIRSYT prisipažino kalta (t. 3, b.p. 48-51). Jos kalt atskleidžia kaltinamojo BRAZAUSKO (t. 3, b.p. 235), JURŠAIT S (t. 3, b.p. 75), BANIONIO (t.l, b.p. 27), GRINSKIO (t. 2, b.p. 83) ir akistatos su kaltinam ja JURŠAITE (t. 3, b.p. 80, 82), GRINSKIU (t. 3, b.p. 229, 233) parodymai ir daiktiniai rodymai (t. 3, b.p. 83-84). [...]

Vadovaujantis pateikta medžiaga kaltinami:

1. Juozas BRAZAUSKAS, Petro s nus, gim s 1914 m. [...]

[372] 8. A. DIRSYT , Antano d., gimusi 1909 m. Lietuvos TSR Kdaini apskritys, Štos vals iaus, Pramislavos kaime, nepartini, netek jusi, kilusi iš vidutini valstie i . 1940 metais baig Kauno universiteto filosofijos fakultet . Iki su mimo dirbo vokiei i kalbos mokytoja Vilniaus gimnazijoje, gyveno Trak g., Nr. 11, bt. 8.

Kaltinama tuo, kad

1938 m. žurnale „Moteris“ išspausdino antisovietin šmeižikišk straipsn , 1942 m. geguž s m nes amat mokyklos mokin susirinkime skait antisovietin šmeižikišk paskait . Dalyvavo 1944 m. gruodžio m nes antisovietiniame samb ryje kunigo VAIUK NO bute svarstant klausimus d l nelegalios antisovietin s veiklos. 1945 met geguž s ir birželio m nesiais iš nelegalios organizacijos vadovo BRAZAUSKO gaudavo antisovietinius lapeilius ir juos perduodavo LADYGIENEI. Nuo liepos pabaigos ligi 1946 met kovo palaik ryšius su nelegalioje pad tyje esan iu BRAZAUSKU ir teik jam materialin pagalb , t.y. padar nusikaltimus, numatytius RTFSR BK 58, p.l „a“ ir 58-11 str.

[374] Руководствуясь ст.ст. 207 и 208 УПК РСФСР следственное дело № 7076 по обвинению БРАЗАУСКАС и других направить Военному Прокурору войск МВД, Литовской ССР для передачи по подсудимости.

Обвинительное заключение составлено 2 октября 1946 года в гор. Вильнюс.

Нач. отделения След. отдела МГБ ЛССР
капитан ЛЕОНОВ (подпись)

Согласен: зам. нач. След.отдела МГБ ЛССР
подполковник АБРАМОВИЧ (подпись)

[376]

ПРОТОКОЛ
ПОДГОТОВИТЕЛЬНОГО ЗАСЕДАНИЯ ВОЕННОГО ТРИ-
БУНАЛА В/МВД ЛИТОВСКОЙ ССР

26 октября 1946 г.

гор. Вильнюс

В составе: председательствующего майора юстиции Г.АФОНИНА, членов – капитанов юстиции т.ЛЕБЕДЕВА и т.ФЕДОРОВА, при секретаре лейтенанте т.СОЗАНОВСКОМ,

Слушали: Дело с обвинительным заключением Нач. отд.след.отдела МГБ ЛССР капитана ЛЕОНОВА, с предложением зам.военного прокурора в/МВД ЛССР о предании суду ВТ:

БРАЗАУСКАСА Иозаса, сына Пядраса, БАНИОНИСА Матаса, сына Андрюса, МИЛИШАУСКАСА Антанаса, сына Мотеюса, ЯСИЛЕНИСА Ионаса, сына Иозаса, НОВИЦКАСА Зигмаса, сына Мотеюса, ГРИНСКИСА Пранаса, сына Ионаса, ЛАПИЕНИСА Пядраса, сына Казиса, ДИРСИТЕ Аделе, дочь Антанаса, ЧЕПЕЛЕНЕ, она же БЕКШАЙТЕ, Каролина, д. Ионаса, ЛАДИГЕНЕ Стефания, д. Томаса, по ст.ст. 58-1 „а“ и 58-11 УК РСФСР.

[374] Vadovaujantis RTFSR BPK 207 ir 208 str., kaltinam j BRAZAUSKO ir kit tardymo byl Nr. 7076 pasi sti LTSR VRM karo prokurorui, kad b t perduota teismui.

Kaltinamoji išvada surašyta Vilniuje 1946 m. spalio 2 d.

LTSR MGB Tardymo skyriaus poskyrio viršininkas
kapitonas LEONOVAS (parašas)

Sutinku: LTSR MGB Tardymo skyriaus
viršininko pavaduotojas
papulkininkis ABRAMOVI IUS (parašas)

[376]

LIETUVOS TSR MVD KARIUOMEN S
KARO TRIBUNOLO PARENGIAMOJO POS DŽIO
PROTOKOLAS

1946 m. spalio 26 d.

Vilnius

Pos džio dalyviai: pirmininkaujantysis - justicijos majoras drg. G.AFONINAS, nariai: justicijos kapitonai drg. LEBEDEVAS ir drg. FIODOROVAS, sekretorius - leitenantas SOZANOVSKIS.

Nagrin ta: Byla su LTSR MGB Tardymo skyriaus poskyrio viršininko kapitono LEONOVO kaltinam ja išvada ir LTSR MVD kariuomen s karo prokuroro pavaduotojo pasi lymas perduoti Karo Tribunolui teisti:

Juoz BRAZAUSK , Petro s., Mat BANION , Andriaus s., Antan MILIŠAUSK Mato s n , Jon JASILION , Juozo s n , Zigm NOVICK Motiejaus s n , Pran GRINSK , Jono s., LA-PIEN Petr , Kazio s n , Adel DIRSYT , Antano dukter , Karolin EPELIEN -BIEKŠAIT , Jono d., Stefanij LADYGIEN , Tomo d., pagal RTFSR BK 58-1 „a" ir 58-11 straipsnius.

Докладчик: тов. ЛЕБЕДЕВ предлагает дело принять к своему производству.

Председательствующий АФОНИН (подпись)

Секретарь СОЗАНОВСКИЙ (подпись)

[406]

ПРОТОКОЛ СУДЕБНОГО ЗАСЕДАНИЯ

„11“ ноября 1946 г. гор. Вильнюс

Военный Трибунал Войск МВД Литовской ССР
в закрытом судебном заседании в помещении Военного Трибунала, в составе:

председательствующего капитана юстиции ТИТЯЕВА,
членов: капитана НИФОНТОВА, ст.лейтенанта СНАКИНА, при секретаре ПОНАМАРЕВОЙ,
с участием сторон: адвокатов КОЛЕВЗОН и ЯКУБЕНАС,
при переводчике БУРОКАС, который за правильность перевода предупрежден по ст. 95 УК РСФСР,

рассматривал дело по обвинению:

БРАЗАУСКАС Иозас, с. Пятратас, БАНИОНИС Матас, с. Андрюс, ЯСИЛЕНИС Ионас, с. Иозас, НОВИЦКАС Зигмас, с. Мотеюс, ГРИНСКИС Прanas, с. Ионас, ЛАПИЕНИС Пятратас, с. Казис, ДИРСИТЕ Аделе, д. Антанаса, ЧЕПЕЛЕНЕ Каролина, д. Ионаса, ЛАДИГЕНЕ Стефания, д. Томаса, в совершении преступлений, предусмотренных по ст.ст. 58-1 „а“ и 58-11 УК РСФСР.

Председательствующий в 11 час. 30 мин. открыв судебное заседание объявил, какое дело подлежит рассмотрению Трибунала.

Секретарь доложил, что вызваны в суд обвиняемые все десять человек доставлены под конвоем и находятся в зале на скамье подсудимых.

Свидетели по делу невызывались. [...]

Praneš jas drg. LEBEDEVAS si lo byl priimti svarstymui.

Pirmininkaujantysis AFONINAS (parašas)

Sekretorius SOZANOVSKIS (parašas)

[406]

TEISMO POS DŽIO PROTOKOLAS

1946 m. lapkri io 11 d.

Vilnius

Lietuvos TSR MVD Karo Tribunolas.

kur sudaro:

pirmininkaujantysis - justicijos kapitonas TITIAJEVAS,
nariai - kapitonas NIFONTOVAS ir vyr. ltn. SNAKINAS,
sekretor PONAMARIOVA,

uždarame teismo pos dyje, dalyvaujant advokatams KOLEV-ZONUI, JAKUB NUI ir vert jui BUROKUI, kuris sp tas d latsakomyb s už neteising vertim pagal RTFSR BK 95 str.,

nagrin jo byl , kurioje kaltinami:

Juozas BRAZAUSKAS, Petro s., Matas BANIONIS, Andriaus s., Jonas JASILIONIS, Juozo s., Zigmantas NOVICKAS, Motiejaus s - nus, Antanas MILIŠAUSKAS, Mato s., Pranas GRINSKIS, Jono s., Petras LAPIENIS, Kazio s., Adel DIRSYT , Antano d., Karolina EPELIEN , Jono d., Stefanija LADYGIEN , Tomo d., padarius nusikaltimus, numatyitus RTFSR BK 58-1 „a" ir 58-11 str.

11 val. 30 min. pirmininkaujantysis prad jo teismo pos d , pristatydamas byl , kuri turi išnagrin ti Tribunolas.

Sekretorius praneš , kad visi dešimt kaltinam j pristatyti teismo sal su sargyba ir s di kaltinam j suole.

Liudytojai nedalyvauja. [...]

**[407] Председательствующий удостоверяется в самолично-
сти подсудимых**

1. БРАЗАУСКАС Иозас с. Пятраса, 1914 года рождения. [...]

[407A] 7. ДИРСИТЕ Аделе дочь Антанаса, 1909 года рожде-
ния, уроженка д. Промысловка, Шетской волости, Кедайнско-
го уезда ЛССР, литовка, образование высшее, беспартийная,
незамужняя, из крестьян-кулаков, в момент ареста работала
преподавателем немецкого языка в университете в г.
Вильнюс.

Арестована 14/III-46г.

С обвинительным заключением ознакомлена 28/X-46г. [...]

Председательствующий в порядке ст. 272, 277, 278 УПК
РСФСР разяснил подсудимым их права в суде. Огласил состав
суда и спросил, какие они имеют ходатайства и заявляют ли
отвод составу суда.

На вопрос председательствующего подсудимый БРА-
ЗАУСКАС ответил:

– Права в суде мне ясны, отвод составу суда не заявляю, но
ходатайствую о вызове в зал заседания дополнительных сви-
детелей БАЛЮКАС Бернардас, МАРКУЛИС Иозас, ЮР-
ШАЙТЕ, местожительство их неизвестно. [...]

На вопрос председательствующего подсудимые ГРИНС-
КИС, МИЛИШАУСКАС, ДИРСИТЕ и ЛАДИГЕНЕ, каждый в
отдельности, ответили: права в суде нам ясны, отвод составу
суда не заявляем, но ходатайствуем о допуске по нашему делу
защиты адвоката КОЛЕВЗОН [...].

ВТ совещаясь на месте определил:

Ходатайства подсудимого БРАЗАУСКАСА, НОВИЦКАСА,
ЛАПИЕНИСА удовлетворить, допустив по делу защиты в ли-
це адвоката КОЛЕВЗОН, и по делу подсудимых ГРИНСКИ-
СА, МИЛИШАУСКАСА, ЛАДИГЕНЕ и ДИРСИТЕ допустить
защиту в лице адвоката ЯКУБЕНАС.

Ходатайство подсудимого БРАЗАУСКАСА отклонить в ви-
ду того, что подсудимый не указал точное местожительство
свидетелей.

Адвокаты КОЛЕВЗОН и ЯКУБЕНАС ходатайств не имеют.

[407] Pirmininkaujantysis sitikina teisiam j tapatybe:

1. BRAZAUSKAS Juozas, s. Petro, gim s 1914 m. LTSR Vilka viškio apskr. ir vals ., Stasi n k., lietuvis, su aukštuoju išsilavinimu [...]

[407A] 7. Adel DIRSYT , Antano d., gimusi 1909 m. LTSR, K - daini apskr., Š tos vals ., Pramislavos k., lietuv , su aukštuoju išsilavinimu, nepartin , netek jusi, valstie i - buoži kilm s, sumimo metu dirbo vokie i kalbos d stytoja Vilniaus universitete.

Suimta 1946.III.14.

Su kaltinam ja išvada supažindinta 1946.X.28 [...]

Pirmininkaujantis, remdamasis RTFSR BPK 272, 277, 278 str., paaiškino teisiamiesiems j teises teisme. Paskelb teismo sud t ir paklaus , koki jie turi pageidavim , ar nereikalauja pakeisti teis j ir ar aiškios jiems j teis s teisme.

pirmininkaujan iojo klausim teisiamasis BRAZAUSKAS atsak :

- Teis s teisme man aiškios, nereikalauju pakeisti teis j , taiau prašau pos džio sal pakvesti papildomus liudytojus Bernard BALIUK , Juoz MARKUL , JURŠAIT , kuri gyvenamoji vieta nežinoma. [...]

pirmininkaujan iojo klausim teisiamieji GRINSKIS, MILIŠAUSKAS, DIRSYT ir LADYGIEN , kiekvienas paskirai, atsak : teis s teisme mums aiškios, pakeisti teismo sud ties nereikalaujame, ta iau pageidaujame leisti m s bylas ginti advokatui KOLEVZONUI. [...]

Karo Tribunolas pasitar s vietoje nutar :

Teisiam j BANIONIO, NOVICKO, LAPIENIO prašym patenkinti - leisti j bylas ginti advokatui KOLEVZONUI, o teisiam j GRINSKIO, MILIŠAUSKO, LADYGIEN S ir DIRSYT S bylas leisti ginti advokatui JAKUB NUI.

Teisiamojo BRAZAUSKO prašym atmesti, nes teisiamasis nenurod liudytoj tikslaus adreso.

Advokatai KOLEVZONAS ir JAKUB NAS prašym neturi.

Пред-щий огласил обвинительное заключение и определение подготовительного заседания Военного Трибунала в/МВД, разъяснил подсудимым сущность предъявленного им обвинения, спросил, признают-ли они себя вынужденными и желают ли дать показания в суде. [...]

Подсудимая ДИРСИТЕ:

обвинение мне понятно, вынужденной себя признаю частично. [...]

[414] Показание подсудимой ДИРСИТЕ

В 1928 году я вступила в организацию „Атейтининкай“, где я пробыла до 1932 года, затем из организации ушла и больше не состояла.

Подсудимой предъявляется вещественное доказательство – газеты „Мотерис“ № 1 за 1938 года, стр. 8–9.

Подсудимая ДИРСИТЕ пояснила:

Да, статью, помещенную в газете, я опознаю и содержание подтверждаю, которую писала я лично.

В декабре 1945 г. была на антисоветском соборище, где БРАЗАУСКАС рассказывал про тюрьму, где он содержался.

БРАЗАУСКАС приходил ко мне на квартиру и последнего я снабжала продуктами питания.

ЛАДИГЕНЕ я знаю по совместной работе, которой я передавала пакеты, но содержание этих пакетов мне неизвестно.

В организации „Фронта литовских активистов“ я не состояла.

На вопрос суда подсудимая ДИРСИТЕ ответила:

В 1942 году я делала доклад, где выступала с клеветой на коммунистов.

На вопрос пред-щего подсудимый БАНИОНИС ответил:

ДИРСИТЕ в нашей контрреволюционной организации не состояла.

Pirmininkaujantysis perskait kaltinam j išvad ir VRM kariuomen s Karo Tribunolo parengiamojo pos džio nutarim , paaiškino teisiamiesiems pateikto jiems kaltinimo esm ir paklaus , ar prisipaž sta kalti ir ar nori duoti parodymus teisme. [...]

Teisiamoji DIRSYT :

Kaltinim supratau, kalta prisipaž stu tik iš dalies. [...]

[414] Teisiamosios DIRSYT S parodymai

1928 metais aš stojau Ateitinink organizacij , kur išbuvali 1932 met , vliau iš organizacijos išstoja ir daugiau nebedalyvavau.

Teisiamajai pateikiamas daiktinis rodymas - 1938 m. laikraštis „Moteris" Nr.1, psl. 8-9.

Teisiamoji DIRSYT paaiškina:

Taip, aš atpaž stu laikraš io straipsn ir patvirtinu, kad jo turin aš pati parašiau.

1945 m. gruodžio m nes aš buvau antisovietiniame sambryje, kur BRAZAUSKAS pasakojo apie kal jim , kuriame jis buvo laikomas.

BRAZAUSKAS ateidavo mano but ir j apr pindavau maisto produktais.

LADYGIEN aš paž stu kaip bendradarb , kuriai perduodavau paketus, bet j turinio nežinau. Lietuvi aktyvist fronto organizacijoje aš nedalyvavau.

teismo klausima teisiamoji DIRSYT atsak :

1942 m. aš skai iau pranešim , kuriame šmeižiau komunistus.

pirmininkaujan iojo klausima teisiamasis BANIONIS atsak :

DIRSYT m s kontrrevoliucin je organizacijoje nedalyvavo.

Оглашается л.д.217 – показание, данное на предварительном следствии подсудимым БАНИОНИС.

Подсудимый БАНИОНИС пояснил:

[415] Свои показания, данные мною на предварительном следствии, подтверждаю. ДИРСИТЕ являлась членом нелегальной организации, скрывала в своей квартире БРАЗАУСКАС и устраивала встречи с членами организации.

На вопрос пред-щего подсудимая ДИРСИТЕ ответила:

Показания БАНИОНИС не подтверждаю, членом организации я не была.

Оглашается л.д. 58–59 показание подсудимой, данное на предварительном следствии.

Подсудимая ДИРСИТЕ:

Свои показания, данные мною на предварительном следствии, не подтверждаю.

Оглашается л.д. 63–65, том № III, показание подсудимой, данное на предварительном следствии.

Подсудимая ДИРСИТЕ пояснила:

Подтверждаю в том, что я знала, что БРАЗАУСКАС проживает на нелегальном положении, скрывается от органов советской власти, но в органы МВД не сообщила, а наоборот, поддерживала с ним связь и снабжала его продуктами питания. [...]

Показание подсудимой ЛАДИГЕНЕ

Членом организации „Атейтининкай“ состояла с 1917 по 1925 год, а затем работала преподавателем.

В период немецкой оккупации членом организации „Атейтининкай“ я не состояла, но была приглашена как докладчик, где делала доклады среди девушек студенток. Доклады я делала по предложению ксендза ТУЛАБА, в своих докладах я не выступала с клеветой на коммунизм.

Skelbiami bylos 217 puslapyje BANIONIO duoti parodymai parengtiniame tardyme.

Teisiamasis BANIONIS paaiškino:

[415] Patvirtinu savo parodymus, duotus parengtiniame tardyme, kad DIRSYT buvo nelegalios organizacijos nariu, sl p savo bute BRAZAUSK ir organizavo susitikimus su organizacijos nariais.

pirmininkaujan iojo klausima teisiamoji DIRSYT atsak :

BANIONIO parodym nepatvirtinu, organizacijos nare nebu-
vau.

Skelbiami bylos 58-59 puslapiuose teisiamosios duoti parodymai parengtinio tardymo metu.

Teisiamoji DIRSYT :

Savo parodym , duot parengtinio tardymo metu, nepatvir-
tinu.

Skelbiami t. 3, b.l. 63-65 teisiamosios duoti parodymai parengtinio tardymo metu.

Teisiamoji DIRSYT paaiškino:

Patvirtinu, kad aš žinojau, jog BRAZAUSKAS gyvena nelegalioje pad tyje, slepiasi nuo sovietin s valdžios organ , ta iau MVD tarnyboms nepranešiau, o atvirkš iai, palaikiau su juo ryšius ir apr pindavau j maisto produktais. [...]

Teisiamosios LADYGIEN S parodymai:

Ateitinink organizacijos nare buvau nuo 1917 met ligi 1925 met , o v liau dirbau d stytoja.

Vokie i okupacijos metu Ateitinink organizacijos nare aš nebuval, bet buvau pakviesta skaityti paskait student ms. Pas- kaitas skai iau kunigo TULABOS pakviesta, savo paskaitose aš komunizmo nešmeižiau.

На совещании у ксендза БАЛЮКАС мне предложили быть заведующей женской секции, я ответила, что если будет возможность, то я окажу помощь.

Я лично от ДИРСИТЕ никаких фиктивных бюллетеней не получала, но я нашла в своей комнате письмо, где мною была обнаружена сводка из газеты „Тиеса“.

На вопрос пред-шего подсудимая ДИРСИТЕ ответила:

Пакет, полученный мною от ЮРШАЙТЕ, я принесла ЛАДИГЕНЕ и оставила в ее комнате, что там было положено, я не знаю.

На вопрос пред-шего подсудимая ЛАДИГЕНЕ ответила:

В 1945 году ко мне пришла девочка и сказала мне, чтобы я пришла к БРАЗАУСКАСУ, с последним мы вели разговоры о книге, которую он писал. Никаких антисоветских разговоров у нас с ним не было, о том, что он совершил побег и проживал на нелегальном положении, мне было известно.

Лекции проводились на квартирах с целью воспитания молодежи для вступления в организацию „Атейтининкай“, на тему педагогического характера.

Эту организацию политической я не считаю.

На вопрос адвоката КОЛЕВЗОН подсудимая
ЛАДИГЕНЕ ответила:

В период немецкой власти я сохранила жизнь одной девушки еврейской национальности и помогала женам офицерского состава, преследуемых немцами.

Председательствующий спрашивает адвокатов КОЛЕВЗОН
НА и ЯКУБЕНАС чем они желают дополнить судебное ис-
следование. [...]

Адвокат ЯКУБЕНАС: в дополнении ходатайствую о приобщении к делу программы и устава организации „Атейтининкай“.

Pasitarime pas kunig BALIUK man pasi l vadovauti moter sekcijai. Aš atsakiau, kad esant galimybei - pad siu.

Iš DIRSYT S joki fiktyvi lapeli negavau, ta iau savo kambaryje radau laišk , kuriame aptikau suvestin iš „Tiesos" laikrašio.

pirmininkaujan iojo klausima teisiamoji DIRSYT atsak :

Iš JURŠAIT S gaut paket aš atnešiau LADYGIENEI ir paliukau jos kambaryje, kas ten buvo d ta, aš nežinau.

pirmininkaujan iojo klausima teisiamoji LADYGIEN atsak :

1945 m. pas mane at jusi mergait papraš užeiti pas BRAZIAUSK . Su juo mes kalb jom s apie jo rašom knyg . Joki antisovietini pokalbi su juo nebuvo, tai, kad jis buvo pab g s ir gyveno nelegaliai, aš žinojau.

Pedagoginio pob džio paskaitos butuose vyko siekiant paruošti jaunim stoti Ateitinink organizacij . Šios organizacijos aš nelaikau politine.

advokato KOLEVZONO klausima teisiamoji LADYGIEN atsak :

Vokie i okupacijos metu aš išsaugojau gyvyb vienai žyd tautyb s mergaitei ir pad jau vokie i persekiotoms karinink žmonoms.

Pirmininkaujantis klausia advokatus KOLEVZON ir JAKUB NA. kuo jie nor tu papildyti teismini nagrin jim . [...]

Advokatas IAKUB NAS: prašau papildomai prie bylos pridiati Ateitinink organizacijos program ir status.

ВТ совещаясь на месте определил:

Ходатайство адвокатов КОЛЕВЗОНА удовлетворить, приобщить к делу служебную характеристику ГРИНСКИС и программу организации „Атейтининкай”.

Пред-щий спрашивает подсудимых, чем они желают дополнить судебное следствие.

Подсудимые суд.следствие ни чем не дополнили.

Судебное следствие по делу объявлено законченным.

Пред-щий предоставляет слово для защиты адвокату ЯКУБЕНАС, который сказал:

Состав преступления как предварительным, так и судебным следствием считаю доказанным [...]

Пред-щий предоставляет слово для защиты адвокату КОЛЕВЗОН, который сказал:

Состав преступления как предварительным, так и судебным следствием моих подзащитных МИЛИШАУСКАС, ГРИНСКИС, ДИРСИТЕ и ЛАДИГЕНЕ считаю доказанным, но прошу учесть, что МИЛИШАУСКАС активной деятельности не проявлял, а поэтому прошу смягчить меру наказания.

Предъявленное обвинение ГРИНСКИСУ по ст. 58-1 „а” и 58-11 УК РСФСР прошу переквалифицировать на ст. 58-12 УК РСФСР.

Моим подзащитным ДИРСИТЕ и ЛАДИГЕНЕ предъявленное им обвинение по ст. 58-1 „а” и 58-11 УК РСФСР переквалифицировать на ст. 58-12 УК РСФСР.

Пред-щий предоставляет подсудимым последнее слово:

Подсудимый БРАЗАУСКАС: Прошу Военный трибунал смягчить меру наказания [...]

Подсудимый ДИРСИТЕ: Прошу Военный трибунал смягчить меру наказания.

Подсудимый ЛАДИГЕНЕ: Прошу Военный трибунал оправдать меня, так как я вины перед собой не чувствую.

Подсудимый ЧЕПЕЛЕНЕ: Прошу Военный трибунал оправдать меня.

В 21.30 мин. пред-щий удаляется на совещание для вынесения приговора.

Vietoje pasitar s Karo Tribunolas nutar :

Advokato KOLEVZONO pageidavim patenkinti - prid ti prie bylos GRINSKIO darbo charakteristik ir Ateitinink organizacijos program .

Pirmininkaujantysis klausia teisiamuosius, kuo jie nor t papildyti teismin nagrin jim .

Teisiamieji niekuo nepapild teisminio nagrin jimo.

Teisminis bylos nagrin jimas skelbiamas baigtas.

Pirmininkaujantysis suteikia gynimui žod advokatui JAKUB NUI, kuris pasak :

Manau, kad mano ginam j kalt tiek parengtinio tardymo, tiek teisminio nagrin jimo metu rodyta... [...]

Pirmininkaujantysis suteikia gynimui žod advokatui KOLEVZONUI, kuris pasak :

Manau, kad mano ginam j MILIŠAUSKO, GRINSKIO, DIRSYT S ir LADYGIEN S kalt tiek parengtinio tardymo, tiek teisminio nagrin jimo metu rodyta, ta iau prašau atsižvelgti, kad MILIŠAUSKAS aktyvioje veikloje nepasireišk , tod l prašau sušvelninti bausm .

Pateikt GRINSKIUI kaltinim pagal RTFSR BK 58-1 „a" ir 58-11 str. prašau perkvalifikuoti RTFSR BK 58-12 str.

Mano ginamosioms DIRSYTEI ir LADYGIENEI pagal RTFSR BK 58-1 „a" ir 58-11 str. prašau perkvalifikuoti RTFSR BK 58-12 str.

Pirmininkaujantysis suteikia teisiamiesiems paskutin žod :

Teisiamasis BRAZAUSKAS: Prašau Karo Tribunol sušvelninti bausm . [...]

Teisiamoji DIRSYT : Prašau Karo Tribunol sušvelninti bausm .

Teisiamoji LADYGIEN : Prašau Karo Tribunol mane išteisinti, nes aš nesijau iu nusikaltusi.

Teisiamoji EPELIEN : Prašau Karo Tribunol mane išteisinti.

21 val. 30 min. pirmininkaujantysis išeina pasitarti d l nuosprendžio pri mimo.

В 22.40 мин. пред-щий огласил приговор, разъяснил его сущность.

ВТ определил:

Меру пресечения осужденным БРАЗАУСКАС, БАНИОНИС, МИЛИШАУСКАС, ЯСИЛИОНИС, НОВИЦКАС, ГРИНСКИС, ЛАПИЕНИС, ДИРСИТЕ, ЧЕПУЛЕНЕ и ЛАДИГЕНЕ.

В 22 ч.45 мин. пред-щий объявил суд. заседание закрытым.

Председательствующий
ТИТЯЕВ (*подпись*)

Секретарь ПОНАМАРЕВА (*подпись*)

[420]

ПРИГОВОР

ИМЕНЕМ СОЮЗА СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК

11 ноября 1946 г.

гор. Вильнюс

Военный Трибунал войск МВД Литовской ССР в закрытом судебном заседании, в составе:

председательствующего – капитана юстиции ТИТЯЕВА, членов – капитана НИФОНТОВА, ст.лейтенанта СНАКИНА, при секретаре ПОНАМАРЕВОЙ,

с участием сторон: адвокатов ЯКУБЕНАС и КОЛЕВЗОН, переводчика БУРОКАС,

22 val. 40 min. pirmininkaujantysis paskelb nuosprend ir pa-
aiškino jo esm .

Karo Tribunolas paskyr :

Kardom j priemon nuteistiesiems BRAZAUSKUI, BANIO-
NIUI, MILIŠAUSKUI, JASILIONIUI, NOVICKUI, GRINSKIUI,
LAPIENIUI, DIRSYTEI, EPELIENEI ir LADYGIENEI.

22 val. 45 min. pirmininkaujantysis paskelb , kad teisminis po-
s dis baigtas.

Pirmininkaujantysis
TITIAJEVAS (parašas)

Sekretor PONAMARIOVA (parašas)

[420]

NUOSPRENDIS

TARYBINI SOCIALISTINI RESPUBLIK
S JUNGOS VARDU

1946 m. lapkri io 11d.

Vilnius

Lietuvos TSR MVD kariuomen s Karo Tribunolas, kur sudaro
pirminkaujantysis - justicijos kapitonas TITIAJEVAS,
nariai - kapitonas NIFONTOVAS, vyr. leitenantas SNAKINAS,
sekretor PONAMARIOVA,
uždarame teismo pos dyje, dalyvaujant šalies advokatams
KOLEVZONUI ir JAKUB NUI, vert jui BUROKUI,

рассмотрев дело по обвинению:

1. БРАЗАУСКАС Иозас сына Пятрю, 1914 года рождения, уроженца дер. Стасюнай, Вилкавишкской волости и уезда, Литовской ССР, литовца, с высшим образованием, беспартийного, несудимого, женатого, из крестьян-кулаков.

2. БАНИОНИС Матас сына Андрюса, 1919 года рождения, уроженца дер. Скердупис, Вейверской волости, Мариямпольского уезда, Литовской ССР, литовца, с высшим образованием, беспартийного, несудимого, холостого, из крестьян-кулаков.

3. ЯСИЛЕНИС Ионас сына Иозо, 1911 года рождения, уроженца дер. Юконяй, Пушалотской волости, Паневежского уезда, Литовской ССР, литовца, с незаконченным высшим образованием, беспартийного, несудимого, холостого, из крестьян-кулаков.

4. НОВИЦКАС Зигмас сына Мотеюса, 1915 года рождения, уроженца дер. Кулукис, Жежмарской волости, Тракайского уезда, Литовской ССР, литовца, со средним образованием, беспартийного, несудимого, женатого, из крестьян-средняков.

5. ГРИНСКИС Пранас сына Ионо, 1920 года рождения, уроженца дер. Порияй, Даунской волости, Биржайского уезда, Литовской ССР, литовца, с высшим медицинским образованием, беспартийного, несудимого, холостого, из крестьян-кулаков.

6. ЛАПИЕНИС Пядрас сына Казиса, 1917 года рождения, уроженца дер. Водонис, Шимонской волости, Паневежского уезда, Литовской ССР, литовца, с высшим медицинским образованием, беспартийного, несудимого, холостого, из крестьян-кулаков.

7. ДИРСИТЕ Аделе дочь Антано, 1909 года рождения, уроженки дер. Прамыслава, Шетской волости, Кедайнского уезда, Литовской ССР, литовки, с высшим образованием, беспартийной, несудимой, незамужней, из крестьян-кулаков.

8. ЧЕПЕЛЕНЕ-БЕКШАЙТЕ Каролина дочь Ионо, 1924 года рождения, уроженки дер. Памеркий, Валкининской волости, Тракайского уезда, Литовской ССР, литовки, со средним образованием, беспартийной, несудимой, замужней, из крестьян-бедняков.

nagrin jo byl , kurioje kaltinami:

1. Juozas BRAZAUSKAS, Petro s nus, gim s 1914 m. Lietuvos TSR, Vilkaviškio vals , ir apskr., Stasi n k., lietuvis, su aukštuoju išsilavinimu, nepartinis, neteistas, ved s, kil s iš valstie i buoži .
2. Matas BANIONIS, Andriaus s nus, gim s 1919 m. Lietuvos TSR, Marijampol s apskr., Veiveri vals ., Skerdupio k., lietuvis, su aukštuoju išsilavinimu, nepartinis, neteistas, neved s, kil s iš valstie i buoži .
3. Jonas JASILIONIS, Juozo s nus, gim s 1911 m. Lietuvos TSR, Panev žio apskr., Pušaloto vals ., Jukoni k., lietuvis, su nebaigtu aukštuoju išsilavinimu, nepartinis, neteistas, neved s, kil s iš valstie i buoži .
4. Zigmas NOVICKAS, Motiejaus s nus, gim s 1915 m. Lietuvos TSR, Trak apskr., Žiežmari vals ., Kulukiški k., lietuvis, su viduriniu išsilavinimu, nepartinis, neteistas, ved s, kil s iš vidutini valstie i .
5. Pranas GRINSKIS, Jono s nus, gim s 1920 m. Lietuvos TSR, Birž apskr., Dauj n vals ., Porij k., lietuvis, su aukštuoju medicininiu išsilavinimu, nepartinis, neteistas, neved s, kil s iš valstie i buoži .
6. Petras LAPIENIS, Kazio s nus, gim s 1917 m. Lietuvos TSR, Panev žio apskr., Šimoni vals ., Vodoni k., lietuvis, su aukštuoju medicininiu išsilavinimu, nepartinis, neteistas, neved s, kil s iš valstie i buoži .
7. Adel DIRSYT , Antano dukt , gimusi 1909 m. Lietuvos TSR, Kdaini apskr., Š tos vals ., Pramislavos k., lietuv , su aukštuoju išsilavinimu, nepartin , neteista, netek jusi, kilusi iš valstie i buoži .
8. Karolina EPELIEN -BIEKŠAIT , Jono dukt , gimusi 1924 m. Lietuvos TSR, Trak apskr., Valkinink vals ., Pamerki k., lietuv , su viduriniu išsilavinimu, nepartin , neteista, ištek -jusi, kilusi iš nepasiturin i valstie i .

9. ЛАДИГЕНЕ Стефания дочь Томаса, 1901 года рождения, уроженки мест. Вабалнинкай, Биржайского уезда, Литовской ССР, литовки, со средним образованием, беспартийной, несудимой, замужней, из ремесленников.

10. МИЛИШАУСКАС Антанас сына Мотеюса, 1920 года рождения, уроженца дер. Придоткай, Вейверской волости, Мариямпольского уезда, Литовской ССР, литовца, с высшим образованием, беспартийного, несудимого, холостого, из крестьян-кулаков, служащего, –

в совершении преступлении,
предусмотренном ст.ст. 58-1 „а“ и 58-11 УК РСФСР.

Материалами предварительного и судебного следствия установлено:

Проходящие по делу подсудимые БРАЗАУСКАС, БАНИОНИС, МИЛИШАУСКАС, ЯСИЛЕНИС, ГРИНСКИС, ЛАПИЕНИС, ДИРСИТЕ и ЛАДИГЕНЕ, являясь членами контрреволюционной организации, так называемой „Атейтининкай“, возглавляемой бывшей буржазной контрреволюционной партией „христианских демократов“, которая действовала на территории Литвы, до дня их ареста проводили активную антисоветскую работу, распространяли контрреволюционные листовки, производили вербовку новых членов, тайно читали лекции и доклады антисоветского содержания, имели связь с вооруженными контрреволюционными бандами и снабжали эти банды медикаментами и канцелярскими принадлежностями.

Кроме того, БАНИОНИС, МИЛИШАУСКАС и ЯСИЛЕНИС в 1941 году, в июне месяце, в гор. Каунасе, состояли членами белолитовского контрреволюционного отряда и, будучи вооруженными, принимали участие в обстреле отходящих подразделений Красной Армии и несли караульную службу.

Подсудимые НОВИЦКАС и ЧЕПЕЛЕНЕ, как это установлено судебным следствием, хотя и не состояли в антисоветской организации, но хорошо знали о ее существовании и, больше того, знали отдельных ее участников, от которых

9. Stefanija LADYGIEN , Tomo dukt , gimusi 1901m. Lietuvos TSR, Birž apskr., Vabalninko miestelyje, lietuv , su viduriniu išsilavinimu, nepartin , neteista, ištek jusi, kilusi iš amatinink .

10. Antanas MILIŠAUSKAS, Motiejaus s nus, gim s 1920 m. Lietuvos TSR, Marijampol s apskr., Veiveri vals ., Pridotk k., lietuvis, su aukštuoj išsilavinimu, nepartinis, neteistas, neved s, kil s iš valstie i buoži , tarnautojas, -

visi padar nusikaltimus, numatytaus

RTFSR BK 58-1 „a", 58-11 str.

Remiantis parengtinio tardymo ir teisminio bylos nagrin jimo medžiaga nustatyta:

Byloje teisiami BRAZAUSKAS, BANIONIS, MILIŠAUSKAS, JASILIONIS, GRINSKIS, LAPIENIS, DIRSYT ir LADYGIEN , b dami kontrrevoliucin s Ateitinink organizacijos, vadovaujamos buvusios kontrrevoliucin s buržuazin s Krikšioni demokrat partijos, veikusios Lietuvos teritorijoje, nariais, ligi su mimo dienos vykd aktyvi antisovietin veikl , platino kontrrevoliucinius atsišaukimus, verbavo naujus narius, slapta skait antisovietinio turinio paskaitas ir pranešimus, palaik ryšius su ginkluotomis kontrrevoliucin mis gaujomis ir apr pindavo tas gaujas medikamentais ir raštin s reikmenimis.

Be to, BANIONIS, MILIŠAUSKAS ir JASILIONIS 1941 met birželio m nes Kauno mieste buvo baltalietuviško kontrrevoliucinio junginio nariai ir ginkluoti dalyvavo apšaudant besitraukian ius Raudonosios armijos padalinius bei jo sargyb .

Teismini nagrin jimu nustatyta, kad teisiamieji NOVICKAS ir EPELIEN , nors ir nebuvo antisovietin s organizacijos nariai, bet gerai žinojo apie j buvim ir netgi pažinojo atskirus jos dalyvius,

неоднократно получали контрреволюционные листовки, поэтому действия их со ст.ст. 58-1 „а“ и 58-11 УК РСФСР переквалифицировать на ст. 58-12 УК РСФСР.

ВТ войск МВД ЛССР, находя предъявленное обвинение перечисленным подсудимым по указанным статьям УК доказанным и руководствуясь ст.ст. 319 и 320 УПК РСФСР, –

приговорил:

1. БРАЗАУСКАС Иозас сына Пягро, 2. БАНИОНИС Матас сына Андрюса, 3. МИЛИШАУСКАС Антанас сына Мотеюса, 4. ЯСИЛЕНИС Ионас сына Иозо, 5. ГРИНСКИС Пранас сына Ионо, 6. ЛАПИЕНИС Пятрас сына Казиса, 7. ДИРСИТЕ Аделе дочь Антанаса и 8. ЛАДИГЕНЕ Стефания дочь Томаса, на основании ст. 58-1 „а“ УК РСФСР на десят (10) лет лишения свободы в ИТЛ каждого, с последующим поражением прав по п.п. а, б, в, г, е ст. 31 УК РСФСР на пять (5) лет с конфискацией принадлежащего им имущества.

9. ЧЕПЕЛЕНЕ-БЕКШАЙТЕ Каролина дочь Ионо, 10. НОВИЦКАС Зигмас сына Мотеюса, на основании ст. 58-12 УК РСФСР на пять (5) лет лишения свободы в ИТЛ каждого, с последующим поражением прав по п.п. а, б, в, г, е ст. 31 УК РСФСР на три (3) года.

Срок отбытия меры наказания исчислять БРАЗАУСКАС, ЯСИЛЕНИС, НОВИЦКАС, ЛАДИГЕНЕ, ГРИНСКИС и ЛАПИЕНИС с 14 марта 1946 года, БАНИОНИС с 2 марта 1946 года, МИЛИШАУСКАС с 25 января 1946 года, ЧЕПЕЛЕНЕ с 1 марта 1946 года, ДИРСИТЕ – с 6 марта 1946 года.

Приговор может быть обжалован в кассационном порядке в Военную Коллегию Верховного Суда СССР в 72 часовой срок с момента вручения копии приговора осужденным.

Пред-щий ТИТЯЕВ (*подпись*)

Члены: НИФОНТОВ (*подпись*)

СНАКИН (*подпись*)

iš kuri ne vien kart gavo kontrrevoliucini lapeli , tod 1 j veiksmai pagal RTFSR BK 58-1 „a", 58-11 str. perkvalifikuotini RTFSR BK 58-12 str.

Lietuvos TSR MVD Karo Tribunolas, laikydamas, kad išvardyt j teisiam j atžvilgiu pateikti kaltinimai pagal nurodytus BK straipsnius yra rodyti, ir vadovaudamas RTFSR BK 319 ir 320 str., -

nusprend :

1. Juoz BRAZAUSK , Petro s n , 2. Mat BANION , Andriaus s n , 3. Antan MILIŠAUSK , Motiejaus s n , 4. Jon JA-SILION , Juozo s n , 5. Pran GRINSK , Jono s n , 6. Petr LA-PIEN , Kazio s n , 7. Adel DIRSYT , Antano dukter , 8. Stefani-j LADYGIEN , Tomo dukter , remiantis RTFSR BK 58-1 „a" str., nuteisti kiekvien dešim iai (10) met laisv s at mimo pataisos darb lageriuose ir po to einan iu teisi apribojimu penkeriems (5) metams pagal RTFSR BK 31 str.a, b, v, g, e punktus ir jiems pri-klausan io turto konfiskavimu.

9. Karolin EPELIEN -BIEKŠAIT , Jono dukter , ir Zigm NOVICK Motiejaus s n , remiantis RTFSR BK 58-12 str., nu-teisti kiekvien penkeriems (5) metams laisv s at mimo pataisos darb lageriuose su po to einan iu teisi apribojimu trejiems (3) metams pagal RTFSR BK 31 str.a, b, v, g, e punktus.

Bausm s trukm BRAZAUSKUI, JASILIONIUI, NOVICKUI, LADYGIENEI, GRINSKIUI ir LAPIENIUI skai iuoti nuo 1946 m. kovo 14 d., BANIONIUI - nuo 1946 m. kovo 2 d., MILIŠAUS-KUI - nuo 1946 m. sausio 25 d., EPELIENEI - nuo 1946 m. kovo 1 d. ir DIRSYTEI - nuo 1946 m. kovo 6 d.

Nuosprendis gali b ti apsk stas TSRS Aukš iausiojo Teismo Karo Kolegijai per 72 valandas po to, kai nuteistajam bus teikta nuosprendžio kopija.

Pirmininkaujantysis TITIAJEVAS (parašas)

Nariai: NIFONTOVAS (parašas)

SNAKINAS (parašas)

Vorkuta

Po teismo perkelta tirštai prigr st kal jimo kamer Adel Dirsyt su kitomis vyresnio amžiaus mokytojomis atsid r greta b rio sutrikusi , išsigandusi mergai i . Kaip diegeliai švies jaunimas stieb si prie j , kuri meil s ir d mesio užteko visoms¹. Kameroje visas jung bendra malda, poezijos posmai, pokalbiai aukl jimo temomis. Labai guod giedamos giesm s.

1947 m. birželio 5-oji- Dievo K no švent . T dien kalini „procesija", lydima sargybini ir šun , patrauk Vilniaus gatv mis skirstom j punkt už geležinkelio. Jau šiame punkte A.Dirsyt išsiskyr kaip rami, tyli, susikaupusi ir nuolat m stanti mergai i mokytoja². Ia ji atskleidžia kaip subtili pedagog ir tik - jim palaikanti glob ja.

Po pusantro m nesio prad ta ruošti kelionei - etapui. Prasid - jo vairios proced ros: pirtis, žeminan ios kratos, naktis kieme su daiktais. Mergait s s d jo prisl gtos baim s, nežinios, o iš barak , kur gyveno vyrai, sklido daina:

...Tam klaikiam pasauly, ant Pe ioros kranto
Pl sys juodas varnas m lynas akis...

Etapas vyko Pe ioros link. Mergait s buvo nusiminusios - pa lieka Lietuv ir nežinia, ar begr š. Viena kita vagone pravirksta.

Tada Adel pradeda pasakoti apie lietuvi tautos didvyrius, j dr s , pasiaukojim . Primena istorij , rašytojus, poetus. Ji ima deklamuoti eil raš ius, kuri daug mok jo, ragina mergaites kartoti posmus apie T vyn , ilges , meil . Dundai traukiniui aidi:

Augo sode serbenta
Sidabrin m kek m.
Buvo meil taip šventa,
Niekam nepasak m...

¹ Z. Viš i t s-Bujanauskien s liudijimas, p 533.

² Ten pat.

Mergait s rimo. Mokytoja Adel žinojo, kaip jas nuraminti, geb jo išblaškyti baim³.

Po ilgos kelion s etapas pasiekia Pe ior . ia kriminaliniai kliniai pasitinka š ksniais: „fašistov privezli" ir puola pl šti. V l siaubas, v l mokytoja ramina, aiškina, kad nereikia bijoti, o stengtis kad ir blogiausiamė žmoguje žvelgti g rio krislel , nes kiek vienas jo turi, nors blogis dažnai tai užgožia⁴.

1947 met ruden etapas galutinai išlaipinamas umos stotel - je prie Vorkutos geležinkelio. Kaliniai, p s iomis nuvaryti apie 30 km, kurdinami palapin se. ia pradedama garsioji 501 statyba tiesiamas užpoliar s geležinkelis per Abez , Šiaur s Ural Salechard Ob s deltoje.

Lagerio gyvenimas alina visus, ta iau ypa sunku Adelei, beveik dvigubai vyresnei už daugum greta dirban i mergin ir moter . Vasar klampoja per li nus, lietuviai drabužiai netinkami tokiam darbui - greit peršlampa, o džiovinti n ra kur. Palapin je stovi viena geležin krosnel , bet prie jos neprieisi - žmoni daugyb . Tad išgr žtas šlapias kojines ir permirkusius batus džiovinia nenusia - savo k no šiluma.

Dažnai, nesp j s guolyje sušilti, turi nakt keltis, - šaukia iškrauti „vertušk ". Taip vadinti vagonai, kuriais atvežama medžiaga pylimui užpilti ar kelio statybai. Juos reikia skubiai iškrauti, kad nekliudyt eismo. Gerai, jei vagon nereikia laukti šaltyje. Paprastai sutupia greta viena kitos ir laukia. Mokytoja Adel taip pat sušalus, bet stengiasi mergaites kalbinti, išblaškyti, si lo pažvelgti vairiomis spalvomis liepsnojant dang - Šiaur s pašvaist , pataria keistis vietomis, kad ir kraštin s atsilt⁵.

Tiesiant geležinkel , reikia atkasti snieg , atkirsti tiesiog gabalus šalusios tundros, rogut mis vežti iki pylimo, išversti ir v l t pat kartoti ištisas dylyka valand . Dirba pamainomis. Adelei sunkiai pakl sta ir kastuvas, ir kapoklis (kirka)⁶. Fizinis darbas buvo ypa sunkus nepratusiai fiziškai dirbt, gležnos sveikatos A.Dirsytei, ta iau atokv pio valandomis ji organizuoja pokalbius,

³ A. Baranauskait s- iurlien s liudijimas, p. 493.

⁴ Ten pat.

⁵ Ten pat.

⁶ L. Ališauskait s-Paulionien s liudijimas, p. 490.

diskusijas apie amžin sias vertybes, nukreipdama mintis tik jimu grindžiam vilt , Marijos glob .

Išvargusias dienos darbuose mergaites A.Dirsyt išmok ir pratino praktikuoti dvasinio susikaupimo, aktyvaus religinio gyvenimo, dvasin s išpažinties valand les. Visos po gultais susigžusios kalba iš duonos karoliuk padaryt rožan i , kartu šventia religines ir tautines šventes⁷. Kai merginos atskiriamos ir dalis j atsiduria už Uralo, Salecharde, jos drauge jau nešasi ir A.Dirsyt s uždegt tik jim . Geguž s m nes , prieš eidamos darb , kalba Marijos litanij . Net priži r tojai priprato. Kart ateina vesti darb , o mergait s dar suklapusios gieda litanij . Pasiži ri ir sakko:

„Meldžiat s? Baikite ir eikite darb ". - Visoms palengv jo: pajunta maž g rio pergal prieš blog ", - prisimena Zina Viši t .

1948 m. geguž s 23 d. Vorkutos upe plauk lytys. Up patvino, ir upeliukas, tekantis pro pat kolonij , nuneš tilt .

„Atvažiavus negal davau geležinkeliu, kuris eina per up , eiti, - raš Adel namiškiams. - Šiandien per up dr siai žengiu net su plytom arba malkom"⁸. Priprato prie varg .

Nuo rugpj io 14 d. A.Dirsyt perkeliama poilsio namus. ia patenka tik labai išsek ir nualinti kaliniai. Dirbt reikia tik pusdien , ir ne prie geležinkelio.

„B na ir nuostabi valand li , toki svajing , kad visk , kas slegia, užmirštam <...> Labai nor iau spali m nes ia išb ti, tai brangus Marijos m nuo - gal tume jungtis su T vyne bendroj maldoj", - rašo laiške tiesiog iš tundros 1948 m. rugs jo 28 d.⁹

Spalio 6 d. Adelei tenka gr žti kolonij prie geležinkelio darb . Nors tiek ia buvo ir to poilsio: teko bastytis iš kolonijos kolonij , iš barako barak , gul ti ant grind , suolo, stalo, gult . Iš poilsio nam išvažiavo gavusi III a kategorij . Vadinas, žiem , per didelius šal ius, nereik s dirbt. „Š brang Dievo Motinos m nes stengiuos jungtis maldomis su T vyne <...> Šiandien, kai laukiu Kal d , kai paži riu savo aplink , atrodo, kad gyvenu

⁷ A.Grinevi i t s-Ramonien s liudijimas, p. 506.

⁸ A. Dirsyt s laiškai, 1. 3.

⁹ Ten pat, 1. 4.

anuose tolimuose laikuose, ir K diš lio reikia, šaukian iai reikia..." - rašo A.Dirsyt¹⁰.

Mokytoja nemini savo varg , m sto apie tikr sias vertybes: „O koks didelis siel pasaulis ir koks didelis K r jas, pašauk s amžinam gyvenimui jas"**¹¹.

Kolona kei ia kolon , art ja Siaur s Uralas, rudens v jas ir šiaur s p gos dar labiau sunkina gyvenim , ta iau 1948 m. spalio pa-baigoje rašytame laiške A.Dirsyt ži ri atet : „O daug daug nauj min i nešiojuos savo sieloj, atei iai daug j gimsta. Keista, atrodo, kad aš iki šiol tikrai nieko nemok jau myl ti, taip kitoj šviesoj b t Šv. Rašto mintys, kitaip ži r iau sav žmog , šeimas... Tiekaug daug švento m s krašte yra. Be šios vietas negalima to pajusti"¹².

1948 met gruodis žvarbus. Rytai labai spalvingi, o dienojus - šalta šalta, temperat ra siekia 40°C šal io. ia oras dr gnas, v jai, tad šaltis sunkiau pakeliamas negu Sibiro -50°. Jei b na per -30°, tai tre ios kategorijos kaliniai neina darb . Šaltis kandus, klastinges - n nejunti, kaip pab la veido dalys. Koj , rank pirštai nuš la, paskui pajuosta.

Kal das visi šven ia drauge. K iukai iš džiovintos duonos, kisielius iš giros, nudažytas streptocidu. Eglut , trys žvakut s... Svarbiausia - šventiška nuotaika.

Adel sielojasi d l vis didesnio lagerio neigiamo poveikio, d l kriminalist takos: „O kaip dažnai mus apgauna per didelis savim pasitik jimas, - rašo ji laiške namiškiams. - Kai kam atrod , - išlaikys, pasipriešins draug blogai takai - nepasisek ... Agut r ko, r kymas ver ia bendrauti su tomis, kurios kasdien stovi ant bedugn s nepagydomai susirgti. Agut maino duon tabak . Kart sako - šiandien taip nor jau valgyti, kad verkiau"¹³.

Kitame laiške irgi ta pati mintis: „Vis atsiranda daugiau m siški , kurios pradeda bendravim , pas mus sako, kad „ženijasi". O ta „moteryst " kartais keli m nesi , kartais dar trumpesn . Kuri pabendravo su vienu, eina iš rank rankas"¹⁴.

¹⁰ Ten pat, 1. 5.

¹¹ Ten pat.

¹² Ten pat, 1. 6.

¹³ Ten pat, 1.9.

¹⁴ Ten pat, 1.11.

1949 m. A.Dirsyt dirba Užpoliar je, prie pat Uralo kaln .

„Jau saul - v jai taip mane nudaž , taip karštai, kad jokiam kontinente tokio spalvuo io dar n ra, - rašo ji laiške. - Tapau marg ja. B na gerokai šalta rytais ir pavakariais, nešioju „japonk " (tokia japon kareivi kepur su ausin mis), taigi ir pasidariau marga"¹⁵.

A.Dirsyt nekalba apie savo sunk darb , fizin negali , nuoskaudas, kuri tek davø patirti kiekvienam intelektualios profesijos žmogui. Ji džiaugiasi Dievo pasaulyu: <...> „sniegas žvilga, net akis veria, o mes kasam, kasam snieg ir galvoju: „Numazgok mane ir pasidarysiu baltesnis kaip sniegas". ia baltas sniegas, kalmi dažnai balti, balti pulkeliai putpeli , balti kiškiai, o žmoni širdys pilkos ir juodos".

Ji džiaugiasi, kad yra šviesi asmenybi , bet mato, kad reikia žmoni su idealais, kurie nuspaldvina gyvenim , duoda jam gyvyb s¹⁶.

Mokytoja gyvena ateitimi, stebi aplinkinius, analizuoj, m gsta pasikalb ti su turiningesn mis moterimis apie draugyst , šeim , apie tai, kas tik šiomis s lygomis manoma atvirai pasakyti, nes ia „labai susigyvenama, lyg susigiminiuojama"¹⁷.

Džiaugiasi, kad kaimo mergait s, tos, kurios rimtai galvoja apie šeimos židin , turi labai graži nuojaut , kas tinka, kas netinka.

Visa tai ji kaupia tobulinti savo pedagoginei, aukl jamajai veiklai. Baigiasi dienos tundroje ir v l etapas, v l nežinia - su kuo išskirs, su kuo suves, kur, kok krašt nuveš.

Taišeto lageriai

1949 m. Soviet S jungoje buvo kurti special s lageriai politiniams kaliniams. Politiniai kaliniai visada siek b ti atskirai nuo recidyvist , ta iau šie special s lageriai buvo sukurti ne režimui palengvinti, o jam sugriežtinti, politiniams kaliniams labiau izoliuoti. Specialiajame lageryje buvo draudžiama tur ti

¹⁵ Ten pat, 1.10.

¹⁶ Ten pat, 1. 11.

¹⁷ Ten pat, 1. 12.

rašomojo popieriaus ar koki rašymo priemon . Rašyti buvo pavojinga - už mažiausiai nurodym nepaisym buvo griežtai baužiama. Organizuojant specialiuosius lagerius, daugelis Siaur s Urale išsklaidyt mergin buvo surinktos vien viet ir jos v l susitiko su savo aukl toja ir glob ja A.Dirsyte. Prekiniais vagonais jos atgabentos Taišet , kur buvo organizuotas vienas iš speciali j lageri - Ozerlagas.

Ozerlagas tur jo 4 skyrius ir apie 90 punkt , vadinam „kolonomis", kur vienu metu kal jo 40-50 t kstan i kalini . Jie per negyvenam taig ties geležinkel : kirto medžius, rov kelmus, pyl pylim , klojo pab gius ir b gius, raus tunelius per kalnus. Darbai nemechanizuoti, normos didel s.

Sibir atvež vasar , teko dirbt ir prie geležinkelio - skaldyti akmenis, taip pat miško darbuose. Mokytoja Adel Dirsyt kvie- ia mergaites prisiminti miši ir kitas maldas ir jas užsirašyti, nes kit maldaknygi nebus¹⁸.

Mergait s, dirban ios miške, maldeles rašydavo ant beržo to- šies juosteli . Ypa daug Miši mald tekst ir kit mald prisimin Aldona Steponaityt . Ji net pasidar iš beržo tošies juosteli maldaknyg , kuri gr žusi Lietuv atidav vienuol ms¹⁹.

Sibire vasar labai vargino debesys mašal , kuri g limai kai kurias moteris stipriai alergizuodavo - ištindavo ne tik veidas, akys, bet ir visas k nas labai peršt davo. A.Dirsyt buvo ypa jautri tiems kandimams, ji buvo taip sutinusi, kad beveik nesimat aki . Ta iau tai neatpalaiduodavo jos nuo varginamo darbo prievol s. Kazimiera Šulskyt prisiminimuose pasakoja epizod , kai skaldant akmenis Adel stovi prie akmen kr vos, o iš po skarel s nutek jusios kraujo srovel s - taip piktais j geidavo mašalai. Ta iau jos akyse kaip visada švelni šypsen l²⁰. Ji mokydavo mergaites, kad nereikia dejuoti ir „niekad nereikia manyti, kad mano skausmas yra didžiausias. Yra labiau ken ian i . Savo skausm reikia aukoti už kitus ir d koti Dievui už tai, k gauni, kaip dar Šv. Teres "²¹. Taigi ir ia ji buvo mergin dvasios stip-

¹⁸ Aldonos Steponaityt s-Draudvilien s liudijimas, p. 519.

¹⁹ Ten pat.

²⁰ Kazimieros Šulskyt s-Dambrauskien s liudijimas, p. 523

²¹ Aleksandros Baranauskait s- iurlien s liudijimas, p. 493.

rintoja, sugeb jusi joms parodyti kan ios ir vargo prasm , kaip verting auk . Mokytoja džiaug si jaunimo gegužin mis pamaldomis²².

Patekus Sibir , susirašin jimas išret jo. Laiškuose, rašytuose iš Sibiro 1949 m. spalio pabaigoje, Adel skundžiasi negavusi n vieno laiško²³.

Taišeto lageriuose žmon s r šiuojami: prastesn s sveikatos palekami vietoje, o jaunesni ir geros sveikatos siun iami Kolym . Nors A.Dirsyt s sveikata buvo labai prasta, bet ir ji siun iama tolyn, Kolym , grei iausiai specialiu nurodymu.

Etapu Tolimuosius Rytus

1950 m. pavasar kaliniai v l gr dami prekinius vagonus ir gabenami Tolimuosius Rytus. Etapas pravažiuoja Irkutsk , Baikalo ežer , monotoniskas Buriatijos lygumas su retomis budist maldaviet mis, Paam r s laukin mis lelijomis degan ius laukus, Chabarovsk ir pasuka link Komsomolsko. ia keltu vagonai perkeliami per plat j Am r ir pagaliau vilkstin pasiekia Vanin .

Vanino lankos pakraštyje rengta didžiul lageri zona - tai kalini skirstomasis punktas. ia suskirstyti jie laivais gabenami tolimesnes kalinimo vietas: Kolym , Anadyr , iuk i pusiasal , Laptev ir kit Arkties vandenyno j r salas. Laivai kursuodavo tik vasar , dažniau antrojoje jos pus je, kai b davo manoma plaukti t krašt prieplaukas ar uostus. ia kartais susitelkdavo dešimtys t kstan i kalini - vyr ir moter . Kadangi apie 1950 m. buvo susidar nemažai tarpusavyje mirtinai kovojusi kriminalini kalini grupuo i , tai visa teritorija buvo suskirstyta atskirais, stipriai atitvertais vienas nuo kito plotais, vadinamosiomis zonomis. Toki zon buvo ne mažiau kaip 40.

Iš Taišeto atgabentas etapas buvo kurdinamas vienoje tokioje zonoje. Žinoma, pirmiausiai visi pagal formalumus patikrinami ir iškratomi. Zonoje st kso keletas gerokai nušiurus barak . vien barak sueina merginos. Jas apstulbina sienose išpieštos beg -

²² A.Dirsyt s laiškai, 1. 13.

²³ Ten pat, 1.15.

diškos scenos ir užrašai. Vargu ar galima labiau paniekinti žmog , moter . Jos net akis bijojo pakelti. Mokytoja ir ia geb jo jas nuraminti, paaiškino, kaip viso to nematyti, kaip ir per purv žengiant nesusitepti²⁴. Vos sp ja sikurti, užpuola kriminalin s nusikalt l s, - griebia, pl šia paskutinius iš nam gautus liku ius. Merginos priešinasi, išlaužusios gultus ginasi pagaliais, užstumia duris ir langus. Jos atsisako imti atnešt maist , reikalauja atskirti nuo kriminalini nusikalt li .

Kit dien politin s kalin s perkeliamas už keli kilometr , buvusi japon belaisvi stovykl Ui. ia joms nebegr s pavo-jus. Nors ilgo etapo metu nemažai m negaluoti, bet ia atsigavo, sustipr jo.

Stovykla gražioje vietoje, aplink spygliuo iai kedrai, greta miškas. Apsir pino malkomis. Rasdavo brukni lapeli , žoli ligon ms. Stovykloje dideli darb nebuvo, tur jo laiko, tad vakare rinkdavosi gegužines pamaldas, lauke giedodavo Mergel s Marijos litanijas. Netrukus ir kitos, daugiausiai ukrainiet s, pasek j pavyzdžiu²⁵.

Visas baugino b sima kelion laivu ir gr smingas Kolymos kraštas. Adel Dirsyt ir ia stiprino jas, ugdy s moning tik jim , vidin kult r .

Ui lageryje Adel Dirsyt beveik vis laik gal jo skirti apie j susispėtusioms merginoms. Nemažai buvo ir nauj . Štai kaip apib dina j jauna mokytoja K.Šulskyt : „Adel Dirsyt buvo ne-aukšto gio, stamboko k no sud jimo, apskrito veido. Plaukai tams s, gražiai banguoti, kakta žema. Plaukus šukuodavo lygiai, ištempdama ir supindama kas , ir graži j bangeli beveik nesimat . Jos judesiai ir kalba buvo l ti. Kalb davo sklandžiai, ne-terpdama jokio nereikalingo žodžio"²⁶. „Panel Dirsyt , taip mes tada j vadinom, buvo gerokai už mus vyresn , bet atrod jaunatviškai - mok davo siausti jaun mergin b sen "²⁷. Lageryje buvo vairaus išsilavinimo mergai i - gimnazis i , studen i ir mažai mokslo ragavusi kaimo mergin ar moter . Mokytoja

²⁴ A. Baranauskait s- iurlien s liudijimas, p. 493.

²⁵ K. Šulskyt s-Dambrauskien s liudijimas, p. 523.

²⁶ Ten pat.

²⁷ J. Šiugždinyt s-Kivinskien s liudijimas, p. 522.

Adel steng si visas traukti renginius nepriklausomai nuo išsilavinimo. Antai Onut, baigusi tik pradžios mokykl, ne visada suprasdavo, apie k kalbama, ta iau Dirsyt visada maloniai paaiškindavo. O Miliut vis vengdavo, j visada reik davo asmeniškai kvieсти. Kitoms atrod - nenori ir nereikia, ta iau mokytoja niekada jos nepalikdavo nuošalyje.

A.Dirsyt lavinti mergaites steng si metodiškai, atlidakavo psichologinius testus. Pavyzdžiu, buvo tema „Tualetas”, kiekvienai pasi lyta k nors pasakyti. Iš vienoki ar kitoki atsakym mokytoja sprsdavo apie charakter²⁸.

Buvo rengiami literat ros vakarai, literat riniai ir visuomeniniai teismai. Antai teismui „Užverbuota lietuva“ visos gavo vaidmenis - kas prokuroro, kas teis jo ar gyn jo. Mok argumen tuotai ir neviennašališkai vertinti žmoni poelgius, analizuoti motyvacij, padarinius²⁹.

Mokytoja pasi lo surengti literat rin montaž „Mylim j vakaras“ pagal Ais io, Brazdžionio ir kit poet eil raš ius. Jos aptaria inscenizacijos muzikinius intarpus - dain melodijas, posmus. Visos tariasi, gin ijasi - ir bendros k rybos rezultatas pukus: renginys pavyksta visai neblogai, susirenka daug klausytoj . Po šio renginio visos nutaria imtis platesn s temos - „Lietuvi tautos kelias laisv“. Renka tinkamus eil raš ius, dainas. Be abejio, viskas derinama su mokytoja. A.Pakštyt nori terpti Salom jos N ries poemos „Partizan“ ištrauk : „Tu degink, žarija šventoji, priešui neapykant giliausi ...“ Žino, k mokytoja sakys: „Keršto kelias - ne m s kelias, mes galime tik atleisti“. Nepritarus mokytojai, skaudama širdimi b t atsisakiusi - jos nuomon buvo lemiamama³⁰.

Mokytoja Dirsyt ragino mergaites mokyties kalb - ji pati mok vokie i kalbos, suraš daug vokie i autori poezijos. Vien tok A.Dirsyt s ranka rašyt rinkinuk, dovanot vardini proga Uli lageryje, ir šiandien kaip relikvij saugo A.Baranauskait . ia randame G t s, Šilerio, Hein s eil raš i , kurie buvo deklamuojami lageryje.

²⁸ K. Šulskyt s-Dambrauskien s liudijimas, p. 523.

²⁹ Ten pat.

³⁰ A. Pakštyt s liudijimas, p. 511.

Vis d lto didžiausi d mes A.Dirsyt skyr k rybingumo ug-dymui.

Pirmiausia mok užmegzti santykius su Dievu. Reikia siauasti kiekvien žod, ypa kalbant „T ve m s", melstis ir savais žodžiais. Mokytoja ragino kurti savo maldeles, užrašyti jas ant miške rast tošies gabaliuk. Vliau jos perrašomos³¹. Turb t ia, nežinomas ateities akivaizdoje, Adel Dirsyt pradeda rengti sav lagerin maldaknyg. Mergait s iš širdies kuria savas maldas, nors, kaip prisimena, gražiausios buvo pa ios Adel s Dirsyt s.

Daug diskutuota dorov s, gyvenimo prasm s temomis. Mokytoja nuolat skatina savarankišk m stysen, visokeriop k rybin veikl .

Kolyma

V l 1950 met ruden at jo eil Kolym vykti ir Uj lagerio žmon ms. Sulaipinami vien iš amerikie i lendlizo b - du gaut krovinin laiv „Miklucho-Maklajus". Keli tokie 10 000 ton krovinin s talpos laivai buvo skirti vien kaliniams transpor tuoti - denye rengti kulkosvaidžiai, metaliniai trapai gilius triumus. Triumuose joki gult nebuvo, žinoma, nebuvo ir sanitari ni rengim - tik pla ios statin s ir „parašos". Maistas ir vanduo buvo perduodamas iš denio.

Laivo kelias jo Totori s siauriu palei Sachalino sal pietus, o paskui - Laper zo s siauriu iš Japonijos j ros Ochotsko j r , tada Nagajevo uost šalia Magadano. Rudens j ra buvo audringa, labai supo, tad greit statin s buvo pilnos - visas kalines labai pykino. O dar greta „parašos", kuri niekas netuštino... Baisi smarv ... Alkio niekas nejaut . Visos labai išvargo per ši ilgiau kaip savait trukusi kelion . Vienintel paguoda - kad nors drauge buvo ir kriminalin s nusikalt l s - pl šim nesigird jo.

Kolyma ir Magadanas sutiko ni riu r ku. Aplinkin se kalvose bolavo sniegas. Ta iau akmenimis gr stas kelias atrod kaip juodo akmens asfaltas. Iš laivo išlipus teko dar ilgai g žtis žvarbiame v jyje, kol sargybiniai patikrino pagal visus formalumus, išskirst

³¹ A. Baranauskait s- iurlien s liudijimas, p. 493.

grupes. Kaliniai buvo išrikiuoti, sargyb per m kareiviai su raudonais antpe iais, ir kolona, šun lydima, nuvesta tarp uolot pakriauši vingiuojan iu keliu. Atsiliekan ius ragino urgždami šunys. Kelias pirmiausia jo nykaus miesto gatv mis, paskui, pa-jus kelis kilometrus, pasiektas erdvi palapini lageris, o toliau už užtvaro mat si mediniai barakai. Tai buvo Berlago skirstomoji stovykla, vadinamoji 19 kolona.

V 1 tikrinami dokumentai, žmon s. Pagaliau leidžiama eiti palapini zon . Dar nesp jus atsip sti varoma pirt . ia pirt ap-tarnavo moterys.

Išdalijami žieminiai drabužiai- vatin striuk („telogreika”, „bušlatas”), vatin s keln s, žiemin kepur , pirštin s. ia pavar-d s pakei iamos numeriais, kuriuos juodais dažais baltame sku-dur lyje išdažo pa ios. Numeriai prisiuvami kepur s priekyje, virš dešiniojo kelio ir nugaros viduryje. Numer sudar viena rusiškos ab c l s raid , pvz.: A, , B, , ir triženklis eil s numeris. Viena raid tek davau maždaug 1000 kalini . Išsibaigus ab c lei ciklas bu-vo kartojamas, priskiriant didžiajai raidei indeks 1, 2, 3 ir t.t.

Etapo, atgabento 1950 m. lapkrit , kaliniams teko D2 ir E2 indeksai. Taigi A.Dirsyt s numeris grei iausiai buvo E2 ir skai ius, nes tokie buvo A.Baranauskait s ir Z.Viš i t s numeriai.

Naujai atvykusioms paprastai skiriamas karantino laikotarpis, kurio metu darbus siun iama ne per daug intensyviai. Ypa kad ne visos kalin s tur jo tinkam apav . Tiesa, palapin se nebuko šilta, ir A.Dirsyt kartais prišaldavo prie palapin s sienos plau-kus - jie buvo ilgi ir vešl s³².

Miegui buvo skirti dviaukš iai gultai; j pirmasis aukštas irgi buvo aukštokai pakeltas nuo grind ir po gulta isusidarydavo ertm , kur nebijant priži r toj („nadzirateli ”) buvo galima at-likti vairius darbus. „Keletas m s kartu su mokytoja palindom po narais (taip vadinosi m s gultai). Kad nepamatyt pikta akis, užsideg me žvakut ir ratu apie j sugul me"³³. Ten buvo aptaria-ma ir papildoma maledel mis jau beveik baigta maldaknyg . Tai buvo pirmoji maldaknyg pavadinta „Viešpatie, prikelk mano taut ”.

³² K. Šulskyt s-Dambrauskien s liudijimas, p. 523.

³³ D. Ulozait s-Lašinskien s liudijimas, p. 527.

Ši pirmoji maldaknyg pasirod kaip tik karantino laikotarpiu - 1950 m. pabaigoje. Manoma, kad didesn dal mald suk r pati A.Dirsyt , ji buvo pagrindin maldaknyg s reng ja, redaktor , net kompozicij jai pati parinko. Iš kit autori žinoma Lioniyt Eimontait , - ji paraš Rožan iaus tekst .

Maldaknyg prasideda Rytmetin mis maldomis, paskui eina Meil s, Vilties, Tik jimo aktai, toliau - Vakarin s maldos, Malda Šven iausi Mergel Marij , Miši maldos: Introitus, Kyrie eleison, Evangelija, Ofertorium, Kanonas ir Konsekracija, Pabaiga. Išpažinties maldos: S žin s s skaita, gailes io sužadinimas, Malda už tautos paklydusius, Malda Švent j Dvasi , Kryžiaus kelio maldos, Malda išmelsti vad , Šv. Rožan ius, Šv . Marijos litanija, Šv . J zaus Širdies litanija, giesm s „Apsaugok Aukš iausias", „Marija, Marija, skais iausia lelja" (visai savais žodžiai).

Maldaknyg buvo dauginama perrašant ir papildant maldomis. Sunku pasakyti, kiek egzempliori buvo perrašyta - jas atimdavo priži r tojai krat metu, bet kalini s v l jas daugindavo. Lyginant išlikusias maldaknyges matyti, kad jos skiriasi kai kuri mald tekstais - k rimo procesas nenutr ko iki pat laisv s atgavimo. Maldaknyg s buvo nedidelio formato (50x70 mm), papras tai rištos gražesniu audeklu, papuoštos ornamentais.

Po karantino mergait s, išsklaidyto po vairius Berlago lagerius, kartu neš si ir maldaknyges. Dalis kalini drauge su A.Dirsyte atsid r Magadano 18 kolonos moter lageryje. Šios kolonos kaliniai buvo varomi statybos darbus, moterys dažniausiai tur - jo kirsti amžinojo šalo surakint grunt nauj pastat pamatams. Pastatai tur jo b ti tvirti, atspar s atominiam karui - buvo renigiami gil s požemiai po pastatais. Visa tai reik jo iškasti rankomis. Darbo diena spec, lageryje trukdavo 10 valand , neskaitant laiko, sugaišto eiti darb ir gr žti, - tam reik jo dar mažiausiai poros valand .

Nualintoms darbo ir gyvenimo s lyg merginoms mokytoja A.Dirsyt tampa tikra dvasinio gyvenimo vadove. Vyksa aktyvus religinis gyvenimas, šven iamos religin s švent s. Tai ypa svarbu šiame tolimame krašte, kur neretai kaip pikta pagunda gresia nusivylimas matant blogio gali , o dažnai ir moralinio nuosmu kio pavojus. Gretimoje vyr kolonoje atsiradus kunigui, per savo

bendrabylj, šioje kolonoje dirbant Juoz Brazausk A.Dirsyt su-organizuoją, kad Šv.Komunija b t perduodama ir moter lager , dalija j mergait ms.

V. Bagdonait -Cepien prisimena gaut iš A.Dirsyt s Velyk dovan - balt popieriaus skiautel sukt maž Šv.Komunijos gabal l³⁴.

„Mes karštai meld m s ir atlikome dvasin išpažint , atgailavom, vakare, susirinkusios po gultais, užsidangs iusios nuo pašalini aki , pasimeldusios, iš mokytojos rank priimdavome Šv.Komunij " ³⁵, - prisimin D.Ulozait .

Komunija b davo atnešama gražiai išsiuvin toje skepet l je. J Zina Viš i t gr ždama iš Kolymos parsi vež Lietuv , o pas-kui j padovanojo atvažiavusiai seseriai iš JAV. Atidav jai drauge ir savo maldaknyg , kuri JAV buvo perduota toliau - Lituanisti-kos tyrim ir studij centrui³⁶.

A.Dirsyt skatino mergaites lavintis, dalytis žiniomis ir j siekti. Laiškeliai jis guodžia kitose kolonose atsid rusias globotines. Jos tarpininkavimu cikl rašini apie mergait s etik , laikyse nrašo gretimame lageryje kalinamas Juozas Brazauskas. Ji daug kalba su mergait mis apie graži j meil , drauge jos mokosi: „Meil s išmokti - didžiausias dalykas, o mergaitei didesnio papuošalo n ra kaip meil . Labai mažai supratimo tur jau apie tuos dalykus. Skai iau, žav jausi gražiai posakiai, o reikia darb , tik darb ! <...> Kraštas laukia ne svajoni , bet darbš i rank , mylin i širdži . Be meil s nieko laimingo nepadarysi. Be dideli pastang meil s neišmoksi", - rašo Adel laiške iš Magadano³⁷.

Patys priži r tojai sakydavo, kad speclageriai sukurti žmon ms naikinti, prieš tai išsunkus juos sunkiu darbu.

„Jus atvež ne dirbt, o Kolymos žemei patr šti. Mums j s darbas nesvarbu", - kalb jo 18 kolonoje susirinkusiems kaliniams lagerio viršininkas majoras Puga iovas³⁸, atsakydamas kalini priekaištus, kad sudarytomis s lygomis negalima našiai dirbt.

³⁴ V. Bagdonait s- epien s liudijimas, p. 491.

³⁵ D. Ulozait s-Lašinskien s liudijimas, p. 527.

³⁶ Z. Viš i t s-Bujanauskien s liudijimas, p. 533.

³⁷ A. Dirsyt s laiškai, 1.16.

³⁸ M. Bložnelis, Atsiminimai (Rankraštis asm. archyve).

Moraliai sužlugdytas žmogus grei iau sunyksta ir fiziškai, tad vienas iš administracijos tiksl buvo gniuždyti kalinius moraliai. KGB informatoriai, pasteb j A.Dirsyt s veikl , kuri kliud sovietin s lageri sistemos tikslams, m jos pavyzdžiu bauginti kitus.

A.Dirsyt dirbo Tamaros Bajer iuk brigadoje statybos darbuose. Gr žtant iš darbo prie sargybos b del s b davo kratos. Kart po kratos A.Dirsyt nuved sargybos b stin ir barak ji nebegr žo. Ryt , brigadininkai paliepus, Levut Vizbarait pa m rytin duonos norm ir Dirsytei. Tikrai, darb buvo atvesta ir A.Dirsyt . Ji buvo labai pavargusi, sušalus, kojos šlapios. At jus darb visai brigadai, Levut pakeit jos šlapius autus savais, apsupo cemento popieriumi, kad nešlapt , o Slapiuosius papraš padžiovinti prie laužo. Adel , paklausta, kod l ji buvo pasodinta karcer , atsak : „Priekabi ieško". Ji dažnai buvo kankinama karceryje, kur negaudavo maisto, kur buvo atimami šilti drabužiai³⁹. Karceris buvo išraustas amžinojo šalo grunte, nebuvo šildomas, tod l kelios dienos karceryje susargdindavo ir stipriausios sveikatos žmog .

Be to, Kolymos klimatas savaimė yra kenksmingas, tod l Kolym buvo atrenkami arba stiprios sveikatos žmon s, arba specialiai skirti sunaikinti. Alinantis darbas, menkas maistas sekino ir jaunus žmones, tad juo labiau dvigubai vyresn mokytoj . Ta iau jos laiškuose n ra n p dsako nusiskundim - ji nuolat randa grožio atšiaurioje gamtoje, džiaugiasi bendruomen s gyvenimu.

„Motinos diena pas mus gražiai pra jo. Mes ruoš m s jai. Mok m s dain , eil raš i , raš m rašin lius. Veliuonišk mokytoja pareng kolektyvin deklamacij , aš parašiau rašin l „Kaip pasveikinsiu Tave, mama..." J pati perskai iau. Dvi kitos mergait s perskait : „Giedokim giesm mamai ir iš pasakišk dien ", - rašo Adel laiške 1951m.⁴⁰

Vis d lto nuolatiniai persekiojimai, sunkus darbas fiziškai nusilpnina mokytoj , - ji nebetinka intensyviam darbui statybose ir drauge su kitomis išsekusiomis likimo draug mis perkeliamas miškingomis kalvomis apsupt kolon , vadinam tiesiog „šeštuoju kilometru".

³⁹ H. Vizbarait s Šumskien s liudijimas, p. 541.

⁴⁰ A. Dirsyt s laiškai, 1. 19.

Vasar ji siun iama šienapj t s darbams. ia reikia atlikti skirt norm , siau ia uod ir mašal pulkai, bet gamta didinga, nors ir r sti, laukin . Be to, ia galima pasirinkti uog , gryb .

A.Dirsytei ir ia labiau r pi ateities Lietuva. Laiškuose ji kalba apie tai, kaip reikia asmenybi , jautri siel . Kokia laim , kai sustinki jautr , dvasing žmog 41.

Rudenipop ji gr žinama prie statybos darb . ia nuolat persekoja rus s brigadinink s, matyt, vykdydamos administracijos nurodymus. Jos net ir poilsio metu rasdavo jai kok darb , kad tik negal t pails ti. Dažnai pakli va ir karcer . Karceryje ji melsda vosi už tuos nelaiminguosius, kurie dar jai tiek daug pikto, ir jai tapdavo lengviau⁴². Vien kart j brigadai pavyko valyti virtuv . Ten buvo daug puod su prisvilusia koše. Jos t koš išgramd , prisivalg pa ios ligi soties, o kas liko, sukrov popieriaus lapus parnešti kitoms. Gr žtan ias barak jas sulaik sargybini vyresnysis. Pirmiausia m kr sti A.Dirsyt . Išmet jos nešamus svilius ir paliep kareiviu varyti j karcer už vagyst . Kit nekr t . Nors merginos nor jo rodyti, kad A.Dirsyt nekalta, ta iau vyresnysis ir kitoms pagrasino karceriu. J dažnai kviet pas tardytoj , po to karceryje daužydavo, kankindavo. Ji niekam nesisk sdavo. Tik pirtyje merginos pamatydavo naujas m lynes ir kraujosruvas.

„Matydavau, kad ji labai ken ia, - pasakoja Levut Vizbarait . - Dirsyt visada savo kan ias aukodavo Dievo Motinai Marijai už Lietuv <...> Po vieno tardymo ji ilgai spjaud krauju, buvo sutin s visas veidas. Tik v liau prisipažino, kad buvo išmušti dantys⁴³.

1952 m. ruden ji v l perkeliamas kolon . Formaliai ši kolona nevykd dideli statybos darb . Ta iau toliau nuo centro dar di desn buvo administracijos ir sargybini savival .

A.Dirsyt jau kamavo didelis kraujosp dis, tod l ji dažnai paleikama zonas darbininke. ia b davo paleikama ir Leonora Grigalavi i t . Jos abi gal davo laisviau pabendrauti. Leonora prismaena pokalbius apie žmogaus dvasin kult r , siekius, literat r .

⁴¹ Ten pat, 1. 21.

⁴² E. Vizbarait s-Šumskien s liudijimas, p. 541.

⁴³ Ten pat.

Tuo metu A.Dirsyt gyd gydytoja Antanina Badalova. Ji buvo nebloga - duodavo vaist⁴⁴. Ta iau darbus tekdavo eiti.

Syk einant lager kratos metu A.Dirsyt buvo palikta sargybos b stin je ir ten tur jo išvalyti tualetus ir išplauti b stin . Bet prikibo, kad ji prastai išplovusi. J labai sumuš - buvo m lyn s ant nugaros, praskelta l pa, kraujosruvos veide. Dirsyt ramino kitas, j guodžian ias: „Nekreipk d mesio, - sak Levutei Vizbaritei, - tie vargšai nežino, k daro, geriau pasimelskime už juos". Ji niekad nenusimindavo, visas ramindavo⁴⁵.

Apie sunkius išgyvenimus ji nieko nerašo namiškiams. Tik tar si tarp kitko užsimena: „O kaip sunku ia išlaikyti graž lietuvi s vard . Kur tik b si, visur turi pajusti, kad tu ne iš ia: ar valgykloj, ar darbe, ar poilsio valandomis. Reikia tvardysti nervus, reikia begalin s išminties ir budrumo. Jei ne, - nieku esi paver iamas". Tame pa iame laiške toliau rašo: „Aš esu labai labai laiminga, nes Viešpats mano sielai teikia ramyb s, duoda j g , min i , mano aplinkoj yra simpating siel , kurios mielai bendrauja su manim ir visur man padeda. Sieloj visiška giedra"⁴⁶.

Kuru kalin s apsir pindavo mišku apaugusiose kalvose - rinkdavo šliaužiant j kedr („stlanyk "). Magadane žiema prasideda anksti. Sniegas b davo labai gilus, o takelis siauras - tiek, kiek pramintas. Sargybiniai vis steng si užkrauti A.Dirsytei didesn r st , kad ji parpult , versdavo j eiti kraštin je eil je. Ukrainiet mokytoja Oksana Mielniuk su r stu paslydo už voros ir j nušov . Mergait s suprato tuos k slus, tempdavo Dirsyt vidur , bardavosi su kareiviais. Ta iau Dirsyt jas ramindavo ir sakydavo, kad tie kareiviai - vargšai, už juos reikia melstis. Miško darbuose si l kurti maldeles ir jas užrašyti tošyje. Ji pati rašydavo kur gal davo, o par jusi perrašydavo cemento maišeli skiautel - se⁴⁷. Taip vis gaus jo mald rinkin lis, kuris guosdavo sunkiomis valandomis. A.Dirsyt daug skaito, ta iau j vis labiau kankina nemiga ir galb t atsiranda nerimas d l savo ateities.

Ateina 1952 met Kal dos. „Šventas vakaras. Mes ruošiam s K ioms. Nuotaika pakili <...> Prie K i stalo s d jome penkios.

⁴⁴ E. Grigalavi i t s-Ruben s liudijimas, p. 505.

⁴⁵ E. Vizbarait s-Šumskien s liudijimas, p. 541.

⁴⁶ A. Dirsyt s laiškai, 1. 22.

⁴⁷ E. Vizbarait s-Šumskien s liudijimas, p. 541.

Buvo jauku", - rašo ji laiške namiškiams. Drauge ji r pinasi: „kiek daug ionykš io jaunimo dar svajoja mokytis, kas jiems pad s? Aš savo artimiausias raminu, kad bus pagalba, manau, kad ir j s j mums suteiksite. Nejaugi j s tik tuš iais žodžiais m s laukiate arba mes jums mir ?.. Kai aš ži riu sav sias jaunuoles, kurios glaudžiasi prie man s, kad mokyt si, kad daugiau sužinot , man graudu darosi, kad kiti ir pavalg negyvena tuo bendru T vyn s troški mu šiestis, lavintis, kad sumažint visokeriop skurd "⁴⁸.

Eina jau septinti nelaisv s metai. Tieka aug tik ta, viltasi, kad pasaulis suvoks teisyb , bet dienos slenka toli nuo T vyn s. Kamuoja ilgesys. 1953 m. sausio pabaigoje rašytas namiškiams laiškas pradedamas žodžiais „Nesupratau savos žem s ilgesio didyb s... Neišsakysi, nenupieši auksini dien savoj žem j. Nors niekad nesigail siu to, k ma iau, k išgyvenau, k supratau. Šian-dien man ypa domus ken iantis žmogus"⁴⁹.

A.Dirsyt neužsisklendžia savo išgyvenimuose, analizuoj, koks skausmas didžiausias pasaulyje, kvie ia ir kitus analizuoti, m stysi. Viename laiške atskleidžia savo troškimus, ketinimus: „Labai noriu mokytojauti. Dabar žymiai sustipr jo mano suvokimas apie žmog ir pasaul ži r . Dabar viskas šviesiau, prasmingiau. Dabar man kiekviena diena labai brangi. Niekad nenuobodu, nes tai didel Dievo dovana"⁵⁰.

Maldaknyg „Marija, gelb ki mus”

Art ja 1953 met vasario 16-oji. Tai 35-ieji Nepriklausomyb s paskelbimo metai. Laiške Pranutei gretim lager A.Dirsyt rašo apie rengim si didžiajai šventei: „Tris dienas prieš švent kalb sime po dal Šv.Rožan iaus: 1) prašysime Tautai palimos, 2) prašysime žuvusiems amžino poilsio, 3) d kosime už g rybes, suteiktas m s Tautai. Darysime s žin s s skait , priimsime Dvasin Komunij "⁵¹.

⁴⁸ A. Dirsyt s laiškai, 1. 23.

⁴⁹ Ten pat, 1. 25.

⁵⁰ Ten pat.

⁵¹ Ten pat, 1. 26.

Šios didžiosios švent s proga A.Dirsyt sukuria nauj maldaknyg . Tai ne tik jos, bet ir viso b relio dovana Lietuvai. Lion G. [Leonora Grigalavi i t] surenka ir sutvirtina Dirsyt s perrašytus lapelius, Val Ber. [Bernatavi i t] piešia, Levut Viz.[Vizbarait] suklijuoja. Maldaknyg siun ia Pranutei [Pranutei ebelytei?]: „Kad gal tum geriau su mumis jausti, m stysi ir garbinti Viešpat "⁵².

Maldaknyg A.Dirsyt pavadinimo „Marija, gelb ki mus". Maldaknyg s pavadinime galima justi pagalbos šauksm . Sunku pasakyti, kiek tai siejasi su pa ios A.Dirsyt s išgyvenimais.

Maldaknyg s formatas panašus anks iau lageryje sukurt maldaknygi , ta iau ši gerokai skiriasi savo kompozicija ir mald tekstais.

Maldaknyg pradedama Rytine malda - „Dangau, palaiminki vargo dien ". Toliau yra maldos Tautos kankinius, Angel Sarg , Švent j Dvasi , Šv.Teres 1 ; skyrius baigiamas Vakarine mala - „Viešpatie, laiminki mano mieg ", Malda Švent j Šeim , Malda Marij .

Toliau surašytois Miši maldos „Šv. Miši Auka". Jos pradedamos žanga, Šv .Trejyb s pagarbinimu, toliau - Evangelija, Aukojimas, Kanonas ir Pakyl jimas, Šv. Komunija. Mišios baigiamos Pabaiga ir mala „Marija, gelb k mus".

Po Miši mald yra Išpažinties maldos: S žin s s skaita, Gailės io sužadinimas, Maldos prieš ir po Komunijos, Malda prašant pagalbos t veliams.

Toliau eina apm stymai apie Kryžiaus keli : žanga, tekstai kiekvienai iš 14 sto i ir baigiamoji mala.

Maldaknyg s pabaigoje surašytois vairios maldos: Malda Girkalnio Gailestingumo Motin , Malda Šv. Kazimier , Šv. Juozap , Velyk malda, Malda Gailestingumo J z , Malda Šv. Monik , Malda Vis Maloni Tarpinink , Sekmini malda, Devintini malda, Šeštini malda, Malda Šv. Antan , Malda Šv. Jon Krikštytoj , Malda Šv. Aloyz , Malda Krist Karali . Maldaknyg baigiasi Kal d mala⁵³. Nežinoma, kiek ši maldaknygi buvo perrašyta ir pasklido.

⁵² Maldaknyg „Marija, gelb ki mus", Kaunas: Atmintis, p. 10. (Žr. faksimil p. 340-401).

⁵³ Ten pat, p. 243.

Lagerio kasdienyb

Po Stalino mirties gyvenimas lageryje pager jo, tad ir laiškuose daugiau kalbama apie planus šv sti Velyk šventes, apie vadov lius, kuri reikt mergait ms lavintis. Laiškuose nulyimi nuolatiniai lagerio administracijos persekiojimai, nors jie nenutr ko ir Stalinui mirus - sistema sukosi toliau.

Darbo monotonij pakeisdavo šven i laukimas. Ypa tautini . Tada si sdavo sveikinimus aplinkiniams. Antai gražiai spalvota akvarele pieštame storesnio balto popieriaus viršelyje pavaizduota lietuvait su tautine trispalve. Vidin je sulenkto lapo pus je - ranka rašytas sveikinimas: „<...> Lai Aušra dar vairesn mis spalvomis prašvinta mums, o Varpas tepabudina kiekvien iš m s didiems T vyn s darbams"⁵⁴.

A.Dirsyt nuolat ilgisi prasmingesnio gyvenimo: „Kaip labai pasiilgau kult rino jud jimo, siekian i , dirban i prasming darb žmoni , labai pasiilgau jaunimo, mokyklos. Dabar atrodo, kad labai daug k tur iau pasakyti jaunai sielai"⁵⁵.

1953 m. kovo antrojoje pus je A.Dirsyt gavo užskait knygei . Užskaitai Kolymoje buvo taikomi išdirbusiems skirt darbo kiek - norm . Priklausomai nuo normos viršijimo dydžio už vien darbo dien buvo galima gauti iki trij dien , t.y. vietoj vienos dienos bausm gal davo sutrump ti trimis dienomis. Knygel je nurodyta jos kalinimo pabaigos data - 1955 m. gruodžio 2 d.

Jau ne viena jos ugdyta mergait išeina iš lagerio. Išeina nauj , daug netik tum ir pavoj nešant „laisv " sovietin gyvenim , kur A.Dirsyt jau nebegal s tiesiogiai pad ti, apsaugoti nuo pavoj . Kiekvien mokytoja išlydi gražiais palink jimais:

„Ypa džiaugiuosi, kad Tavo siela išliko skaisti, ieškanti, norinti <...> Aš d koju Dievui, kad Tave sutikau. <...> Olyte, branginu ir myliu Tave. Man mielas Tavo sielos pasaulis <...> Kiekviena žinel iš Tav s mano bus labai laukiama"⁵⁶, - rašo išeinan iai iš lagerio savo aukl tinei Olei.

⁵⁴ A. Dirsyt s laiškai, 1. 27.

⁵⁵ Ten pat, 1. 31.

⁵⁶ Ten pat, 1. 32.

A.Dirsyt administracija budriai stebi. 1953 m. spalio 18 d. rašytame laiške sako: „Pradedu visiškai tik ti, kad pažeminimai, nevertinimas, panieka, visokiausi trumai yra labai reikalingi, jie nušvei ia ir nuvalo”⁵⁷.

Retkar iais suskamba ir rezignacijos gaida: „Mano aplinkoj labai maža minties, jausmo pastovumo. Kaip buvo gera tik ti kito žodžiu, mintimi. Gal ne mažiau susikaupus reikia šiandien sižirati advento žvak , kaip prieš du tūkstančius metų. Labai noriu, kad ta žvak ir Jums daug padėt , kad mes suprastume mūrą gyventum mūjos šviesoj”⁵⁸.

Mokytoja A.Dirsyt užmezga ryšius su 19-ojo kilometro lagerio mergaitėmis. Kai dėl patogos jos nevaromos malkos, gauna laiškutį iš A.Dirsytės. Tai jas nudžiugina: „Gerai prisimenu tūdien , - rašo A.Pakštyt . - Pust smarkiai, sargybiniai leido susikurti laužą . Aps dusios jė , susigžusios, alkanos skaitome mokytojos laiškut . Ji rašo, kad ir jė vakar darb neved . Jos susirinkusios svarstė klausim : kas geriau - ar laisv , ar jos ieškojimas (siekiamas)? Svarstome ir mes prie laužo. Mes išvada: geriau laisv s ieškojimas <...> Gerai prisimenu tūdvinis pakilim , kai mes s nuomonės sutapo”⁵⁹.

Nors po Stalino mirties atrod , kad ir Berlago kaliniams gyvenimas palengvėsi, tačiau KGB, atvirkščiai, mėnesi dar intensyviau persekioti ir naikinti potencialius pasipriešinimo šviesulius. A.Dirsyt kaip tik ir buvo tokis šviesulys.

Liga

Kartą gržtan iš darbo A.Dirsyt vilti nuveda karcer . Mergaitės būtų galėjus lankytis mokytojos. Kadangi laisvu nuo darbo metu jos megzdavo, siuvinėdavo nosinaites, tai šiomis dovanų - mis palenkia karcer saugančius ius kareivius ir jie leidžia perduoti A.Dirsytėi šiltesnį drabužį ar maisto. Bet šiuo kartu po savaitės A.Dirsyt kažkur išvež . Kai mergaitės vien mongol kareivai pa-

⁵⁷ Ten pat, 1. 35.

⁵⁸ Ten pat, 1. 36.

⁵⁹ A. Pakštytės liudijimas, p. 511.

klaus , kur j mokytoja, šis atsak : j s mo iut išvež tikriausiai Vladivostok .

Ilgai jos nebuvo. Kart tas pats mongolas pri jo darbe prie vienos Dirsyt lankiusios mergait s ir sako: „Atvež j s mo iut , ji ten pat, karceryje, bet jau sukvail jusi”⁶⁰.

Mergait s surinko kiek tur jo maisto ir vakare sipraš sargybin leisti j aplankyt. A.Dirsyt buvo trumpai nukirptais plaukais, susiv lusi, purvina, sudži vusi, pam lusiais paakiais. Mergaites ji pažino, šios j aptvark . Ji šiek tiek užvalg duonos ir žuvies, bet paklausta, kur buvo, m blaškytis, šauktis t v . Kai b davo geresnis karcerio sargybinis, mergait s lankydavo j . Kartais ji b davo rami, tik liepdavo labai tyliai kalb ti, nes muš. O užklausta, kur buvo, nebetekdavo proto. Tik kart ji pasak , kad buvusi kažkikuose požemiuose... „Tada ji ilgai su manimi kalb jo ir aš pirm syk ma iau, kaip jos veidu rieda ašaros, - pasakojo viena mergait . - Sak , ten buvo labai žiaur s tardytojai, ypa vienas žydas, jis nulup s jai pus plauk . Ir parod galvoje šašus”⁶¹.

1954 m. ruden A.Dirsyt nuvež lagerio ligonin s psichini ligoni skyri .

Tuo metu po Stalino mirties paskelbus amnestij , dalis mergai i , kurios buvo suimtos, kai netur jo 16 met (t.y. buvo nepilnamet s), iš lagerio buvo paleistos. Jos aplank ligonin je esan i A.Dirsyt . Aldonai Pakštytei, kilusiai nuo Š tos, A.Dirsyt perda v aplank su vairiai jos artimiesiems skirtais suvenyrais. Deja, A.Pakštyt drauge su kitomis Lietuv neišvyko - buvo rasta priežas i j sulaikyt Magadane, tad ir aplank namiškiams ji perda v jau v liau⁶². A.Dirsyt ligonin je, prieš išeidama iš lagerio, aplank ir Zina Viš i t . Jai A.Dirsyt perda v pluošt ant cemento maišeli popieriaus ranka surašyt maldeli ⁶³. 1955 m. vasar A.Dirsyt buvo 18-ame lageryje, ligonin s psichiniame skyriuje. Lietuvai i ten buvo trys: pora jaun mergai i ir mokytoja A.Dirsyt . Ji buvo labai rami, li dna ir tyli. Maisto atsisakydavo: „Nepavyksta kalb ti pavalygti, nors ir sakau, kad tai iš Š tos. Ji

⁶⁰ E. Vizbarait s-Šumskien s liudijimas, p. 541.

⁶¹ Ten pat.

⁶² A. Pakštyt s liudijimas, p. 511.

⁶³ Pokalbis su Z.Viš i te 2001 m. (M.Bložnelio asm. archyvas).

sako, kad nieko nedirba, tod l neturinti teis s ir valgyti", - prisimena A.Pakštyt⁶⁴.

Ji buvo maitinama prievara. Visa sutinus. Jos buvimo lageryje terminas - iki 1955 m. lapkri io m nesio. Tais metais ruden laivais šias lietuvaite etapu tur jo išgabenti iš Magadano ir gr žinti Lietuv . Visos s kmingai atplauk Vanin , o iš ten vagonais nugabentos Chabarovsk .

A.Dirsyt buvo labai nusilpusi. Kelion laivo triume dar laibau j nuvargino. To paties lagerio kalin Aleksandra Gudelevi i t -Valiulien pasakojo, kad A.Dirsyt jai padavusi gražias iš nam gautas šlepetes ir prašiusi, kad jomis b t apauta mirusi⁶⁵.

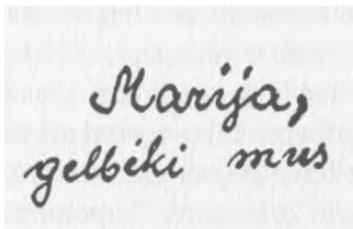
Atrodo, Chabarovske A.Dirsyt buvo paguldyta centrin je lagerio ligonin je ir ten 1955 m. rugs jo 26 d. mir . Tai patvirtina ir oficialus atsakymas A.Dirsyt s seserai A.Skinulienei užklausim apie A.Dirsyt s mirties dat⁶⁶.

⁶⁴ A. Pakštyt s liudijimas, p. 511.

⁶⁵ A. Gudelevi i t s-Valiulien s liudijimas, p. 508.

⁶⁶ Pažyma iš Chabarovsko VRM Informacijos centro 13/6/12-K-703, išd. 1997.10.03.

A d e l s D i r s y t s
M A L D A K N Y G S F A K S I M I L

Marija,
gelb ki mus

ATMINTIS
Kaunas 2001

SIBIRO KALINI LIETUVAI I
MALDAKNYG

Didžiojo jubiliejaus metais
Švent j skelbimo kongregacija
leido prad ti lietuvalt s, Sibiro
gulag kalin s, Adel s Dirsyt s
beatifikacijos byl . Yra nemažai
medžiagos apie ši taurios dvasios
lietuvalt , ta iau jei tur tume tik
ši kukli jos maldaknyg , parašyt

didel s kan ios naktyje, jos užtekt
atkurti gražios, spinduliuojan ios
per kiekvien maldos žod dvasios
paveiksl . Šiandien besimeldžian-
iam iš šios knygut s gal ne visada
pasiseks nusileisti an dien
kan ios bedugn , kurioje bad ir
speigus, sunk darb ir paniek ken-
tusios lietuvalt s nepal žo, kasdien
semdamosi stipryb s iš asmenin s
maldos valand li . Ši kukli mald
knygut gim žmogišk sias j gas
pranokstan io išbandymo valan-
domis. Kent damos lietuvalt s
meld „nors sapne pab ti T vyn s
žem je su savaisiais", o T vyn je li-
kusiem, ypa ginantiems jos laisv
ir keniantiems už ties , Dievo palai-

mos. Matydomas ken ian ius žmones ir beširdžius priži r tojus, merginos meld si: „Viešpatie, pasigail k t , kurie mus persekioja ir kankina". Ši kukli maldaknyg amžiams išlieka kaip paminklas ne tik Adelei Dirsys tei ir su ja kent jusioms draug ms, bet ir krikš ioniskai Lietuvai, išugdžiusiai nuostabios sielos žmoni .

Telaimina Dievas visus, kurie naudosis šia mald knygute, ir malda tesubrandinn juos auka ir meile b ti panašius anas priespaudos ir kan i dien lietuvaiteis.

+ Arys. Tamkevičius

Granute,
kad galētu met
geriau kartu sic mumis
jausti, mąstyti ir garbinti.
Viešpati, sinerianc sic
knygutz Lione G. padare
ja, vi lo Ber. pieši, Lemli
Viz. klijavo, o aš rašiau.
1953. 11. 16. *Ad.*

Pranute,
kad gal tum t
geriau kartu su mumis
jausti, m stysi ir
garbinti Viešpat ,
siun iame ši knygut
Lion G. padar j ,
Val Ber. pieš ,
Levut Viz. klijavo,
o aš rašiau.

1953 11 16 Ad.

Dangau palaiminki vargo diena.

Šauo sunki darbo diena. Ši Trejybė, noriu Tave pagarbinti kantrybę ir pagerba savo bendradarbiams. Duoki mums išminties ir j gos

Dangau, palaiminki
vargo diena.

Išaušo sunki darbo diena. Šv. Trejybė, noriu Tave pagarbinti kantrybę ir pagerba savo bendradarbiams. Duoki mums išminties ir j gos

ramiai iškelti visus nesusipratimus, panieką ir neapykantą, palaiminki mano mylimuosius ir visų mans Tautą, o ypač Tėvynis gynejus, našlaičius ir visus končiančius už Tiesę. Sujunki

ramiai išk sti
visus nesusipratimus,
paniek ir
neapykant ,
palaiminki mano
mylimuosius ir
vis mano Taut ,
o ypa T vyn s gyn jus,
našlai ius ir visus
ken ian ius
už Ties .
Sujunki

*mus vius vėsybim
gyru likojimu, ne-
palauiama viltimi
ir nežinancia ribų
meile. Amen*

*Mūsų Tautos Kan-
tiniai, išmelskite stip-
rybęs, sumanumo
ir vėsybęs mūsų
Tautos darbuoto-*

mus visus vienyb n gyvu
tik Jimu, nepalaužiam
viltimi ir nežinan ia rib
meile.

Amen.

M s Tautos
Kankinai,
išmelskite stipryb s,
sumanumo ir vienyb s
m s Tautos
darbuoto-

*jams, išmelskite tik
rai šviesy amžinąjį
poilsį galvą fragat-
džiuose mi san*

Eltos. Amen.

*Angele Sarge, Šv. Gle-
beja, Šv. Antanai ir
visos palaimintosios
Dvasios, saugokite,
lyd kite ir iš-*

jams, išmelskite tikrai
švies amžin j poils
galv paguldžiusiem
už savo žem .

Amen.

Angele Sarge,
Šv. Glob ja,
Šv. Antanai ir visos
palaimintosios Dvasios,
saugokite,
lyd kite ir iš-

laikykite mane
šiandienę laisvą
nuo viso pikto.
Amen.

Šv. Dvasia,
nušvieski
mano ir mano Taus
Tos kelius į laimini-
gę ateitį, Šv. Dvasia,
laiminki mūsy fra-
siųjimus.
Amen.

laikykite mane šiandien
laisvą nuo viso pikto.
Amen.

Šv. Dvasia,
nušvieski mano ir
mano Tautos
kelius laimingą ateitį,
Šv. Dvasia, laiminki mūsų
pasiryžimus.

Amen.

Šv. Teresė,
misiją
globėja, suteiki mums
apaštališkos dvasios
pradėk man savo
gražiu elgesiu lai-
mėti Viešpatinį si-
elį.
Amen.

Šv. Teresė, misiją
globėja, suteiki
mums
apaštališkos dvasios,
padėk man savo
gražiu elgesiu
laimeti Viešpačiui iui
sielę .

Amen.

Viešpatie,
laiminki mano miego

Dienas užsimerkę,
mano akis nuvargis
merkia, jausmai iš-
bleiso, jėgas išseko...

Viešpatie, dėko-
ju už visas šios dien-
nos malones: už svei-
ketą, jėgas, už sielos
iš kūno merštą, už
kiekvieną gerg žodį.

už kiekvieną manon-
ą, už viltį, už
savo gimtį kalbą, ku-
nigų svečiųjų šalyje gėr-
dėm... Dėkoju už vis-
skausmę, neapykant-
tą, už visus držukus,
mus, kuriai mane
bandei. Viešpatie,
malolauja ramaus
poilsio sau ir sa-
viskiams. Amen.

Viešpatie, laiminki
mano mieg

Diena užsimerk ,
mano akis nuvargis
merkia, jausmai išbl so,
j gos išseko...

Viešpatie,
d koju už visas šios
dienos malones: už
sveikat , j gas, už sielos ir
k no maist ,
už kiekvien ger žod ,

už kiekvien malonum ,
už vilt ,
už savo gimt j kalb ,
kuri sve ioj šaly
girdžiu...

D koju ir už skausm ,
neapykant ,
už visus tr kumus,
kuriai mane bandei.
Viešpatie, maldauju
ramaus poilsio sau ir
saviškiams.

Amen.

Šv. Šeima,
saugoki ir globoki
mūsų namų skaičiavus
veržimasi į tik-
rąjį Tiesą, apsaugoti
mūsy Tautos u-
mo mūs visokio blo-
gio, o mums, var-
go vaikams, leiski
nors sapne pabū-
voti Tėvynis žemėje

Šv. Šeima,
saugoki ir globoki
mūsų namų skaičiavus
veržimasi į tik-
rąjį Tiesą, apsaugoti
mūsy Tautos u-
mo mūs visokio blogio, o
mums, vargo vaikams,
leiski nors sapne pabuvoti
Tėvynis žemėje

su savaisiais
Amen.
Marija,
Tavo gailestingumo šau-
kiuos...
Marija, nuli-
du susiję linksmintojos...
Marija, paguoski kru-
ju ir ašaromis ap-
šlakštulos žemei
vaikus, paguoski

su savaisiais.
Amen.

Marija,
Tavo gailestingumo
šaukiuos...
Marija,
nuli dusi į
linksmintoja,
paguoski krauju ir
ašaromis apšlakstytos
žemės vaikus, paguoski

Marija, keliu
savo nuvargusias,
rankas į Tave ir
maldauju atleidimo
oklino savo iš sa-
vistės ydys, klai-
odys, netobulum
ir nuodėtinių.
Amen.

Viskas J zui
dieną ir naktis

Marija,
keliu savo
nuvargusias
rankas Tave ir
maldauju atleidimo
savo ir
saviški yd ,
klaid , netobulum
nuod mi .

Amen.

Viskas J zui
dieną ir naktis

Šv. Mišių Aukta

Žanga.

Ir šioje valon-
doje kunigas Lenka-
si pris Žovo altori ,
Viešpatę, né visg pas-
auli, taip pat ir
už mane. Viešpatę

Šv. Miši

Auka

žanga.

Ir šioje valandoje
kunigas lenkiasi
prieš Tavo altori ,
Viešpatie,
už vis pasaul ,
taip pat ir už mane.
Viešpatie

Dieve, atleisk man
 mano nusikaltimus ir
 sustiprink mane mano
 uždaviniams, kad
 tobulai juos atlik-
 cian. Prie Tavo
 didžiausios aukos,
 prie visų Šventųjų
 beiųjų giminėlėn
 sudėty mano gelmų,
 priimki iš mano
 kanečias; nuo -

vargi, paniekini-
 mus, ilgesio ašaras,
 alk, šalt, visas dvi-
 sios negales, mano
 pastangas... už Že-
 vynis laisvę, už my-
 limųjų ir prietelių
 geresnį dalyg, už
 kovotojų vėles. Nau-
 pati, pasigaičikiū-
 ty, kurie mus per-

Dieve, atleiski man
 mano nusikaltimus ir
 sustiprink mane mano
 uždaviniams, kad tobulai
 juos atlik iau. Prie Tavo
 didžiausios aukos,
 prie vis Švent j
 Bažny ios iždan
 sud t nuopeln , priimki
 ir mano kan ias: nuo-

varg , paniekinimus,
 ilgesio ašaras, alk , šalt ,
 visas dvasios negales,
 mano pastangas...
 už T vyn s laisv ,
 už mylim j ir prieteli
 geresn dali , už kovotoj
 v les. Viešpatie,
 pasigail ki ir t ,
 kurie mus per-

sekiojai ir kankina,
duoki ir jiems
frainių savo meilę
saldumą.

Šv. Trejybė, r pasigailėk

Dangaus T ve,
sutverei mus didžia-
jai laimei, mel-
džiu su visišku nu-
sieminiimu, ver-

sekioja ir kankina, duoki
ir jiems pažinti
savо meilę
saldumą .

Šv . Trejybe,
pasigail k

Dangaus T ve, sutv rei
mus
didžiajai laimei, meldžiu
su visišku nusižeminimu,
ves-

ki mane į jį, kaip
Tau tinka : per be-
dugnes, per šalčius..
Ar visur eisiu, tik
radyk man keli.

Viešpatie J zau, visk
paaukojai
m s išganymui,
vis gyvenimo
kartum išg rei,
kad mus
pamokytumei.

ki mane į jį, kaip Tau
tinka: per bedugnes, per
šal ius...

Aš visur eisiu, tik rodyk
man keli .

Viešpatie J zau, visk
paaukojai
m s išganymui,
vis gyvenimo
kartum išg rei,
kad mus
pamokytumei.

Še niko i man
kančios keliq, il-
gesio i visko netekimo
daliq, susli-p-
nink joje mane.

„Drana, ap-
rišk mane fragun.
dy i tamsos valan-
doj, kad nepraklys-
čiau, kad klaioloje
negrenčiau.

Šv. Evangelija

Sie frata, du-
ki man i geriau ir
geriau suprasti Tavo
mokslą, duoki išmni-
ties jų visur išpažin-
ti ir skelbti savo
darbais, duoki jų
man žaips penili-
kad visur i mida Ton
gai testinguo ir mei-

Išrinkai ir man kan ios
keli ,
ilgesio ir visko netekimo
dali , sustiprink joje
mane.

Šv. Dvasia,
apšviesk mane pagund
ir tamsos valandoj, kad
nepaklysi iau, kad
klaidoje
negyven iau.

Šv. Evangelija

Viešpatie, duoki
man vis geriau ir geriau
suprasti Tavo moksl ,
duoki išminties j visur
išpažinti ir skelbti
savо darbais, duoki j
man taip pamilti, kad
visur ir visada Tavo
gailestingumo ir mei-

čia didybe skelbiā

Aukojimas

Viešpatie, oči
savo oči dvarcius, nori
lej mums nužengeti
iš dangaus, per eja
žemis helig gera
darydamas, iškentei
didžiausius dvar-
cius iš laivo skaus-
am... nakanis tei-

ir mane išrinkt j keliu.
Viešpatie,
noriu Tave sekli
iš veik mane, duok
man jėgą, išmni-
ties, nuskaidrink
mano troškimus.
Visko priimsmi iš
Tavo rankų su
očiųniga sūdini
be jėgiskumą, be -

I s didyb skelb iau

Aukojimas

Viešpatie, d l savo
didžiausios meil s mums
nužengeti iš dangaus,
per jai žem s keli gera
darydamas, iškentei
didžiausius dvasios ir
k no skausmus, pakvieteit

ir mane išrinkt j keliu.
Viešpatie,
noriu Tave sekli, tik vesk
mane,
duok man j g , išminties,
nuskaidrink mano
troškimus.
Visk priimsmi iš
Tavo rankų su
d kinga širdimi:
bej giškum , be-

galinį ilgesį, pa-
nielinimus, aplie-
dintę, učiavimą,
netekimą loris, vei,
brangi aumių jį ...
Viešpatie, o Langas, ką
nori su manim, tiks
pasigailė mano
Tautos ir mano my-
limus jį.

galin ilges ,
paniekinimus, apleidim ,
užmiršim , netekim
laisv s, brangiausi j ...
Viešpatie,
daryk, k nori su manim,
tik pasigail k mano
Tautos ir
mano
mylim j .

Kanonas ir pakielėjimas

Viešpatie, ižgirsti
lieknėno tunigo šau-
kimą ir nužengi iš
dangaus ant mūsų
alkorij. Duona ir
vynas Tavo noru
prorūticia Tavo
Švenč. Kūnu i Krauju,

Kanonas ir
pakyl jimas

Viešpatie, išgirsti
kiekvieno kunigo
šaukim ir nužengi
iš dangaus ant m s
altori .

Duona ir vynas Tavo
noru pasikei ia
Tavo Šven . K nu ir
Krauju,

o visa dievīšia
būtībē nēini, kad
guostum, ramintum
ir stiprintum esu.

Maldauju Tave, h̄—
ganylojau, pakeiski
mūs mano būtībę,
padaryk iš savanaud s,
savim susir pinusios,
paskendusios
būtībę mīsančią e.

Kitus, pradedančia
kitiemis. Padaryk,
kad suprasčiau kiti
vargus, nūfescūs, kad
jis lengvai nesmerkčiau.
Pakeisk mano ir ma-
no Tėvynai, veið.
Prikelk mus, kad
mes nūs užkotum
kelio; Tave, kad
dėl Tavo meilės ir

o visa dieviška b tybe
ateini, kad guostum,
ramintum ir
stiprintum mus.

Maldauju Tave,
Išganytojau, pakeiski
vis mano b tyb,
padaryk iš savanaud s,
savim susir pinusios,
paskendusios
kasdienyb j, užjau ian ia

kitus, padedan ia kitiems.
Padaryk, kad supras iau
kit vargus, r pes ius,
kad j lengvai
nesmerk iau. Pakeisk
mano ir mano T vyn s
veid . Prikelk mus, kad
mes visi ieškotum m
kelio Tave, kad d l Tavo
meil s ir

garbes nebūtę
mums sunkios jō-
kios aukos.

Šv. Komunija

Kai siela verkia,
kai širdis būdant
merdi, kai visa
mano būtybė nu-
vargy virpa, J zau,
maldauju ateiki.
Ateiki, o ateiki, Re-

mintojau, Gaivin-
tojau, kalbiki, ka-
nori pasakyti per
šiuos žmones, tomis
sglygomis, tuo laiko-
tarpiu. J zau, mal-
dauju sut rumpinti
iš bandymų laiky-
mumus, maniemus i-
manus išvargusiai.
Tautai. J zau,

garb s neb t mums
sunkios jokios aukos.

Šv. Komunija

Kai siela verkia,
kai širdis li desy merdi,
kai
visa mano b tyb
nuovargy virpa, J zau,
maldauju ateiki. Ateik, o
ateiki, Ra-

mintojau, Gaivintojau,
kalb ki, k nori pasakyti
per šiuos žmones,
tomis s lygomis,
tuo laikotarpiu.
J zau, maldauju
sutrumpinti bandym
laik mums, maniemis ir
mano išvargusiai Tautai.
J zau,

pagalbos maldaus.
ju mirusiems už
mūsy gėjų, pagalbos
maldaus tieems, už
kuriuos nori, kad
melsčiam.

Mišis Aukos
pabazi gra
Išganytojau,
per Tero Švento

Aukas, per aukas
i maldas mano
artimajų, per bran-
giosios Švynės skaus-
mo i gyvybių aukas
i visų dangaus dien-
tyjų nuopelnus stip-
rink mane šios dien-
os darbe i ateities
uždaviniam.
Amen.

pagalbos maldauju
mirusiems už m s g r ,
pagalbos maldauju tiems,
už kuriuos nori, kad
mels iaus.

Miši Aukos
pabaiga

Išganytojau, per Tavo
Švenč.

Aukas, per aukas ir
maldas mano
artimajų, per brangiosios
Tvyntės skausmo ir
gyvybių aukas
visų dangaus dien-
tyjų nuopelnus stip-
rink mane šios dienos
darbe ir
ateities uždaviniam.
Amen.

Marija,
gelbek mus

Marija, gelbek
krayui n asaromis,
pasiaukojimu, pasi-
ryzimais n meile
išfuošt žem. Ma-
rija, sužadink mūsy
krutinij mirziny
galiz, išlaikyk skai-

Marija,
gelb k mus

Marija, gelb k krauju ir
asaromis, pasiaukojimu,
pasiryžimais ir
meile išpuošt žem .
Marija, sužadink
m s kr tin j
milžin gali ,
išlaikyk skai-

šetj Tautos Dva-
siz, kuris mūsu
boeiai per amžius
augino. Marija,
apšviesk klystančią
gelbek mūsain ker-
zegius, leiski pris-
kelti mūsig šventai
Lietuvai, kad, kaip
šviesi žvaigždė, kely
taut tarne ūrio

s i Tautos Dvasi , kuri
m s bo iai
per amžius augino.
Marija, apšviesk
klystan ius, gelb k
mirusius karžygius, leiski
prisikelti
m s šventai
Lietuvai,
kad, kaip šviesi žvaigžd ,
kit taut tarpe šviest ,

Sprendėty u gair-
biaty Taw Šeinoj
u Taw begaline
gailestingum ir
meil.
mūsų šmen.

spind t ir garbint Tavo
S naus ir
Tavo begalin
gailestingum ir
meil .

Amen.

Išpažinties maldos

Prieš sgiunes sag-
kaitą

Viešpatis, as ier-
kojim laimes visur
ir visuomet, nuo
širdis nikelia nerak
da poilsio ir ra-
mybos. Ježu,

Išpažinties

maldos

Prieš s žin s s skait

Viešpatie, aš ieškojau
laim s visur ir visuomet,
mano širdis niekur
neranda poilsio ir
ramyb s. J zau,

juuk tik Tavyje tik
ras ožčiaugus man
iš laime, tik paž-
velk į mane iš vi-
sus audros nužibus
manye, o aš vi-
sur tik Tavo už-
kosiu, tik Tavo gal-
lestriingumą skel-
siu.

Šv. Dvaras

apšviesk mano siel-
bę, parodyk man
kebį į didžiųjų
laimes. Jei jaučik-
ti, aš nėko nesi-
grilečiu, nėko išsi-
žadotiu.

Šv. Mergele i
visas Dangau, je-
dikite man mano
pasiryžimiuose

juuk tik Tavyje
tikras džiaugsmas ir laim ,
tik pažvelk mane ir
visos audros nurims
manyje,
o aš visur tik Tav s
ieškosiu,
tik Tavo
gailestingum
skelbsiu.

Šv. Dvasia,

apšviesk mano siel ,
parodyk man keli
didži j Laim .
Jai pasiekti,
aš nieko
nesigail siu,
visko išsižad siu.

Šv. Mergele ir
visas Dangau, je-
dikite man mano
pasiryžimiuose.

Sąžinės sgalai
ta

Dievui: Ar visur
matau Dievo valią?
Ar aišku, kad kan-
čius būtiss ir man
skirtas? Ar ne-
viltis manys ne-
čiudo? ..

Artimui: Ar
nerkriaučiu ēvi

S žin s
s skaita

Dievui:
Ar visur matau Dievo
vali ?

Ar aišku, kad kan ios
kelias ir man skirtas? Ar
neviltis man s nežudo? ..

Artimui:
Ar neskriaudžiu

artimo, ḡtarinęjū,
apkalbu, skundžiu,
pajuokiu, niekinu,
savo naštas krau-
nu, darbo, negerus
nuotaiky, baimi-
kity nuomonei, me-
los, neapykanta,
kerštas, kitų laisvės
varžymas, resis-
kaičius, su žodžiais.

artimo, tarin ju, apkalbu,
skundžiu, pajuokiu,
niekinu, savo naštas
kraunu, - darbo, neger
nuotaik ,
baim kit nuomon s,
melas, neapykanta,
kerštas, kit laisv s
varžymas, nesiskaitymas
su žodžiais.

Sau: įwūki mes
ligos, kenkimes sve-
katai, neskaistumos
egoizmas...

Gailėsčio suž.
dinimas

Išganytojas, pa-
niekinau Tavo kan-
čią, Tavo įwūki-
mus, Tavo meilę,
pasmerkiau save,

pasidariau giliai
nelaiminga. Visa
savo būtybę mal-
olauj Tavo, pri-
velk į mano, nū-
lentk mano man.
kaltimus, prikelk
mane, kad uždriau
snu bėkojan gar-
binti. Tavo gailė-
tingumas ir neišrai-
kinomas meilę Dnu.

Sau:
Troškimas ligos,
kenkimas sveikatai,
neskaistumo egoizmas...

Gailes io
sužadinimas

Išganytojau,
paniekinau Tavo kan i ,
Tavo troškimus, Tavo
meil , pasmerkiau save,

pasidariau giliai
nelaiminga. Visa savo
b tybe maldauju
Tav s, pažvelk
mane, uždenk mano
nusikaltimus, prikelk
mane, kad su džiaugsmu
b g iau garbinti Tavo
gailestingum ir
neišreiškiam meil .
Amen.

Prieš Šv. Komuniją

Meilite, visi Da-
geli, ateikite, visi
dangaus Šventieji,
Nekalciusioji Mo-
tina, Šv. Juozapai, Šv.
Teresė, garbinti Gai-
lestingumo Vieš-
pati, Meilės dieną.
Mokykla mane

Prieš Šv. Komunij

Ateikite, visi Angelai,
ateikite, visi dangaus
Šventieji, Nekal iausioji
Motina, Šv. Juozapai,
Šv. Teres le, garbinti
Gailestingumo Viešpat ,
Meil s Diev .

Mokykite mane

tikrojo nusižeminimo
mo i meilio, kad
as visur i visuva
gyvenoiau dėkingi-
mu i vigu savo gy-
venimu skelbesciam
Viešpaties meilę i
gerumuz.

Go Šv. Komunijos
fčiau, atejai
pas mane, prasi-

tikrojo nusižeminimo
ir meil s, kad aš visur
ir visada gyven iau
d kingumu ir visu savo
gyvenimu skelb iau
Viešpaties meil ir
gerum .

Po Šv. Komunijos

J zau, at jai pas mane,
pasi-

lik pas mane
per visas dienas,
gyvenk manyje,
mokyk mane, kad
ir skaudžiausiai,
ilsekius pas mane
tik niekad nė-
jpalib. manes. Si
vina vero būtę
glaučiuos prie
Tave, garbinu

Tave, dėkoji Tau
už ategimus, pa-
guodas, už vises me-
lones man ir mano
namams.

Meile liepsno-
janti Širdie, pasigai-
lik kovotoj už lais-
vę, pasigailėk žu-
vusy kovos laukus
se, pasigailėk ken-
čiančius ofel Tė-

lik pas mane per
visas dienas,
gyvenk manyje,
mokyk mane, kad ir
skaudžiausiai,
ils kis pas mane,
tik niekad nepalik man s.
Su visa savo b tybe
glaudžiuos
prie Tav s,
garbinu

Tave, d koju Tau už
at jim , paguodas,
už visas
malones man ir mano
namams.

Meile liepsnojanti
Širdie, pasigail k
kovotoj už laisv ,
pasigail k žuvusi kovos
laukuose, pasigail k
ken ian i d l T -

vynis, pasigailėk
vys, už kuriuos aš
privalau Tave gae-
ti iš melsti.

Dėkoju, Gai-
lestingumo Dieve,
už tas širdis, kur-
ios man tiek
daug gero pada-
zi, kurios manes
niekad neivimė-
ta, dėkoju iš kę
tuos, kurie manes
neapkūdami auk-
leja iš įspojia
amen.

Viešpatie, pa-
galbos prasau
Tveliams

Marija, Nu-
si dejčliai Šyneja,
Nuliūdusyji D.,
gruoda, Gailen-
tingumo Motina,
skausmo perpul-
chylė širdimi mel-
daujui pagalbos

vyn s, pasigail k vis , už
kuriuos aš privalau Tave
garbinti ir melsti.

D koju, Gailestingumo
Dieve, už tas širdis,
kurios man tiek daug
gero padar , kurios
man s niekad neužmiršta,
d koju ir už

tuos, kurie man s
neapkūdami, aukl ja ir
sp ja.

Amen.

Viešpatie, pagalbos
prašau T veliams

Marija,
Nusid j li Gyn ja,
Nuli dusi j
Paguoda, Gailestingumo
Motina,
skausmo perpildyta
širdimi maldauju
pagalbos

savo mirusiemis tē-
veliam, kurie mūs
šeimę savo darbu
ir rūpestingumu sa-
gujo ir globojo. Ma-
rija, išmelski jiems
veikiausią susitaikym
kyms su savo Sū-
numi, kad jie iš
aukštibylių mus
nėl vesty ir išvesty
iš visų gyvenimo
prieklių, bedugnių,
iš visų andry, iš ei-
solių pagundių.

Kmen.

Mastykime V. Jaus
Kristaus Kančia

Žanga

Skausmo keliq
išėjėje Jėzau, Kanki-
nių Karaliene, vi-
si dangaus užėmė
Kankinias ir Kent
teiōjas padėkite mi
suprasti. Mūsų

savo mirusiemis
t veliam,
kurie m s šeim savo
darbu ir
r pestingumu saugojo ir
globojo.
Marija, išmelski jiems
veikiausia susitaikym su
savos S numi,
kad jie iš aukštibybi mus
v lvest ir
išvest

iš vis gyvenimo pinkli ,
bedugni , iš vis audr ,
iš visoki pagund .

Amen.

Mastykime V. Jaus
Kristaus Kančia

žanga

Skausmo keli
iš j s J zau, Kankini
Karaliene,
visi dangaus ir žem s
Kankiniai ir Kentojai,
pad kite man suprasti
m s

žiganytojo kancio
i meilis esą, pa-
dėkite man, mano
mylimiesiems ir visai
m s Tautai atrasti savo
kelią .

1. Jērus pasmer-
kiamas mirti.
„Neteiskite, kad
nebučiu met teisia-

mi.“
Aš teisiu, smerkiu,
pajuokiu, tyčiojuos, pyk-
tu, keikiu, keršt nešio-
juos, išpasakoju kit ydas,
paslaptis...

Taisykime viską
tik gerumu. Meilė-
geriausia mokytoja
ja nera kliūčius
„Nera didesnios
meilės už t , kas

Išganytojo
kan ios ir meil s esm ,
pad kite man, mano
mylimiesiems ir visai
m s Tautai atrasti savo
keli .

1. J zus
pasmerkiamas mirti

„Neteiskite, kad
neb tum t teisia-

mi.“
Aš teisiu,
smerkiu, pajuokiu,
ty iojuos, pykstu, keikiu,
keršt nešiojuos,
išpasakoju kit ydas,
paslaptis...

Taisykime visk
tik gerumu. Meil
- geriausia mokytoja.
Jai n ra kli i .
„N ra didesn s meil s
už t , kas

*guldo gyvybę už
savo prietelius.*

Malda

*Jėčau, pasigai-
sek smerkėjų, ne-
teisiningų teisėjų. Ap-
saugok nuo brovi-
mosi į kitą reikalą...*

*2. Jėzus išma
kryžių*

*Mane Dievas
užmiršo, maldy nei-
klaus... Už kę kenčia
- nepavogiai, neuž-
mušiai... Už kę var-
gai - alkis, šaltis, kaul-
ys, gėla, franciška,
strogodymas, nepav-
tojimai, už miršan-
mas...
• Visi, kurie einate
te keliai, pažiūr-*

guldo gyvyb už savo
prietelius".

Malda

J zau, pasigail k
smerk j , neteising
teis j .

Apsaugok nuo
brovimosi kit
reikalus...

2. J zus ima kryži

Mane Dievas užmiršo,
maldy neišklaus...
Už kę kenčia
- nepavogiai,

neužmušiai... Už
kę vargai - alkis,
šaltis, kaul g la,
panieka, stumdymas,
nepatogumai,
užmiršimas...

„Visi, kurie einate
keliu, paži r -

kite, ar yra didesnis
skausmas, skausmas,
kaip mano?"

Malda

"Jėzus, ką nori
pasakyti šituo var-
gu? Duok man
gerai suprasti už-
ką Tavo norą vi-
šose ūglose. „Šau
ai Viešpaties tar-
naitę!"

3. Jėzus įsiminė
tę krenta po Kryžiumi

Papratimas - antro
prigimimas. Padė.
Kime vaikams, jaun-
imui: švelniu fra-
tarimu, prangosiu,
apsauga, sklaidy-
kime piktam sė-
lygas...

Malda

kite, ar yra didesnis
skausmas, kaip mano?"

Malda

J zau, k nori pasakyti
šituo vargu? Duok
man gerai suprasti
visišk Tavo nor visose
s lygose.

„Štai aš Viešpaties
tarnait ".

3. J zus pirm kart
krenta po Kryžiumi

Papratimas - antras
prigimimas. Pad kime
vaikams, jaunimui:
švelniu patarimu,
pavyzdžiu, apsauga,
sklaidykime piktam
s lygas...

Malda

J ežau, saugok
mūs jaukimą nu-
prirodo prielimo, o
suklupusiems ja-
dok prisikelti. Duok
man meilę ir gerumo
spinduliuavimo.

4. Jėzus susitinka
su savo motina

Da žibintai -
sauli iš mėnesio

mylimiausios ū-
nus iš kilniausiojo
Motina susitinka
išganymo kely. Dvi
širdys išgyvena nis-
kančios, skausmo
kartum, dvi širdis
yra jautriausios, ne-
ry vargui, nelai-
mėms.
Malda

J zau, saugok m s
jaunim nuo pirmo
puolimo, o suklupusiems
pad k prisikelti. Duok
man meil s ir gerumo
spinduliuavimo.

4. J zus susitinka su
savo Motina

Du žibintai - saul ir
m nuo -

mylimiausias S nus
ir kilniausioji Motina
susitinka
išganymo kely.
Dvi širdys išgyvena
vis kan ios, skausmo
kartum ,
dvi širdys yra jautriausios
m s vargui, nelaim ms.

Malda

*Skausmingoji
Motina, padėki ma-
ms suprasti dabar-
tino vargo įvargę. P.
dėk mums greitai
sugrižili į Tero nu-
mylitz vieną iki kie-
niam atrošlikę.
Eig į laiminę gos
amžinąg.*

Skausmingoji Motina,
pad ki
mums suprasti dabartinio
vargo esm . Pad k mums
greitai sugr žti
Tavo numyl t
žem ir kiekvienam
atrasti keli
laiming
amžinyb .

*D. S. Kirenietis pade-
da nuoli kryžių.*

*Kai lankau sergent ,
kai padedu li din iam,
čiam, kai meldžiuos už
mirusius, klystan ius, kai
padedu našlams, naš-
laiciams, seneliams, kai
savo gyvenimui spindu-
liuoju ... u šiandien-
ng padedu jėzui ro-
ti kryži.*

5. S.Kirenietis
paddeda nešti kryži

Kai lankau sergent ,
kai padedu li din iam,
kai meldžiuos už
mirusius, klystan ius,
kai padedu našl ms,
našlai iams, seneliams,
kai savo gyvenimu
spinduliuoju... ir
šiandien padedu J zui
nešti kryži .

Malda.

*Šv. Dvana, duoki
man muičių, jėgo,
išminties gera daryti,
sudvasinti save ir
kilniasi pagarbinti
Išganytojo kančią.
Šv. Dvasia, leiski ka,
dėl prajinsti Dievo
mintį. .*

Malda.

Šv. Dvasia,
duoki man min i , j gos,
išminties
gera daryti,
sudvasinti save ir kilnai
pagarbinti Išganytojo
kan i . Šv. Dvasia,
leiski kasdien
pajusti
Dievo mint .

6. Veronika nušluosto J zaus veidag.

*Savo širdyje tapykime
J zaus paveikslę,
kovodamos už ženg, ži-
gių ir grožį.*

Malda

*Jézau, padiki
man taisingai su-
musti tiesos, geris*

6. Veronika
nušluosto J zaus veid .

Savo širdyje tapykime
J zaus paveiksl ,
kovodamos už ties , g r
ir grož .

Malda

J zau, pad ki man
teisingai suprasti tiesos,
g rio

ir grožio vertybes,
leiski man nenu-
išlaimėti jų siekti;
kad sava asmenybe
tarnaučian dievui
ir Tėvynei

7. Jėrus antro kart
ig krenta po kry-
žium.

Saugokim i
meskasičius min-

čiu, jausmy ; sudar-
yklėme slgyas klest-
čių skaistume dorybei,
pradėkime jaunimai
praeidžiant savo gy-
venimui

Malda

Jėrou, numyl-
ses skaičiys, pradėk
žalui rūty, lėlij, tul-
pių kraštui, Marijos

ir grožio vertybes, leiski
man nenuilstamai j
siekti, kad savo asmenybe
tarnau iau Dievui ir
T vynei.

7. J zus antr kart
krenta po kryžium

Saugokim s neskais i
min-

i , jausm ; sudarykime
s lygas klest ti skaistumo
dorybei, pad kime
jaunimui pavyzdingu
savo gyvenimu.

Malda

J zau, numyl j s
skaistyb , pad k žali
r t , lelij , tulpi kraštui,
Marijos

žem s vaikams auginti
nemarius skaistumo
idealus.

8. Jēzus ramina verkiančias moteris

Padēti apleistiems,
ken iantiems k no ir
sielos sielvartus,
padēti sergantiems
reiskia uējanožibeni-
cianti. Išganytoj.

Malda

jēzau, guodes je-
ruzalēs moteris, pa-
guoski šiandie mūs
seseris, dukteris, sužad-
dėtines, žmonas, moti-
nas skausmo suspaus-
tas dėl savo mylimųjų
kančių.

9. Jēzus būčių kartę krenta po kryžium.

žem s vaikams auginti
nemarius skaistumo
idealus.

8. J zus ramina verkian ias moteris

Pad ti apleistiems,
ken iantiems k no ir
sielos sielvartus, pad ti
sergantiems reiskia
užjausti ken iant
Išganytoj .

Malda

J zau, guod s
Jeruzalēs moteris,
paguoski šiandien
mūs seseris, dukteris,
sužad tines, žmonas,
motinas skausmo
suspaustas dėl savo
mylimųjų kančių.

9. J zus būčių kartę krenta po kryžium.

*Visiška neviltis,
begalinis dvasinis
sausumas, k no vi-
siškas nusilpimas,
senatv negali —
jego pakerpančio
dvasinio skrydžio
sparnus.*

Malda

*Viešokai nusil-
pes žicau, pad eki-
man i momie siems
džiažavusio se da-*

sios ir k no negali se.

*10. Jėzus išvelkamas
iš rūbų.*

*Kino begėlytės
dvaras apnuogini-
mai, visko netekimas
— tai mūsų išvilkimas.*

Malda

*Ligonytojas, apsaugok
mus nuo didelio skur-
do, kuris veda*

Visiška neviltis,
begalinis dvasinis
sausumas, k no
visiškas nusilpimas,
senatv s negal s - j gos
pakerpan ios dvasinio
skrydžio sparnus.

Malda

Visiškai nusilp s
J zau, pad ki man ir
maniesiemis didžiausiose
dva-

sios ir k no negali se.

10. J zus išvelkamas
iš r b .

K no beg dyst s,
dvasios apnuoginimai,
visko netekimas - tai
m s išvilkimas.

Malda

Išganytojau, apsaugok
mus nuo didelio skurdo,
kuris veda

nusikaltimus, kur
ni trukdo dvasinę
pažangą.

11. Jeigu prikala
priekyčiaus.

Jėzidimais, blo-
gomis motai komis,
pykčiu, neapykanta,
kerštu, apkalbomis...
žudome kity sielas.

nusikaltimus, kuris
trukdo dvasin pažang .

11. J z prikala prie
kryžiaus.

žeidimais, blogomis
nuotaikomis, pyk iu,
neapykanta, kerštu,
apkalbomis... žudome
kit sielas.

Malda.

J zau, mokyki
mane kity laisvę
nevaržyti, duoki iš-
tverni, iškyti visus
sielvartus, skausmus,
paniekus, nėmirsim,
o jei reik, į karčią
mišči, tik nebauski
amžinuoju pasmerkimu
man s ir mano Tautos.

Malda.

J zau, mokyki mane
kit laisv s nevaržyti,
duoki ištverm s
išk sti visus sielvartus,
skausmus, paniekas,
užmiršim , o jei reik s, ir
kar i mirt , tik nebauski
amžinuoju pasmerkimu
man s ir mano Tautos.

12. Jėzus miršta ant kryžiaus

„Šio mėko ūia-
me pasauly neturi
- kalba Kristus. Šio pa-
saulio dvasia: puiky-
bė, savimeilė, garbe-
tviška, godumas, po-
vydas...

Malda

Išganytojau, mi-
ti šio pasaulio dva-

siai, o padėki pa-
justi džiaugsmą gy-
venti: nuolankiai,
dosniai, pamaldžiai,
skaisčiai.

13. Jėzus nuemimės nuo kryžiaus

Neatstumkime iš-
tušos žinus rankas.

Malda

Išganytojau, mal-

12. Jaus miršta ant kryžiaus

„Aš nieko šiam
pasaulyje neturiu"
- kalba Kristus. Šio
pasaulio dvasia: puikybė,
savimeilė, garbe,
godumas, pavydas...

Malda

Išganytojau, [pad ki]
mirti šio pasaulio dva-

siai, o pad ki pajusti
džiaugsm gyventi:
nuolankiai, dosniai,
pamaldžiai, skais iai.

13. Jaus nu emimės nuo kryžiaus

Neatstumkime
ištiestos mus rankos.

Malda

Išganytojau, mal-

dauju pagalbos ar-
tėmisiems mirusiems,
maldaingu paguodo-
los lenčiantis dė
artimujus mirties, mir-
dauju išklausyti šaukian i j
kienuojęjį prašymus

14. Žeig deda; kapą

Malda

Žeizau, pagel-
bik tiems, kurie
mirsta svetimuose

kraštuose be Baž-
nyčios, artimujus, dra-
ugus paguodos ir pagal-
bos.

Pabaiga

Žeizau, sava končiai
nuopelnais, Kankinių
Karalienės, visų Kanli-
ui bei Kontinentui au-
komis, mano ir mano
tautų živėkėmis

dauju pagalbos
artimiesiems mirusiems,
maldaingu paguodos
kenantiems d lartim j
mirties, maldaingu
išklausyti šaukian i j
prašymus.

14. J z deda kap

Malda

J zau, pagelb k tiems,
kurie mirsta svetimuose

kraštuose be Bažnyios,
artimi j , draug
paguodos ir pagalbos.

Pabaiga

J zau, savo kanios
nuopelnais, Kankini
Karalienės, vis Kankini
bei Kent toj aukomis,
mano ir mano tautos
troškimais

uždenki mano ir
mano Tautos kaltes ir
duok mums visiem
atrasti keli Tave, kad
než tum m vargo,
bado ir nevilties skurde.
J zau, išgelb k praž tin
žengiant pasaul .
Amen.

Pasimelsti Šv. T vo
reikalais.

Vairios maldos

Malda i Girkalnio
Gailestingumo Motin
(1943. II. 8)

Paklydom, suvargyj,
sušglom... Gailesti-
gumo Motina, i v
nepalikai mūsų vė-
ny vyrųi suopra-
dime dienose i v
nusileidai i dangaus

vairios maldos

Malda Girkalnio
Gailestingumo Motin
(1943.II.8)

Paklydom, suvargom,
sušalom... Gailestingumo
Motina, ir v l nepalikai
m s vien vargo ir
suspaudimo dienose ir
v l nusileidai iš dangaus

diolčios šviesos spini.
ojejine ant mūsy
krauju apšlakstytos
žemė. Motina, prie
ko gi, o prie ko gi
jubilime, prie ko ūau-
simos tame didžia-
me suspaudime, ap-
leidime ir skurde?!

Pažvelk, o Motina, į
mūsy vargo ir iš-
goso sutrintas ši-
dis. į mūsų mo-

didžios šviesos spind jime
ant m s krauju
apšlakstytos žem s.
Motina,
prie ko gi, o prie ko
gi pulsime, prie ko
šauksim s tame didžiam
suspaudime, apleidime
ir skurde?! Pažvelk, o
Motina, m s vargo ir
ilgesio sutrintas širdis,
m s nuo-

šalās į alkio pam lusias
mėlusių lūpas. Gr.
žinkis mus į šalį, kur
žig mums pati dangus
dovanojo, į kryčių ir
bačiųčių žemę, į kra-
lg, kurį Tu nus amšių
jamigai. Leiski mums
ne išvykti gausius
malorinius pavaik-
lus, šventoves. Leiski
nei mums visiems

šal io ir alkio pam lusias
l pas. Gr žinkis mus
šal , kuri mums pats
dangus dovanojo,
kryži ir bažny i žem ,
krašt , kur Tu nuo
amži pam gai. Leiski
mums v l išvysti gausius
malon mis paveikslus,
šventoves. Leiski v l
mums visiems

giedotų jaudikos iš
meilės himnus Gai-
lestingumo žodni ir
Tau, Gailestingumo
Motina, kuri gra-
žinėjai nis y kalėj-
ttaudinys.

Amen.

Malda; Šv. Ka-
zimieras

Šv. Kazimie-
rai, Marijos Žemės

Globėjan, kuris him-
nais šlovinai Švenč.
Mergelę, kuris naktis-
mis prie bažnyčios
olius klūpadamas žau-
kasi į jos pagalbos,
kuris žauja mylėjai-
skaitylę, kad nes-
tuos pasaulio grakštę,
nis y patogumų dėl
jos išvairėjai. Šv.-
melski, Šv. Globėjan,

giedoti pad kos ir meil s
himnus Gailestingumo
J zui ir Tau,
Gailestingumo Motina,
kuri pažad jai vis kal i
atleidim .

Amen.

Malda

Šv. Kazimieras

Šv. Kazimierai, Marijos
Žemės

Glob jau, kuris
himnais šlovinai
Švenč. Mergelė, kuris
naktimis prie bažnyčios
dur kl podamas
šaukeisi Jos pagalbos,
kuris taip myl jai
skaistybė, kad visokios
pasaulio garbės, vis
patogum d ljos
išsižad jai. Išmelski,
Šv. Glob jau,

u mūsų kraštui
skonibumo žaidys,
kurie savo kvapu
patraukly mus vi-
šus Tavo kelias.

Šv. Kazimierai, mi-
kur menorejai išvykti
iš savo šalies, o jai
esant pavojuj, iš
dangaus pradėjai
mūsy kariuomenei.
Sugeltomis širdi-

ir m s kraštui skaistumo
žied ,
kurie savo kvapu
patraukt mus visus Tavo
kelias.

Šv. Kazimierai, niekur
nenor jai išvykti iš savo
šalies, o jai esant pavojuj,
iš dangaus pad jai m s
kariuomenei. Sugeltomis
širdi-

mis maldaujame,
pačekti prisikelti
mūry Tautai kil-
niam gyvenimui, o
mums veikiai sugrž-
ti į žemę, frauentini-
tę kankinių lūnais,
nekaltomis ašaromis ir
begaliniu sielvartu.
Amen.

mis maldaujame, pad ki
prisikelti m s
Tautai kilniam
gyvenimui,
o mums veikiai sugr žti
žem , pašventint
kankini k nais,
nekaltomis ašaromis ir
begaliniu sielvartu.

Amen.

Malda Šv. Juozap
Zapis

Šr. Juozapai, Šr.
Šeimos Globėjau, pa-
dėki mus žesikūn-
uocioms šeimoms,
kad jie amžinai
neužgesyti nedalyti
meilių žiburiai, kad
jie išangty šventinių
kad jie yra vejai.

Malda Šv. Juozap

Šv. Juozapai,
Šv. Šeimos Glob jau,
pad ki m s
besikurian ioms
šeimoms, kad jose
amžinai neužgest
uždegti meil s
žiburiai, kad jie
išaugt švyturiais,
kad j
jokie v jai

neužgesint, o mus
sugržink į šeimos
židinius didžiam
kurybiniam darbui.

Šr. Juozapai, kur
pats išgyvenai tam-
timo dali, išmelsi
mums suvarguisim;
ištremes, išmisi iš
nepralūžimo vargo
dienose, kad nici sun-
kumai kaip ugnis

neužgesint , o mus
sugr žink šeimos
židinius didžiam
k rybiniam darbui.

Šv. Juozapai, kurs
pats išgyvenai tremtinio
dali , išmelski mums
suvargusiems ištverm s,
išminties ir nepal žimo
vargo dienose, kad visi
sunkumai kaip ugnis

plien užgr dint .

Šv. Juozapai, es i
nug dvaro turt
valdytojas, suteiki
mums skaistybę, mei-
li, turtumo i nėry
būt dvasio
D m.

Šv. Juozapai, es i vis
dvasios turt valdytojas,
suteiki mums skaistybę,
meili, tvirtumo ir
vienybę dvasios.

Amen.

Velyk malda

Dieve, es i neišrei-
kiama meili, pats
nužengei iš dangaus
parodyti mums kelio
meili karalystę.
Yecia, amžinojon lai-
meni pakvietei vi-
eno varystancius, vi-
sus geros valios, nugs
t rokotanais i įs-
kanais amžinybę.

Velyk malda

Dieve, es i
neišreiškiama meili, pats
nužengei iš dangaus
parodyti mums kelio
meili karalystę.

J zau, amžinojon
laimę pakvietei visus
vargstan ius, visus geros
valios, visus trokštan ius
ir ieškan ius amžinybę.

Kienu i dvasios kan.
čios, įvairiausiu būdu
mai tikriausiai pa-
lydovom rangaus lai-
men.

Velyk Jezau, ja-
dėki priekelk iš saro
ydy man, mano my-
limiesiems, mano taut-
bei, prikelki taip
pat visus klystan-
čius.

Visos dangaus die-
sios, jadėkite mums
giedoti Jezaus Prisi-
kelimo garb. Gar-
be, slovė i jadėka
Mirties Nugaletojui,
Meilis Davojui.
Amen

K no ir dvasios
kan ios, vairiausi
tr kumai tikriausi
palydovai dangaus
laim n.

Velyk J zau, pad ki
prisikelti iš savo yd
man,
mano mylimiesiems,
mano Tautai, prikelki taip
pat visus klystan ius.

Visos dangaus
Dvasios, pad kite
mums giedoti J zaus
Prisik limo garb . Garb ,
šlov ir pad ka Mirties
Nugal tojui, Meil s
Dav jui.

Amen.

Malda ; Gailestin-
gumo Jėzus
(Atvelykio sekmadieniu)

Nuovargis, nusilpi-
mas sukančių mūsų
širdžių. Nebeturime nei
dvoria maisto, nei
reikalingo poilsio,
nei atsigai vienimo.
Jėzus, būkotis, va-

Malda

Gailestingumo J z

(Atvelykio sekmadieniu)

Nuvargis, nusilpimas
sukaust m s širdis.
Nebeturime nei dvasios
maisto,
nei reikalingo poilsio, nei
atsigaivinimo.

Ilgesys,
l kestis, ver-

gija prislegi mus.
Gailestingumo fēcan,
Tavo pasigailėjimo
šaukiam s, prie Tavo
atverto šono glaudžiai
mei. gailestingiausij
i meile liepsnojinti.
Širdie, sujunki mus
gailestingumo, meilę
i vėnybę, ryšais.
Padėti mums vei-
kiai sugržtę, i savo

gija prislegi mus.
Gailestingumo J zau,
Tavo pasigail jimo
šaukiam s, prie Tavo
atverto šono glaudžiam s.
Gailestingiausioji ir
meile liepsnojanti
Širdie, sujunki mus
gailestingumo, meil s ir
vienyb s ryšiais. Pad ki
mums veikiai sugržtę
savo

žem , kad vis
geriau ir geriau
vykdytum m Viešpaties
mums skirtus uždavinius.

Amen .

Malda i Šv Mon.
ka. (F. 48)
Šv. Monika, kuri
išgyvenai savo vy-

ro ir s naus Augusti-
no nuod mingus kli-
džiojimus, kuri jee
olangelz mety nesvy-
ruojančia malda, au-
komis, didžios atgailos
dvasia sugržinai juos
i lirkos kelij.

Padeki miny ūli-
moms mygalit savo
piktžoles yneč giv-
čiam, priesaik

žem , kad vis
geriau ir geriau
vykdytum m Viešpaties
mums skirtus uždavinius.

Amen.

Malda šv. Monik

(V. 4 d.)

Šv. Monika, kuri
išgyvenai savo vy-

ro ir s naus Augusti-
no nuod mingus
klaidžiojimus, kuri
per daugel met
nesvyruojan ia malda,
aukomis, didžios atgailos
dvasia sugržinai juos
tikr j keli .

Pad ki m s šeimoms
nugal ti savo piktžoles
ypa girtavim , priesaik

*laužym, tik keji-
mo mokinim, nu-
sikaltimus skaityba;
išmelski mums ištver-
moj, Dievu pasitikėj-
imą ir tikslos atgai-
los dvasij.*

*Šv. Augustinai,
jačių ilgai klaidės-
jų, išmelski mūsų
klystantiems Tiesos
pažinimo ma-*

*lon, apsaugoki mūsų
jaunim nuo klai-
dy bei nusikaltimy,
kurie savo mokytojų
klaidinami, kurie klo-
gas elgesys juos silpn-
mina.*

*Šv. Motina Marija,
skausmo išgelčių mūsų si-
dimis įtakos šaukia-
mis Tavo pagalbos,
išmelski mūsų moty-*

laužym , tik jimo
niekinim , nusikalti-
mus skaitybei. Išmelski
mums ištverm s, Dievu
pasitik jim ir tikrosios
atgailos dvasi .

Šv. Augustinai, pats
ilgai klaidžioj s, išmelski
m s klystantiems Tiesos
pažinimo ma-

lon , apsaugoki m s
jaunim nuo klaid bei
nusikaltim ,
kurie savo mokytoj
klaidinami, kuri blogas
elgesys juos silpnina.

Šv. Motina Marija,
skausmo išgeltomis
sirdimis šaukte
šaukiam s Tavo pagalbos,
išmelski m s moti-

noms Šv. Monikos
devaris jėgos ir pat-
varumo.
Amen.

Malda iš Visų Ma-
lonių Tarpiininkų
(gegužis 24 d.)

Nuvargom, ap-
mirči mūry jausma
suočio širdybę, re-
besusigaudom savo
mityse. Marija

Malonis Pilnoji, Du
Vis Maloni Tarpi-
ninke, sugraudinta
širdimi keliame iš
Tave savo maldo-
vinių rankas: atga-
niki nus, sakyki nu-
ms, ko trokštą iš
mūry numylitas di-
nus, mes norime visi-
kai pukludi jo va-
liai.

noms šv. Monikos dvasios
jėgos ir patvarumo.

Amen.

Malda Vis

Maloni Tarpinink

(geguž s 24 d.)

Nuvargom, apmir
m s jausmai, sustingo
širdys, nebesusigaudom
savo mintyse. Marija

Malonis Pilnoji,

Tu Vis Maloni Tarpi-
ninke, sugraudinta
širdimi keliame Tave
savo maldavimo rankas:
atgaivinki mus,
sakyki mums, ko trokštą
iš m s numyl tas S nus,
mes norime visiškai pa-
klusti Jo valiai.

Malongoji, parodžki mums naujame spind jime gyvo tik jimo, nemirštamos vilties ir nežinanios ribų nėlės žvaigždes.

Padeki man vi mano Tautai nugaliči visas kliūti kurios nistojant ligi; Tavo Šūnaus

*glebi, i Švente. Širdies turtų gausyb.
Amen.*

*Sekminis malda
Kai apaštalai laukė praeidito Raminčio, o drauge su Jėzus Motina daug meldesi. Ačiū Sekminis valanda,*

Malongoji, parodžki mums naujame spind jime gyvo tik jimo, nemirštamos vilties ir nežinanios ribų nėlės žvaigždes.

Padeki man ir mano Tautai nugaliči visas kliūti kurios užstoja keli Tavo Šūnaus

gl b, Švente. Širdies turtų gausyb .

Amen.

Sekmini malda

Kai apaštalai laukė praeidito Raminčio, drauge su Jaus Motina daug meldesi. Atjo Sekmini valanda,

is dangaus ant jis
nusileido ugnies pa-
vidalai, kuriu ap-
švietė juos, ož nesč
jums apastališko
mokinio, kankini-
nų drosos, suma-
monos, kalbos dova.
M...

Šr. Dvaria, sus-
deja iš Stiprintoja,
ateiki, nusileisk iš

mums. Ir mes laukiame,
ir mes prašome, ir
mes meldžiam s.
Ateik, atnaujink mus,
atnaujink m s Taut .
Suteiki mums vis
reikalingiausi maloni ,
kad mes vieningai ir su
meile kurtum m Dievo
karalyst savo T vyn je.
Amen.

iš dangaus ant j nusilei-
do ugnies pavidalai, kurie
apšviet juos,
atneš jiems apaštališko
uolumo, kankini dr sos,
sumanumo, kalbos
dovan ...

Šv. Dvasia,
Guod ja ir Stiprintoja,
ateiki, nusileisk ir

mums. Ir mes laukiame,
ir mes prašome, ir
mes meldžiam s.
Ateik, atnaujink mus,
atnaujink m s Taut .
Suteiki mums vis
reikalingiausi maloni ,
kad mes vieningai ir su
meile kurtum m Dievo
karalyst savo T vyn je.

Amen.

Devintinių malda

*Man reikia gy-
dytojo, man reikia
ramintojo, geriausio
Tėvo iš visų bėry...*

*Viešpaties fizin, pa-
silikai pas mus Meilis
Sakramente per er-
ses dienas. Jezu, Šan-
ki, krikšt, vadini pas
sone vien pavargus-
ius, nuliečius, nu-*

*žemintos širdies...
Trokštite trokštut, gėide
gaidžiu su Tavim susi-
jungti Meilis Sakra-
mente.*

*Jezu, ateiki pas
mane, paguoski mane,
nuraminti ateiki.
Aplankyk širdį sve-
timuose kraštuose tro-
kštančiose Tėvyn, ap-
lankyk miršlančius
iš mirusiu be Tėvo.*

Devintini malda

Man reikia gydytojo,
man reikia ramintojo,
geriausio Tėvo iš vis
tų ... Viešpaties Jezu,
pasilikai pas mus Meilis
Sakramente per visas
dienas. Jezu, Šauki,
kvieti, vadini pas save
visus pavargusius,
nulięslaus, nu-

žemintos širdies...

Trokštite trokštut,
gėide gaidžiu su Tavim
susijungti Meilis
Sakramente.

Jezu, ateiki pas
mane, paguoski mane,
nuraminti ateiki.
Aplankyk širdį,
svetimuose kraštuose
trokštančiose Tėvyn,
aplankyk mirštančius
iš mirusiu be Tėvo.

*Yēzau, aplankyk
taij, jgal i perse-
kiojimāis Tore.*

*Yēzau, Tu man-
su ūnisa čamsoje, Tu
mano šilima šalty,
Tu mano laimie var.
gl. Dainos saukis au-
kia mane ; Tore, žvaig-
ždūs nigejimas o.
dina par Tore, snie-
gas, balti Eli dui*

*k alba apie Tavo
škaistum, Viešpati:
lmen.*

Šeštinių malda

*Yēzau, atviri
mums begalinis su-
los paslapči: nerि-
bot gailestingum,
nisiug nugalinti ger-
eg, nusizeminimo
jegg, kancią skaus.*

J zau, aplankyk taip
pat ir persekiojan ius
Tave.

J zau, Tu mano šviesa
tamsoje,
Tu mano šilima šalty, Tu
mano laim varge. Dienos
saul šaukia mane Tave,
žvaigždži mirg jimas
vadina pas Tave, sniegas,
balti žiedai

kalba apie Tavo
skaistum , Viešpatie.

Amen.

Šeštinių malda

J zau, atv rei mums
begalin sielos paslapt :
neribot gailestingum ,
visk nugalin i meil ,
nusižeminimo j g ,
kan i , skaus-

*me parodei kaip
sielos vaist.*

*Yčau, angel, se-
rafim, kerubim,
dinas žengeti;
gy ūrenyjus džiaug-
mui, o mums per visas
dienas pasilikai
Meilis Sakrament.*

*Yčau, visokios
laimės kūnijau,
leiski mums gy-*

m parodei kaip
sielos vaist .

J zau, angel ,
serafim , kerubim
lydimas žengeti dang
švent j džiaugsmui,
o mums per visas
dienas pasilikai Meil s
Sakramente.

J zau, visokios laim s
K r jau, leiski mums gy-

*venimu džiaugtis
kaip Dievo dovana,
bet apsaugok nuo
perdidelio prisiri-
šimo prie čemų, gely-
kibig, mokyki mus
ieškoti, siekti, kovo-
ti dėl dangaus
vertybų. Amen.*

venimu džiaugtis, kaip
Dievo dovana,
bet apsaugok nuo
perdidelio
prisirišimo prie
žem s g rybi ,
mokyki mus ieškoti,
siekti, kovoti d l dangaus
vertyb .

Amen.

Malda iš Šv. Antano

Šv. Antanai, vi-
sys klaidų, visokios
vergijos nugaletojau
iš giliausios ūžidė;
šaukiame, fragalas,
mūsų sunkiose dieno-
se. Praradome brau-
gymbyje brangenybę
laisvę. Prašome iš-
melioti ją mums, a
mūs išmokyti ją.

Branginti, mylēti
iš ginti. Padėti mums
nugaleto vergijų savoje
kad mūsų tarpie iš-
nyktų visas patai-
kės, skundai, kei-
tos, neapykanta, hi-
džimantis iš kiltų reikalių,
kad aš nebūtų kiltų
laisves žudikė...
Šv. Antanai ja-
cleiki man iš mano

Malda Šv. Antan

Šv. Antanai, vis
klaid , visokios vergijos
nugal tojau iš giliausios
širdies šaukiam s
pagalbos m s sunkiose
dienose. Praradome
brangenybę brangenyb
laisv . Prašome išmelsti j
mums ir mus išmokyti j

branginti, myl ti ir ginti.
Pad ki mums nugal ti
vergij savyje, kad m s
tarpe išnykt visoks
pataikavimas, skundai,
kerštas, neapykanta,
kišimasis kit reikalus,
kad aš neb iau kit
laisv s žudik ...

Šv. Antanai pad ki
man ir mano

Tautai pakilti iš
klaidų bei apsilei-
dimo šviesiam
rytojui. Amen.

Malda iš Šv. Jonų
Krikštytojo
Šr. Jonai K., kuris
šaukė taisytį Tūga.
rytojui kelią, prad-
ki man iš mano my-

Li māsiems taisyti
Jamu savo sirdies
takelius, pamokyki
išpuoštis savo sirdis
kvapiais dorybi
žiedais, pamokyki
mus savo gyvenimui
fiksinti, išpažinti
iš mygtikų. Pašaukia
mano Tautą gerai
suprasti. Ju mokslo,
ji skelbtinė jis gyventi.
Amen.

Tautai pakilti iš klaid
bei apsileidimo šviesiam
rytojui.

Amen.

Malda Šv. Jon
Krikštytoj

Šv. Jonai K., kuris šaukei
taisyti Išganytojui keli ,
pad ki man ir mano my-

limiesiemis taisyti Jam
savo širdies takelius,
pamokyki išpuošti savo
sirdis kvapiais dorybi
žiedais, pamokyki mus
savо gyvenimu J šlovinti,
išpažinti ir myl ti.
Pašauki ir mano Taut
gerai suprasti Jo moksl
j skelbtinė juo gyventi.

Amen.

Malda iš Šv. Aloyz

Šv. Aloyzai, kuris vis
gyvenim baltu žiedu
žyd jai, kuris tyru oru
alsavai, kuris didžiu
vidiniu džiaugsmu
spind jai, kuris Saul s
šviesoje augai, žyd jai
ir vaisi nešeい, pad ki
mums iš aukštybi ,
pad ki m s Tau-

Malda Šv. Aloyz

Šv. Aloyzai, kuris vis
gyvenim baltu žiedu
žyd jai, kuris tyru oru
alsavai, kuris didžiu
vidiniu džiaugsmu
spind jai, kuris Saul s
šviesoje augai, žyd jai
ir vaisi nešeい, pad ki
mums iš aukštybi ,
pad ki m s Tau-

*tos užtarojamus surasti
iš vidinų gyvenim ,
palydiki mus visus
skaičiaiš iš idealų kelias
Išmen.*

*Malda iš Kristy
Karalių*

Yeran, nus kryžiaus
sosto parodei Lietu-
lium jautrių siely, nus
kryžiaus sosto paro-
dei įmonių kelias

tos ieškotojams surasti
vidin gyvenim ,
palyd ki mus visus
skais iais ideal keliais.

Amen.

Malda Krist

Karali

J zau, nuo kryžiaus
sosto pasidarei Karalium
jautri siel , nus kryžiaus
sosto parodei žmonijai
keli

¶ Laimė ſalž, kry-
žiaus ſoste atv rei
mums ſavo ſiokis
turtų gausybs.

Sielę Karaliau, la-
bai dėkoju, kad u man
leidi kryžiaus ſeš-
ly augti. Žigantojau,
leiski man, mano my-
limiausiemis i manos
Šventei pajuoti Šonai.
Širdies ſilimosi jėgos
Amen.

Laimė ſalž, kryžiaus
ſoste atv rei mums ſavo
ſirdies turtų gausybs.

Sielę Karaliau, labai
d koju, kad ir man leidi
kryžiaus ſeš ly augti.
Išganytojau, leiski man,
mano mylimiausiemis
ir mano Tautai pajusti
Šven . Širdies ſilimosi
j gos.

Amen.

Visi Šventieji, pad-
kite mums

Angeliškieji kai-
dikiai, skaisčios mer-
gelės, kovotojai ja-
nuolai, išpažinėjai;
Gėlos išklotojai, ū-
sor mylėtys; ir skelbi-
jai, kentetojai ir kon-
tinuoi, padkite i-
melbi mums žrai-
niunio spalvingumo
doros žaidys, o ūzied
kiti mums ne-

Visi Šventieji,
padkite mums

Angeliškieji kaidikiai,
skaisčios mergelės,
kovotojai jaunuoliai,
išpažinėjai, Tiesos
ieškotojai, Tiesos
mylėtojai, ir skelbi
jai, kentetojai ir kankiniai,
padkite išmelsti mums
vairiausio spalvingumo
doros žied , sužadinkite
mumyse ne-

mirštamų Sezio troš-
kim.

Šv. Lietuvos Globojai-
i kankiniai, mal-
daujame pagalbos sa-
vo kovose bei sieki-
muose. Amen.

Kalėdų malda

Suleidę jūsio nūs
lūpomis, su ašaromis
akyse, neviltui iškan-
kintos puolame Jno
Tero prakartelis, Šv.
Kūdikėl.

Priimki mūsy prašy-
mus, maldas, priimki
ilges, pasiryžimus, pri-
imki karžygis aukas,
priimki mūsy myli-
myjis ašaras, maldas,
skausmu persunkus,
rūpescius, išlaikyti
mūs vidas gražiai
atlečrai. Suteiki dėn-
gauš leidim, gnečiu-
saly iš vargo ir bado
mirusienus. Del savo

mirštam G r io troškim .

Šv. Lietuvos Glob jai
ir kankiniai, maldaujame
pagalbos savo kovose bei
siekiimuose.

Amen.

Kal d malda

Suled jusiomis
l pomis, su ašaromis
akyse, nevilties iškankintos
puolame prie Tavo
prakart l s, Šv. K diki!

Priimki m s
prašymus, maldas, pri-
imki ilges , pasiryžimus,
priimki karžygis aukas,
priimki m s mylim j
ašaras, maldas, skausmu
persunktus r pes ius,
išlaikyki mus visus
gražiai atei iai. Suteiki
dangaus laim sve ioj
šaly iš vargo ir bado mi-
rusiem. D l savo

Šv. Motinos iš misij
 šventyjų nuopelnų
 fraizaičių mano my.
 įmisiję iš misij Tauto.
 Sutrinta širdimi mal-
 dauji sutrumpinti baa-
 dyti dienas. Jei reikia
 aukų, imki jas iš me-
 nos, tiktis duoki man
 kankinių drysto ir
 sujungtis

Amen.

vair s maldaknyg s leidimai

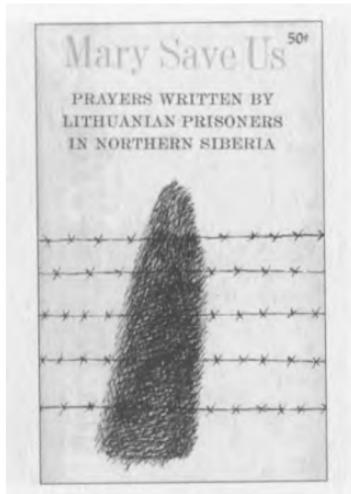
Maldaknyg s pirmasis leidimas.
1959 m. Pulnamas, JAV

Šv. Motinos ir vis
 švent j nuopeln ,
 pasigail ki mano
 mylim j ir m s Tautos.
 Sutrinta širdimi maldauju
 sutrumpinti bandym
 dienas. Jei reikia auk ,
 imki jas iš man s, tik
 duoki man kankini
 dr sos ir stipryb s.

Amen.

Lietuvi kalba (antrasis leidimas).
1963 m. Putnamas, JAV

Angl kalba (pirmasis leidimas).
1960 m.

Vokie i kalba. 1960 m.

Oland kalba. 1961 m.

Ital kalba. 1962 m.

Ispan kalba. 1962 m.

MARYJO, RATUJ NAS

Lenk kalba. 1966 m.

Pranc z kalba. 1967 m.

Kin kalba

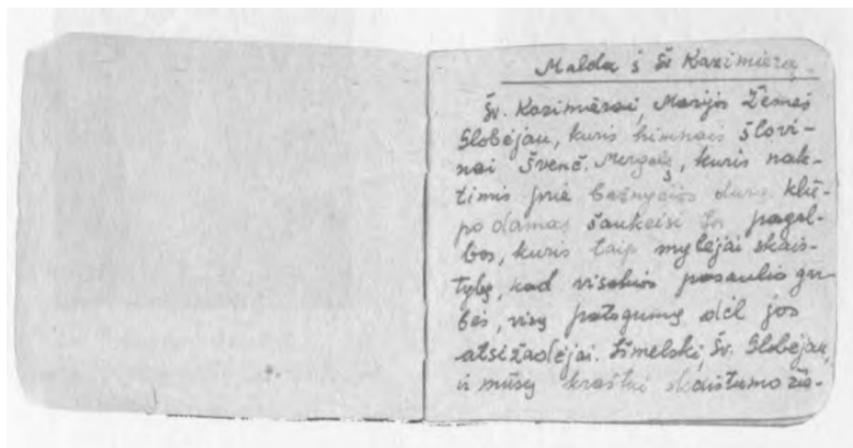
Pogrindinis 1964 m. leidinys

Pirmasis leidimas
Nepriklausomoje Lietuvoje. 1990 m.

Adel s Dirsyt s maldyno

FAKSIMIL

Malda Šv. Kazimier *

Šv. Kazimierai, Marijos Žem s Glob jau, kuris himnais šlovinių Šven . Marij , kuris naktimis prie bažny ios dur kl podamas šaukeisi Jos pagalbos, kuris taip myl - jai skaistyb , kad visokios pasaulio garb s, vis patogum d ljos atsi- žad jai. Išmelski, Šv. Glob jau, ir m s kraštui skaistumo žie-

* Surinktame tekste rašyba ir skyryba taisyta

dy , kurie savo kvapu patraukty mus visus Tavo keliais.

Šv. Kazimierai, niekur nenor jai išvykti iš savo krašto, o jam esant pavojuj, iš dangaus pad jai m s kariuomenei. Sugeltonis širdimis maldaujame pad ki prisiekti m s Tautai kilniams gyvenimui, o mums veikiai sugr žti žem , pašventint kankini krauju, ne-

kaltomis ašaromis ir begaliniu sielvartu.

Amen.

Malda i Šv. Juozapą

Šv. Juozapai, Šv. Šeimos Globėjau, pad dek mūsy besikurianiomis vėnum, kad jose, o d jose amžinai degt meil s žiburių, kad jie būtų ūtūtūtūs, kurių jokie v jai neužgesintys, o mus sugr žinkai Žeimose židinius didžiam k rybiniam darbui.

Šv. Juozapai, kuris pats

d , kurie savo kvapu patrauktus visus Tavo keliais.

Šv. Kazimierai, niekur nenor jai išvykti iš savo krašto, o jam esant pavojuj, iš dangaus pad jai m s kariuomenei. Sugeltonis širdimis maldaujame pad ki prisiekti m s Tautai kilniams gyvenimui, o mums veikiai sugr žti žem , pašventint kankini krauju, ne-

kaltomis ašaromis ir begaliniu sielvartu. Amen.

Malda Šv. Juozap

Šv. Juozapai, Šv. Šeimos Glob jau, pad ki m s besikurian ioms šeimoms, kad jose amžinai degt meil s žiburių, kad jie išaugt ūtūtūtūs, kurių jokie v jai neužgesintys, o mus sugr žinkai Žeimose židinius didžiam k rybiniam darbui.

Šv. Juozapai, kuris pats

išgyvenai treminio dali, išmelki mums suvargusiemis, ištvermis, išminties ir nepalūčimo vargo diebose, kad visi sunkumai mus kaip ugnis plien nigrūdinti.

Sv. Juozapai, visų dvasios turtų valdytojau, suteiki mums skaistybęs, meilęs, tvirtumo ir vienybęs dvasios. Amen.

Malda išmelsti palaiminta-
jam arkivysk. Jurgui Matule-
niciui altorių garbę

Viz Šventejis Karalienė visi
dangaus gyventojai, išmelskite mūs-
ų palaimintajam altorių garbę,
kad jo pedomis eidami ir jo
pagalbos šelpiami, išmoktum
siekti laimingojo amžinio bės,
būdam priešū vi svetimyje ap-
supti ką jie sei.

išgyvenai treminio dali , išmelski
mums, suvargusiems, ištverm s,
išminties ir nepal žimo vargo die-
bose, kad visi sunkumai mus kaip
ugnis plien užgr dint .

Šv. Juozapai, vis dvasios turt
valdytojau, suteiki mums skaistyb
b s, meil s, tvirtumo ir vienyb
dvasios.

Amen.

Malda išmelsti palaimintajam ar-
kivyskupui Jurgui Matulai iui al-
tori garb

Vis Švent j Karaliene, visi dan-
gaus gyventojai, išmelskite m s
palaimintajam altori garb , kad,
jo p domis eidami ir jo pagalbos
šelpiami, išmoktum m siekti lai-
mingos amžinyb s, b dami prieš
ir svetim j apsupty kaip jisai.

Šv. Jurgi, mūsy palaimintojo Slobėjau, kuris lydejai jį, kad ir sunkiu, bet tikru gyvenimo keliu. Tospašyki jam galios globoti savo Tautą, kad ji prieš žabangas, visados būty dorybėmis herojiška ir vis tobuliau ižveglėtų Aukščiausiojo jai skirtus uždavinius.

Linda

Šv. Jurgi, m s palaimintojo Globau, kuris lyd jai j kad ir sunkiu, bet tikru gyvenimo keliu! Išprasyk jam galios globoti savo Tauta, kad ji nugal t prieš žabangas, visados b t doryb mis herojiška ir vis tobuliau vykdyt Aukščiausiojo jai skirtus uždavinius.
Amen.

Velyk malda

Dieve, esi neišreiškiama meil , pats nužengei iš dangaus parodyti mums kelio meil s karalyst n. J - zau, amžinojon laim n pakvietei visus vargstan ius, visus geros valios, visus trokštan ius ir ieškan - ius amžinyb s. K no ir dvasios kan ios, vairiausi tr kumai - tikriausiai palydovai dangaus laim n. gans laimien.

Velyk jėzau, padalki pri-

Velyk malda

Dieve, esi neišreiškiama meil , pats nužengei iš dangaus parodyti mums kelio meil s karalyst n. J - zau, amžinojon laim n pakvietei visus vargstan ius, visus geros valios, visus trokštan ius ir ieškan - ius amžinyb s. K no ir dvasios kan ios, vairiausi tr kumai - tikriausiai palydovai dangaus laim n.

Velyk J zau, pad ki pri-

sikelti iš yd man, mano mylimie-
siems, mano Tautai, prikelti
ki trij pat visus klystan ius.

Visos dangaus Dvasios padie-
kite mums giedoti J zaus Prisik limo
garb. Garbinkime, šlovinkime ir
d kokime mirties Nugal tojui,
meil s Dav jui. Amen.

Malda į Gailestingumo J z
(Atvelykio sekmadieniu)

Nuovargis, nusilpimas su-
kaus tie mūsų įsirdis. Nebeturime
nei dvasios maisto, nei reikalingo po-
lio, nei atsigaivinimo. Ilgesys, li-
kestis, vergija prisl g mus. Gai-
lestingumo J zau, Tavo pasigail ji-
mo šaukuosi, prie Tavo atverto šo-
no glaudžiam s. Gailestingiausioji
ir meile liepsnojanti Širdie, suju-
ki mus gailestingumo, meil s ir
vienyb s ryšiais.

sikelti iš yd man, mano mylimie-
siems, mano Tautai, prikelti taip
pat visus klystan ius.

Visos dangaus Dvasios, padie-
kite mums giedoti J zaus Prisik limo
garb. Garbinkime, šlovinkime ir
d kokime mirties Nugal tojui,
meil s Dav jui. Amen.

Malda Gailestingumo J z
(Atvelykio sekmadieniu)

Nuovargis, nusilpimas sukaus-
t m s širdis. Nebeturime nei
dvasios maisto, nei reikalingo pol-
lio, nei atsigaivinimo. Ilgesys, l -
kestis, vergija prisl g mus. Gai-
lestingumo J zau, Tavo pasigail ji-
mo šaukuosi, prie Tavo atverto šo-
no glaudžiam s. Gailestingiausioji
ir meile liepsnojanti Širdie, suju-
ki mus gailestingumo, meil s ir
vienyb s ryšiais.

Pad ki mus veikiai su-

gržtę i savo žemę, kad vis
geriau ir geriau vykdytum m
Viešpaties mums skirtus užda-
vinius. Amen.

Šv. Vaikelių pagarbinimas

Sulelejusiomis l pomej-
su ašaromis akyse, nevilties iš-
kankintos puolame prie Tavo
prakart l s, Šv. K diki! Priimki
mūsų prašymus, maldas, pri-
imki i lges, pasiryžimus, pri-

imki karžygi aukas, pri-
imki mūsų mylimąjį ašaras,
maldas, skausmu persunktus
uipečius išlaikyti juos gražiai
atei iai. Suteiki Šv. K diki, olango
laimę svečią šalyj iš vargo ir
bado mirusiemus. D l savo Šven-
Motinos ir visų Šventųjų nuopel-
nus pasigaili manu mylimąjį
i mūsų Taučius. Sutrinta širdi-
mi maldausis sutrumpinti
bandymų dienas. Jei reikia

gr žti savo žem , kad vis geriau ir
geriau vykdytum m Viešpaties
mums skirtus uždavinius.

Amen.

Šv. Vaikelių pagarbinimas

Suled jusiomis l pomis, su
ašaromis akyse, nevilties iškankin-
tos puolame prie Tavo prakart l s,
Šv. K diki! Priimki m s prašy-
mus, maldas, priimki ilges , pasi-
ryžimus, pri-

imki karžygi aukas, priimki
m s mylim j ašaras, maldas,
skausmu persunktus r pes ius,
išlaikyki juos gražiai atei iai. Su-
teiki, Šv. K diki, dangaus laim
sve ioj šalyj iš vargo ir bado mi-
rusiemus. D l savo Šven . Motinos
ir vis Švent j nuopeln pasigai-
l ki mano mylim j ir m s Tau-
tos. Sutrinta širdimi maldausis su-
trumpinti bandym dienas. Jei rei-
kia

Aukų, imki jas iš manų, tik
olink man kankinių drąsos ir
stiprybės Amen.

Malda iš Šv. Monikai
(Gegužės mėn. 4 d.)

Šv. Monika, kuri išgyvenai
savo vyro ir sūros Augustino
nuoširdingus klaidžiojimus, kur
i per daugelį metų nesvyruo-
jančią malda, aukomis, didžios

atgailos dvasia sugrįžtai
juos į tikrąjį kelią. Padėti mū-
sų šeimoms nugalėti savo pikt-
žoles, ypač girtavimą, priesaikos
laužymą, tikrinius niekinimus,
nusikaltimus skaitybę. Išmels
mums ištvermę, dievu pasitik
kejimą ir tikros atgailos atsi-
teisimo dvasiją.

Šv. Augustinai, pats ilgai
klaidžiojai, išmelok mūsų dlys-

auk , imki jas iš man s, tik duok
man kankini dr̄sos ir stipryb s.
Amen.

Malda Šv. Monik
(Gegužės mėn. 4 d.)

Šv. Monika, kuri išgyvenai sa-
vo vyro ir snaus Augustino nuo-
dmingus klaidžiojimus, kuri per
daugel met nesvyruojan ia mal-
da, aukomis, didžios

atgailos dvasia sugr žinai juos
tikr j keli ! Pad ki m s šeimoms
nugal ti savo piktžoles, ypa girta-
vim , priesaikos laužym , tik jimo
niekinimus, nusikaltimus skaisty-
bei. Išmelski mums ištverm s. Die-
vu pasitik jim ir tikros atgailos
atsiteisimo dvasi .

Šv. Augustinai, pats ilgai klai-
džioj s, išmelski m s klys-

tantiems Tiesos pažinimo malonę, apsaugoti mūsy ir sauginti nuo klaidių bei nusikaltimų.

Sv. Motina Marija skausmo išgeltomis širdimis šaukiam s Tavo pagalbos, išgirski mūsy motinų, rezony, duobry nuolankios širdies širdies maldavimus Amen.

Malda už mirusį mama.

Motinę Motiną, savo iše-

vo S naujas nuopelnais, vis motinų troškimais bei aukomis, mano sutrintos širdies prašymais uždenki mano mamos ir vis mūs motinų nusikaltimus, kad jos iš tenai dar uoliau saugot ir globot mus, beplaukian ius audringa gyvenimo jėz.

Maleda už mamą.

Kurėjau, apdovanojai motinos širdį - gražiausiai

tantiems Tiesos pažinimo malon , apsaugok m s jaunim nuo klaid bei nusikaltim .

Šv. Motina Marija, skausmo išgeltomis širdimis šaukiam s Tavo pagalbos, išgirski m s motin , seser , dukr nuolankios širdies maldavimus.

Amen.

Malda už mirusi mam

Motin Motiną, savo ir sa-

vo S naujas nuopelnais, vis motinų troškimais bei aukomis, mano sutrintos širdies prašymais uždenki mano mamos ir vis mūs motinų nusikaltimus, kad jos iš tenai dar uoliau saugot ir globot mus, beplaukian ius audringa gyvenimo jėz.

Amen.

Malda už mam

Kurėjau, apdovanojai motinos širdį - gražiausiai

pasiaukojimo, išsižad jimo ir nežinan iais rib meil s žiedais.
Sv. Dvasios dovanomis nuskaidrink jos pasiryžimus, duoki jai suprasti Viešpaties bals audringiausioj valandoj.

Gražiausios Meilės Motina Visų Malonių Tarpininkė, prašau ir maldauju palaiminki mano mamos dėl nos, žmonės eis meili širdis, išteikite laikyti išganymuisi malonius,

o man dėkingum jausm-
u ir elgyž, visada ją džiu-
ginanti.

S. Amen.

Malda i Visų Malonių Tarp-
ininkų / Gegužės mėn. 24/

Nuvargom, apmiri mūsų
jausmai, sustingo širdys, nebe-
esusigaudom savo mintyse... Marija
Maloni pilnoji, Visų Malonių
Tarpininkė, sutrinta širdi-

pasiaukojimo, išsižad jimo ir nežinan iais rib meil s žiedais.

Šv. Dvasios dovanomis nuskaidrink jos pasiryžimus, duoki jai suprasti Viešpaties bals audringiausioj valandoj.

Gražiausios Meilės Motina, Visų Malonių Tarpininkė, prašau ir maldauju palaiminki mano mamos dienas, suteiki tai meil s širdžiai reikaling išganymui maloni ,

o man dėkingum jausm ir elges , visada j džiuginant . Amen.

Malda Vis Maloni Tarpinink
(Geguž s m n. 24 d.)

Nuvargom, apmir m s jausmai, sustingo širdys, neesusigaudom savo mintyse... Marija, Maloni pilnoji, Vis Maloni Tarpininkė, sutrinta širdi-

mi keliame į Tave savo maldavimo rankas, atgaivinki mus, sakyki mums, ko trokšta iš mūsų Tavo numylasis Sirdies mes norime visiškai paklusti Jo valiai.

Maloninguoj, parodyk mums naujame spind jime gyvo tik jimo, nemirštamos vilties ir nežinanios ribų meilės žvaigždes. Padėki man ir mano Tautai nugalėti mūsų kliūtis,

kurios užstoja kelią į Tavo žūnus glabę, į Švenč. Širdies turtą gausybę Amen.

Sekminis malda

Kai apaštalai laukė priešaisėto Ramintojo, drauge su Išganytoju Motina daug meldesi. At jo Sekminis valanda, iš dangaus ant jo nusileido ugnies pavidaikai, kurie ap-

mi keliame Tave savo maldavimo rankas, atgaivinki mus, sakyki mums, ko trokšta iš mūsų Tavo numylasis Sirdies mes norime visiškai paklusti Jo valiai.

Maloninguoj, parodyk mums naujame spind jime gyvo tik jimo, nemirštamos vilties ir nežinanios ribų meilės žvaigždes. Padėki man ir mano Tautai nugalėti mūsų kliūtis,

kurios užstoja kelią Tavo Žūnas glabę, Švenč. Širdies turtą gausybę Amen.

Sekmini malda

Kai apaštalai lauk pažad to Ramintojo, drauge su Išganytoju Motina daug meld si. At jo Sekmini valanda, iš dangaus ant jo nusileido ugnies pavidaikai, kurie ap-

žviet juos, atneš jiems apaštališko uolumo, kankini dr sos, sumanumo ir kalb dovan ...

Šv. Dvasia, Guod ja ir Stiprintoja, ateiki, nusileiski ir mums. Ir mes laukiame, ir mes prašome, ir mes meldžiame. Ateiki atnaujinti m s ir m s Tautos. Suteiki mums vis reikaling maloni , kad mes vieningai ir su meile kurustum m Dievo karalyst savo T vyn je.

blytė save Žemynieje Amen.

šviet juos, atneš jiems apaštališko uolumo, kankini dr sos, sumanumo ir kalb dovan ...

Šv. Dvasia, Guod ja ir Stiprintoja, ateiki, nusileiski ir mums. Ir mes laukiame, ir mes prašome, ir mes meldžiame. Ateiki atnaujinti m s ir m s Tautos. Suteiki mums vis reikaling maloni , kad mes vieningai ir su meile kurustum m Dievo karalyst savo T vyn je.

Amen.

Devintini malda.

Man reikia gydytojo, mokytojo, man reikia ramintojo, geriausio Ževo iš visų tėvy... Viešpatie jizan, pasiliki pas mus Meilis Sakramente per visas dienas. Jzau, kvieti, šauki, vadini mi pas save visus pavargusius, nuli - dusius, nužemintos širdies... Trokšte trokštū, geiste giedžiu su Tavimi Lirinai jungtis dieviškam Sakramente. Jzau, ateiki

Devintini malda

Man reikia gydytojo, mokytojo, man reikia ramintojo, geriausio T vo iš vis t v ...

Viešpatie J zau, pasiliki pas mus Meilis Sakramente per visas dienas. J zau, kvieti, šauki, vadini pas save visus pavargusius, nuli - dusius, nužemintos širdies... Trokšte trokštū, geiste giedžiu su Tavimi dažnai jungtis dieviškam Sakramente. J zau, ateiki

pas mane, nura minti ateiki. Aplankyk i širdis, svetimuoze kraštuose trokštan ias Tave, aplankyk i vargstan ius, mirštan ius ir nusiminusius be Tave. Jau, pažvelki ir persekiojan ius Tave.

Jau, Tu mano šviesa tamsoje, Tu mano šilma šalty, Tu mano laimė varge. Dienos saule Šaukia mane pas Tave, žvaigždžių mirgejimas vadina pas Tave, mišcas, balti žiedai kal-

ba apie Tavo skaistum, Viešpatie!

Šeštinių maldos

Jau, atvrai mums begalinis sielos slėpinis; neribot gailestingumas, visko nugalinčios meil, nusizeminimo j g, kan i -skausm iš keli, kaip sielos vaist.

Jau, angel, serafim, kerubinių lydimas, žengei i dangu Šventyjų džiaugsmui, o mums pasilikai.

Meil s Sakramente.

Jau, maldos laimė ūžijau,

pas mane nuraminti, ateiki.
Aplankyk i širdis, svetimuoze kraštuose trokštan ias Tave, aplankyk i vargstan ius, mirštan ius ir nusiminusius be Tave. Jau, pažvelki ir persekiojan ius Tave.

Jau, Tu mano šviesa tamsoje, Tu mano šilma šalty, Tu mano laimė varge. Dienos saule Šaukia mane pas Tave, žvaigždžių mirgėjimas vadina pas Tave, balti žiedai kal-

ba apie Tavo skaistum , Viešpatie.
Amen.

Šeštini malda

J zau, atv rei mums begalinius sielos sl̄ pinius, neribot gailestingum , visko nugalin i meil , nusizeminimo j g , kan i -skausm išk lei kaip sielos vaist .

J zau, angel serafim , kerubinių lydimas, žengei dang Šventyt j džiaugsmui, o mums pasilikai Meil s Sakramente.

J zau, visokios laim s K r jau,

leiski mums gyvenimui džiaugti,
kaij dievo dovana, bet apsaukų
nuo per didelio prisirišimo prie
žemės gėrybių, mokyti mus
ieškoti, siekti, kovoti d l grožio.
Amen.

Malda į Šv. Antaną.
Šv. Antanai, vis klaid , visokios
vergijos nugal tojau, iš gilumos
širdies šaukiuos Tavo pagalbos
sunkiose dienose. Praradome bran-
genybę bran-

genybę laisv . Prašome i-
smelsti j s mums ir mus i-
smokyti j branginti; myl ti
ir ginti. Padeki mums nu-
galki vergijų savy, kad mūsų
tarpe išnykt visoks pataikavimas,
skundai, kerstas, neapy-
kanta, kišimasis į kitą reikalų,
kad aš niekad nebūčiu kitų
laisv žudik .

Šv. Antanai, padeki man
i manu Tautai pakilti .

leiski mums gyvenimu džiaug-
tis kaip Dievo dovana, bet apsau-
gok nuo per didelio prisirišimo
prie žem s g rybi , mokyki mus
ieškoti, siekti, kovoti d l grožio.
Amen.

Malda Šv. Antan
Šv. Antanai, vis klaid , visokios
vergijos nugal tojau, iš gilumos
širdies šaukiuos Tavo pagalbos
sunkiose dienose. Praradome bran-
genybę bran-

genyb - laisv . Prašome išmelsti
j mums ir mus išmokyti j bran-
ginti, myl ti ir ginti. Padeki mums
nugal ti vergij savy, kad m s
tarpe išnykt visoks pataikavimas,
skundai, kerstas, neapykanta, kiši-
masis kit reikalus, kad aš niekad
neb iau kit laisv s žudik .

Šv. Antanai, padeki man ir ma-
no Tautai pakilti

is klaid bei apsileidim
šviesiam rytoujui.

Malda, Šv. Jon Krikštyto.
Šv. Jonai Krikštytojai, kuris šau-
kei taisyti Išganytojui kelius, pad-
ki man ir mano mylimiesiems tai-
syti Jam savo širdim takelius, pa-
mokyki išpuošti savo širdis kva-
piaiš dorybi žiedais, pamokyki
mus savo gyvenimu J šlovinti, iš-
pažinti ir myl ti. Pašauki ir mano

Taut gerai suprasti Jo
moksl, jis skelbtu juo gyventi

Malda už mirus t vel.

Viešpatie Žeau, pašaukei pas
save mano globi, maitinto
tuj ir saugotoj, suteiki jam
tikrą, jis oly. Žeau, d 1 Švenč.
Šv. Želio onelės gausyb
ir begalinio vargsiantiems
gailestingumo prašau ir
melstiu atleisti visus mano

is klaid bei apsileidim šviesiam
rytoujui. Amen.

Taut gerai suprasti Jo moksl , j
skelbtu, ir juo gyventi. Amen.

Malda Šv. Jon Krikštytoj

Šv. Jonai Krikštytojai, kuris šau-
kei taisyti Išganytojui kelius, pad-
ki man ir mano mylimiesiems tai-
syti Jam savo širdim takelius, pa-
mokyki išpuošti savo širdis kva-
piaiš dorybi žiedais, pamokyki
mus savo gyvenimu J šlovinti, iš-
pažinti ir myl ti. Pašauki ir mano

Malda už mirus t vel

Viešpatie J zau, pašaukei pas
save mano glob j , maitintoj ir
saugotoj , suteiki jam tikr j poil-
s . J zau, d 1 savo Šven . Širdies
meil s gausyb s ir begalinio vargs-
tantiems gailestingumo prašau ir
melstiu atleisti visus mano

Tavelia nusikaltimus bei ydas, leisi jam iš aukštybių vėl globoti mūsy sūtingyžtumus audrose.

Šv. Juozapai, Šv. Šeimos ir mirštančių Globėjau, išprašyki mano ir oržiamo mūsy mirštimo bėvams greitę susitaikymą su Viešpačiu ūdumi.

Malda; Šv. Aloyz^{as}.
Šv. Aloyzai, kuris než gyvenimą baltu žiedu žodėjai

Kuris tyru oru alsavai, kuris didžiu vidiniu džiaugsmu spindėjai, kuris Saulės šviesoje augai, žydėjai ir vaisi neše, padėti mūsų Tautos ieškotojams susirasti vidinį gyvenimą, lydeki mus mūsų skaičiai idealų kelias. Amen.

Marija, gelbik mus
(IX.8 d.)

t velio nusikaltimus bei ydas, leiski jam iš aukštybių vėl globoti mūsų šeimą gyvenimo audrose.

Šv. Juozapai, Šv. Šeimos ir mirštančių Globėjau, išprašyki mano ir visiems mūsų mirusiems tams greitę susitaikymą su Viešpačiu ūdumi. Amen.

Malda Šv. Aloyz
Šv. Aloyzai, kuris vis gyvenimą baltu žiedu žyd jai,

kuris tyru oru alsavai, kuris didžiu vidiniu džiaugsmu spindėjai, kuris Saulės šviesoje augai, žyd jai ir vaisi neše, padėti mūsų Tautos ieškotojams susirasti vidinį gyvenimą, palydkite mus visus skais iais idealų keliais. Amen.

Marija, gelbik mus
(IX.8 d.)

Marija, gelbėti kraujio ašaromis, pasiaukojimu ir pasiryžimais, kančia ir meile išpuoštė žemę. Marija, stiprink mūsy krūtinė miločių galis, išlaikyk skaisių Tautos dvaras, kuris mūsy bociai per amžius gyne.

Marija, nušviesk kelius klystantiems, pagelbėti mirusiems karžygiam, leisk prisikelti mūsy šventai Lietuvai, kad, kaip sniež žvaigždė vargy išbandytų.

kitų tautų tarpe švest, spin-dėty ir garbinti Tavo Šienais ir Tavo begalinį gailestingumą ir meilę Amen.

Malda, Kristy Karalius išganytojau, nuo kryžiaus sosto pasidarei Karalium jautri sie- li, nuo kryžiaus sosto parodei žmonijai keli Laimės šalę, kryžiaus sosto atvelei mums savo Širdies turtą gausybę.

Marija, gelb ki krauju ir ašaromis, pasiaukojimu ir pasiryžimais, kančia ir meile išpuošt žem . Marija, stiprink m s kr tin j milžin gali , išlaikyk skais i Tautos dvasi , kuri m s bo iai per amžius gyn .

Marija, nušviesk kelius klystantiems, pagelb ki mirusiems karžygiam, leisk prisikelti m s šventai Lietuvai, kad kaip šviesi žvaigžd , vargy išbandytą,

kit taut tarpe šviest , spin-d t ir garbint Tavo s nauj ir Tavo begalin gailestingum ir meil . Amen.

Malda Krist Karali

Išganytojau, nuo kryžiaus sosto pasidarei Karalium jautri sie- li , nuo kryžiaus sosto parodei žmonijai keli Laimės šalę, kryžiaus sosto atvelei mums savo Širdies turtą gausyb .

Sieb Karaliu, labai d'choje,
kad ir man leidi kryžiaus šeš ly
augti. Išganytojau, leiski man, ma-
no mylimiesiems ir mano Tautai
pajusti Šven. Širdies šilimos ir j -
gos. Amen.

Visi Šventieji, padelkite mums
Angeliškių kūdikai, skais
čios mergelės, kovotojai ja-
nuolai, išpažintojai, Tiesos ie-
kotojai, Tiesos neigletojai ir iš-
kovojai, kentitojai ir kanki-

miai, padelkite išmelst mums
žviaurausio spalvingumo doros
žiedą, sužadinkite mumyse
nemirštamu Sėris troškim.

Šv. Dievo Globėjai ir kan-
kiniai, maldaujame pagalbos
savo kovose bei siekiuose

Amen.
Viešpatie, pasigail k
mūsy Tautos.

Gyvybę s ir kraujo aukomis
nuspalvinta mūsy žemę.

Siel Karaliau, labai d koju,
kad ir man leidi kryžiaus šeš ly
augti. Išganytojau, leiski man, ma-
no mylimiesiems ir mano Tautai
pajusti Šven . Širdies šilimos ir j -
gos. Amen.

Visi Šventieji, pad kite mums, an-
geliškieji kūdikai, skaisios
mergelės, kovotojai jaunuolai, iš-
pažintojai, Tiesos ieškotojai, kent -
tojai ir kanki-

niai, pad kite išmelsti mums
vai-
riausio spalvingumo doros žied ,
sužadinkite mumyse nemirštam
G r i o troškim .

Šv. Lietuvos glob jai ir kanki-
niai, maldaujame pagalbos savo
kovose bei siekiuose.

Amen.

Viešpatie, pasigail k m s
Tautos.
Gyvybę s ir kraujo aukomis nu-
spalvinta m s žem .

Viešpatie, očiajai Tau, kad leidai
dai mūsų karžygiamus šolēti;
Tėvynio aukur gerus sumanymus,
kilnius jausmus ir vairiaspalvi žygi
daugyb. Viešpatie, palaimink j -
gas vis t , kurie dirba T vyn s
labui, duok amžin poils visiems
gyvyb už savo krašt atidavu-
siems. Viešpatie, maldauju gausiai
atlyginti žuvusi j šeimoms, kad
Tavo palaima visados

gyvent j namuose.

Mūsų Tautos kankiniai, iš-
melskite mums nebijančius
aukos mokytoj , gydytoj , dva-
siški, išmelskite apaštalą, Tieso-
sos ieškotoj , išmelskite karij
Tėvynės gynėj , kurie turėtų die-
sos bei jėzus iškast visus ban-
dymus, eidami kankinių ke-
liais.

Jėzan, kankinių stipryb
stiprink mus kovoje, kanki-

Viešpatie, d koju Tau, kad leidai
m s karžygiamams d ti T vyn s
aukur gerus sumanymus, kilnius
jausmus ir vairiaspalvi žygi
daugyb . Viešpatie, palaimink j -
gas vis t , kurie dirba T vyn s
labui, duok amžin poils visiems
gyvyb už savo krašt atidavu-
siems. Viešpatie, maldauju gausiai
atlyginti žuvusi j šeimoms, kad
Tavo palaima visados

gyvent j namuose.

M s Tautos kankiniai, išmel-
skite mums nebijan i aukos mo-
kytoj , gydytoj , dvasiški , išmel-
skite apaštal , Tiesos ieškotoj ,
išmelskite kari , T vyn s gyn j ,
kurie tur t dr sos bei j g išk sti
visus bandymus, eidami kankini
keliais.

J zau, kankini stipryb , stip-
rink mus kovoje, kanki-

ni Karaliau, užtarki mus.

Dukters malda Amen.

Dangaus T ve apdovanojai mane šeimos laime. Su džiaugsminga širdimi d koju Tau už vi-sas patirtas malones per saviškius. Maldauju išlaikyti juos kilniems. T vyni, darbams ir gražiai ateiti.

Išganytojau, duoki man tokios meil s savo namams, kad ir gyvyb s auka neb t baisi

del jis.

Šv. Dvasia, gaivinki mus visus savo meile duoki mums vis oranuj min īčių, sumany-mu, pasiryžim bei auky, atgaivinancius jis.

Gražiosios Meil s Motina, padeki neužgesti meil s ugnelei per visus amžius amžius.

Amen.

ni Karaliau, užtarki mus.

Amen.

Dukters malda

Dangaus T ve, apdovanojai mane šeimos laime. Su džiaug-sminga širdimi d koju Tau už vi-sas patirtas malones per saviškius. Maldauju išlaikyti juos kilniems T vyni, darbams ir gražiai ateiti.

Išganytojau, duoki man tokios meil s savo namams, kad ir gyvyb s auka neb t baisi

d l j .

Šv. Dvasia, gaivinki mus visus savo meile, duoki mums vis nauj min i , sumany , pasiryžim bei auk , atgaivinan i j .

Gražiosios Meil s Motina, padeki neužgesti meil s ugnelei per visus amžius amžius.

Amen.

1.

Vilnius, 1947.VI.26

Aldute**¹,

Šiandien Tavo Mamyt gavo tok r pesting siuntin 1. Ji mus vi-sais skanumynais vaišino. Labai džiaugiaus, kad J s taip mylite savo Motin 1 . Tie r pestingai siun iami laišku iai ir siuntin liai t kalba.

Aldute, gera man su Tavo Mamyte, net aš bijau pagalvoti, kad ateis laikas, ir aš kasdien jos nebegal siu matyti. Bet... bet užtat Tu j gal si tur ti ir džiaugtis su ja.

Mes taip buvome pasiilgusios gamtos spalvingumo. Pirmiau taip ilgai spoksodavau pro lang kasdien kitokius saul leidžius ir besprogtant svyruokl berž , kuris kasdien keit si ir pagaliau visai sužaliavo. Tada mes palikome anuos namus ir anuos pamiltus vaizdus.

Dabar mes daug matome. Vaikš iojame po kiem , kartais nešiojame akmenukus, kartais plytas, kartais su kastuvu paknaisiojam žem . Koks malonus žem s kvapas, kokie vair s žem s klo-dai ir puvenos! Dažnai visk užsimiršti besig r dama žem s, oro ir žalumyn kvapais.

Tuo juoksies, Aldute, iš man s, kai perskaitysi mano laiškiuk . Aš kartais atsitupiu prie sv r s, prie dilg l s ir ži riu, ži riu, nenoriu kalb ti, man gera su Dievo žolele. O kokia greita rudoji skruzdyt ir kokia graži Dievo raudonoji karvyt ! O Tau?

Man taip noris ir dar ir dar rašyti, bet aš nežinau, ar Tu nor si skaityti. Jeigu Tau patiks, parašyk man, kai rašysi Mamytei, tada aš Tau v l rašysiu.

Ar Tu žaidi su Vyten liu?²

Iš Vilniaus mokytoja

* Kalba netaisyta; rašyba ir skyryba taisyta. Nenustatyti asmenys išnašose nenurodomi.

¹ Mokytojos E.Pavalkien s dukt .

² Mokytojos E.Pavalkien s s nelis.

2.

M s interes centran pakliuv s,
Ponas Antanai³,

Mums labai miela p. Eliut ⁴ tik išvažiavo ir tuoj vis m s d - mes atkreip save ir Jus. Niekas iš m s tiek laišk negauna, kiek ji. Ypa mane pagavo smalsumas. Kas ia tas nuostabusis rašytojas? O šiandien tas romantiškas Judviej bruožas žinomas jau ir m s miesto pareig nams. Vakar tai jau m s kelet ap m nepaprastas noras Jus pamatyti. Kažkas per lang Jus pamat ir sušuko. Ak!.. Savinink atsid r užpakaly, o mes priešaky. Taigi J s Elyt s kuklumas tur s b ti palaidotas.

M s dideliam džiaugsmui tegul gyvena J s šventoji šeimos harmonija!

Už dr s atsiprašau, p. Elyt už tai nepyksta; ergo, J s neužsi- r stinsit.

Buvusi p. Elyt s draug , šiandien atvažiavo dar dvi jos geriausios prietel s; taigi kokia dabar mano pad tis, koks mano dabar bus titulas - nebežinau, visk ateitis nušvies...

Vaik draug AD.

Kunigaikš i miestas,
1947.VII.17

3.

[Stasiui Ivanauskui]

Tundra, 1948.VI.8

Geguž s 23 d. per Vorkut plauk lytys. Taip patvino, kad upeliukas, kuris prie m s kolonijos teka Vorkut , nuneš tilt . Sukabinti špalai. Sargyba su valtimi ledams, o mes tuo karišku tiltu keliaujam. B na pliukš, pliukš. Atvažiavus negal davau gele-

³ Antanas Pavalkis, mokytojos E.Pavalkien s vyras.

⁴ Mokytoja Elena Pavalkien .

žinkeliu, kuris eina per up , eiti. Šiandien per up dr siai žengiu net su plytom arba malkom. Yra mergai i negalin i .

Neseniai injekcijas gavom nuo šiltin s. Dvi dienas buvo ypa silpna, prasid jo viduriavimas. Bet dabar esu v l visai sveika. Geg. 30 d. Katreli s⁵ vardu gavau siuntin , kuris dabar ypa reikalingas. Gerai, kad atsiunt svog n , nes jau daug k paliet cinga, nors gydo: veža ligonin , poilsio namus, duoda vaist .

Tundr Lietuvoj visk išgyvenu: ir Verb sekmadienio garb - tarp daugyb s - tyrus, ir iš negalim dalyk pasidaro tikrov ...

Dirbame nakt . Žvaigždži seniai jau nebematom, net Vakarin s. Naktis be saul s trunka gal valand . Graž s saul leidžiai ir saul tekiai, kurie taip nuostabiai nuvarsoja kalnus, o kad J s juos pamatytyt t!

Mes jau po pusry i , mergait s dar verdasi, kuri k turi, kuri k nori, o dešimtininkas⁶ (jis priži ri m s darb) komiškai atsakin ja visus m s klausimus. Sveikinimai Judviem ir J s namiskiams.

Ada

Tik truput pasikeit adresas. Gyvenu ia pat. Dar purienai neprāzydo, sidabriniai karklai sprogsta, naktimis net ledas ant pelki b na. Karves sofchozas nuo Sekmini gano, jos kažk da, nors žolel tik dabar pasirodo...

4.

[Stasiui Ivanauskui]

Tundra, 1948.IX.28

Brangiausiasis⁷,

Jau senokai gavau Tavo laišk , nors dažnokai sapne matau Tave vairiose aplinkyb se. Man labai džiugu, kad Tonio⁸ pirm laišk gavau; jis atostogaudamas paskyr ir man valandžiuk , o be

⁵ Kotryna Ivanauskien , A.Dirsyt s vyriausia sesuo.

⁶ Vilniaus krašto lenkas Semeniakas.

⁷ Kreipinys savo globotin , sesers Kotrynos s n , Vilniaus universiteto studentas Stas Ivanausk .

⁸ Antanas Ivanauskas, jauniausias sesers Kotrynos s nus.

to, jo vardu gavau VIII.⁹ ir 16 d. siuntinius. Jau antr kart matau Tavo mamyt s kelis sakinius, taip mielus, taip brangius. O tas viskas nulydi mane meil s, didži atminim , didži pasiryžim krašt ...

Aš nuo rugp. 14 d. gyvenu Poilsio namuos. Taigi dirbu tik pusdien , jau normos neg sdina. Kartais tinkuojam namus, baltinam, raunam samanas, maišom, nešiojam mol , žvyr , kasam kanaliukus, rengiam barakus žiemai... B na ir nuostabi valand li , toki svajing , kai visk , visk , kas slegia, užmirštam. Mes gavom progos uogauti, uogauti net po kelias valandas. Rinkom normas, bet ir mus vitaminai atgaivino. Daugiausia pas mus girtuokl s, yra m lyni , brukni , mažy i spanguoli , kažin koki nematyti raudon , kaip raudoni serbentai, ir juod egliuki . Tris kartus valgiau gryb . ia auga lepš s, raudonik s, m d s...

Dabar aš nuo buvusios darbo kolonus, kurios adrese žym -jom raide M, apie tris kilometrus. Šios kolonus tas pats adresas, tik raid P. Buvusioj kolonoj pasiliko ponia Lad¹⁰. Ji praš Tav s paprašyti, kad visados rašytum bent k nors apie Ben ¹¹.

Mano šeim dabar sudaro ketvertas. Sesel Kemežyt * ¹¹ iš Prien , Zitut iš Taurag s, T belien iš Rokiškio. Mes miegame ant vien nar , valgome pietus kartu, nes pietus valgome ne valgykloj. Pietums dažnai b na m s pasigaminti valgiai, gaunami iš brangiosios T vyn s. Mes 25 d. š. m n. gavom tris siuntinius. Š syk m s kolonij ypa daug atvež siuntini . Iš viso 94. Sekmadienis buvo nepaprastai mielas. Nereik jo dirbt: baliavojom, džiaug m s, raš m laiškus, dalinom s išgyvenimais, meld m s... Sesel gavo džiovint bulvi , malt žirni su riebalais, T belien ypa du domius apvalius s rius... M s sekcijoj daugiausia ukrainie i , kuri kalba man primena palyginimas lietuvi rašomosios kalbos su žemai i . Yra dvi akipl šos, ekoslovak ir vengr . Yra geros širdies rusi , ak, tos vargo dukros!

Visas rugs jas gražus, giedrios dienos, mažai lietaus. Juk tai m s laim . ia šiemet negird jom griaustinio, nemat m žaibo.

⁹ Stefanija Ladygien , visuomen s veik ja, A.Dirsyt s bendrabyl .

¹⁰ Benediktas Ladyga, S. Ladygien s s nus.

¹¹ Ses. Scholastika Kemežyt .

M s kolonija sausa, zemliankos (žemin s) ir barakai apdaigstytos eglut m. Aš gyvenu zemliankoj. Nebloga, šilta ir netamsu. Jau kasdien pak renam krosnel , ne d l to, kad šalta, bet daugelis verdasi iš gaut , sigyt produkt valg .

Nat rali bulvi valg m pernai ruden , šiaip b davo džiovintos; dabar atvež v l bulvi ir kop st . Prad jo mus maitinti ši met derlium.

Kai gyvenam Poilsio namuos, atlieka ir laisv valand li , kuriomis tvarkaus, truput pabandau rankdarbi men , paskaitau. Labai nor iau spali m nes ia išb ti, tai brangus Marijos m -nuo - gal tum m jungtis su T vyne bendroj maldoj. Šiaip b na kai kada per daug nuovargio. O be to, šis m nuo, atrodo, tur s daug krituli . Sunkoka, kai sušlampi kaip šunytis.

Kaip dabar tavo fizin nuotaika, ar nors kiek po vasaros susitpr jai? Kad daug gauni keliauti, man patinka, tik neprarask savo vidaus, nepasinerk paviršutiniuos sp džiuos.

Kaip laikosi p.p. Ada¹² ir Al¹³, prof. St.¹⁴? Kaip Tavo buto gerieji prieteliai?

Mano didžiausio išsiilgimo sveikinimai Jums visiems.

Tavo Adel

5.

[Stasiui Ivanauskui]

Tundra, 1948.X.21

Brangiausiasis,

Rugpj io 14 d. išvykau Poilsio namus, o spali 6 d. jau v l prad jau dirbt, v l sugr žau kolonij , žymim raide M. Per t laik tur jom pasibastyti iš kolonijos kolonij , iš barako barak , gul ti ant grind , suolo, stalo, o šiandien v l ant nar . V l m s bus mažyt bendruomen keturi tarp keturios dešimties. Leoka-

¹² Adel Ubeikait , tuo metu student , tarnautoja Vilniuje.

¹³ Al Naginskait , student , poet , tarnautoja Vilniuje.

¹⁴ Prof. Jurgis Stabinis, geografas, Vilniaus liaudies universiteto direktorius (A.Dirsyt dirbo jo pavaduotoja).

dija¹⁵ iš Alytaus aps. seminarist , p. Joana - dz k , mokytojo žmona, ir varpininko dukra Zos . Šiandien mums poilsio diena. Mudvi su Leo rašome laiškus, o anodvi iš jo virtuv bulvi skusti. Gaus valgyti piet . Mums piet išvirs žemait , kuri mes mo iute¹⁶ vadiname. Mes gavome bulvi . Bendr piet negausime, neužsidirbome. ia maitinamasi pagal darbo procentus, o procent didumas priklauso nuo labai daug ko.

Iš Poilsio nam išvažiavau su III^a kategorija. Ši kategorij žiem per labai didelius šal ius nuo darbo nuima. Tai m s džiaugsmas. Šiandien pirma diena šiemet šal iausia. Sak , kad jau išduos veltinius, užvakar gavome šiltas pirštines. Gerai, nes pernykšt s visai nusid v jo. Buvau susir pinus.

Šiandien kalnai saul j lyg žydi, lyg bangomis alsuoja, vaizdai kinta, nuolat kinta. Kalnuose purga (p ga)¹⁷. Dabar kalnai mums ne tik graž s, bet ir labai artimi, dabar ne tik m s žvilgsniai ten grožio ieško, bet širdys ten ilgesingai veržias, mes iš ten laukiame žini , nes vasar ten išvyko daug lietuvi , o pieš kelias dienas daug m s mergai i . M s ia jau nedaug liko. Išvyko mano buvusios mokinuk s: Maryt Biekšait¹⁸ ir Julyt Šerkšnait¹⁹. Polnia Lad.²⁰ toj pa ioj kolonijoj su manim. Jie ir jai turi užsi mim su akmenimis. Labai daug m s svajing siel troško iš arti pamatyti kalnus. Mano dalia kitokia. Atrodo, kad man ir mano dabantin ms prietel ms teks gal kitkas matyti.

Draugiuk²¹, ia mes jau ir v l matome spinduliuojan ias pašvaistes: vien kart rausvos, gelsvos, kit kart lyg saul s spin-duliais. Pamiršau, nuo ko šie gamtos reiškiniai. Parašyk man.

Š brang Dievo Motinos m nes stengiuos jungtis maldomis su T vyne. Tam reikalui tur jau simpating moter grupel . Jos liko kitame barake. Dabar dar nežinau, kaip šio m nesio tradicij baigsiu.

¹⁵ Leokadija Ališauskait , Alytaus mokytoj seminarijos mokin .

¹⁶ K sminien nuo Telši .

¹⁷ Kai kurie žodžiai reng jo paaiškinami lenktiniuose skliausteliuose.

¹⁸ A. Dirsys t mokin ir bendrabyl .

¹⁹ A. Dirsys t mokin .

²⁰ Stefanija Ladygien ; žr. 9 išn.

²¹ Kreipinys Stas Ivanausk ; žr. 7 išn.

Šiandien, kai laukiu Kalėdų, kai pažiūriu savo aplinką, atrodo, kad gyvenu anuose tolimuose laikuose ir Kėdikėlio reikia, šaukian iai reikia...

Šiandien mane ypač domina sielė originalumas. Pas mus tarp tokio mūsiškių yra Marytė B.²², jeigu ir toliau puoselės ta linkme savo sielė, gal išaugs gerumo genijus. Atrodo, gerumas jis grakštus padaro, jis nušviečia, ir taip miela jis žiūrėti. Ryški ir mokinė E. Pavalkienė. Ji save laiko švelnia, idealiste, o mes tarsi savybių nerandam. Zosikė jis charakterizavo: „Niekam blogo nedaro, bet niekam ir gero”, o keletas gimnazistų žavisi ja ir laiko moters idealu. Šioj aplinkoj ir save lengviau išlukštenti. O koks didelis sielės pasaulyis ir koks didelis Kėdikėlio pasaulis, pašauktas amžinam gyvenimui jas.

Kai galvoju apie Jūs, atrodo, kad Jūs visi jau Anapus, o aš įtampa viena bastaus, laukiu valandos, kada Jūs išvysiu.

Visus turiu laiko prisiminti, apie visus pagalvoti, visiems Dangaus palaimos paprašyti. Gerosios komisijos prof. St.²³, p.p. Adai²⁴, Alei²⁵, Tetai²⁶, p. eslovas²⁷ ir Benei²⁸.

Draugiuk, Tavas, Tavo žodžio taip ilgiuos.

Ada

Ir senu adresu siuntiniai mane pasiekia. Laiškai taip pat, jeigu lemta.

²² Marytė Biekšaitė; žr. 18 išn.

²³ Profesorius Jurgis Stabinis; žr. 14 išn.

²⁴ Adelė Ubeikaitė; žr. 12 išn.

²⁵ Alė Naginskaitė; žr. 13 išn.

²⁶ Senutėskalbėja Agnietė Stašaitė, gyv. Vilniuje; jos vardu A. Dirsytė siūlavo laiškus Stasiui Ivanauskui.

²⁷ eslovas Mačys, geležinkelio tarnautojas, matematikos mokytojas.

²⁸ Benediktas Ladyga; žr. 10 išn.

[Stasiui Ivanauskui]

Tundra, 1948.X.31

Brangusis²⁹,

Šiandien ypatinga diena. Tokia paprastai b na tik viena metuose. Generalinis inventoriaus patikrinimas prieš šventes. Eina me su visais daiktais už zonas visi iki vieno. Mums primena jomark . Išdykavimas, juokai, šnekos, net šokama. Paskui nemalonus rausimasis daiktuose. T dien darb tik mažai išeina. Tai visos kolonijos poilsis. Kadangi didesn dal dienos praleidžiame jomarke, mums ši diena n ra domi.

Ar pas Jus nebuvo už jusi Saliute Brinskait ? Ji jau veik m - nuo, kai su mumis atsisveikino ir žad jo Jus aplankyt. Labai nor iau, kad ji Jus aplankyt .

Labai nor iau, kad Tu dvasiškai artimai bendrautum su Skinuliukais³⁰ ir Toniu³¹. Noriu, kad su jais dalintumeis išgyvenimais, kad ypa jauniesiems nurodytum literat r saviauklai. Biju, kad m siškiai neb t tik išorinio pasaulio steb tojai, kad pas juos atsirast ieškojimo noras, didelis sijautimas Žmogaus dvin sin pasaul . O kiek maža yra ieškan i žmoni ...

Šiandien daugiausia bendrauju su seminariste Leokadija³², dz ke. Ji gimus 1925 m. Neturting t v , mokslui uždarbiavus, vasaras praleidus kio darbuose. Derybos su mama, kad vakarai priklauso tik jai, ji - skait ... Kaip nuostabiai ji pamilus kaim , kiek daug nepaprastai gražaus ji žino apie kaim , kaime ji trokšta ir vis laik gyventi. O ir šiaip ji sugeba analizuoti sutikt žmoni pasaul , moka gyventi savo idealais ir juos moka myl ti; atrodo, kad ji daugiau turi negu kitos. Ji turi tvirt vilt ir didelius troškimus. Poni Lad.³³ ji ypa pamyl jo. Tiesa, ponia tikrai graž var-

²⁹ Kreipinys Stas Ivanausk ;žr. 7 išn.

³⁰ A. Dirsys t sesers Agniet s Skinulien s vaikai.

³¹ Antanas Ivanauskas; žr. 8 išn.

³² Leokadija Ališauskait ;žr. 15 išn.

³³ Stefanija Ladygien ,žr. 9 išn.

d ia išlaiko, tikrai jos vidaus pasaulis vertas didel s pagarbos... Viltis, pastovumas ia taip reikalingi. ia dažnos m giamas išreiškimasis: „Nusivyliau, nusivyliau..."

Jau gavom trupin li iš kaln . Ten daug stipresni v jai, gražus m lyno vandens upelis, labai dail s dugno akmen liai, darbo s - lygos sunkesn s.

Siemet oras m s darbui daug palankesnis, daug mažiau krituli . Dar ir šalt dien buvo mažai. Jau kelint kart iškrenta sniegas ir v l nutirpsta.

O daug daug nauj aukl jimo min i nešiojuos savo sieloj, atei iai daug j gimsta. Keista, atrodo, kad aš iki šiol tikrai nieko nemok jau myl ti, taip kitoj šviesoj b t Šv. Rašto mintys, kitaip ži r iau sav žmog , šeimas... Tiekaug švento m s krašte yra. Be šios vietas negalima to pajusti. Dabar vargina mane mintis, kaip aš atsilyginsiu tiems, kurie man sudar s lygas tiekaug švento išgyventi, tiekaug didelio suprasti. Šiandien taip noriu gelmes žmogaus sielos pasinerti...

Siemet, atrodo, darbai lengvesni. Samanas rauname, nešiojamę, žvyr išver iame iš vagon , pylim gražiname, akmenimis grindžiame, tiltui viet ruošiame...

Užvakar tur jome iškrauti du vagonus bulvi ir kop st . (ia kop stai skanesni negu kadaise obuoliai.) Gr žusios tur jome daug juoko. Buvo tamsu, slidu. Mes jom, griuvin jom... Mat galvojom apie skanias keptas bulves. Mano adresas tas pats, kur žymime raide M.

Esu sveika, jau iuos gerai. Jau visas m nuo, kai jokia žinia man s neaplanko. Labai laukiu.

Viltingi gandai mus lanko, dom s sapnai m s naktis palydi.

Tavo visus geruosius nam prietelius sveikinu, malonai prisi menu p.p. Ad³⁴, Al³⁵, prof. St.³⁶ Perduok sveikinimus Ados paneliukui³⁷, p. Irenai³⁸.

Ada

³⁴ Adel Ubeikait ; žr. 12 išn.

³⁵ Al Naginskait ; žr. 13 išn.

³⁶ Prof. Jurgis Stabinis; žr. 14 išn.

³⁷ Elena Riaubait , Dail s muziejaus darbuotoja; pas j gyveno Adel Ubeikait .

³⁸ Irena Veisait , A.Dirsyt s mokin , S.Ladygien s globotin .

[Stasiui Ivanauskui]

Šiaur , 1948.XI.7

Brangiausiasis,

Šiandien nuotaikos, vidas ū silumos diena. Nedarbo diena. Mes t dviej dien seniai lauk m. Kalb jo, kad t dien pagarbai parveš laiškus ir siuntinius. Taip vyko. Dar prietemoj atneš laiškus. Aš bijau šokti prie kr vos laišk , atrodo, pakels paskutin , Tavo pavard s nebus ir pasilikis ilgas laukimas, nežinomyb ... Leokadija³⁹ s d jo ir išklaus visas lietuviškas pavardes, ir pašauk mane. Tavo laiškas X.17. Labai naujas ir toks gausus žini . Aš Tavim džiaugiuos, Tavo šis laiškas ypa rodo, kad Tav s išorinis pasaulis nepaverg , kad Tavo sieloj jaunatv ir tyras grožis, kad Tavim galima pasitik ti... Leokadija papraš paskaityti Tavo laišk , ji labai nori matyti, kaip studentas rašo. Man smagu, jai labai patiko tvirta, pastovi rašysena ir taip pat jai atrodo, kad galima Tavim pasitik ti, dvelkia dvasingumu. Leokadija Tavo met , labai jos gis ir šviesumas Tave primena. Ji paskutinio kurso seminarist . Labai m gstu su ja kalb tis. Didelis ramumas iš jos dvelkia, o apie kaim , kai ji pradeda kalb ti, ...sušlama klevai, suošia pušys, pakvimpa sodas, d zgia stakl ... ir apgaubia mus didžioji paslapatis, man nurieda ašara, ...o gera, ...aš labai mažai žinojau, daug klydau, daug nesupratau... „Gr žkit pasakos mano šviesplauk s; gr žkit k dikių lino akim.... Aš noriu ten, ten pas Jus...

Brangusis, džiaugiuos, kad nesibijai. Dievas su mumis. Tegul viskas išsipildo. Iš tolo viskas baisiau. Nors vyrai fiziškai visk sunkiau išgyvena..., bet ir per pa ias bedugnes, jei reiks, pareisime.

Šis m nuo Tavo mamyt s. Aš jai už jos begalin r pest , už jos didel žmoniškum - š m nes tik jai pagerbti noriu praleisti. Maldos, gražiausi prisiminimai, pasiryžimai atei iai... jau sniego baltos dienos, medeli šakos tokios puošnios; noriu, kad Tavo mamytei siela b t tokia skaisti, balta. Nejaugi Viešpats nepatenkins m s nor ...

³⁹ Leokadija Ališauskait ; žr. 15 išn.

Tik buvome party. Dabar geresn savijauta. Jau pavakarys, bus koncertas, kuriame deklamuos p. Lad.⁴⁰ Tai pirmas kartas šiose s lygose. Eisime ir mes. Nors savos kalbos ia scenoj negird sime. Be to, man s jau laukia mano prietel s. Juk ir vienoj kolonoj gyvenant, mes retai matom s: išeinam prieš saul tek , gr žtam priete moj. Paskui vakarien . Nuovargis, sapnai ir v l kartojas. Ponai Lad. labai gerai pasisek , gražiai atrod , žinai, m sišk publika nutilo.

Brangyti, mano gyvenime mažai reikia, p. Lad. nežinojo mano plano, kaip su r bais tvarkysiuos. Aš sigijau trening . Man atrodo, kad pakanka.

Oras mums nuostabiai palankus. Šiemet mažiau šalta. Šian dien, pav., atodr kis, su velniais šlapia...

Tetai⁴¹, žinau, kad ji mus myli ir daug patarnavim atliko, gražiausi sveikinimai. Taip pat sveikinu tuos, kurie mane prisimena. Tau ypa Viešpaties globos prašau.

Ada

Adresas v l su raide M. Laiškas greitai ateina, nes jo kitas ke lias. Jis toks kaip Tavo. Esu sveika, jau iuos gerai, darbas: samanas rauti, nešti, sniegas valyti, pylimas tvarkyti... p. Lad. gavo X.10 Algio⁴² laišk . O koks jis turiningas! Mes ia visos g rim s, ponai rieda ašaros.

P.S. Visai kitkas Tonio⁴³ laiške... Rašysena neišdirbta, nesijau ia sielos veržlumo, giedros... Pabud k d l jo. Jis daug susim sty mo reikalauja...

Kiek gali, palaikyk ryš su namais, dalinkis išgyvenimais, b k atviras. K tik gero patirsi, perduok jiems. Ak, namai!.. Juos reikia nuolat kurti...

⁴⁰ Stefanija Ladygien ; žr. 9 išn.

⁴¹ Agniet Stašaityt ; žr. 26 išn.

⁴² Algis Ladyga, S. Ladygien s s nus.

⁴³ Antanas Ivanauskas; žr. 8 išn.

[Stasiui Ivanauskui]

Šaltoji tundra, 1948.XII.17

Brangiausiasis,

Išvakar se savo vardadienio gavau Liuc s⁴⁴ vardu išsi stus du siuntinius: IX.20 ir X.25 d. Taip pat buvo jos du laišku iai ir Katrel^l s⁴⁵ du rašteliai. Tai viskas taip mane atgaivino, taip svajingumu apsupo. Visados labai laukiu ko nors iš saviški , jau dabar daug retesn s dovanos iš T vyn s, žini maža.

Dabar at jo labai spalvingi rytai ir šaltos, šaltos dienos, siekia 40°. Kai b na nors kiek virš 30° III^a kategorija nebeina darb . Tai- gi m s brigada jau ketvirta diena nebedirba. Šaltis pagerb ir man j dien . Buvo gera.

Ponia Lad.⁴⁶ jau nebedirba pas prorab (darbo viršinink). B - davo labai užimta, mažai gaudavo miegoti. K dabar dirbs - nežinau, bet mes, kurios labai norime su ja dažnai pab ti, patenkin- tos, nes tur s daugiau laiko. Ponia turi daug dvasin s gyvyb s, dabar matau, kad p. gali už didelius dalykus kent ti ir mirti, mo- ka amžinuosius dalykus išskirti nuo laikin . Daugeliui ir ilgai s - d jusioms mokyklos suole praktiškai t dalyk išskirti nesiseka. Kaip uždegan iai veikia, kai matai sielos virp jimus: ia šypsena, ia akys ašaromis apšoka, ia išsikarš iavimas ginant vertyb... Ak, kaip reikia dvasin s gyvyb s, o jai augti ir br sti reikia vargo, paniekos, alkio... tuo jau visai tikiu. Kokie man šiandien bluk s žmon s, kurie nedega idealais, nebepaken iu „be dvasios, be šir- dies" žmoni , o j tiek daug, tokios niekingos kalbos, tokie menki norai. Šiandien nesu atskyr l tarp žmoni , šiandien džiaugiuos siel prieteliškumu Birut s vilkaviškiet s⁴⁷, ponios⁴⁸ ir alytišk s

⁴⁴ Liucija Skinulyt -Daug lien , A.Dirsyt s sesers Agniet s vyriausia dukt .

⁴⁵ Kotryna Ivanauskien ; žr. 5 išn.

⁴⁶ Stefanija Ladygien ; žr. 9 išn.

⁴⁷ Birut Valaityt , Vilkaviškio gimnazijos mokin , nuteista 10 m. lagerio.

⁴⁸ Stefanija Ladygien ; žr. 9 išn.

Leokadijos⁴⁹. Taip miela ir gaivina tarp j , visados džiaugiuos j artumu.

Brangusis, dažnai pagalvok apie savo pusseseres ir pusbrolius. Liucyt gražiai rašo, turi daug estetikos, turi skais i siel , bet to dvasinio eleksyro, dvasinio veržlumo nesijau ia, o tai žmogaus spalva, grožis... Pad k jiems eiti diding dvasin r m .

Kas pas mus suserga cinga, gauna iš gydytojos valgyti žalias bulves.

Nešiojame jau veik m nuo samanas, grindiniui akmenimis. Grindžiami Vorkutos up s tilto krantai trigubu grindiniu.

M s kolonijos lietuviu rošia bendras K ias, m s yra apie 40. Lenk ia yra 4. vykdysim unij , jie prašos. Bus bendras stalas, giesm s, burtai iš vis krašt ... Dievo pyrag lis yra tarp m s .

Tavo visas dienas palydžiu maldomis, švent mis sveikinsiu ypa . Jau Naujaisiais metais lauk man s. O laukiu t dien .

Klaus iau daug, bet žinau - atsakymo nebus. O kaip kandus šaltis. Daug apsiriša nosis, skruostus. ia nejunti, kaip pab la veido dalys. Kiti sp ja. Rank , koj pirštai nuš la, o paskui pajuosta. Aš tik kovo m n. buvau nušalus vien žanduk . Dabar ir d m išnyko.

Tet Agniet⁵⁰ dažnai atsimenu, labai d kinga už jos gerum , o jo labai daug. Mes abi su p. jos vardo dien ir su visomis švent mis sveikiname.

Adel

Esu sveika, vis ir visko labai ilgiuos. Gyvenu ia pat. Adres reikia rašyti vietoj / / _____. Laiškai ir siuntiniai ned l adreso pakeitimo m s nepasiekia. Gaunu ir senu.

Šven i sveikinimai: prof.⁵¹, Adai⁵², Alei⁵³, p. eslovui⁵⁴, Benei⁵⁵ ir tiems, kurie mane prisimena. Jei susitinki su mano aukl tinen m, joms taip pat. Apie jas galvoju.

⁴⁹ Leokadija Ališauskien ;žr. 15 išn.

⁵⁰ Agniet Stašait ;žr. 26 išn.

⁵¹ Prof. Jurgis Stabinis; žr. 14 išn.

⁵² Adel Ubeikait ;žr. 12 išn.

⁵³ Al Naginskait ;žr. 13 išn.

⁵⁴ eslovas Ma ys; žr. 27 išn.

⁵⁵ Benediktas Ladyga; žr. 10 išn..

[Stasiui Ivanauskui]

Šaltoji tundra, 1949.I.27

Brangiausiasis,

Šiandien virš 30° šal io. Šaltis gražiai nuspalvina dang , r kai, d mai gaubia horizont .

Jau tre ia diena, kai atvyko iš kaln dalis m s mergai i . Kiek naujo. Šiandien m s mielas atžalynas susigavo mane, nusived savo sekcij ir pasakojo, pasakojo savo išgyvenimus, reišk susižav jim kalnais. Taip viskas primin mokyklos mergaites. Jau nuo lapkri io 12 d. iki dabar, kalba, iki vasario veik vidurio prie kaln gyventojai nemato saul s, jie jos labai išsiilgsta. Jie matu nuostabias žaras, dangaus spalvingum , ken ia dažn purg (p g) siaut jim , ten dažnesn s šiaur s pašvaist s, m nulio šviesa ir Azijoj saul vairiausiai spalvina kalnus. M s mergait s gyveno Mirties sl ny, per Mirties Vartus geležinkelis eina Azij , jau pravestas be tunelio. Tam sl ny v jai nesiliauna. Prie tos kolonos, kur mergait s gyveno, yra ežerukas, iš kurio viena up teka Europ , kita - Azij . Ir prie kaln jau stovi trys kryžiai: du b gu siems, o vienas prorabo [darb priži r tojo] k dik liui.

K ios m s ir kaln lietuvi i atšv stos b riais. Labai sp dingai. Pas mus iš t gaunam valgi toks jaukus, gražus buvo stalas, nors valgio tik po 2-3 šaukštus teko kiekvienai. Sumuštini gavom kiekviena po keturis. Šližikai iš duonos džiovintos, kisielius iš giros, nudažytas streptocidu. Koš su aguonom, saldi, m nuliukais papuošta, tortas. Eglut tik baltais puošta, aš iš sidabriuko išpl šiau žvaigždut , trys žvakut s, stalas irgi žvakut m apšiestas. Viršininkai dalyvavo, valg su mumis šv. plotkel , trauk Kal d senelio atsi stus magiškus lapelius, buvo juoko... Kal niet s irgi džiaug si šven i jaukumu. M sišk ms ukrainiet ms nepavyko suruošti K i , jos daug d mesio skyr valgiui, bet... jokio sp džio, nusivylimas, kalbos, nepasitenkinimas...

Dabar aš III^b kat. Daugiau laiko tur siu savo reikalams, mažiau pavargsiu. Jau su p. Lad.⁵⁶ tos pat kategorijos ir t pat darb dirbame. Mano sielai artimos mergait s Leokadija⁵⁷ ir Birut⁵⁸ išvažiavo nežinomus tolius. B iau ir aš su jomis, bet... man atsirado nauja kategorija ir pasilikau.

O kaip mus apgauna per didelis savim pasitik jimas. Kai kam atrod - pasitik jo, kad išlaikys, pasipriešins draug blogai takai - nepasisek . „Man s nebijok, aš pereisiu ir per ugn ". Ir taip ne vienam nepavyko. Šiandien jau patys mato, li di, kai kas nebekreipia d mesio niek .

Agut r ko, r kymas ver ia bendrauti su tomis, kurios kasdien stovi ant bedugn s nepagydomai susirgti, Agut maino duon tabak . Kart sako - šiandien taip nor jau valgyti, kad verkiav. Ji taip nusilpn jo, kad nesiken ia sav s. ia daugelis d l tos aistros ken ia.

Brangyti, atsimink a.a. Mo iut s⁵⁹ vardines. Arba bent kuri nors vasario dien pašv sk tai, kuri iškeliaavo gyv j šal . Juk tik ten tikras gyvenimas, ia bandym dienos.

Aš Tau kyriai kartoju, kad galvok, kaip pad ti m s gimnazistukam, kilnumui išugdyti tos pagalbos reikia. Surasti brangenybes, jas išlaikyti - reikia begalinio uolumo.

Tau antr laišk rašau š m nes . Man rašyk rusiškai, atvirukai dažniau pasiekia. Tet⁶⁰, J s kolchoz , Ad⁶¹, paneliuk⁶², Al⁶³, prof.⁶⁴ ir tuos, kurie mane prisimena, sveikinu.

Adel

Esu sveika, gyvenu toj pat vietoj, adresas pasikeit . Vietoj / o rašyk / . Kitkas taip pat. Dar nesušalau, net pirštai dar nenušalo. Paprašyk, kad Toni man parašyt apie savo studijas...

⁵⁶ Stefanija Ladygien ; žr. 9 išn.

⁵⁷ Leokadija Ališauskait ; žr. 15 išn.

⁵⁸ Birut Valaityt ; žr. 47 išn.

⁵⁹ A. Dirsyt s motina, Agota Dirsien , Stasio Ivanausko mo iut .

⁶⁰ Agniet Stašaityt ; žr. 26 išn.

⁶¹ Adel Ubeikait ; žr. 12 išn.

⁶² Elena Riaubait ; žr. 37 išn.

⁶³ Al Naginskait ; žr. 13 išn.

⁶⁴ Prof. Jurgis Stabinis; žr. 14 išn.

[Stasiui Ivanauskui]

Užpolis [Užpoliar] 1949.III.20

Brangiausiasis,

...Nežinojau, kad už mirt baisesn ,
Už gyvyb brangesn - kan ia...

Nesu nelaiminga. Be šio gyvenimo b iau tik nesubrend s vai-kas, gyvenim tik ia pama iau, pajutau. Galima skaityti, ekrane matyti, kalbant gird ti, bet niekas prieš išgyvenim . Ponia Lad.⁶⁵ vis kadaise žad jo iš savo gyvenimo raštyi roman . Dabar, sako, atsisakau tos minties. Juk b t tokia tik buržuazin -mies ioniška apraiška, šiandien visai bluki. ia gyvenimas kan ia nuspalvin-tas, jis - gyvenimas.

Tik par jom iš darbo. Mergait s sak , kad man yra siuntinys. Tas mano jausmus blaško. Nesiseka raštyti. Be to, skubu, nes mano eil šiandien vakarien parnešti, o vakarais reikia anksti gulti, nes labai anksti keliam s.

Jau gavau III.16 laišk iš Tonio⁶⁶. Taip nudžiugau. Per vis laik antras laiškas. T kart irgi trumpas, bet nuoširdus. Tas taip mane atgaivino. Jam tuoju parašiau. T vakar buvo nuostabios pašvai-st s. Toki nebuvau ma ius. Dangaus zenite lyg kažkokia b tyb siunt visas puses puikiausius pluoštus, juostas rausv , žalsv , gelsv spinduli . Pašvaist s greit kinta, sustingimo vaizde n ra.

Kart buvo labai šaltas rytas. Saul lyd jo orajuost s gailestin-gumo spalv (kaip paveiksluke). O t juost viršuose buvo lyg dvi mažiau ryškios saul s. Žav s vaizdai!

Sako, kad nuo m s dabartin s gyvenamos vietas tiesia linija kalnai tik 8 km. Pavasariais matosi vandens tek jimas ir girdisi šniokštumas. Atrodo, kad mes jo neišgyvensime; manau, greitu laiku žymiai pasikeis adresas. Gal ir Tu nesistenk man raštyti, kol negausi kito laiško. Žinoma, aš nieko tikro nežinau.

Jau saul - v jai taip mane nudaž , taip karštai, kad jokiam kontinente tokio spalvuo io dar n ra. Tapau marg ja. B na ger-

⁶⁵ Stefanija Ladygien ; žr. 9 išn.

⁶⁶ Antanas Ivanauskas; žr. 8 išn.

kai šalta rytais ir pavakariais, nešioju „japonk“ (tokia japon ka-reivi kepur su ausin mis), taigi ir pasidariau marga. Dien , kai audr neb na, jau „bušlatus“ (žieminis viršutinis paltas) paside-dame ir „japonkos“ pažades [?] pakeliu, bet veltiniai dar n karto nesudr ko, jie sudr ksta nuo k no, nuo sniego. Vakarais juos pa-imai džiovykl . Skalbinus skalbiams pa ios, kartais ima skalbt, bet jau n karto netur jau taip kvepian iai išskalbt skalbini , kai atsi sdavo Teta⁶⁷. Jie lauke nedžiovinami, dažnai prausiam s ir skalbiams tik sniego vandeniu, kartais pa iu netirpintu sniegu prausiam s. Krosnis k renas akmens anglimis dien ir nakt , grindys plaunamos kasdien, namie pasilieka kasdien sekcijos pri-ži r toja, vad. „dnevalnia“, ir ligony. J kasdien b na.

Tik parsinešiau siuntin . Išži rin jau. Turiu labai simpating Viliuko⁶⁸ fotografij . Brigadyr prašo jai padovanoti, viena rus mokytoja bent dešimt kart pabu iavo, o aš laiminga, laiminga.

Gavau 25 rb, Agnut s⁶⁹ trumput laiškiuk .

Per Velykas, manau, kad netur siu Velyk valgi , bet tas šian-dien man n jokio nemalonumo neteikia. Skaniausias vis valgi pas mus - duona. Šiandien man pramog pramoga.

P. Ados⁷⁰ a.a. T vel kasdien atsimenu, taip pat susir pinusi stud. Al s⁷¹ šeim . Sveikinimai Ados broliui, paneliukui⁷², Tetai, p. .⁷³ ir Benei⁷⁴.

Adel

Esu sveika, nenušalau. Dvi purgos (p gos) dienas dirbome laukuose. Audra labai vargino, nušlav kalnus.

Jau esame trys š tišk s. Atvyko sesuo Ona Kielait iš Juškoni k. Ji Stašaityt s Jan s bendraklas ir josios draug . Anot jos, vir-šaitis jau parvyk s, Kuibirien , policininko žmona, kadaise gyve-nus Š toj.

⁶⁷ Agniet Stašaityt ;žr. 26 išn.

⁶⁸ Vilius Skinulis, jauniausias sesers Agniet s s nus.

⁶⁹ Agniet Dirsyt -Skinulien , jauniausia A.Dirsyt s sesuo.

⁷⁰ Adel Ubeikait ;žr. 12 išn.

⁷¹ Al Naginskait , žr. 13 išn.

⁷² Elena Riaubait ;žr. 37 išn.

⁷³ eslovas Ma ys; žr. 27 išn.

⁷⁴ Benediktas Ladyga; žr. 10 išn.

[Stasiui Ivanauskui]

Užpolis [Užpoliar], 1949.III.27

Kaip mainosi Nemuno vandens
Ir kanas sklaido šviesa,
Taip gr šim ir mes T vyn ,
Nes ji mums nuo amži sava...

Brangiausiasis,

Sekmadienis. Poilsis. Kaip miela! Pusiau gulom ant savo naršau Tau. ia mano miegamasis, salionas, ia gražiausi svajoni vietel . Dabar m s daug, susikimšimas, o aš viena, man s niekas netrukdo, o kaip gera! Tai tikras poilsis. Mano narai - lovut antrame aukšte, visai prie lango, tod l ia mielai praleidžiu laisvas valand les: rašau, skaitau, siuvu, adau... Sekcijoj dien ir nakt krosnis akmens anglimi k renama. Taigi man net per šilta.

Vis atsiranda daugiau m siški , kurios pradeda bendravim , pas mus sako, kad „ženijasi". O ta „moteryst " kartais keli m -nesi , kartais dar trumpesn . Kas pabendravo su vienu, eina iš rank rankas. Tos kažkaip pradeda r pintis tik savo reikaliukais: pasakytas žodis nebesvarbus, užsimiršta pažad jimus, nustoja nekalto, tyro jaunuoliško linksmumo, mažai kuo domisi... Yra, kurios v l ryžosi gr žti sen keli , vienai gerai sekasi. domi m s š tišk Kieliauskait Onut (pirma rašiau Kielait). Ji Tave lyg atsimena. Mok si vienoj klas j su Stašai i Jane. Ji ypa jaudin s d l toki „moterys i ". Vien sulaik . Taip smarkiai trenk Petro atnešt pien . Ilgai aiškinosi. Pagaliau abi džiaugsmo ašaromis apsipyl . Onut viskuo labai domisi. Jai domios visos lietuvi s, j galvosena... Taip suži ra jos akys, kai jai naujesnio pasaikoji. Ja džiaugiuos!

Dabar liuoslaiki labai maža. Jais rašau moterims velykinius sveikinimus, susisiuvin ju, išklausau jonavišk s Lionyt s⁷⁵ pasi-

⁷⁵ Leontina Eimontait , Jonavos vidurin s mokyklos mokin .

pasakojim . Ši gimnazistik labai vertinu, ji literat , turi visuo-meniskumo bruož .

Kai b na purgos (p gos), telegrafo vielos verkia rauda, šian-dien irgi sniegas lekia, lekia, tik oras n ra šaltas, tod l n ra taip siaubinga. Veido nedilgina.

Šiaip dienos dažniausiai giedros, sniegas žvilga, net akis veria, o mes kasam, kasam snieg ir [aš] galvoju: „...numazgok mane ir pasidarysiu baltesnis kaip sniegas". ia baltas sniegas, kalnai dažnai balti, balti pulkeliai putpeli , balti kiškiai, o žmoni širdys pilkos ir juodos. Ne! Ne vis . Kalnai - ereli t vyn , ereliai narve-liuos negyvena, miršta, o kvailos kanar l s irškia, ir gana... Rašau dažnai, nes manau, kad greit žymiai pasikeis adresas, ilgokai gal negal siu parašyti.

Vis d lto ia ponia Lad.⁷⁶ labai šviesi asmenyb . Visk tik su ja galiu išspr sti, pas mus daugiau išsilavinusios už poni n ra. O kaip reikalingi žmon s su idealais, kurie juos nuspalvina, duoda gyvyb s... „Ne stabams, žvaigžd ms, rož ms, lelijoms tegul skamba ši mano daina..."

Jau antr laišk išsiun iau Toniui⁷⁷. Labai noriu j jungti m - s šeimos pakilim . Noriu, kad jis b t dvasia gyvas, susir pin s, gimstan i min i nemarint , noriu, kad j ieškot ... labai bijau pigios jo draugyst s, j apgaili L. Tolstojs, ia daug kas atveria savo kruvinas žaizdas... „o gyvenimas didelis šaukia... atveria savo kruvinas žaizdas... o gyvenimas didelis šaukia..."

Kadangi vyriškas jaunimas dažniausiai paviršutinumuos skendi, taigi ypa Tave, Ton ir Alg⁷⁸ kasdien galvoje maldose tu-riu. Juk dvasinio susim stymo, gyvyb s tiek maža dar buvo pas Ton .

Vilius⁷⁹ mane žavi. Sako, jis panašus mane. Turb t, Agnut⁸⁰ mano dal labai išgyveno. Daug min i , jausm jam gimsta, jas puosel ju. Gr žus d l jaunimo, ypa d l savo, turb t donkichotiš-ku keliu pasiuksiu. Nebenoriu drungno, prisiderinimo... O tegul

⁷⁶ Stefanija Ladygien ;žr. 9 išn.

⁷⁷ Antanas Ivanauskas; žr. 8 išn.

⁷⁸ Algimantas Skinulis, sesers Agniet s s nus, A.Dirsyt s krikštas nis.

⁷⁹ Vilius Skinulis; žr. 68 išn.

⁸⁰ Agniet Dirsyt -Skinulien ;žr. 69 išn.

laiko pilnyb grei iau vyksta!.. Kiekvien dien paži riu jo fotografių .

Pas mus kurmiukas rusvas su pilku pilveliu. Rankose da duon . Alkanas. Sniego laukuose sunku susirasti maist .

Tet sveikinu su visu nuoširdumu, juk tiek graži prisiminim man paliko. Velykose malda sveikinsiu jos gerum . Pono^{.81} laukiu bent keletos mandri sakini . J s abiturient irgi sveikinu.

Esu sveika, veidas taip pajuodo nuo saul s ir v j , net visi d - mes atkreipia, mane jau vadina negriuku.

Perduok sveikinimus prof.⁸² velykinius ir balandžio 23 d. Taip pat stud. Adai⁸³ ir Alei⁸⁴. Jas labai nuoširdžiai atsimenu. Tau skani , prasming Velyk !

Adel

P.S. Už vasario m nes gavau 7 rb algos. Šiaip per du metus tre i kart : pirm kart 23, antr kart vienas rb, o dabar 7.

12.

[Stasiui Ivanauskui]

Tundra, 1949.IV.4

...Sudie, ganyklos ir kloniai ram s...

Sudie! - pašvaist s, kalnai, baltos lauk vištel s, kuri šian-dien vienos lie iau kojties, visiškai plunksnom apaugusias, turb t apsaugotos nuo šal io; balti kiškiai, elniai, saul tekiai, spalvingi debes liai... Sudie, nemeil s žmon s, baltesn s ir juodos, kaip juodžiausia naktis, dienos; sudie, sielvartai ir ilgesys; sudie, ramyb nešantys žmon s; džiuges liai; sudie, visa balta tundra su sniegtvor m, sniego laiptais, sniego žvilgesiu, šal io pramogomis... Sudie, sudie amži amžiams!.. Sudie, laiškai, gyvyb s gijel s: knygos, m s džiaugsmas...

⁸¹ eslovas Ma ys, žr. 27 išn.

⁸² Prof. Jurgis Stabinis, žr. 14 išn.

⁸³ Ada Ubeikiat , žr. 12 išn.

⁸⁴ Al Naginskait , žr. 13 išn.

...Prabilkite, žvaigžd s auksin s,
Kalb kit, bruožai deln ,
Ar teks dar kada bepajausti
Dvelkim T vyn s lauk ...

Sp jom siži r ti savo deln bruožus. Paskutin hiromant man šnek jo: „Puik s bruožai, vandens, vedybos, s nus, ilgas amžius...” ionykštis vyras lanko savo žmon .

Visados puikios dovanos, dažniausiai maistu. Dabar sužinojo, kad ši rengiasi tolius, taigi užtenka tik papiro . B na žmon pasimainymas net motinyst s dienomis. Kokios tobulyb s! M gstu su visomis turiningesn mis moterimis pasikalb ti, kaip jos ruoš si šeimos gyvenimui, apie draugyst ir intymiausius dalykus, apie kuriuos tik šiose s lygose kalbama, nes šiose s lygose labai susigyvenama, lyg susigiminuojama.

Pasidarau išvad , kad kaimo mergait s, tos, kurios rimtai galvoja apie šeimos židin , turi labai graži nuojaut , kas tinkta, kas netinka. Ksaverija pasakojosi, kad jai tas vyras geriausiai patiko, kuris ni nieko apie meil nekalb jo, prie kurio ji jaut si labiausiai laisva, daug gal davo kalb ti, juoktis, vienu žodžiu, jaustis nat - raliai. Marija buvo labai griežta prieš vyr prieššli binius bu inius, glamon jimus. Ji amatininko žmona, bet puik židin susik rusi. Ji su tokia šiluma kalba apie savo namus. Puik s vyro laiškai, dažni siuntiniai... Ji žem s kio mokykl baigusi.

Jau ir Tavo diena nebetoli. Atrodo, kad gal tik ši proga dar Tau beliko parašyti. Esi šviesus savo veidu, plaukais, man šviesus savo siela, brangus šviesiais atminimais. Ir d kingumu, ir džiaugsmu, ir malonais prisiminimais, ir maldomis jau šiandien pasiskirių Tau devynias geguž s pirm sias dienas.

Sudarykime angeliškam Viliukui⁸⁵ geras s lygas jo stipriai asmenybei subr sti. Kvieskime vis m s moksleivij . Ne tiek patys asmeniškai darykime, kiek raginkime jauniausiuosius, duokime jiems min i . J atsiras: lekt roje, pedagogikoj, pasikalb jimuos, tik nepraleiskime prog . Ton ⁸⁶ b tinai trauk, b tinai sudomink.

M s rytai „ !” - iš kontoros budin ios balsas. Žinoma, suskamba gelež kirvio balsas, bet šio mes negirdime. Tuojau.

⁸⁵ Vilius Skinulis; žr. 68 išn.

⁸⁶ Antanas Ivanauskas; žr. 8 išn.

N minut s. Atneša iš džiovyklos veltinius. Grumtyn s. 67 žmon s. Visos renkasi. Pražiopsojai. Daryk, k nori. Tikrink vis k Jonas, klausyk paniekos bals .

Š tišk Onute Kieliauskait dar tebedaro ger sp d . Didelis jos viskuo dom jimasis mane ypa džiugina.

Bet labai keistas jonavišk s El s⁸⁷ noras nežinoti baisios tiesos. Na, ir nežino. Jau antri metai mirus jos mama, visos ia apie tai kalba, jai nesako. Iš jos nam rašin ja apie mam vairiausias nes mones, ji laiškuose apie motin klausin ja. Ak, tai elgesys lyg su vaiku. Ji žada parvažiavus pirmiausia aplankyt t velio kap , o kas bus, kai ji ras ten ir a.a. mamos kap . Kaip nustos visiškai tik ti namiškiais.

Turb t po keli dien matysime tolius, naujas vietas, naujus veidus, nauju oru atsikv psime. Šiaur s klimatas man nelengvas. Dažnokai tinsta rankos, kojos, veidas. Žinoma, ir su kitomis tas pats.

Sveikinu ir ilgesniams laikui atsisveikinu su Teta⁸⁸, p. T veliu .⁸⁹, Beniu⁹⁰, stud. Ada⁹¹ ir Ale⁹², jei mataisi, ir abiturient m, taip pat prof⁹³.

Adel

13.

[Stasiui Ivanauskui]

1949.V.4

„Kur šiandien Jinai?.."

Štai mes jau Azijoj, Altajaus aukštumose, mat me l tai tekant , jau ledus išnešus Jenisej , mat me Pe ior , Kotlas ,

⁸⁷ El Simanavi i t , Jonavos vidurin s mokyklos mokin .

⁸⁸ Agniet Stašaityt ; žr. 26 išn.

⁸⁹ eslovas Ma ys; žr. 27 išn.

⁹⁰ Benediktas Ladyga; žr. 10 išn.

⁹¹ Adel Ubeikait , žr. 12 išn.

⁹² Al Naginskait ; žr. 13 išn.

⁹³ Prof. Jurgis Stabinis; žr. 14 išn.

Kirov , Vereš iagin , Omsk , Tomsk ir daug kit miest ir miesteli . O paskui ak verian ias lygumas. Nepajutome, kai pravažiavome Ural kalnus, jie toj vietoj ypa menki, tik kalvelis. Namai visam tam plete daugiausia mediniai, lentomis, skiedromis dengti, šiaudais - retenyb . Prie nam medži reta, bet daug daug kelt varn nam inkil li . Iškelta kartis dažnai papuošta su žalia šakele, o ant jos varn no namelis. Pernykdži žol degina. Daug kur mat me ugninius liežuvius, laižan ius Sibiro laukus ir pievas.

Ilgokai važiavome per snieguotus plotus, mat me ir egli , puš , berželi miškus. Prieš Jenisej mat me nepaprasto žalumo egle, pušis. Jos šviesesn s kaip pas mus. Per Velykas mat me geltonus snaudali žiedus, tai pirmos mums pavasario kregžd s.

Malonu matyti aukšt dang , kuris mus Šiaur j sl g , savus saul leidžius ir debes lius. Jie ia tokie m siški. Kalba, kad ia šal iai siekia 36°, o karš iai iki 40°.

ia plyt dirbtuv . Jei paliks mus ia, gaminsime plytas, kalba, dal iškels. Laišk , labai prašau, pabandyk parašyti. Labai noriu apie visus jus gauti žini . ia susitikome daugiau lietuvių , kurios tik dabar iš T vyn s. Susitikau taip pat su mok. Višinskienė⁹⁴, kuri buvo Jonyt s aukl toja. Jauniausi m siški sekcijoj b - na gegužin s pamaldos.

Kol kas nieko ypatingo nedirbame; kai atvykome, dar tik trys dienos. Duonos gauname mažiau, sriubos daugiau, maistas vairesnis. Šiandien valg m bulvin koš su m sa. Tokia puiki! Ponai Lad.⁹⁵ atvyko kartu, yra sveika, siun ia visiems sveikinimus.

Aš irgi esu sveika, labai laukiu žini iš j s ir visus: Tave⁹⁶, Ben⁹⁷, p. .⁹⁸, Tet⁹⁹, stud. Ad¹⁰⁰ ir Al¹⁰¹ iš Altajaus aukštum sveikinu.

Adel

⁹⁴ Jon s Ladigait s rus kalbos mokytoja.

⁹⁵ Stefanija Ladygien ; žr. 9 išn.

⁹⁶ Stas Ivanausk .

⁹⁷ Benediktas Ladyga; žr. 10 išn.

⁹⁸ eslovas Ma ys; žr. 27 išn.

⁹⁹ Agniet Stašaityt ; žr. 26 išn.

¹⁰⁰ Adel Ubeikait ; žr. 12 išn.

¹⁰¹ Al Naginskait ; žr. 13 išn.

[Stasiui Ivanauskui]

Сибирь, 1949.IX.30

Дорогой,

Сегодня имею возможность Тебя немношко написать. Я в Сибири ни каково писма еще не получала, но получала две посылки от Агнute и Катреле. Я незнаю, получила ли наши от меня хот одну писма?

У нас начиналас курсы русскаво языка. Я буду также ученица. Меня приняла на втарую группу. Уже была одна урока. Кроме этаво я в посылке получяла от Альгис Шуравинюс книжка. Я стараюсь кажды день немножко почитать. Я имею возможность также „Правда Восточной Сибира“ почитать.

Я здороваб чюствуюс хорошо.

У нас уже осень. Птицы улетаеть, IX.20 первый снег выпал.

Теперь у нас вечер. Много девучек сидить устале и пишуть писма. Мальинкая лампа гарить. Эдесь также сидит артистка и гласно читают. Русскава книжка, меня мешаеть. Знаешь мая знание руссково языка, мне надо думать.

Здесь можна покупать себя хлеб, молока, мыло и еще некоторые вещи, только теперь нам деньги не платить.

Уже я нужна конъчять. Я шлю сердечный привет для Тютя Агнете, Чес., студ. Ада. Але и проф.

Я очень жду от Тебя писма. У нас писма часто привезутъ, адрес хоть и стары писма приходить.

Воздух еще нехолодни, дни часто язные, солнничные.

Adelē

Brangusis,

Šiandien turiu galimyb Tau¹⁰² truput parašyti. Sibire dar negavau n vieno laiško, bet gavau du siuntinius nuo Agnut s¹⁰³ ir Katrel s¹⁰⁴. Aš nežinau, ar gavo m siškiai nors vien mano laišk ?

Pas mus prasid jo rus kalbos kursai. Aš taip pat b siu mokin . Mane pri m antr grup . Jau buvo viena pamoka. Be to, Algio¹⁰⁵ siuntinyje gavau Šuravino¹⁰⁶ knygel . Aš stengiuosi kiekvien dien po truput paskaityti. Aš turiu galimyb taip pat skaityti „Ryt Sibiro ties "¹⁰⁷.

Aš sveika, jau iuosi gerai.

Pas mus jau ruduo. Išskrenda paukš iai. XI.20 iškrito pirmas sniegas.

Pas mus dabar vakaras. Daug mergin s di prie stalo ir rašo laiškus. Dega mažut lempa. ia taip pat s di artist ir garsiai skaito rusišk knyg , man trukdo. Žinai, kiek moku rus kalb , man b tina galvoti.

ia galima nusipirkti duonos, pieno, muilo ir dar kai kuri daikt , tik dabar mums pinig nemoka.

Jau turiu baigt. Siun iu širdingus link jimus tetai Agnietei¹⁰⁸, es.¹⁰⁹, stud. Adai¹¹⁰, Alei¹¹¹ ir prof.¹¹²

Labai laukiu Tavo laišk . Mums laiškus dažnai atveža, nors ir senas adresas, laiškai ateina.

Oras dar nešaltas, dienos dažnai giedrios, saul tos.

Adel

¹⁰² Stasiui Ivanauskui; žr. 7 išn.

¹⁰³ Agniet Skinulien ;žr. 69 išn.

¹⁰⁴ Kotryna Ivanauskien ;žr. 5 išn.

¹⁰⁵ Algimantas Skinulis; žr. 78 išn.

¹⁰⁶ T. Šuravino rus kalbos vadov lis lietuvi mokykloms,

¹⁰⁷ Pagrindinis Irkutsko srities laikraštis.

¹⁰⁸ Agniet Stašaityt ;žr. 26 išn.

¹⁰⁹ eslovas Ma ys; žr. 27 išn.

¹¹⁰ Adel Ubeikait ;žr. 12 išn.

¹¹¹ Al Naginskait ;žr. 13 išn.

¹¹² Prof. Jurgis Stabinis; žr. 14 išn.

[Stasiui Ivanauskui]

Сибирь 1949.X.25

Дорогой,

Я уже давно от Тебя ничего не получаю, нетерпеливо буду ждать ответа. Я теперь часто писать не могу. Письма и посылки часто у нас привозит.

Как Ты живеш, какая Твоя здоровья?

Я здоровая и чувствуюс хорошо. Из дома в Сибири получила две посылки, но письма не одново. Теперь мая подруги Рута и Анеле. Анеле иметь брат студ. хемик Станкайтис. Она ничего от своих не знает. Помоги ее. Скажи им адрес. Я живу в семье шесть девушек. Три из Ионава. Здесь очень тежело с почтовими марками.

Мой искренний привет: Чес., Тетя, Ада, Але и всем знакомым, которые меня спомнит.

Adelė

Vertimas

Sibiras, 1949.X.25

Brangusis,

Aš jau seniai iš Tav s nieko negaunu, nekantriai lauksiu atsakymo. Aš dabar negaliu dažnai rašyti. Laiškus ir siuntinius mums dažnai atveža.

Kaip Tu gyveni, kokia Tavo sveikata?

Aš sveika ir jau iuosi gerai. Sibire iš nam gavau du siuntinius, bet laiško n vieno. Dabar mano draug s R ta¹¹³ ir Anel¹¹⁴. Anel turi brol stud, chemik Stankait . Ji nieko nežino apie saviškius. Pad k jai. Pasakyk jiems adres . Aš gyvenu kartu su šešiomis merginomis. Trys iš Jonavos¹¹⁵. ia labai sunku su pašto ženklaus.

¹¹³ Mokytoja R ta Murkait .

¹¹⁴ Mokytoja Anel Stankaityt .

¹¹⁵ Alyt Baranauskait , Lionyt Eimontait , El Simanavi i t - buvusios Jona-vos vidurin s mokyklos mokin s, lagerio kalin s.

Mano širdingi link jimai: es.¹¹⁶, Tetai¹¹⁷, Adai¹¹⁸, Alei¹¹⁹ ir vi-siems paž stamiems, kurie mane prisimins.

Adel

16.

Magadanas, 1950.XI.22

Brangiausioji Liucyte¹²⁰,

Dabar labai dažnai apie Tave pagalvoju. Labai bijau, kad Tu neb tum tuš ias žiedas, kad dom tumeis tik paviršutiniai dalykai: r bais, skanumynais, rankdarb liais, minkštu patalu, šiltu kambariu... Kad neieškotum pigios draugyst s, kad išmoktum draugauti ir draugyst s d lei nebijotum auk . Kad išmoktum draugams savo sielos turt duoti, bet ne iš j imti, reikalauti.

Sužinojau J s Ados adres :

/ 383/. Rašykit jai, ji labai laukia.

Liucyte, dažnai b nu aš net labai laiminga, ypa kai galiu jau-nuol ms pad ti. Jos mane savo mama vadina, man padeda, patar-nauja. Tiesiog retai b nu viena. Dabar p. Bron¹²¹ man taip iš-skalbs r bus kaip sesuo, manau, kad jie ir kvep s. Jadvygut siu-va, pertaiso man švent m sijon . Šiemet mano paltas naujas.

Aš rašau moterims laiškus, aiškinuos su mergait mis vairius klausimus, daug kalbame apie graži j meil , mokom s jos. Mei-l s išmokti - didžiausias dalykas, o mergaitei didesnio papuošalo n ra kaip meil . Anks iau labai mažai supratimo tur jau apie tuos dalykus. Skai iau, žav jaus gražiaus posakiaus, bet beveik pir-što nepajudindavau, o reikia darb , tik darb ! Neik mano p do-mis. Aš daug kur klydau. Kraštas laukia ne svajoni , bet darbš i rank , mylin i širdži . Be meil s nieko laimingo nepadarysi. Be dideli pastang meil s neišmoksi.

¹¹⁶ eslovas Ma ys; žr. 27 išn.

¹¹⁷ Agniet Stašaityt ;žr. 26 išn.

¹¹⁸ Adel Ubeikait ;žr. 12 išn.

¹¹⁹ Al Naginskait ;žr. 13 išn.

¹²⁰ Liucija Skinulyt ;žr. 44 išn.

¹²¹ Gal Bron Kalvaityt ,kun. V.V lavi iaus giminait ,kal jusi drauge su A.Dirsyte.

ia pat Tavo Glob jos diena. Sveikinu Tave, prašysiu palaimos Tavo dienoms. O Tu mus ar nors kada prisimeni?

Katrele, visai Tavo Diena ia pat. Rožan iaus malda Tavo namus sveikinu.

Tegul b na Dangaus palaima su Jumis visais.

[Be parašo]

17.

Zina¹²²,

Gyvenimo koncerte primadona ne Psich , bet K nas. Psich s primatas parduodamas už lešien s duben l ...

„Taisykite Viešpa iui keli , darykime Jo kelius tiesius..." Su užgimstan iu Vaikeliu atgimkime ir mes. Nušvis keliai, atsiras draugai, daug bus šilumos širdy, užsidegs žiburiai, o gyvenimui dien bus per mažai... Juk Tu t jauti, juk žinai?!

Zina, miela Zinute, kuri taip tvirtai statai koj ant žem s, statyk diding gyvenimo r m ant tvirt pamat , nepuošk jo pigiais žaislais, bet auksu, perlais, r tomis, gintarais...

„Ji stengiasi", - kalba Tavo artimiausios. Bet... dar noriu, vis daugiau noriu.

„Nesibijkite, aš jus paguosiu visuose sielvartuose".

Ad.

Magadanas, 1950.XII.24

¹²² Zina Viš i t , partizan ryšinink , Berlago kalin , dirbusi brigadininke, pad - jusi A.Dirsytei.

[Stasiui Ivanauskui]

Ar prieblanda ryto, ar vakaras miršta,
 Ar verkia už lango juodoji naktis,
 Širdis Tavo, Kristau, lai mald išgirsta,
 Kai keliam žydr j dang akis...

Brangusis,

Tavo Diena ateina. Padovano iau Tau vis gražiausi : Šiaur s saul teki ir saul leidži spalvingum , r k žaidimus, Ural spind jim , Šiaur s pašvais i mirg jimus, Sibiro taig medži aukštum , egli žalum , kedr s kleli gardum , žieduotas pievas... Padovano iau Tau dabartinius kalnus, kalnelius, baltu žiedu žydin ius, Ochotsko j ros žalsvas bangas. O kad Tu pajustum miego saldum po sunkaus darbo, duonos skanum , žini iš T - vyn s brangum , maldos j g , kuri stebuklus daro... O didingos, neužmirštamos valandos, o saldžiosios j gos! Devynias dienas prieš Tavo Sv. Glob jo dien prašysiu Jo Tau globos.

Šiandien Tave sapne jaun ma iau, ne! Maž , su marškin - liais. Taip pat p. Juoz ¹²³, kuris man dabar re iau beparašo.

Kol kas man visai gerai ir su darbu, ir su maistu, visai nevargstu. Šiandien prad jau dantis gydytis. Vien ištraukiau, nes po išvykimo iš T vyn s netur jau progos. Jau iuos neblogai. Buvusi p. Juozo mokin Stefut ¹²⁴ mokau liet. k. Rašom rašinius, kartojam morfologij , sintaks , mokom s eil raš i ... Man tas labai malonu... Daug laišk rašau savo prietel m, išvykusiom toliau, kiekvien prog išnaudoju lekt rai. Dabar perskai iau rus. kalba vertim iš ukrainie i T. Šev enkos „ ”. Tas vardas reiškia j daini , kobza - j tautinis muzikos instrumentas. Daug žavaus sužinojau.

Dabar dienomis sniegas tirpsta, naktimis stipriai š la. Prieš keilias dienas labai daug prisnigo, dabar ypa daug sniego.

¹²³ Juozas Brazauskas, A.Dirsyt s bendrabylis, Berlago kalinys.

¹²⁴ Stefut Miliauskait (?)

Jei Tau patogu, pasveikink prof.¹²⁵ Jojo dien melsiuos už j. Labai brangius atsiminimus išsivežiau. Niekad neužmiršiu.

Kiškelius su margu iais nusi sk Viliukui¹²⁶, o pridedam laiškel Genutei¹²⁷, tegul ji atiduoda m. Eliutei¹²⁸.

Mergait s laisvalaikiais labai gražiai siuvin ja, apmezgin ja nosinaites, kalnieriukus, mezga, siuva; kitos skaito, nieko nedaran i nedaug, tos nelaimingos, nenori gyventi, joms viskas atsibod . Net verpia ant šeivelį be ratelio. T ypa moka ukrainiet s.

Parašyk mano sveikinim Stasiui¹²⁹ ir jo šeimai. J nuoširdžiai prisiminsiu Jo dien . Sveikinimai visiems Taviškiams ir namiškiams.

Adresas ir gyvenamoji vieta nepasikeit .

Ad.

1951.IV.4

19.

[Stasiui Ivanauskui]

Magadanas, 1951.V. 9

Brangusis,

Vakar buvo graži diena. darb važiavom sunkvežimiui. Pra-važiavome per miest . Jis dar nuo pirmosios labai išpuoštas portretais, plakatais, v liavomis, priešamerikiniai piešiniai. Dirbo me šiltnamy. Jau pomidorai dideli, net su pumpurais, runkeli graž s lapeliai, taip pat morky i . Per piet pertrauk vienas sve-timtautis maloniai mus pavaišino sumuštiniais iš sviesto, cukraus. Jis neseniai buvo m s pad ty.

Kai sugr žom iš darbo, buvau pamaldose. Jose ypa Tave prisiminiau, nes Tav j dien šven iau. Nakt sapne Tave maž ma-

¹²⁵ Prof. Jurgis Stabinis; žr. 14 išn.

¹²⁶ Vilius Skinulis; žr. 79 išn.

¹²⁷ Genut Skinulyt , A.Dirsyt s sesers Agniet s Skinulien s dukt .

¹²⁸ Elena Litvinait -Baubien , mokytoja K dainiuose, A.Dirsyt s studij laik draug .

¹²⁹ Stasys Dirs , A. Dirsyt s brolis.

iau, Tavo vienas dantukas buvo nesveikas. Ši nakt sapnavau Mariuk¹³⁰. Ma iau jos daug juod spalv .

Motinos diena pas mus gražiai pra jo. Mes ruoš m s jai. Mok m s dain , eil raš i , raš m rašin lius. Veliuonišk mokytoja¹³¹ paruoš kolektyvin deklamacij , aš parašiau rašin l „Kaip pasveikinsiu Tave, mama...“ J pati perskai iau. Dvi mergait s perskait „Giedokim giesm mamai ir iš pasakišk dien ". Mergait s pasak , kad joms mano skaitytas rašin lis patik s. Šiaip m s jaunimas be jausmo skaito, ne sigyvena, tod l rašin liai neturi pasekimo.

Dabar mano rankose angl k. vadov lis, labai noriai mokaus, vadov lis man suprantamas. Be to, dabar turiu 390 puslapi knyg „ ”. Neseniai atvyko domi veliuonišk mokytoja, su kuria man b na labai malonu, tik to laiko ne per daug. Mokytoja atvež man iš kaln brangaus juodo akmens, kur jos ten rinko, kalb jo apie aukso rinkim . Auksas gijel mis tarp akmenini uol teka, uolas skaldo, paskui renka net gerokus gabaliukus.

Pas mus dar aplinkui baltuoja, dar daug užsi mimo su sniegu. J purenam, kad grei iau tirpt . Naktimis dar gerokai paš la, žem sustyra. Vytur lis labai trumpai pakyla, kelet ton ir v l amžina tyla erdv se.

Dabar buvo šiuo laikotarpiu ypa gerai su maistu. Aš galiu valgyti moržien (v plio m s), kuri riebi, jos taukai nesuš la. Moržiena labai soti. Taigi šiuo laikotarpiu nieko nestokoju, tik žini apie Jus ilgiuos, nes Magadane dar nieko iš savo krašto nesulaukiau. Jau su manim atvykusios gauna ir laiškus. Dvasiškai irgi nesijau iu nuvargus, labai nor iau dirbt savo darb . M sišk s praneša daugel , bet labai daug reikia, kad tikrai gal tum m džiaugtis, dar daug sielos grubumo, jaunesniosios daugelis nusivylusios, nebemoka nesuinteresuotai svajoti, laukti viltingai.

Nuo cingos gelbim s slaniku (šliaužiantis kedras). Tai išvirtos kedr šakel s. Kartus, tirštokas skystis.

Su r bais kol kas irgi nevarstu. Pakanka man ir t g rybi .

¹³⁰ Marija Dirsyt , Antano Dirs s (A.Dirsyt s t vo) sesuo, gyveno S toje ir globojo Adel , kai ji mok si Š tos progimnazijoje.

¹³¹ Mokytoja Leonid Baturait -Matusevi ien .

Retkar iais paskaitau m s laikrašt „
Kitoki - ne.

Jau ir Tonio¹³² vardadienis art ja. Prieš jo Dien melsiu Jo Glob
b j 9 dienas jam palaimos. Pasveikink j mano vardu, paprašyk,
kad man parašyt .

Pasveikink visus saviškius. Kasdien mintimis, malda visus Jus
sveikinu.

Kaip Teta¹³³, p. .¹³⁴ jau iasi?

Ar Benis¹³⁵, jo mama Jums parašo, o gal iš mergy i apie juos
turite žini ? Nor iau j adres .

Veliuonišk mok. galvoja tik apie savo Veliuon , kaip j atgai
vinti, sukult rinti; ji tik savo t višk j norinti dirbt, jai viskas ten
labai gražu...

Mano adresas tas pats.

Ad.

20.

[Stasiui Ivanauskui]

Magadanas, 1951.VI.27

Brangiausiasis,

Tave¹³⁶ sapne dažnai pamatau. Ma iau ir kalb jaus kaip su
mokytoju. Lyg pamokslauti bandžiau, bet atsiminiau, kad jau Tu
suaug s... Kaip sek si? Kaip patinka tas darbas? Dabar jau iu,
kad tos r šies darbinink , ger darbinink labai reikia. Mano ši
dien artimiausia širdžiai prietel istorik - sportinink Leonida
iš Veliuonos¹³⁷. Ji paž sta ir prof. geog.¹³⁸ Ji galvoja dirbt tik Ve
liuonoj, kur žuv s Gediminąs. Ji visus gabaliukus, kurie mums

¹³² Antanas Ivanauskas; žr. 8 išn.

¹³³ Agniet Stašaityt ;žr. 26 išn.

¹³⁴ eslovas Ma ys; žr. 27 išn.

¹³⁵ Benediktas Ladyga; žr. 10 išn.

¹³⁶ Stas Ivanausk .

¹³⁷ Mokytoja Leonid Baturait -Matusevi ien .

¹³⁸ Prof. Jurgis Stabinis; žr. 14 išn.

patenka apie Nemun 1, mintinai išmoksta ir dažnai kartoja. Ji galvoja visas stipriausias pajgas susitraukti savo Veliuon, kad savo tvišk sukult rint. Daug pasakoja, kaip galima išpuošti kiem klombomis, kai gali nebena, kai dar žem neapsnigta. Samanos, kriaukšlės, akmensukai, plynas, tvorelės - medžiaga. Pas mus gali kieme irgi nra iš kur gauti, bet klombomis išpuoštos masyvės aikštės. Iabana viršvalandžiai puošimas, tvarkymas. Šiaurės elniai, žvaigždės, šešėliai puošia masyvą klombas.

Jau bana šilt, graži dien. Bet darbės būtinių rūbų gražiausi dien neiname, oras labai keiasi. Kalnelius puošia sprogst berželiai, alksniai, azalijos, žydi bruknės, girtuoklės, morenos¹³⁹, šikša - juodos uogos bana, balokšniuose purienai, yra nekvepiantys pionkėliai. O gražiausios akmens gylės, kurios vešliausios prie akmenų, o medum kvepia, kvepia! Jos panašios masyvės darželių ašarės. Bet kalnus ir sniegas dar marginai.

Aš jau iuos neblogai, kol kas dar ir su darbu Magadane nepervargau ir su maistu labai bloga nebuvo. Rašykit:

, / 383/ . Dar ia atvykus iš Tynės nė nieko negavau. Labai laukiu žinių .

Laukdamos Šv. Petro ir Povilo šventės, meldžiamos novenė, aš jo noriai prisimenu Judu abu¹⁴⁰, kaip sutvirtinimo Globos noriu Jums pagalbos.

Juk liepos 11 d. Algijo¹⁴¹ krikšto diena. Sakyk jam, kad aš tadien labai branginu ir labai noriu, kad jis jos niekad neužmiršt. Aš ir tada supratau, kad labai didingose pareigose dalyvavau, kad glaudžiau susirišau su juo. Kada bar veiks Algis? Kaip su gimnazija?

Tarp masyvų yra vairiausiai tik jimo žmonė. Prie manės artuojant yra simpatinga subotininkė. Ji labai simpatingai sugeba praktiškai tik jim gyvendinti, daug galvoja, gilinasi Šv. Raštė, švenčia šeštadieniais. Mus sugirdina, kad joms daugeliui praktiškai geriau sekasi.

¹³⁹ Tekšė, avietės pavaldalo uoga, auganti ant atskiro stiebelio.

¹⁴⁰ A. Dirsytės sesers Kotrynos Ivanauskienės sutvirtinimo sakramento globėjai - Šv. Petras ir Šv. Povilas.

¹⁴¹ Algimantas Skinulis, žr. 78 išn.

Sveikinimai Tetai¹⁴², p. .¹⁴³ ir tiems, kurie mane atsimena.
Mano artimosios po kelis kilometrus nuo man s, taip pat ir
p. Juozas¹⁴⁴. Dabar mes tik susirašin jam.

Adel

21.

[Stasiui Ivanauskui]

Magadanas, 1951.VII.6

Brangiausiasis,

Jau po palaiminimo, po maloni mald už visus saviškius, taip pat ir už Tave. Taip dabar gera; gera, kad vakar gavau siuntin iš Agniet s¹⁴⁵. Taip stipriai tas atgaivino, lyg J s visi arti man s atsiradot. O vakar darbaviet j buvo gera nuotaika, kalb jau, pasakoju, galvojau tik apie Jus. B na laikotarpi , kai dvasia pailsta, kad jauti lyg apleidim . Tokia nuotaika buvo mane apnikus, bet dabar ramyb at jo.

Greit išvažiuosiu šienapj t n. Ten, sako, yra uog , gryb . Tik uodai kankins. Gavau veidui apsigyn j nuo uod „nakamamik ". Dabar jau ruošiuos kelion n. Gr šiu ton pat vieton po šienapj t s maždaug už trij m nesi . Adresas tas pats. Siuntinys jo lygai du m nesius.

Brangusis, kaip reikia asmenybi . Kiek daug žmoni , paskendusi tuš iose ambicijose, begaliniam pasitik jime, tuštume, o reikia jau ian i siel . Brangyt, reikia, labai reikia. Kokia laim , kai sutinki jau iant , siekiant žmog . Tu pad k m s jaunim liui tuo atžviliu, kad laiko veltui negaišt , kad augt . ia susitikau medicinos seser , kuri klaus prof. Geograf¹⁴⁶. Kaip ji gražius prisiminimus apie j turi. Juk aš taip pat. Ji man net savesn . Žinau, mok. Anel¹⁴⁷ vien mergait daugiau vertino tik d l to, kad ji pažino jos brol .

¹⁴² Agniet Stašaityt ; žr. 26 išn.

¹⁴³ eslovas Ma ys; žr. 27 išn.

¹⁴⁴ Juozas Brazauskas; žr. 123 išn.

¹⁴⁵ Agniet Skinulien , žr. 69 išn.

¹⁴⁶ Prof. Jurgis Stabinis; žr. 14 išn.

¹⁴⁷ Mokytoja Anel Stankaityt .

Besiruošdama kelion n pasteb jau, kad aš gerokai netvarkin ga. Kitos mergait s visk turi žvilgan iai švaru, nesuglamžyta, kad ir šiose s lygose. Kaip svarbu namie, mokykloj išreikalauti tvarkos, švaros. ia reikia tik pripratimo. Dabar susiimsiu pati, bet jeigu dar dirbsiu mokykloj - reikalausiu iš sav s ir kit . Kai išoriškai tvarkingas, švarus, tada ir dvasioj mažiau chaoso.

Kiek daug pasip t li , kurie be jokio pagrindo giriasi, para doksais kalba, o darbe - niekas. Man b na blogiausios valandos, dienos, kartais m nesiai, kai norai išnyksta, bluku, bluku b na. Tada n ra vietas. Bet kai ateina dvasiniai šviesulai, o tada džiaugsmo, laim s, kurie be an valand b t nesuprantami. Tur jau ir vien , ir kit , turiu ir ia mergai i daug pagarbos, širdies, o man reikia jos anoms, jau iu, kad aš per daug viena kit širdimis nau dojaus, bet nedaviau kitiems. O reikia ne imti, o duoti. Ir v l prisi menu namu ius. Tavo Mamyt¹⁴⁸, Agnut¹⁴⁹, jos Juoz¹⁵⁰, kiek daug man jie dav , kiek brangiausi siuntini , ne d l formos. Kokia aš laiminga pasijuntu, kad tokios mano mylim j širdys. Ir v l juk tiek daug prisiimta, o kaip atiduoti?! Brangyti, pad k man d kingumu gyventi. Juk m s mylimieji tie patys. Kad ir laiškas, patarimas, knyga, užuojauta, gyvenimas j reikalais, dom jimasis, malda, numatymas troškim ... Tu laimingas, kad dar arti gyveni. Kalb kis tais reikalais su broliu ir visais kitais.

Parašyk rugs jo m n. 3 d. Bronei¹⁵¹ sveikinim ir nuo man s. Pasakyk, kad labai pasiilgau j vis , ypa labai noriu pamatyti j jaunim . Tu kadaise mok jai gražiai glostyti Stasio¹⁵² galv , šu kuodavai, jam tas patikdavo. Neužmiršk savo kilniosios vaikyst s, pagalvok dabar, kaip kelti jo šeimos sielukes, kad jos nuolat rast augimui min i . Brangyti, ia mums ypa reikia daug gal voti, melstis... kod l? Žinai?!

Labai nor iau, kad nors retkar iais rašytum Mariukei¹⁵³. Ji labai vieniša. Gerai žinau, kad ji mus labai myli. Argi Tu pamiršai,

¹⁴⁸ A. Dirsyt s sesuo Kotryna; žr. 5 išn.

¹⁴⁹ Agniet Skinulien ;žr. 69 išn.

¹⁵⁰ Juozas Skinulis, Agniet s Skinulien s, A.Dirsyt š sesers, vyras, kininkas, metus kal j s Lukiški kal jime.

¹⁵¹ Bron Slavinskait -Dirsien ,A.Dirsyt s brolio Stasio žmona.

¹⁵² Stasys Dirs ;žr. 129 išn.

¹⁵³ Marija Dirsyt ;žr. 130 išn.

kokius siuntinius mums siunt Vilni . Pasakyk jai, kad brangiausiomis valandomis aš vienijuos maldose su Jumis visais ir jos neužmirštu. Sakyk jai, kad man ia reik jo atvykti, nes ia daug patyriau, daug supratau, supratau, kokie didingi mano artimieji, kurie prisd jo, kad mane mok , o meil s, meil s kiek man parod , kurios aš, neb dama tarp j , neb iau išmokus suprasti. Mano T veliai man nemir , jie mano sieloj gyvi. Kitus nor iau labai sutikti; raukšl tos, sugrub nuo darb rankos, susim st veidai, kurie daug daug gavo raukšli ir d l mano dalios, o kokie man brang s, o kokie man geri...

Dabar aš jau iuos labai laiminga, man gera, man sveika, aplankyta dovanomis. O kvepia namais lašiniukai, dešros, o skanu! Negaliu viena valgyti, nes ir kitom tas kraštas brangus, mielas, kitos irgi ilgisi jo...

Kaip brangioji Teta Agniet ¹⁵⁴ gyvena, kokia jos sveikata? O kiek ia sirdies gauta! Kiek mums gerumo, kiek susir pinimo m s reikalais.

Jei kada nors man dar si st siuntin , labai nor iau smulkmen : abiej šuk , dant šepetuko, lietuvišk dain kokios nors knygel s. Sveikink, d kok nuo man s visus m siškius, savo prietelius bute, prof.¹⁵⁵ Telaimina Jus Dangus.

Ad.

22.

[Algimantui Skinuliui]

1952.V .7

J s, Manieji!

Kaip niekur kitur šiose s lygose apsireiškia žmogaus vidus. Anose s lygose daug slapt kerteli , ia viskas išryšk ja, apsireiškia. Dar nebuvau toki savybi pasteb jus. M sišk Eugenija su-modern jo. Nebem gsta senov s. Religij kritikuoja, net pajuokia,

¹⁵⁴ Agniet Stašaityt ,žr. 26 išn.

¹⁵⁵ Prof. Jurgis Stabinis; žr. 14 išn.

kreipini „ponas”, „panel” ypa neken ia. Mane daugelis vadina su p.¹⁵⁶ Ji man s neken ia, kadangi Bron¹⁵⁷ dažnai kalba su manim, taigi ir jos. Kadaise Bron jai buvo dovanojusi kelnaites. Dabar numesdama sugr žino. Gr žinimo paslapt pasisak svetimosioms. Nors dirbame vienoj brigadoj, mudviej niekad nepakalbi na, net ir eisenoj b go nuo m s . Kart ji Bronei mano akivaizdoj kalb jo: „Kam tu susidedi su Ada ir p. Leonid¹⁵⁸, jos užsid s skryb les ir uodeg tau parodys...” Mes nem gustum t , kurios nuduoda esan ios išmintingesn s, didesn s, garbingesn s... bet dar labiau nesuprantamas noras b ti prastesniams už pras iausius... Eugenija b tiniausiais reikalais ir mudvi rusiškai šnekina, nors t kalb ypa silpnai moka, ji sakosi m gstanti tik vargdienius.

M s krautuv l n dažnai atveža kombinžiro, hidrožiro ir margarino. Duonos b na ne kasdien . Duon gauname pirkis pagal brigadas, o tarp sav s dalinam s. Šiandien m s su Brone gavimo eil . Margarinas su cukrum ir duona ypa skanu. Cukraus retai atveža ir perkame tik po 400 gr. Aš gavau iš viso už balland 205 rb, už geg. - 90 rb, už biržel - 65 rb. Joki r b nepirkini ju, viskas maistui. Jau pripratom: „turiu - valgau, neturiu - ken iu”. Nors dar ir ia atsiranda taupytoj . Iš nam šiemet gavau 150 rb, o apie rašytus 25 rb dar nieko nesužinojau. Dabar pas kelbia, kai b na gaunami pinigai.

Dabar dažnai atveža kinofilmus. Vakar buvo „Keturi širdys”, šiandien bus vengriškas „ ” (Naujokai stadione). Filmui bilietas po 2,60. Filmai turi pasisekim . Buvo sek madien m s saviveiklos koncertas. Šokiuose dalyvavo ir m sišk s Stas¹⁵⁹ ir Laimut¹⁶⁰. Laimut labai simpatinga ir graži jau nuol , Stas jau išsiskyr savo elgesiu iš m s tarpo.

O kaip sunku ia išlaikyti graž lietuv s vard . Kur beb si, ten tur si pajusti, kad tu ne iš ia: ar valgykloj, ar darbe, ar poilsio valandomis. Reikia nerv tvardymo, reikia begalin s išminties ir budrumo. Jei ne, - nieku paver iamas.

¹⁵⁶ Panele.

¹⁵⁷ Bron Kalvaityt (?) ; žr. 121 išn.

¹⁵⁸ Mokytoja Leonid Baturait -Matusevi ien .

¹⁵⁹ Stas Umbrasait (?)

¹⁶⁰ Laimut Šipailait , g. 1930 m. girininko šeimoje, Kauno vidurin s mokyklos mokin , teista 10 m. lagerio.

Susiduriam ir su sielomis ieškan iomis. Štai adventiste Marija tik dviej skyri , o išstudijavus Šv. Rašt . Vis ir Sen j Testament , ir gerokai atsimena. Man pa iai prieš j g da. Aš gi Sen. Test. nesu perskai ius. ia daug reikia žini iš literat ros, geogr., istorijos. Mergait s prašo nurodyti m s literat r , lie ian i graži j meil . Juk jaunimui tikrai labai svarbu tie klausimai. Mokiniams reikia pasi lyti patiem skaityti.

O kaip noriu, kad Didžiosios Laim s mintys visados gyvent su Jumis. Daug nuomon susirinkau apie vairiausi laim s supratim .

Labai nor iau, kad Draugiukas¹⁶¹ kartais parašyt švelnios sielos tetai Mariukei¹⁶². Žinau, kad ji labai vieniša ir kad labai J s laiškus vertins. Pasakykit jai, kad aš jos vardadien rugp. 5 d. gerai atsiminiau, d kojau Viešpa iui už jos gerum , už kilnum . Pasakykit, kad jos labai ilgiuos...

Judu sveikinu bepradedan iu naujuosius mokslo metus. Aš bent t pirm j dien labai išgyvenu, nes labai an dien pasiilgau.

Algi¹⁶³, Tav s ypa prašau didel s rimties mokslo darbui, nes T vyn iš Tav s labai daug laukia. O kiekviena kilni siela T vynei - didelis turtas.

Jau labai noriu daugiau sužinoti apie Liucij¹⁶⁴ ir Ton¹⁶⁵. Kur jie? Kokios j nuotaikos?

Aš esu labai labai laiminga, nes Viešpats mano sielai teikia ramyb s, duoda j g , min i , mano aplinkoj yra simpating siel , kurios mielai bendrauja su manim ir visur padeda man. Sieloj viškai giedra. J s dabar visai turite vaizd apie mano materiali pad t . Juk aš visk aprašau. Jau nuo geguž s m nesio esu soti. Pirma buvo kojos sutinusios. Dabar jau beveik visai pra jo. Gydytoja teigia, kad cingos reiškinys. Cinga ia vairiausiai reiškiasi. Vienai po nagais krauko indai sutruko. Pam lynavo nagai, kaip po sumušimo. Poilsis, geras maistas - praeina. Kitos veid keistas

¹⁶¹ Stasys Ivanauskas; žr. 7 išn.

¹⁶² Marija Dirsyt ;žr. 130 išn.

¹⁶³ Algimantas Skinulis, žr. 78 išn.

¹⁶⁴ Liucija Skinulyt -Daug lien ;žr. 44 išn.

¹⁶⁵ Antanas Ivanauskas; žr. 8 išn.

raudonumas su spuogais nupyl . Dabar maloniausia valand 1 , kai einame namo. Mat turime prisirauti po truput šieno. Patenkam piev . Jau girtuokl s, moraškos prisirpo. Morašk išvaizda kaip gervuogi , spalva primena citrin , o skonis kepto obuolio. Yra ir r gš i m lyn , kuri ir vardo nežinau. Truput pasirenkam uogy i . Brukn s dar žalios. Pernai anks iau pribrendo. Tik jau antra diena musel s prad jo varginti mus, nors šiemet j daug mažiau.

Jums abiem¹⁶⁶, Tetai¹⁶⁷, svainiui Juozui¹⁶⁸, p. C.¹⁶⁹ daug saul t sveikinim . Žinojau p. . vardo dien , nes pas mus yra es . Jam ir vardo dienos sveikinimai. Namiškiams taip pat.

[Be parašo]

23.

[Stasiui Ivanauskui]

Mano Brangiausieji!

Šventas Vakaras. Mes ruošiam s K ioms. Nuotaika pakili. Štai vienas, antras sveikinimas iš draug ir draugi . Tas džiugina, bet lyg normalu. Bet, Draugiuk¹⁷⁰, Tavoji su Viliuku¹⁷¹ fotografija mane sujaudino, labai sunku buvo vadovauti pamaldom ir meno programoj. Nenor jau n miego. Juk kokia laim b ti su Jumis, žinoti, kad Jums sekasi, kad Viliuko t t ¹⁷² namie! O kiek Viešpaties gailestingumo, gerumo! Kiek daug bus lengviau toms m s auksašird ms glob joms - J s mamoms!..

Prie K i stalo s d jome penkios. Buvo jauku, tur jome net skanumyn : net du obuoliai, mandarinka ir biskvit buvo ant

¹⁶⁶ Stasiui Ivanauskui ir Algimantui Skinuliui, studentams Vilniuje.

¹⁶⁷ Agniet Stašaityt ; žr. 26 išn.

¹⁶⁸ Juozas Skinulis; žr. 150 išn.

¹⁶⁹ eslovas Ma ys; žr. 27 išn.

¹⁷⁰ Kreipinys Stas Ivanausk ; žr. 7 išn.

¹⁷¹ Vilius Skinulis; žr. 68 išn.

¹⁷² Juozas Skinulis; žr.150 išn.

stalo. Tie skan stai buvo dovanos vairiomis progomis. Jau šaukia pusry i .

Jau pasibaig švent s. Lyg labai pavargom, daug sp dži , daug nauj siel niuans , išgyvenim !.. Š m nes mažai poilsio dien , naujas kolonos darbo viršininkas, ži ri tvarkos, baudžia... o mes greit vadžias paleidžiame, išmokom daug ir nereikalingo kalb ti... Tas iš Tavo laiško džiaugsmas dar tebegyvena su manimi. Šiandien sekmadienis. Dirbsime nedaug. Visos eisime kallenius malk 9 valand , popietis bus laisvas. Nutar m su savo nauja prieteliuke Levute¹⁷³ rašyti savo namus. Ji šiandien gaus siuntin . Vakar gavome sveikinim iš miesto 9 mergai i abi. Gražus piešinys, abi nor jome, met me burt . Ji laim jo, aš taip ir nor jau, nes aš daugiau gaudavau. Kai k noriu persi sti namus iš t sveikinim .

Koks domus m s Vilius. Jo veidas man patinka. Jis prieš ionykš ius vaikus - didelis. Visos taip sako.

D l Tonio¹⁷⁴. O kaip aš nor iau prašyti, maldauti, kad jis kult rint si, kad nepask st niekinguose žaidimuose, tuštyb j. Juk T vynei taip reikia sumani , energing , darbš i vyr . Draugiuk, kiek daug ionykš io jaunimo dar svajoja mokytis, kas jiems pad s? Aš savo artimiausias raminu, kad bus pagalba, galvoju, kad ir J s j mums suteiksite. Nejaugi J s tik tuš iais žodžiais m s laukiate arba mes Jums mir ...

Kai aš ži riu savas jaunuoles, kurios glaudžiasi prie man s, kad mokyt si, kad [daugiau] sužinot , man graudu darosi, kad kai kas ir pavalg s negyvena tuo bendru T vyn s troškimu, švies-tis, lavintis, kad sumažint visokeriop skurd . Mes mokom s darbe iš popier li , dideliame šalty, nuovargy užsiduodame kiek-vien dien š t iš sav s išspausti. Brangy iai, J s b site mums mokytojais, to iš širdies prašau. Mums visoki žini tr ksta. O norai m s dideli. To labai prašau ir Liucijos¹⁷⁵, ir Genut s¹⁷⁶. Draugiuk, Tu pats joms t primink.

¹⁷³ Eleonora Vizbarait , baigusi ekonomikos mokykl .

¹⁷⁴ Antanas Ivanauskas; žr. 8 išn.

¹⁷⁵ Liucija Skinulyt ; žr. 44 išn.

¹⁷⁶ Genut Skinulyt , A.Dirsyt s sesers dukt .

Iš Tav s 70 rb gavau. Jie labai man palengvins, nes šiuo momentu m s brigada tik kolon aptarnauja, mums nieko nemoka. Labai d kinga. Gavau II.10 d. iš Katriut s siuntin ir 10 egz. „Tiesos", nežinau, iš ko. Viskuo džiaugiuos.

Šie metai man buvo geri, nesunk s m n. ir su maistu buvo nesunku. Gavau iš J s 150 rb, paskui pati uždirbdavau, o ateitis Dievo rankose. Dvasiškai irgi nejau iau skurdo, perskai iau kelet knyg , retkar iais paskaitydavau laikraš ius, tur jau ger prietel Teres , kuri mano siel atitinka, daug moralini s ir materialini s pagalbos iš jos tur jau. Dabar su Levute aukljam s, lavinam s, ji Tavo bendramet . Mane tas džiugina, kad ji nori tobulintis. Mudvi kartu miegam, dirbam ir valgom.

K iose tur jome Kal d Senelio laišk (mes viena kitai raš m), orakul (surašom ant atskir korteli po vien žod ir traukin jam, d stome), parašiau rašin l „Mergait ". Man buvo labai miela, gera. K i puota visur pra jo labai ramiai, daugiau su gera nuotaika ir turttingiau kaip kadaise. Mes tur jom 14 valgi , o reik jo pagal tradicijas 12-kos.

Labai nesmagu, kad Tet¹⁷⁷ negaluoja. Jau art ja jos vardadie nis. Aš j labai nuoširdžiai sveikinu maldoje; ypa kad jai duot sveikatos linkiu.

Negaliu atsidžiaugti svainio Juozo¹⁷⁸ sugr žimu. Man sunku sivaizduoti savo sugr žim . Jeigu mes ia gauname k nors iš nam ir labai išgyvenam, net iki nuovargio, tai kas bus su pasimaty mu po ilgo?!

Naujaisiais metais išpildykime Viešpaties vali .

Adel

1953.I.1

¹⁷⁷ Agniet Stašaityt ; žr. 26 išn.

¹⁷⁸ Juozas Skinulis; žr. 150 išn.

Brangioji Teta
Mariuke!¹⁷⁹

Jums siun iu nuoširdžiausius Velykoms sveikinimus. Tegul prisik l s Kristus Jums paguodos ir palaimos atneš. Aš J s ne-pamirštu. Man n ra labai sunku, bet labai ilgu. Atsimenat, Teta, kai vaikyst s dienose liejau ašaras, kad negal davau b ti namie, o dabar kartais slaptai rieda ašar l , kad ilgu sav ir savo krašto, kad žmon s labai nesvetingi...

Kol nueinam iš ryto kaln malk , kaip procesijoj yra keletas moter , kurios meldžiasi.

Aš esu visiškai sveika, jau iuos neblogai. ia yra didelis džiaugsmas, kai gauname žini iš savo krašto. Kai paštas ateina, b na daug kalb . Mes visos skaitome atsi stus iš saviški laiškus. Šitoj kolonijoj m siški yra daugiau kaip 50. Aš su mergait t m gerai sugyvenu.

Visados gyvenu viltimi, kad greitai sugr šiu.

J s Adel
1953.I.26

[Stasiui Ivanauskui]

Nesupratau savos Žem s ilgesio didyb s...

Mano Brangy iai!

Neišsakysi, nenupieši auksini dien savoj Žem j. Nors nie-kad nesigail siu to, k ma iau, k išgyvenau, supratau. Šiandien man labai domus ken i s žmogus. Kur galima daugiau išblyšku-s veid pamatyti, kaip tose uždarytose tvirtov se. Vakar klausin jau, koks skausmas didžiausias pasauly. Daug atsakym :1) kai

¹⁷⁹ Marija Dirsyt ; žr. 130 išn.

motinai jos vaikas T vynei nusikalsta, 2) jeigu namai išsižad t , 3) jeigu gautum tikr iš T vyn s ištr mim , 4) jeigu t vynainiai nesuprast , 5) motinai miršt s dideliam nusikaltime jos vaikas, 6) mylimojo žmogaus mirtis, 7) mylimojo didelis žeidimas...

O J s kur matote did. skausm ?!

Aš randu savo dien pateisinim . Štai dabar kelion se kalnus malk kalbuos su Fele¹⁸⁰ vairiausiomis temomis. Ji nori b ti mokytoja, o turi tik keturis skyrius. Laisvomis minut mis mudvi d stome sniege trupmenas, rašome kombinuotesnius žodžius... O man graudu, kai jos širdis be galio moksl veržiasi. Ji prašo Levut s¹⁸¹ leisti pas mus vakaroti ateiti, kad išgirst , kaip aš su ja kalbu... Bet aš namie labai retai kalbu, dažniausiai skaitau arba rašau.

Su Levute dar turtingiau pabendrauju, ji baigus gimnazij . Turtingiausia dvasia Benut¹⁸², kurios svainiai Aleksandravi ius (skulptorius), Marijošius (dirigentas). Mums ypa tr ksta žini iš savosistorijos. ia vairi klausim iškyla santyky su su svetimomis.

Vakar dien Antut iš Bi k sapnavo nevykusiai Ton¹⁸³. Jis jai pasirod s subrend s, gražus, jos nepažin s... Gal J s gavote laišk , kuriame ji prašo sužinoti apie jos saviškius ir gimines? Brolis jos gyven s Š tos g. 54, o teta Kalvaitien Peletnagiuos. Paprašykit namiški , kad jie pasiteiraut .

Jau gavau tris kartus „Ties “: I—10 egz., II—7, III—13 egz. Labai a i ! Mes skaitome dauguma. Taip pat pirm j šiemet laišk iš Genut s¹⁸⁴ gavau. Iš judviej , Broliai, gruodžio m nes . Taip pat Tavo 70 rb. Retkar iais atveža krautuv , o ypa gerai papildomas per virtuv , kuris už 10-tadien kaštuoja 27-28 rb. Su papildomu visai maisto pakanka. Aš nuo geguž s m n. iki šios dienos nejau iau maisto stokos. Gerokai padikt jau, jau iuos gerai, turiu j gos dar anks iau atsikelti skaityti. Jau gerokai pramokau rusiškai skaityti. Dabar g riuos Nekrasovo k ryba. Daugelis man pavydi mano skaitymo aistros. Su jonavišk m susižinau. Tik šakiet s Ka-

¹⁸⁰ Fel Jasi nait .

¹⁸¹ Eleonora Vizbarait ; žr. 173 išn.

¹⁸² Benjamina Steponaityt , A.Dirsyt s sesers Agniet s dukt , g. 1921 m., vidurinio išsilavinimo, teista 25 m. lagerio.

¹⁸³ Antanas Ivanauskas; žr. 8 išn.

¹⁸⁴ Genut Skinulyt ; žr. 176 išn.

zyt s¹⁸⁵ nebejau iu, kur ji. Labai nor iau žinoti apie poni ¹⁸⁶ ir jos saviškius, taip pat apie p. Kotryn .

Jeigu namiškiai si s siuntin , tegul rašo ilg laišk . Man stokojā popieriaus ir vok . Dabar aš nieko nebeuždirbu.

Labai noriu mokytojauti. Dabar žymiai sustiprjo pažiros Žmog ir pasaul ži r . Dabar viskas šviesiau, prasmingiau [atrod]. Dabar man kiekviena diena labai brangi. Niekad nenuobodu, nes tai didel Dievo dovana. Jau iu, kiek brangaus laiko bereikšmiškai nutek jo, kaip mažai išlavinta mano akis, ausis, proto ir jausm galios; jau iu, kiek daug gaišau d l kit nuomoni , d l nepasisekim , d l nedr sos... Dabar daug k taisy iau.

Draugiuk, Tavo Glob jo diena art ja. Labai noriu, kad Tu k - rybiškas b tum, kad Tu b tum naujo ieškotojas, kad Tu tarnautum savam žmogui... Aš kasdien su Jumis visais. Labai nenoriu iš saviški , kad kaip daugelis bijosi blog nuomoni , vaikosi tušti mini pagyr , garb s, daro veiksmus, kad tik j vardo didyb s nepajudint ... J kalba šabloniška, galvojimas blukus...

Tetai¹⁸⁷ ir p. C.¹⁸⁸ daug sveikinim iš Tolim j Ryt pusni . Pas mus dažniausiai giedrios dienos, bet šiandien krenta sniegas, v jas, o vakar audra buvo. Bus viskas užnešta. Bus slidin jimo, kritim , eisime be kelio, be takeli . Parašysiu daugiau per piet pertrauk . Pietums pareiname namo valandai. Gausime valgyti kop st ir koš s. Jau par jom iš darbo visiškai. Turb t šiandien apšalau skruostus. Audra neša ašturius ledukus, labai iškapojo veidus, net galva svaigsta. Ramiame ore tos pa ios kelion s daug lengvesn s.

Sveikinu Jus su m s Didži ja Švente¹⁸⁹. Pagalvokime apie „Aušr ” ir „Varp ”. Tegul tie „Aušros” spinduliai išlaiko m s viltis, o „Varpas” tebudina visus, visus. Tegul nebelineka tarp m - s verg . Juk mes dar vergai savo dvasia: mus valdo m s nuotaikos, pyk iai; mums gadina nuotaikas aplinka...

V l darbe kalb jom apie didžiausi skausm . Žemaituk Matryt labai nori su ginklu kariauti, nori vyru b ti... Ji labai jaunuuo-

¹⁸⁵ Kazimiera Šulskyt , g. 1926 m., mokytoja.

¹⁸⁶ Stefanija Ladygien ; žr. 9 išn.

¹⁸⁷ Agniet Stašaityt ; žr. 26 išn.

¹⁸⁸ eslovas Ma ys; žr. 27 išn.

¹⁸⁹ Vasario 16, Nepriklausomyb s paskelbimo diena.

l , gimusi 1930 m. Tarp m s ir jaunesni yra, bet brandesn s dvasios.

Jums visiems ir namiškiams linkiu prasming Velyk švenčiai noriu, kad šventas Jasis dvasis atgaivintas. Kovo mėn. daugiausiai mesio skirsiu svainio Juozo intencij palaimai.

Algi¹⁹⁰, dabar noriu ir labai lauksiu laiško ir žini iš Tavo pasaulio. Paprašykit ir Liucijos, kad parašytas. Supažindinsiu Jus su m s sveikinimais...

Tegul Viešpats saugo Jus.

Ad.

1953.I.27

26.

Pranute¹⁹¹,

Mes prieš mėnesius Didžiųjų Šventų kalbų simė po dal Šv. Rožančiaus: 1) prašysime Tautai palaimos, 2) prašysime žuvusiems amžino poilsio, 3) dėl kosime už gėrybes, suteiktas Tautai. Darysime sūtinę skaitas, priimsime Dvasin Komuniją.

Julijos¹⁹² vardadienis vasario 16 d. Gal Jasis jie kada nors matysisite, prašome perduoti nuo jų ionykštis pažastam nuoširdžiausius sveikinimus.

Aš gaunu iš namų „Ties“. Jau keturis kartus atvežti po 10 egz.

Laiškuose rašo, kad Lietuvoje oras vasar buvo blogas.

Aš jau penktoji diena dirbu sofchoze, nešioju krošnininkams mišinius.

Pranute, kaip sveikata? Ar turi žini iš namų? Iš viso, kas naujo? Kaip man siškūs gyvena? Ar Valentinavas jau iš jo, ką ji dirba? Vandutė¹⁹³ žada apie kovo 17 d. išeitį.

Jums nuo mėnesių vis gražiausiai sveikinimai.

1953.II.12

[Be parašo]

¹⁹⁰ Algimantas Skinulis; žr. 78 išn.

¹⁹¹ Manoma - Pranute Obelienė, g. 1907 m. Obelių vls.

¹⁹² Julija Trainavičiutė - Januševičienė, mokytoja Gardino lietuvių gimnazijoje.

¹⁹³ Vanda Pavilionytė (?) iš Anykščių.

27.

[Lagerio draugams]

Judviem, kuriems gyvos m s spalvos¹⁹⁴...

Motut s giesm s, dainos, jos aukos, maldos ir raudos pagimd ir išugd mums karžygius. Ryžtuoli dr sa, kult ros k r j ir švent j darbai tegul be paliovos skatina ir kelia m s dvasi . Lai Aušra dar vairesn mis spalvomis prašvinta mums, o Varpas te-pabudina kiekvien iš m s didiems T vyn s darbams.

Tos, kurios tikisi, kurios laukia.

[Be parašo]

Šeštasis km,

1953.II.16

28.

Viliuk¹⁹⁵,

Dar šaltis stiprus, net gnaibo veid . O šaltis nepaprastai gražiai išpaišo šiltnamio langus. Šiltnamis yra labai didelis pastatas stikliniu stogu. Stogo stiklai jau saul leidy išsipaišo, o po nakties virsta tikra paroda. Aš ilgai ilgai ži rin ju tuos nuostabius pa-veikslus. ia didel s akys ži ri kažin kokius tolius; ia mokslieninkas s di ir aiškina; ia vaikelis su žiedu žaidžia; ia pilna pieva nuostabi g li ; ten vainikai iš dangaus nusileidžia žem ; ten greitakoj stirnel sustojo po nuostabiu atogr ž medžiu; ten Dievo Motina laiko ant keli savo nuimt nuo kryžiaus S n . Ten v l nematytas paukštis skrenda. Niekur taip gražiai šaltis nemoka piešti, kaip šiltnamyje.

Ad.

1953.III.21

¹⁹⁴ Spalvotas pasveikinimas lagerio draugams Vasario 16 d. proga.

¹⁹⁵ Vilius Skinulis, sesers Agniet s s nus, A.Dirsyt s krikštas nis.

[Stasiui Ivanauskui]

Savos tautos aruodan derli rinksiu,
kol šalnos kojas ir rankas sugels.

B. Braz.

Šiandien sekmadienis. Visos namie. Malonu. Rašau atminim album 1, ruošiu dovan 1 Benjaminai¹⁹⁶ iš Kauno, skulptoriaus Aleksandravi iaus žmonos sesutei. Pabaigiau skaityti „Spartak“. Ji man labai patiko, nes pasiilgau istorini žini, labai primiršau. Man b t labai miela gauti tokie vadovai. Yra mergaiči, norinėti mokytis. Mums iš be vadovai žini stokoja. Būt gera ir gamtos, geografijos vadovliai. Kaip gauti, pati nežinau, nes banderolis retokai ateina. Iš Tavų, Draugiuk, už rugs jis ir spali m n. gavau „Ties“. Labai didinga. Apie Didžiojo Vado¹⁹⁷ mirtį jau skaitome „...“ ir „...“. Be to, transliavo per radij, mus truput anksti iau parved iš darbo. Pas mus buvo lygai 20 val., kai Maskvoje 12 val. dienos.

Dirbu dabar šiltadaržiuose. Viename jau pražydo vyriškieji agurkai žiedai, kuriuos nuskina, nes jie nenaudingi. Jau krapai gerokai paaugę. Mes jų neragaujame. Dirbame kartu su vyrais. Tarpe jų yra keletas latvių.

Iš namų gavau 50 rublių ir 150 rublių. Dabar labai gerai. Galiu užsiaskyti 10 dienų per virtuvę papildomus, su kuriais visai pakanka maisto. Taigi visai gerai gyvenu, su rūbais irgi neblogai, kol kas visko pakanka. Gavau užskaitę knygutę. Mano tarnyba šiose slygose baigsis 1955. II.2 d. Jau iuos sveika, visus liuoslaikius stengiuos panaudoti skaitymui. Levut¹⁹⁸ sako, kad dar nesutikusi taip prisirišusio prie knygos žmogaus. Daugelis tų laikų praleidžia tualetui. Ir iš sukami plaukai, dažomi veidai, iš pos, o kreivimasis... visi rytais ir vakarais... Kitos vilties rankdarbiais uždarbiauja, kad pasigerint maistą, kai kuras nusipirkta. Dabar krautu-

¹⁹⁶ Benjamina Steponaitė; žr. 182 išn..

¹⁹⁷ Stalinas.

¹⁹⁸ Eleonora Vizbaraitė; žr. 173 išn..

v l n maist atveža kart per m nes . Šiandien buvo paštas. Daugelis negav laišk visai be nuotaikos, kitos jau pratusios ir laikosi bent išoriškai ramiai. Levut tuoj eina gulti. Antut pirm laišk gavo iš K daini , labai laiminga, kad susirišo. Iš viso mums iš Lietuvos nedaug ateina laišk . Aš irgi seniai nebegauau.

Jau rengiam s Velykoms. Mes šv sime: Teres , Levut , Bront ¹⁹⁹ t ir aš. Per didži sias dienas visos atliksime religin susikaupim , stengsim s geriau pažinti save. Kad prigimtis ir nenori, bet naudinga pajusti alk , šalt ir paskutin viet . Neišgyvenus - ne-suprasi. Velykoms pasirašiau „Debes li pasak ". Dar pagalvosiuk nors linksmesnio, galvoju apie kupletus.

Draugiuk ²⁰⁰ sveikiname mudvi su Levute vardadien , Jus vi-sus su Prisik limu, taip pat namiškius. Esu sveika, jau iuos neblo-gai. Labai noriu žinoti, kuo domisi mano Krikštystis²⁰¹? Amnestija labai pradžiugino daugel . Mes ir viltimi gyvename. Sveikinu Te-t ²⁰² ir p. ²⁰³, o Judu bu iuoju.

Ad.

1953.III.31

30.

[Stasiui Ivanauskui]

1953.IV.1

Brangy iai!

Štai vakaras pas mus. Dvi krosnys k renasi. Pakankamai šilta, palapin s vidury 4 elektros lemos, šviesos pakanka. Jau daugelis sumigo, viena lygina skalbinius, kaimyn klojas, Levut ²⁰⁴, negavus laiško, užmigo, Anut b gioja ir rodin ja savo nuotrauk , pa-

¹⁹⁹ Bron Kalvaityt (?) ; žr. 121 išn.

²⁰⁰ Stasys Ivanauskas; žr. 7 išn.

²⁰¹ Algimantas Skinulis; žr. 78 išn.

²⁰² Agniet Stašaityt ; žr. 26 išn.

²⁰³ eslovas Ma ys; žr. 27 išn.

²⁰⁴ Eleonora Vizbarait ; žr. 173 išn.

sakoja, k rašo. Yra skaitan i , siuvin jan i , kitos sukin ja plaukus, kremuojas...

Dien m s patalai b na baltais užtiesta - tai b tina šioje kolo-nijoj. Mes turime po dvi paklodes.

Dabar skaitau Puškino „Eugenij Onegin“. Jau gerokai pa-lengv jo, taip džiaugiuos, kad net filme beveik susp ju perskaityti. Neseniai mat me „Vengr melodijas“.

Šiandien vežiojau snieg iš inspekt . ia dar sniego begalyb . Nepervargau.

Jau Magadane susidar laisv j lietuvi nemažas b rys. Šie-met išeina ir jonavišk s. Iš ia žemyn išsilaisvinusi neveža. Moterims neištek jusioms ia labai sunku, beveik ne manoma, išteka ir po 50 met .

Mano adresas nepasikeit , esu toje pat vietoje.

Dienos dažniausiai giedros, prieš dvi dienas dar snigo.

Sugauta putpel buvo laikoma pas mus, v liau atiduota pri-ži r tojams, šuniuk turime, taip pat kat su 4 ka iukais.

Beveik kasdien sutinkame maždaug 6-t met berniuk , žai-džiant su šunimi, jam nešiojo jis krepš snuky, vežioja rogutes... Vaikiuko veidas labai blukus.

Kita vaiku i pora jau visai kitos prieži ros, j veidai reikš-mingesni.

Vienai m siškei cinga pasireišk liežuvy ir gomury. Liežuvis susprogin jo, labai kliudo valgymui.

Jau skambina poiliui. Einame miegoti 22 val. Keliam s 5 val. arba 5.30 min.

Suvalkijoj paprotys Verb sek. keltis anks iausiai ir miegan-ius stipriai išplakti. Tuo papro iu Lion²⁰⁵ m siškes išplak , o budintoja - visas iki vienos. Verb sek. buvo poilsis. Man s nie-kas neplak , aš anks iausiai atsik liau.

Šiandien jau balandžio pirmoji, daug ankstesniu laiku radijas perduoda kain sumažinim . Prasideda balandiniai pokštai. M - s palapin pirmoji prikelta. Iš viso yra 5 palapin s. Dabar para-šyti Jums sumaž jo galimyb .

[Be parašo]

²⁰⁵ Eleonora Grigalavi i t , partizan štabo ryšinink .

[Antanui Ivanauskui]

Mielas, mielas ir labai brangus Antan li²⁰⁶,

Taip nežmoniškai Tu toli nuo man s erdv s ir dvasios atžvilgiu. Juk man nebežinomos Tavo svajon s, Tavo norai, tikslai... Gal Tu ir dideli nor nebetur? O aš taip noriu, kad Tavo jau vyriškoj kr tin j b t ugnies... Savo mintimis, malda noriu sušildyti Tavo Šv. Glob jo dien . Tav s prašau - nors t sav j Dien pakilk, susikaupk, pam styk... Juk Tavasis Glob jas svajojo, dirbo, siek ir laim jo. Kaip labai pasiilgau kult rino jud jimo, siekianči , dirban i prasming darb žmoni , labai pasiilgau jaunimo, mokyklos. Dabar, atrodo, kad labai daug tur iau pasakyti jaunai sielai. Mano kasdienos labai pilkos, gal kietos, nors kelet minučių pab ti su knyga ir kartais pasišnek ti su turiningesni asmeniu. Dabar skaitau studij apie Gercen . Kad jis buvo ieškotojas, man duoda daug dvasin s stipryb s.

Perskait pašt . Man ir mano artimiausiom - n ra. „Nerašo", - pesimistiškai, li dnai ištar prietel . Aš vis kitaip galvoju, kad mes tik negaunam. Kai kurios ryžtasi ir pa ios neberaštyti, aš šio didelio malonumo negaliu išsižad ti. Nors dabar iš ties mažai prog rašyti.

Mano artimiausia prieteliuk klausia man s, k aš galvoju, kad negaunu laišk . Blogai stengiuosi negalvoti, vis dar tebelieka laukimas. Ar Tu man rašai? Gal iš ties ne.

Jau ir žavioji Sekmini švent ateina. Pas mus dar nežaliuoja, dar kalnai marguoja. Bet dvasioj mes laukiame Šv. Dvasios šventes. Su Levute melžiam s kartu už jos ir m s namiškius. Taigi ir už Tavo reikalus ir r pes ius.

Š m nes gavome jau vasarinius r bus: dvi poras kojini , skarut ir telagreik (toks vatinis puspaltis). Dabar mergait s persisiuva, prisitaiko.

Tik at jo viena motin l trij vaiku i . Ji jau seniai nebegauна laišk . Ašaros jai nesulaikomai rieda, rieda. Ji viena širdim pavir-

²⁰⁶ Antanas Ivanauskas; žr. 8 išn..

to, taip išgyvena, kad jai reikia bti su vaikeliais, jiems padti, o ji negali. Kiek jos tirpstan iom rankom atnešt jgos keli saviški parašyti žodžiai.

Kol kas nešu malkas. Nesunku. Bet pinig nebegaunu nuo pernai lapk. m n. Šiaip jau iuos neblogai, tik labai li dna, kad iš J s seniai nebegaunu žini .

Visus sveikinu Sekmini šven i proga, Viešpaties pagalba tegul lydi J s žingsnius. Vis labai ilgiuos, apie visus noriu daug žinoti. Vilnie iams irgi perduokit mano gražiausius s km s link -jimus.

Rytoj Eliut s²⁰⁷ vardadienis. Labai seniai jai rašiau, nor iau parašyti, jei pavyks rytoj - parašysiu, o J s prašau perduoti, o jei neparašysiu, tai perduokit mano didel nor . Tegul ji mane supranta taip, kaip kadaise. Ji man brangi, šviesi, ji puoš savo kilnumu mano jaunatv s dienas.

Adresas nepasikeit . Labai lauksiu žini iš J s .

Ad.

1953.V.21

32.

Tu gražesn už žaviausi žied ,
Tu brangesn už deimant perl ...,
nes Tu b si gyva per amžius,
nes Tu gali myl ti, gali motina bti...

Mano Olyte²⁰⁸, šviesi pasauli Ieškotoja!

Baigi savo vargo, bandym dienas ia. At jai svajotoja, nepraktiška mokinuk, išeini pilna patir i, kuriai brandos atestat su malonumu teik iau. Ypa džiaugiuos, kad Tavo siela išliko skaisti, ieškanti, norinti. Ak, jaudinuos, kai galvoju, kad darei visk , k žinojai geriausio. Aš d koju Dievui, kad Tave susitikau.

²⁰⁷ Elena Litvinait -Baubien ; žr. 128 išn..

²⁰⁸ Aleksandra Baranauskait , g. 1928 m., Jonavos kininko šeimoje, Jonavos vi-durin s mokyklos mokin .

Argi Tu nenuspalvinai daug mano valand šviesiomis varsomis? Dažnai Tavo norai, troškimai primindavo man Eliut ir anas šviesi sias dienas. Olyte, d koju Tau už labai daug pagarbos, pasitik jim, už atvirum, už pažadus atei iai, ypa glostau Tavo garbanukes, rankas, glaudžiu su visa širdies šiluma prie sav s už pastangas eiti Viešpaties keliais, už pastangas suprasti m s Tautos dvasi ir j praturtinti. Olyte, manyje gyva mintis, kad Viešpats nori kažk mums pasakyti per Tave. Olyte, branginu ir myliu Tave. Man mielas Tavo sielos pasaulis. Kiek jauno žavumo tame! Brangyte, argi nenumyl jo Viešpats Tav s kan i ir sielvarto die-nomis? Tikiu, kad Jis išves Tave ir per visas bedugnes. Kaip numyl jo Tave šventojoj Mergel! Ji Tau duoda laisv j šv sti savo švent. Tu žengi Jos triumfo dien pirm j laisv n žingsn. Atsiminkim, kad visa m s Žem yra Jos, tegul ir m s širdys b na Jai.

Brangyte, sveikink savo namiškius nuo man s ir pasakyk savo Mamytukei ir savo mylimiesiems, kad aš labai patenkinta Tavim.

Kiekviena žinel iš Tav s mano bus labai laukiama, Dievui d - kosiu už kiekvien Tau teikiam malon .

Aš dažnai b siu su Tavim!

Tavo Adel

1953.VIII.8

33.

[Algimantui Skinuliui]

Alg²⁰⁹, man atrodo, kad aš kiekvien dien Tavo sakin kaip dovan sutinku, nor iau ži r ti Tavo veid, Tavo akis, ar jose yra kilnaus ieškojimo šviesi pasauli, ar jau nuobodumas, persisotinimas, paviršutiniškumas gyvena Tavo sieloj. Ar jau yra Tavy b simojo mokytojo menininko žymi? Tu b si mok. menininku, jei stengsies jau dabar ir vis gyvenim savo asmenine kult ra. O k reiškia besistengi s, šviesuolis žmogus?! Tai j ga, tai

²⁰⁹ Algimantas Skinulis; žr. 78 išn.

nenuperkamas už jokias g rybes turtas, tai palaima! Jos spinduliuavimas aplinkumoje jau iamas. Algi brangus, kilkime, kad ketum m pasaul ! Kad T vyn kilt !

Aš nebegaliu suprasti, ar Tu jau vienas Vilniuje gyveni? Ne kartu su Teta²¹⁰ ir Draugiuku²¹¹? Kod l Tu rašai, kad „prieš savait buvo pas mane atvykusi Liucija"²¹². Labai nor iau žinoti, koks tavo santykis su Draugiuku, Teta ir Toniu²¹³? Nesuprask, kad priekaištauju, egzaminuoju, tik prašau. Kod l Tu apie juos n žodžio neparašeit?

Kad Tu Vili²¹⁴ myli, jo ilgies - tai gražu! ia dirva auginti savo pedagoginius sugeb Jimus. Mano mokytojos, aukl tojos j gos labai vyst si bebendraujant su Draugiuku ir Toniu. Apie juos student b dama ypa daug galvodavau. Viliukas ir mano džiaugsmas, svajon . Nor iau per j atsid koti Tavo T veli mylimoms širdims už tiek daug paramos ir meil s man. Noriu, kad Viliukas išsaugt šviesuolis, kad jis visas galias geriausiai išvystyt . Galvokime apie tai. Tu ir dabar turi bud ti, kad kai kas tame neb t palikta, gal jau dabar galima ir reikia j lavinti, pasitark su Draugiuku, sesyt m, aš iš toli negaliu nieko, o noriu ir maldauju Tav s.

Aš labai daug noriu žinoti ir apie Tave. Kokie Tavo profesoriai, su kuo draugauji, kokios temos Tave domina, k laisvalaikiais darai?.. Nežinau, net k paklausti, o nor , sumanym , klausim be galo daug. Jei tik gali, rašyk man, kiekvienas žodis Tavo laukiamas. Paštas iš T vyn s visados sutinkamas su stipriai plazdan ia širdimi. Man n ra - sunk s žodžiai.

Brangyti, rugs jo paskutinis sekmadienis yra T vo diena. Neužmirški pasveikinti savo r pestingo T veliuko²¹⁵. Žinau jo r - pestingum , prisimenu jo daug graži nor , dideli pastang . Mudu daug klausim aptarin jom, kai aš dar gimnazistuk buvau. Jo jautri širdis geram, jam ne vis tiek, kokie mes, k mes išgyvenam. Neužmirštu didelio vykio m s namuose, kai jis su Tavo

²¹⁰ Agniet Stašaityt , žr. 26 išn.

²¹¹ Stasys Ivanauskas; žr. 7 išn.

²¹² Liucija Skinulyt -Daug lien ;žr, 44 išn.

²¹³ Antanas Ivanauskas, žr. 8 išn.

²¹⁴ Vilius Skinulis; žr. 195 išn.

²¹⁵ Juozas Skinulis, žr. 150 išn.

Mamytuke²¹⁶ pasiraš dokument , kai aš ištariau vien sakin , kad jeigu jie nepasirašys, m s s antykis kinta. Mudu vienodai su a.a. seneliu to nor jom, nors Tavo T tukas geriau gyvenim paži- no, buvo praktiškesnis.

Iš nam liepos m n. 8 d. gavau turting siuntin ir nežinau, kas iš J s atsiunt 100 rb. Už visk aš labai visiems d kinga. Siuntinys buvo išsi stas Tavo Mamytuk s vardu. Jau antras m - nuo dirbu ir aš už alg . Kiek gausiu - nežinau. Dabar pas mus yra krautuv . B na cukraus 1 kg - 10,30 rb, sviesto - 28,70, juodos ir baltos duonos, konserv ...

Laišk iš niekur negaunu. Siuntiny buvo Genut s²¹⁷ trumput - lis, dabar Tavasis balandžio 26 d.

O kod l Liucija niekad neparašo? Jos jau ir nebeatsimenu, ka- da skai iau, tai jau labai seniai.

Laukiu ir iš Draugiuko. Sveikink visus saviškius. Kaip Tetos sveikata? Ar p. ²¹⁸ su Jumis gyvena?

Už niek neužsigauk, už braiž atsiprašau, nes rašau gul da- ma, taip man išeina, labai nor iau b ti tvarkinga, bet mano s ly- gos tokios. Esu sveika, adresas nepasikeit s.

[Be parašo]

1953.VIII.25

34.

Nepaž stamoji Jadvyga!²¹⁹

Pirm j kart nuoširdžiausiai sveikinu Jus Vardo dien ir pra- šau labai bud ti d l savo šeimos kilnumo. Aš visai tikiu, kad šei- mos siela - moteris. Brangioji, labai prašau man nors truput pa- rašyti. J s gyvenimas man niekad nebus abejingas, nes Antan

²¹⁶ A.Dirsyt s sesuo Agniet .

²¹⁷ Genut Skinulyt , A.Dirsyt s sesers Agniet s Skinulien s dukt .

²¹⁸ eslovas Ma ys; žr. 27 išn.

²¹⁹ Jadvyga Ivanauskien , Antano Ivanausko, sesers Kotrynos s naus, žmona, mokytoja. Laiškas rašytas ant beržo tošies.

labai myliu, iš visos širdies noriu jam laim s. Jo pasirinkim sveikinu, ir mane kiekviena smulkmena iš Judviej gyvenimo domina. Labai lauksiu žini iš J s .

Adel

1953. .2

35.

[Algimantui Skinuliui]

Persi sti Vilni
Sveiki, Draugiukai!

Kristaus Karaliaus švent je mano m stymo, maldos sveikinimai Jums, sveikinu Tet ²²⁰, ir visus, su kuriais J s gyvenate.

Algi²²¹, d kinga už foto namiški , nor iau ir daugiau. Apie j rašiau Judviem, tik t laišk pavog su kitomis g ryb mis, o gal vagis buvo domesnis ir laišk išsi s. Tame laiške bus d tas jona višk s Olyt s²²² laiškas. domu, ar gausite.

Teres lei ypa patiko m s geografo rašysena, nes joje yra, be rimties, ir žaismingumo. Mes lyginome J s vis rašyseñas ir sp liojome apie charakter . Algi, aš džiaugiuos Tavo rašmen aiškumu ir švarumu, sveikinu, kad Tu gerai mokaisi, tai tikras kelias asmenin ir Tautos laim . Man taip džiugu t jausti. Aš pati suprantu iš Tavo laiško, kad Tau turi gerai sektis. Brangyti, jokios pastangos neina veltui, gyvenime jos bus ypa reikalingos ir neš vaisi . O kiek daug gero padaryti geras mokytojas! Kiek silpn charakteri , kiek klaidžiojim d l to, kad mokykla neduoda pakankamai tikr pažin i ... O k bekalb ti, jeigu mokytojai patys nežino, kur jie veda, kur jie nori... Algi, brangyti, iš Tav s daug daug tikiuos, patenkinta, kad mes gal sime vienoj profesijoj dirbt, gal sim vienas antr labiau suprasti. Nor iau, kad perskaitytum L. Tolstojaus „ " ir „ ".

²²⁰ Agniet Stašaityt ;žr. 26 išn.

²²¹ Algimantas Skinulis; žr. 78 išn.

²²² Aleksandra Baranauskait , žr. 208 išn.

O Tu ar buvai Koloj? Jau labai seniai nebegaunu iš Tav s. Tu gal iš vis artimiausias, nes m s daugiausia bendr išgyvenim . Tu man šviesus, šviesus, nors Tau gal ir sunkoka buvo, bet aš taip tada supratau, taip man pasirod , tada daugiau savimeil s tur - jau... Dabar labai ilgiuos Tav s, Tavo sp dži noriu, išgyveni- m ... Labai lauksiu.

Ar p. Lad.²²³ adreso Judu nežinote? Lioni²²⁴ labai prašo. Kur mergyt s²²⁵?

Pradedu visiškai tik ti, kad pažeminimai, nevertinimas, panie- ka, visokiausi tr kumai yra labai reikalingi, jie nušvei ia ir nuvalo.

Kaip Judviem patinka Antan lio Jadvyga²²⁶, ar ji dvasinga, ar domi, ar ji prad. mokykloj dirba?.. Labai lauksiu.

Adel

1953. .18

36.

[Algimantui Skinuliui]

Kaip žuols dr ts prie Nemun lio...

Kaip Nemun lio vaga pastovi...

Noriu J s tvirt , pastovi tame begaliniame nepastovume. Mano aplinkoj labai maža minties, jausmo pastovumo. Kaip buvo gera tada, kada tik ta, kad galima buvo tik ti kito žodžiu, mintimi. Gal ne mažiau susikaupus reikia šiandien siži r ti advento žvak , kaip prieš du t kstan ius met . Labai noriu, kad ta žvak ir Jums daug pad t , kad mes suprastum m ir gyventum m jos šviesoj.

Šiandien nors sekmadienis, bet mes dirbome. Dabar jau gili žiema. At jo šal iai ir giedrios dienos. Vasara pra jo su lietingomis, šaltomis dienomis. ia nežinau, ar žiema su šal iais, sunkiais

²²³ Stefanija Ladygien ;žr. 9 išn.

²²⁴ Leontina Eimontait ;žr. 75 išn.

²²⁵ Stefanijos Ladygien s dukterys.

²²⁶ Jadvyga Ivanauskien ;žr. 219 išn.

r bais geriau, ar vasar . Juk žiem mažesnis darbo valand skai- ius. Dabar išeiname septyniomis, o gr žtame aštuoniolikt valan- d . Dabar m s vakarai ilgesni, tik mane užkariavo miegas. Tik po vakarien s taip ir merkiasi akys, o taip noriu pabendrauti su knyga. Viena m sišk duoda man naudotis vokie i ir angl vadov liais. Jie mane labai gerai nuteikia, užsimirštū, išeinu iš tvan- kios aplinkos. Be to, pasiimu iš bibliotekos knyg . Dabar skaitau Puškino „Kapitono dukter ”.

Dabar turime ger pardav j . Krautuv j maisto produkt pa- kankamai ir vairi , tik reikia pinig . Uždirbu nedaug, už rugs jo m n. gavau 48 rb, už spali dar neišmok jo, berods gausiu 80 rb. Tikimasi, kad greitai atveš medžiag . Vyrai uždirbtus pinigus išleidžia tik maistui, o moterys daugiausia perkasi skaras, suknel ms, patalynei medžiagas, dirbdinasi lagaminus... Nors neleistini dažai, bet daugumos l pos raudonos, veidai pudruoti, antakiai siauru iai, šukuosenos irgi dailios. Labai domimasi madomis. Plaukai daugu- mos labai menki. Iš mano buvusi liko turb t tre dalis, bet moter-rys vis kalba, kad gražios kasos. Dant taip pat daugelis mažai turi. Mano irgi daug ištrup jo, du d lskaud jimo ištrauk .

Iš Judviej jau seniai nebegaunu žini , sapnuose vis dabar Antan l²²⁷ matau, taip pat prie jo dvi nepaž stamas moteris. Žinau, kad Antan lis gyvena šeimos gyvenimu. Labai nor iau apie nauj m s gimin s nar daugiau sužinoti, Toni pasak tik, kad jos var- das Jadvyga ir mokytoja. Labai noriu sužinoti taip pat apie Liuci- j²²⁸ ir jos Gedimin²²⁹. Paprašykit Liucijos, kad ji pati parašyt .

Šiandien , kad ir dirbome, vakare jau iasi šventadieniška nuo- taika. Persivilko daugelis šventadienio r bais, nebedirba rankdarbi , kai kas skaito, kai kas šneku iuojas, skaito seniai gautus laiš- kus, ži rin ja nuotraukas, sve iuojas. Švent mis m gsta m s moterys persitaisyti didel mis miesto damomis ir improvizuoda- mos vaidinti. Šiandien nudaž ir balt kat s snukut , pasisodino ant nar nudažyt kat ir visiems rodo.

Aš esu sveika, dabar truput lengviau dirbu negu vasar , adresas nepasikeit . Šiandien sekmadienio vakaras ir mane

²²⁷ Antanas Ivanauskas; žr. 8 išn.

²²⁸ Liucija Skinulyt -Daug lien ;žr. 44 išn.

²²⁹ Gediminas Daug la, Liucijos vyras, filosofas.

draugyt s aplanko, taigi nesusikaupus rašau, o parašyti, kai proga pasitaiko, labai noriu.

Kaip Tetos²³⁰ sveikata? Gal žinote p. Lad.²³¹ adres ? Kur mergyt s²³²? Gal Irena²³³ parašo? Jonavišk s Ol , Lion ir Elyt jau laisvos. Benio²³⁴ aukl toja Julija²³⁵ jau išsilaisvino ir ištek jo už inžinieriaus.

Atvažiavo pas mus Draugiuko pavarde stud. Salom ja²³⁶ iš Babt . Ji labai nor jo su manim susipažinti.

Aš labai noriu, kad J s nors retkar iais parašytum t tetai Mariukei²³⁷.

Sveikinu Jus visus iš šaltos snieguotos Kolumos (Kolymos). Labai laukiu žini iš J s gyvenimo.

Ad.

1953.XI.15

37.

Olyte!²³⁸

Tuo klausimu dar gal sim daug kalb tis, rašytis. Argi jau b tina Tau po dviej m nesi nauju gyvenimu prad ti gyventi? Tik viena, man atrodo, kad Tu per daug greitai susitari, pasižadi. Aš esu tikra, kad Tu to žmogaus dar nepaž sti: susirašin ti, kalb tis dar ne viskas, reikia pamatyti vairiose aplinkyb se... Vienu žodžiu, neskub k. Tavo laiškas nedaro sp džio, kad Tu lengvab - d . K Tu iškalbi, išpasakoji, kiti sl pt savy ir džiaugt si. Juk dauguma nori tik išor s, turto, mokytumo.., o Tu net bijai, ir visai teisingai. Dabar laikas. Svarstyk visus atvejus, visas apraiškas, b k dr si ir tiems pažadams neduok daug reikšm s, geriau dabar

²³⁰ Agniet Stašaityt ;žr. 26 išn.

²³¹ Stefanija Ladygien ;žr. 9 išn.

²³² Stefanijos Ladygien s dukterys.

²³³ Irena Veisait ;žr. 38 išn.

²³⁴ Benediktas Ladyga; žr.10 išn.

²³⁵ Julija Trainavi i t -Januševi ien ; žr. 192 išn.

²³⁶ Student statybinink Salom ja Ivanauskait .

²³⁷ Marija Dirsyt ;žr. 130 išn.

²³⁸ Aleksandra Baranauskait ;žr. 208 išn.

nutraukti negu ateity, kai b si surišta, tada nebus galima svarstyti, kad b t buv taip ar kitaip. Iš Tavo papasakojimo, atrodo, kad Tu nemyli, užtat Tave baugina šaltas moksliškumas. Mano nuomone, Tau išsilavinimo tur t pakakti, juk norint b ti gyvam šeimos k r jui reikia augti, lavintis, steb ti, tam reikia ir s lygas subsidaryti, nepasinerti kasdienoje. Tai sumanumas. Žinoma, kaip Tu pati nori, ar kad Tu turi pasitempti, ar kad turi visa aplinka kelti, saugotis, kad nesuprast tum, o jeigu ir vyr kelti, kuris d l išsiaukl jimo stokos Tavo n pastang nesuprast ?

Toliau. Tikrai yra nevykusi mokykl baigusi tip , kurie dvelkia šal iu, kažin kokiais formalumais apsikausto... Bet su tuo turime kovoti. Brangyte, ir moteryst j gali b ti juokas, krykštavimai, b giojimas, žaidimai... Tai dviej harmonija. Ma iau pati p. Juozo²³⁹ ir Eliut s²⁴⁰ šeimose. Man atrodo, jei yra didelis siel gi-miningumas, ten daug daug laisv s, nor , sumany . Juk aš Tau pasakojau, kad žmon s net po šli bo dar gyveno po kelet met ne moteryst s gyvenimu. Juos skaitau valios ir dvasios herojaus. Nors dvasios didyb s gali b ti moteryst s ir kituose reiškiniuose. Jeigu Tu labai nori sužinoti moteryst s atžvilgiu ir kit nuomoni , gali dr siai parašyti mano Eliutei. Manau, kad ji Tau atsakys. Parašyk, kad aš prašau. Adresas: Baubien , K dainiai, Laisv s g.

Išvados: 1) Tokioj savo b senoj nieku b du nedaryk galutin s sutarties.

2) Mokslas, geros s lygos daro labai didel tak žmon ms. Jie, jei tik r pestingai nebudi d l savo asmens, b na šaltesni, mažiau jautr s, form vertintojai... Suburžuaz ja.

3) Moky iausiam žmogui Tu gal si takos daryti ir savo dal nešti, bet reikia, kad b t harmonija. Tau t tik Tavo širdis turi pasakyti, jokie patar jai.

4) Prašymas. Olyte, labai prašau pratintis rašyti aiškesn mis raid mis. Bus Tavo charakteriui nauda ir aplinkai.

Rašyk visk . Man malonu.

[Be parašo]

[Be datos]

²³⁹ Juozas Brazauskas; žr. 123 išn,

²⁴⁰ Elena Litvinait -Baubien ; žr. 128 išn.

Liucyte!²⁴¹

Tu man rašei apie „auksin Paobel“. Tikrai, jis visais atžvilgais auksinis, Tavo visos dienos ir valandos auksin s. Kaip aš brangin iau gyvenim , jei b iau Tavo s lygose šiandien . Atrodo, viskas mane džiugint , sav j veidai duot man j g . Nesi-skundžiu ir dabar savo dalia. Viešpats to panor jo, kad pajaus- iau ken ian io žmogaus dali , kad pamaty iau nelaiming žmo- g . ia atsiveria verkianti siela, ia patirtis ir pažinimas auga...

Liucyte, ilgiuos Tavo sielos išgyvenim , noriu žinoti, kaip Tu lavinies, ir aukl jies toliau.

Aš laisvalaikius naudoju knyg skaitymui, kalbas mokaus, kai kada rašau, m stau, stebiu gyvenim .

V l dirbu objekte, m s brigada už dešimtadien gavo 83 proc. Taigi dideliu uždarbiu nekvepia. Bet dabar jau su maistu gerai, kai duonos kiek nori, pakanka ir kitko. Kitos savo uždarb vartoja maistui, taigi bendro maisto kai kas ir nevalgo, palieka, atiduoda. Dabar ir m s tarpe mažiau cinga pasirodo, dažnesnis reiškinys kraujo spaudimas (hipertonia). Neseniai šia liga mir viena m sišk ir latvis.

ia pašt atveža beveik kas savait . Kai kas ir gauna kiekvien pašt . Šiandien jau irgi pas mus skaito laiškus.

Brangyte, rašyk man, lankyk mane savo mintimis, atsi sk savo jaunyst s dalel .

Tavišk

1954.I.6

²⁴¹ Liucija Skinulyt -Daug lien ; žr. 44 išn.

Ar ateis su pavasariu meil ,
 Ar su Kristum žmogus prisikels?
 Argi žmogui žmogaus dar negaila, -
 Nors kaip krintan io žiedo obels?..

Zinute!²⁴²

Reikia keltis, labai reikia. Yra siel , kurios labai ken ia, vis laik gyvena tik laukime, jos tikrai nežino, ko laukia, laukia laisv s, bet kad viduje vergov . Juk pan iojam, narpliojam, d stom, o viduje netvarka. „Laisvas ir kal jime laisve žais”. Ateina m sty mo, malon s laikas, o kad koks nors spindul lis ir mus pasiekt !

Aš dar labai laiminga, nes dar daug valand sau turiu. Nema tau, kur jos dingsta. Bet be galo laiminga, kad sieloj giedra, kad galiu paskaityti, Aldut Bal.²⁴³ turi knyg m s k., duoda man, taip pat ir kitos mergait s. Dabar niekuo nesiskundžiu.

Neseniai buvo išvykimas 23: p. V derien , Ales , Maryt Mork.²⁴⁴, Maryt Dar. išvažiavo.

Nepyk, kad taip pasielgiau. Tav j prašym a.a. Eug.²⁴⁵ mirties nusiun iau Kazytei²⁴⁶. Ji apie mus seniai nieko nežino. Juk jai ji ia b t , b tinai jai duo iau paskaityti. K. labai pasiilgau. O laiškas gražus.

Mano išsilaisvinimo data 1955.XI.12. Šeštame buvo iššauk d 1 besargybini . Aš to labai nenoriu. Dabar yra s rašas 98 asmenims be sarg . Vil ins.²⁴⁷ Aldut jau išvyko 32 besar.

Mano programoj dabar aplankyt kuo dažniau Fruzinut ir p. Stank., kurios jau seniai ligonin j.

Vis kalba, kad silpnuosius veš 23. Man yra vilties patekti pas Kazyt , bet nuo Tav s nutol iau, tik gal pager s ryšys, kai bus daugiau besargybini .

²⁴² Zina Viš i t ; žr. 122 išn.

²⁴³ Aldona Bal i nait , student .

²⁴⁴ Maryt Mork nait , aktor .

²⁴⁵ Eugenija Simpsonien , kilusi nuo Pasvalio.

²⁴⁶ Kazimiera Šulskyt , mokytoja.

²⁴⁷ Aldona Vil inskait , akušer .

Visoms daug mano sveikinim : Jonutei²⁴⁸, Benei²⁴⁹, Stasei²⁵⁰, Pranutei²⁵¹, Danutei²⁵², Aldutei. Per Irut perduok Janinai papeiki-m , kod l mums taip retai pademonstruoja savo iškalbingum . Ados R. neužmiršau taip pat.

P. Ol ²⁵³ vis kalba, kad J s su mergait m lengvai susižinote, noriu pasinaudoti ta proga.

Judviem su Bene linkiu gražios prietelyst s ir auginti sparnus.

Tavišk

[Be m.] II.21

40.

Zinute!²⁵⁴

Jau pra jo šviesos Vaikelio užgimimas, bet šventasis K dikis tegul gyvena vis laik m s širdy. Tamsioji j ga visais b dais nori j išvyti iš m s širdži , o ir negalima sakyti, kad jai nesisekt . Programoj - sugriauti moral , sunaikinti šeim patvarum ... Ar nevyksta? Kaip nor iau su Tavim, Brangyte, daug dabar kalb tis, kaip noriu artim j širdžiai tur ti arti ir gyvu žodžiu dalintis patirtimis, nor iau kai ko labai prašyti... Popier ly - ne.

Dirbu arti j s . Nuo sniego kr vos matau vyr barakus. Moterys aiškina, rodo j s butus. Kalba, kad m s objekt perkels pas jus, nes mašinom važin jam. Mums tas daug nepatogum teikia, nes d l mašin nepunktualumo mes ilgokai gaištame, nors t niekas d mesio kol kas nekreipia. Kalba net apie gr žim 6- j .

Iš Ben s²⁵⁵ labai laukiu - ragan l . Ji ia labai svetimai jau iasi, dabar jau niekur nebedirba. Aš B. ir kitas mielas, brangias mergy-

²⁴⁸ Janina Jankauskait , g. 1927 m., Vilkaviškyje, student .

²⁴⁹ Benjamina Steponaityt , žr. 182 išn.

²⁵⁰ Stas Žvarelyt .

²⁵¹ Pranut Gaižutyt , g. 1926 m., Kauno mokytoj seminarijos mokin .

²⁵² Danut Ulozait , g. 1930 m., Kauno mokytoj seminarijos mokin .

²⁵³ Aleksandra Baranauskait ; žr. 208 išn.

²⁵⁴ Zina Viš i t ; žr. 122 išn.

²⁵⁵ Benjamina Steponaityt , žr. 182 išn.

t s sveikinu su N. metais. Tegul jie Jums b na palaimingi, šviesos pilni. Bijau pavardži s raš rašyti, nes labai daug k noriu sveikinti, su daug kuo noriu kalb tis, perduok ypa Bron. K.²⁵⁶ sveikinimus nuo man s ir Teres s, gavau iš T. du laiškus. Na, kaip Janut gyvena?

Krautuv dar pas mus menkoka, retai atidaroma. Jau imu ia priprasti. Tik pirtis, skalbykla mus erzina. laisv iš m s dažnai išeina, net darosi mums kasdieniu reiškiniu.

Gyvenk šviesos ženkle, tegul Jis eina m s širdis giliau ir giliau, tegul Jis mums gimsta kasdien.

Tavišk

[Be m.] II.28

41.

Liucija²⁵⁷,

Noriu nors Tav j braiž pamatyti, o k jau bekalb ti apie Tavo galvosen , troškimus...

Daug gilinaus „Sielos istorij ". Pri jau išvad ir jau iuos ypa laiminga, kai galiu gyventi Teres l s nurodymu, kad nesir pintum, kaip kas apie Tave pagalvos, k pasakys, nesigraužiu, kad kas man s nesupranta...

Pirmiau visk labai išgyvendavau, jaudindavaus ir tas sl gda-vo mane.

Pabandyk ir Tu nauj keli ieškoti.

[Be parašo]

[Be datos]

²⁵⁶ Bron Kalvaityt ; žr. 121 išn.

²⁵⁷ Liucija Skinulyt -Daug lien ; žr. 44 išn.

Ji pastovi, kaip Nemun lio takas,
 Ji aukojasi, kaip Gražina, kaip Karžyg Mergel ,
 Ji augina motinyst s dvasi , kaip kunig. Birut -
 Ji gražesn už gražiausis žied , nes ji gali myl ti,
 Nes ji bus gyva per amžius.

Brangi, miela, išsiilgtoji Liucija!²⁵⁸

Tu man daugiau kaip kas kitas. Juk aš su Tavim drauge laukiau Tav s aplankymo Šv. Dvasios Sut. Sakramente, aš nuoširdžiai su Tavim kl pojau prie Šv. Motinos paveikslo. Daugel savo min i noriu drauge su Tavim k nyt, o Tu taip branginies, taip nenori atverti man savo sielos, nenori parodyti savo kasdienos, kuo Tu gyveni, su kuo bendrauji, su kuo draugauji... O aš taip labai noriu b ti Tau dvasios motina, noriu Tave toki glausti prie sav s, kokia Tu esi - su pasisekimais ir su nesusipratimais. Šiandien mano klaj n dvasia labai ilgisi nam , saviški . Liucyte brangioji, juk mudvi jungia sakramentas, o Tu varžais, renki poetiškus vaizdus, o aš noriu viso Tavo gyvenimo. Jeigu kada buvau Tau tolima, r sti, lyg teisianti - atleisk. Buvau s kury sp dži , buvo daug reikal , daug išgyvenim ir aš nesustojau r pestingu jautrumu prie Tavo tada nedr sios sielos, o Tau pasiliko blankus, šaltas mano asmuo. Gal Tau sunku, svetima išsipasakoti, o kad papasakoti Tu turi k , aš gerai žinau, taip pat žinau, kad Tavo sie- l vargina ir daug klausim . Brangyte, laukiu, labai laukiu laiško, kuriame Tu iš širdies, atvirai pasipasakotum apie savo draugus, kurie Tave ypa domina, kod l Tau jie patinka, kokie klausimai aptariami j s ... Brangyte, niekas man s nenustebins. Noriu su Tavim nuoširdžiausiai savo patirtimi dalintis, Tau pad ti, o Tavo jaunyst , svajon s, jaunyst s k ryba, mintys gaivins mane, o ypa šiose s lygose. Iš ties labai noriu, kad Tu b tum visada su manim, jei susidar kokie nors nevyk sp džiai - užmirškime. Prad kime iš naujo, šiandien mano siela labai ilgisi Tav s. Lauksiu,

²⁵⁸ Liucija Skinulyt -Daug lien .

lauksiu, lauksiu. Tikiu, kad Tavo turtinga jauna siela atsivers man, o aš džiaugsiuos kartu su Tavim. Šiandien skaitau Tavo ir Genut s²⁵⁹ laiškus ir geriausia nuotaika džiaugiuos jais.

Pra jo naktis. Sapnavau Ton²⁶⁰ ir jo brol . Tvark m s, perži ri- n jau kadaise tur tas sukneles, galvojau, kad reikia vienos naujos. Malonios nuotaikos buvau, juk be sapno, tikrai gavau iš Judviej , Sesyt s²⁶¹, rugs jo m n. laiškus. Kai tik paštas b na, visados matom, girdim raud - ar iš džiaugsmo, ar li desio persunkt .

Liucyte, pasisakyk visk , o aš ilgai galvosiu apie Tave, palyd - siu Tavo žingsnius prašymais ir pad ka Viešpat , laiminsiu Tavo k rybingas mintis. Gal Tau ir užtenka pasidalinti savo išgyveni- mais su draugais, bet atsimink, kad sen nam , T vu i svajoni , kurie grindžia jas darbais, negriaukime. Juk m s troškimas sa- viškius jungti, pad ti vienas kitam, kad visados jaustum m, kad ir išskirkis ius, yra m s namai, su jaunais, mažais ir prityrusiais k r jais. Neb kime egoistiškai užsidar . Jei dabar nejauti to, kada nors jausi. O m s sielas jungia amžinyb , nesiskirstykim sunkia- me žem s take. Liucija, prašau Tave suprasti ir d ti t sen nam šventov savo dal . Noriu drauge išgyventi visk . Lauksiu ir tik - siuos.

Kaip Tau su pragyvenimu? Ar Tau pakanka, k Tu užsidirbi? Ar Tave ir dabar šelpia T vu iai?

Ateina Tavo vardadienis. Aš j šv siu galvodama apie Tave, prašydama Tau dangaus pagalbos, kad Tu b tum gera, pasisteng- siu bent t dien k nors gerai nuteikti. Noriu, kad Tu augtum ir augtum savo dvasia, kad daryt si Tavo paži ros vis aiškesn s, gi- lesn s, kad svarbiausiais Tautos reikalais Tu gyventum. Gilinkis, Brangyte, Tautos dvasi , suprask j , pamilk j iki savo b tyb s gelmi : „Kas iš Tautos gyvyb semia, nemiršta Tautai niekados". Noriu Tave gyva darbais reg ti, noriu Tave kurian i tur ti. Tegul m s bo i dvasia b na gyva per amžius. Taip pat b k jung ja, statytoja m s nam gyvenimo, puoškime j siekdamos kilnumo.

Taip pat sveikinu Tave su Šv. Vaikelio švente. Ji neš atgimim . Jis išliuosavo visus bent dvasiškai iš vergijos. Matau, kad daugelis

²⁵⁹ Genut Skinulyt ; žr. 217 išn.

²⁶⁰ Antanas Ivanauskas; žr. 8 išn.

²⁶¹Liucija ir Genut Skinulyt s.

m siški dar daug turi savy vergo dvasios. Gilinkim s Jo moksli , semkim s iš Jo šviesos, kratykim s, vykime vergijį iš savo s.

N. metai tegul būna vėl nauj pasiryžimai, vėl naujos kovos su savo ydomis metais, gilesnio, tobulesnio supratimo metais. Aprašyk, kaip gyvena Stasi jaunimas²⁶², berods jie Kaune? Bu iuoju Tave, laukiu, labai laukiu žini iš Tavo s.

[Be datos]

[Be parašo]

43.

Mano Krikštyti!²⁶³

Buvo dar tamsu, žvaigždė tas dangus, visi giliai miegojo, aš pradėjau galvoti apie Tave, Tavo laiškų, išsibudinau ir niekaip nebeužmiegė. Dabar dar saulės nėra, tik truputė matosi, aš labai noriu dalintis su Tavim savo mintimis, spėjžiai. Nėra žodžių aprašyti, kaip aš ilgiuos Jį vis . Apie kiekvieną turiu daug graži atsiminimų, kurie mane styrina, palaiko šiose slypose. Algimantas, Tu ruošies mokytoju būti. Mane tas džiugina, kai galvoju apie ateitį. Kadaisė maniau, kad ir aš buvau neblogo mokytoja, kad pažinau žmones, kad save supratau. Tai nebuvo tiesa. Save pažistame ir kitus daugiau suprasti galima tik dideliam varge. Taip apsireiškia žmogus visu savo vidum. Mūsų dabartiniame pasaulyje tiek daug egoizmo, neapykantos pranašesnių ir apskritai pavydo, paniekos... Tai grumtynės, persekiojimo pasaulis, o reikia per tas visas įgas prasiveržti ir būti žmogumi. Todėl kančios, sielvarto siela daug jau ia, bet tas įgresa dina, o kitas pavergia, sunaikina, jos pasiduoda tom bangom.

Algimantas, Tu ir šiandien gyveni aukso, pasakiškas dienas. Žinau, kad yra daug sunkumų ir Tavo kelyje, bet kad dar yra namai, Tėveliai, kad yra panaši sielė žmonių, kurie nori tiesos, tvarkos gyvė-

²⁶² Stasio Dirsės, A.Dirsytės brolio, vaikai: Irena, Birutė, Silvestras, Kęstutis, Tadas.

²⁶³ Algimantas Skinulis; žr. 78 išn.

nime, kurie kuria pastovias šeimas - tai laim . Kai Tu parašeit apie namus, kad lyg dabar gali jau be j , „ir gyvenimas gimtame kai-me liko kaip gražus atsiminimas", man labai baisu pasidar . Jau su brandos atestatu, sakysi, dar mane moko. Gal šaus Tavo gal-von tokia mintis. Grumtyni s lygomis mano dvasia gal nebe-jautri kam nors kitam, bet Jums visados noriu pasilikti pilna gražiausi jausm . Šiandien , Brangyti, skaitau Tavo laišk jau daug daug kart , visaip išnagrin ju, visokiausi klausim kyla, daug jau džiaugsmo turiu, kad Tu rašai gražiai, braižas labai aiškus, uteniškei mokytojai net labai patiko, man Tavo k nepatinka, nes ji ne m s . Tavo stilius lengvas, tas ypa mane džiugina, tik yra daug t pa i žodži kartojimo. Labai miela, kad Tave sudomino „Faustas". Ten minties gilyb didel . Operoj tai nejau iama. Ypa išryšk ja perskai ius, išstudijavus abi „Fausto" dalis veikalo pa-grindin mintis, kuri Goeth brandino savy beveik per vis gy-venim . Jis pasisako, kad žmogaus nepatenkina nei mokslas, nei menas, nei erotin meil , o tik darbas kit naudai, kit b vio pa-gerinimui. Aš pirm kart oper ma iau „Linksmosios Vindzoro moterys". Jos nesupratau, man nepatiko, jokio sp džio nepaliko.

O d l santykio su namais, labai prašau tav s, Brangyti, labai apgalvoti, manau, kad ia Tau tik pasiraš tuš ia fraz . Bus laikas, kada t brangi namu i nebebus. Tu dar negali suprasti, koks brangus Tu Tavo t veliam, sesytei, broliukui, kiek Tu gali šviesos parnešti namus, jei tik nori, tikrai daug gali.

[Be datos]

[Be parašo]

44.

Velykas šven ian ios Lietuvait s,

Aš, menininkas kiškis, kiškien ir m s kiškiukai skau-džiai išgyvename, kad negalime nusi sti Jums t šal i šal T vy-n s spalvomis dažyt margu i . Susir pinusiais veidais, sugelto-mis širdimis rašome Jums š laišk -telegram . Siun iame Jums ve-

lykinius pavasario švent s sveikinimus ir link jimus skubiausiai sugr žti savo numyl t j krašt .

Lietuvait s, palazd liai šlaite lenkia Jums savo m lynas galvutes. Vytur liai padang j gieda Dievui už Jus. Sniego vanduo lekia, b ga upelius, Nemun , Baltij , Atlant , pas Jus, pas Jus. Var-nas ant žieduotos klevo šakos prie inkil lio Jums švilpauja. Balandis ant kl ties stogo Jums burkuoja. Visos sprogstan ios žole-l s, visi žiedai, saman l s, visi paukš iai, visas miškas su visais savo gyventojais, giesmi garsais, aromatingiausiais kvapais, žavingiausiu ošimu Jums groja. Velyk Bobut prašo audringiausi v tr nors kvapais savo kepsni Jus sveikinti.

Aš, kiškis, su savo žmona ir vaikais renku gražiausias žied spalvas, žieveles, uogas, pumpur lius, kad ateinantiems metams nudažy iau Jums margu ius taip gražiai, kaip graži Lietuva.

Jau skamba Velyk varpai. Jie kvie ia ir žmog , ir kišk , ir vilk , ir lap , ir baland giedoti džiaugsming Alleliuja mirt nugal - jusiam Gelb tojui.

Kiški šeimyn l
(per 1-ojo barako lietuvali i malon)

[Be datos]

V a n d a A b r a m o n y t

Vanda Abramonyt gim 1924 m. Klaip doje, tar-nautojo šeimoje. Mok si Klaip doje, baig moky-toj seminarij ir dirbo mokytoja. Suimta už parti-zan veikl . 1949 m. Ypatingojo Teismo nuteista 25 metams kal jimo ir 5 metams teisi apribojimu pagal 58-la ir 58-11 straipsnius. 1950 m. buvo at-vežta Magadan . Dirbo 6-ojo ir 4-ojo kilometro Berlago stovyklose. 1959 m. gr žo Lietuv . Gyve-na Radviliškyje.

Su Adele Dirsyte teko drauge b ti Magadane, persiuntimo punkte (19-ajame kilometre), o v liau - 6-ajame. Aš pirmomis die-nomis buvau 6-ajame kilometre; ten pasistat m palapines, pasista-t m ir barakus. A.Dirsyt irgi buvo tenai. Radviliškiet Benut Ste-ponaityt gyveno viename barake su A.Dirsyt . Benut su ja labai artimai bendravo. Per Benut ir aš susipažinai ir suart jau su A.Dirsyt . Kalb davom s apie buvusias mokyklas. Aš buvau tik ketverius metus dirbusi mokykloje, o A.Dirsyt buvo daug vyres-n . Pasakodavo apie bendravim su mokiniais, kad niekada nekel-davo balso. Mokydavo tik geruoju, o aš sakiau, kad b davau pikta.

Ji daug pasakodavo mums apie rašytojus - vien dien apie vien , kit dien - apie kit , apie literat r , Lietuvos istorij .

Vasar , dienai baigiantis, kiemo kampe, kad kas nepasteb t , b davo gegužin s pamaldos. Visas jaunimas susirinkdavo ir A.Dirsyt vesdavo gegužines pamaldas. Mes patylom pagiedoda-vom. Turiu pasakyti, kad priži r tojos buvo neblogos, tik iš tolo pasiži r davo ir nevaikydavo, nors kartais ir išvaikydavo.

Toks buvo mano bendravimas su A.Dirsyt . Prie maldaknyg s aš esu prisd justi. 6-ajame kilometre buvo Levut Vizbarait . Ji artimai bendravo su Dirsyte.

Per šienapj t iš 6-ojo kilometro veždavo mus kok 30 kilomet-r . Ten buvo didelis miško plotas, kur tarp kr m b davo ir žo-

* Liudijim kalba šiek tiek taisyta.

l s. Po vis plot b davo išm tytos nedidel s, 7-9 žmoni grup s, gyvendavom nedideliuose namukuose. Už keli kilometr - kita grup . Po darbo mes aplankydavom kitas grupes, bet kurioje grup - je buvo A.Dirsyt , aš dabar neprisimenu. M s grup je jos nebuvo.

V liau mus perk l 4- j kilometr , iš jo veždavo siuvykl . Kiek žinau, administracija A.Dirsyt prad jo persekioti turb t 1953-1954 m. Jau 1955 m. Adel Dirsyt buvo ligon , j laikydavo atskirame aptvare drauge su tokia Verute.

Radviliškis,
2001 m.

Leokadija Ališauskait -Paulionien

Leokadija Ališauskait -Paulionien gim 1925 m. Alytaus apskr., Miroslavo vls., Talok k., mažažemio amatininko - staliaus šeimoje. Baigusi pradžios mokykl mok si Alytaus mokytoj seminarijoje. Kaip sportinink dalyvavo spartakiadoje Maskvoje. 1946 m. suimta iš paskutinio kurso Alytuje. 1947 m. VRM Karo tribunolo Vilniuje nuteista už pasipriešinimo veikl 10 m. lagerio ir 5 m. teisi apribojimu pagal 58-la ir 58-11 straipsnius. 1947 m. pateko Vorkutos lagerius, 1949 m. - Taišeto lagerius, o 1950 m. - Kolym , Berlago spec. lagerius, kur dirbo Chenikandžos šachtose. 1955 m. kovo m n. buvo paleista iš lagerio pagal užskaitus ir palikta trem iai Kolymoje. Persik 1 Magadan , 1957 m. baig vakarin vidurin mokykl Magadane. 1956 m. ištek jo už buvusio Berlago kalnilio J.Paulionio. 1957 m. gavo leidim gr žti Lietuv . Išaugino dvi dukteris ir s n . Visi baig aukšt j moksl .

Buvome nuvežtos Užpoliar , Komij , tuo metu garsi 501 „stroik ”.

Dirbome naktin j pamainoj. Šalia geležinkelio atskiasi snieg , atsikerti gabalus sušalusios tundros, rogut mis veži iki pylimo, išverti ir v l atgal. Taip dylikia valand . Juodas nakties gaubtas, rodos, skrieja prie žem s. Ir „Grigo Ratai danguje apvirt ", ia kitame dangaus kampe nei Lietuvoje, ir Aušrin ne ten. Šviesa ia nuo pašvaist s, kuri mirga vairiomis spalvomis. Bet n ra kada g r tis, nes brigadininke vis ragina: „Davai, davai..."

Tuo metu aš dirbau poroje su buvusia vokie i kalbos mokytoja A.Dirsyte. Tuometin mis mano akimis jinai atrod gerokai pagyvenusi, o dabar manau - gal tur jo 38-40 met . Tai buvo žmogus, kuris niekaip nemok jo prisitaikyti prie t s l y g . Fizinis darbas, matyt, buvo jai naujiena - niekaip nepaklusdavo nei kastuvas, nei „kirka" - kirtiklis. O su tokiu darbininku poroje nelabai kas nor jo dirbt. Buvo gaila, kad taip yra. Prad jau aš dirbt su ja. Atrodo, abi buvome patenkintos: viena - atradusi mokytoj , kita - mokin . „Kenst du das Land, wo die Zitronen bluhen" - ir, rodos, jauti citrinmedži kvap , girdi tyk Reino pliuškenim , matai tolumoje st ksan i Lorelei, girdi vargonais grojant „Tyli j nakt ". Rodos, ir šaltis negnaibo nosies, ir toje begalin je naktyje buvome ne mes. Kartu su berniuku praš me „padovanoti angeliuk ". Vis kartojome: „Auf jeden Dezember folgt wieder ein Mai..."

Deja, deja... Apie tragiško likimo žmog Adel Dirsyt galiu pasakyti tiek: buvo ne šio pasaulio žmogus. J viskas žeid labiau nei mus, kurios buvome jaunatviškai naivios. Tokie žmon s l žta kaip ir medžiai, kurie nelinksta.

Elektr nai,
1997 m.

Valerija Bagdonait - epien

Valerija Bagdonait - epien gim 1923 m. Birž apskr., Nemunilio Radviliškio vls., Kuld n k., 15 ha turin io kininko šeimoje. Skaistgirye (Latvija) baig 4 vidurin s mokyklos klases (ten buvo ar iau negu Biržus), po to dirbo kyje. 1946 m. sitrauk Kaune organizuot pasipriešinimo organizadj . 1947 m. buvo suimta, bet Karo tribunolui tr ko medžiagos, tod 1 buvo teisiama Maskvos „troikos". Nuteis 5 metams. 1949 m. buvo atvežta Taišeto lagerius, prie unos. Iš ten pateko Vanino persiuntimo stovykl , o iš ten 1950 m. laivu atplukdyta Magadan . Berlag . 1952 m. pasibaigus bausm s terminui dar paliekama tremtyje, patenka Ust Om ug . Ten 1954 m. ištaka už buvusio kalinius A. epo. 1957 m. gr žo Lietuv . Užaugino du s nus ir dukter . Gyvena Garliavoje.

1947 m. mus areštavo Birž NKGB. Kal jau Birž ir Panev žio kal jimuose. Kelet kart teis Tribunolas, bet nesurinkdavo tinkam kal i . 1949 m. nuteis Maskvos „troika".

Tais pat metais išvež Krasnojarsko lager. Po keli m nesi - Vanino bucht , persiuntimo punkt , o iš ten - greta esant lager Uch. Ten buvo daug lietuvių : Ada Dirsyt , Alyt Baranau-skait , Kazyt Ješk nait , D dait , Strazdait ir daug kit , vard ir pavardži daugelio jau nebeprisimenu. Tenai išbuvome apie 5 m nesius; liko geriausi prisiminimai. Labai pagarbiai prisimenu Ad Dirsyt , tai buvo tikrai neeilin asmenyb .

Ji buvo už mus kiek vyresn , tikra m s glob ja, patar ja ir aukl toja, tarsi vyresn sesuo ar net motina. N karto nesu jos ma iusi supykusios, nepatenkintos ar k nors bloga kalban ios apie kitus žmones, net ir apie priešus.

Mes visos j myl jome, dr stu sakyti, labiau už kitas, nors vi-sos labai gražiai sugyvenome. Ji mus si sdavo pas mergaites pa-sikalb ti apie tik jim , meil artimui, T vynei ir Dievui. Liepdavo sužinoti, ar visos susirašin ja su namiškiais.

Prab g metai, senatviškas amžius jau mus pakeit . Jau sunko-kai gaudomos mintys, tod l gal ko domesnio ir nebeprisimenu.

Magadan mus plukd laivu „Miklucho-Maklajus", tai buvo apie spalio m nes . Mus saugoj ekistai at j trium sak , kad laive turb t yra kokia šventoji, nes jie neprisimen , kad j ra b t buvusi tokia rami, kaip ši kelion .

Magadane visus suvar lager , iš ten skirst kitus lagerius. Mane paliko Magadane prie 74 but namo statybos. Su manimi liko Kazyt Ješk nait , D dait ir kitos. Ada Dirsyt taip pat liko su mumis, bet dirbo kitur. Šiandien noriu prisiminti gaut iš Dirsyt s Velyk dovan - balt popieriaus skiautel sukt maž gabal l Šv. Komunijos. Iš kur ir kas tai par pino, tuo metu niekas neklauzin jo. Tiems žmon ms esu be galio d kinga dar ir šian-dien. Prieš išvežant mane Vachankos lager , A.Dirsyt s iniciatyva kalin s raš maldaknyg , j v liau visos nusirašin jome. Ka-dangi aš nesusp jau nusirašyti, tai man D dait atidav savo. Šiek tiek man sek si piešti, tai Dirsyt papraš nupiešti kai k ant vokelio. Nebuvau lankiusi jokios piešimo mokyklos, tai man nela-bai sek si, bet š t pabražiau ir buvau labai nepatenkinta, dau-giau nepiešiau. Kai pama iau jau Lietuvoje išleist maldaknyg su savo pieštu viršeliu ir paveiksl l su keliuku, prie kurio yra

V.Br. prierašas, pamaniau lyg ir mano pieštas, bet nesu tikra, nes buvau dar kelet piešini nupiešus.

Apie A.Dirsyt daugiau nieko neteko sužinoti. Apie li dn jos likim gird jau iš kit .

1953 m. išleista iš lagerio „laisv tr mim " apsigyvenau Ust Omciuge.

1954 m. susituok me su A. epu. 1957 m. gr žau Lietuv .

Garliava,
2002 m.

Aleksandra Baranauskait - iurlien

Aleksandra Baranauskait - iurlien gim 1928 m. Jonavos vls., Laukagali k., kininko šeimoje; buvo jauniausia iš trij dukter . 1938 m. mir t vas. Pradžios mokykl lank Skaruliuose, vliau - Jonavoje. 1943 m. stojo Ukmerg s mokytoj seminarij , bet 1944 m. gr žo Jonavos vidurin mokykl . 1946 m. gruodžio 27 d. buvo suimta drauge su grupe klas s mokini . 1947 m. VRM kariuomen s Karo tribunolas Kaune nuteis 7 metams lagerio pagal 58-1 a ir 58-11 straipsnius už antisovietin s spaudos spausdinim ir platinim , param partizanams. Nuvež Vilni , o 1947 m. liepos m n. išvež Pe ior , iš ten - 501 statyb , 1948 m. - Taišet , 1950 m. - Kolym , Magadan . 1953 m. iš lagerio buvo paleista ir Magadane palikta trem iai. 1954 m. suk r šeim ; gim dukt ir s nus. 1962 m. baig vidurin mokykl Magadane. 1964 m. gr žo Lietuv . Vaikai baig aukšt sias mokyklas.

1947 m. vasar mus iš Kauno atveža Vilniaus persiuntimo punkt . ia aš susitinku E.Pavalkien , kuri mane supažindina su mokytoja Adele Dirsyte, su S.Ladygiene. ia jau ne kal jimas - jau iam s daug laisviau. Tik gaila, kad neilgai džiaug m s t ja „laisve" - mus prad jo ruošti kelionei - etapui. Pirtis, žeminančios kratos ir pasis d jimas (jau nakt) kieme, ant sen , menk maišeli . Mes s d jom prisl gtos baim s, nežinios, o iš barak , kur gyveno vyrai, sklido daina: „Tam klaikiam pasauly, ant Pe ioros kranto, pl šys juodas varnas m lynas akis"...

Beveik išsipild dainos žodžiai - mus ir vež Pe ioros link... M s buvo daug. Tame pa iame vagone buvo Adel Dirsyt , Lio-nyt Eimantait ir daug kit . Mes visos buvom labai nusiminu-sios - paliekam Lietuv , m s laukia nežinia, mes nežinom, ar kada begr šim... O traukinys vis dunda, mes vis tolstam nuo gim-tosios žem s, nuo gimi nam . Kažkas sušunka: „Jau Rusija". Pa-sidaro taip baisu, kad mes pravirkstam. Tada A.Dirsyt pradeda mums pasakoti apie tautos didvyrius, j dr s , kan ias, pasiauko-jim . Skatina mus prisiminti istorij . Pasakoja apie m s rašyto-jus, poetus, ragina ia pat važiuojant pasimokyti eil raš i , ji daug j mok jo. Ir mes, monotoniskai dundant traukiniui, karto-jam eiles apie T vyn , ilges , meil ...

Tikriausiai vienas m ḡstamiausi Dirsyt s poet buvo Aistis, ir ji mus mok jo eili . Prisimenu, sus dom susig žusios ant nar ir kartojom paskui mokytoj :

Augo sode serbenta
sidabrin m kek m.
Buvo meil taip šventa,
Niekam nepasak m...

Kartojom, kartojom ir... stebuklas! Kažkur dingo baim , o prieš akis - m s sodas, besileidžianti saul , mano m ḡstamiausias serbent kr mas...

Mokytoja žinojo, kaip mus išblaškyti, kaip nuvyti baim , kaip nušluostyti ašaras...

Ir taip jos globojamos mes pasiekiam Pe ior . ia mus pasitink-a kriminalistai š ksniais: „faštystov privezli"... Ir v l baim , ir v l mokytoja mus ramina, kad nereikia j bijoti, kad ir blogiausia-me žmoguje pirmiausia reikia ieškoti nors krislelio g rio, nes jis gl di kiekviename, tik blogis j užgož s...

Mes jau 501 statyboje - tai ledj rio link nusitiesusi geležinkelio magistral . Mus lyd j sargybiniai pasak , kad šis geležinkelis nutiestas ant žmoni kaul . Ir mes tuo tikim, nes aplink tokia mirtina tyla ir labai jau žiaur s m s „glob jai".

Dirbam prie geležinkelio, kasam griovius, „katlovanus". M s apdarai nepritaikyti tokiems darbams - greit peršlampa, o džio-

vinti n ra kur. Palapin je stovi viena krosnel , „buržuika", bet prie jos neprieisi. Tad išsigr žiam kojines, nusivalom batus ir v l a nam s - džiovinam sava šiluma...

Dar nesp jam gerai sušilti, tik užsn stam ir jau girdim: „podjom, vertušku razgružat". Keliam s, dreb damos rikiuojam s ir žygiuojam prie geležinkelio. Gerai, jeigu greit atvažiuoja toji „vertuška", iškraunam, kad ir pavargstam, bet apšylam ir žygiuojam namo. Bet dažniausiai reikia dar ilgai laukti. Šalta. Sutupiam, susiglaudžiam ir šildom s. Mokytoja, kad ir labai išvargusi, sušalusi, dar sugeba mus šnekinti, pataria pasikeisti vietomis, kad kraštutin s gal t apšilti, viduryje vis šil iau. O paskiau nukreipia m s žvilgsnius dang , liepsnojant vairiomis spalvomis. Tokio dangaus Lietuvoje nemat m - tai šiaur s pašvaist . Susiglaudžiam dar ar iau vien kr vel ir grožim s tuo gamtos stebuklu, kuris lyg ir nuveja t smelkiant šalt .

Vien kart mums bekasant t atvežt žvyr , mokytojai sul žo kastuvas, rankose liko tik kotas. Darb vykdytojas, labai žiaurus, pamat nukritus kastuv , pagrieb j ir l kdamas aplink m šaukti: „Kas sulauž kastuv ?!" Žinoma, niekas neprisipažino - mokytoja ir toliau pasilenkusi kas žvyr kotu. A i Dievui, buvo naktis, jis taip ir nesužinojo, kas sulauž kastuv . O jeigu b t pamat s?

Taip dirbdamos mes labai greit išsekom, daug kas ir susirgom. Mus išsiunt OP („ozdorovitelnyj punkt"). Ten mus išskirst ir su Dirsyte susitikom tik Taišete, kur suvež vien politinius kalinius. Reik jo dirbt ir miške, ir prie geležinkelio. Vasar labai vargino mašalai („moškara"). Jie visur l sdavo, nors ir sl pdavom veid , apraišiodavom rankas, kojas. Ypa nuo j kent jo mokytoja - jos veidas ištino taip, kad ir aki beveik nesimat . Rankos, kojos irgi baisiai sutinusios. Gal t mašal g limas jai sukeldavo alergij ? Baisu buvo j ži r ti, o kaip pad ti, nežinojome. Nors zonoje ir buvo medicinos punktas, bet jos niekas negyd , o darb var . Ta iau mokytoja mok jo ir tai išk sti. Dar ir mus pamokydavo, kad nereikia dejuoti, ir niekad nereikia galvoti, „kad mano skausmas yra didžiausias skausmas", visada ir vi sur yra labiau ken ian i . Savo skausm reikia aukoti už kitus ir d koti Dievui už tai, k gauni, kaip dar Šv.Teres . Mes steb da-

vom s jos ištverme ir, matydamos visa tai, negal davom nepasimokyti. Kai b davo labai sunku, kai skaud davo, prisimindavom mokytojos žodžius, siausdavom j prasm ir... prašvies - davo dangus...

Mokytoja ir melstis mus mokydavo, siausti kiekvien maldos žod , ypa kalbant „T ve m s ". Mok melstis ir savais žodžiais, atliki visuotin išpažint . Ir mes stengdavom s atliki visa tai taip, kaip mok mus mokytoja...

Iš Taišeto mus atveža Vanino bucht . Atveda lager pas kriminalistes. Suveda barakus - sienos išbraižytos, išpaišytos, bassis. Ir mes tur sim ia gyventi? Siaubas.., susig žiam ir stovim nuleidusios galvas.

Mokytoja ir ia sugeb jo mus nuraminti, pamokyt, kaip viso to nematyti, kaip ir per purv žengiant nesusitepti...

Nusiraminom, sik r m, tik neilgam - mus užpuol kriminalist s; jos nor jo iš m s atimti paskutinius skudur lius. Nepavyko. Po to susid rimo su kriminalist mis mus išved kit lager , kur jau buvom vien politin s kalin s. ia sunkiai dirbt nereik jo. Reik jo tik apsitvarkyti zonoje ir iš miško parsinešti malk . Daugelis iš m s buvo labai nusilpusios, sirgo. Tad tos, kurios eidavo mišk , be malk , dar sugeb davo parinkt ir brukni lap , kartais ir žiupsnel uog ; jomis gydydavo silpn sias. Tos, kurios buvom sveikesn s ir laisvesn s, rengdavom literat rinius vakar lius. Žinoma, mokytojos paragintos. Mok m s viena iš kitos ir deklamavom Maironio, Brazdžionio, Ais io ir kitokias eiles. Kai kurios net ir padainuodavo. Ir vokiškai pasimokydavom. Dirsyt buvo vokie i kalbos mokytoja, tad mus pamokydavo G t s, Šilelio, Hein s eili . Dar ir dabar turiu lageriuose padaryt ir man padovanot knygeli , kurioje surašyti šie posmeliai. Brangus prisi minimas...

ia mes v l melsdavom s kartu. Mokytoja mus prad jo raginti kurti maldas. Jas užrašydvavom ant tošies gabal li , o v liau per rašydvavom. Gražiausios maldos buvo Dirsyt s ir Lonyt s Eimonait s. Gražios buvo ir kit , nes visos jos sklido iš širdies.

Taip buvo padaryta pradžia maldaknygei, apkeliavusiai beveik vis pasaul . Galutinai parašyta ir rišta ji buvo Magadane, o kaip pateko užsien , dar ir dabar nežinom.

Magadane su mokytoja aš trumpai buvau, - daugiausia pasikeisdavom laiškeliais. Vien , rašyt ant skudur lio, dar ir dabar turiu. Tai labai brangi relikvija, kuri gavau prieš pat išeidama laisv . Dar vien laiškel gavau ir laisv je. Tada jau ruošiausi naujam gyvenimui, kur mane lyd jo mokytojos patarimai, pamokymai, palaiminimas. Visada ir visur jau iau jos glob - ji buvo mano gyvenimo Mokytoja.

Mergait s pasakojo, kad mokytoja sunkiai sirgo. Jos, kol gal jo, tol lank . V liau ir nuo j atskyr , išvež . Sak , kad mokytoja vežama atsisveikino su gyvenimu. Ji daug kent jo ir savo kan ias aukojo kit labui, - apie save niekad negalvojo. Savo patarimais, globa pad davo kitiems ir niekad nelaukdavo, kad kas atsilygint . Ir mus mok - padar te gera kam nors, nelaukite, kad tuo pa iu atsilygint jums. Ateis diena ir jums kas nors k nors padarys gera, kai j s to nelauksite, nesitik site, bet jums to labai reik s...

Visi tie žodžiai, pamokymai, patarimai gyvi ir šiandien. Ir gyvens dar ilgai, nes tai, k patyr m pa ios, ko mok mus mokytoja, mes perduodam savo vaikams, savo an kams. Gal ne viskas, bet tai, kas svarbiausia, - išliks. Pagaliau liks skudur lis, knygel , o juose - gilius mintys. Ir svarbiausia - maldaknyg l . J žmon s skaito vairiomis kalbomis, ir žodžiai, patys reikšmingiausi žodžiai apie artim , T vyn , meil , atlaidum skverbiasi kiekvien šird , ver ia pam stysi apie tai, kas svarbiausia šiame pasaulyje, žmoguje. Paži ri maldaknyg l , pavartai, paskaitai ir jauti - Mokytoja ia pat, su tavimi... Ir taip bus visada, nes jos p dsakas gilių spaustas m s žem je, m s širdyse.

Kaunas,
1997 m.

Valerija Bernatavi i t - Kvedaravi ien

Valerija Bernatavi i t -Kvedaravi ien gim 1929 m. Mažeiki apskr., Vegeri vls. ir kaime, 23 ha turin io kininko šeimoje. 1941 m. stojo Žagar s gimnazij , nuo 1946 m. mok si Mažeiki gimnazijoje. 1949 m. iš VI klas s buvo suimta už pasipriešinimo veikl . Maskvos „troikos“ sprendimu 1949 m. buvo nuteista 25 metams lagerio pagal 58-la ir 58-11 straipsnus. Tais pa iais metais pateko Taišeto persiuntimo stovykl , iš ten 1950 m. - Vanino persiuntimo punkt ir tais pa iais metais laivu buvo perkelta Kolym , Magadan , kur dirbo Berlago lageryje, 19,18 stovyklose, v liau - 6-ajame kilometre, kur pieš vaizdel A.Dirsyt s parašytais maldaknygei. 1956 m. byl perži rin ios komisijos nutarimu buvo iš lagerio paleista ir išvažiavo Kazachstan , Džezkazgan . Ten ištek jo už buvusio politinio kalinio Kvedaravi iaus. Gim dukt ir s nus. 1961 m. KGB valdininkas Džezkazgane V.Bernatavi i t tard apie JAV išleist maldaknyg , rod fotojuostoje maldaknyg s rankrašt ir nor jo, kad ji prisipažint d l maldaknyg je d to piešinio autoryst s, priekaištavo, kad ji palinkus kryži pieš nor dama parodyti, jog Soviet S jungoje gyvenimas vis blog ja. Ji neprisipažino piešusi. Dabar, mirus vyru, gyvena Klaip doje. Vaikai baig aukšt j moksl .

Su Adele Dirsyte susipažinau Vanino buchtos kaimely, kai mus perk l buvusi japon belaisvi stovykl . ia m s buvo apie 2000 politini kalini vairi tautybi . M s , lietuvi i , irgi buvo nemažas b rys. Kadangi tuo metu Vanino buchtoje kalini , vežam Magadan , buvo labai daug, tai mes laivo lauk me vis vasar . darbus nevar , netur jo kur, režimas irgi nebuvo griežtas, tai mes gal davom susirinkti ir padainuoti, pasimelsti, pagiedoti, ir vis t m s pabendravim širdis buvo Adel Dirsyt . Nors jau daug vargo patyrusi ir drabužiai senais, sud v tais, bet nuo jos skrido kažkokia neišsenkanti šiluma ir tuo trauk prie sav s. Kai artimiau susipažinau, buvau maloniai nustebinta, kokia turtinga šios kuklios moters dvasia, kiek joje meil s T vynei, Dievui ir žmogui! Ir ji, nors tyliai, ramiai, steng si skieptyti š turt ir m s , jaunesni sielas. Buvo labai jautri kito skausmui, visokiai neteisybei, bet visk išliedavo tyliai, o kitus mok davo paguost, patart, kaip pakilti virš tos žiaurios, alinan ios kasdienyb s, mal-

doje rasti nusiraminim . Niekad nema iau jos piktos. Nepapras-tai kantri, visada tvirt sitikinim . O kaip šv sdavome K ias! Nors ir labai alkanos visada b davome, bet K i dien visai ne-valydvavome ir vakare, gr žusios iš darbo, sunešdavome savo dienos duonos davin , sud davome kr v , sus sdavome visos, pasimelsdavome tyliai, pabendraudavome ir eidavome miegot, kol priži r tojai nepasteb davo. ia režimas buvo labai griežtas, nei joki dain , nei giesmi , nei didesnio susib rimo negalima. Kai m s gyvenimas po Stalino mirties pager jo, nu m numerius, v l tur jom savo vardus ir pavardes, valg m so iau duone-l s, gal jom artimiesiems laiškus rašyti, neribotai iš j gauti, deja, m s mieloji mokytoja jau buvo fiziškai išsekusi. Gavusi iš sav - j vien laišk , kuriame buvo rašoma, kad (neprisimenu) ar se-sers, ar brolio s nus ved s, li dnai man pasiguod , kad dabar jau pasijutusi esanti sena.

Mane išvež kit lager , o jinai buvo gydoma stacionare ir daugiau jos nebema iau. Nors daug met pra jo, bet vis prisime-nu j išvargusi (ji vis laik buvo prie sunki darb), bet malo-niai besišypsan i su dideliu, juodais dažais baltame skudure iš-rašytu numeriu, užsi tu ant juodos skarel s virš kaktos, virš keli ant sijono ir ant nugaros, deja, neprisimenu, koks tai buvo nume-ris, juos mes visos tur jom, mano buvo 2-795.

1961 m. mane iškviet Kazachstano Džezkazgano miesto sau-guman (tuo metu ten gyvenau), klausin jo mane apie t maldaknyg , parod fotonuotraukas, ne spaudsintos, o dar Dirsyt s rankrašt , kur iškart pažinau. Taip skaudu buvo matyti t ran-krašt ir žinoti, kad jos gyvos jau neb ra, bet tardytojas mane nu-džiugino pasak s, kad ši maldaknyg išspausdinta Amerikoje.

Klaip da,
1999 m.

Aldona Bielinyt

Aldona Bielinyt gim 1926 m. Šven ioni apskr., Adutiškio miestelyje, vargonininko šeimoje. Mok si Vilniaus 2-oje mergai i gimnazijoje; j baig 1945 m. ir stojo Vilniaus universiteto Medicinos fakultet . 1946 m. buvo suimta, nuteista 8 m. lagerio ir 3 m. teisi apribojimu. 1947 m. su A.Dirsyt buvo Lukiški kal jime. Paskui buvo išvežta Mordovijos lagerius, v liau - Krasnojarsk . Ten baig Mišk pramon s technikum . Ištek jo už ukrainie io. V liau dirbo Leningrado srityje. Lietuv gr žo 1992 m. Gyvena Vilniuje.

Skaitydama prisiminimus, išspausdintus „Katalik pasaulyje" ir žurnale „Caritas" apie Adel Dirsyt , jos kan ias sovietiniuose lageriuose ir nepalaužiam jos dvasi , pagalvojau, kad ji garbin-gai atliko krikš ion s pedagog s pareigas, baisiausiomis s lygo-mis moraliai palaikydama savo jaunesnes nelaim s seses, moky-dama jas neprarasti tvirtyb s ir vilties, patardama visus vargus aukoti Dievui už T vyn .

1944-1945 mokslo metais, kai mokiausi Vilniaus II mergai i gimnazijos paskutin je klas je, pas mus at jo nauja vokie i kalbos mokytoja Adel Dirsyt ir buvo paskirta m s klas s aukl to-ja. Klas je buvo net 48 mergait s ir naujoji m s mokytoja iš pat pirm dien steng si d miai visas siži r ti ir kiekvien pažin-ti. Sunki tai buvo užduotis, nes laikai buvo neram s, nepalank s atviram bendravimui, ta iau Adel Dirsyt atrado keli m s širdis. Buvom tikin ios, kiekvien sekmadien matydamo savo aukl toj Šv. Mikalojaus bažny ioje ir palengva užsimezg su ja artimesni ryšiai. Aukl toja pakviet mus ateitinink susirinki-m . Mes buvome sužav tos Stefanijos Ladygien s paskait , v - liau su mumis bendravo ir kiti labai dom s žmon s ir mes si-trauk me ateitinink veikl . Kiekviена gavome konkre ias už-duotis. Aš su drauge globojome dvi šeimas. Trims senut ms sese-rims invalid ms atnešdamo iš parduotuv s pagal talonus mais-to produkt , pjov m ir kapojom malkas, sunėšdamo jas kam-bar , sutvarkydavome j skurd b st , prinešdamo vandens porai dien . Kita šeima - tai našl su penkiais berniukais nuo vie-neri iki penkeri met amžiaus. Mes rinkome aukas tai gausiai

šeimai paremti, o vien vaik parsivedžiau savo namus, kad tai moteriai b t lengviau išmaitinti likusius keturis.

Baigiantis mokslo metams m s aukl toja susir pino m s ateitimi ir pasikviet klas psycholog , kad patart mums, koki pasirinkti profesij . Visos paraš me rašinius laisva tema ir po kurio laiko pagal braiž ir t rašini turin gavome rekomendacijas, kokiam darbui geriausiai tinkame.

Nežinau, ar kas pasinaudojo tais patarimais. Gyvenimas ved savo patais m s pasirinkimui. Visos stojome universitet , pedagogin institut ar konservatorij , bet daugeliui iš m s teko baigt kitokius mokslus.

Nemažai m s klas s mergai i , iškent jusios KGB tardymus ir nuteistos po 8 ar 10 met , su savo aukl toja susitikome Lukiški kal jime. Kameros buvo prigr stos kalini , kad ne iš karto pasteb si paž stam veid . Labai apsidžiaugiau pama iusi Stefani Ladygien , su ja kartu s d jome KGB vienut je. Glaud m s prie šio nuostabaus, didžiai gerbiamo, tauraus žmogaus, ji buvo mums ramstis, iš jos s m m stipryb s, ji atstojo mums ir mam , ir namus. Kitame kameros gale mergai i apsupty s d jo Adel Dirsyt . Ži r jo ji savo aukl tines su užuojauta ir li dnai šypsosjosi. Ma iau, kad ji daug meld si. Ar tur jo ji artimesn žmog kamerioje, kur buvo apie 80 moter , aš nežinau. Ji laik si tvirtai, nema iau jos, kad verkt , manau, kad pati ji ne vien verkian i paguod ir nuramino.

Žinojom, kad greit išveš, bet laik m s ramiai, reng m domius pokalbius, deklamavom eil raš ius, dainavom ir giedojom giesmes. Iš duonos tur jom pasidariusios rožan ius ir bendrai meld m s. Kameroje buvo domi žmoni , tur jome ir poet , kuri kiek-vienai iš m s gimtadienio proga sukurdavo eil rašt .

K ios buvo li dnos, prisimin m namus, verk m ir dainavom:

Neli d k, mamyte, kad prie K i stalo
Šiemet mano vieta pasiliks tuš ia
Ir nelauš plotkel s iš tavo rankeli
Ta, kur pernai lauž ir buvo drauge.

Iš Lukiški mane išvež anks iau, liko daug artim žmoni , tarp j Stefanija Ladygien ir Adel Dirsyt , su kuria daugiau nesusitikome. Ilgai nieko nežinojau apie aukl toj , bet vien S.Ladygien s mirties metini min jime sutikau moter , kurios su A.Dirsyte kartu per jo visus lageri vargus. Išgirdau kraupi pasakojim apie aukl toj . J žiauriai kankino, bet ji laik si tvirtai, niekam nesiskund ir savo kan i aukojo Šven iausiajai Mergelei Marijai, prašydam J , kad gelb t silpnesnius. Stengdamasi mergaites paremti dvasiškai, ji ragino melstis ir užrašin ti savo sukurtais maldeles. Adel Dirsyt jau buvo parašiusi nedidel maldaknyg ant lapeli , o papildžius j naujomis maldomis ir rišus gražiai siuvin tus viršelius, gim unikali rašytin kalini maldaknyg , apkeliavusi vis pasaul .

Nepageidautini buvo lageri valdžiai tokie žmon s kaip mokytoja Adel Dirsyt . Jie visokiais b dais steng si j sunaikinti vi saip ty iodamiesi ir kankindami, bet dvasios jos nepalauž , ta iau sužalojo fiziškai. Ji mir kankin s mirtimi nenugal ta.

Adel Dirsyt savo tauriu gyvenimu ir kan ia rod savo meil Dievui ir T vynei.

Teb nie šviesus jos atminimas.

Vilnius,
1999 m.

P r a n u t e b e l y t

Gim 1907 m. Rokiškio apk., Obeli vls., Antanaš s k., kininko šeimoje. Baigusi 4 klases sigijo mezgimo mašin ir tuo vert si. Buvo apskai iusi, aktyvi visuomenininke, platino antisovietin spaud . 1946 m. buvo suimta ir Rokiškyje nuteista 10 m. lagerio pagal 58-la ir 58-11 straipsnius. Magadan buvo atgabenta 1950 m. drauge su A.Dirsyt; iš pradži jos buvo drauge. V liau P. ebelyt perkelta 23-i j kilometr , ligonin , kur dirbo aptarnaujan ioje grandyje.

1955 m. iš lagerio buvo paleista ir palikta trem iai. Dirbo 23-iajame kilometre, aptarnavo ne gali j namus. 1957 m. ištek jo už ukrainie io.

1962 m. gr žo Lietuv , apsigyveno Zapyškyje; sigijo namel . 1984 m. mir Zapyškyje, palaidota Antanaš s kapin se Obeli vls.

Manoma, kad b tent jai A.Dirsyt dedikavo 1953 m. vasario 16 d. proga maldaknyg .

Ona iurlionyt -Liutkevi ien

Ona iurlionyt -Liutkevi ien gim 1922 m. Alytaus apskr., Merkin s vls., Bingeli k., kininko (30 ha sm lio) šeimoje. Baig Merkin s pradžios mokykl . 1946 m. buvo suimta už ryšius su partizanais, tardyta Vilniuje. Teis VRM kariuomen s Karo tribunolas; nuteis 10 met lagerio ir 5 m. teisi apribojimu. 1947 m. pateko Komijos ASSR Vorkutos lagerius, 501 statyb . 1949 m. perkelta Taišeto Oziomo spec. lager , v liau perkelta Andziob miško darbams. 1955 m. buvo paleista pagal užskaitus. Tais pa iais metais ištek jo ir persik 1 Krasnojarsko miest . 1959 m. gr žo Lietuv , kur Kaune vyro t vai tur jo nam . 20 met dirbo dirbtinio pluošto gamykloje.

Labai gerai prisimenu Adel s Dirsyt s veid ir jos nuoširdum . Mes buvome ne vienoje brigadoje, bet susitikdavome kasdien eidamos darb ir iš darbo. Dar Kolymoj kartu „katlavanus" kasdavom ir „vertuškas" išversdavom. Jeigu ji pamatydavo, kad bloga nuotaika (bloga nuotaika mums buvo kasdienin duona, smulkiau rašyti apie tai neverta, nes kiekviena j su savimi nešiojom), ji visuomet, b davo, prieis, švelniai prad s kalb ti apie visai kitus dalykus, kad nors kiek išblaškyt . Sakydavo, kad ji radusi kok sarg išmest laikraš io gabaliuk , kad sužinojusi, jog mes ilgai ia neb sim. Mus išvaduos, tik reikia truput kantryb s.

Nežinau, iš kur ji tur jo tiek daug vidinio gerumo, nuoširdumo. Paskui aš patekau ligonin ir susitikome tik po met , kai mus atskyr nuo kriminalini . Buvome kartu gal 2 ar 3 m nesius. Tada mus išskirst . Atsimenu, ir mano nervai buvo pakrik , kaip

sako, jau iš proto, bet tykiai. Atsimenu, visos renkasi, kas su kuo kartu ant gult miegos. Buvo pas mus tokia Jadz Šepikait, žemait, labai puiki mergina, bet taip pat labai nervinga. J su manu partizanais, sudegino j sodyb, nušov du partizanus. J pats i pasodino tarp lavon, liep juos apsikabinti ir fotografavo. Taip per jo pragar iki dugno. Tada prijo prie man s Dirsyt ir klausia: „Onute, su kuo tu eisi kartu?” Aš sakau: „Turbt su Jādze”. Man tada sako: „Onute, neik, eik su mumis”. Tik vliau supratau, kad jai buvo gaila man s, nes kai susirenka dvi tokios, tada jokios paguodos. Aš ir pasilikau su Dirsyt s draugija. Su ja buvo Kazyt Šulskyt (mokytoja), Ol Baranauskait, Olyt Simanova ir Olyt Eismontait (gimnazist s). Dirsyt jas mokydavo, arba, b davo, koki knyg pasakoja, paskui diskutuoja. Ji visada mok davo traukti pokalb ir mane. Kartais aš ir susikaupti nelabai gal davau. Matyt, ji iš veido suprasdavo mano būsen, kad aš visai negirdžiu, tiesiog būnu paskendusi savo mintyse. Neseniai buvau sužinojusi, kad mir tvelis, o po dviej mėnesi mir sesut, palikusi keturis mažus vaiku ius. Manau, kad suprantama, kokia būsena gal jo būti.

Adel Dirsyt visada mok davo nutraukti tūždang. Kai kai nors aptardavo, ji dažnai paklausdavo: „Onute, o kokia tavo nuomon?” Taip neju iom ir traukdavo pokalb. Nueidavome valgykl, tai visada man didesn duonos riekel.

Taip gerosios Adut s d ka aš po truput atgavau pusiausvyr. Vliau visk supratau - jai tiesiog buvo gaila man s. Visada, visada prisimenu j kaip šviesi žvaigžd. Vliau mus išskyr. J išvež vien kolon, mane kit ir daugiau nebesusitikom. Tegul jai gerasis Dievulis atsilygina. Tesuteikia jai Dangaus Karalyst je rojaus kampel!

Kaunas,
1999 m.

Eleonora Grigalavi i t -Ruben

Eleonora Grigalavi i t -Ruben gim 1923 m. Raseini apskr. ir vls., Aukštašlynio k., pasiturin io kininko šeimoje. 1943 m. baig prekybos mokykl Kaune. Nuo 1945 m. tapo partizan ryšininke. Nuo 1947 m. buvo apygardos štabo ryšinink ir gyveno su partizanais. 1948 12 08 suimta. 1949 m. „troikos“ nuteista 10 met lagerio ir 5 metus teisi apribojimu pagal 58-la ir 58-11 straipsnius. Tais pa iais metais išgabenta Taišeto lagerius, o 1950 m. - Vanino bucht, U stovykl, iš ten - Magadan Kolymoje,

Berlago spec. lagerius. Magadane dirbo 18 lageryje, 6-ajame, 4-ajame kilometre, kur teko bendrauti su A.Dirsytė. Iš lagerio paleista 1955 m. (kaip atlukusi ^{2/} bausm s laiko). 1956 m. ištek jo už politinio kalinio Ruben s ir išvyko Latvij , vyro t višk . Išaugino dukter (s nus studentas žuvo). Gyvena Latvijoje, J rmaloe.

Jau pra jo tiek daug met , tod l bus sunku paeiliui surikiuoti tai, kas buvo tuose pokalbiuose bendraujant su Adele Dirsytė. Nuo kurio laiko ir kuriame lagerio punkte prasid jo m s suart - jimas (o toliau ir labai artimas), taip ir negaliu pasakyti. Kadangi aš ir po tardym d l sveikatos buvau paskirta antr grup , o A.Dirsytė kent nuo didelio kraujo spaudimo, tai mes abi dažnai b davom zonas darbinink s ir gal jom daug laiko praleisti kartu. O kai ji papraš mane perrašyti mažut maldaknyg , kuri buvo nevykusiai rišta, 4 cm ilgio ir 3 cm plo io iš r komo popieriaus, sakydama: „tavo aiškus raštas“, tada mes dar labiau suart jome. Kitos maldaknyg l s buvo kur kas geriau rištos ir trupu iuk di desn s (vienu cm). Gaila, savosios ne stengiau išsaugoti.

Adel Dirsyt buvo tas žmogus, kuris rasdavo kiekvienai ger , raminam žod , kuris pad davo ištverti visas skriaudas ir sunkumus, nors pati dažnai vos vilkdavo kojas. Ji tiek daug mok jo pasakoti apie žmogaus dvasin kult r , etik , literat r , kad mums visada b davo per mažai laiko.

Skaudu prisiminti t laik , kai Adelei Dirsytėi prasid jo nemigo naktys. Ji negal davo užmigtis ištisom savait m. Lagerio gydytoja Antanina Badalova ateidavo, paži r davo, kiek ir koki vaisst duodavo, jau neatsimenu. Taip Adel s sveikata jo vis blogyn

nerviniu atžvilgiu, kol galiausiai j paskyr atskir barak , atitvert nuo bendros zonas aukšta vieline tvora. Ten buvo karceris ir nesilaikantiems lagerio režimo. Bet Adel Dirsyt dienos metu leisdavo b ti šio barako teritorijoje, ji tyl dama vis laik eidavo palei tvor . Kiekvien kart , kai b davome zonoje, arba gr žusi iš darbo aš vis prieidavau prie tvoros, bet dažnai Adel nepratarda- vo n žodžio, o b davo ir toki moment , kai ji nepažindavo arba sakydavo - „o ko tu ia at jai?"

Galiausiai j išvež , kaip tada sakydavo, - žemyn . O po kiek laiko iš lagerio sargo sužinojau, kad jos n ra tarp gyv j .

Sluoka (Latvija),
2000 m.

Albina Grinevi i t -Ramonien

Albina Grinevi i t -Ramonien gim 1929 m. Trak apskr., Rumšiški vls., Gastilioni k.; t vas tur - jo 2 ha žem s, dirbo policininku. Rumšišk se baig 6 pradžios mokyklos skyrius. Nuo 15 met prad jo dirbt Kauno ligonin je ir mok si suaugusi j gimnazijoje. 1948 m. lapkri io 5 d. už ryšius su partizanais suimta iš VI klas s drauge su seseria, o 1949 m. Maskvos „troikos" sprendimu nuteista 10 met lagerio ir 5 m. teisi ribojimu pagal 58-la ir 58-11 straipsnius. Tais pa iais metais buvo perkelta

Magadano Kolymos spec. lager - Berlag . Dirbo 19-oje, 18-oje lagerio kolonijoje. 1955 m. iš lagerio buvo paleista ir palikta trem iai. 1956 m. ištek jo už politinio kalonio Stasio Ramono; gavusi leidim tais pa iais metais išvyko Lietuv . Išaugino s n ir dukter . Gyvena Kaune.

Man b nant Magadane, 19-ame moter lageryje, teko bendrauti su mokytoja Adele Dirsyte. Apie metus gyvenome viename batreke. A.Dirsyt buvo gerokai vyresn už daugel m s , tod 1 ji mums buvo kaip motina. Ji buvo tyli, dažnai susim s iusi ir nepaprastai dvasinga. Mums tai buvo tikra palaima, iš jos mes semda-vom s dvasin s ir fizin s stipryb s. A.Dirsyt li din ias paguos-davo, sukłupusias pakeldavo, išlyd dama etap palaimindavo.

Vien kart teko šv sti Vasario 16- j . Susib r me pas mane, antrame aukšte. Kad nekilt tarimo, pasikviet me Julyt (pavard s neprisimenu), švent me jos vardo ir gimimo dien . ia buvo ir m s mokytoja, taip pat L.Zeni t , V.Rudien , Vl.Gir i t . Pirmiausia suklaupusios ant gult sugiedojome Lietuvos himn . V - liau deklamavome Maironio ir Brazdžionio eiles. Svetimtaut ms labai patiko m s sugiedotas Lietuvos himnas, tuomet joms sak - me, kad giedojome jubiliejin „Ilgiausi met ". Prisimenu, tai buvo pirties dienos vakaras.

Pirties diena b davo pati sunkiausia diena m s gulago gyvenime, ypa žiem arba p gos metu. T dien lipdavome kaln du ar net tris kartus. Neš me kelmus kurui. Žiemos metu t kel mel prisirišdavome dirželiu ir „veždavome" nuo kalno iki kelio, kur jau reik jo žygiuoti rikiuot je po penkias. Lipdamos kaln dauguma iš m s kalb davome „Kryžiaus kelius", juos mus išmok mokytoja. Gana dažnai ir ia tekdavo bendrauti su A.Dirsyt e. Po „so i " piet , sunkvežimiui veždavo miesto pirt . Išsimaudžiusioms pirtyje dar kelet valand tekdavo pastov ti lauke. Po to lediniai plaukais, apšarmojusiais veidais jau vakare gr ždavome „namus".

Prieš Šv.Velykas A.Dirsyt mums atlikdavo rekolekcijas. Tuomet ji lankydavosi kone pas visas lietuvaites. Taip pat ir spalio m nes primindavo, kad nepamirštume sukalb ti Rožan i . Rožan i tur jome beveik visos atsivežusios iš t vyn s kal jim , buvome pasidariusios iš duonut s. Rožan i kalb davome kasdien, jau po „atbojaus", gul damos. Gav nios metu ir „Kryžiaus keli " maldas kalb davome.

1953 m. A.Dirsyt išvež Magadano 18- j vyr lager . Ten buvo sukaltas lentinis barakas, jis buvo pavadintas vyr ir moter psichine ligonine. Gal b t tikslesnis jos toks pavadinimas: „Nepalanki katorginink izoliatorius".

Tvirtai tikiu, kad visoms, kurioms teko bendrauti su mokytoja Adele Dirsyt e, šviesus jos atminimas liko vis širdyse.

Kaunas,
2001 m.

Aleksandra Gudelevi i t - Valiulien

Aleksandra Gudelevi i t -Valiulien gim 1920 m. Kauno apskr., Vilkijos vls., Eglyn k., 10 ha turin io kininko šeimoje. Baig pradžios mokykl . 19 met ištek jo už Valiulio. Vyras buvo paimtas kariuomen ir žuvo. Aleksandr su m kaip partizan ryšinink ; 1947 m. Maskvos „troika“ nuteis 10 m. lagerio ir 5 m. teisi apribojimu pagal 58-la 58-11 straipsnius. Liko mažametis s nus. Iš pradži buvo išsi sta Mordovijos lagerius, o 1948 m. perkelta Vanin , iš kur 1950 m. pateko Magadan . Koly moje dirbo statybos darbus, krito mišk 3-iojo kilometro stovykloje, Berlag spec. lageryje.

Magadane susirgo, 1955 m. buvo išsi sta Chabarovsko ligonin , iš kur 1955 m. gruodžio m n. buvo paleista pagal užskaitus. Gr žusi Lietuv apsigveno pas brol Vilniuje (Buivydišk se), kur dirbo ligi pensijos. Mirus broliui gr žo t višk .

1955 m. Aleksandra Valiulien , b dama Berlago lageryje, susižeid , ir j perk l lagerio 18 kolon prie ligonin s. Ten tuo metu psichini lig skyriuje buvo laikomos lietuvaits Verut , Paulina ir mokytoja Adel Dirsyt . Aleksandra ir dar kita lietuvi Ada buvo pareigotos tas ligones apr pinti maistu.

Kai Aleksandra susirgo pleuritu, ji buvo išsi sta Chabarovsk , kur geresn s klimato s lygos. Jos bausm s laikas art jo pabaig ir 1955 m. gruodžio m nes ji buvo paleista pagal užskaitus.

Tuo pa iu laivu, tame pa iame triume iš Magadano buvo atgabenta ir Adel Dirsyt bei kitos ligo s. Aleksandra lank A.Dirsyt . A.Dirsyte gimin s labai r pinosi - ji gaudavo verting siuntini . Dirsyt Aleksandrai pasi l savo dailias šlepetes. Aleksandra nesuprato šio si lymo. Kaimyn s paaiškino, kad turb t nori mirusi b ti jomis apauta. A.Dirsyte tuo metu jau buvo silpna.

Atvyk Vanino uost ligonai vagonais išgabenti Chabarovsko lagerin .

2000.03.25 pokalbio su A.Valiulienė rašas (Perpasakojo M.Bložnelis).

S t a s y s I v a n a u s k a s

Stasys Ivanauskas, A.Dirsyt s vyriausios sesers Kotrynos s nus, yra vienas svarbiausi liudytoj apie A.Dirsyt ligos su mimo. B damas jos globotiniu kartu išgyveno okupacij keitim si ir karo metus. Rengiant ši knyg jis surinko ir pateik didži j panaudotos medžiagos dal .

S.Ivanauskas gim 1925 m. K daini apskr., Š tos vls., Gaidži n k. Mok si Š tos progimnazijoje, v liau - K daini gimnazijoje, kuri baig 1941 m. A.Dirsyt s kvietimu 1942 m. atvažiavo

Vilni ir stojo universitet . Kai universitetas buvo uždarytas, sidarbino amat mokyklos kio ved ju, baig mašinraš io kurssus suaugusi j institute. 1944 m. drauge su A.Dirsyt persik l bendr su S.Ladygiene but Trak g. A.Dirsyt su mus, S.Ivanauskas liko šiame bute gyventi. 1950 m. baig Pedagogin institut ir tapo diplomuotu geografijos mokytoju, dirbo vidurin se mokyklose. Už „Lietuvos geografijos" vadov l buvo paskirta Respublikin premija. Pareng kont rini žem lapi mokykloms rinkinius, knyg mokytojams. 1997 m. apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikš io Gedimino ordinu.

O n a K a k a r i e k a i t - I m b r a s i e n

Mokytojos Dirsyt s šviesus atminimas amžinai išliks jos mokini atmintyje. Ji d st mums vokie i kalb 1945-1946 metais. Tai buvo puiki savo d stomo dalyko specialist . Mokiausi Vilniaus Salom jos N ries gimnazijoje pokario metu. Klas je tuo metu mok si ir vyriausyb s (ano meto) nari vaikai. Nepaisydam to, ji dr siai skiepijo mumyse nepakantum blogiui. Pamok laik ji skyr ne tik vokie i kalbai, bet ir asmenyb s ugdymui. Dirsyt mok , kad reikia pad ti kitiems, reikia myl ti ne tik artim , bet ir prieš , k ir rod pati savo gyvenimu.

Jos skatinami visada dalijom s ir k sniu, ir drabužiais su tais, kurie j netur jo. Nepasirengti jos pamokai niekas nedr so, nusirašyti taip pat niekas nedr so. Ji buvo labai tikinti ir to nesl p .

Mok ir mus nepraeiti pro bažny i užsukti, pasimelsti, paprašyti Diev pagalbos. O tai padaryti Vilniuje nebuvo problemos. Gimnazija buvo Šv. Ignoto gatv je, priešais Šv. Ignoto bažny i . Ten aš j dažnai matydavau. Dažnai ji paklausdavo per pamok : „Kieno šiandien mamyt s gimimo diena? Kas nori mamai parnešti „5" - dovan ?" Iš pradži net pakeldavo pažym , o v liau tapo tradicija atsakin ti savanor mis. Gražios b davo ir domios jos pamokos. Jau tiek met pra jo, o jos gyvos mano atmintyje.

Panev žys,
2000 m.

Regina Majorait

Regina Majorait gim 1923 m. Taurag s apskrityje. Suimta 1947 m., buvo tardoma Šilut s kal jime, nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. teisi apribojimu. Atvežta Berlago spec. lager dirbo Duk oje, Serdiake, Magadane. 1955 m. iš lagerio buvo paleista. 1956 m. gr žo Lietuv , apsigyveno Palangoje.

Man labai graudu, kad mažai k galiu papasakoti apie Ad Dirsyt .

Tai buvo 1954-1955 metais, politini kalini moter lageryje Magadane (rodos, 18 OLPE). Buvo atskiras barakas, kur buvo „gydomos" psichiškai nesveikos moterys. J buvo daug, visoki tautybi , koki tada buvo Taryb S jungoje. Tarp j buvo trys lie tuv s. Viena iš j - Ada Dirsyt . Ji buvo tyli, su niekuo nekalb jo, nevalg . J maitino per prievert . Ji buvo labai sutinusi, per die nas s d davo tyli, rami, labai li dna.

Dar buvo smulkut mergait Verut (pavard s nežinau, lyg Jankauskait). Verut , kai jai praeidavo nerviniai priepuoliai, gržiai piešdavo, rašydavo eil raš ius. Man Verut dovanojo bloknot 1 , kur ant viršelio užraš - „Atmink mane!" ir nupieš T vyn s vaizdel . O kitoje lapo pus je užraš taip - „Kas ia raš , ne navy na, beprotnamy yra gyva..." Tai buvo 1955 m. birželio m n. 6 die n . Bloknot 1 pavyko išsaugoti.

Tre ioji lietuvaite buvo Pauliut ar Sauliut . Tiksliai nepame nu. Ji, vargšel , vis laik tiktais juok si. Jai niekas neber p jo.

Prie ligoni dirbo medicinos sesuo, vardu Ada (pavard s nežinau). Ji buvo žemait . Jeigu b t galimybi Ad surasti, gal t daug papasakoti.

Atrodo, ji lyd jo ligones vadinam j žemyn , vyr kalini zon . V liau skrido gandai, kad jas ten išprievertavo. Vargš Ada Dirsyt išsekusi mir .

Gaila, tiek težinau, dažnai jas lankydavau, bet jau 1955 m. rug s jo 11d. iš jau laisv .

Palanga,
1998 m.

Aldona Pakštyt

Aldona Pakštyt gim 1929 m. Kdaini apkr., Štos vls., kininko šeimoje. Baigusi pradžios mokykl mok si Kdaini vidurin je mokykloje. 1948 m. buvo suimta ir 1949 m. nuteista 10 met lagerio ir 5 m. teisi apribojimu. Po teismo pateko Mordovijos la gerius, iš ten buvo perkelta Vanin , paskui laivu Kolym , Berlagu spec. lager Magadane. Dirbo 18, 19 kolonose statybos darbus. 1954 m. kaip nepilnamet buvo paleista pagal amnestij , ta iau Lietuv gr žti neleido; gr žo po ketvert met - 1958 m. Dar Magadane baig vidurin mokykl . Lietuvoje baig Vilniaus universitetu bibliotekininkyst s specialyb . Mir 1994 m.

Jau senokai gird jau kalbant apie Amerikoje išleist ir išverst daugel pasaulio kalb Sibiro tremtini maldaknyg . Išgirdusi tai pagalvojau: „Gal tai m s maldaknyg ?" Ir pati sau atsakiau, kad tai ne ta. Tai Sibiro tremtini , o mes - Magadano kaliniai. M s maldaknyg vadinosi „Viešpatie, prikelk mano taut ".

V liau mano draug Leontina Eimontait -Motiej nien pasa kojo, kad d l tos maldaknyg s j tard Saugumo organai. Buvo vairiai provokuojama. Jai si l atsiimti honorar už taip gausiai

užsienyje leidžiam maldaknyg . Leontina išsigyn nieko nežinanti, jokios maldaknyg s n ra rašiusi. Kiek v liau išgirdau, kad buvo tardomos ir kitos m s merginos, kuri vardai pamin ti knygut s dedikacijoje.

Prieš por met gavau parvežt iš JAV fotografuot maldaknyg , kurios pavadinimas ir dedikacija buvo nufotografuoti iš rankraš io. Taip gerai paž stamas braižas.

Iškilo daugyb „kod l" ir „kaip". Susirinkusios bendro likimo draug s lyginome, gin ijom s. Pri jome išvad : tai m s - Magadan kalini - maldaknyg . Tik m s buvo parašyta 1949-1951 metais. Tada ji buvo rišta, ir kiekviena savo ranka persiraš m. Tai buvo nedidelio formato knygut s, maždaug 7x5 cm, kitos dar mažesn s, nes reik davo saugoti nuo nepabaigiam krat . Pavadinom j „Viešpatie, prikelk mano taut ".

Pagrindin ši mald autor - mokytoja A.Dirsyt . Jai talkino ir kai kurias maldas paraš Leontina Eimontait -Motiej nien . Šiandien jau nebebijome padaryti joms nemalonum . Jos jau ten, kur nebesiekia Saugumo ranka.

Su mokytoja bendrauti man teko kiek mažiau. Areštuota aš v liau. Prie Pe ioros b ti neteko. Po met , praleist Mordovijoje, išveža. Pakeliui Magadan -Vanino buchta. Vasara praeina japon belaisvi stovykloje. Tai lyg sanatorija ar atostogos. M s lageris laikomas persiun iamuoju. Planinio darbo n ra. Turime tik apsitarnauti, apr pinti malkomis virtuv , pirt . Lagerio administracija nebloga. Lageris nedidelis, pagrindiniai viršininkai toli.

ia aš susitinku Taišeto etapo lietuvaite, susib rusias apie mokytoj Dirsyt . B relis dar padid ja, prisijungus Mordovijos etapui. Su mokytoja susipaž stame labai džiaugsmingai - mes abi š tišk s. Nuo gimin s ir v jas mielesnis.

ia turime nemažai laisvo laiko. Vakarais dainuojame, deklamuojame. Kart pabandome surengti literat rin montaž . Tada mokytoja iškelia maldaknyg s id j . J gyvendiname jau Magadane.

Mokytoja turi mums didel tak . Visais klausimais tariam s su ja. Jos žodis - galutinis. Kaip pavyzd pateiksiu tok epizod 1. Po pavykusio literat rinio montaž lio nutar me surengti jau didesn . Tema - „Lietuvi tautos laisv s kelias". Mokom s dain ,

eil raš i . Išmokstu labai man patikusi S.N ries poemos „Partizan“ ištrauk . Labai noriu j traukti m s montaž , kurio kiekvien gabal l derinu su mokytoja. Baiminuos, kad ištraukos nepraleis griežta mokytojos „cenz ra“. Ypa ši eilu i :

Tu degink, žarija šventoji,
Priešui neapykant giliausi .
Vietoj širdies rusenk kr tin j
Tu išdegint sodyb ugnimi.
Kerštas - mano duona kasdienin ,
V tra - mano draug nerami.
Ne g li , o parako vien kvap ,
Aš pam gau priešo kraujo spalv .
Ir kai nuovargis pakirs man k n trap -
Pasid siu akmen po galva.

Žinau iš anksto, k pasakys. Keršto kelias - ne m s kelias. Mes galime tik atleisti. Nežinau, ar nepastebi to posmo, ar nenori koreguoti žymios poet s. Ištrauka liko. Nepritarus mokytojai, skaudama širdimi b iau jos atsisakiusi. Ir ne tik aš. Su jos nuomone visos ypa skaitydavosi.

Neišk siu neaprašiusi dar vieno šviesaus prisiminimo. Žiemos metu mus veda kaln parnešti lageriui malk . Vien dien ant kalno sutinkame 6-to lagerio merginas, kaip ir mes atvestas mal-kauti. Sargybiniai t dien neblogi. Mums leidžia pasikalb ti. Tai merginos iš to lagerio, kuriame šiuo metu gyvena mokytoja. Kit dien - p ga. M s niekur neveda. Dar kit dien v l susitinkame 6-to lagerio merginas. Jos atneša man mokytojos laiškut . Gerai prisimenu t dien . Pust nesmarkiai, sargybiniai leido susikurti lauž . Aps dusios j , susig žusios, alkanos skaitome mokytojos laiškut . Ji rašo, kad ir j vakar darb neved . Jos susirinkusios svarst klausim : kas geriau - ar laisv , ar jos ieškojimas (sie-kimas)? Svarstome ir mes prie laužo. M s išvada: geriau laisv s ieškojimas. Skaitau toliau: „Mes nusprend m, kad geriau laisv s ieškojimas. Taigi m s dalia rinktin “. Gerai prisimenu t dvasin pakilim . Ši mintis šild dar ilgai.

Kart m s barak at j s slaugytojas praneša man, kad nakt m s ligonin atvežta Dirsyt ir prašo mane ateiti. Mokytoja nebeišlaik . Sunkus darbas, begalinis ilgesys, pažeminimai ir pasity- iojimai, dar didelis kraujosp dis padaro savo. Susidrumst psichika. Nueinu. Ji nieko nekalba. Tik verkia. Buvau gavusi iš ma- mos siuntin . Kažk jai nunešu. Nepavyksta kalb ti pavalgyti, nors ir sakau, kad tai iš Š tos. Ji sako, kad nieko nedirba, tod l ne- turinti teis s ir valgyti. Nieko nepadeda mano tikin jimai, kad ta duona jau seniai jos uždirbta, o mes ir dabar sunkiai dirbdamos net pavalgyti so iai negauname. Dar kelet dien j lankiau. Pa- d tis ta pati...

Mane išveža kit lager . Retkar iais pasiekia trumpos žinut s. Viskas taip pat. Neger ja.

Miršta Stalinas. Pirmoji amnestija nepilname iams lie ia ir mane. Mane perveža persiuntimo punkt , kurio ligonin je guli mo- kytoja. Nueinu atsisveikinti. Ji man duoda aplank , kuriame jai brang s daikteliai, kuklios lagerin s dovan l s. Prašo parvežti gi- minai iams, gyvenantiems prie K daini .

Lietuv man s ne leidžia dar ketverius metus. Po trej met Lietuv važiuoja L.Eimontait -Motiej nien . Aplank perduodu jai. Ji teikia giminai iams. Dabar jo surasti man nepasisek . Arti- mieji giminai iai mir , o vaikams tikriausiai bijota pasakoti.

Gyvenant Magadano tremtyje pasiek žinia: mokytoj , kaip beviltišk ligon , išveža žemyn . Po to - kita. Trumput - mir pakely. Kur jos kapas? Kas užmerk jai akis?

1990 m. [mir Kaune]

Elena Pavalkien

Elena Pavalkien gim 1921 m. Birž apskr., Pasvalio mieste, karininko (majoro) šeimoje. 1938 m. baig „Aušros“ mergai i gymnazij Kaune ir tais pa iais metais pradjo studijuoti Vytauto Didžiojo universitete, Humanitarini moksl fakultete pranc z kalb . D stytos jams pasitraukus Pranc zij , 1942 m. baig lituanistik . 1944 m. pradjo dirbtu IV gymnazijos mokytoja Kaune. 1947 m. sausio m n. buvo suimta ir tais pa iais metais VRM kariuomen s Karo tribunolo nuteista 5 m. lagerio ir 3 m. teisi apribojimu pagal 58-10 straipsn . Po teismo pateko Vilniaus skirstom j punkt ir drauge su A.Dirsyte ir S.Ladygiene pateko t pat etap , 501 statyb . 1949 m. sumažinus bausm , iš lagerio buvo paleista, ta iau Kaune negal jo gyventi (Kaune liko vyras ir du vaikai). 1959 m. stojo Maskvos užsienio kalb institut , ia neakivaizdiniu b du studijavo angl kalb ; baig 1961 m. Nuo 1962 iki 1992 m. dirbo Salom jos N ries gimnazijoje Kaune angl kalbos mokytoja.

Iš užraš ir laišk

Šiaur , poilsio namai, 1948.01.10

P-l Dirsyt gavo „Malbert ". Paskolino paskaityti. Dažnai kalb davom apie literat r , apie mokykl , pedagogin darb . Ji daug pasakodavo apie Šatrijos Ragan , kurios t višk buvo lankiusi. Bet kiekvienas pasikalb jimas baigdavosi mainais. Mintimis nuklysdavome T vyn , tas dienas, kai v l ten b sime. Nors dar tolimas gr žimo laikas, bet jis b davo kasdien m s pokalbi tema ir vienintel svajon .

Šiaur , 1948.01.26

Visados džiaugiasi su manim tos, kurios mane myli, pirmiausia tai Olyt , Palmira, mokytoja p.Ada.

Šiaur , 1948.02.01

Vakar buvo pas mane mokytoja p-l Ada. Ji atneš man laikrašt (XI.11), kuriame parašyta apie lietuviškos knygos 400 m. sukakties

min jim Kaune IV gimnazijoj (ji žinojo, kad aš ten dirbau). Straipsnelyje radau paž stamas pavarde mokytoj ir mokini , su kuriais pati dirbau. Daug šviesi prisiminim iš mokyklos gyvenimo praslinko pro mano akis. Už lango siau iant labai smarkiai p gai, buvo ypa malonu s d ti šiltame barake ir dalytis prisiminimais. Vis t vakar praleidau su p. Ada, kalb jom apie mokykl , pamokas.

Šiaur , 1948.02.10, Užgav n s

Š ryt mane aplank p-l Ada. Žodis po žodžio ir mintys sustojo ties Užgav n mis. Prisiminimais praeities dien pa vairinom savo pokalb . Bet kuo pa vairinti ir kaip atš sti ši švent šiandien ia, šiose apylink se? Ilgai galvoti netenka. Abiej pedagogin s patirties pakanka š t suplanuoti. Po piet numatytos vakarin s pamaldos. Po j pasi liau surengti literat ros vakar . P-l Ada pritaria, pradedam galvoti program . Mergait s stengiasi prisiminti eil raš i . P-l Ada išeina painformuoti ir sukvesti kit sekcij moter . Pagaliau iš už sienos gaunam kvietim atvykti kit barak . Pasitinka mus p-l Ada ir kitos lietuvaite s. Lietuviška kalba, juokas skamba po sekcij ir atrodo, kad ia tikra Lietuva. Tik mažas langelis, išmargintas nuostabiaisiai šal io raštais, primena, kad esame tolomoj šiaur j. Ta iau stalelis padengtas mereškuota staltiese. Ant jo Kristaus, Aušros Vart , Marijos ir Angelo Sargo paveiksl liai, nušvesti priešais stovin ios žvakel s, sudaro lyg mažut altor l. P-l Ada peržegnoja ir staiga nutr ksta juokas, kalbos, visos susikaupia maldai ir pask sta savo mintyse. Mokytojos balsas ramiai sklaidosi barako prieblandoje, maldos už T vyn ir artimuosius kyla aukštyn. Po pamald lietuviškos poezijos žodis ir lietuvišk dain aidai dar stipriaus sujungia mus su T vyne. „Kur b ga Šešup , kur Nemunas teka, ten m s t vyn , graži Lietuva" - nuoširdžiai skamba ir m s kr tin se. Gyvenome niekad neužmirštamomis Maironio id jomis, ta pa ia, karštai liepsnojan ia T vyn s meile. Baigiam savo vakaron Marijos ir Tautos giesm mis...

Paskui per vis gav ni kasdien kalb davom „Kryžiaus keli " maldas. Jiems vadovavo mokytoja A.Dirsyt .

Šiaur , 1948.05.01

Kai aš labai ilgiuosи savo šeimos, mokytoja Ada ramina ir sako, kad galb t tai labai vaisingas mudviej su vyru išsiskyrimo metas. Ji sako, galb t niekada neb t gim manyje toki šviesi ir kilni min i apie šeim , jei gyvenimas neb t mudviej išskyrs. Ji net mano, kad mudviej meil galb t b t nublankusi arba ne taip siliepsnojusi, jei ne tas išsiskyrimo laikotarpis. Ji teigia, kad tai kaip tik gal s praturtinti m s ateities gyvenim , ir gal visai neverta šio laikotarpio gail tis.

Šiaur , 1948.06.22

Labai li dnai išsiskyr m su p-le Ada. Mus perk l toliau, kit kolon , ar iau Uralo kaln , o ji ir S.Ladygien liko. O gal jas išvež kitur?

Poliarinis Uralas, 1949.03.15

Iš kitos kolonos atvyko vienai dienai su reikalais Olyt s draug Leontina Eimontait . Ji atvež daug brangi laišk nuo likusi anoje kolonoje. Aš, be kit , gavau laišk iš mokytojos A.Dirsyt s. Kaip gera, kad dar yra tauri ir dideli asmenybi , kuri niekas ne stengia palaužti...

(Deja, laiškas neišliko ir neprisimenu, k ji raš .)

Selichardas, 1949.07.07

Apie Ol (Baranauskait) nieko nežinau. Taip pat nieko nežinau apie S.Ladygien ir Ad . Likimas mus išblašk po vis Šiaur ...

(ia ir nutr ko mano ryšys su mokytoja A.Dirsyte. Labai gaila. Jau gr žusi Lietuv sužinojau, kad 1954 m. A.Dirsyte susirgo; rodos, 1955 m. ji jau tur jo išeiti laisv .)

Kaunas,
2000 m.

Elvyra Pli pelyt

Elvyra Pliupelyt gim 1921 m. Rokiškio apskr., Sv das vls., Kunigiški k., mokytojo šeimoje. 1940 m. baig Utenos gimnazij ir stojo Vilniaus universiteto Chemijos fakultet ; su pertraukomis studijavo ligi 1948 m. Prad jo dirbt Lietuvos moks-1 akademijos Chemijos institute. Nuo 1946 m. pa-laik ryšius su partizanais. 1948 m. sitrauk parti-zanin veikl . 1950 m. buvo suimta. Tais pa iais metais Karo tribunolo nuteista 25 metams lagerio ir 5 metus teisi apribojimu pagal 58-la ir 58-11 straipsnius. 1951 m. buvo atvežta Magadan , Berlago spec. lager . Dirbo prie statyb . Komisijai perži r jus byl , 1956 m. buvo paleista. Tais pa iais metais gr žo Lietuv . 1974 m. apgyn daktaro disertacij .

1953-1954 m. buvau Magadano 18 lageryje. Kai neb davo dar-bo statybose, vesdavo 5-6 km taig , kur ant aukšto kalno buvo išraut kelm . Tur jome juos išsikasti iš po sniego ir nešti ant pe-i lager kurui. Vien dien stipriai šalo, ant kalno p t aštrus v jas. Kelm nešti at jo politin s kalin s ir iš 6-ojo kilometro lage-rio. Tarp j buvo ir mano paž stama Aldona Pakšyt . Ji mums pa-pasakojo: „Su mumis yra labai dvasinga, kilni mokytoja Adel Dirsyt . Ji mus moko, guodžia, su didžiule meile kalba apie Lie-tuv . Yra pasakiusi, kad laisv s siekimas yra dar daugiau negu laisv ”.

Iki šiol neužmiršau, kaip tie žodžiai, kad ir netiesiogiai išgirsti iš A.Dirsyt s, suteik tiek daug šviesos ir džiaugsmo, nebejaut m šal io ir kelmai mažiau spaud pe ius.

Sekmadieniais piet pertraukos metu melsdavom s iš A.Dir-syt s parašyto maldaknyg s „Marija, gelb k mano Lietuv ". Mald mintys pad jo mums suprasti, kad m s kan ios, su meile aukojamos už T vyn , n ra beprasm s. Ir praš me J z , kad mei-l T vynei, artimui, atlaidumas priešui b t ir toliau gyvenimo kelrodžiai m s nežinios kelyje. Sergan i Adel atvež 18 lage-r . Laik j uždaryt vienut je. Aplankydavome, bet ji daugiausia tyl davo ir m s valgio neimdavo, o fiziškai buvo visiškai išseku-si. Vien dien mes jos neberadome, o kur j išvež , nežinome iki

šiolei. Viena aišku, kad A.Dirsyt s n ra gyvos, o jos siela laimina ir toliau mus iš Dangaus.

Kaunas,
1999 m.

Aldona Steponaityt -Draudvilien

Aldona Steponaityt -Draudvilien gim 1925 m. Tauragės apskr., Jerubiškių k., 20 ha turinėjo kinko šeimoje. Pasirengė iš seserų vadovė ir lankė suaugusiajį gimnaziją Jurbarke; baigusi Jurbarko amatus mokykloje Kauno medicinos seserų mokykloje baigę 1946 m. ir pradėjo dirbtį ligoninėje Kaune. Už paramą sužeistiesiems partizanams 1947 m. buvo suimta ir tais pačiais metais VRM kariniuomenės Karo tribunolo buvo nuteista 10 m.лагерio ir 5 metams teisi ribojimui pagal 58-1 a ir 58-11 straipsnius. Išsiesta Uchtos lagerius, o 1949 m. perkelta Taišetos lagerius Irkutsko srityje. 1950 m. išsiesta Vanino persiuntimo lagerius, Už stovyklą, iš kurios paėmėsi metas rudenį laivu perkelta Magadan, Berlagas spec. lagerius. Dirbo 74-ojo kilometro stovykloje, 4-ojo kilometro ligoninėje ir kitose stovyklose. 1955 m. buvo paleista kaip baigusi bausmę (pagal užskaitus) ir palaikta tremėjai. 1956 m. susituokė su politiniu kaliniu Vladu Draudvielu. 1958 m. gruodžio Lietuvai. Išaugino seniūnijos dukterę.

Su mokytoja Adele Dirsytė teko būti kolonijoje prie Taišetos Bratsko geležinkelio. Ji nuolat buvo apsupinta būrelio mergaičių, tad nedrįsdavau jos trukdyti. Mes dažnai melsdavome sulindusios po gultais, ypa sekmadieniais, laisvomis dienomis. Tada nuo užklydusio prižiūrėtojo mus saugodavo artimai bendravusios Adelės Dirsytė, Rita Murkaitė ir Anelė Stankaitytė; jos paeiliui buvo davo prie jimo barakų, kol mes melsdavome.

Atrodo, kad A.Dirsytė išklausė mintį, jog reikia apsirūpinti maldaknygėmis, kol dar manoma. Aš dar labai gerai prisiminiau savo maldaknygės teksto ir miške prisirinkusi beržo tošies gabaliukus surašiau. Tos maldaknygės neužiuopė nei vykstant etapais Vaninė, nei Magadane. Aš ją parsivežiau į Lietuvą, o išiai atidavau vienuoliams pranciškonams (deja, vienuoliams, kuriai buvo patikėta maldaknygė, jau mirusi, ir maldaknygė dingo).

Artimiau bendravau su A.Dirsytė Už lageryje, laukiant etapo Koly . Tuo metu A.Dirsytė s iniciatyva b davo daug rengini , o man simin literat rinis montažas „Mylim j vakaras". Šiam renginiui Zina ir Ol pasi l man padainuoti kelet dain , taigi ir aš sitraukiau vairius renginius.

Apskritai A.Dirsytė m go tik iškelti mint ir sekti, kad renginys gerai vykt , kuo daugiau iniciatyvos ji palikdavo pa ioms reng joms.

Magadan teko plaukti tuo pa iu „Miklucho-Maklaus" laivu, ta iau ten mus išskyr . Tiktai jau baigiantis mano bausm s terminui, 1954 m. pabaigoje, kai d l sunkaus reumatinio s nari uždegimo gydžiausi Magadane, lagerio ligonin je, nu jau aplankyt i mokytojos A.Dirsytė s psichini lig skyriuje.

Man atrodo, kad A.Dirsytė s gyvenimo kelias buvo labai panasus Šv. Pranciškaus mald : „Mes norim nešti Tavo taik , kur neviltis - leisk skleisti šviesi vilt , kur tamsuma - Tavo saul s spin-dulius, kur nuli dimas - tikr džiaugsm Tavyje. O Viešpatie, pad k labiau nor ti kitus paguosti, kaip b ti paguostam, suprasti kitus, kaip b ti suprastam, ir myl ti labiau, negu b ti mylimam".

Kaunas,
2001 m.

Aldona Šaukevi t -Grinien

Aldona Šaukevi t -Grinien gim 1928 m. Kaune, karo aviacijos tarnautojo šeimoje. Lank Širdie i gimnazij . Dirbdama mokytoja palaik ryš su partizanais, buvo suimta, nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. teisi apribojimu pagal 58-la ir 58-11 straipsnius. Magadane, Berlago lageriuose, bendravo su A.Dirsytė. Lageryje išryšk jo jos poetiniai geb jimai, ta iau nusilpo reg jimas. 1954 ar 1955 m. buvo iš lagerio paleista ir 1955 m. gr žo Lietuv . sidarbino Kaune Akademij kombinate; susituok su akluoju. 1996 m. mir .

Adel Dirsyt - š vard su pagarba tardavo ne tik jaunos mergait s, iš gimnazijos suolo papuolusios tardymo kabinet , vliau

lagerius, iš kur ne visos gr ždavo T vyn . J palikdavo tik nežinomi kapai amžinojo šalo žem je.

Staugia Kolymos p ga, verpetais sukdama sniego s kurius... Mus, einan ias darb , surikiuodavo po penkias ir skai iuodavo, skai iuodavo tuos penketus be galo: tai trij tr ksta, tai viena per daug... ir v 1 iš naujo - šaukia pavard , o mes turime atsakyti numer , prisi t ant nugaros ir skverno. Nuo šal io kalena dantys, nejau iam nei rank , nei koj , o jei kuri išdr sdavo pusbalsiu atsusti, reik davo s st arba gult, nesvarbu - snieg ar purvyn . Visk tur jom nuleisti tylomis.

„Mergait s, - sakydavo m s geroji Mokytoja, - dabar j valia, turime klausyti, o jei atod sis veržiasi iš širdies, kalb kit su Dieviliu... mintimis... Niekas nežinos, o Jis išgirs..." Ir išmok ji mus maldeli , kurias kalb davom eidamos darb , ar gr ždamos zon , tuometinius savo „namus". Savo širdži padiktuotais žodžiais, iš kuri dauguma pakliuvo lageriuose leistas maldaknyges, kurias sudarant daug prisd davo Dirsyt . Ji išmok , kaip prieiti dvasin s išpažinties ir dvasiškai priimti Šv . Sakrament .

Kart mane, parvežt iš taigos lagerio, paklaus lietuvait , dirbusi moter stacionare, gal nor iau pamatyti Dirsyt , kurios labai bloga sveikata. Nieko nevalganti, vis kartojanti - „kas nedirba, tas nevalgo", nedaug k atpaž stanti, nenorom kalbanti. Buvo domu, ar mane ji prisimins.

Palatoje - tvarkingai paklota lovel , o šalia, lyg pagal komand „ramiai!", stovi ji ramia veido išraiška, tartum pasiruošusi kiek-vienam patarti, kiekvien paguosti, nuraminti - paž stam ar ne-atpažint ...

1995 m. [mir Kaune]

Janina Šiugždinyt - Kivinskien

Janina Šiugždinyt -Kivinskien gim 1928 m. Marijampol s apskr., Prien vls., kininko šeimoje. Mok si Prien gimnazijoje. Suimta 1948 m., prieš baigiamuosius egzaminus. Nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. teisi aprībojimu pagal 58-la ir 58-11 straipsnus.

Su A.Dirsyte susipažino Vanino persiuntimo lageryje, U stovykloje, kur 1950 m. buvo suvežta daug kalini iš vairi Soviet S jungos lageri . Tais pa iais metais laivu buvo atgabentos Magadan , Berlago spec. lager .

Iš ten J.Šiugždinyt buvo išsi sta Chenikandžos kasyklas, paskui stovyklas Kolymoje. 1956 m. iš lagerio buvo paleista ir palikta trem iai; tada išvyko pas artimuosis prie Baikalo. Baig vakarin vidurin mokykl . Gr žusi Lietuv dirbo Šven ion li r. statybos darbus. Vilniaus universitete neakivaizdiniu b du baig tris lituanistikos kursus.

1950 m. vasar iš vairi lageri buvo suvežta Vanino bucht daug politini kalini . Moteris kurdino nedideliame gyvenviet s U lageryje. Mes, lietuv s, greitai susiradome vienos kitas, susipažiname.

Mokytoj Adel Dirsyt pirm kart pama iau jos suorganizuotame mažame literat ros rengin lyje. Jos draug s ten deklamavo Brazdžionio, Ais io, Maironio eil raš ius, ni niavo patriotini dain melodijas. Mes buvome klausytojos ir ži rov s. Tyl jome, o mintys l k moksleivišk praeit , laisv , t v namus. Panel Dirsyt , - taip mes tada j vadynom, - buvo gerokai už mus vyresn , bet atrod jaunatiškai - mok davo sijausti jaun mergin b sen . Giedro, šviesaus veido, kukli, taktiška savaime kreip save d mes . Ir tapo m s moraliniu autoritetu, nors daugelis, kaip ir aš, nebuvome jai artimos draug s. Gyvenimas ten buvo geras - tiesiog poilsis prieš etap Magadan . Taigi toki miel valand li tur jome ir daugiau, susirinkdavome erdvios zonos pakrašty, sus sdavome pievut je.

Adel Dirsyt buvo labai religinga, pamaldi. Organizuodavo bendras maldas, k r joms žodžius.

Spalio m n. prekinis laivas išplukd mus Magadan . Ten išskirst , užrakino barakuose. V liau apgyvendino pagal brigadas, išsiuntin jo vairius darbus ir daugiau jos nebesutikau. Juo labiau kad nuolat išveždavo kitus lagerius (23-i j kilometr , 23/15, Henikandž , Talon). 19-ame lagerio punkte b davau retai ir neilgai.

simin paskutinis vaizdelis. Tada buvau 19-ame lageryje ir su merginomis jome pro KV [Kultumo-vospitatelnaja ast'j barak . Atkreipiau d mes suvargusi sen moter , kopian i laiptais pastat . „Tai panel Dirsyt , ji serga...”, - tyliai paaiškino viena draug .

Liko atminty palinkusi, prisl gta, vargana b tyb ... Buvusi mokytoj Adel primin gal tik vešl s, dabar jau pražil plaukai, apgobti šilta skara. Buvo žiema...

Kaunas,
2000 m.

Kazimiera Šulskyt - Dambrauskien

Kazimiera Šulskyt -Dambrauskien gim Šaki apskr., Griškab džio vls., Katili k. pasiturin i kinink šeimoje. Baigusi mokytoj seminarij , pradjo dirbtį mokytoja. 1946 m. buvo suimta ir nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. teisi aprigojimu pagal 58-la ir 58-11 straipsnius.

1947 m. tuo pa iu etapu kaip ir A.Dirsyt buvo nuvežta Komijos ASSR 501 statyb . 1949 m. buvo perkelta Taišeto (Oziornyj) spec. lagerius; 1950 m. etapu perkelta Vanino persiuntimo lager , U i stovykl . Tais pa iais metais laivu atplukdyta Magadan , iš ten - 23/15 stovykl kirsti miško. Iš lagerio buvo paleista 1955 m. pagal užskaitus ir palikta trem iai. 1959 m. ištėk jo už politinio kalinio Stasio Dambrausko. 1962 m. gr žo Lietuv , išaugino dukter ; ji baig aukšt j moksl ir suk r šeim su iš Kolymos gr žusio politinio kalinio s numi. K.Šulskyt -Dambrauskien mir 2000 m.

Su Adele Dirsyte susitikom Komijos ASSR lageriuose. Tai buvo 1947 m. baigiantis vasarai. Kadangi mes buvome atvykusios iš kal jim , ilg laik išbuvisios be oro, mums aklimatizuotis buvo nelengva. Darbas buvo labai sunkus, po 12 ir daugiau valand . Gyvenome palapin je, nebuvo net vandens nusiprausti. Gr žusios iš darbo tuoju pat eidavom ils tis, kad nors kiek atgautame j g .

Adelei Dirsytei tos s lygos buvo dar sunkiau pakeliamos, nes ji buvo fiziškai silpnesn , be to, ir vyresn už mus. Sunku jai buvo vykdyti darbo normas, bet kadangi brigadininke buvo lietuvi , tai jos niekada neskriausdavo, duonos gaudavo kaip ir visos. Apie koki pašalin veikl nebuvo laiko ir j g net pagalvoti. Ten išbuvome apie dvejus metus.

Toliau prasid jo ilga kelion Magadan . Tada jau gyvenome šiek tiek lengviau. Buvome persiuntimo punkte Vanino buchtoje, kaimelyje U. Ten nereik jo dirbt, tik eidavom mišk parsinešti malk .

Adel Dirsyt buvo neaukšto gio, stamboko k no sud jimo, apskrito veido. Plaukai buvo tams s, gražiai banguoti, kakta žemma. Plaukus šukuodavo lygiai, ištempdama ir supindama kas , tad graži j bangeli beveik nesimat . Jos judesiai ir kalba buvo liti. Kalb davo sklandžiai, ne terpdama jokio nereikalingo žodžio.

Buvo vasara, m s barakai tarp aukšt Sibiro kedr . Gamtos grožis nepaprastas. Geguž s m nes lauke giedodavom Šv . Mergel s Marijos litanij . Mumis pasek ir rus s.

Adel Dirsyt mus mok vokie i kalbos. Ji dažnai organizuodavo literat rinius „teismus". Prisimenu, buvo „teismas" tema: „Užverbuota lietuva". Visos gavom atitinkamus vaidmenis - kas prokuror , kas teis ja, kaltintoja ar gyn ja. Man teko gyn jos vaidmuo. Ilgai gyvenom patirtais sp džiai.

Kai rinkdavom s kok nors rengin , Dirsyt kruopš iai tikrin davavo, ar visos yra. Buvo tokia Miliut , kuri visada reik davo atskirai pakvesti. Man atrod - nenori ir nereikia, bet Dirsyt niekada jos nepalikdavo nuošaly. Neseniai buvau sutikusi Onut ; ji su ašaromis akyse pasakojo: „Aš buvau baigusi tik pradžios mokykl , dažnai ne visk suprasdavau, apie k buvo kalbama renginiuose, bet Dirsyt visada maloniai mane priimdavo, neatstumdavo".

Dirsyt rengdavo psichologinius testus. Pavyzdžiu, buvo tema „Tualetas". Kiekviena tur davom k nors pasakyti. Pagal tuos atsakymus spr sdavo apie kiekvienos charakter .

Tas m s geras gyvenimas baig si. Toliau - Taišeto lageriai, iš kuri apie Dirsyt labai mažai prisimenu. Matyt, buvom skirtinguose barakuose ir brigadose. Tik akyse stovi vienas vaizdas. Mes prie tiesiamo kelio (gal geležinkelio) Abakanas-Taišetas. Dirsyt

stovi prie akmen kr vos, o iš po skarel s nutek jusios krauko srovel s. Ta iau akyse lengva šypsen l .

Magadan atplauk m ruden , spalio m nes . Gyvenom palapin je. Atsimenu, Dirsyt vien ryt niekaip negal jo apl šti plauk , prišalusi prie palapin s. Tuo metu darb jom tik norin ios. Pagalvojau, kad Dirsytei b t geriau truput pajud ti, padirb ti. Bet ji liko toje šaldoje palapin je.

Netrukus buvo ruošiamas etapas. Mus išvež lager 23/15 už 35 km nuo Magadano. Ten b dama gaudavau trump laiškeli iš mylimos mokytojos. Paskutin gavau, kai buvo gav nia, klaus , koks momentas iš Kristaus kan ios man daro didžiausi sp d . laiškel atsakiau. Daugiau joki ryši su mokytoja Adele Dirsyte netur jau. Kad buvo rašoma maldaknyg , sužinojau tik gr žusi Lietuv .

Kaunas,
2000 m.

A d e l U b e i k a i t

Adel Ubeikait gim 1922 m. Zaras apskr., Duset vls., Padust lio k. Mok si kazimierie i „Saul s" gimnazijoje Kaune, kur kur laik d st A.Dirsyt . 1944 m. stojo Vilniaus universiteto Istorijos-filologijos fakultet . Tais pa iais metais prad jo dirbt suaugusiems skirtame Liaudies universitete, kur direktoriaus pavaduotoja tuo metu buvo A.Dirsyt . Baigusi universitet dirbo Švietimo ministerijoje mokytoj seminarij inspektore, vliau - grožin s literat ros leidykloje, Moksl akademijos bibliotekoje. Sudar straipsni apie A.Dirsyt bibliografij . Gyvena Vilniuje.

Po keleri met nesimatymo, 1944 m. ruden , gr ždama iš Vilniaus universiteto jau su student s pažym jimu, sutikau savo buvusi mokytoj Adel Dirsyt . Labai nudžiugau, nes tuo metu Vilniuje netur jau paž stam . Su tokiu pa iu nuoširdumu, kaip ir anks iau, ji klausin jo, k aš numa iusi veikti po paskait , kokia mano materialin pad tis. Pasigyriau, kad visas mano turtas - gauta duonos kortel . Mokytoja nusišypsojo ir pakviet dirbt suaugusi j Liaudies universitet , kuriame ji buvo direktoriaus

Jurgio Stabinio pavaduotoja. Parašiau prašym , o kit dien jau buvau priimta dirbt i sekretore ir gavau antr duonos kortel .

Be direktoriaus ir pavaduotojos, radau chemij studijuojant A.Dirsyt s seser n Stas Ivanausk , dirbant buhalteriu.

Mokslo met pradžioje pirmieji direktoriaus žodžiai (gerai prisimenu) buvo tokie: „Kadangi dabar negalima vadintis nei ponais, nei poniomis, nei panel mis, tai jaunimas vadinkite vieni kitus draugiukais. (Šis kreipinys taip prigijo, kad v liau net tapo tikriniu daiktavardžiu.) Direktoriaus pavaduotoja Adel Dirsyt palink jo s km s darbe, svarbiausia - išmokti visu kuo dalytis, nepal žti moraliai, vienas kitam pad ti sunkiomis to meto s lygomis. Šie žodžiai pataik pa i šird , gal tod l, kad iš širdies jie ir buvo pasakyti. (Sie žodžiai išliko atmintyje iki šiolel.) Ir dalijom s, ir vienas kitam pad jome, ir labai dažnai prireikdavo visa dos paslaugaus Stasio vyrišk rank .

Su mokytoja ne kasdien susitikdavau. Ji d st Salom jos N - ries gimnazijoje, o aš lankiau paskaitas universitete. Kartais ji pakviesdavo Liaudies universiteto klausytoj paskaitas, kur buvo kalbama moral s, tautiškumo, išorinio ir vidinio grožio klausimais. Nepamirštamos tapo ne tik mokytojos mintys, jos spindinios akys ir giedra šypsena, bet ir išeinantys klausytojai, pasiryž b ti geresni.

Kart mokytoja pakviet sve ius pas Stefanij Ladygien ; ji pavaišino grybais (tai buvo didel man puota). simin gražiai serviruotas stalas, inteligentiška aplinka, kur jau iausi labai nedr siai. Ten buvo ir Ladygien s globotin Irena Veisait . (Apie j jau žinojau.)

Tais neramiais laikais netek i buvo visur: gimtin je, universitete, tarp paž stam . Neaplenk jos ir Liaudies universiteto - vien dien Adel Dirsyt nebeat jo darb .

Ilgai apie j nieko nežinojau, o kai gavau jos adres , nusiuni au siuntin l . (Neb tini dideli turtai, kad gal tumei jais dalytis.) Taip ir nesužinojau, ar gavo Adel Dirsyt t siuntin l , ar jis buvo priži r toj pagrobtas.

Ir v l pra jo keletas nežinios met . Neprisimenu, kas iš mokslinink , gr ž s iš užsienio, parod man mažyt Sibiro lietuvali i

maldaknyg . Suspurd jo širdis, sudreb jo rankos — mano Mokytojos bražas! Ji gyva!

Tada neteko tos mažyt s mald knygel s pavartyti. Tik dabar, kai m s bibliotek fondai jau visiems prieinami, pavar iau, perskai iau. Tai kan ios poezija! Ir v l kuklus Mokytojos prierašas, kad ji tik perrašius tuos tekstus, bet iš tikr j - tai jos k ryba, jos dvasia, jos dalijimasis, jos guodžiamieji žodžiai, jos prašymas maloni ne sau, bet T vynei ir jos vargstantiems žmon ms. Iš jos apled ju si l p neišspr do pagiežos žodži , o tik begalinis gailestis vis ken ian i j ir begalinis noras sugr žti T vyn . Deja... deja...

Šiuo metu maldaknyg „Marija, gelb k mus" paplito visame pasaulyje. Ji išversta rus , angl , vokie i , ital , oland , pranc - z , ispan , portugal , lenk ir net kin kalbas, išleista beveik milijoniniu tiražu.

Tokia mano atmintyje išliko Mokytoja. Mokytoja iš didžiosios raid s.

Vilnius,
1999 m.

Danut Ulozait -Lašinskien

Danut Ulozait -Lašinskien gim 1930 m. Kaune. Mok si Kauno mokytoj seminarijoje. 1946 m. buvo suimta ir nuteista 10 m. lagerio ir 5 metus teisi apribojimu pagal 58-la ir 58-11 straipsnius. 1947 m. buvo etapu nuvežta Komijos ASSR, 501 statyb . V liau perkelta Taišeto lagerius Irkutsko srityje, o 1950 m. - Vanino persiuntimo lager , stovykl Ui. Iš ten 1950 m. laivu perkelta Magadan , Berlago spec. lager . Dirbo statybose ir kitose stovyklose. 1954 m. kaip nepilnametei buvo pritaikyta amnestija ir iš lagerio buvo paleista. 1955 m. gr žo Lietuv , ištek jo, užaugino vaikus.

1949 m. iš vis lageri buvo surinkti politiniai kaliniai speciaлиosios paskirties lagerius, vadinamus „Berlagu". Tuo metu, kaip daugel kit , ir mane atgabено iš tolimosios taigos Magadan . ia buvo daug lietuvių i , susitikome, bu iavom s, verk me, tar-

si vienos šeimos seserys. Atrod , ir kalnio našta lengvesn , ir sot esn s jaut m s, nors trumpam pamiršome tuos pažeminimus, t kan i , šalt , bad .

Taip b go metai, nusinešdami pa ias gražiausias jaunyst s dienas. O Magadan vis plauk laivai, pilni nelaiming j . Vienus veža lager , kitus išveža taig , kur laukia sunk s darbai šachtose, miškuose.... O, Dieve, už k ?..

Viename iš „etap " (taip vadinosi m s „kelion s" iš vieno lagerio kit) buvo nemažas b rys lietuvių i , jas atvež iš Taišeto ir kit lageri .

Tarp daugelio mergai i išsiskyr viena, jau vyresn už mus. Ji buvo rami, sant ri, be galio malonaus žvilgsnio; tai buvo vokiei i kalbos mokytoja Ada Dirsyt . Tarp m s buvo daug mokytoj ir kit specialybi mergin , moter , ta iau Dirsyt skyr si iš kit . Kažkokia j ga trauk prie jos. Šios moters išsilavinimas, erudicija, gyvenimo patirtis spinduliavo jos akyse, žodžiuose, elgesyje. Jei b davo sunki valanda, T vyn s, artim j ilgesys užvaldydavo jausmus, ji visuomet rasdavo ger žod , nuramindavo, paguosdavo, kv pdavo vilt gyventi.

Ada Dirsyt , m s mokytoja (mes taip j ir vadiname) raš mald knygel , k r maldas, kurios atspind jo T vyn s ilges , kan ios ir meil s, pasiaukojimo Dievui ir Marijai mintis. Štai viena jos sukurt mald citata: „Viešpatie, priimki mano kan ias, nuovarg , paniekini , ilgesio ašaras, alk , šalt , visas dvasios negales, mano pastangas už T vyn s laisv , už Lietuvos kovotojus, už žuvusi v les. Viešpatie, pasigail k ir t , kurie mus persekioja ir kankina, duok ir jiems pažinti Tavo meil s saldum ".

Prisimenu vien moment , kai buvo kuriama maldaknyg . Keletas m s kartu su mokytoja palindom po narais (taip vadnom savo gultus). Kad m s nematyti pikta akis, užsideg me žvakut ir ratu apie j sugul me. Tai buvo aptarimas ir papildymas maledeli , dauguma j buvo surašyta ir rišta maldaknyg s formos knygel je, kuri buvo pavadinta: „Marija, gelb k mus".

Kaip šiandien prisimenu mokytojos žodžius: „Danute, ar neder t parašyti dar mišpar mald , gal tu k nors prisimeni?" Aš pa miau pieštuk , skiautel popieriaus ir kažk rašiau, bet prisi minti sunku.

Lagerio administracija pasteb jo, kad ši moteris - tai šviesulys m s juodame gyvenime, ir prad jo j nuolatos kvesti „pokalbio". Na, tie „pokalbiai" buvo visiems žinomi. Gržta ištampytas nervais, kit dien - v 1 tas pats. Ir taip žmog prived prie kraštutinumo. M s mokytoja susirgo. Lank me mes j kiek leido galimyb s. Nu jau kart su Pranute Gaižutyte pas j . Ant staliuko pad tas duonos gabal lis ir vandens. Ji pa m t duon ir duoda mums sakydama: „Mergait s, j s dirbate, tad jums duonel reikalinga, o aš negaliu dirbt, tad ir valgyt man neb tina". Mums taip buvo gaila tos šviesios asmenyb s, kuri vis gyvenim aukojo tik kitiems, o dabar ir paskutin duonos k sn atiduoda. Mes j tiki n jom, kad reikia valgyti, tada grei iau pasveiks, bet ji rodin jo savaip, netgi pyktel jo, kad mes nepa m m to gabal lio duonos.

Aldon Karmazait , Laimut Anskaityt ir mane, kaip buvusias nepilnametes, pagal 1954 04 24 sak paleido laisv ir gavome teis gržti Lietuv . Buvo beribis džiaugsmas, ta iau buvo li dna, kad tiek ger , nuoširdži likimo sesi dar lieka tame pragare. Nu jau atsisveikinti su mokytoja, bet tuo metu jos liga buvo sustipr jusi ir ji man s nesuprato, nepasidžiaug drauge su manimi, kad aš jau stoviu ant laisv s slenks io. O jeigu b t buvusi sveika, ji b t mane palaiminus šiai kelionei T vyn .

Ados Dirsyt s iš jimas iš šio pasaulio yra apgaubtas paslapi . Kad ir kur jos palaikai b t , ar svetimoje žem je, ar Ochotsko j ros gelm se - mes, j pažinojusios, sakome: ils kis ramyb je, m s geroji Mokytoja, Tu esi gyva m s prisiminimuose ir maldoje.

Panev žys,
1994 m.

Elena Valiuk nait -Budrikien

Elena Valiuk nait -Budrikien gim 1922 m. Utenos apskr., Daugaili vls., kininko šeimoje. 1940 m. bai-g Utenos gimnazij ir mokytoj kursus. Dirbo mokytoja. 1946 m. su m Kurkliuose. Teis Ukmerg s Karo tribunolas. Nuteis 10 m. lagerio ir 5 m. teisi apribojimu pagal 58-1 a ir 58-11 straipsnius. Lageryje dirbo Chabarovsko srityje, geležinkelio stoties gyvenviet je Izvestkovaja, o v liau buvo perkelta Vaino persiuntimo lager, iš ten - Magadan, spec. lager Berlag. Magadane dirbo statybose 19 ir 18 stovyklose. 1955 m. buvo paleista pagal užskaitus; dar palikta trem iai dirbo Olos tarybiniame kyje. 1956 m. gr žo Lietuv .

Iš Gulago laik prisimenu vien šviesul - tai buvo mokytoja Adel Dirsyt . Buvau gird jusi, kad ji mokytoja, ir pasiteiravau, ar ji nepaž stanti mokytojos Elenos Norvikait s, su kuria s d jome vienoje kameroje Ukmerg s kal jime.

„Taip, aš su ja buvau viename lageryje. Ji gera moteris, bet neturi spalvos", - atsak man. „Kaip tai suprasti?" - „Ji netikinti"...

Atsimenu, kad Elena kameroje niekada nesimelsdavo. Ji pasa-kojo, kad nustojo Diev tik ti, kai mir jos 9-eri met s nelis, kur ji labai myl jo.

Su Adele Dirsyte eidavome kaln nešioti kelm malkoms. Iš-rikiuodavo apie 200 moter po penkias ir žygiuodavome. Kai iš-vesdavo iš miesto, rikiuot pakrikdavo. Kopdamos aukštyn už-dusdavome, ir lept lept sus sdavome ant sniego pails ti. Tai truk-davo apie 10 minu i . Kitos stov davo ir taip pridengdavo vidu-ryje atliekan ias „tualet ". Po komandos „žengte marš" b relis kaip avys rioglindavome kaln , palikdamos sniege daug gelton „piešini ". Dirsyt t žiem av jo naujais veltiniai, kuriems dar nebuko prisi ti padai. Be to, j ir šaltis kr sdavo. Einant nuožulnia plokštuma abudu veltiniai išsikreipdavo vien pus . Kart man viena bakstel jo pašon , ženklaus parod jos kojas ir nusijuok ...

Ant viršutini gult buvome už musios viet mes, keturios lietuvi s: seserys Mikalina ir Albina Grinevi i t s, Monika Rudzi-kait ir aš, tai buvo m s „šeima". Mikalina tur jo humoro girne-l ir iš nieko pridarydavo juoko.

Vien gav nios vakar užlipo pas mane mokytoja Dirsyt . „Aš jums paskaitysiu rekolekcijas", - pasak ji. Tada pasakojo apie gyvenimo tiksl , prasm . Nuteik optimistiškai. Tarp kita ko, prisimin ir savo t višk , kur atostog suvažiuodav giminai iai, surengdav nedidel teatr namuose, skaitydav eil raš ius, vaidindav , dainuodav ...

Taip ji ap jo visas lietuviškas „šeimas", skleisdama g r , žadin-dama T vyn s ilges , nukreipdama prie maldos.

Adel Dirsyt susirašin davo su vienu lietuviu, jis pasirašyda-vo - p. Juozas. Jo laiškus mokytoja leisdavo per rankas, jie mums atstodavo laikrašt , buvo labai laukiami, nes buvo labai dom s. Juozas laiškuose gvildendavo vairias temas. Prisimenu, kaip jis samprotavo apie mišri šeim k rim . Draud tuoktis su vyrais tos tautos, su kuria lietuviai yra kariav . Ypa nepageidautini žentai b t vokie iai, rusai ir lenkai. Pakent ukrainie ius ir kitus.

Neilgai teko su Adele Dirsyte bendrauti, tai buvo 1950-1951 m. žiema devynioliktame lageryje.

Utena,
1995 m.

Irena Veisait

Profesor Irena Veisait gim 1928 m. Kaune. Pradžios mokykl lank Kauno Šolem Aleichemo gimnazijoje, kur buvo d stoma idиš kalba. Vokie i okupacijos metais gyveno Stefanijos Ladygien s šeimoje. 1947 m. baig Vilniaus Salom jos N ries gimnazij . Studijavo lituanistik Vilniaus universitete, vliau baig germanistik Maskvos Lomonosovo universitete. 1953-1997 m. dirbo Vilniaus pedagoginiame universitete. Atgavus nepri-klausomyb , buvo viena iš Atviros Lietuvos fondo steig j Lietuvoje; šiam Fondui vadovavavo iki 2000 m. Gyvena Vilniuje.

Taip toli ir kartu - netoli.

Kuo tau pa iai daugiau met , tuo vis labiau ryšk ja atmintyje praeities vaizdai.

Mane gyvenimas suved su mokytoja Adele Dirsyte naci okupacijos metais.

Aš, pab gusi iš Kauno geto žyd tautyb s mergait , radau antrus namus Stefanijos Ladygien s šeimoje. Gyvenome viename bute su panele Dirsyte, taip mes j vadindavome.

Prisimenu j d vint visada t pat tamsios plytin s spalvos megzt kostium l , neilga kasyt b davo gražiai sud ta prie kaklo. Panel Dirsyt buvo tvarkinga iš išor s ir iš vidaus, labai kukli, atidi aplinkiniams, mandagi, užjau ianti, itin r pinosi savo s n - nu Stasiu Ivanauskui. Ji nepraleisdavo pamald , nei rytini , nei vakarini , dažnai ir mane pasikviesdavo Šv.Mikalojaus bažny - i . Aš tuo metu nežinojau, ar Dirsyt taria, kas aš tokia, bet aš jos niekad nebijojau, kažkaip intuityviai pasitik jau. V liau Stasys man pasak , kad ji žinojusi dar naci okupacijos metais, kad esu žydaite .

1944 met vasar , naciams pasitraukus iš Vilniaus, gal jau v lankyt mokykl . stojau Salom jos N ries gimnazij , kur vokiei kalb d st mokytoja Dirsyt . Kadangi aš kalb mok jau, ji mane kartais atleisdavo nuo savo pamok . O kartais pasikviesdavo vyresnes klases paskaityti kok vokišk eil rašt ar kitok tekst . Jau iausi labai pagerbta.

Gyvenome gražiai, sutardamos. Deja, 1946 met pavasar buvo suimta ir Ladygien , ir Dirsyt . Jos pateko vien byl ir galiausiai liko kalintos gulage.

Stasys iš karto pakeit savo vard , tapo Antanu, pusiau slapst si. Iš mokytojos Dirsyt s kelet kart sulaukiau link jim , tik nebeprisimenu, per k .

Deja, toliau m s ryšys nutr ko. Tik daug v liau sužinojau, kad ji žuvo gulage ir kad yra išlik jos laiškai ir nepaprastai giliai išjaustos maldos.

Man liko šviesus Adel s Dirsyt s prisiminimas.

Vilnius,
2001 m.

Zinaida Viši - Bujanauskien

Zinaida Viši -Bujanauskien gim 1924 m. Panevėžio vls., Linoni k., eigulio šeimoje; iš vaik buvo septinta, užaugo trys broliai ir trys seserys. Baigusi pradžios mokyklą mokėsi Panevėžio mergai iš gimnazijoje. 1945 m. su manu tėvu, po savaitę sudegino sodybą drauge su ten buvusia motina. Likėtė tėvui ir namams broliai su seseriai siųjungti partizanais r. 1946 m. su manu. 1947 m. VRM kariuomenės Karo tribunolas nuteis 10 metų lagerio ir 5 metų teisių apribojimų pagal 58-1 a ir 58-11 str. ir etapu iš

Vilniaus išvežė Komijos ASSR, 501 statyb., 1949 m. - Taišet, 1950 m. -

Vanino persiuntimo stovykloje, o rudenį - laivu Kolymą, Magadaną; iš spec. lagerio Berlago stovyklose, dirbo statybos darbus. 1955 m. pagal užskaitos iš lagerio paleista, bet buvo paskirta amžinai tremtis. Susumano r. ištakės jo už politinio kalnio Juozo Bujanausko, susilaikė dukters ir sūnus. 1966 m. gruodžio Lietuvą, labai sunkiai sidarbino Matuiz plyninėje, Varėnos r., kur dirbo ligi pensijos. Ten ir dabar gyvena.

1982 m., pirmą kartą apsilankiusi Lietuvoje, susuo Agota Šuopienė atsivežė maldaknygą „Marija, gelbėk mus“. Praskleidus ją, džiaugsmo ašaromis suvilgo akys. Ta pati, ir rankraštis pažistamas - tai manės mielosios mokytojos. Atgijo kančios metu prisiminimai. Tik klausimas, kodėl „Marija, gelbėk mus“? Mes, buvusios kalinių, 1990 m. Kaune, rašydamos „Carit“, prisiminime, kad manės maldaknygą vadinosi „Viešpatie, prikelk mano tautą“. Be to, šioje maldaknygą jeigu pasigendame Rožanaius maldai. Jos manės knygelėje buvo. Dauguma manės persirašinėdavome tautos maldales savo pačių pasidarytas, rištas knygeles. Jos buvo ar iš cemento maišelių popieriaus, ar iš atsitiktinai gautų lapelių. Viršelius išsiuvinėdavome tautiniaisiai rašteliaisiai. Knygeles, kaip ir bet kokį rašytą žodį, turėdavome stropiai slėpti, nes per krasas, kurios buvo dažnos ir staigios, atimdavo ir dar bausdavo. Kai kam pavyko išsaugoti, išsinėsti už lagerio vartus. Kai pasaulis išvydo spausdint maldaknygą, Lietuvoje prasidėjo „medžioklė“. Saugumas sukruto. Pranutes, Lionas (Leonitas) Eimontaitis klausinėjo, tardė. Gund galimybe gauti honorarą. Atsižadėti vilionių visoms pavyko. Kai kurios, pabugusios pakartotinai lagerio grupei, jas sunaikino. Aš savo išsaugojau. Spausdint ir Adelės

ranka rašyt , savo pa ios padaryt ir persirašyt , atidaviau sesei. Labai jos pasigedome rašydamos „Carit ". Sesut , gr žusi i-kag , „Viešpatie, prikelk mano taut " ir dar vien iš lagerio išsi-nešt relikvij per Robert Vit per dav Lituanistikos tyrimo ir studij centrui. Apsilankiusi ikagoje ir, nematydama t lagerio relikvij , bandžiau teirautis, ta iau gavau atsakym , kad šie eksponatai dar laukia eil s, o gr žinti j negalima. Gaila. Dabar Lietuvoje sl pti nereik t , o ia mažyt maldaknyg l , pasiklydusi to Centro labirintuose, vargu beišvys dienos švies ... Nor t si dabar j pavartyti, pajusti an dien palaim ir g l .

Dar klausimas, kod l visur pabr žiama, kad tai tremtini maldaknyg ? Kod l vengiamą žodžio - kalinys? Galb t kalinys - tai nusikalt lis? Buvo treminiai ir kaliniai. Noriu patikslinti, kad ši maldaknyg raš kalin s. Taigi ia sud tos kraujuojan i skausmu širdži - kalini maldos.

Gr žtu tolim praeit . Po teismo 1946 m. gruodžio 20 d. Vilniaus Lukiski kal jime patekau kamer , kur buvo per penkias-dešimt moter . Vos sp justi apsidairyti, prie man s pri jo viena ir klausia: kiek? Išgirdusi, kad dešimt, su šypsena paguod : „Nenu-simink, b sime kartu, ia m s daug". Tai buvo aukšta, giedr gili aki , skambaus balso, jauna, bet jau su sidabrin mis gijel - mis plaukuose Stefanija Ladygien . Greta jos (pasienio gultuose) rami, tyli, vis m stanti, stebinti - bendrabyl mokytoja Adel Dir-syt . Kitame pasienyje taip pat mokyto nuo Ukmberg s - Marija Poci nait , kuri priglaud mane po savo užsiklojimais (aš buvau suimta gatv je ir nieko su savimi netur jau). Aplinkui dauguma jaunimo: vilniet s, aukštait s, viena kita žemait , suvalkiet ir mergait s iš pušynais pasipuošusios Dz kijos. Kaip diegeliai stie-biasi švies , taip mes linkome prie j , miel j mokytoj , kuri meil s ir d mesio užteko visoms. Po ilg tardymo ir nemigo nak-t ia pajutau atgaiv . Ilgi pašnekesiai su jomis teikdavo dvasinio peno. Prasimanydavome ir užsi mim . Jai duonos pluta pasitai-kydavo labai sudegusi, j nugramdydavome, ilgai ilgai delnais minkydavome, kol pasidarydavo vientisa, tamsi mas . Iš jos dary-davome rožant lius, r melius, net d žutes. Išvesdavo mus ir pa-dirb ti: pirties plauti, koridori šluoti, kirpyklos tvarkyti. Tai b - davo pramoga m s ni riame gyvenime. Pavasariop Ladyginei,

Poci naitei ir man teko laim tvarkyti kal jimo bibliotek . Jos vėd ja pasitaik gera moterišk ; ji, nors buvo jau sutvarkyta, mus dar kelet kart nuved ten, kur gal jome pajusti dvasin poils . Slap iomis vien kit knygel ir kamer atsinešdavome, kur mergait s, išsiilgusios rašyto žodžio, gal davo pasidžiaugti. Taip slinko po teismo kameroje dienos. Apsipratome su užrakt žvangu jimu. Naktys jau buvo m s , pikti tardytojai j nebedrumst . Beje, buvo ir „ger " tardytoj ; mane kamantin j s pasak , kad t - tis išvežtas Pe ioros lagerius, o sesuo Benedikta gavusi 10 met .

1947- j birželis - Dievo K no švent . Išved m s „procesij " iš Lukiški kal jimo Vilniaus persiuntimo punkt . Apib r mus šiltais spinduliais saulut po devyni m nesi , praleist tvankiose kameroose, ir oro tartum buvo per daug. jome Vilniaus gatv mis, lydimos šun , sargybini . Pastarieji keksnodami vydavo šalin smalsius praeivius, neleisdavo jiems sustoti ir žvilgtel ti li dn eisen . jome tylomis, kiekviena nešdama savo širdg l . Skverb si mintis, ar ne paskutin kart žengiame Vilniaus gatv mis?

Už geležinkelio, ant kalnelio, aukšta m ro sieną aptverti keli namai - tai paskutin vieta prieš paliekant T vyn . Po ni raus kal jimo ia pasijutome laisviau. Dienomis išleisdavo kiem , kur gal davome pabendrauti, pasišnek ti su kit kamer kaliniais.

ia sutikome ir iš kit kal jim suvežt pasmerkt j . Prie m s su meile prisijung jauna mokytoja iš Kauno Elena Pavalkien , jo navišk s mokin s Aleksandra Baranauskait , Leontina Eimontait , Elyt Simonavi i t . Susib rus draugišk grupel , lengvesni buvo ir kalinimo sunkumai. Tur davome ir „pasimatym ". Sužinoj artimieji ateidavo gatvel prie m s buvein s. Ateidavo ir Ladygien s dukrel s, stov davo prigludusios prie medžio, ži r - davo ži r davo. K jaut tos mergait s, matydamos motin , stovin i ant kalnelio, prie grotomis apkaltais, ni riais langais pasta to? Motina vis stengdavosi šypsotis ir tam jai vis užtekdavo j g . Palyd jusi li dnu žvilgsniu nueinan ias savo dukreles, susim stydavo. Nubrauks ašar ir v l giedras veidas, v l šypsen l ir žodžiai, kurie mus sušildo: „Aš dabar b siu jums mama, aš ir ia reikalinga". Taip iš tolo ir aš atsisveikinau su panev žiet mis student mis Lile ir Vanda, kuri r pestis ir parama lyd jo mane net ir lageryje. Pasidžiaug me paskutine vasara T vyn je.

Rugpj t atvažiavo „pirkliai” iš Vorkutos rajono. Mus ruoš kelion n. Po kruopšios, orum žeminanios kratos leido pirtyje šlakeliu vandens apsiprausti ir suklupd kieme. Buvo jau naktis. Visos apimtos ripes i d l nežinios, tylime. Slegianti tyla suskel d ja ir tarsi atsisveikinimui nuaidi Ladygien s žodžiai: „...neš v jas i zges kamani ...” (fragmentas „Mylim j vakaras” iš „Savanori pavasario”. Gal B.Brazdžionio?). Ji deklamavo, o mes, prigludusios viena prie kitos, tyliai verk me. T simintin nakt išgirst eil rašt i liau išmokau, perdaviau j ne vienai, m gstan iai poezij . Deklamuodavome j lageriuose, ir dabar (jei yra kas klaus) padeklamuoju ir sau dažnai kartoju, prisiminimais nus lindama t šiurpi nakt .

„Pirkliai” m gsta dirbtis naktmis. Nakt mus nuved preki stot ir „pakrov ” prekinius vagonus. Mums pasiek - vagon patekome su mokytoja Adele. Vagon dundesys kelia nerim , tiau ji kiekvienai randa paguodos žod , pakvie ia bendrai maldai ir pragiedr ja li dni veidai.

Ilg kelion baig me p s iomis. Po keleto valand , iškankintos nuovargio ir alkio, pasiek me 12-t kolonij , tuo metu tai buvo garsios savo sunkumais 501-osios statybos. Apgyvendino mus palapin je. Sien nebuvo, tik stogas deng dviaukš ius gultus. V liau dav faneros lap , iš j pasidar me sienas. Nuo rudens dargan tas mažai gelb jo, ta iau visgi buvo sienos.

Dirbome prie geležinkelio - ties me j link Uralo kaln . Visa m s „technika” - kastuvas, karutis, laužtuvas, kirtiklis, kirvis, sauja naudot vini sukalt lent takams, kad karu ius b t galima stumti. Na ir m s jaunatviška energija, kuri keit me gabal duonos (normos nepadarius, mažindavo duonos gramus). Ruduo, dažni liet s. Iš darbo gr žtame šlapiaiš drabužiai. Spie iam s apie vienintel palapin je krosn - geležin statin . Nuo m s šlapiai drabuži trenkia prakaito ir tundros purvo tvaikas. ia pasigirsta ir pikt , nekantri žodži . Ta iau neteko j gird ti iš m s ger j mokytoj .

Atšuoliavusi nuo Šiaur s ledj rio ankstyva žiema su p gomis buvo savotiškai graži. Nepamirštamos liko šiaur s pašvaist s. Tarsi degt dangus: liepsnoja, spinduliuoja, kei iasi spalvos. Jose m s vaizduot sugeb davo ir Trispalv išvysti...

V l vagon dundesio „lopšin“. V l žiauri sargybini patikrinimai; kas nesp ja perb gti iš vieno vagono galos kit , tam sm gis mediniu plaktuku.

Mes Taišeto lageriuose. ia radome iš Mordovijos lageri atvežt mergai i ; viena iš j - Aldona Pakštyt nuo Štos, jautri grožiui ir g rius, m gstanti poezij , greit mums tapo savas.

Dar per arti T vyn s, dar veža toliau Rytus. Žinodamas, iš kur atvyk „pirkliai“, karininkas, išrikiav s mus perdavimui, pasak : „gaila man j s ". Supratome, kad ne sausaini pakuoti veža...

Užkaltais langais prekiniuose vagonuose pasiek me Vanino bucht prie Ramiojo vandenyno. Ištisas lageri miestas. Nak ia mus nuved barak ir, vos sp jus prigulti, pradjo „darbuotis“ blak s. O ryt pajutusios politines, barak užpuol kriminalist s. Barakas liko be lang , bet mums apsiginti pavyko. Visos atsisak - me maisto ir pareikalavome, kad mus perkelt politini lager . Paklaus . Nuved kaimel Uil, buvusi japon belaisvi stovykli . ia darbai nesunk s ir laisvo laiko „marios“. Laukiame laivo Magadan . Ruošiame literat rines valand les. Mokytoja Adel pasi lo rašyti maldas. Širdyje gal visos tur jome gražiausias, tais išreikšti jas maldos žodžiais geriausiai pavyko Adelei Dirsytei ir Leontinai Eimontaitei. J maldos, Adel s surašyti maldaknyg je, slap iomis paliko lager , slap iomis pateko laisv j pasauly ir pla iai pasklido jau spausdintu žodžiu. Tai jos abi išsak vis m s širdg l , T vyn s ilges , meil Aukš iausiam. J žodžiais išreikšta m s tautos kania ir viltis. Nusilenkime atminimui t , kuri maldomis taip nuoširdžiai galime prabili Diev .

Leontina Eimontait -Motiej nien gim 1928 m. vasario 22 d. Jonavoje. Mir 1983 m. balandžio 19 d. Šeimoje augo septyni vaikai - penkios seserys ir du broliai. Leontin areštavo iš mokyklos suolo, o po to ir vis šeim ištr m Igark . Iš ten šeima gržo bet vo. Paleista iš lageri Leontina Magadane ištek jo už Antano Motiej no. Grž Lietuv apsigyveno Kdainiuose. Susilauk dukrel s Dianos ir s naus Sauliaus. Dirbo mokykloje. Labai skausmingai išgyveno dukrel s lig . Paklus daug sielvarto, Leontina sunkiai susirgo. Po operacijos prarado kalb , paralyžiavo. Labai r pestingai slaug j vyras, vaikai. Lankydavo seserys, broliai, draug s. Ypa artima j nelaimei buvo tuo metu Kdainiuose

gyvenusi iurli šeima. Su A. iurliene draugyst nuo vaikyst s t s si lageriuose ir gr žus Lietuv . pasaul at jusi vasario speigouose, iškeliavo iš jo švintant pavasariui. Atsisveikinti suvažiavo daug buvusi kalini . Prie karsto pasimeld me iš jos maldaknyg s. Palyd jome Jonavos kapines, kur ir prisiglaud m s Lio-nyt prie savo motul s. 1989 m. liepos m n. s nus parseivež iš Igarkos t vo palaikus, juos taip pat palaidojo prie motinos.

Adel Dirsyt gim 1907 m. K daini apskrityje, Pramislavos kaime. Studijavo vokie i kalb Vytauto Didžiojo universitete. Ateitinink , aktyvi visuomenink . Mokytojavo Vilniuje. 1990 m. „Carito" Nr. 5 Aldona Pakšyt rašo: „...Aš, tada dar vaikas, atsi-menu gerus savo mamos atsiliepimus apie jos paskaitas Š toje, kurias Adel Dirsyt skaitydavo ateitinink , pavasarinink ir moter draugij susirinkimuose. Iš to laikotarpio žini daugiau neturiu. Artimesnieji giminai iai mir , o broli ir seser vaikai nedaug apie j težino. Persekojama šeima veng pasakoti vaikams apie tolimos šalies platyb se, lageryje, vargstan i tet ".

Prisiminimai plaukia tarsi r ke, vienus veidus regiu silpniau, kiti išryšk ja, o prisimintin dalyk visai nedaug, nors ne vieneri metai kartu išvargti. Prasid jo išsiskyrimai, vienas palikdavo darbams Magadano statybose, kitas išveždavo miško kirsti. Retkar-iais atsiveria lagerio vartai ir viena kita išeina už tvoros. Tikrosios laisv s nereg t, dar skirta tremtis. Sunki darb nualintas moteris išvež vadinhojo poilsio, kur darbai nenormuoti ir maistas šiek tiek geresnis. Ten pateko ir Adel . Viename laiškelyje ji man raš : „...dabar kasame snieg . Darbas lengvas. Turiu daug laiko m stysi, garbinti Diev . Esu laiminga, begaliniai laiminga..." 1950 met „K i pašte" (vienna kit sveikindavome) skaitau jos žodžius: „Gyvenimo koncerte primadona - ne Psich , o k nas. Psich s primatas parduodamas už 1 šien s duben 1 ... Su užgimstan iu Vaikeliu atgimkime ir mes. Nušvis keliai, atsiras draugai, daug bus šilumos širdy, užsidegs žiburiai, o gyvenime bus dien per mažai... Juk tu tai jauti, juk žinai, brangute?"

Jau ir taip tamsiame danguje kaup si debesys. Pal žo m s mokytoja. Labai jautri, trapi, ji neišlaik alinan io gyvenimo, nuolatinio pažeminimo ir bado. Visiškai išsekus organizmui, ji nebe-tur jo j g dirbt. Buvo išvesta izoliatori , kur laikomos pamiu-

sios moterys. Atrodo, per mažai buvo kan i ia, kartu su visomis. Reik jo jai dar atskirai pakelti didesn paniekinim , asmenyb s žluggdym . Kai nueidavau aplankyt, kildavo siaubas. Ji tur jo nuolatos tai kent ti. Buvo ten viena moteris, kuri nukirto kirviu du savo vaikus. Ne, ji nieko blogo nedarydavo man, tik kyriai glostydavo, girdavo ir vadindavo „mre ka". Matydama mano nerim ir baim , Adel sakydavo: „Marusia, eik, ils kis, palik mus..." Mokytoja b davo kaip visuomet rami, susim s iusi, tik begalin kan ia veide. 1954 m. K i vakar aplankiau j . Nunešiau jai rašyt giminait s laišk ir valgi nuo skurdaus m s stalo. Laišk perskait , apsidžiaug , bet valgi atsisak . Reik jo tik normali gyvenimo s lyg , reik jo artim j greta ir ji b t buvusi sveika. Kai nueidavau, Adel kalb davo, kad nori dirbt. Reik - jo jai ir darbo, tik ne tokio, ne alinan io. darbus jos nebevaryda- vo, nes buvo be j g . laisv Adel tur jo išeiti 1955 metais lapkri io m nes . Tur jo išeiti, bet kaip netinkam darbams j vež tuo pa iu keliu, per Ochotsko j r , atgal, atseit geresn klimat . Pakeliui ji mir . Kokios buvo jos paskutin s valandos - m sl . Li- ko tik keletas rašyt laiškeli ir šviesus jos atminimas, o pasaulio tikintiesiems - maldos - „Marija, gelb k mus".

Izoliatoriuje pasmerktuosius aptarnavo Pranut Kurkutyt . Man me, kad maldaknyg skirta jai. Neseniai prisimin me, kad buvo dar viena - Pranut ebelyt . Ji išsaugojusi ir kelet Adel s laišku i . Galb t ši dovan l Vasario Šešioliktosios proga buvo skirta jai (knygel je data - 1953 m. vasario 16 d.)? Pranut ebelyt jau mirusi, apie Kurkutyt nieko nežinome. Kokiaiš keliais ši maldaknyg l pasiek laisv j pasaul , neaišku. Viena neabejotina, kad tai buvo Pranut s nuopelnas, tik kurios? D kingumas ir pagarba jai.

Dar pluoštelis skaudži prisiminim : kart iš darbo, kur stat - me nam (Magadane), ilgai ilgai nesulauk me moter . Par jo nak ia li dnos, susijaudinusios, nešdamos sunki našt - penki likimo draugi lavonus. Bebaigiant kasti pamatams duobes, užgriuovo sluoksnis žemi . Buvo ten keturios ukrainiet s ir viena lie- tuv , aukšta, šviesiaplauk . Atminty išliko jos susting s veidas ir vardas - Teofil . Dabar susitikdamos viena kitos klausin tame, o pavard s nežinome.

Nuklydau mintimis praeit ir noriu pamin ti dar vien lageri auk - Elen Simsonien nuo Vabalninko. Ryt skund si galvos skausmu, bet nuo darbo jos neatleido. Kasdama pamatams duob užsimojo kirtikliu ir susmuko. Mergait s išk l iš duob s. Sargybinis palyd jo lager j vedan ias mergaites. Laisvo gydytojo nebuvo. Medicinos sesel kalin praš priži r toj atvesti gydytoj kalin iš greta esan ios vyr zonos. Nepaklaus . Pasak : „Iki ryto ji nepastips". Ji mir baisiose kan iose. Gal domumo d - lei dar skrodim , sak , tr kusi aorta. Išvežant pro vartus, sargybinis jau nebekirto plaktuku pakauš , kaip paprastai mirusiemis darydavo.

Bene jaut moterišk artinantis paskutin valand ; ji savo nauj , balt kirtiklio kot išraš , išmargino cheminiu pieštuku. Buvo g lyt s, vardas, pavard , adresas, dukreli vardai ir stambiomis raid mis - LIETUVA. Pasinaudodama tuo adresu, Benut Steponaityt paraš jos dukrel ms jautr užuojautos laišk - pranešim apie motinos mirt .

Ne vien apgl b amžinas šalas, bevardžiai kapai sulyginti. Kitus, jau gr žusius, priglaud gimtoji žemel . Vai kaip nereikalingi mes buvome gr ž Lietuv . Ir dabar po daugelio met prisimena dr bti žodžiai: „Patar iau nešdintis iš Lietuvos". Tikiu, ištversime visus išbandymus. O mes sikibome, išlik atsities me ir Dievo padedami laikom s. Svarbiausia - sulauk me Kovo vienuoliktosios, ištv r me Sausio trylikt j ...

„...taip norisi, kad b t dar šviesiau. Tas žmogus toks nepastinamas - vis norisi geriau. Juk, rodos, kad b t kas pasak s, jog mes visa tai matysime, išgyvensime, kad gird sime himn ne kur savam b rely, o per vis Lietuv skambant , ar b tum žmogus patik j s? Tada galvojom, kad bent pamatyture Lietuv , kad negird tume aplinkui kit žodži , tik lietuviškus... Tada... O dabar Lietuvoje jau Trispalv plazda, himnas skamba pradedant ir bai-giant dien ... Tik gaila, kad šalia toki graži , toki sav pasigirsta ir nesavi, negraž s žodžiai, deja, iš lietuvišk burny i ... Ir kaip gaila, kad toms galvyt ms, turin ioms tas nenupraustas burnytes, nieks ner pi. Jiems svarbu, kad aplink skamb t rokas, trunki muzika, kad jie gal t trypti, šaukti ir gyventi tik tos akmirkos svaiguliu. Jiems n ra nieko šventa. Man baisu. B t labai

gera, kad tai b t tik mažuma. O gal taip ir yra? Duok Dieve..." - Dar pernai taip raš man iš Kauno A. iurlien , o štai po prezidento rinkim : "... taip ir klausи sav s: Ar kalb t, ar nutilt ir nutilt..." Kaip bus? O gal viltis, kad malda pad s. Gal prašyti Dievo, kad vien kart žmogus tes t , k pažada kitiems, t.y. tautai? Juk taip gražiai kalb jo ir gal žmon s patik jo? O gal labai norisi praeities..."

Var na,
1993 m.

Eleonora Vizbarait -Šumskien

Eleonora Vizbarait -Šumskien gim 1925 m. Marijampol s apskr. ir vls., Liepyn k., 16 ha turin io kininko šeimoje. Baigusi pradžios mokykl stojo Marijampol s ekonomikos mokykl , v liau mok si Vilniaus prekybos technikume;j baig .

1949 m. su m Marijampol je už ryšius su partizanais. 1949 m. teis ypatingasis pasitarimas, nuteis 10 met lagerio. 1949 m. perkelta Taišet , 1950 m. - Vanino persiuntimo punkt , iš ten 1950 m. ruden - laivu Kolym , Magadan , Berlago spec. lager . Dirbo statyb darbus 19, 18 stovyklose, 6-ajame kilometre, kur daug bendravo su A.Dirsyte ir talkino rengiant maldaknyg . 1957 m. buvo iš lagerio paleista, bet buvo paskirta tremtis. 1957 m. Magadane ištek jo už buvusio politinio kalnio Šumsko. 1958 m. gr žo Lietuv , apsigyveno Druskininkuose. Užaugino s n ir dukter .

1950 m. spalio m n. atvež Magadan ir kurdino palapin se, šaltis buvo beveik 50 laipsni . Mane po poros dien pa m brigad , nors visos mergait s dar s d jo ant gult , netur jo kuo apsirengti. Man dav kareiviškus sud v tus veltinius, suplyšusi „tielagreik ", vyrišk kepur ir nuved nepaž stam ukrainie i brigad , kit dien - darb . t brigad buvo paskirta ir Dirsyt . Mudvi paskyr por , ten mes ir susidraugavome. Ji buvo nepaprasta, jos kilniaširdiškumas pasireikšdavo kiekviename žingsnyje. Mato, kad aš li džiu, tada man pradeda pasakoti apie savo gyvenim daug domi istorij . Ji laisv je buvo ne tik vokie i kalbos d stytoja, bet dirbo ir visuomenin darb , buvo moter kataliki organizacijos pirminink ; dar b dama Kaune lankydavo inva-

lidus, rinkdavo pašalpas, lankydavo našlai i vaik namus. Kai rusai nor jo išvežti iš Lietuvos našlai i namus Rusijos gilum , ji surinko daug paraš , pati nuvažiavo pas Snie k , kad palikt vaikus Lietuvoje, vaikai ir buvo palikti. Rusai žinojo, kas ji, ir už tai j kankino visokiai b dais. Vargas, alkis, sunkus darbas mus labai suartino ir mes palikom draug s. T vis laik mes dirbome ukrainiet s Tamaros Bajer iuk brigadoje 18 lageryje. Dirbome prie statybos, stat m vaik daržel . Mes su Dirsyte nešiojom tinkuotojom skiedin . Kart savo atsineštos duonos gabal lius pasid jome mums žinomoj vietoj, per pietus at jom pasiimti, bet radom tik trupin lius, teko pasisotinti prasmirdusia žuvies sriuba, nors ir ta alkanam buvo gera. Visa viltis, kad sugr žusios zon rasim duonos gabal l.

Kai gr žome iš darbo, prie sargybos posto kratos metu Ad nuved post ir ji barakus negr žo. Ryt aš pa miau jos duon (nes taip liep brigadininke) ir nusinešiau darb . Prie posto atved eiti darb ir Dirsyt , ji buvo labai pavargusi, sušalusি ir tokia nu jo darb . Jos kojos buvo šlapios, aš padaviau jai savo autus, d jau popieriaus (cemento maišeli) veltinius, kad autai neperšlap , paprašiau, kad leist padžiovinti autus prie laužo. Žinoma, ji t paslaug nenor jo. T dien laimingai par jome barakus. Aš klausiau, d l ko j pasodino karcer , ji atsak , kad ieškojo priekabi . karcer j paskirdavo labai dažnai, ir aš jau žinodavau, kur ji, tai nub gdavau. Jeigu b davo geras „konvojus", tai leisdavo perduoti maisto arba k nors šil iau apsirengti, bet ne visuomet man taip pasisekdavo, dažniausiai ji s d davo nevalgiusi, ir tas j labai nualino, be to, lageryje buvo labai sunku, mes greitai nusilpome ir po vienos komisijos mus nuvež distrofik lager (jis vadinosi sveikstan i j lageriu) už 6 km. Ten mes tik aptarnaudavome. Žiem varydavo kalnus nešti r st apk renimui. Žiema buvo šalta, daug sniego. Pirmos stipresn s mergait s pramina p das ir šiomis p domis visos einame. Kareiviai visuomet kreipdavo d mes Ad . Ji buvo stambesnio sud jimo, be to, jai tuomet buvo per 40 met . J statydavo krašt , ant pe i užd davo didesn r st , kad ji parpult . Ada buvo tada labai nusilpusi, mes visk mat m ir j vis pastatydavom vidur . T žiem nešant r stus prie m s vis nušov ukrainiet mokytoj Oksan Miel-

niuk, ji parpuol su r stu. Jie nor jo t pat padaryti ir su Ada, bet mes t gerai žinojom. Mes pl dom tuos kareivius, o ji mus ramino ir sak, kad jie vargšai, už juos mes turime melstis. Eidamos kurdavome maldeles. Ada užrašydavo ant ko tur davome, dažnai užrašyvome ant beržo tošies, o par jusios namo perrašyvome ant cementinio maišelio popieriaus; aš visuomet sl pdavau pieštuk, nes Ad labai kr sdavo. Pieštukus nešiodavom sikišusių kareiviškos kepur s atlank prie aki, nes kratos metu perbraukdavo per galv, pakauš, be to, mane ne taip kr sdavo kaip Ad. Vien kart kratos metu Dirsyt pašauk punkt ir ten liep išvalyti tualetus, išplauti t punkt. Paskui pasak, kad nešvariai išplov, ir labai primuš. Buvo m lyn s ant nugaros, perskelta l pa, ant veido kruvina d m. Aš nusigandau, bet ji mane nuramino - nekreipk d mesio, tie vargšai nežino, k daro, geriau pasimelskim už juos. Ji niekada neb davo li dna, visas nuramindavo, kiekvienai surasdavo paguodos žod. Kai kirtom mišk, maldas rašydvome ant beržo tošies, ant ž ru io plokšteli s, o parsinešusios zon perrašydvome ant cementinio maišelio popieriaus. Aš lapelius susi davau, viršeliaus išsiuvin davau, nes vi s gyvenim labai m gau siuvinti. Ada rašydavo. Jos domus, sa-votiškas braižas ir dabar man akyse stovi. Daug laišk ji raš mano mamytei, gaila, viskas jau per v lu ir aš neturiu n vieno laiško. Kaip b davo skaudu, kai par jusios barak rasdavom padaryt krat ir nerasdavom savo mald - maldaknygi, tik sujauktus guolius. Daugiausia kr sdavo Dirsyt, tai visk sl pdavome mano patalyn je. Vien kart mums papuol laim eiti virtuv valyti. Buvo daug puod, prisvilusi koš s, mes puol m tuos puodus gramdyti, prisivalg m ligi soties, o kas liko, sid jom popierius parnešti kitoms mergait ms. Einant barak mus sulaik korpusinis ir pirmiausia stv r kr sti Ad, tuoj išmet jos tuos svil sius, o kareiviu liep j varyti karcer už vagyst. M s visai nekr t. Jankausk Jane nor jo korpusiniui rodyti, kad Ada nekalta, bet jis pagrasino - gal ir ji norinti karcer. Gr žusios iš 6-ojo kilometro v l dirbome prie statybos. Dirsyt s nekent ir brigadinink s rus s, nes jos visos buvo užverbuotos. Jos ir poilsio laiku surasdavo kok nors darb, kad ji negal t pails ti. Aš matydavau, kad ji suvargusi, nor davau nors vakarien s atnešti, bet

ji nesutikdavo. Ji sak , kad karceryje b na labai sunku. Sako, šalta, aš meldžiuosi už šituos nelaimingus žmones, kurie mane daužo, ir man pasidaro lengviau.

Per tuos ilgus metus daug kart mus išskirdavo, bet ir v 1 susitikdavome ir v 1 kartu b davome. Ji bendravo su Terese, aš neprisimenu jos pavard s, myl jo Lionyt ir Olyt , sak , man patinka su jomis pasikalb ti, geros mergait s. J dažnai kviesdavo tardytojas, o po to - visuomet karcer . Ten j daužydavo budelis, kiek tik jis nor davo, bet ji nesisk sdavo ir man nesakydavo, kad j taip kankina. Nu jusi pirt aš pamatydavau vis naujas d mes ant jos k no, matydvau, kad ji labai ken ia. Dirsyt visada savo kan ias aukodavo Dievo Motinai Marijai už Lietuv . Visoms buvo sunku - lagerye šaltis, sunkus darbas, alkis dažnai nuvesdavo nevilt , bet ji buvo dar ir kankinama. Jos sveikata visai susilpn jo, dažnai skaud davo galv , kr tin . Po vieno tardymo ji ilgai spjaud krauju, buvo sutin s visas veidas; tik v liau man pasak , kad dantis išmuštas. Vien kart kas m tranš jas statybai. Gr žtant iš darbo Dirsyt pašauk ir konvojus nuved karcer . Aš megzdavau nosinukes su adata, pasi miau vien nosinuk ir nub gau pas Ad , ten sargyboje stov jo mongolas. Jis pa m iš man s nosinuk ir leido perduoti maisto. Buvo rudo, bet nelabai šalta, ir drabuži aš jai nenešiau. Kai perdaviau maist , ji pasak , kad jos bušlate yra si tos dvi knygut s ir daug lapuk , prirašyt mald . Liep man visk paimti, nes gali b ti krata, be to, ji man , kad j laikys ilgiau karceryje. Visk pasak , k man paimti, k jai atnešti. Kai gr žau barak , krata jau buvo padaryta ir viskas buvo paimta, nieko neradau, tik plikus narus. Ryt brigadininke pasak man, kad Dirsyt s normos aš neim iau, nes valgykloje jos „paik s" jau n ra. Aš paklausiau, kod l, atsak , kad ji visk gaus karceryje. Po darbo nub gau karcer , bet man s neprileido n artyn. Aš jau neprisimenu, kiek laiko ji tame karceryje buvo, bet žinau, kad kas tre i par bud jo siauromis akimis gerasis mongolas ir jis perduodavo jai duonos ir t , k jai nunešdavom. Ji labai kos jo, aš nunešiau savo šalik , kad b t šiliau, ji labai nenor jo paimti, bet privert m, tai pa m . Kart , kai bud jo mongolas, aš nub gau prie karcerio, tur jau perduoti truput duonos ir žuvies, bet mongolas man pasak : „tvoju babušk uže uvezli". Aš paklausiau, kur, sak , „naverno Vladivostok".

Per vis žiem jos nebuvo, pavasar jant vien kart darbe pri-eina prie man s tas pats mongolas ir man patylom sako: „privezli tvoju babušku". Paklausiau, kur ji, jis pasak , kad ten pat, karceryje, bet „ana uže durnaja". Aš pasakiau Jankausk Janei, kad parvež Dirsyt . Po darbo, kai viskas nurimo, mudvi pasi m me k tur jome valgyti ir nub gome karcer . Ten stov jo kažkoks geras konvojus ir mums leido eiti. Kai pamat me Dirsyt , labai nusigandome - jos plaukai buvo nukirpti, visa susisukusi, purvina, sudži vusi, išblyškusi, po akimis juodos d m s. Mes nusigandusios nežinojom, k daryti. Ji mus pažino, pasisveikinom, pasibu iavom, aš sušukavau plaukus. Ji truput valg duonos, žuvies. Prad jom kalb ti, klaus m, kur ji buvo išvežta, bet tuojo jos protas aptemo, akys pasidar klaikios, prad jo ant sien rodyti neb tus dalykus, šaukti savo t vus. Mes išsigandom ir išb gom. Aš pas j nueidavau, kai tik pasitaikydavo geresnis konvojus. Kartais nieko nepakalb davau ir tur davau išb gti, nes baugu dar si, o kartais ji b davo rami, labai tyliai kalb davo, ir man liepdavo tyliai kalb ti, nes muš. Vadinas, j mušdavo. Ji karceryje išbuvo labai ilgai, j atvež balandžio m nes ir ji ten buvo tol, kol prasid jo navigacija. Kartais nu jusi nieko negal davau pakalb ti, nes baugu b - davo j paži r ti, o kartais ji rami glosto mane, kalbam, aš jos klausiu, kur ji buvo išvežta, ir tuojo ji pradeda nervintis, dingsta protas. Vien kart at jau - ji rami, sak , kad buvo kažkokiuose požemiuose, buvo labai šalta. Tada ji ilgai su manimi kalb jo ir aš pirm syk ma iau, kaip rieda ašaros jos veidu; sak , ten labai žiaur s tardytojai, ypa vienas žydas, jis nulup s jai pus plauk . Ir parod galvoje šašus. Tada sargybinis mane išvar , nes per ilgai užsibuvau. Kartais nueini, o ji visai nekreipia jokio d mesio, vaikšto po t karcer , gieda šventas giesmes, pradeda kalb ti nes moningai ir aš išb gu. Vien kart nu jau pas j , nes buvau gavusi žuvies galv ; nors labai nor jau, bet nunešiau jai. Buvo duotas jai iužinys ir dienai (anks iau dienai visk paimdavo, tik plikos lentos tebuvo), ji gul jo ant purvino iužinio, kažkoks skuduras pad tas po galva - tai jos maišelis, juodai rudas adijalas, man ir dabar prisimena ta jo smarv . Ji buvo labai rami, paklaus , kaip aš at jau, ar n ra jai laišk , kaip mergait s, ar visos sveikos. Tada ji man pasak , kad tuojo mirs, nes apleidžia j j gos, negali atsikel-

ti, praš , kad aš pasimels iau Dievo Motin laimingos jai mirties. Paskui prad jo kalb ti, kad Lietuva jau laisva ir ji važiuoja su broliu pas t vus, ir dar visoki nes moni . Pasidar klaiku ir aš išjau.

Po poros dien v l nub gau karcer , žinojau, kad budi mongolas, jis man pasak : „tvoju babušku uvezli", aš klausiau, kur, bet jis nesak , tikriausiai nežinojo. Nuo to laiko aš apie j daugiau nieko nežinau. Dovanokit, pra jo daug laiko ir labai daug neprisimenu.

Adai Dirsytei

Karcerio ni rios ir šaltos sienos,
Už grot staugia baisioji p ga,
Ji s di bej g , li dna, nukankinta,
Ar paj gs ji pakelti sunki daluž .
ia n ra motinos nei t vo,
Visur tamksi naktis ir budeli šauksmai.
Visur tik neganda - mirtis klajoja,
Paguodos nesulauxsi, vargstanti keleive.
Li dna žvelgi karcerio tamsybes,
Ledu apšalusias grotas ir baisi neteisyb .
Kod l gi, Dieve? Juk Tu esi tokrai teisingas!
Tu leidi budeliams triumfuot ir skelbt neteisyb .
Šaukiu Tav s, o Motina Marija!
Suteik j gos ir ištverm s pakelti šit našt .
Sušvelnink budeli baisius šauksmus,
Tegu ir jie atranda Tavo meil s šal .
Marija, gelb k mus ir m s T vyn ,
šaukiuos Tave, o Motina mana!

Druskininkai,
1995 m.

Priedas

Apdovanojim teikimo ceremonijoje

Vyto kryžiaus 4-ojo laipsnio ordinu apdovanotos Adelės Dirsytės (po mirties) ordin priimtinas Stasys Ivanauskas

Vilnius, 1999 m. vasario 16 d.

Džojos Gundos Barysaitės nuotrauka

LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTO
DEKRETAS

Įšrašas

DĖL APDOVANOJIMO LIETUVOS VALSTYBĖS ORDINAIS

1999 m. vasario 1 d. Nr. 311

Vilnius

1 straipsnis.

Vasario 16-osios - Lietuvos valstybės atkūrimo dienos proga
už asmeninius nuopelnus siekiant Lietuvos Nepriklausomybės,
ginant žmogaus teises ir laisves okupuotoje Lietuvoje
Lietuvos valstybės ordinai

a p d o v a n o j u

šiuos asmenis:

partizaninio pasipriešinimo dalyvius,
Lietuvos Helsinkio grupės steigėjus ir narius,
Tikinčiųjų teisių gynimo katalikų komiteto steigėjus ir narius,
Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos leidėjus ir platinintojus,
pogrindinės spaudos leidėjus bei Lietuvos disidentų rėmėjus:

Vyčio Kryžiaus 4-ojo laipsnio ordinu

Adelė Dirsytė

(po mirties)

2 straipsnis.

Šis dekretas įsigalioja nuo jo pasirašymo dienos.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

VALDAS ADAMKUS

VYČIO KRYŽIAUS ORDINAS

Adelė Dinsytė

(po mirtin)

UŽ PASIŽYMĖJIMĄ
NARSUMU IR IŠTVERMĘ GINANT
LITUOVOS RESPUBLIKOS
LAISVĘ IR NEPRIKLAUSOMYBĘ
APDOVANOJAMAS

VYČIO KRYŽIAUS
4 -OJO LAIPSNIO ORDINU

Valdas Adamkus

VALDAS ADAMKUS
RESPUBLIKOS PRESIDENTAS
1999 METU vasario 1 DIENA
DEKRETAS NR. 311

Bibliografija

Adel s Dirsyt s straipsniai, išspausdinti „Naujojoje vaidilut je"

1935

1. Marija ir Ieva: [Du kontrastai - nepasitenkinimas ir „amžinės moteriškumas", horizontalumas ir vertikalumas; D l Marijos ir Ievos vard etimologijos], Naujoji vaidilut , 1935, Nr. 2, p. 71-72.

1936

2. Aleksandra Rachmanova ir jos romanas „Naujojo žmogaus fabrikas": Vaikyst ; Mokslo ir studij metai; Oltakringo pienininink ; Svarbiausi charakterio bruožai; Pam gimas užrašin ti savo išgyvenimus; Veikalo kompozicija; Išvados, Naujoji vaidilut , 1936, Nr. 4, p. 161-170. Bibliogr. išnašose: 20 pavad.

1938

3. Mergait - nam širdis: [...kiekvieną proga, kai tik būsi namuose, dailink, išmintimi šveisk ir valyk savo gimtin trop ...], Naujoji vaidilut , 1938, Nr. 3, p. 171-172.

4. Lietuvos moter religinis judjimas: [D l uždar rekolekcijų svarbos], Naujoji vaidilut , 1938, Nr. 4, p. 254. Parašas: A.D.

1939

5. KOS suvažiavimas. Moter dienos vyko per Sekmines: [Darbo prezidiume sekretoriavo ir A. Dirsyt], Naujoji vaidilut , 1939, Nr. 7, p. 386. Be parašo. (Apžvalga)

1940

6. Iš „Naujosios vaidilut s" kronikos: „Naujosios vaidilut s" pirmojo dvidešimtmečio bendradarbiai: [tarp kit ir A. Dirsyt], Naujoji vaidilut , 1940, Nr. 5/6, p. 289. Be parašo.

7. Trumpos žinut s apie organizacin veikl (su parašu: A.D.), kitose tik pažymima apie A. Dirsyt s dalyvavim renginiuose. Be parašo.

Adel s Dirsyt s straipsniai,
išspausdinti 1938-1940 m. „Moteryje“

1938

8. Motina, komunizmas ir kova su juo: Tavo galioje pasivadinti iš nežinios angel Dievui; Kilni ir išmintinga mergait gali savo sužad tin visokioms doryb ms palenkти; Kas yra tas moteriškumas? Kas atidaro duris komunizmui? Kaip kovoti?, Moteris, 1938, Nr. 1, p. 8-9. (Motinoms)

9. S. Kalvarija ryžtasi: [1937 gruod. 19 rengiam 3 dien kurss konferencij nuvyko dvi LKMD Centro valdybos atstov s: Z. Rimkut ir A. Dirsyt], Moteris, 1938, Nr. 1, p. 13. Parašas: A.D. (M s veikimas)

10. Blaiv k, kad mintys švies t : kanos blaivosi; Neregima vyro dvasia, jei tu neturi vardo...; Kasdien prageria 70 000 lit ; Vytautas Didysis teg r tik vanden ; Paika gerti nuodus, o sveikatos link ti, Moteris, 1938, Nr. 2, p. 17-18.

11. A. Panemun : [D l Roko atlaid ir m g j išgerti], Moteris, 1938, Nr. 3, p. 46. Parašas: A.D. (M s veikimas)

12. Bud kim biržiet s: [1938 saus. vyko Birž r. kataliki moter konferencija. Vakare suvaidinta „Juodoji Suemyt], Moteris, 1938, Nr. 3, p. 46. Parašas: A.D. (M s veikimas)

13. Kražiet s linksmai žygiuoja pirmyn, Moteris, 1938, Nr. 5, p. 78. Parašas: A.D. (M s veikimas)

14. diding kataliki vienyb : [Rokiškio r. jubiliejin je konferencijoje sve iai palinksmino daina ir šokiu], Moteris, 1938, Nr. 5, p. 78. Parašas: A.D. (M s veikimas)

15. Mamos ir dukros bendrame fronte: [Jaunimas pagerb se-nesniuosius], Moteris, 1938, Nr. 6, p. 96. Parašas: A.D. (M s veikimas).

16. Kent jimai artina prie Dievo, Moteris, 1938, Nr. 8, p. 126.

17. Šventosios Mortos pavyzdžiu: Šeimininki glob ja; Kristus vertino kiekvien darb ; D l laikin dalyk neužmirškime amžin j ; Gyvas tik jimas - mirusius pasiekia, Moteris, 1938, Nr. 8, p. 212-213.

18. M s šeima did ja: [Skaruli skyriaus steigiamasis susirinkimas], Moteris, 1938, Nr. 9, p. 174. Parašas: A.D. (M s veikimas)

19. Motinos dienos min jimas Lyduv nuose, Moteris, 1938, Nr. 9, p. 175. Parašas: A.D. (M s veikimas)

20. Linkuvos rajonas ryžtingai žengia pirmyn: [Konferencijoje dalyvavo apie 150 sve i], Moteris, 1938, Nr. 11, p. 204. Parašas: A.D. (M s veikimas)

21. Kdaini rajonas kruta, Moteris, 1938, Nr. 11, p. 204. Parašas: A.D. (M s veikimas)

22. Pas vaišing sias joniškietes: Ideologiniuose kursuose dalyvavo ir A. Dirsyt], Moteris, 1938, Nr. 12, p. 220. Parašai: OG., A.D. (M s veikimas)

23. Pas linksm sias pilviškietes, Moteris, 1938, Nr. 15, p. 257. Parašas: A.D. (M s veikimas)

24. Metin švent ir šeimininki diena (Ku i nuose), Moteris, 1938, Nr. 16, p. 274. Parašas: A.D. (M s veikimas)

25. Malonios žinios: [Birž r. kursuose dalyvavo ir viešnia iš centro A. Dirsyt], Moteris, 1938, Nr. 17. (Virš. 2). Be parašo.

26. Telši r. organizacinių kursai: [Atvyko ir C. Valdybos atstov A. Dirsyt], Moteris, 1938, Nr. 18, p. 304. Parašas: A.D. (M s veikimas)

27. Tikrasis kovos b das su girtavimu: Laukimo ir maitinimo m nesiais kiekvienas alkoholio lašelis - vaikui nuodai; Mokykime vaikus linksmintis be svaigal , Moteris, 1938, Nr. 19, p. 313.

28. Organizacinių kursai Kretingoje: [pirmininkavo A. Dirsyt], Moteris, 1938, Nr. 20, p. 386. Parašas: A.D. (M s veikimas)

29. Organizacinių kursai Kraži rajone, Moteris, 1938, Nr. 21, p. 351. Parašas: A.D. (M s veikimas)

30. Organizacinių kursai Linkuvoj, Moteris, 1938, Nr. 21, p. 352. Parašas: A.D. (M s veikimas)

31. Šaki rajono organizacinių kursai, Moteris, 1938, Nr. 21, p. 354. Parašas: A.D. (M s veikimas)

32. Pasiilgau T velio: [V lini dienos atod siai], Moteris, 1938, Nr. 22, p. 362.

33. Organizaciniai kursai ir rajono konferencija [Vilkaviškyje]. Dalyvavo C. Valdybos atstov A. Dirsyt , Moteris, 1938, Nr. 23, p. 268. Parašas: A.D.

34. Kal d dovana vaikams: [Dovanokime knygas, užsakyki me vaikams laikrašt lius], Moteris, 1938, Nr. 23, p. 380 (Motinoms)

35. Organizaciniai kursai Mažeiki rajone: [A. Dirsyt s paskaita „Jaun j moter organizavimo reikalas". Po pranešimo lektor apdovanota g l mis], Moteris, 1938, Nr. 24. (Virš. 2). Parašas: A.D. (M s veikimas)

1939

36. K daini rajono organizaciniai kursai: [Kalb jo ir A. Dirsyt], Moteris, 1939, Nr. 1, p. 15. Parašas: A.D. (M s veikimas)

37. [Š toje antr Kal d dien susirinkimui pirmininkavo A. Dirsyt], Moteris, 1939, Nr. 1, p. 16. Parašas: A.D. (M s veikimas)

38. Istorinis Draugijos pasireiškimas: [Lietuvi kataliki moter draugijos darbai], Moteris, 1939, Nr. 2, p. 17-18; Nr. 3, p. 35.

39. Prien rajono organizaciniai kursai: [A. Dirsyt s pranešimas apie jaun j motin organizavim], Moteris, 1939, Nr. 3, p. 48. Parašas: A.D. (M s veikimas)

40. Rietavo rajono organizaciniai kursai [Lektor A. Dirsyt], Moteris, 1939, Nr. 6, p. 95. Parašas: A.D. (M s veikimas)

41. Organizaciniai kursai Jiezno rajone: [Kursantes sveikino A. Dirsyt], Moteris, 1939, Nr. 7, p. 112. Parašas: A.D. (M s veikimas)

42. Ukmerg s rajono vaik aukl jimo kursai: [A. Dirsyt skait pranešim apie moter organizavimo b dus], Moteris, 1939, Nr. 7. (Virš. 2)

43. Š tos skyrius organizuoja jaunas motinas: [Pašventinta skyriaus v liava - k mai: V. Cukuras ir A. Dirsyt], Moteris, 1939, Nr. 8, p. 8. (Virš. 2). Parašas: A.D. (M s veikimas)

44. Bagotosios skyrius pagerb skaitling šeim motinas, Moteris, 1939, Nr. 9, p. 144. Parašas: A.D. (M s veikimas)

45. Nepamiršome alkstan i motin : [Kaune - Aleksote su-rengti pusry iai neturtingoms motinoms], Moteris, 1939, Nr. 10, p. 159. Parašas: A.D. (M s veikimas)

46. Mus aplank Draugijos steig jas pul. Januševi ius: [Š toje], Moteris, 1939, Nr. 10, p. 159. Parašas: A.D. (M s veikimas)

47. Šan i skyrius švent Draugijos Glob jos švent : [Paskait „Moteris ir taika" skait A. Dirsyt], Moteris, 1939, Nr. 10, p. 160. Parašas: A.D. (M s veikimas)

48. Not nuose žvilgan iai suruoštos sukaktuv s: [V liavos pa-sventinimo k mai - tarp kit ir A. Dirsyt su P. Vaiteliu], Moteris, 1939, Nr. 13, p. 208. Parašas: A.D. (M s veikimas).

49. Aldas Marcozzi: 1914-1928: Pareigos tarnyboje; „Vertai ilsi-si tarp angel ": [Apie ital berniuk , kur jo draugai laik šven-tu], Moteris, 1939, Nr. 16, p. 229: portr.

50. Kraži rajono šeimininki švent : [A. Dirsyt s pranešimas „Tobulinkime nam kio kult r "], Moteris, 1939, Nr. 17/18, p. 255. Parašas: A.D. (M s veikimas)

51. K per vasar nuveik Š tišk s: [Šeimininki dien A. Dirsyt skait pranešim „Moteris gražiosios dalies k r ja"], Moteris, 1939, Nr. 19, p. 273. (Kaip gyvuoja skyriai)

52. [Kur šauki mus, Viešpatie], Moteris, 1939, Nr. 23, p. 314. (Ei-l raštis)

53. Karmelit skyrius po metin s švent s: [Gruodžio 2 d. su-rengtoje arbat l je dalyvavo C. valdybos atstov A. Dirsyt], Moteris, 1939, Nr. 24, p. 335. Parašas: A.D. (Kaip veikia skyriai)

54. Turininga Šiauli rajono konferencija: [Su valdybos atstove A. Dirsyte aiškintasi vairiais organizaciniais klausimais], Moteris, 1939, Nr. 24, p. 336. Be parašo. (Kaip veikia skyriai)

1940

55. M s draugijos veikimo bruožai: I. Religin -dorin -ideo-login sritis; II. Socialin -labdaryb s sritis; III. Švietimasis-aukl -jimas-praktiškas veikimas; IV. Tautin sritis, Moteris, 1940, Nr. 1, p.3.

56. Pad kime jaunai motinai: [Patariama priklausyti jaun j moter skyriui], Moteris, 1940, Nr. 2, p. 12.

57. Nuotaikingi kursai Š toje: [aukl jimo kursus buvo dele-guota Centro valdybos atstov A. Dirsyt], Moteris, 1940, Nr. 2, p. 33. Be parašo. (Kaip gyvuoja skyriai)

58. A. Panemun s skyrius ryžtingai dirba: [A. Dirsyt s prane-šimas „Organizuotos ses s gražus elgesys - Draugijos garb ”], Moteris, 1940, Nr. 4, p. 64. Be parašo. (Kaip veikia skyriai)

59. Karmelit skyrius prad jo darb : [Skyriaus veikimo plan papild A. Dirsyt], Moteris, 1940, Nr. 4, p. 65. Be parašo. (Kaip veikia skyriai)

60. Naujasis Kurš n rajonas prad jo darb , Moteris, 1940, Nr. 5/6, p. 78. Be parašo.

61. [Antr Velyk dien š tiš s meld si, kad j prad ti darbai b t s kmingi. A. Dirsyt s pranešimas „Daugiau džiaugsmo” d miai išklausyta], Moteris, 1940, Nr. 7/8, p. 92-93. Be parašo. (M s darbai ir ateitys)

2000

62. J s manieji: Laiškai / ž. žodis „Amžinai švie ianti tiesa” - S. Tamkevi iaus, p. 7-11; Leid jo D. Akstino žodis, p. 92-93. Kau-nas: Atmintis, 2000, 96 p.: portr., iliustr., faks.

Straipsniai apie Adel Dirsyt

1990

63. Pakštyt A. Lietuvait s maldos - pasaulio tikintiesiems: „Marija, gelb k mus” p dsakais, Caritas, 1990, Nr. 5, p. 15-16.

1993

64. Viš i t -Bujanauskien Z. Pluošteliš praeities ir „Mari-ja, gelb k mus”, Draugas, 1993, birž. 8. Parašas.

1996

65. Kun. Trimakas K. Kas paraš Sibiro tremtini maldakny-g , Draugas, 1996, kovo 23.

1997

66. Bloznelis M. Kan i ir varg pavertusi auka, Katalik pa-saulis, 1997, Nr. 10, p. 12-13: portr., faks.

1999

67. Ivanauskas S. Dirsyn s vienkiemio istorija: [Su kun. T.Karklio, Kauno arkivyskupijos kurijos sekretoriaus, prierašu apie A. Dirsyt s traukim Katalik Bažny ios kankini s raš ; Taip pat rašoma, kad A. Dirsyt (po mirties) už pasiryžim narsumu ir ištverme ginant Lietuvos Respublikos laisv ir nepriklausomyb 1999 m. Vasario 16-osios proga buvo apdovanota Vy io Kryžiaus 4-ojo laipsnio ordinu], Valstie i laikraštis, 1999, vas. 23, p. 10: iliustr. [nuotraukoje A. Dirsyt su t vu]

68. Mikailait O. Adel Dirsyt Sibiro maldaknyg s autor : Pasiruošimas nelauktai atei iai; Šiaur s odis ja; Kal jimas, išvežimas, lageriai: (90-me io min jimas K dainiuose (bal. 17), Laiškai lie-tuviams, Chicago, 1999, Vol. 1, Nr. 11, p. 328-301: portr., iliustr. (Šis numeris iliustruotas nuotraukomis iš Adel s Dirsyt s gyvenimo).

69. Garbingi apdovanojimai - garbingiemis žmon ms: [D 1 A. Dirsyt s apdovanojimo], XXI amžius, 1999, vas. 24, p. 1.

70. Ivanauskas S. Kankin s vainikas: Vaikyst prab go Pra-mislavoje; T vo pavyzdys; Agota išmok austi; Praeities negalima pamiršti: [A. Dirsyt s gimimo 90-osioms metin ms], Valstie i laikraštis, 1999, kovo 10, p. 1, 4.

71. Kibirkštien -Biekšait M. Auks toja, Dialogas, 1999, Bal. 3, p. 15: portr.

- Lietuvos aid kalendorius: [A.Dirsyt s gimimo 90-osioms me-tin ms], Lietuvos aidas, 1999, bal. 15.

72. Ivanauskas S. Sibiro lietuvi i mokytoja: [A. Dirsyt s gimimo 90-osioms metin ms: su kun. T. Karklio prierašu], Dieno-vidis, 1999, bal. 16-22, p. 11.

73. Kibirkštien M. Eršk trož s ištverm : [Atestatai Salom -jos N ries vid. mokykloje buvo teiki kartu su aukl tojos A. Dirsyt s nuoširdžiausiai link jimais ir eršk trože], Dienovidis, 1999, bal. 16-22, p. 11: portr.

74. Ivanauskas S. Sibiro maldaknyg s autor : [A. Dirsyt s gimimo 90-osioms metin ms: su kun. T. Karklio prierašu, kai Niujorke 1964-1965 m. vyko paroda - Varikano paviljone buvo išstatyta ši maldaknyg su vertimais kitas kalbas], Voruta, 1999, bal. 26, p. 2: faks. (Persp. iš „Garso”, Brooklyn, 1984, Nr. 7, p. 4).

75. Ivanauskas S. Nenusileidusi prievertai: Sibiro lietuvali maldaknyg s autor s, kandidat s palaimint sias, Vyio Kryžiaus ordino kavalier s Adel s Dirsyt s 90-šimtme iui, XXI amžius, 1999, geg. 7, p. 8: portr., iliustr. (Atmintis)

76. Žemaityt A. Nieko neatsitiko?: [Bal. 17 K dainiuose Šv. Juozapo bažnyios šventoriuje iškilo koplytstulpis Adelei Dirsytei, kurios vardas pasaulis dar išgirs], Dienovidis, 1999, geg. 13-17, p. 3.

77. Mikaila [Mikailait O.] Honoring a courageous woman: [Prieš 40 m. pirm kartą 1959 m. buvo išleista Sibiro maldaknyg „Marija, gelbėk mus”, išversta angl. k. ir išleista Niujorke 1960 m., po to dar išleisti 3 leidimai angl. k. - didžiausias ir puikus leidinys „Tik jimo ir narsos gyvasis testamentas” - vliau išverstas daugelis pasaulyje kalb.], Bridges (JAV), 1999, Nr. 5, p. 15-17: iliustr.

78. Petraitien I. Kylanti aukštyn Adel s Dirsyt s žvaigždė: Kalba pirmoji krikštoni dvasia ir heroizmas; B. Relio kvipėja; Koplytstulpis K dainiuose; Mokytoja ateitininkė; Augo sode serpentė; Rožinis iš duonos kamuoliukė; Juk jie nežino, ką daro: [Su kun. T. Karklio prierašu], Kauno diena, 1999, geg. 26, p. 16, faks.

79. Muzikevičienė D. Palaiminki mylimuosius: [K daini Juozo Paukštelių gimnazijos muziejininkai renka medžiagą apie senosios gimnazijos žymius žmones: A. Dirsyt s atminimui skirtą savaitę, literatūros popietį s. „Tavo siela mums tvirtovė” - literatūrinės kompozicijos, prisiminimų skaitymas, tikybos mokytojo J. Kanaporiaus teminių pamokos], Dienovidis, 1999, birž. 4, p. 10. Parašas: Danutė Muzikevičienė - J. Paukštelių gimnazijos mokytoja.

80. Bujanauskienė Z. Lietuvaitės soviet pragare, Draugas, 1999, birž. 16.

81. Statkuvienė A. Kur jaunos merginos ir moterys gavo Adel s Dirsyt s pamokas, T. višk s. žinios, 1999, birž. 15, p. 5: iliustr.

82. Statkuvien A. Kur jaunos merginos ir moterys gavo Adel s Dirsyt s pamokas: [Iš A. Dirsyt s laiško, rašyto 1953 m. rugpj. 8 d. ant drob s gabaliuko išeinan iai laisv Aleksandrai Baranauskaitei], T višk s žinios, 1999, birž. 15, p. 5: iliustr.

83. Poškut B. Atsiminim apie Aukl toj Adel Dirsyt nuo trupos, Voruta, 1999, rgs. 25, p. 7: portr.

84. [1955 m. Sibire nukankinta mokytoja Adel Dirsyt , Voruta, 1999, rugs. 25, p. 7. (Vorutos kalendorius)

85. Ivanauskas S. Nepamirštama mokytoja: [Iš Vlados Balevi i t s-Bingelien s, Juz s Miliauskait s-Paškauskien s, Ol s Valiulien s, Aldonos Bielinyt s, Emilijos Milaševi i t s-Paulikien s prisiminim], XXI amžius, 1999, spal. 6, p. 10: port. (Atmintis)

86. Bacevi ius R. Po vizito pas Popieži - išpuoliai prieš Bažny i : [Jonas Paulius II pageidavo, kad Lietuvos vyskupai atsi st s rašt , kurie paaukojo gyvyb d l tik jimo; Minima ir A. Dirsyt], XXI amžius, 1999, spal. 15.

87. Pramislavišk s užrašyt žod skaito net kinai: Si loma pas kelbti kankine; Sodyboje belik tik tvartai; Iš popieriaus skiau i ; Po keli m nesi gr žo [Adel Dirsyt] ligonin , Kdaini garsas, 1999, spal. 9, p. [3]-4: iliustr.

88. Adel s Dirsyt s atminimui. [Lapkr. 28 d. Kauno arkivyskupijos sal je surengtos konferencijos, skirtos A. Dirsyt s veiklai, dienotvark], XXI amžius, 1999, lapkr. 1: portr. Be parašo.

89. Buškevi ien A. A i , Viešpatie, kad kryžkel j nesuklupau: [Lapkr. 28 d. Kaune arkivyskupijos sal je vyko konferencija, skirta Adel s Dirsyt s veiklai - prašymas prad ti kanonizacijos byl], XXI amžius, 1999, gruod. 3, p. 3. (Ora et labora)

90. Trimakas K. Adel s Dirsyt s dvasingumas: Teologinis pagrindas; Dvasinis gyvenimas Sibire; Kanios kelias; Tautos meil ; Prieš meil ; Ši laik dvasingumo vadov ; Tik jimo galios liudytoja, XXI amžius, 1999, gruod. 3, p. 3. Parašas: kun. dr. K stutis Trimakas. (Ora et labora)

2000

91. Jagelavi ius A. Adel s Dirsyt s bylos eiga kankini ir švent j skelbimo procese: [Kreipimasis visus asmenis, kurie

pažino Adel Dirsyt , galin ius pateikti fakt , liudijan i apie jos vertingum b ti paskelbtai kankine ar net švent ja], XXI amžius, 2000, kovo 31, p. 6: portr. Parašas: kun.dr. Art ras Jagelavi ius. (Liudijimai)

92. Ivanauskas S. Gyveno ir dirbo, kad T vyn je b t švie- siau: Prisiminim apie Adel Dirsyt nuotrupos: Gimtin s aplinka; Adel mokin ; Adel student ; Adel tarnautoja; mokytoja Kaune; Pramislavos vienkiemyje - Dirsyn je; Adel mokytoja Vil- niuje; Mokytojos A. Dirsyt s areštas; Adel apie ši eilu i auto- ri , XXI amžius, 2000, bal. 14, p. 9: portr. (Atmintis)

93. Maldos mirties sukak iai: [Kalin s A. Dirsyt s atminimui], K daini garsas. [2000, bal. 15, p. 2]: portr. Be parašo.

94. Ekumeninis nauj j kankini min jimas Romoje: [2000 geg. 7 prie Koliziejaus Šventasis T vas vadovaus ekumeninei mal- dai, kurioje palaimins naujuosius kankinius. A. Dirsyt s raše pa- žym ta 14 numeriu], XXI amžius, 2000, [geg.].

95. Muzikevi ien D. D l tav s, d l tav s, o T vyne: [K - dainie iai kasmet prisimena Sibiro kankin kraštiet A. Dirsyt . Pamin tos jos gimimo 91-osios metin s. Visus sujaudino kaln s Aleksandros iurlionien s pasakojimas, kad ji iki ši dien išlai- k rašyt ant skepetait s Adel s laišk], XXI amžius, 2000, birž. 9, p. 16. Parašas: Danut Muzikevi ien - K daini J. Paukšteliu gimnazijos mokytoja; K daini garsas, 2000, rugs. 26.

96. Stašaitis S. Sibiro kankin s laiškai, Rinkos aikšt (K dainiai), 2000, liep. 14, p. 4. Parašas: Doc. Stanislovas Stašaitis, Vil- niaus pedagoginio universiteto Istorijos ir didaktikos katedros ve- d jas.

97. Bloznelis M. Moralin reabilitacija pragaro prieangyje: [A. Dirsyt s ranka rašyta maldaknyg „Marija, gelb k mus" tapo didžiausi atgars pasaulyje suk lusi knyga, kurioje Meil ir Au- ka tampa nenugalima j ga], Dienovidis, 2000, rugs. 15-28, p. 6: portr.

98. Simokait U. Laiškai iš Magadano: [Apie NKVD nuka- muotos, lagerio darb nualintos gulago kankin s A. Dirsyt s knyg „J s manieji": Laiškai, Kaunas: Atmintis, 2000, 96 p.: portr., iliustr., Dienovidis, 2000, rug. 15-28, p. 6: iliustr.

99. Tamkevi ius S. Kankin s vainikas: [Švent j skelbimo kongregacija dav sutikim prad ti kankin s Adel s Dirsyt s išaukštinimo byl], XXI amžius, 2000, r gs. 29, p. 1. Parašas: Arkivyskupas Sigitas Tamkevi ius.

100. Stašaitis S. kv pimo šaltiniai: Iš kandidat s švent sias kankin s Adel s Dirsyt s gyvenimo, Voruta, 2000, r gs. 30, p. 1, 6: portr, iliustr. Parašas: Doc. Stanislovas Stašaitis, Vilniaus pedagoginio universiteto Istorijos ir didaktikos katedros ved jas.

101. Trainys V. Lietuva tur s dar vien kankin , Laikinoji sostin , 2000, rugs jo 25, p. 2: portr.

102. Bloznelis M. Kankin s gyvenimas [Adel Dirsyt , 1909-1955], Kaunas: Atmintis, 2000, 6 p.: portr. [Lankstinukas]

103. Tamulevi ius P. Malda prašant paskelbti palaimint ja Adel Dirsyt . Kaunas: Atmintis, 2000, 1 L: portr. Parašas: Mons. Pranas Tamulevi ius.

2001

104. Kas yra didvyris? [Knygos „J s manieji": Laiškai. Kaunas: Atmintis, 2000, 96 p. aptarimas K dainiuose], XXI amžius, 2001, liep. 4, p. 16. Parašas: XXI amžiaus inf.

105. Ivanauskas S. Kankin s vainikas, Valstie i laikraštis, 2001, kovo 10, p. 1, 4.

106. Ivanauskas S. Pamin ta Sibiro kalini maldaknyg s autor , XXI amžius, 2001, rugp. 21, p. 12: iliustr.

107. Ivanauskas S. Kraštiet s kankin s atminimui: [D l maldaknyg s pristatymo Vilniuje Šv. Kazimiero bažny ios sal je], Rinkos aikšt (K dainiai), 2001, r gs. 28, p. 5.

108. Vasiliauskait A. Sibiro maldaknyg s autor : Apie motytoj ir tremtin Adel Dirsyt . Adel Lietuvoje: vaikyst , mokslas, darbas; Kan ios ir dvasin stipryb sovietiniuose organuose; Kelias Altori garb , XXI amžius, 2001, spal. 10, p. 6-7, portr, iliustr. (Žymiosios Lietuvos moterys; Kaunas: Atmintis).

109. Kazlauskas G. Šviesaus atminimo vardan: [Druskininkuose prisiminta ir pagerbta Sibiro gulag kankin Adel Dirsyt ir jos parašyta maldaknyg „Marija, gelb k mus" išversta 14 paulio kalb . Prisiminimais dalijasi A. Dirsyt s likimo draug s:

Pranut Korkutyt -Putrien , Pranut Gaižutyt -Vaišnorien , Levut Vizbarait -Šumskien], Treminys, 2001, spal. 19, p. 5: iliustr. Parašas: Gintautas Kazlauskas, LPKTS Druskinink sk. pirmininkas.

110. Gubavi i t E. Pristatyta Sibiro lietuvali i maldaknyg [Vilniuje Šv. Kazimiero bažnyios salėje rgs. 29 d.], XXI amžius, 2001, spal. 26. p. 3.

111. Tamkevi ius S. Malda prašant paskelbt palaimint ja Adel Dirsyt . Kaunas: Atmintis, 2001, 1 1. portr. Parašas: Sig. Tamkevi ius, Kauno arkivyskupas metropolitas.

112. Bloznelis M. Asmenyb s vaidmuo kovoje su totaliniu nužmoginimu, Teologija ir edukologija amži sandroje, konf. medžiaga; Šiauli universiteto leidykla, Šiauliai, 2001, p. 27-33.

Maldaknyg s leidimai vairiomis kalbomis

Maldaknyg lietuvi kalba

113. Dirsyt A. Marija, gelb k mus: Sibiro tremtini ranka rašyta mald knygel / Paaškinimas, p. 7-8. Parašas: Thomas Leonidas, O.F.M. Putnam: Immaculata, 1959, 96 p. iliustr.; faks. [1-asis] leid.

114. Tas pats: Marija, gelb k mus. Leid. 2-as. Putnam: Ateitis, 1963, 96 p.: iliustr.; faks.

115. Tas pats: Marija, gelb k mus: [Pogrindinis leid., 1964].

116. Tas pats: Marija, gelb k mus. Leid. 2-as. Vilnius: „Lituanus”, 1990, 92 p.: iliustr.; faks.

117. Tas pats: Marija, gelb k mus. Leid. 3-asis. Vilnius: la, 1990, 96 p.: iliustr., faks.

118. Dirsyt A. Marija, gelb k mus: Maldaknyg s tekstas per fotograuotas iš knygos „The living testament of faith and courage. Romuva, Woodhaven, Nr. 4, 1965 / ž. žodis „Sibiro kalini lietuvali i maldakyg”, S.Tamkevi ius, p. 5-7. Kaunas: Atmintis, 2001, 256 p.: iliustr., faks.

119. Dirsyt A. Mary Save Us: Prayers written by lithuanian prisoners in Northern Siberia / vert K stutis A. Trimakas, SJ. ž. žodis kard. R. Cushing, p. 9-13. New York: Paulist, 1960, 79 p. Angl k.
120. Dirsyt A. Mary Save Us / vert K stutis A. Trimakas, SJ. ž. žodis kard. R. Cushing, Putnam, Connecticut: Immaculata Press, 1963, 95 p. Angl k.
121. Dirsyt A. Mary Save Us / vert K stutis A. Trimakas, SJ. ž. žodis kard. R. Cushing, p. 5-11. Putnam: Immaculata. CT 06260. Angl k.
122. Dirsyt A. Maria, rette uns / ž. žodis kard. J. Trings, p. 5; P. Archangelus OFM cap., P. Alfonsas OFM cap., p. 9-10, Koln: Pallottiner, 1960, 79 p. Vok. k.
123. Dirsyt A. Maria, rette uns / ž. žodis kard. J. Trings, p. 5. P. Archangelus OFM cap.; F. Alfonsas, OFM cap., Pallottiner, 3 weite Auflage, Drucerei Limburg an der Lahn, 1961, 79 p. Vok. k.
124. Dirsyt A. Maria, red ons / ž. žodis. Kard. B. Afrink, p. 67. Utrecht: Lumax M.Y. 1961, 92 p.: iliustr., faks. Oland k.
125. Dirsyt A. Maria, salvaci!: Preghiere comoposte de prigioniere lituane nella Siberia d l Nord. / Vert kun. V. Mincevius. ž. žodis kard. C. Contalonieri, p. 3-4; Nota storica, p. 5-6. Be parašo. Roma: Paoline, 1962, 63 p.: iliustr., faks. Ital k.
126. Dirsyt A. Maria, salvaci!: Libretto di preghiere comoposte da uatro fanciulle lituane de portate nei campi di concentra mento d l la Siberia / Vert kun. V. Mincevi ius. Roma: seconda edizione, Paoline, 1963, 63 p.: iliustr. Faks. Ital k.
127. Dirsyt A. Maria iayudanos!/ Libro de oraciones de iovenes lituanas desterradas a Siberia: ispan k. vert kun. K. Paltanavi ius, SDB, 1962. Ispan k. ž. žodis kard. A. Caggiano, p. 7-11, Bs. Aires, Argentina: EI Tiempo, 1962, p. 64.
128. Maria Qinju'women: [Graudžios Sibiro maldos / Vert rew. H.Siang T'ui Chien]: Taivan, Taitung:Quan Qi, 1963, liepa. Kin kalba.

129. Dirsyt A. The living testament of faith and courage: This special edition of „Mary Save Us" is dedicated to commemorate the sad 25 anniversary of the occupation of Lithuania / Vert K.A. Trimakas, S.J.; R. Sealy; ž. žodius paraš 8 kardinolai: B. At-rink, p. VI; C. Confalonieri, p. VII; R. Cushing, p. VIII—XII; A. Caggiano, p. XIII-XVII; J.C. Heenan (Archibishop), p. XVIII; T. Tien, p. XIX-XX; J. Frings, p. XXI; M. Feltin, p. XXIV (vairiomis kalbo-mis). New York: Romuva, 1965, 62 p.: iliustr., faks. Angl. k.

130. Dirsyt A. Marie, sois notre secours: Prieres composees par de jeunes Lithuanienes de portees en Sibérie / Vert A. Ba-kis; ž. žodis kard. M. Feltin, p. 7 (virš. 2). Paris: Apostolat, 1966, 69 p.: iliustr., faks. Prane. k.

131. Dirsyt A. Maryjo, ratuj nas / Nakladem Towarzystwa Polsko-litewskiego im. Adama Mickiewicza w W. Brytanii. ž. žo-dis vysk. Wladyslaw Rubin, Londyn, 1966, p. 30.

132. The Living Testament of Faith and Courage, NY Woodhaven: Romuva, 1965, 24+58 p.

Apie maldaknyg užsienio spudoje

133. Pasigail k mano tautos: T vyn s meil Sibiro lietuvali i maldaknyg je: [Tikriausiai dar n vienoje maldaknyg je nebuvo taip prašoma Dievo pagalbos savo tautai ir kraštui, kaip šioje Sibiro tremtini lietuvali i], T višk s aidai (Melbourne), 1960, birž. 1, p. 2, 4. Parašas: G.P.

134. Jankus L. Sibiro maldaknyg vokie i , ispan , portugal kalbomis - gali b ti pavaizduota filme: [„Marija, gelb k mus" maldos ir duoda daug medžiagos ne tik maldai, m stymui, bet ir filmui], Darbininkas (Brooklyn), 1960, kovo 19, p. 5.

135. Apie Sibiro lietuvali i maldaknyg rašo austral laikr. Southern Gross, 1961, kovo 10, T višk s aidai (Melbourne), 1961, bal. 11, p. 1. Be parašo.

136. Sibiro lietuvali i maldaknyg [bus išleista daugeliu pa-saulio kalb], T višk s aidai (Melbourne), 1961, bal. 11, p. 1: iliustr. Be parašo.

137. Sibiro lietuvali i maldaknyg s originalo nuotrauka: Maldaka Gailestingumo J z , T višk s aidai (Melbourne). - 1962, bal. 11, p. 1: iliustr.

138. Sibiro liet. maldaknyg ispaniškai: [Išeido „El Tiempo“ leid. žangin žod paraš Buenos Airi kardinolas Antonio Caggiano. Pabr žiama, kad ši mažut maldaknyg slepia savyje nepaprastai dinamišk maldos j g ...], T višk s aidai (Melbourne), 1963, kovo 12, p. 3. (Kult rinis priedas). Be parašo.

139. Sibiro tremtini malda: [Ranka rašytas tekstas iš Sibiro lietuvali i maldaknyg s „Marija, gelb k mus“], Laiškai lietuviams, Chicago, 1963, Nr. 11, p. 326.

140. Nuotrauka: Sesel s spaustuv je [Putname] riša Sibiro lietuvali i maldaknyges, Bendradarbis, Putnam, 1964, Nr. 9, p. 12.

141. Mary Save Us: Sibiran ištremt j lietuvali i maldaknyg s laida Anglijoe / Vert K. Trimakas, SJ. Šiai brit laidai kalb prietaik R. Sealy. Trump vad paraš Westmisterio arkivyskupas John C. Heenan. Išeido Britanijos lietuvi komitetas, Laiškai lietuviams, Chicago, 1965, Nr. 1. (Virš. 2). (Atsi sta pamin ti).

142. Mary Save Us (Marija, gelb k mus): specialus didelio formato Sibiro lietuvali i mald leidinys su fotografuotu originalo tekstu ir angl k. vertimu / Vert K. Trimakas, SJ. ir R. Sealy. Pradžioje vairiomis kalbomis parašytas vadas iš ankstesni leidini : oland , ital , angl , vokie i kardinol . Kardinolo Cicognanio laiškas ir žanga, p. 54. Pad ka už auk BALF'ui, Laiškai lietuviams, Chicago, 1965, Nr. 8. (Virš. 2). (Atsi sta pamin ti)

143. Puošni Sibiro lietuvali i maldaknyg [Šv. T vo Pauliaus VI laiškas ir 8 kardinol vairiom kalbom žanginiai žodžiai], Žvaigžd , Chicago, 1965, Nr. 8, p. 274. Be parašo.

144. Mary Save Us, Laiškai lietuviams, Chicago, 1965, Nr. 9. (Virš. 2). (Lietuviškos tematikos knygos angl k.)

145. Knygos vertos sigyti... „Marija, gelb k mus“ - Sibiro lietuvi maldaknyg - kaina \$ 1, Bendradarbis (Putnam), 1965, Nr. 10, p. 23. Be parašo.

146. Marija, gelb k mus: [Rankraštis iš Sibiro lietuvali i maldaknyg s], Laiškai lietuviams, Chicago, 1967, Nr. 2, p. 48. Be parašo.

147. Basil Hume kardinolas apie lietuvaiteis [ir j maldaknyg], Šaltinis, Nottingham, 1981, Nr. 1, p. 4.

148. [Šiuo metu „Marija, gelb k mus” paplito visame pasaulyje. Ji išversta rus , angl , vokie i , ital , oland , pranc z , ispan , portugal , lenk ir net kin kalbas, išleista beveik milijoniniu tiražu], Šaltinis, Nottingham, 1981, Nr. 1, p. 6. Be parašo.

149. Lietuvait s stipriai prabilo dešim ia kalb visam pla iam pasauliui, Šaltinis, Nottingham, 1981, Nr. 1, p. 6. Be parašo.

150. Italijoj išleistas Sibiro maldyno tre ias leidimas [pavadinta „Maldos”. Kardinolas Montini raš : „Lietuvai i tremtini maldos yra jaudinantis, labai didel s vert s dokumentas, kur reik t aukso raid mis rašyti tilkr j krikš ionišk j literat r - t literat r , kurioje galima pajusti paslapting j Šv. Dvasios alsavim], Garsas (Buenos Aires), 1984, rugpj., Nr. 7, p. 5. Parašas: Kel.

151. Sibiro maldaknygei - 25 metai [maldaknyg palaimino popiežius Paulius VI; New York, 1964, 1965 m. parodoje], Garsas, Brooklyn, 1984, rugs. 7, p. 4. Be parašo.

152. Sibiro maldaknygei - 25 m.: Sibiro lietuvali i maldaknyg „Marija, gelb k mus” prieš 25 m. pasiek Vakarus [1959 m.], Laikas (Buenos Aires), 1984, spalis (Nr. 690), p. 4. (Iš „Europos lie tuvio”).

153. Užsienio spauda apie Sibiro maldaknyg , Garsas, Brooklyn, 1984, Nr. 7, p. 4; Voruta, 199, bal. 24, p. 2.

154. Pe iulyt A. Užmarštis skraist praskleidus, Rinkos aikšt (K dainiai), 1999, bal. 7, p. 5: iliustr.

Sudar A. Ubeikait

P.S. D koju ses. O. Mikailaitei, gyv. JAV, už atsi stas 7 vairiomis kalbomis maldaknyges (jas perdaviau Lietuvos MA bibliotekai) ir jos straipsnius Amerikos spaudoje; taip pat d koju S. Ivanauskui, leidusiam pasinaudoti jo turima medžiaga.

- Abramonyt V. 489
 Abramovi ius 236, 237, 296, 297
 Afoninas G. 296-299
 Afrink B., kard.563
 Aistis 494, 496, 522
 Akstinas D. 14,555
 Alacoque M.M. 80
 Alekna A. 40
 Aleksandravi ius P. 463,467
 Ališauskait -Paulionien L. 319,426,
 428, 430,433, 435, 490
 Anskaityt L. 529
 Apanavi i t St. 49
 Astrauskas J. 97
 Augustinas, šv. 81,90

 Bacevi ius R. 558
 Ba kis A.J., kard. 563
 Badalova A. 333, 505
 Bagdonait - epien V. 330,491
 Bajer iuk T. 542
 Bal ikonis J. 36
 Bal i nait A. 481
 Balevi i t V. 52
 Baliukas B. 184, 228, 229, 276-279, 290,
 291,300, 301,306-307
 Balk nas 216, 217
 Banionis M. 250-255, 260-263, 286,
 287, 292-305, 310-317
 Baranauskait - iurlien A. 14,319,
 323, 325-328, 446, 471, 475, 478,
 482, 492, 493, 504,517, 535, 538, 541
 Barstyt A. 42
 Baturait -Matusevi ien L. 451,
 452, 457
 Bernardas, šv. 72
 Bematavi i t -Kvedaravi ien V.
 335,498

 Biekšait M., žr. Kibirkštien -
 Biekšait M.
 Bielinyt A. 56,185, 500
 Birut , kunigaikštien 43
 Bitkauskas S., kun. 31
 Bitlerovien A. 220, 221
 Biziulevi ius S. 218, 219
 Blaudži nait I. 214,215
 Bloznelis M. 5,14, 330, 338, 559,
 560, 561
 Braškait U. 32
 Brazaitis-Ambrazevi ius J. 36, 37
 Brazauskas J. 184, 220-223, 242-245,
 248-261, 266, 267, 270, 271, 276-
 281, 286-317, 330, 449,454,479
 Brazauskien A. 220, 221, 242, 243,
 260, 261
 Brazdžionis B. 76, 88, 216, 217, 496,
 507, 522, 536
 Brinskait S. 428
 Budrevi ius V. 218, 219
 Bujanauskas J. 533
 Bujanauskien Z., žr. Viš i t -
 Bujanauskien Z.
 Burokas 298,299,310,311
 Buškevi ien A. 558

 Caggiano A., kard. 562, 563, 564
 Carlyle 59
 Cezaris G.J. 39
 Cicognani, kard. 564
 Contalonieri C., kard. 563,563
 Cukuras V. 50, 553
 Cushing R., kard. 563

 ebelen P. 465
 ebelyt P. (Pranut) 14, 334, 335,
 502, 539
 epas A. 491, 493

- epelien -Biekšait . 286, 287, 296-
 299, 310-317
 esnys . 34, 43
 ibiras, . 54
 irkovas 200-203
 iurliai 538
 iurlien A., žr. Baranauskait A.
 iurlionien A. 559
 iurlionyt -Liutkevi ien O. 503
 ižauskait B. 42
- Daini t -Tamašauskien S. 14
 Daug la G. 477
 Daukša K. 53
 Dambrauskas St. 523
 Dirs Adomas 23
 Dirs Antanas 16,17, 20-23,25,30,
 31, 451
 Dirs Jonas 18, 21, 26-28, 30, 44, 45, 51
 Dirs Juozas 20, 21, 25, 26,30,44,
 198,199
 Dirs Silvestras K statis 20, 29
 Dirs Stasys 13, 20,21, 23-26, 29,30,
 198,199, 450, 455, 486
 Dirs Tadas 30
 Dirsien -Ragaišt Agota 16,17,20-
 25, 28, 30,31, 45,198,199, 435
 Dirsien -Slavinskait Bron 20,29, 30
 Dirsys -Ivanauskien Kotryna 13, 21,
 22, 23, 26, 28-31, 44, 45,52,198,199
 Dirsys -Liubkevi ien Irena Birut 17,
 20, 29, 30
 Dirsys -Skinulien Agniet 13, 21, 23,
 28-31, 33,198, 199,437,439
 Dirsys Marija (Mariuk) 31, 45,47,
 451,455, 458,462,478
 Dlugošas J. 78
 Dovydaitis P. 38,43, 214, 215
 Drag nait A. 42
 Draudvila V. 519
 Dubickien J. 222,223
 D dait 492
 Dzikovskien (Dzichovskien) 234,
 235, 244-247, 252, 253
- Eretas (Ehret) J. 35
- Eimontait -Motiej nien L. 329, 438,
 446, 476, 494, 496, 511, 512, 514,
 517, 533,535, 537
 Eismontait O. 504
- Feltin M., kard. 563
 Fiedleris 90
 Fiodorovas 296,297
 Foersteris Fr.VV. 59, 79, 89
 Fordas Dž. 78
 le Fort G. 101,102,104,106,107,111,
 121,129,131
 Frings J., kard. 563
- Gaižutyt -Vaišnorien P. 482, 529, 561
 Galdikien M. 43, 72, 214,215
 Garolien M. 72
 Gedro 214, 215
 Gendrinskas T. 220,221
 G t V.A. 496
 Gylys A. 39
 Gintautas St. 21
 Gir i t VI. 57
 Gogolis N. 60
 Gomyranovas 200, 201, 204, 205, 240-
 243, 246-251, 254-257, 262-265,
 268, 269, 272-275, 280, 281
 Gratauskas J. 222, 223, 270, 271
 Grauslys ., kun. 43, 72
 Grigalavi i t -Ruben E. 332,333,
 335, 469, 505
 Grigalius VII, pop. 116
 Grigonis M. 88
 Grimovi ius S. 188,189,190,191
 Grinevi i t M. 530
 Grinevi i t -Ramonien A. 320,
 506, 530
 Grinius J. 37
 Grinskis P. 242, 243, 274-277, 280, 281,
 286-291, 294-301, 308-317
 Gudelevi i t -Valiulien A. 339, 508
 Gustaityt -Šal iuvien A. 72
- Hein 496
 Heenan J.C., arkivysk. 563, 564
 Hildegarda, šv. 80

- Ieva 58
 Indriulyt A. 222, 223, 264, 265
 Ivanauskait S. 478
 Ivanauskas Aleksas 26
 Ivanauskas Antanas 19, 24, 28, 30, 44,
 45, 423, 428, 431, 436, 439, 441, 452,
 458, 460, 463, 470, 473, 474, 477, 485
 Ivanauskas Stasys 13, 14, 19, 21, 22, 25,
 27-29, 44, 51-55, 185, 422, 423, 425-
 428, 430, 432, 434-436, 438, 440,
 443-445, 449, 450, 452, 458, 459,
 467, 468, 473, 509, 526, 532, 556,
 557, 558, 559, 560, 565
 Ivanauskien J. 474, 476
 Ivanauskien K. 423, 432, 445, 453
- Jagelavi ius A. 2, 558
 Jakštas A. 100
 Jakub nas 298, 299, 300, 301, 306-311
 Jaku i nas 218, 219
 Jankauskait J. 482, 543, 545
 Jankauskait V. 510
 Jankus L. 563
 Jasilionis J. 286, 287, 296-299, 310-317
 Jasi nait F. 463
 Jauniškis S. 32
 Jefimovas D. 188-191
 Ješk nait K. 492
 Jevdokimenkovas 188-195, 200-205
 J zus 71, 81, 83, 98
 Jonas, apašt. 81
 Jonkaityt -Gratkauskien O. 214, 215,
 222, 223
 Jonkaityt K. 42
 Jonas Paulius II, pop. 7, 10
 Jurg lait P. 214, 215
 Juršait B. 184, 185, 232-235, 266-273,
 292-295, 300, 301, 306, 307
 Juškevi ius L. 14
- Kairelien B. 220, 221
 Kairelis A. 220, 221
 Kairys 220, 221
 Kakariekait -Imbrasien O. 509
 Kailio P. 78
 Kalvaitien 463
- Kalvaityt Br. 43, 447, 457, 468, 483
 Kalvinas J. 109
 Kampmanas (Kampmann) T. 113, 115,
 122, 123, 125, 131
 Kapo ius F. 32, 213
 Karazyt A. 32
 Kardanovskis 284, 285
 Karklys T., kun. 556, 557
 Karmazait A. 529
 Karvelien 214, 215
 Karvelis 43
 Karvelyt 214, 215, 222, 223
 Karpuchinas 200-205
 Kavaliauskas 218, 219
 Kazanavi ien A. 88
 Kazlauskas G. 560, 561
 Keliuotis J. 43
 Kemežyt S., s s. 424
 K sminien 426
 Keželyt E. 222, 223, 234, 235, 244-247,
 252, 253
 Kibirkštien -Biekšait M. 55, 57, 426,
 427, 556
 Kielait O., žr. Kieliauskait O.
 Kieliauskait 0.437, 438, 442
 Kisieli t M. 53
 Kneippas, kun. 85
 Knies R. 132
 Kolevzonas 298-301, 306-311
 Kondivas 206, 207
 Korkutyt -Putrien P. 561
 Kozlovas 272, 273
 Kozlovskis 206, 207
 Krasauskait 42
 Krateris L. 220, 221
 Kripien E. 72
 Kristus 71, 80-83, 87, 114
 Krupavi ius M., kun. 79
 Kuibirien 437
 Kurkutyt P. 539
 Kvedaravi ius 498
- Ladyga A. 431
 Ladyga B. 424, 427, 433, 437, 442, 443,
 452, 478

- Ladygait (Ladigait) J. 231, 232, 246,
 247, 443
 Ladygait M. 231, 232, 246, 247
 Ladygien S. 49, 53, 54, 184, 185, 222,
 223, 228-231, 234-237, 244, 245,
 252, 253, 258, 259, 270, 271, 286,
 287, 290-317, 424, 426, 428, 429,
 431, 432, 435, 436, 439, 443, 464,
 476, 478, 493, 500, 501, 509, 515,
 517, 526, 531, 532, 534, 535, 536
 Lapienis P. 276-279, 286, 287, 290, 291,
 296-301, 310-317
 Laškariovas 204, 205
 Lažinskas P., kun. 77
 Lebedevas 296-299
 Leonas XIII, pop. 77
 Leonovas 286, 287, 296, 297
 Lermontovas M. 60
 Liniova 268, 269, 272-275, 280, 281
 Lip i t D. 76
 Lipni nas A. 8, 11, 52, 184
 Litvinait -Baubien E. 14, 450,
 471, 479
 Liubkevi ius J. 17
 Liudvikas XVI, kar. 109
 Livijus T. 39
 Lozorius 81, 83
 Lukas, apašt. 81
 Lukoši t 42

 Ma ys . 57, 206-209, 427, 433, 437,
 440, 442, 443, 445, 447, 452, 454,
 459, 464, 468, 474
 Ma iukait J. 218, 219
 Maiaronis 37, 496, 507, 516, 522
 Majorait R. 510
 Makovas 190, 191-193
 Malinauskait D. 13
 Malinauskas (Mal nas) I. 39
 Malinauskien V. 13
 Marcozzi A. 5, 95
 Marijošius V. 463
 Marija (Mortos sesuo) 81-83
 Markulis 278, 279, 290, 291, 300, 301
 Masi nas J. 32
 Mašiotien 43

 Matusevi i t I. 220, 221
 Mažonis A. 220, 221
 Mickevi ius A. 70
 Mielaikyt S. 218, 219
 Mielniuk O. 333, 542
 Miežlaiškis J. 32
 Mikailait (Mikaila) O., ses. 556,
 557, 565
 Mikalauskait 42
 Mykolaitis-Putinas V. 36
 Mikulina 218, 219
 Miliauskait J. 52
 Miliauskait S. 449
 Milišauskas A. 286, 287, 296-301, 308,
 309, 314-317
 Miliut 326, 524
 Milvydait M. 222, 223
 Mincevi ius V., kun. 562
 Mocke ien E. 218, 219
 Mocke ius J. 218, 219
 Mocke ius, tard. 208-211, 216, 217,
 224-227, 230-233, 236-239, 268, 269
 Monika, šv. 43, 335, 385
 Montini, kard. 565
 Mork nait M. 481
 Morta, šv. 5, 81-83
 Moskalenko 190-193
 Motiej nas A. 537
 Motiej nien L., žr. Eimontait L.
 Murkait R. 446, 519
 Muzikevi ien D. 31, 557, 559

 Naginskait A. 425, 427, 429, 433, 435,
 437, 440, 442, 443, 445, 447
 Nainien J. 76
 Nietzsche F. 80
 Nifontovas 298, 299, 310, 311, 316, 317
 Noreikait M. 218, 219, 230, 231,
 246, 247
 Norušyt 0.43
 Norvikait E. 530
 Novickas Z. 286, 287, 298-301,
 310-317
 Pakalnis 240-243, 246, 247, 250, 251,
 254, 255, 262-265

- Pakštyt A. 14, 326, 337-339, 511, 518,
 537, 538, 555
 Paleckyt 246, 247
 Paltanavi ius K., kun. 562
 Paltarokas K., vysk. 49
 Pape kys K. 88
 Paskalis II, pop. 115, 116
 Paukštėlis J. 32
 Paukštyt S. 222, 223
 Paulionis J. 490
 Pailius VI, pop. 564, 565
 Paužolyt E. 72
 Pavalkien E. 421, 422, 427, 493,
 515, 535
 Pavalkis A. 422
 Pavilionyt V. 465
 Pe kauskait M. 74, 100
 Penkauskas P. 40
 Petraitien I. 557
 Pik ilingien F.P. 258-261
 Pik ilingis 258, 259
 Platonas 39
 Pli pelyt E. 518
 Poci nait M. 534, 535
 Ponomariova 298, 299, 310, 311
 Poškut B. 55, 558
 Pranciškus Salezietis, šv. 77
 Pšyvara (Przywvara) E., SJ 123, 124, 132
 Puga iovas 330
 Puškinas A. 60

 Rachmanova A. 5, 59-65, 67-69
 Ra kauskas M. 39
 Ra i nas A., kun. 49
 Ragauskas V. 32
 Rali Th. 131
 Ramaškait S. 222, 223
 Ramonas St. 506
 Rapoportien A. 218, 219
 Recker W.P. 131
 Reinys M., vysk. 38, 49, 184
 Remeikis V. 31
 Remeris A. 43
 Remkauskas R. 13
 Riaubait E. 429, 435, 437
 Rimait J. 42

 Rimkut Z. 47, 551
 Rogalskyt 214, 215
 Romelyt E. 256-263
 Rozauskas E. 190-193
 Rubin W., vysk. 563
 Rudien V. 507
 Rudzikait M. 530

 Sakavi i t 218, 219
 Saladži t B. 43
 Salys A. 36
 Salom ja N. ris 71
 Salzer A. 131
 Schott Gr. 131
 Sealy R. 564
 Seliava G. 32
 Semeniakas 423
 Sereikyt A. 42, 43, 214, 215
 Sieryj 238, 239
 Simanavi i t E. 442, 446, 504, 535
 Simokait U. 559
 Simpsonien E. 481, 540
 Skinulien A. 339, 428, 445, 454, 455
 Skinulis A. 439, 445, 453, 456, 459, 465,
 468, 472, 475, 476, 486
 Skinulis B.A. 28, 29, 31, 33
 Skinulis D. 31
 Skinulis J. 28-30, 33, 455, 459, 460, 473
 Skinulis V. 28, 31, 437, 439, 441, 450,
 459, 466, 473
 Skinulyt G. 28, 29, 450, 460, 463,
 474, 485
 Skinulyt -Daug lien L. 28, 29, 432,
 447, 458, 460, 473, 477, 480, 483
 Skirka, kun. 49
 Skripaitis 46
 Skurskis, kun. 228, 229
 Slavinskait -Dirsien B. 455
 Sližys 218, 219
 Smetona A. 224, 225
 Smilgyt A. 222, 223
 Snakinas 298, 299, 310, 311, 316, 317
 Snie kuvien 246, 247
 Skratas 39
 Sozanovskis 296-299

- Stabinis J. 55, 220, 221, 425, 427, 429,
 433, 435, 440, 442, 445, 450, 452,
 454, 456, 526
 Stalinas 336, 337, 338, 467, 499, 514
 Stanulyt K. 218, 219
 Stankaitis 446
 Stankaityt A. 446, 454, 519
 Stašaitis S. 13, 32, 35, 559, 560
 Stašaityt A. 32, 246, 247, 427, 431,
 433, 435, 437, 442, 443, 445, 447,
 452, 454, 456, 459, 461, 464, 468,
 473, 475, 478
 Stašaityt J. 437, 438
 Statkuvien A. 557, 558
 Staugaitis J., vysk. 49
 Steponaityt -Draudvilien A. 323, 519
 Steponaityt B. 463, 467, 482, 489, 540
 Storpirštis 220, 221
 Strazdait 492
 Studerus G. 35
 Sušinskas A., kun. 74, 89
 Svensonas J. 88
 Sventeckien J. 32

 Šal iuvien 43
 Šalkauskis S. 38, 58
 Šaukevi i t -Grinien A. 520
 Šekspyras V. 77
 Šepikait J. 504
 Šestajeva 282, 283
 Šileika 220, 221
 Šileris 496
 Šimk nait 220, 221
 Šimk nas V. 270, 271
 Šink nas F. 220, 221
 Šipailait L. 457
 Šiugždinty -Kivinskien J. 325, 522
 Šni revi ien D.T. 101
 Šreifogelis (Schreibvogel) 105
 Šulcait 246, 247
 Šulskyti -Dambrauskien K. 323, 325,
 328, 464, 481, 504, 523
 Šumskas 541
 Šumskien -Vizbarait H., žr.
 Vizbarait E.
 Šuopien A. 533
- Šuravinas T. 445
 Šv . M.Marija 58, 59, 73, 95, 98, 107

 Tamkevi ius S., arkivysk. 5, 9, 12, 555,
 560, 561
 Tamulevi ius P. 560
 Tien T., kard. 563
 Tij naitis S. 88
 Tylenis A. 32
 Tilvytis J. 32
 Tilvytyt J. 32
 Titiaevas 298-311, 316, 317
 Tolstojuš L. 60, 439, 475
 Tomas Kempietis 80, 81
 Tothas T. 89
 Totoraitis J. 40
 Trainavi i t -Januševi ien J. 465, 478
 Trainys V. 560
 Treideryt E. 72
 Trimakas K., kun. 555, 558, 562,
 563, 564
 Troeltochas E. 103
 T belien 424
 Tugovas 280-283
 Tulaba L. 304, 305
 Turgenevas I. 60

 Ubeikait (Ubeikyt) A. 14, 55, 56, 252,
 253, 258, 259, 425, 427, 429, 433,
 435, 437, 440, 442, 443, 445, 447,
 525, 565
 Ulozait -Lašinskien D. 328, 330,
 482, 527
 Umbrasait St. 457
- Vaitelis P. 554
 Vaitelyt 218, 219
 Vaitkevi ius K. 32
 Valaityt B. 432, 435
 Valatka J. 77
 Valevi ien A. 13
 Valiuk nait -Budrikien E. 530
 Valiuk nas, kun. 242-245, 276-279,
 290-295
 Valiulis 508
 Valuckait M. 42

- Vasevas 274, 275, 280-283
Vasiliauskait A. 560
V derien 481
Veisait 1. 54, 429, 478, 526, 531
Venskaitis 282, 283
Vydermanas (Wiedemann) A. 103,
124,131
Vyd nas 100
Viesulas 43
Vil inskait A. 481
Viš i t -Bujanauskien Z. 14, 318,
320, 328, 330,338,448, 481, 482,
533, 555, 557
Višinskien 443
Vitas R. 534
Vytautas Didysis, kunig. 551
- Vyt Nemun lis, žr. Brazdžionis B.
Vizbarait -Šumskien H. 331-333, 335,
338,460, 463, 467, 468,489,541, 561
- Zajauskait P. 32
Zeni t L. 507
Zoštautas 222, 223
- Žagrakalien 254, 255
Žagrakalys 254, 255
Žemaitaitien V. 222, 223
Žemaityt A. 557
Žukait J. 72
Žukaitis 270, 271
Žvarelyt St. 482

**Adel Dirsyt :
gyvenimas ir darbai**

Knyg , sudar ir pareng dr. Mindaugas Bloznelis

Nuotraukos iš Adel s Dirsyt s gimini asmenini archyv

**Redaktor s Jadviga Kardelyt
Liuda Sidarien**

Maketavo Giedrius Lelkaitis

**Viršelyje panaudotas dailinink s Gražinos Didelyt s
piešinio fragmentas**

**2003-02-19. 37 sp. 1. Tiražas 400 egz. Užsakymas 3-078.
„Katalik akademijos" leidykla, A. Jakšto g. 9, 2000 Vilnius.
Spaustuv „MORK NAS ir Ko", Draugyst s g. 17, 3031 Kaunas.**